

MAHBÛBÛ'L-KULÛB

(İnceleme-Metin-Sözlük)

Zuhal Kargı Ölmez

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı için öngördüğü
DOKTORA TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Eylül, 1993

Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

"Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne"

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....
Prof. Dr. Kemale Erarslan

Üye.....
Prof. Dr. Talat Tekin (Danışman)

Üye.....
Prof. Dr. Mustafa Canpolat

Üye.....
Prof. Dr. Tugra Oğak

Üye.....
Prof. Dr. Umay Günay

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait
olduğunu onaylarım.

28./09/1993

.....
Prof. Dr. Hüsnü ARICI

Enstitü Müdürü

ÖZET

Mahbûbü'l-kulûb, Çağatay edebiyatının tanınmış, çağına damgasını vurmuş Ali Şir Nevâî'nin son eseridir. Eser, içerik olarak ahlâkî, öğretici ve eğitici bir özellik taşır. Üç bölümden oluşan eserin birinci bölümünde Nevâî toplumdaki hemen hemen tüm meslek gruplarına mensup kişilerin ruh yapıları hakkındaki görüşlerini dile getirir. Dinî, tasavvufî konuların ağırlıklı olduğu ikinci bölümde iyi ve kötü huylar hakkında bilgiler verir. Üçüncü bölümde ise, "tenbih" başlıkları altında çeşitli konularda öğütler verilmiştir.

906 (1500-1501) yılında yazılan eserin tespit edebildiğimiz yirmi altı nüshası vardır. Biz bu çalışmamızda metni, elde edebildiğimiz on bir nüshayı karşılaştırarak kurduk. Paris Bibliotheque National numara 747'de kayıtlı 961 istinsah tarihli nüsha, istinsah tarihi en eski olan nüshadır. Bu nedenle bu nüshayı esas alarak, istinsah tarihi ona en yakın olan Süleymaniye kütüphanesi, Lala İsmail numara 252'de kayıtlı olan 966 istinsah tarihli nüshayı da yardımcı nüsha olarak kullandık.

Çalışmamızın Gramer bölümü Sesbilgisi ve Biçimbilgisi olarak iki ana başlıktan oluşmaktadır. Yöntem olarak Eckmann'ın "Chagatay Manual"inin takip edildiği Gramer bölümün Sesbilgisi kısmında ünlüler (Ünlü Değişmeleri, Ünlü düşmeleri, Ünlü Uyumu) ve ünsüzler (Ünsüz Değişmeleri, Ünsüz Düşmesi, Ünsüz Türemesi, Ünsüz Uyumu) ayrı ayrı incelenmiştir. Biçimbilgisinde bütün sözcük türleri (ad, eylem, sıfat, zamir, belirteç, edat) ele alınarak alt başlıklarla ad ve eylem çekiminde kullanılan ekler; ad-eylemler, sıfat-fiiller ve ulaçlar incelenmiştir. Bu bölümde Çağatay Türkçesinin dil özelliklerini oluşturan ses ve biçim özelliklerinden hangilerinin eserde görüldüğü tespit edilmeye çalışılmıştır.

Açıklamalar bölümünde sözlüklerde farklı yazılmış, okunmuş ve metnimizde geçen anlamlarının dışında farklı anlamları olan sözcüklerle Moğolca'dan geçen

sözcüklerin yanısıra açıklama gerektiren kimi Arapça ve Farsça sözcüklere yer verilmiştir.

Dizin ise, Kutadgu Bilig dizinindeki yöntemle göre hazırlanmıştır. Arapça, Farsça ve Moğolca'dan geçen sözcükler belirtilmiştir. Metnimizde orjinal biçimiyle yer almayan kimi Arapça, Farsça sözcüklerin orjinal biçimleri parantez içinde yazılmak suretiyle gösterilmiştir.

SUMMARY

Mahbûbü'l-kulûb is the last work of Ali Şir Nevâî, who was a famous writer of Chagatay literature in his age. This work has moral and educational features. The work is divided into three parts in the first part Nevâî expresses from various occupational groups of society. In the second part, which is concentrated on religions and mysticism issues, the another makes some explanations about good and bad habits. In the third part, various advises are presented under the “advices” heading.

The work written in the year 906 (1500-1501 AD) has twenty-six copies according to the data available. This essay is based on a comparison of the eleven copies that we would have obtained. The copy in Paris Bibliotheque National registered at nr. 747 of the year 961 is the copy with oldest copying date. So this copy was taken basis in our study together with the one Süleymaniye Library, Lala İsmail nr. 252 with copying year 966 as the oldest next to it.

The grammar part of our study consist of two main headings. Phonetics and Morphology. In the phonetics section of the grammar part of our study. Eckmann's “Chagatay Manual” method was followed, and values (vowel changes, vowel drops, vowel harmony) and consonants were analyzed separately (consonant changes, consonant drops, consonant derivation, consonant harmony). In the morphology section all word types (names, verbs, adjectives, adverbs, pronouns, propositions) are covered and all prefixes and affixes conjugated or infected with nouns and verbs, noun verbs, adjective verbs and gerunds analyzed. This section also covers which phonetic morphologic features of Chagatay Turkish were used in this work.

In the descriptions part, the Mongolian originated words, and some Arabic and Persian words requiring explanation are also listed besides the words which were written, read or in our text erroneously.

The index on the other hand, was arranged according to the method in Kutadgu Bilig. The Arabic, Persian and Mongolian originated words were also listed. The authentic form of some Arabic, Persian and Mongolian words which were not included in their authentic form in our text are shown in parantheses.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	iii
İngilizce Özet.....	v
İçindekiler.....	vii
Önsöz.....	viii
Giriş.....	1
Yazım Özellikleri.....	19
Grammer.....	23
Sesbilgisi.....	23
Biçimbilgisi.....	43
Metin.....	73
Açıklamalar.....	345
Arapça İbarelerin Çevirisi.....	381
Dizin.....	385
Kişi Adları Dizini.....	581
Kaynakça.....	591

ÖNSÖZ

1465 yılında yazdığı ilk divanı ile Çağatay Türkçesinin klâsik dönemini başlatan Nevâî'nin manzum ve mensur birçok eseri vardır. Ünü bütün Türk ülkelerine yayılan ve Çağatayca denilince akla gelen ilk isim olan Nevâî'nin son eseri mensur olarak yazdığı Mahbûbü'l-kulûb'dur. Çeşitli meslek gruplarındaki insanların ruh yapılarını tanıtmaya, verdiği ahlâkî öğütlerle iyi ve kötü huylar hakkındaki görüşleriyle, dinî ve tasavvufî konudaki düşünceleriyle uzun yaşamındaki deneyimlerini yansıtmaya çalıştığı Nevâî'nin bu eseri öğretici ve toplumsal bir özellik taşır. Secilere dayanan cümlelerden oluşan eserin dili oldukça sanatlıdır.

Bir dönemin söz dağarcığının oluşturulması ve dil özelliklerinin belirlenmesi metin çalışmalarına dayandığından Çağatay Türkçesine bu yönde bir katkı olması amacıyla ve Nevâî gibi çağına damgasını vurmuş bir şairin eseri üzerinde çalışma isteğiyle Mahbûbü'l-kulûb'u tez konusu olarak seçtik.

Öncelikle sağlam ve bütünlüklü bir metin oluşturma amacıyla elimizdeki tüm nüshaları karşılaştırarak metni kurmaya çalıştık. Çözümleyemediğimiz kimi yerleri soru işaretleriyle vererek kesin bir ifade kullanmamaya çalışarak açıklama yoluna gittik. Biri tamlama olmak üzere iki yerde çözemediğimiz Arapça sözcükleri orjinal harfleriyle yazdık.

Gramer bölümünü hazırlarken Eckmann'ın "Chagatay Manual"indeki yöntem ve sırayı izleyerek Mahbûbü'l-kulûb'daki özellikleri belirlemeye çalıştık. Dizin ise, Kutadgu Bilig dizinindeki sıraya göre düzenlendi.

Açıklamalar bölümünde sözlüklerde farklı yazılmış, okunmuş ve metnimizde geçen anlamlarının dışında farklı anlamları olan sözcüklerle Moğolca'dan geçen

sözcüklerin yanısıra açıklama gerektiren kimi Arapça ve Farsça sözcüklere yer verilmiştir.

Hacmine göre kısıtlı bir süre içinde hazırlanan bu çalışmanın gösterilen tüm özene rağmen birtakım eksiklikleri mutlaka olacaktır. Daha sonra bir kez daha gözden geçirmeyi amaçladığımız çalışma, getirilecek eleştiri ve katkılara her zaman açık olacaktır.

Çalışmanın başından sonuna kadar yardımcı olan, her zaman engin bilgisinden yararlandığım tez danışmanım, hocam Prof. Dr. Talât Tekin'e; kimi sorunlu yerlerin çözümü için değerli zamanını ayıran ve kimi kaynaklara ulaşmamı sağlayan Halil Erdoğan Cengiz'e ve Arapça ibarelerin çevirilerinde yardımcı olan Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu'ya teşekkür etmeyi borç bilirim. Ayrıca metnin Paris'teki nüshalarını gönderen Tarih bölümü Araştırma Görevlilerinden Yunus Koç'a; Londra nüshasını gönderen yine aynı bölümden Araştırma Görevlisi Oktay Özel'e ve tezin düzenlenmesi işinde günlerce sabır ve özenle çalışan eşim Mehmet Ölmez'e de sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

G İ R İ Ş

Orta Asya Türk yazı dilinin gelişmesinde üçüncü evreyi oluşturan ve Ali Şir Nevâî'nin eserlerinde klâsik şeklini kazanan Çağatayca'nın gelişmesi ve dönemleri hakkında değişik görüşler ileri sürülmüştür. Cengiz Han'ın ikinci oğlu Çağatay'ın adından alınan Çağatay adı araştırmacılar tarafından dil ve edebiyat terimi olarak sık sık kullanılmışsa da, bununla belirtilmek istenen kavramın sınırları kesin olarak çizilememiştir.¹ Köprülü, Çağatayca hakkında şu bilgiyi verir: "Çağatayca, kelimenin en geniş mânası ile, Moğol istilasından sonra Cengiz çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı ve Altın-Ordu imparatorluklarının medenî merkezlerinde XIII.-XIV. asırlarda inkişaf eden ve Timurlular devrinde bilhassa XV. asırda klâsik bir mâhiyet alarak, zengin bir edebiyat yaratan edebî Orta Asya lehçesidir." (Köprülü 1945: 270). Eckmann'a göre (1966: 9) XV. yüzyılda, Köprülü'ye göre (1945: 270) XIII. yüzyılda başlayan Çağatayca, XIX. yüzyıl sonlarında yerini Özbekçe'ye bırakmıştır.

Vambery, Çağatay adı altında XII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar devam eden Orta Asya Türk yazı dilinin yanısıra, Batı ve Doğu Türkistan'ın yaşayan lehçelerini de toplamıştır. Jozsef Thury, Martin Hartmann da Vambery'yi takip ederek Çağatay sözcüğünü geniş anlamda kullanmışlardır. (Eckmann 1958: 119). Radloff "Çağatayca" ile sadece Uygurca'dan sonraki Orta Asya Türkçesini kastetmektedir. O'na göre (Borovkov 1954: 69) Çağatay dili veya Doğu Türkçesi, Vambery'nin söylediği gibi Orta Asya dili değil, sunî bir yazı dilidir. Baskakov ise, "Eski Özbek" grubu içine İslâmî Orta Asya Türk edebî dilinin bütün kalıntılarını alır ve "Çağatay" terimini, yalnız XIII. ve XIV. yüzyıl Çağatay ulusunun edebî dili için kullanır (Eckmann 1966: 8).

¹ "Çağatay Dili", Türk Ansiklopedisi, 11 (1963): 319

Ahmet Caferoğlu (1948: 222) ise, bu konuda şöyle demektedir: “.....kökünü, Yusuf Has Hacıp tarafından işlendikten sonra, Nevâî devrine kadar birkaç yüzyıl boyunca Orta-Asya’nın edebî ve kültür dilini teşkil etmiş olan müşterek Orta-Asya Edebî Türkçesi’nden alan Çağatayca, XV. ve XVI. yüzyıllarda Semerkant ve Herat’ta kemâlini bulurak edebî Özbekçe’nin ilk temel taşı rolünü oynamıştır.”

Krimskiy, “Çağatay” sözünden XIII. ve XVIII. yüzyıllar arasındaki Orta Asya Türk edebî dilini anlamaktadır. Korş, “Çağatay” terimiyle Uygur sonrası Orta-Asya edebî dilini kasteder. Samoyloviç, lehçe farklarını da dikkate alarak, Çağatay adını XV. ve XX. yüzyıllar arasındaki Orta Asya edebî Türkçesi için kullanır. O’na göre, Orta Asya İslâm-Türk yazı dili aşağıdaki devrelere ayrılabilir: 1. Karahanlı veya Kâşgar Türkçesi (XI-XIII yüzyıllar), 2. Kıpçak-Oğuz Türkçesi (XIII-XIV. yüzyıllar), 3. Çağatayca (XV-XIX. yüzyıllar), 4. Özbekçe (XX. yüzyıl) (Eckmann 1966: 6-7, Eckmann 1958: 119).

Eckmann’a göre (1966: 9) İslâmî Orta Asya Türk edebî dili üç devreye ayrılır: 1. Karahanlı veya Hakaniye Türkçesi (XI-XIII. yüzyıllar), 2. Harezmi Türkçesi (XIV. yüzyıl), 3. Çağatay Türkçesi (XV. yüzyıl-XX. yüzyılın başlangıcı).

XV. ve XVI. yüzyıl yazarları Çağatay adı yerine daha çok “Türkî, Türkçe, Türk(î) tili” deyimlerini kullanmışlardır. Ancak Ali Şîr Nevâî, Mizânü’l-evzân’da devrinin yazı dilini belirtmek için “Çağatay lafzı” deyimini kullanmıştır. Ebu’l-gazi Bahadır Han, “Şecere-i Türk” adlı eserinde “Çağatay Türkîsi” deyimini Timurlular devrinde Arapça, Farsça kelimelerin karışmasıyla oluşan yazı dilini kastetmektedir.²

Çağatay edebî dilinin devreleri konusunda da görüş birliği yoktur. Köprülü, Çağatay edebiyatını beş devreye ayırır: 1. İlk Çağatay Devri (XIII- XIV. yüzyıllar), 2.

² “Çağatay Dili”, Türk Ansiklopedisi, 11 (1963): 319; ayrıca bkz. Eraslan 1993: 11

Klâsik Devrin Başlangıcı (XV. yüzyılın ilk yarısı), 3. Klâsik Çağatay Devri (XV. yüzyılın son yarısı), 4. Klâsik Devrin Devamı (XVI. yüzyıl), 5. Gerileme ve Çökme Devri (XVII-XIX. yüzyıllar) (Köprülü 1945: 275-323).

Şcerbak, Çağatayca'yı, X. yüzyıldan başlattığı Eski Özbekçe'nin bir dönemi olarak kabul eder ve "Eski Özbek" edebî dilini aşağıdaki devrelere ayırır: 1. İlk Devir (X-XIII. yüzyıllar): Batı Türkçesi (Kıpçak) ve Güney Türkçesi unsurlarının toplandığı dönem, 2. İkinci Devir (XIV-XVII. yüzyıllar): Yapma bir dil olarak kabul ettiği Çağatayca devri, 3. Üçüncü Devir (XVII-XVIII. yüzyıllar): Mahallî dil unsurlarının katıldığı devir. (Eckmann 1966: 8)

Çağatayca üzerindeki araştırma ve incelemeleriyle tanınan Eckmann (1966: 9) Çağatayca'yı şu dönemlere ayırmıştır:

1. Klâsik Öncesi Dönem: XV. yüzyılın başından, Nevâî'nin ilk eserini verdiği 1465'e kadar devam eden bu dönemde birtakım arkaizmler korunmuştur. Başlıca temsilcileri şunlardır: Sekkâkî, Lutfî, Hocendî, Seyyid Ahmed Mirza, Haydar Harezmi,³ Yusuf Emirî, Yakînî.

2. Klâsik Dönem (1465-1600): Başlıca temsilcileri şunlardır: Hüseyin Baykara, Mir Ali Şir Nevâî, Hamidî, Şeybanî Han, Ubeydî, Muhammed Salih, Meclisî, Babür, Bayram Han.

3. Klâsik Sonrası Dönem (1600-1921): Bir yandan Nevâî dili taklit edilirken, bir yandan da Özbekçe unsurların dile yerleştiği dönemdir. Başlıca temsilcileri: Ebu'l-gazi Bahadır Han, Baba Rahim Meşreb, Saykalî, Süfiyallah Yar, Hüveydâ, Mu'nis

³ Şairin adının Haydar Tilbe olduğu konusunda bkz. Eraslan 1986: 581

Harezmi, Muhammed Rıza Agehi, Ömer Han, Nâdire, Mahzune, Üveysi, Nadir, Gülhanî, Mahmur, Mukimî, Fûrkat, Ubeydullah Zevkî, Osman Hoca Zarî , Şevkî

Berezin tarafından (Eckmann 1958: 118) en eski Türk lehçesi olarak kabul edilen Çağatayca'ya bazı Türkologlarca (Vambery, Hartmann, Thury) Uygurca'nın devamı gözüyle bakılmaktaysa da Çağatay Türkçesi tarihî dönem olarak Harezm Türkçesi'nden sonra gelmektedir.

MAHBÛBÛ'L-KULÛB VE NÜSHALARI

Mahbûbü'l-kulûb, Nevâî'nin H. 906, milâdî 1500-1501 yılında ölümünden hemen önce yazdığı son eseridir. Bir ahlâk kitabı niteliği taşıyan Mahbûbü'l-kulûb hakkında Togan (1940: 355), İslâm Ansiklopedisi'ndeki *Ali Şir* maddesinde şu bilgileri verir: "Hayatının son senelerinde yazdığı eserlerinde yorulduğu hissedilmektedir. Bunlardan *Mahbûb al-kulûb*, zamanındaki cemiyetin muhtelif tabakaları, bey, bahadır, yasavul, nöker, yasakçı, kara çerig, kuşçu, ressam, musikişinas, köylü ve şehir ahalisi bahis mevzuu edilerek yazılan didaktik bir eser, zamanının küçük bir *Kutadgu Bilig*'idir. Türk ata sözleri ile süslenen bu eserin dili, oldukça müsanna'dır."

Üç ana bölümden oluşan Mahbûbü'l-kulûb, Tanrı'ya hamd ü sena ile başlar ve Hz. Muhammed'e övgüyle devam eder. "Halayık âhvâl ü ef'al ü aqvâli-ning keyfiyyetide" adlı ilk bölüm, kırk fasıldan oluşur. Bu kırk faslın başlıkları şöyledir:⁴

4 Bölüm, fasıl ve bab başlıkları esas aldığımız P1 nüshasındaki şekillerine göre verilmiştir. Kimi başlıklarda tabii ki nüsha farklılıkları vardır. Bunlar metinde belirtildiği için burada tekrar verilmiştir.

- Birinçi faşl-‘Âdil Selâtin zikride
İkinçi faşl-İslâm-penâh big zikride
Üçünçi faşl-Nâ-münâsib nâyib zikride
Törtünçi faşl-Zâlim ü câhil ü fâsık pâdişah zikride
Bişinçi faşl- Vüzerâ zikride
Altınçi faşl-Nâ-kâbil şadrlar zikride
Yitinçi faşl-Fâsık u bed-ma‘aş bahâdurluk lâfın urğanlar zikride
Sikizinci faşl-Yasavul gürühı zikride
Tokuzunçi faşl-Yasağlık ve kara çirik zikride
Onunçi faşl-Şâh ulusu özige müşâbih bolur zikride
Onbirinçi faşl-Şeyhü’l-islâm zikride
Onikinçi faşl-Kuzât zikride
Onüçünçi faşl-Müftî fakihler zikride
Ontörtünçi faşl-Müderrisler zikride
Onbişinçi faşl-Etibbâ zikride
Onaltınçi faşl-Nazm gülistânınınğ hoş nağme kuşları
Onyitinçi faşl-Kâtibler zikride
Onsikizinci faşl-Debirsitân ehli zikride
Ontokuzunçi faşl-İmâmlar zikride
Yigirminçi faşl-Mukrîler zikride
Yigirmi birinçi faşl-Hıffâz zikride
Yigirmi ikinci faşl-Muṭrib ü muğannî zikride
Yigirmi üçünçi faşl-Kışsa-sâz u kışsa-hân zikride
Yigirmi dörtünçi faşl-Naṣîhat ehli vâ‘izler zikride
Yigirmi bişinçi faşl-Ehl-i nücüm zikride
Yigirmi altınçi faşl-Ticâret ehli zikride
Yigirmi yitinçi faşl-Şehrde alıp satkuçılar zikride
Yigirmi sikizinci faşl-Bâzâr kâsib-leri zikride
Yigirmi tokuzunçi faşl-Sâyir hüner-ver ve şan‘at ehli zikride
Otuzunçi faşl-Şahne vü ‘ases ü zindânîler zikride
Otuz birinçi faşl-Dihkanlık zikride
Otuz ikinci faşl-Yetim ü le‘îmler zikride

Otuz üçüncü faşl-Garîb-zâdeler zikride
 Otuz dördüncü faşl-Mübrim gedâlar zikride
 Otuz beşinci faşl-Kuşçî ve şayyâd zikride
 Otuz altıncı faşl-Terbiyet tapıp harâm nemek-lik kılğan noker zikride
 Otuz yitinci faşl-Kedhudâhğ sıfatı ve hâtunlarınng zikride
 Otuz sikizinci faşl-Riyâyî meşâyihler zikride
 Otuz tokuzunçî faşl-Harabât ehli zikride
 Kırkınçî faşl-Dervîş-ler zikride

Hamîde ef'âl ve zemîme hışâl hâşiyetide adını taşıyan ikinci bölüm ise, on babdan oluşur. Bu bölümde dinî, tasavvufî ve ahlâkî konular üzerinde durulmuştur.

Evvelgî bâb-Tevbe zikride
 İkinci bâb-Zühhd zikride
 Üçüncü bâb-Tevekkül zikride
 Dördüncü bâb-Kana'at zikride
 Beşinci bâb-Şabr zikride
 Altıncı bâb-Tevâzu zikride
 Yitinci bâb-Zikr sıfatıda
 Sikizinci bâb-Teveccüh zikride
 Tokuzunçî bâb-Rızâ zikride
 Onunçî bâb-İşk zikride

Son bab olan aşk bölüm ise üç kısma ayrılmıştır: 1. 'Avâm 'ışkı, 2. havâşş 'ışkı, 3. şiddîkler 'ışkı. Her babın sonuna konuyla ilgili birer atasözü ya da deyim niteliği taşıyan beyit, kıta, rubai ya da nazım eklenmiştir.

Esas aldığımız nüshada “Hamîde ef'âl netîcesi ve zemîme hışâl hâşiyeti”

başlığını taşıyan üçüncü bölüm de üçe ayrılmıştır. Ancak bu bölümlerin belirli başlıkları yoktur. Bağlaçlarla birbirine bağlanan cümlelerle konuya girilmiş ve cümle bu şekilde devam etmiştir, bu nedenle biz de cümlelerin konuyu belirleyen kısımlarını aldık:

Evvelgi kısm oldur ki özining aqvāl u efāl u eşkālī her ni kim bar.....

İkinci kısm oldur ki, cemī-i hālātı ve nā-ḥoş ḥayālātı öziğe pesendīde ve rubāyende.....

Üçüncü kısım-Bu nev^c iş-de müfriṭ bī-iṭidāl-lıkdur, ol hem üç nev^cdür.

Nev^c başlığı altında toplanan üç kısa bölüm şöyledir:

Evvelgi nev^c mezkūr bolğan eṭvārda müfriṭ bī-iṭidāl-lık tüzmeḵdür, ve ol gayetḵaḵa ifraṭ körgüzmeḵ ki.....

İkinci nev^c bu cemāʿatdın mutaṣavverraḵ ve bu gürühdın ḥod-pesendraḵ ve mütekebbirraḵ ol ḥayldur ki.....

Üçüncü nev^c bulardın dağı ḡaflet-girdār-raḵ ve lāʿnet-ḵa sezā-vār-raḵ hem ötüpdürler ki....

Bu bölümlerden sonra “tenbih” başlıkları altında çeşitli konularda öğütlerde bulunulur. Kiminin, “sehavet babıda, mürüvvet babıda, vefâ babıda, hilm zikride” gibi başlıkları bulunan bu tenbihlerin birçoğunun sonunda konuyla ilgili kıta, nazm, rubai ya da beyitler bulunur.

Kısaca bölümlerini tanıtmaya çalıştığımız Mahbûbü’l-kulûb’de , görüldüğü gibi, Nevâî, çeşitli insan tipleri, meslek grupları hakkında bilgiler vererek nasıl olunması ya da olunmaması gerektiği üzerinde durur. Kanaat, sabır, tevazu ve teveccüh

gibi iyi huyları över. Didaktik bir özellik taşıyan Mahbûbü'l-kulûb'un üslûbu da oldukça farklıdır. Cümlelerin bir kısmı, eylemsiz ya da devriktir. Yer yer çok nadir olarak bozulmasına rağmen, eserin tamamında seci vardır. Kimi yerlerde cümlelerin bütününe paralelizm hakimdir. Bu özellikleri gösteren cümlelerden birkaçı şunlardır:

Fitne vü mekr alarga pîşe, efsün u gadr alarga endîşe (P1-33a-3)

Yaman til-lik bolsa abuşka köngli andın yaralıg, yaman işlik bolsa irge andın yüz karalıg (P1-32b-8)

Sağlıgıda kutuz it, ösrüklügide kaçıp andın yüz it (P1-27a-13)

Āsûde andın yār u agyār ki mundaķ kişi bolsun ‘ömrudin ber-ĥurdār (86a-7)

Mahbûbü'l-kulûb üzerinde yapılan ilk çalışma Kononov'a aittir. Kononov, bu çalışmasında Sovyetler Birliğindeki sekiz nüshayı karşılaştırmış ve yazıçevirimi yapmadan orjinal harfli metni vermiştir. Eserin "Giriş" bölümünde nüshalar hakkında geniş bilgiler yer alır. Taşkent'te yayınlanan on beş ciltlik Ali Şir Nevai'nin eserlerine ait çalışmanın on üçüncü cildi, Mahbûbü'l-kulûb'a aittir. Mahbûbü'l-kulûb'un yazıçevirimi ve Özbekçe'ye çevirisinin yer aldığı bu çalışmada eserin tümü değil, sadece bir kısmı verilmiştir. 1985 yılında Güzin Çöktü tarafından Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan çalışmada ise, Mahbûbü'l-kulûb'un sadece bir nüshasının yazıçevirimi verilmiştir.

MAHBÛBÛ'L-KULÛB'UN NÜSHALARI

Mahbûbü'l-kulûb'un, Türkiye kitaplıklarında ve yurt dışındaki çeşitli kütüphanelerde olmak üzere tespit edebildiğimiz yirmi altı nüshası vardır. Eserin çok sayıda nüshasının bulunması, bize, kaynaklarda rastladığımız nüshaların dışında başka nüshaların da olabileceğini düşündürmektedir. Biz, yirmi altı nüshadan yirmi bi-

rine ulaşabildik.

Kononov, 1948 yılında yaptığı “Ali Şir Nevâî-Mahbûbü'l-kulûb” adlı çalışmanın önsözünde Sovyetler Birliğindeki nüshalar hakkında bilgi verirken, Paris Bibliothèque National 962’de kayıtlı olan nüshanın en eski nüsha olduğunu belirtir (1948: 7), ancak Blochet kataloğu (1933: 51) 747 numarada kayıtlı olan nüsha 961 (1554)’de istinsah edilmiştir, dolayısıyla en eski istinsah tarihli olan bu nüshadır. Kononov, şöyle devam eder: “Leningrad Saltukova-Şçerdin Devlet Halk kütüphanesinde korunan ve bizim de ilgimizi çeken el yazma, en eski tarihli ikinci nüshadır.” (1948: 7).

Kononov’un Sovyetler Birliği’ndeki sekiz nüshayı karşılaştırarak verdiği Arap harfli metindeki nüsha farklarını da çalışmamıza kattığımız için buradaki nüshalar hakkındaki bilgileri yine O’nun çalışmasından yararlanarak veriyoruz:

V: SSR Bilimler Akademisinin Şarkiyat Enstitüsü el yazmaları bölümünün 2095 numarasında kayıtlı olan nüsha: Eksiksiz yazma, siyah ve kırmızı mürekkeple Orta Asya nestalikiyle düzenli bir biçimde yazılmış. Bütünüyle deri olan cilt baskılıdır. Sayfa 1a’daki nota göre, bu elyazma 2. Ağustos 1915’te Buhara’da hazırlanmıştır. İstinsah tarihi ve müstensihinin adı yoktur. Yazı ve kağıdın niteliğine göre, bu el yazma XVI. yüzyılın başına ait olabilir. Kononov, S. L. Volin’in bu elyazmanın tarihini XVII. yüzyılın başı olarak gösterdiğini belirtir.⁵

P: Saltukova Şçerdin Devlet Halk kütüphanesindeki yazma, 25 yapraktan (a,b) oluşan bu nüsha güzel ve açık bir nestalikle yazılmıştır. Ortada sahibinin mührünün olduğu süs resim sanatsal bir biçimde yapılmıştır. Kopye eden Ali Faizi elyazmayı 1004 (1595-96)’da Ferhad Han’a Mazenderan’a gelişinde takdim etmiştir. Metin “V”

⁵ Ayrıca bkz. S. L. Volin 1955: 132

elyazmasına çok yakındır. "P" elyazmasının sonunda büyük bir ara vardır. (Tam metin 155-161) Bu elyazmanın dili, Azeri dili için karakteristik bir dizi özellik içerir. Volin (1955: 104, 132) ise, bu nüsha hakkında şu bilgiyi verir: "Gosudarstvennaya Publiçnaya biblioteka im Saltıkova-Şçerdina 558, 669b-694a, bk. nr. XVII,4. 1004 = 1595/96."

V1-V. 283: Tam ve sağlam bir elyazma. Düzgün Orta Asya nestalikiyle yazılmıştır. Tarih 1212 = 1797/98

V2-V.2378: Tam ve sağlam bir elyazma. Okunaklı Orta Asya nestalikiyle yazılmıştır. Tarih 1227 = 1812. Volin'de şu bilgiler vardır "İnstitut vostokovedeniya Akademia Nauk SSR V. 2378, 1b-109b, bk. nr. XVII, 7. 1227 = 1812" (1955: 104, 132)

V3-S. 139: Tam ve sağlam bir elyazma. Belirgin nestalikle yazılmıştır. Tarih 1253 =1837/38. Volin ise, aynı yazma hakkında şu bilgileri verir: "İnstitut vostokovedeniya Akademia Nauk SSR S. 139 (291c.), 24.5 x 14; 137 var. (varak) 1253 =1837/38.

V4-V. 266: Tam ve sağlam bir elyazma, siyah nestalikle yazılmıştır. Volin (1955: 132) bu elyazmasını 1220 =1805/6 yılı olarak tarihlendiriyor: "İnstitut vostokovedeniya Akademia Nauk SSR V. 266, 95b-189b, bk. nr. XVII, 6. 1220 = 1805/6"

T: Özkistan SSR Bilimler Akademisi Doğu Elyazmalarını İnceleme Enstitüsü elyazması No. 3324. Tam elyazma. Siyah ve kırmızı mürekkeple biçimsiz, fakat anlaşılır bir nestalikle yazılmış. Tarih 1260 = 1844

T1: Özbekistan SSR Bilimler Akademisi, Doğu Elyazmalarını İnceleme Enstitüsü No. 697. Tarih 1265 = 1848/49.

Kononov'un değinmediği, Volin'in "Leningrad Kitaplıklarındaki Nevâî Yazmaları Hakkında" (1955: 131-132) adlı yazısında Mahbûbü'l-kulûb'la ilgili olarak verdiği diğer bilgiler ise şöyledir:

Leningradskiy Gosudarstvenniy universitet 301, 27 x 16.5; 112 var. (varak) XIX. yüzyıl. 1b-772b. *Mahbûbü'l-kulûb*. Bundan sonra aynı sahife numaralaması ile Oğuz torunlarının tarihi, Abul-Hayr-Han'ın tarihi vb. gelir.

İnstitut vostokovedeniya Akademia Nauk SSR V. 281 (291 ss) , 20 x15; 117 var. (varak) 1258 =1842. 1b-47a. *Mahbûbü'l-kulûb*.

Gosudarstvennaya Publiçnaya biblioteka Tur. n.s. 99, 21.5 x 17.5; 120 var. (varak) 1267 = 185051.

Gosudarstvennaya Publiçnaya biblioteka Tur. n. s. 12, 48b-61b, bk. nr. XVII, 12. XIX. yüzyıl. Sonu yok.

İnstitut vostokovedeniya Akademia Nauk SSR A 106 (291 CC), 19x9; 63 var. (varak) XIX. yüzyıl. Oldenburg kolleksiyonundan, bk. İzvestiya Rossiyskoy Akademii Nauk SSR., 1911, 263. s. nr. 68 (1955: 104, 132). Volin'in bahsettiği bu nüshalara ulaşmak mümkün olmadığı için metne katılamamıştır.

Menges, "Report on the Second Excursion to Taşkent for Research in Çağataj Manuscripts" (1966: 109) adlı yazısında Mahbûbü'l-kulûb'un bir nüshası hakkında şu bilgiyi verir: "The manuscript of Navâ'i's Maḥbûbu'-l-Qulûb, Cod. 9762/II, Cat., VII, No. 5326, complete text, 54fa, well preserved, copied in 1560 in Egypt, offers an excellent specimen of the Classical Çağataj language." 1560'da Mısır'da istinsah edilmiş bu nüshayı da elde etmemiz mümkün olmamıştır.

Mahbûbü'l-kulûb'un Türkiye kitaplıklarında altı nüshası vardır. Fatih ve Topkapı kitaplıklarındaki Külliyyat'larda yer almayan Mahbûbü'l-kulûb'un İstanbul kütüphanelerindeki nüshaları şunlardır:

Ü1: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü No. 5757. Cilt kırmızı meşin, sonradan ciltlenmiş, şemse yerinde yıldız çizgilerle bir şekil var, kenarları yıldız zencirekli, miklepsz; zahriye kâğıd yapıştırılarak kapatılmış, başlık yok, başlık yerinde kırmızı mürekkeple yanlış olarak هذا كتاب مخبوء الغيوب yazılmış sonradan üstüne siyah mürekkeple القلوب yazılmış, sayfa kenarları cetvelsiz. Cildin eni boyu 18,4 x 12,1 cm., yazının 12,8 x 6,5 cm., bazı sayfalarda değişik kâğıd venedik, yazı ta'lik; varak sayısı 125, her sayfada 13 satır var, müstensihî Dervîş Hüseyinü'r-Rumî, istinsah tarihi 977, Mısır, Kahire (Levend 1958: 205).

Ü2: Mecmua-i Asâr içinde yer alan bu nüsha, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü, No. 4149'da kayıtlıdır. Cild kırmızı meşin, düz kenarları kuru ıstampa çerçevesi, ortada II. Abdü'l-Hamid'in yıldızlı tuğrası, sırtı yıldızlı ıstampa, üzerinde yanlış olarak "Divan-ı Mir Gani Şir Nevai" yazılı, miklepsz; zahriyesi yok, başlıklar ve metinde geçen adlar kırmızı mürekkeple yazılmış. Cildin eni boyu 28,5 x 16cm., yazının 20,2 x 8,3 cm., kâğıd ince; sarımtırak aharlı, yazı kalın ta'lik, varak sayısı 651, her sayfada 17 satır var. Müstensih "Tavayif-i nasraniye hükümeti eyyamında Muhammed cevdet Bey Dâd-hah Gazi emriyle Taşkent vilâyetinde

Kâşgarlık mahallesiga Muhammed Yunus Şehr-i Sebzi, istinsah tarihi 1291-1295 arası, her risalede değişiyor. Mahbûbü'l-kulûb mecmuanın 563b-635a sayfaları arasında yer almaktadır. (Levend 1958: 196)

S1: Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail, No. 252'de kayıtlıdır. Cilt koyu vişne çürüğü meşin, şemse kırmızı çiçekli yıldız gömme, kenarları yıldız zencirek ve çizgilerle çerçeveli, miklepli; zahriyesi yok, başlık küçük tezhipli, bahis başları kırmızı mürekkeple yazılmış, sayfa kenarları mavi, kırmızı, siyah ve yıldız çizgilerle çerçeveli. Cildin eni boyu 20,2 x 11,7cm, yazının 13 x 6,7 cm.; kâğıd ince âbadi taklidi, yazı ta'lik; varak sayısı 115, satır sayısı 13, müstensih Musa Semerkandi, istinsah tarihi 966, Mısır. (Levend 1958: 206-207)

S2: Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail, No. 251'de kayıtlıdır. Cilt kahve-rengi meşin, şemseli, miklepsz, sonradan tamir görmüş; zahriyede vakıf mührü, başlık yok, sayfa kenarları cedvelsiz. Cildin eni boyu 16,2 x 9,5 cm., yazının 10,1 x 5,2 cm.; kâğıd venedik aharlı, yazı ta'lik; varak sayısı 11, satır sayısı 14, müstensih adı ve istinsah tarihi yok. (Levend 1958: 206).

S3: Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 1700'de kayıtlıdır. Cilt kahve rengi meşin, üstü ebrulu kâğıd, yer yer yırtık miklepsz; zahriyede Esad Efendi'nin vakıf mührü, başlık yok, sayfa kenarları cedvelsiz, fasıl başları kırmızı mürekkeple yazılmış. Cildin eni boyu 20,5 x 14,5cm., yazının 13,8 x 8 cm.; değişik, varak sayısı 86, satır sayısı 17, müstensih adı ve istinsah tarihi yok. (Levend 1958: 206).

Agâh Sırrı Levend'in saptadığı bu beş nüshanın dışında, eserin Ankara'da da bir nüshası vardır. "A" nüshası olarak adlandırdığımız bu nüsha hakkındaki bilgilerimiz şunlardır:

A: Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kitaplığı Muzaffer Ozak Kitapları I/226 numarada kayıtlıdır. H. 979 tarihinde yazılan bu nüsha, 100 yopraktır. Avrupa filigranlı kâğıtta talik yazı ile yazılmıştır. Sözbâşı kırmızı, şemseli kahverengi meşin ciltli 177 x 110 mm. ölçüsündedir. (Canpolat 1981: 248).

Eserin Blochet Kataloğundan (Blochet I 1932: 315, II 1933: 51, 110) elde ettiğimiz bilgilere dayanan Paris nüshaları ise, şunlardır:

P1: Blochet Kataloğuna göre, Paris Bibliothèque National 747 numarada kayıtlıdır. Blochet, eserin içeriği hakkında da kısa bilgi verir: “Mahbûbü’l-kulûb hicrî 906 (1500) yılında Mir Ali Şir Nevai tarafından yazılmış bir ahlâk kitabıdır. Yazarın öldüğü yıl yazılmıştır. Eser şu üç bölüme ayrılır: Çeşitli insan tipleri; İyi kimi huylar için övgüler; haya ve utanma. Deyimlerin de yer aldığı hikemî tarzda yazılmış olan bu eser, ideal yaşam şeklinden bahseder. Nestalik (Persian) yazı ile yazılmıştır. Sayfalar parlak kapak süsü ile süslenmiştir. Musa el-Semerkindî tarafından h. 961 (1554)’de istinsah edilmiştir. 110 varaktır. Ebati 17,3 x 10,5’tur. Fars işi kahverengi deri cildi vardır. (Blochet II 1933: 110)

P2: Paris Bibliothèque National 962 numarada kayıtlıdır. 219 sayfalık bir külliyat içinde yer alır. Külliyat’ta Nevai’nin Mecalisü’-Nefais ve Hamsetü’l-Mütehayyirin adlı eserleri de yer almaktadır. Külliyat’ın başında bir ahlâk kitabı olan Mahbûbü’l-kulûb vardır. Eser Ali Şir’in sağlığında yazılmış olan bir nüshadan kopye edilmiştir. Yazı türü Nestalik’tir. Piri ibn Murad el-Dizdar tarafından h. 973 (m. 12-21 Ocak) yılında istinsah edildi. 21 x14 cm. boyutlarında olan eser, kahverengi deri ciltlidir. (Blochet II 1933: 110)

P3: Paris Bibliothèque National 327 numarada kayıtlıdır. Ali Şir Nevâî ta-

rafından yazılan bu eser, Türk-Doğu ahlâkı üzerinedir. H. 906 (m. 1500)'da yazarın öldüğü yıl yazılmıştır. Seçkin ve güzel bir nesir üslûbuyla yazılmıştır. Bu eser üç ana bölümden oluşur; bölümlerde yer alan konular şöyledir: insanların toplumsal durumu, insan katmanları, iyi ve kötü davranışlar. Konularla ilgili deyimlerin de yer aldığı bu eserde yaşam tarzları ve anlayışları üzerinde de durulur. Yazı türü Nestalik (Persian)ir. Seyyid Kasım el-Karabagî tarafından h. 977 (m. 1596/1570) yılında istinsah edilmiştir. 21 x 13 ebatında, karton ciltli olan bu nüsha 89 varaktır. (Blochet I 1932: 315).

Berlin şehir kütüphanesinde tespit ettiğimiz Berlin'deki nüshalar hakkında Götz (1979: 524) şu bilgileri verir:

B1: Berlin şehir kütüphanesi Ms. or. oct. 1745 numarada kayıtlıdır. Götz (1979: 523) burada sadece Ali Şir Nevâî'nin doğum ve ölüm tarihiyle eserin başı ve sonundan bir cümle örneği verir. Bu nüshanın yer aldığı kitabın başında başka bir eser vardır, 81b'den itibaren Mahbûbü'l-kulûb başlamakta ve 174a-b'de bitmektedir. Görme olanağı bulduğumuz bu nüshada cümle aralarına konan üç noktalar, bölüm başlıkları, beyt, mesnevi ve tenbih gibi yazılar kırmızı ile yazılmıştır.

B2: Berlin şehir kütüphanesi Ms. or. oct. 1740 numarada kayıtlıdır. Koyu kah-verengi ciltli olan bu nüsha, kütüphanece hazırlanan koruyucu cilt içindedir. Metnin kimi yerleri yıpranmıştır. 76 varaktan oluşan bu nüshanın 25. ve 39. varaklar arası ters ciltlenmiştir. 18,5 x 10 (metin 12 x 6 cm.) ebatındadır. Her sayfada 13 satır vardır. Kursiv doğu Neshî'yle yazılan bu nüshadaki başlıklar ve deyimler kırmızıyla yazılmıştır. Hadisler harekelidir.

L: Londra British Museum Or. 2871 numarada kayıtlı olan bu nüsha, açık ve seçkin bir nestalikle yazılmıştır. Sayfa kenarları altın yaldızla çerçevelenmiştir. Varak sayısı 124'tür, her sayfada 13 satır vardır. Hicri 1050 (m. 1640) yılında istinsah edil-

miştir. İstinsah eden Şeyh Nadir'dir. Rieu kataloğunda (1888: 275) verilen bu bilgilerin dışında Mahbûbü'l-kulûb hakkında birçok kaynakta ve kataloglarda verilen şu bilgiler de yer almaktadır: Mir Ali Şir Nevai tarafından ahlâk ve davranışlar hakkında yapılmış bir çalışmadır. Üç bölüme ayrılmıştır: 1. Bütün insan sınıflarının tavır ve hareketleriyle ilgili olan bu bölüm, kırk fasla ayrılmıştır, 2. Övülmeye değer davranışlar ve kusurlu özellikler hakkındaki bu bölüm, on baba ayrılmıştır, 3. Çeşitli özdeyiş ve atasözleri. Mahbûbü'l-kulûb yazarın yaşamının son günlerinde yazılmıştır. Mir Ali Şir'in eserinin sonunda verdiği ölümüne çok yakın olan 906 tarihi de bu bilgiyi doğrular (Rieu 1888: 275).

Zettersteen kataloğunda tespit ettiğimiz Uppsala Üniversite Kütüphanesi 595 numarada kayıtlı olan bu nüsha, tezin bitimine yakın bir zamanda elimize geçtiği için metne dahil edemedik. Kendisinden başka iki eserin daha yer aldığı bir kitap içinde olan Mahbûbü'l-kulûb, 31b-136a sayfaları arasındadır. Katalogda şu bilgiler vardır: İnsanların değişik durumlarda nasıl davranmaları gerektiğine dair ahlâkî bir eserdir. Sayfa 1a-1b'de Arapça bir dua ve Farsça açıklaması var. 30b-31a sayfaları boştur. Arka ve önde bulunan boş sayfalarda yazı alıştırmaları vardır. İç sayfada ise 'İsî H'âce İşân adı yazılmıştır (Kanımızca bu ad müstensih adıdır, ancak katalogda bu konuda kesin bir bilgi yoktur). Arkadaki koruyucu sayfada یاشیل چیکمان ibaresi yer alır.. 19 x 12,5 cm.'dir. Her sayfada 11 satır vardır. Pek temiz olmayan beyazımsı bir kâğıt, sırtı deri mukavva cilt, yazısı Nestalik ve Şikeste. Başlıklar kırmızı.

Elimizde mikrofilmi bulunan bu nüshanın başlangıç ve bitişi diğer nüshalar gibidir. Sonunda farklı olarak şu cümleler yer alır: "İgilip kametim gerçi kitâbet üzre lâm oldu hamd..... ki bu mektûb-ı maḥbûbân temâm oldu."

Ayrıca Mahbûbü'l-kulûb, 1289 yılında İstanbul'da Matbaa-i Amire'de 207 sayfa olarak basılmıştır. Kitabın sonunda diğer birkaç nüshada da yer alan rubâiden sonra "tükendi kitâb vallâh â'lem-i bi's-şevâb" ibaresi yer almaktadır.

METNİN KURULUŞU

Yukarıda tanıttığımız nüshalardan Kononov'un kullandığı nüshalar ile Volin'in (1958:132) verdiği son dört nüsha ve Menges'in bahsettiği bir nüsha dışında diğerlerini elde ettik. Söz konusu nüshalardan sadece Kononov'un verdiği nüshaları yaptığı çalışmasındaki nüsha farklarını metnimize aktarmak yoluyla yararlandık, ayrıca orjinal metindeki farklılıkları da kendi nüshamızla karşılaştırarak belirttik.

Metni kurarken son anda elimize geçen Uppsala nüshası hariç diğer nüshaları kullandık. İstinsah tarihi en eski olan P1 (h. 961) nüshasını esas aldık; nüshalar içinde istinsah tarihi P1'e en yakın olan nüsha, S1 nüshasıydı. Ayrıca bu iki nüshanın müstensihleri (Musa Semerkandî) de aynıdır. Metni kurmadan önce P1 ve S1'i birbiriyle karşılaştırdık, ikisi arasındaki farklılıkların oldukça az olduğunu gördük. Bu nedenle istinsah tarihinin eskiliğine dayanarak P1'i esas aldığımız çalışmada S1'i de yardımcı nüsha olark kullandık ve P1'de olmayan kimi satırları bu nüshaya göre tamamladık. Birbirine çok yakın olan bu iki nüshadan S1'in P1'den kopye edildiğini düşünmekteyiz.

P1'i esas alarak bu iki nüshaya göre kurduğumuz metne diğer 11 nüshadaki (P2, P3, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L) farklılıkları P1 ile karşılaştırarak ekledik. Nüshalar arasında yazım özelliği yönünden görülen farklılıklar *Yazım Özellikleri* bölümünde verildiği için burada tekrar vermeyeceğiz.

S3 nüshasında çoğunluğu Çağatayca olmak üzere kimi sözcükler kenara yazılarak altına anlamları verilmiştir : tökülgen = dökülen (S3 2b-4), olturtmak = oturtmak (S3 2b-8), yaruttum = ruşen etdim (S3 3b-15), yasal = leşker alayı (S3 9a-15),

tayıldı = deprendi (S3 12a-12), igrim = suyun döne döne akduğuna dirler (S3 43b-2), narı = öte (S3 45a-1), ötrük = yalan manasına (S3 63a-5), vd.

Metnin yazıçevirimini yaparken Arapça ve Farsça sözcükleri yazıldığı gibi okuduk, orjinal yazımdan farklı yazılmış olanların ise, dizinde orjinal şekillerini verdik. Ma‘nā, da‘vā vb. sözcükleri aslına uygun olarak ma‘nī, da‘vī şeklinde okuduk. Yalnız bir yerde (P1 18b-1112) ednī ve evlī sözcükleri, a‘lā sözcüğüyle uyak oluşturduğu için ednā ve evlā okunmuştur. Bir yerde de “kaysı” sözcüğü vezin gereği “kayısı” (P1 85a-27) şeklinde okunmuştur; P1 69a-12’de “müsliman” sözcüğü, vezin gereği “müsilman” okunmuştur.

YAZIM ÖZELLİKLERİ

Yazım özelliklerini incelerken esas aldığımız P1 nüshasını gözönünde bulunduk. Bunun yanısıra diğer nüshar da yazım yönünden P1 nüshasından farklı değildir.

1. Uygur yazı geleneğinin sürdürüldüğü Çağatayca'da Türkçe sözcük ve eklerin ünlüleri harekeyle değil, harfle gösterilmektedir: **ayağı** 47a-12, **boldı** 2b-5, 15b-13, **kılğay** 41a-6, **kılmas** 94a-13, **itkey** 31a-1; **an-cak**, **köpelek** sözcüğünün bütün ünlüleri gösterilmemiştir: 74b-10.

2. Art ünlülü Türkçe sözcüklerdeki “ı” ve “s” ünsüzleri ت (te) ve س (sin) ile yazılır: **sıçkan** 69b-7, **sınuq** 6b-4, **su** 4a-2, **sözi** 16b-8; **tag** 5a-11, **tala-** 13a-1, **taş** 4a-6. B2 nüshasında bir yerde at “ad” sözcüğü ط ile yazılmıştır: **aṭ** B2-7a-6.

3. Geniz n'si için ن kullanılır: **anğa** 20a-4, **aşnıṅ** 100b-11, **kışnıṅ** 39a-7

4. Eklerin birleşik ya da ayrı yazımları konusunda, metnimizde, bir kural belirleyebileceğimizi sağlayacak tutarlılık yoktur. Aynı ek kimi zaman ayrı, kimi zaman da bitişik yazılmaktadır. Bu durum bütün nüshalarda aynıdır: **Şanıda** 3a-4, **mülkide** 28a-2, **imgekdin** 30a-4, **otıdın** 18b-3, **köṅlige** 19a-6, **özige** 8a-8; **insānlıḡ** 13a-2, **kulluk** 20a-4

5. Sözcük sonundaki -a/-e ünlüleri kimi zaman “ı” (elif), kimi zaman da “ه, هـ” (güzel he) ile yazılmaktadır: Şānıda شانیده 3a-10, beyānıda بیانیده 3a-4, anğa آنکه 2 21b-5 (bu sözcük hep sonda “elif”le yazılmasına rağmen burada “güzel he” ile yazılmıştır), sürmese سورمسه 25a-5, bolsa بولسه 25a-8; Yaklaşma durumu ekinin son ünlüsü, ön ünlülü sözcüklerde hep “kef” ve “elif” ile yazılmasına rağmen B2 nüshasında kimi yerlerde “kef” ve “güzel he” ile yazılmaktadır: yerge یرکه B2-5a-1, könglige کونگیکه B2-10b-1

6. “b” ve “y” seslerinin yanyana bulunduğu sözcüklerde noktalar bir arada yazılır: bile بیله 35a-12, bitilgen بیتلگن 5b-7, bilildi بیلیدی 5b-7

7. -p ulaç eki ب (be) ile yazılır: açıp اچیب 40b-1, kilip کیلیپ 41a-5, kılip قیلیپ 56b-4

8. “ç” sesi چ (çim) ile yazılır: barça بارچا 29a-5, alğuçı ألفوچی 12a-6, ança آنچا 9a-9

9. Süs unsuru olarak س (sin)’in altına üç nokta konur: sindin سیندین 34b-6, sebeb سبب 41b-7

10. Arapça ve Farsça sözcükler genellikle aslına uygun yazılmıştır. Yalnız hemzeli sözcüklerin yazımında hemze yerine “y” kullanılmıştır: sāyil سایل 2a-5, 27b-10, sāyir سائر 3a-2, 26a-6; S3 nüshasında hemzeli sözcüklerin hemzesi gösterilmiştir: sā’il سائل 2b-1, nā’ib نائب 7a-9

11. İzafet tamlamalarında, hemze-i izafet ve kesre-i izafetlerde kesre ve hemze gösterilmemiştir.

12. Son sesinde ه, ه bulunan çāre چاره sözcüğüne 1. tekil kişi iyelik eki geldiği zaman sondaki “güzel he”nin yazılmadığı görülür: çārem چارم 43a-8.

13. Esas aldığımız nüshada (P1) Arapça ve Farsça sözcüklerde şedde gösterilmemiştir. Yalnız P2 nüshasında bu tür sözcüklerdeki şeddeler düzenli olarak gösterilir: dürr دُر P2-27b-2, zerre ذَرّه P2-25a-5, seyyār سیّار P2-23b-6.

14. “he” ile biten sözcüklere birlik “ye”si getirildiğinde “ی” yerine “ه” (hemze)’nin kullanılması bir örnekte görülür: zerre ذَرّه 66a-4

15. Dünya sözcüğü bir yerde dünyā دُنْیَا 77a-10 şeklinde yazılmıştır.

SES BİLGİSİ

ÜNLÜLER

A. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

1. Daralma

e > i

bil “bel” 45a-5 < MK bel; çık- “çekmek” 30a-6 < MK çek-; ikin “ekin, ekin ekilen yer” 45a-5 < MK ekin; iski “eski” < MK eski; ışık “eşik” < MK eşik 74a-12; işek “eşek” 84b- 3 < MK eşek, eşgek; it- “etmek, yapmak” 1b-5, 5a-6, 70a-8, < MK et-; kiç “geç” 91b- 10 < MK keç; kiçe “gece” 8b-5, 13a-5 < MK keçe; kil- “gelmek” 7b-6 < MK kel-; kilin “gelin” 31b-3 < MK kelin; kime “gemi” 55a-6 < MK kemi ~ kimi; kint “şehir” 40b-6 < MK kent, kend; kiyik “geyik” 77a-9, 103a-13 < MK key-ik; min “ben” 43a-1 < MK ben (Oğuz), men; sin “sen” 42b-13 < MK sen; tiri “deri” 4a-1 < MK deri vd.

2. Düzleşme

o > a: savuğ “soğuk” 3b-10, 13a-6, 35a- 4 < MK soğuk; kav- “kovmak” 52b-2 < MK kov-

ü > e: süngük “kemik” 7a-1, 69b-9 < ET, MK süngük; köter- “kaldırmak” 27b-2, 84b-4 < ET, MK kötür-

u > a: orta “orta” 13a-3, 32b-2 < ET, MK ortu; tola “dolu” 6b-3, 24a-3 < MK

tolu; tutaş- “tutuşmak, ateş almak” < MK tutuş-

3. Yuvarlaklaşma

a. Gerileyici benzeşme sonucu, ikinci hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle ilk hecedeki ünlünün yuvarlaklaştığı görülür.

e > ö

öçkü “keçi” 103a-13 < MK eçkü; öksü- “eksilmek” 43b-11 < MK eksü-; öksük “eksik” 64b-4, 81a-5 < MK eksük; ösrük “sarhoş” 23b-2, 23b-10 < MK esrük; töşük “deşik, yarık” 20b-13 < MK teşük

b. İlk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle, ikinci hecedeki düz ünlünün, ilerleyici benzeşme sonucunda yuvarlaklaştığı görülür.

ı > u

bulut “bulut” 22b-4, 38b-7 < MK bulıt; kuru- “kurumak” 21b-1, 40b-3 < MK kırı-; kurut- “kurutmak” 103a-6 < MK kırıt-; oku- “okumak” 19a-8, 21a-13, 39a-6 < MK okı-; korkunç “korku” 101a-12 < Uyg. korkınc

Öndamaksıllaşma

Şu sözcüklerin ilhecesindeki ı ünlüsü i’ ye değişmiştir:

bişür- “pişirmek” 84b-12, 98b-10 < Uyg. bışur-; it “köpek” 28a-13, 94a-2 < Orh., MK ıt; ming “bin” 55a-6, 66a-3 < Orh. bing ~ bing; til “dil” 47a-5 < Orh., MK tıl.

Artdamaksıllaşma

Birincil i ünlüsünün ı' ya değiştiğini örnekleleyen tek sözcük vardır: ısığ “sıcak, sıcaklık” 3b-10, 13a-6, 40a-12; ısığ 27b-8, 96a-11 < Uyg., MK isig

B. ÜNLÜ DÜşMELERİ

1. Ünlü Kaynaşması (Elision)

Ünlü ile biten bir sözcüğün arkasından ünlü ile başlayan bir başka sözcük geldiği zaman genellikle ikinci sözcüğün ilk ünlüsü düşerek tek bir sözcük gibi kabul edilir. Bir arada sık sık kullanıldıklarından ünlü kaynaşması sonucu tek sözcük gibi kabul edilen örnekler şunlardır: ni't- “ne etmek, ne yapmak” 56b-6, 104a-8 < ni it-; niçün “niçin, neden” 104b-3 < ni için

2. Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

şu sözcüklere iyelik eki eklendiğinde, orta hece ünlüsü durumuna giren dar ikinci hece ünlüsü düşer:

ağız: ağızı “ağızı” 21a-3, 21b-2, 40b-3, 96a-6; ağıza “ağıza” 21a-4, 40a-3, 81a-11, 96a-7; ağıda “ağıda” 52b-3, 60b-12; ağıdın “ağından” 47a-8, 71a-1

bağır: bağırında “bağırında” 72b-2; bağırında “bağırında” 68b-9; bağır “bağır”; bağırdın “bağırdan” 21b-9

boğuz: boğzın “boğazını” 22a-9, 79b-8; boğzığa “boğazına” 21a-12; boğzının “boğazından ” 11a-11

boyun: boynumğa “boynuma” 4a-6, 4b-11; boynı “boynu” 36a-3; boyunın “boynunu” 26b-11, 31a-13, 89a-12; boynığa “boynuna” 2a-11, 11a-10, 59b-19, 81a-8; boynıda “boynunda” 25a-10

ilig: ilgi “eli” 6b-6, 19a-3, 45a-5; ilgini “elini” 15b-13; ilgide “elinde” 24a-13, 30a-3; ilgidin “elinden” 35b-9, 74b-2, 99b-12; ilgige “eline” 32a-11, 35b-13, 89b-1

igin: ignide “sırtında” 11a-9, ignideki “sırtındaki” 34b-11, 41a-3; ignige “sırtına” 89b-1; köngül: könglüm “gönlüm” 5a-6, 61a-4, 85b-9; könglünge “gönlüne” 39a-7; könglüngni “gönlünü” 104b-11; könglünge “gönlünde” 105a-7; köngli “gönlü” 14b-7, 38b-4, 40a-9, 58b-1, 99b-11; könglige “gönlüne” 8b-5, 19a-6, 41a-5, 81b-1; könglide “gönlünde” 8a-1, 8b-1, 84b-9; könglidin “gönlünden” 41b-4, 84a-2, 99b-13; kökü: köksümge “göğsüme” 5a-5; köksümde “göğsümde” 72b-3; köksige “göğsüne” 96a-8; ogul: oğlu “oğlu” 39a-5, 39b-3, 93b-12; orun: oruğa “yerine” 8a-12, 25b-6, 95b-11

Bunlardan başka şu sözcüklerin vurgusuz orta hece ünlüsü düşer: ayru “ayrı” < ayıru 60a-4, 97a-11; ayt- “söylemek” < ayıt- 16a-13, 38b-11, 107b-10, 51a-6, 101b-9, oyna- “oynamak” < oyun-a- 58a-5

3. Benzer Hece Düşmesi

-dur/ -dür < durur < turur

4. Sonda Ünlü Düşmesi

ET -yu/-yü zarf-fiil ekinin ünlüsü de genellikle düşmüştür: bakmay “bakma-
dan” 49b-7, birmey “vermeden” 22b-13, kavuşmay “kavuşmayarak” 96a-7, tapa al-
may “bulamayarak” 41a-12, yürümey “yürümeden” 24a-2 , vd.

Bir sözcükte sondaki ünlünün korunduğu görülür: tileyü “isteyerek” 24b-13;
bunun yanı sıra tiley “isteyerek” 49a-12 örneği de vardır.

C. ÜNLÜ UYUMU

1. Damak Uyumu

Art ünlülerden sonra art ünlüler, ön ünlülerden sonra ön ünlüler gelmektedir:
aldım “aldım” 4b-8, artkay “artacak” 30b-5, barsa “ gitse” 75b-3, çıkıp “çıkıp” 38a-8,
işitken “işiten” 45b-10, ölmekdin “ölmekden” 46a-11, tüşüben “düşerek, düşüp” 5a-
1 yirdin “yerden” 31a-8. Birkaç Türkçe sözcükte görülen uyumsuzluk örnekleri bir
iki nüshayla sınırlı kalmaktadır, diğer nüshalarda ise uyum korunmaktadır: birgay
“verecek” 13b-5, bu sözcük sadece esas aldığımız P1 nüshasında böyle yazılmıştır,
diğer nüshalarda ise *birgey* şeklinde yer alır. Uyumun Türkçe sözcüklerde korun-
duğunu göz önünde bulundurarak uyumsuz *birgay* şeklini dipnota aldık (bkz. 13b-5,
12 numaralı dipnot). kılmek “yapmak, etmek, eylemek” 15b-13 sözcüğü de P3 ve A
nüshalarında uyumsuz olarak yer alır (bkz. 15b-13, dipnot 12). Bu sözcüklerin istin-
sah yanlışı olarak bu şekilde yazıldığını düşünmekteyiz. Bir sözcükte ise ikili durum

görülmektedir: tingrılık “Tanrılık” 66a-13, tingrılık “Tanrılık” 49a-1.

Arapça, Farsça sözcükler ise, genellikle art ünlülü ekler alırlar. Çağatayca’da dil uyumunun düzenli olarak korunduğu görüşüyle bu sözcüklerin Türkiye Türkçesinden farklı olarak art ünlülerle söylendiği anlaşılmaktadır, ancak biz geleneksel okunuş tarzına uyarak bu sözcükleri ön ünlülerle okuduk. Bu durumla ilgili kimi örnekler şunlardır:

‘adaletiga 26a-3, ‘āfiyetka 88b-4, āhiretka 36a-12, aḥkeriga 73a-13, bedenga 95b-12, bed-mestka 88b-7, behiştka 69a-13, bī-çāreḡa 72b-2, bī-mürüvvetliḡ 28b-5, bī-dilga 79a-11, bī-hürmetliḡ 48a-12, bī-edebliḡ 103a-1, bülbülga 74b-7, cāhillıkdın 61b-9, cehennemga 19a-13, cehlga 2a-5, dānesiga 81b-13, derdliḡ 100b-8, devletka 38a-10, deyriga 22a-4, diremga 47a-13, düşmenga 47b-13, ehliḡa 21b-7, emrga 30b-6, emriga 54b-10, endiḡega 82b-11, ferḡka 107b-9, ferḡiga 107b-1, genciḡa 79a-4, katliḡa 82a-9, kebuteriga 102a-9, kemeriga 73a-13, kesbiḡa 24b-13, keṣefga 69a-13, kevkebiḡa 80a-9, kişveriga 96b-3, kudretiga 2a-9, kuvvega 94b-11, maḥabbetiga 47b-10, meyga 10b-13, 63b-8, müddetiga 47b-11, müşebbehga 107a-9, necāset-ka 104b-5, nefska 40a-3, 95a-9, niyāzmendlerga 41b-2, ‘özriḡa 29a-13, perdesiga 75a-11, peşşega 82b-11, püšte-keşga 27b-6, raḥmetiga 36a-9, rencga 32a-5, sebeblerga 41b-7, secdega 39b-10, seferiga 71a-6, şüretka 51a-8, şehga 11b-1, şehrga 45a-13, şeyḡka 42b-13, vd.

Son hecesinde i ve ī bulunduran Arapça ve Farsça sözcükler de art ünlülü ekler alırlar: ‘ābidka 27b-9, ‘acāyibka 17b-1, ādemīga 22b-5, 63a-5, ādemīlık-dın 29b-8, ādemīlık-da 29b-9, ārāyişiga 62a-11, ‘azizga 44b-10, cāvīdga 85b-7, cevāhirlıḡ 72b-9, da‘vīga 61b-13, dest-gīrlıḡ 83b-8, fevākihliḡ 72b-8, ḡanīga 89b-3, ḡādimga 75b-8, ḡālīlık 96-13, hem-nişīnlık 46a-2, kābilga 91b-1, le‘īmlik 44b-2, muḡālifka 76b-10, muḡarrebīnga 2a-12, mücāvirga 27b-7 müflislik 69b-11, müfliska 89b-9, mürīdga 98a-2 müsāfirga 4b-13, 96b-13, müsebbibga 41b-8, nā-ümīdliḡlar 95b-7,

rindlıg 95a-10, selātīnga 83b-6, ʔarīkka 41b-3, teklīfga 108b-7, zālimga 12b-4, zelīlga 44b-11, zencīrga 26b-4

Son seste ince k sesi bulunuyorsa, hece art ünlülü de olsa, ek ön ünlülü olur:
bī-bāklik 28b-6, bī-bāk-ke 15a-9, mülkige 38b-9, nā-pāklik 33a-8, nāzüklügi 31b-9, sālikke 96b-2

2. Dudak Uyumı

a. Dudak Uyumuna Giren Bağlama Ünlüleri ve Ekler

1. İyelik Ekleri

{-(I)m}: ayağım “ayağım” 43a-4, boynumga “boynuma” 4a-6, cānımgā “canıma” 69a-1, hālimgā “halime” 61a-7, könglüm “gönlüm” 5a-6, özüm̄din “kendimden” 61a-9, tevekkülüm “tevekkülüm” 43b-2

{-(I)ng̃}: ağırıng̃ “ağrın” 109a-4, başıng̃ga “başına” 75b-5, cānıng̃nı “canını” 68a-10, közüng̃ “gözün” 54b-2, kılun̄g “kulun” 109a-8, özüng̃din “kendinden” 77b-5

{-(I)mız}: pādīşāhımız “padişahımız” 83b-5

{-(I)ng̃ız}: hātırıng̃ız “hatırınız” 41a-8, ‘adāvetıng̃ız “düşmanlığınız” 102b-8

2. Emir Kipi 2. Kişi Ekleri

{-(I)ng̃}: tutun̄g “tutun” 41a-11

{-(I)ngız}: avutunġuz “avutunuz” 95b-1, ġorġutunġuz “korkutunuz” 95a-13
tutunġuz “tutunuz” 95a-12

3. Görülen Geçmiş Zaman Teklik 1. Kişi ve 2. Kişi ile Çokluk 2. Kişi Ekleri

{-dİm}, {-tİm}: aldım “aldım” 4b-8, ayttı “söyledi” 42b-13, birdim “verdim”
4b-10, boldum “oldum” 41a-11, eyledim “yaptım, ettim” 5a-1, ġattım “kattım” 4b-
12, ġavuġtum 4a-8, körgüzdüim “gösterdim” 3b-7, 72a-8, olturdım “oturdum” 4b-3,
sordum “sordum” 4b-4, soydum “soydum” 4a-1, taptım “buldum” 4a-12, 41b-2,
tattım “tattım” 3b-10, tüġtüm “düġtüm” 4a-7

{-dİng}, {-tİng}: boldunġ 100b-1/2, diding “söyledin” 67b-10, iktinġ “ektin”
92b-10, ġılding “yaptın” 110a-9, kiydürdüġ “giydirdin” 104a-3, saġtunġ “saġtın”
100a-13

Çaġatayca’da görülen geçmiş zaman çokluk ikinci kiġi eki de uyuma girmekte-
dir, ancak metnimizde örneġi bulunmamaktadır.

4. {-(I)g}, {-(I)ġ}, {-(I)k}, {-(I)ġ} Eylemden Ad Yapma Ekleri: bilig “bilgi”
84b-7, buzuk “bozuk” 34a-9, buzug “bozuk” 11a-4, ölüg “ölü” 34a-7, 79b-13, sorug
“soru” 7b-1

5. {-(I)l-} Edilgen Çatı Eki: açıl- “açılmak” 54b-3, ayıl- “söylenmek” 83b-3,
bitil- “yazılmak” 5b-7, 96b-12, buzul- “bozulmak” 15a-5, ġıġarıl- “ġıkarılmak” 107a-
9, itil- “yapılmak” 59a-5, ġatıl- “katılmak” 79a-10, ġoġul- “katılmak” 4a-8, ġurul-
“kurulmak” 31b-13, ötkeril- “geçirilmek” 32b-6, saġıl- “saġılmak” 53b-12, salıl-

“bırakılmak” 106a-2, soyul- “soyulmak” 47a-2, uzatıl- “uzatılmak” 83b-3, ügül- “yığılmak” 96a-3, tökül- “dökülmek” 96a-8, yakıl- “yakılmak” 79a-5

6. {-(I)m} Eylemden Ad Yapma Eki: yarım “yarım” 70a-8, ölüm “ölüm” 9b-2

7. {-(I)n} Eylemden Ad Yapma Eki: bütün “bütün” 43a-6, ikin “ekin” 45a-4/5, tütün “duman” 69a-11, yağın “yağmur” 69a-11

8. {-(I)n-} Dönüştürme-Edilgenlik Eki: körün- “görünmek” 9b-1, 58b-8, yığın- “yığılmak” 25a-12. Bir sözcükte uyum dışı bir durum görülür: sivün- “sevinmek” 5b-13

9. {-(I)nç} Eylemden Ad Yapma Eki: korkunç “korku” 101a-12

10. {-(I)nçı} Sıra Sayıları Eki: bişinçi “beşinci” 45b-6, 105b-9, ikinçi “ikinci” 39b-5, 96b-11, üçünçi “üçüncü” 5b-10, 65a-12, törtünçi “dördüncü” 43b-6, yitinçi “yedinci” S1-11a-12, otuzunçi “otuzuncu” 26b-1

11. {-(I)p} Ulaş Eki: açıp “açıp” 28b-13, alıp “alıp” 10b-9, 15b-3, artıp “artıp” 35b-10, aşukup “acele edip” 88b-13, birip “verip” 54a-4, 82a-13, bolup “olup” 93b-7, 103b-12, bölüp “bölüp” 70a-8, çıkıp “çıkıp” 36b-6, 38a-8, içip “içip” 40b-1, kaytıp “geri dönüp” 26b-9, kiyip “giyip” 93b-6, koyup “koyup” 22a-10, 107b-5, körüp “görüp” 35b-6, 71a-11, körgüzüp “gösterip” 72a-11, örgenip “öğrenip” 28b-3, 93a-7, ötkerip “geçirip” 105b-13, sorup “sorup” 93a-6 unutup “unutup” 95b-11, tapıp “bulup” 78b-11, 95a-8, yitkürüp “yetiştirip” 11b-7

12. {- (I)ş} Eylemden Ad Yapma Eki: kılış “yapma, yapış” 40a-13

13. {- (I)ş-} Eylemden Eylem Yapma Eki: yitiş- “yetişmek” 110a-4

14. {- (I)z-} Eylemden Eylem Yapma Eki: akız- “aktırmak” 96a-6, tamız- “damlatmak” 96a-6

15. {- (I)k}, {- (I)k} Addan Ad Yapma Eki: çınlık “doğruluk, gerçeklik” 84a-10, hıvârlık “horluk, hakirlik” 4a-3, hem-nişînlık “arkadaşlık” 46a-2, inglik “allık” 33a-4, irlık “erkeklik” 31a-9, keşşizlik “ayakkabısızlık” 109a-1, kulluk “kulluk” 30b-12, künlük “günlük” 107b-3, le’îmlık “alçaklık, aşağılık” 44b-2, ma’dümlük “yokluk” 71a-4, mağrûrluk “mağrurluk” 63a-4, mahrûmluk “mahrumluk” 29b-7, nâ-pâklik “kirlilik, pislik” 33a-8, nemeklik “tuzluluk, tatlılık” 30b-10, özlük “kendisi olma, kendilik” 39b-4, pâdişâhlik “padişahlık” 20a-4, ra’nâlık “güzellik” 20a-4, şâhlik “şâhlik” 7b-2, uluğluk “ululuk, büyüklük” 48a-11, tanuğluk “tanıklık” 68a-12, tüzük “eşitlik, denklik” 27a-13, yigitlik “yiğitlik, kahramanlık” 31a-10, yamanlık “kötülük” 34a-8, yağşılık “iyilik, güzellik” 34a-8

Uyuma aykırılık gösteren sözcükler ise şunlardır: bahâdırluk “yiğitlik, kahramanlık” S1 11a-12; mağlûblıkdın “yenilmişlikten” 64a-11, tüzüklük “eşitlik, denklik” 8a-4

16. {- (I)ğ}, {- (I)ğ} Eylemden Sıfat Yapma Eki: bağlğ “bağlı” 87b-13, kisvetlğ “elbiseli” 93a-2, mübtelâlığ “bağlı, düşün” 32a-5, şu’lelğ “alevli” 100b-8, tecribelğ “tecrübeli” 88a-2, yaralığ “yaralı” 32b-9 zencîrlğ “zincirli” 27a-3, ziyâlğ “ışıklı” 91a-13

b. Dudak Uyumuna Girmeyen Ekler

1. {-DI} Görülen Geçmiş Zaman Teklik 3. Kişi Eki: boldı “oldu” 2b-5, 39a-13, 76a-12, buyurdu “buyurdu” 98a-2, buzuldu “bozuldu” 15a-5, koldı “istedi” 49b-13, koydu “koydu” 15a-12, 98a-7, körgüzdi “gösterdi” 38b-13, köründi “göründü” 5a-12, kutuldu “kurtuldu” 53b-2, olturdu “oturdu” 26b-11, ötti “geçti” 88a-11, savudu “soğudu” 96a-11, sordu “sordu” 108a-3, sökti “söktü” 30b-1, sürdi “sürdü” 98a-11, urdu “vurdu” 45b-12, 98a-2, tökti “döktü” 30b-1, tuttu “tuttu” 49b-7, 59b-12, tüşti “düşdü” 49a-9, 82a-13, tüşürdi “düşürdü” 74a-9, yitkürdi “yetiştirdi” 81a-7

2. {-DIn} Ayrılma Durumu Eki: ârzûdın “arzudan” 51b-2, 107a-1, dostdın “dosttan” 44a-8, köngüldin “gönülden” 39b-6, 103b-11, közdin “gözden” 95b-10, möşüktin “kediden” 102a-9, mülkdin “mülkden” 95a-6, otdın “ateşten” 82b-6, 105b-4, ölümdin “ölümünden” 96b-8, ötüktin “çizmeden” 108b-5, öydin “evden” 32b-10, 80b-13, sözdin “sözden” 39b-13, 105a-3, sudın “sudan” 29b-2, 105b-4, töşükdin “delikden” 20b-13, 79b-4, yoldın “yoldan” 23b-9, yüzdin “yüzden” 34b-7

3. {-ğı, -ki} Aitlik Eki: burunğı “önceki” 29a-7

4. {-ğIl} Emir Pekiştirme Eki: koyğıl “koy, bırak” 86b-5, körgüzgil “göster” 105a-10, tutkıl “tut” 79a-11, 92a-3, tüzgil “düz, düzenle” 92a-2

5. {-(I)nçı} Sıra Sayıları Eki (ikinci ünlü): üçünçi “üçüncü” 5b-10, 65a-12, törtünçi “dördüncü” 43b-6, otuzunçi “otuzuncu” 26b-1, tokuzunçi “dokuzuncu” 12b-11

6. {-mİş} Öğrenilen Geçmiş Zaman: bolmış “olmuş” 38a-2, körmüş “görmüş” 31a-7, okutmuş “okutmuş” 20a-6, urmuş “vurmuş” 31a-8

7. {-nI} Belirtme Durumu Eki: ağunı “zehiri” 82a-8, 71a-7 börini “kurdunu” 77a-9, köngülñi “gönülü” 50a-10, 103b-8, közni “gözü” 39b-11, 57b-6, kulñı “kulu” 108b-6, künni “günü” 9a-13, otnı “ateşi” 22b-2, 102b-7, ölümni “ölümü” 63b-13, özni “ kendisini” 39b-7, 74b-9, sözni “sözü” 51a-5, 79b-9, tonñı “elbiseni” 104a-2, yolñı “yolu” 15a-11, 24a-2

8. {-sI} Teklik Üçünçü Kişi İyelik Eki: ‘adūsı “düşmanı” 12a-10, boynı “boyunu” 36a-3, köngli “gönlü” 40a-9, 99a-7, közgüsi “aynası” 99a-8, közi “gözü” 27b-5, 55a-2, sözi “sözü” 16b-1, 61b-7, yüzi “yüzü” 3a-2

9. {-sIz} Addan Ad Yapma Eki: dürrsiz “incisiz” 69a-12 , ‘özrsiz “özürsüz” 41b-8, rühsiz “ruhsuz” 69b-9

10. {-nIng} İlgı Durumu Eki: aşubñing “karışıklığın” 55b-8, ulusñing “halkın” 93a-10, ‘ömrñing “ömrün” 81b-4, öyñing “evin” 32a-8, sözñing “sözün” 80b-7, 106b-11, sütñing “sütün” 101a-9, tünñing “gecenin” 6b-8, yüzlükñing “yüzlünün” 32a-1

c. Yalnız Dudak Ünlüsüyle Kullanılan Ekler:

1. {-duk}, {-dük} Görülen Geçmiş Zaman Çokluk 1. Kişi Eki: kildük “geldik” 106b-2 107a-6

2. {-DUr-} Ettirgenlik Eki: aldur- “aldırmak” 30a-13, kiltür- “getirmek” 27a-4,

41a-5, indür- “indirmek” 49b-8, 81a-8, kiydür- “giydirmek” 104a-3, yidür- “yedirmek” 70a-13

3. {-gUnçA} Zarf-fiil Eki: kökergünçe “yeşerince” 27b-1, kötergünçe “yükseltince, yükseltiği zaman” 27b-2, tapkunça “bulunca” 59b-12

4. {-Ur-} Eylemden Eylem Yapma Eki: bişür- “pişirmek” 84b-12, içür- “içirmek” 67b-11. Bir örnekte ekin düz ünlülü olduğu görülür: bitir- “bitirmek” 19a-7

5. {-Ur} Geniş Zaman Eki: açılır “açılır” 54b-3, 99a-5, ayrılır “ayrılır” 14a-12, barur “gider” 84b-4, 96b-10, bilür “bilir” 3b-1, 61b-3, birür “verir” 6a-6, 82b-13, irür “ulaşır, yetişir” 6a-5, 60a-2, işitür “iştir” 16b-1, kilür “gelir” 97a-1, tapılır “bulunur” 71b-12, yitkürür “ulaştırır” 16b-12, 19a-6, yalbarur “yalvarır” 22a-7

6. {-sun}, {-sün} Emir Kipi Teklik ve Çokluk 3. Kişi Eki: asrasun “beslesin, korusun” 103b-2, batsun “batsın” 73b-5, bilsün “bilsin” 99a-10, kılsun “yapsın” 21a-11, 86b-8, sahlasun “saklasın” 108a-12

7. {-uk}, {-ük} Eylemden Ad Yapma Eki: açuk “açık” 6b-10, artuk “artık, fazla” 11a-7, 15b-12

8. {-gur-}, {-gür-} Eylemden Eylem Yapma Eki: yitkür- “yetiştirmek, ulaştırmak” 12a-8, 35b-7, 97a-9

Son hecesinde v dudak ünsüzünün bulunduğu sözcüklere, bağlayıcı ünlüler

yuvarlak olarak gelmektedir: kavup “kovup” 52b-2

ÜNSÜZLER

A. Ünsüz Değişimleri

1. d/d > y : ayak “ayak” 32a-26, 35a-9 < MK adak; ayıg “ayı” 29b-9 < MK adıg ~ ayıg; ayıl- “ayılmak” 101a-5 < MK adıl-; ayır- “ayırmaq” 79a-11 < MK adır-; ayrıl- “ayrılmak” 14a-2, 102a-4 < MK adırıl-; iye “sahip” 66b-4 < MK ide; koy- “koy-mak” 4a-1, 15a-12, 98a-7 < MK kod-; kuyruk “kuyruk” 35a-3 < MK kudruk

2. -ğ- > -v-: savuk “soğuk” 35a-4 < MK soğuk

3. b- > m-: n ve ng seslerinin etkisiyle baştaki b- sesi, m-’ye değişir, min “ben” 41a-6, 43a-1, 72b-1 < Orh. ben ~ men; ming “bin” < Orh. bing, Uyg. ming; munı “bunu” 25b-9, 57a-9 < Orh. bunı; munça “bu kadar” 2a-13, 30b-6, 103a-7 < Orh. bunça, Uyg. munça

4. Çağatayca’da sözcük sonundaki ğ, k, g, k damak ünsüzleri, kuralsız olarak nöbetleşmektedir. Metinde aynı sözcüğün bazen k, bazen de g ile yazılmış olması, damak ünsüzlerinin karışması özelliğini vurgulamaktadır. Art ünlülü sözcüklerde yazımdan belli olan bu özellik, ön ünlülü sözcüklerde belli olmadığı için bu tür sözcüklerin okunuşunda g’ li biçimleri tercih edilmiştir.

a. Ötümsüzleşme

1. Sözcük Sonunda Ötümsüzleşme (-ğ > -k): açık “acı” 96a-11; ısıık “ısı, sıcaklık, hararet” 96a-11; katık “katı” 96a-12; kuruık “kuru” 74b-4; uluık “ulu, büyük” 16a-4, 64b-4; yasaık “kanun, nizam” 12b-13

Bu değışim sadece bu örneklerle sınırlı kalmaktadır, aynı sözcüklerin ötümlü şekilleri de mevcuttur: açığ “acı” 90b-2, 96a-5, 99a-3; ısığ “ısı, sıcaklık, hararet” 13a-6, 99a-2; katığ “katı” 74b-3, 96a-5; kuruğ “kuru” 25a-7, 42b-3; uluğ “ulu, büyük” 29b-11, 88a-2; yasağlık “yasalı, kanunlu” 12b-11/12

2. Ek Sonunda Ötümsüzleşme (-lğ/ -luğ > -lık/ -luk)

Kimi sözcüklerde, isimden sıfat yapma ekinin ötümlü ünsüzünün ötümsüzleştiğı görülür: bağıık “bağı” 32b3; bahālık “değerli, kıymetli” 72b-11; diğkathık “dikkatli” 34a-11; kaşıık “kaşı” 89b-8; kuyaşıık “güneşli” 66a-3; mizācılık “mizaçlı” 103a-11; suluık “sulu” 100b-8; zağımılık “yaralı” 21b-8, 36a-1; yasağlık “yasalı, kanunlu” 12b-11/12

Buna göre söz konusu ekin, ön ünlülü şeklinin de ötümsüzleştiğı kabul edilmiştir: biliglik “bilgili” 14a-3; işlik “işli” 32b-9; kirlık “kirlı” 39b-13; tillık “dilli” 31b-12, 79a-7; yüzlük “yüzlü” 31a-13

b. Ötümlüleşme

1. Sözcük Sonunda Ötümlüleşme (-k > -ğ): açuğ “açık” 86a-9; almağ “almak”

43b-10; artuğ “artık, fazla” 43a-7, 43b-7; ayak “ayak” 30a-5, 35b-8, 40a-1, 99a-7; balığ “balık” 90b-7; kırağ “kenar, kıyı” 82b-8; kulağ “kulak” 39b-12, 41a-12, 108b-10; ortağ “ortak” 12b-4; tofrağ “toprak” 73a-7, 83b-6, 105b-4; yaruğluğ “parlaklık” 39b-10, 43b-13; yaruğluğı “parlaklığı” 82a-10, 12; yırağlığı “uzaklık” 96b-13; yumşağ “yumuşak” 79b-2

Metnimizde bu gelişme tamamlanmamıştır. Bu sözcüklerin çoğunun ötümsüz şekilleri de mevcuttur: açuk “açık” 86a-4; artuk “artık, fazla” 64b-5; ayak “ayak” 32a-6, 35a-9, 75b-10; balık “balık” 90b-6; kırak “kenar, kıyı” 82b-3; kulağ “kulak” 22a-7, 31b-5, 64a-11; tofrağ “toprak” 36a-3, 83a-5, 95b-8; yaruğ “parlak” 6b-11, 8b-4; yırağ “uzak” 46a-13, 82b-2, 102a-2

2. Ek Sonunda Ötümlüleşme : -lık/ -luk > -lığ/ -luğ Addan ad yapma eki olan -lık/-luk’un sonundaki k sesi, kimi sözcüklerde ötümlüleşerek ğ’ ye döner: âdemîsızlık “insansızlık” 13a-8; açuğluğ “açıklık” 43b-12; aklık “aklık” 31b-1 âşinâlık “tanıdıklık” 22b-13; dostluğlarında “dostluklarında” 68a-10; gedâlık “dilencilik, yoksulluk,” 93b-6; hem-râhlık “yol arkadaşlığı, yoldaşlık” 60b-9; hüd-perestlik “kendini beğenmişlik” 66b-10; insânlık “insanlık” 13a-2; mestlik “sarhoşluk” 95a-10; muhtedâlık “başkanlık” 20a-13; pârsâlık “dine bağlılık” 95a-11; ra’nâlık “güzellik, hoşluk” 89a-7; râstlık “doğruluk” 24b-7; yahşılık “iyilik” 79b-11; yalangaçlık “çıplaklık” 13a-7; yokluğ “yokluk” 9b-10

-mak > -mağ: Bu ekin sonundaki ötümsüz ünsüz de kimi sözcüklerde ötümlüleşmiştir: almağ “almak” 43b-10; asramağda “korumakta” 87b-10; savurmağdın “savurmaktan” 15b-8 tartmağlığıdır “çekmekliğidir” 39b-13; turmağlarında “durmalarında” 28b-10

5. -k- > -ğ-: ağı “cömert, eli açık” 70a-10 < Uyg., MK akı = EAT ağı; oğşa-

“benzemek” 66a-13, 66b-1, 90a-6 = MK oḡşa- < KB okşa-, Uyg. oḡşa- ~ okşa-;
 saḡla- “dikkat etmek, korumak” 73a-1, 108a-11/12 < KB sakla-; yahşı “güzel, iyi”
 67a-11/12, 109b-12/13 = MK yahşı < Uyg. yakşı

Bir örnekte, sakla- (48a-13) sözcüğündeki -k- sesi korunmuştur.

6. t- > d-: Çağatayca’da sözcük başındaki t- sesi korunmuştur. Ötümlüleşme olayı, di-, dik, daḡı gibi sözcüklerde gerçekleşmiştir:

daḡı “dahi, hem” 13b-11, 22a-8, 34b-3, 50a-4 < MK taḡı ~ daḡı; di- “demek, söylemek” 9b-1, 2bb-8 18b-11, 44b-2, 67b-10, 86b-8, 104b-8, vd. < MK te-, Uyg. te-; dik “gibi” 29b-3, 29b-12, 35b-2, 36a-6 < KB, ET teg

Bir örnekte taḡı (58a-3) şekli korunur.

7. -p- > -f-: opra- “eskimek” sözcüğündeki -p- sesi esas aldığımız nüshalarda ve iki nüsha dışında diğer nüshalarda da korunmuştur: ofra- “eskimek” 104a-3 (bkz. dipnot 2); tofraḡ “toprak” 2a-11, 65b-9, 81b-1, 83b-6, vd., tofraḡ “toprak” 36a-3, 83a-5, 95b-8, vd. < Uyg., MK topraḡ; yafraḡ “yaprak” 13a-2, 52a-1, 52a-9 < MK yapurḡaḡ, Uyg. yapırḡaḡ

8. -b-, -b > -w-, -w- > -v-, -v: ET -b-, -b sesi, Karahanlı ve Harezmi Türkçesinde -w-, -w (و) Çağatayca’da -v-, -v sesine değişmiştir

av “av” 49a-7/9 < Uyg. ab; ivür- “çevirmek, döndürmek” 29b-11, 35a-2 <

Orh. ebir- ; tive “deve” 22b-3, 23b-2 < MK tewe, tewey, tewi, teve, tevey, Uyg. tebe ~tewe, Orh. tebi

İki sözcükte -b- ünsüzü arkaizm olarak korunmuştur: yalbar- “yalvarmak” 22a-7; tilbe “deli” 28a-13, 88b-8, 90a-10

B. Ünsüz Düşmesi

1. -r- > ø: ıutul- “kurtulmak” 44a-7, 53b-2, 103a-7, 108b-8 < MK ıutul- ~ıutul-

ir- yardımcı eylemi, metnimizde her iki şekliyle de yer alır: idi “idi” 90b-10, iseng “isen”, ise “ise” 15b-12, 16b-1, imes “değil” 14a-4, 16a-10, 20b-6, 66a-11, 99b-3 vd.; irdi “idi” 45a-5, 47b-7, 49b-10, irdiler “idiler” 45a-10, 45b-2, 47a-7; irmiş “imiş” 47a-11, 47a-12, 49b-9, vd.

C. Ünsüz Türemesi

1. y- Türemesi: Daha Uygurca döneminde başlayan dar ünlülü sözcüklerin başında y- sesinin türemesi olayı, metnimizde de görülmekte ve bu sözcükler sadece bu şekilleriyle yer almaktadırlar:

yığaç “ağaç” 47a-1, 69a-10 = MK, KB yığaç < Orh. ığaç; yığla- “ağlamak” 36a-6 < Uyg., MK ığla- ~ yığla- ; yırak “uzak” 25b-11, 34b-7 = MK, KB yırak < Uyg. ırak ~ yırak, Orh. ırak

2. h- Türemesi: har- “yorulmak” 47a-5 < Uyg, MK ar-

D. Yer Değiştirme (Metatez): örgen- “alışmak” 16b-1, 28b-3, 95b-11 < MK
ögren-

E. ÜNSÜZ UYUMLARI

Metnimizde ünsüz uyumu tam olarak gelişmiş değildir. Ekler çoğunlukla uyuma girdikleri halde aynı ekin, ikili durum gösterdiği örnekler de vardır.

Bulunma durumu eki, ötümlü ünsüzlerle ve ünlülerle biten sözcüklere ötümlü biçimleriyle eklenir. Ötümsüz ünsüzlerle biten sözcüklere de ekin ötümlü biçimlerinin geldiği görülür: ahiretde 49a-1, asramağda 50b-7, bidāyetde 53a-13, cennetde 85a-13, gurbetde 4a-11, ıışğda 53a-3, 60b-3, ıibāretde 17b-2, işte 87b-13, 88a-1, 93a-5 (~ işde 26a-11, 65a-2), karılıkda 92b-6, kintde 40b-6, miñnetde 32a-13, milletde 91b-11, mülkde 13a-1, müdettdde 40b-9, sa‘atde 2b-1, şüretde 3b-5, şiddetde 47b-8, vaktde 39a-13, 92b-5.

Ayrılma durumu eki, birkaç örneğin dışında hep -dın/-din’dir: baştın 35a-9, 47a-1, 52b-11, 68a-6, 95b-6 (~başdın 32a-6), kırağtın 82b-3, möşüktin 102a-9, ötüktin 108b-5, savurmağtın 72b-13, yırağtın 82b-2

Yaklaşma durumu eki, genellikle uyuma girer, ancak kimi zaman ötümlü ünsüzlerle biten sözcüklere de ek, ötümsüz biçimiyle gelebilmektedir: ‘ābidğā 27b-9, ‘acāyibğā 17b-1, aħbābğā 5a-11, çuğdğā 8b-8, dimağğā 64a-10, mağşadğā 85a-7 (~ mağşadğā 85a-6), mağşūdğā 22a-1 (~ mağşūdğā 97b-2, 97b-7, ...), maṭlūbğā 46a-

1, zāhidka 27b-9.

Ötümsüz ünsüzle bitip eki, ötümlü şekilleriyle alan örnekler ise şunlardır: dostga 86b-4 (~ dostka 37a-9), düzahga 65b-3, ıyşga 22a-11, ma'āşga 36a-9, nāşihga 64a-12, perestişga 66a-10, püştekeşga 27b-6, rühga 37b-10, 95a-9, şāhga 7b-11, 11b-11, tācga 91a-10.

Bilinen geçmiş zaman eki, ünsüz uyumuna girmektedir: açting 100b-1, attı 53a-13, ikting 92b-10, iriştı 93b-13, itti 39b-4, 52b-6, 108a-2, kıttım 4b-12, kavuştım 4a-8, saçting 100a-13, ulaştı 52b-11, tökti 30b-1, tüşti 39a-3, 49a-9, 82a-13, vd.

Gelecek zaman eki de uyuma girer: artkay 30b-5, aytkay 21b-11, 79b-10, çıkıkay 38a-5, içkey 14b-12, itkey 25a-11, 38a-4, 75a-6, kaçkay 31a-8, kitkey 84a-2, saçkay 31a-9, sürtkay 33b-5, tutkay 51b-8, yitkey 25a-12, 31a-13, vd.

Emir kipi de uyuma girer: itkil 40b-3, 110a-10, kaçkıl 82a-2, saçkıl 92b-9, tutkıl 79a-11, 92a-3

Sıfat-fiil ekleri de uyuma girer: açkan 93a-6, aşukkan 87b-13, aytkan 104b-12, 105a-13, çıkkan 16b-6, çıkken 46b-8, içkendin 50b-9, ikken 48b-6, işitken 45b-10, kaçkan 31a-6, 93a-8, saçkan 27b-1, tapkan 50b-6, 60b-4; açkuçı 2a-1, aytkuçı 22b-8, 80b-5, içküçi 25b-10, işitküçi 21a-10, 51a-4, 104b-10, kitküçi 88b-13, saçkuçı 1b-8, satkuçı 13b-1, tutkuçı 83b-11.

BİÇİM BİLGİSİ

A. AD ÇEKİMİ

1. Çokluk Eki

Çokluk eki -lar/-ler'dir.

açlar “açlar” 7a-5, ‘ayblar “ayıplar” 82a-4, cefālar “cefalar” 69a-1, çıyanlar “çıyanlar” 10a-12, dükkānlarda “dükkanlarda” 6b-8, fırçalar “fırçalar” 106a-3, 106a-4, güller “güller” 47b-13, işler “işler” işler 42b-13, işlarni “işleri” işleri 16a-9, kiçikler “küçükler” 48a-9, köngüller “gönüller” 55a-4, közlerge “gözlerge” 110a-7, ösrükler “sarhoşlar” 23b-3, özgeler “başkaları” 62a-7, tünler “geceler” 30a-5 uluğlar “ulular, büyükler” 48a-8, yaḥşılar “iyiler” 10a-10, yamanlarnı “kötüleri” 20b-12.

2. İyelik Ekleri

1. tekil kişi: {-(I)m} : Bağlayıcı ünlü uyuma girmektedir: ayağım “ayağım” 43a-4, boynumga “boynuma” 4a-6, cānımga “canıma” 69a-1, çarem “çarem” 43a-8, haberim “haberim” 61a-10, ḥālimga “halime” 61a-7, köksümge “göğsüme” 5a-4, könglüm “gönlüm” 5a-6, manğlayım “alınım” 4a-1, özümni “özümü, kendimi” 5a-1, 5a-3, özümدين “özümünden, kendimden” 61a-9, sözümni “sözümü” 4a-12, 4b-5, tevekkülüm “tevekkülüm” 43b-2.

2. tekil kişi: {-(I)ng} : Bağlayıcı ünlü uyuma girer: ağır^{ng} “ağrın” 109a-4, atang “baban” 102b-5, baş^{ngga} “başına” 75b-5, cān^{ngnı} “canını” 68a-10, iç^{ng} “için” 109a-4, iş^{ngdin} “işinden” 68a-9, köz^{ng} “gözün” 54b-2, k^{lung} “kulun, kölen” 109a-8, lakab^{ng} “lakabın” 68b-6, māl^{ngnı} “malını” 68b-5, ‘ömr^{ngde} “ömründe” 68b-1, öz^{ngdin} “kendinden” 77b-5, öy^{ngge} “evine” 84b-11, zebū^{ng} “zebunun” 91a-1, 105a-9.

3. tekil kişi: {-(s)I} : Ekin ünlüsü uyuma girmez: ağzı “ağzı” 21a-13, 96a-6, atı “adı” 3a-5, ayağı “ayağı” 15a-6, bahāsi “değeri” 55a-3, boy(u)nı “boynu” 36a-3, kalemⁱ “kalemi” 15b-3, kanı “kanı” 52a-12 köng^{(ü)li} “gönlü” 40a-9, 99a-7, közi “gözü” 27b-5, 55a-2, sözi “sözü” 16b-1, 61b-7, ma^{nısi} “anlamı” 51a-7.

1. çoğul kişi: {-(I)mız} : Bağlayıcı ünlü uyuma girer, ancak ekin ünlüsü daima düz dardır: pādīshā^{mız} “padişahımız” 83b-5

2. çoğul kişi: {-(I)ngız} : Ekin sadece bağlama ünlüsü uyuma girer: hāt^{ırngız} “hatırımız” 41a-8, ‘adāvet^{ngiz} “düşmanlığınız” 102b-8

3. çoğul kişi: {-ları, -leri} : arzūları “arzuları, istekleri” 68a-7, cefāları “cefa-
ları” 68b-6, çınları “gerçekleri” 26a-7, eṭfāl^{leri} “çocukları” 45b-1, gülleri “gülleri”
47b-12, işleri “işleri” 27b-12, 33b-2, közleri “gözleri” 29b-6, özleri “kendileri” 61b-
11, sözleri “sözleri” 11b-3, yalğanları “yalanları” 26a-7.

3. Durum Ekleri

a. İlgil Durumu:

İlgi durumu eki, -ning/-ning'dir: 'aduning "düşmanın" 86b-9, alguçining "alıcının" 44a-2, aşning "aşın" 100b-11, balıgning "balığın" 90b-7, belāning "belanın" 55b-4, beşerning "insanın" 94b-11, devletning "devletin" 8a-5, dünyāning "dünyanın" 107a-2, işekning "eşeğin" 74a-4, kışning "kışın" 39a-7, kimening "geminin" 101b-9, kişining "kişinin" 25a-2, 33b-4, mücrimning "suçlunun" 27a-1, özgening "başkasının" 62a-3, pādīshāning "padişahın" 7b-11, sözning "sözün" 80b-7, 106b-11, sütning "sütün" 101a-6, şehring "şehrin" 31b-10, tünning "gecenin" 6b-8, yüzlükning "yüzlünün" 107a-9.

İki örnekte -ni ilgi durumu eki vardır: işitküçini "işiticinin, işitenin" 21b-4, irenlerni "erenlerin" 13a-13

b. Yaklaşma Durumu:

Yaklaşma durumu eki -ga/-ge/-ka/-ke'dir: ağzıga "ağzına" 40a-3, açğa "aça" 70a-9, 'aqlğa "akıla" 100a-6, akşamğa "akşama" 26a-11, balıqğa "balığa" 90b-6, barçağa "hepsine" 62a-5, başğa "başa" 33b-6, bedengä "bedene" 95b-12, belāğa "belaya" 32a-5, cāngä "cana" 19b-1, 103a-7, çingä "gerçeğe" 80b-10, dünyāğa "dünyaya" 15b-10, emrgä "emire" 30b-6, ıışkğa "aşka" 58b-7, içige "içine" 39a-10, imgekke "eziyete" 32a-6, işke "işe" 65b-10, 107b-2, işikke "eşiğe" 63b-13, kalemiga "kalemine" 110a-2, karmakğa "balık iğnesine" 90b-8, kiçikke "küçüğe" 14a-10, kiyikke "geyiğe" 102a-9, köngülge "gönüle" 19b-2, 50a-5, 105a-1, közge "göze" 45a-3, möşükke "kediye" 77a-7, rencga "eziyete" 32a-5, rühga "ruha, cana" 37b-10, 95a-9, secdega "secdeye" 39b-10, sözge "söze" 19a-5, 59a-12, 104b-12, şehrgä "şehire" 45a-13, tilge "dile" 46b-11, 104b-13, tofrakğa "toprağa" 35b-11, uykuğa "uykuya" 33b-13, vatangä "vatana" 96b-6, yolga "yola" 97a-4, 110a-4

İyelik eklerinden sonra da ek, -ga/-ge/ka/ke şeklindedir: başımga “başım” 4a-6, köksümge “göğsüme” 5a-5, közümge “gözüm” 51a-12, öyüngge “evine” 84b-11, özüngga “özüne” 104a-5, özüngge 87a-1, 102b-3, rāzıngga “sırtına” 104a-5, teningga “tenine” 100b-2, agzıga “ağızına” 21a-4, 40a-3, bigige “beyine” 30b-5, boğzıga “boğazına” 21a-12, cānıga “canına” 9a-2, 76a-1, içige “içine” 39a-10, işige “işine” 13b-7, 110a-11, könglige “gönlüne” 7b-1, 38a-13, 62a-12

Birkaç örnekte birinci ve ikinci tekil kişi iyelik ekinden sonra, yaklaşma durumu eki -a/-e’dir: başıma “başım” 99b-8, tüşünge “düşüne” 105a-8, yüzünge “yüzüne” 68b-8

c. Belirtme Durumu:

Belirtme durumu eki, ünlü ve ünsüzlerden sonra -nı/-ni’dir: açnı “açı” 103b-12, ağunı “zehiri” 82a-8, arıgnı “temizi” 99b-11, bağnı “bağı” 15a-6, barnı “varı, var olanı” 2a-9, börini “kurdu” 77a-9, cānnı “canı” 16b-6, çınnı “gerçeği, doğruyu” 105a-4, dostnı “dostu” 102b-11, dünyānı “dünyayı” 35a-12, gevherni “cevheri” 91a-6, haberni “haberi” 86b-5, işni “iş” 9b-12, 49a-11, kaznı “kazı” 9a-13, kişini “kişiyi” 2b-3, 16b-1, 48a-12, köngülñi “gönlü” 3b-13, 50a-10, 103b-8, közni “gözü” 39b-11, 57b-6, 104a-11, künni “günü” 9a-13, meyni “içkiyi” 5a-9, nāmeni “mektubu” 59b-7/9, otnı “ateşi” 22b-2, 102b-10, ölümni “ölümü” 63b-13, özgeni “başkasını” 110a-5, sözni “sözü” 51a-5, 61a-11, 79b-9, şālñı “şalı” 25b-6, tamuğñı “cehennemini” 93b-12, tilni “dili” 39b-2, 105a-9, tofrağñı “toprağı” 2a-11, 102a-12, yafrağñı “yaprağı” 13a-12, yalgannı “yalanı” 80b-5, yılannı “yılanı” 79b-3, zehrni “zehiri” 80b-3.

Üçüncü tekil ve çoğul iyelik eklerinden sonra ek, -n ve -nı/-ni şeklinde gelebi-

lir: ārzūsın “arzusını” 106b-12, atın “adını” 92b-1, ayagın “ayağını” 53b-13, 108b-11, boğuzın “boğazını” 22a-9, 79b-6, boynın “boynunu” 31a-13, cānın “canını” 64a-2, cefāsın “cefasını” 68b-12, 89a-12, ebyātın “beyitlerini” 63b-4, emrin “emrini” 12a-7, ‘ışkın “aşkını” 74b-12, işin “işini” 29a-10, 94b-1, kalemın “kalemını” 59a-6, kanın “kanını” 30b-1, 100b-5, kanatın “kanadını” 30a-12, 100b-9, kaşın “kaşını” 31b-4, kimesin “gemisini” 55a-6, 108a-2, közin “gözünü” 39b-11, 57b-6, 104a-11, külin “külünü” 55b-1, mālın “malını” 13b-3, 77a-13, otın “ateşini” 52b-13, 58a-13, özin “özünü” 10a-3, 25a-11, 53b-1, 109b-13, sözün “sözünü” 24a-8, 61b-10, 94a-9, ünün “sesini” 63b-3, 64a-9, tarafın “tarafını” 33a-13, 105a-9, tilin “dilini” 50b-7, tişin “dişini” 34b-13, tüpin “dibini” 15a-7, yükin “yükünü” 70b-3, yirin “yerini” 79b-1, ārāyişini “süsünü” 99a-9, ‘aybını “ayıbını” 90a-4, 90a-5, barını “hepsini” 70a-9, cāmını “kadehini” 36a-12, dostlarını “dostlarını” 74a-2, emrini “emirini” 98b-2, gamını “gamını” 7b-12, könglini “gönlünü” 110a-1, 110a-5, közini “gözünü” 110a-6, namāzını “namazını” 20b-8, özini “kendisini” 82a-4, zehrini “zehirini” 39b-6

d. Bulunma Durumu:

Bulunma durumu eki, -da/-de/-ta/-te’dir; ünlülerden ve ötümlü ünsüzlerden sonra -da/-de, ötümsüz ünsüzlerden sonra da genellikle -ta/-te gelir; ancak bu duruma aykırı örneklerde vardır (bkz. Ünsüz Uyumu): ağızda “ağzında” 60b-12, ayakda “ayağında” 35b-11, 95a-6, baharda “baharda” 78b-13 bezmde “içki meclisinde” 11b-5, boynıda “boynunda” 25a-10, cennetde “cennette” 85a-13, dünyāda “dünyada” 7b-12, 48b-13, gurbetde “gurbette” 4a-11, ‘ışkda “aşkta” 53a-3, 60b-3, içide “içinde” 36b-3, işide “işinde” 78a-6, köngülde “gönülde” 26b-6, 48a-10, künde “günde” 70a-4, mecliside “meclisinde” 10b-6, 64a-6, ölümde “ölümde” 54a-3, öyide “evinde” 61a-4, 96a-3, perdede “perdede” 33b-3, sözde “sözde” 40a-2, şehrde “şehirde” 6b-11, 50a-2, uykuda “uykuda” 80b-7, 105a-7, üstide “üstünde” 30a-11, vaṭanda “vatanı” 99b-4, zikride “hakkında” 14a-5, 28a-10, 95b-1

e. Ayrılma Durumu:

Ayrılma durumu eki -dın/-din'dir. Genellikle ünsüz uyumuna girmeyen bu ek, metnimizde bir iki örnekte ünsüz uyumuna girmiştir: âfetdin “âfetten” 22b-6, ağzıdın “ağzından” 47a-8, 71a-1, ‘akldın “akıldan” 70a-4, belâdın “beladan” 82b-5, bigdin “beyden” 8a-5, boğzıdın “boğazından” 11a-11, câddedin “caddeden” 38a-1, cennetdin “cennetten” 27b-12, dostdın “dosttan” 44a-8, fitnedin “fitneden” 22a-8, gülşendin “gül bahçesinden” 47b-12, hatâsıdın “hatasından” 94b-3/, heybetidin “heybetinden” 6b-3, ikelesidin “her ikisinden” 77b-10, imgekcin “eziyetten” 12b-13, 30a-4, işingdin “işinden” 68a-9, işigdin “eşiğinden” 8b-2, kiçikdin “küçükten” 29b-11, kişidin “kişiden” 45b-5, köngüldin “gönülden” 39b-6, 103b-11, közdin “gözden” 95b-10, kuyaşdın “güneşinden” 42b-4, küneşdin “güneşten” 107b-12, meydin “içkiden” 33a-9, ölümdin “ölümünden” 96b-8, öydin “evden” 32b-10, 80b-13, özümün “kendimden” 61a-9, özgedin “başkasından” 62a-6, 110a-2, sebebdin “sebepten” 70b-11, sözdin “sözden” 39b-13, 105a-3, sudın “sudan” 29b-2, 105b-4, şiddetdin “şiddetten” 102b-9, ünidin “sesinden” 22a-4, 84b-10, tamgadin “damgadan” 25a-11, tendin “tenden” 16b-7, tikendin “dikenden” 83a-6, tofragdın “topraktan” 6a-10, 83a-8, töşükdin “delikten” 20b-13, 79b-4, yirdin “yerden” 13a-10, yoldın “yoldan” 23b-9, yığaçdın “ağaçtan” 52a-9; baştın “başdan” 35a-9, 47a-1, 52b-11, 68a-6, 95b-6, kıraktın “kenardan” 82b-3, möşüktin “kediden” 102a-9, ötüktin “çizmeden” 108b-5, savurmağtın “savurmaktan” 72b-13, yırağtın “uzaktan” 82b-2

f. Eşitlik Durumu:

Eşitlik durumu eki, -ça/-çe'dir: ‘a/lemçe “âlem kadar” 107b-12, deryâça “deniz kadar, deniz gibi” 9a-10, eflâkçe “felekler gibi”, hâşâkçe “çöp gibi” 7b-4, kilgençe “geldiği kadar” 92b-3, mürça “karınca kadar” 51b-10.

Yaklaşma durumu ekiyle kalıplaşarak sözcüğe “-e kadar” anlamı katar: arzğaça “toprağa kadar” 82a-12, Firenggeçe “Avrupa’ya kadar 64a-2, okurgğaça “okuyuncaya kadar” 82b-12.

B. SIFAT

1. Sıfatlarda Derecelendirme

Sıfatların üstünlük derecesi -rak/-rek eki ile yapılmaktadır: arıgrak “daha temiz” 36b-10, 64a-5, artugrak “daha fazla” 61a-4, azrak 18b-9, 78a-5, ‘azīzrak “daha aziz” 62a-7, faşīhrak “daha açık” 84a-11, hubrak “daha iyi” 29a-8, 80a-4/5, ısıgrak “daha sıcak” 40a-12, rüşenrak “daha aydınlık” 107b-13, rüsvārak “daha rezil” 92a-8, saʿbrak “daha zor” 109b-2, sezā-vārrak “daha uygun” 65b-6

2. Belirsiz Sıfatlar: her “her” 3b-5, 15a-13, 60a-8, 82a-5; hīç “hiç” 12a-1, 17a-1, 42b-13, 81b-11, 107b-2

3. İşaret Sıfatları: bu “bu” 3b-1, 23a-10; ol “o” 2b-8, 24b-1, 51b-11, 95a-7

4. Sayı Sıfatları

a. Asıl Sayılar

bir “bir” 10a-11, 12a-10, 29a-5, 106b-10; iki “iki” 5a-6, 44b-6, 70a-8, 83a-

11, 106a-1, üç “üç” 5b-7, 57a-11, dört “dört” 105b-8, biş “beş” 81b-7, 107b-3, yiti “yedi” 18b-2, on “on” 18b-7, 103a-6, onsekiz “onsekiz” 2b-2; otuz “otuz” 40b-7, 40b-12; otuziki “otuziki” 40b-12; yüz “yüz” 2a-13, 19a-11, 32b-13, 96a-9; ming “bin” 2b-2, 26a-1, 34a-8, 83b-4

b. Sıra Sayıları

evvelgi “birinci” 5b-8, 6a-2, 18a-9, 65a-3, 105b-13; ikinci “ikinci” 5b-9, 39b-5, 96b-11; üçüncü “üçüncü” 5b-10, 65a-2; dördüncü “dördüncü” 8b-3, 43b-6; beşinci “beşinci” 9b-11, 45b-6, 105b-9; altıncı “altıncı” 10b-4, 47b-10; yitinci “yedinci” 11a-12; sikizinci “sekizinci” 12b-1, 51a-3; tokuzunç “dokuzuncu” 12b-11; onunç “onuncu” 13b-5, onbirinci “onbirinci” 14a-5; onikinç “onikinci” 14b-1; onüçüncü “onüçüncü” 15a-13; ontörtüncü “ondördüncü” 16a-1; onbişinci “onbeşinci” 16b-2; onaltıncı “onaltıncı” 17a-4; onyitinci “onyedinci” 18b-13; onsekizinci “onsekizinci” 19b-6; ontokuzunç “ondokuzuncu” 20a-7; yigirminci “yirminci” 20b-9; yigirmi birinci “yirmibirinci” 21a-7; yigirmiikiinci “yirmiikinci” 21b-2; yigirmiüçüncü “yirmiüçüncü”; yigirmidörtüncü “yirmidördüncü” 23b-6; yigirmibişinci “yirmibeşinci” 24a-9, yigirmialtıncı “yirmialtıncı” 24b-10; yigirmiyitinci “yirmiyedinci” 25b-2, yigirmisikizinci “yirmisekizinci” 25b-12; yigirmitokuzunç “yirmidokuzuncu”; otuzunç “otuzuncu” 26b-1; otuzbirinci “otuzbirinci” 27a-8; otuzikinç “otuzikinci” 28a-10; otuzüçüncü “otuzüçüncü” 28b-9; otuzdörtüncü “otuzdördüncü” 29a-10; otuzbişinci “otuzbeşinci” 30a-2; otuzaltıncı “otuzaltıncı; otuzyitinci “otuzyedinci” 32a-4, otuzsikizinci “otuzsekizinci” 34b-8; otuztokuzunç “otuzdokuzuncu” 35b-4

c. Üleştirme Sayıları: -er eki ile yapılır: birer “birer” 106b-12

ç. Belirsizlik Sayıları : az “az” 15b-5, 22b-11, 90a-1; barça “bütün, hep” 14a-11, 22b-10, 40a-1, 107a-2; barı “bütün, hep” 15a-10, 33b-10, 57b-2, 94a-8; köp

“çok” 5a-1, 19a-9, 63a-2, 89a-4

d. Topluluk Sayıları: birev “biri” 10a-4, 42a-6, 59b-5; ikevge “ikisine” 71b-10; törtevdin “dördünden” 7b-10; ikelesi “ikisi” 18a-7, 71a-5, 71a-9; üçelesi “üçü” 71a-1

e. Çarpma Sayıları: katla “kez, defa” 23a-6, 31a-6, 68a-13

C. ZAMİR (ADIL)

a. Kişi Zamirleri:

1. tekil kişi: mining̃ “benim” 43a-3, 43b-1, 99b-8; mang̃a “bana” 4a-13, 41a-9, 51a-2; mini “beni” 41a-11, 72b-7, 85b-10, 98a-5; mindin “benden” 79a-11

2. tekil kişi: sin “sen” 61a-1, 78b-2, 108a-12; sining̃ “senin” 42a-5, 42a-7, 68a-9, 108a-9; sang̃a “sana” 20a-6, 67a-3, 104a-6; sini “seni” 64a-1; sinde “sende” 109b-3; sindin “senden” 86a-12;

3. tekil kişi: ol “o” 1b-8, 2a-1, 13b-13, 42a-1; aning̃ “onun” 2a-9, 7a-9, 16a-10, 41b-13, 75a-1, 100b-4; ang̃a “ona” 1b-1/2, 2a-11, 12a-4, 28a-8, 54b-6, 55a-12, 65b-11, 90a-12, 108b-2; anı “onu” 12b-7, 17a-10, 38a-4, 71a-11, 82a-13, 92a-12, 104a-10; anda “onda, orada” 3a-8, 21b-13, 26b-7, 66a-5, 91a-13; andın “ondan, oradan” 2b-1, 16a-9, 24a-1, 27b-4, 61a-5, 72a-3, 82b-2, 98a-10, 100a-9; ança “o kadar” 1b-1/2, 9a-12, 40a-5, 76b-12, 85a-2, 106b-5;

1. çoğul kişi: bizning “bizim” 83b-4, bizge “bize” 60b-9

2. çoğul kişi: siz “siz” 41a-11, sizning “sizin” 41a-8/9, 102b-8; sizlerga “sizlere” 9a-5

3. çoğul kişi: alar “onlar” 13b-2, 18a-2, 22b-9; alarning “onlarning” 6b-2, 14a-3, 55a-13, 106a-10; alarni “onlari” 5a-12, 27a-11, 72a-7; alarga 5b-4, 11b-8, 28a-11, 82a-9; alarda “onlarda” 28b-4; alardin “onlardan” 18b-12, 25b-11, 27a-12

b. İşaret Zamirleri : bu “bu” 2b-5, 29a-7; muning “bunun” 62b-7; munung “bunun” 16b-6, 54a-2, 86a-12, 106a-11; munga “buna” 8a-9, 39b-4, 109b-6; muni “bunu” 25b-9, 57a-6; munda “bunda, burada” 63a-6, 76b-8; munça “bunca, o kadar” 2a-13, 30b-6, 103a-7

c. Dönüşlülük Zamiri: Dönüşlülük zamiri öz’dür. özin “kendisini” 53b-1,, 54b-7, 56b-3, 94b-6, 109b-13; özini “kendisini” 82a-4; özige “kendisine” 3b-125b-3, 54a-6, 83a-11; özide “kendisinde” 18b-9, 84a-9; özlerin “kendilerini” 37a-5, 65a-7, 98a-4; özlerige “kendilerine ” 18b-7; özleridin “kendilerinden” 26b-8

ç. Soru Zamirleri: Soru Zamirleri ni ve kim’dir: kim “kim” 22a-5, 28a-8, 42b-10, 81a-11, 83b-11, 92b-7, 108a-11; ni “ne” 5a-9, 12a-10, 20a-2, 28b-4, 53a-4, 66b-3, 78a-9, 99a-11, 107a-11, 109b-9

d. Belirsizlik Zamirleri: barça “herkes, hep”: barçaning 58b-5, barçanı 27a-4, 53b-5, barçağa 62a-5, barçada 83b-4, barçası 63a-5; barı “hepsi”: barining 58b-4,

64b-12, barın 61a-4, 64b-3, barıa 76b-3, barıda 8a-13; biri “biri” 24b-5, 26b-10, 49b-2, biridin 53b-13, 94b-9, birin 100b-6, birisi 86b-2, birisige 86b-2, birini 51b-8; bir “biri”: birni 53b-6, 67b-1, birge 25b-13, 68b-2, 106a-9; her biri “her biri” 10a-10, 27b-3, 76a-13; her kıysı “herhangi biri” 29a-4, 60b-7, 83a-11, 97b-3; her kim “herhangi bir”: her kimge 37b-13; kıysı bir “herhangi biri” 19b-5; kimse “kimse” 28a-9, 72b-1, 88a-9, kimsege 12b-11; özgeler “başkaları” 62a-7, 104a-12; nime “nesne, şey” 8a-11, 23a-6, 97a-3, nimege 41a-8

D. BELİRTEÇLER

1. Yer belirteçleri: Metnimizde geçen yer zarflarından kimileri şunlardır: allıda “önünde, karşısında” allıdın “önünden, karşısından”, yakın “yakın” 74a-1, 76b-4, 82a-3, yırak “uzak” 24b-8, 27a-5, 29b-9, 50a-11, yokkarırak “daha yukarı” 32b-11, 103a-8

2. Zaman belirteçleri: Metnimizdeki zaman zarflarından kimileri şunlardır: bat “çabuk, hemen” 10b-13, 85b-11, 87b-7, çağda “zamanda” 92b-2, (ol) çağdın “o zamandan” 102b-1, imdi “şimdi” 56b-12, 106b-11, kiç “geç” 87b-7, 91b-10, kiçe “gece” 30a-3, 30a-4, 74b-8, 102a-7, tün “gece” 9a-13, 13b-4, 36a-13....

3. Azlık-çokluk belirteçleri: köp “çok” 9a-3, 45b-4, 55a-8, 76b-2

4. Soru belirteçleri: kaçan “nasıl, ne zaman” 43a-13, 56a-11, 109a-10, niçe “nasıl, ne kadar” 43a-2, 81b-6, niçük “nasıl” 15a-11, 28b-2, 35a-5, niçün “niçin” 53a-10, 104b-3, nidin “neden” 18b-11, 30a-12, 40a-3

E. EDATLAR (İLGEÇLER)

1. Çekim edatları

a. Adın yalın durumuyla kullanılan edatlar: bile “ile”: almağ bile 43b-10, töhmet bile 46b-10

birle “ile” : tingri birle 12a-9, teveccüh birle 52a-9

çağlık “gibi”: orta çağlıkdur 32b-2

dik “gibi”: bahar dik 6a-10, çövirtke dik 13a-2

ile “ile” renc ile 20a-6, her nev ile 95b-1

kibi “gibi”: semenderler gibi 56a-4

sarı “-e doğru”: selāmet sarı 78a-1, yamanlıg sarı 105a-8

sayı “gibi”: zulm kılğan sayı 55a-11, kan tökken sayı 55a-12, hıst salgan sayı 106a-4

yanglıg “gibi”: bu yanglıg 3a-7, 55b-8, cevher yanglıg 54a-9, kalem yanglıg 19b-5

b. Yaklaşma durumuyla kullanılan edatlar: tigrü “doğru”: anga tigrü 38a-13

c. Ayrılma durumuyla kullanılan edatlar: artuk “fazla, ziyade”: ketāndın artuk 25b-5, yaratkandın artuk 87a-8

ayru “ayrı”: vāsitasdın ayru 60a-4, irşādıdın ayru 97a-11

narı “öte”: haddın narı 26a-8, irlik sanıdın narıdur 31a-10

özge “başka”: mundın özge 59a-13, bādesidın özge 60b-9

song “sonra”: andın song 24a-1, 59a-1, sorgandın song 84a-1

songra “sonra”: bolgandın songra 84a-1, andın songra 81b-8

taşkarı “dışarı”: yigitlik dāyiresidın taşkarıdur 31a-10, öydin taşkarı 80b-13, 81a-1

d. İlgi durumuyla kullanılan edatlar: dik “gibi”: anıṅ dik 19a-11, 74a-8, munıṅ dik 55b-7
bile “ile”: anıṅ bile 27b-3, 80a-7, 100a-12

2. Berkitme edatları: daḡı “dahi, hem” bulardın daḡı 65b-5, özi dikdin daḡı 89b-12
oḡ “bizzat”: hem andın oḡ 27b-7, munça oḡ 32a-2

F. EYLEM

I. BASİT EYLEM ÇEKİMİ

1. Her kişi için ayrı ekler alan emir ve gönüllülük kipi

a. Emir Kipi

2. tekil kişi: -ḡıl/-ḡil; -kıl/-kil: anḡlaḡıl “anla” 67b-1, 87a-9, birḡıl “ver” 72b-7, diḡıl “söyle” 104b-8, itkil “yap” 40b-3, 110a-10, kaçkıl “kaç” 82a-2, koyḡıl “koy” 86b-5, körgüzḡıl “göster” 64a-1, saçkıl “saç” 92b-9, taşlaḡıl “fırlat, at” 43a,3, tutkıl “tut” 79a-11

Eksiz emir : aç! “aç” aç, al! “al” 93b-12, anḡla! “anla” 59b-2, ayt! “söyle” 105a-3, bil! “bil” 18b-12, bol! “ol” 78a-13, çıkar! “çıkır” 110a-13, iste! “iste” 9a-4,

kaç! “kaç” 78a-11, kıl! “yap” 59a-12, kiydür! “giydür” 70b-1, kör! “gör” 20a-1, ,
saç! “saç” 78a-10, tut! “tut” 74b-13

Olumsuz şekil -ma/-me ile yapılır: bolmağıl “olma” 90b-13, çıkmegil “çekme”
75b-5, tutmağıl “tutma” 79a-11, açma “açma” 104a-13, ayırma “ayırma” 79a-11,
bilme “bilme” 100a-3, birme “verme” 78a-8, dime “deme” 86a-11, itme “yapma”
40b-4, katma “katma” 100a-6, sorma “sorma” 105a-11, yavutma “yaklaştırma” 110a-
5

3. tekil kişi : -sun/-sün eki ile kurulur: batsun “batsın” 73b-5, bolsun “olsun”
19b-4, kılsun “yapsın” 21a-11, körsün “görsün” 53b-4, olsun “olsun” 7b-7,
sahlasun “saklasın” 108a-12, tutsun “tutsun” 27a-5

Olumsuz: -masun/-mesün: açılmasun “açılmasın” 34b-7, bolmasun “olmasın”
7b-8, 12a-1, kılmasun “yapmasın” 34b-7, 89b-12, kiltürmesün “getirmesin” 9b-6 tol-
masun “dolmasın” 12a-2, yitkürmesün “yetiştirmesin” 9b-10

2. çoğul kişi: -(Ing), -(Ingiz): avutunğuz “avutunuz” 95b-1, korkutunğuz
“korkutunuz” 95a-13, ötünğüz “geçiniz” 95a-13, tutunğ “tutun” 41a-11, tutunğuz
“tutunuz” 95a-12

3. çoğul kişi: -sunlar/-sünler: bolsunlar “olsunlar” 71a-9, 71a-10

Olumsuz: -masunlar/-mesünler: ayrılmasunlar “ayrılmasınlar” 79a-10,
katılmasunlar “katılmasınlar” 79a-10

b. Gönüllülük Kipi

1. tekil kişi: -(a)yın/- (e)yin; -ay/-ey; -y : alay “alayım” 108a-13, arttırar “arttırarım” 42b-1, birey “vereyim” 30a-1; buyurar “buyurarım” 108b-4, kılay “yapayım” 41a-9, koyay “koyayım” 41a-9, sürey “süreyim” 42b-3, 72b-4, uray “vurayım” 42b-2, 98a-6, tartay “çеkeyim” 30b-4

Olumsuz şekli -mayın/-meyin ile yapılır: dimeyin “demeyeyim” 37a-10

1. çoğul kişi: -(a)lı/- (e)li: bireli “verelim” 108a-12, 108b-1, kılalı “yapalım” 17b-1, 108a-9, kiydürel “giydirelim” 108b-2

2. Zaman eki+iyelik eki ile kurulan eylem çekimi

a. Görülen geçmiş zaman (I)

1. tekil kişi: {-DIm}: aldım “aldım” 4b-8, boldum “oldum” 4a-11, 41a-11, iriştım “yetiştım” 43a-12, kavuştım “kavuştım” 4a-8, kirdim “girdim” 4b-9, 22a-4, koydım “koydım” 4a-1, kördüm “gördüm” 3b-9, 43a-11, olturdım “oturdım” 4b-3, sordım “sordım” 4b-4, tuttım “tutım” 3b-12, tüştüm “düştüм” 4a-7

Olumsuz: -madım/-medim: bolmadım “olmadım” 72a-10, kütulmadım “kurtulmadım” 72a-9

2. tekil kişi: {-Dİng}: açtınğ “açtın” 100b-1, boldunğ “oldun” 100b-1, 100b-2, didinğ “dedin” 67b-10, iktinğ “ektin” 92b-10, kıldınğ “yaptın” 110a-9, kiydördünğ “giydirdin” 104a-3, saçtınğ “saçtın” 100a-13

Olumsuz: -madınğ/-medinğ: birmedinğ “vermedin” 23a-6

3. tekil kişi: -dı/-di, -tı/-ti: aldı “aldı” 77b-4, bardı “gitti” 10a-1, 47a-7, bildi “bildi” 47b-3, boldı “oldu” 2b-5, 39b-1, 76a-12, buyurđı “buyurdu” 98a-2, ıaldı “kaldı” 52b-13, kıltürđi “getirdi” 98a-11, kıoydı “koydu” 15a-12, 98a-7, körgüzđi “gösterđi” 38b-13, sordı “sordu” 108a-3, tökti “döktü” 30b-1, tuttı “tuttu” 49b-7

Olumsuz: -madı/-medi: ayılmadı “söylenmedi” 83b-3, ıalmadı “kalmadı” 46b-11, 96a-11, kılmadı “yapmadı” 77a-3, kilmedi “gelmedi” 94a-5, kitmedi “gitmedi” 59b-5, körmedi “görmedi” 92b-7

1. çoğul kişi: -duk/-dük, -tuk/-tük: kildük “geldik” 106b-2, 107a-6

2. çoğul kişi: Çağatayca’da {-Dİngİz} biçiminde olan bu ekin, metnimizde örneğı yoktur.

3. çoğul kişi: -dılar/-diler, -tılar/-tiler: aldılar “aldılar” 106b-8, bağladılar “bağladılar” 65a-13, bardılar “gittiler” 46b-12, 49a-12, birdiler “verdiler” 65b-1, kıldılar “yapılar” 42b-12, 59b-4, 102b-7, kittiler “gittiler” 22a-13, 65a-10, öçürđiler “söndürđüler” 65b-5, yittiler “yetiştiriler” 22a-4

Olumsuz: -madılar/-mediler: tapmadılar “bulmadılar” 86b-3

b. Dilek-şart kipi

1. tekil kişi: -sam/-sem: alsam “alsam” 41a-8, disem “desem, söylesem” 72b-4, kiysem “giysem” 108b-6

2. tekil kişi: -sang/-seng: anglasang “anlasan” 82b-6, baksang “baksan” 25b-11, birseng “versen” 84b-5, bolsang “olsan” 75a-7, 92a-2, çıksang “çıksan” 108a-12, çıkarsang “çıkarsan” 108a-12, çikseng “çeksen” 68a-1, diseng “desen” 42a-3, kılsang “yapsan” 26a-6, 68b-5, 103a-6, kiçseng 108b-8, kirseng “girsen” 44a-6, kiy-seng “giysen” 104a-2, körseng “görsen” 67b-13, tileseng “istesen” 79a-13, 100b-12, tutsang “tutsan” 93b-8

Olumsuz: -masang/-meseng: kılmasang “yapmasan” 68a-3, 86a-13, tapmasang “bulmasan” 109a-4

3. tekil kişi: -sa/-se: alsa “alsa” 77b-7, 89a-10, bilse “bilse” 16a-6, birse “verse” 12a-6, 91b-4, bolsa “olsa” 2b-1, 12a-13, 54a-9, 101b-13, çıkse “çekse” 78b-4, dise “dese” 2b-13, 108a-13, iştirse “iştirse” 64a-11, kaçsa “kaçsa” 85b-13, köçse “göçse” 100b-9, körgüzse “gösterse” 56a-13, 89b-2, ölse “ölse” 53a-4, uçsa “uçsa” 100b-10, tilese “istese” 106b-2, tökse “dökse” 101a-3, yitse “yetiştirse” 32a-13, 34b-1

Olumsuz: -masa/-mese: bilmese “bilmese” 25a-5, bolmasa “olmasa” 12a-13,

74a-6, 81b-11, çıkmasa “çıkmasa” 9a-6, kalmasa “kalmasa” 25a-10, kılmasa “yapmasa” 28a-4, 98b-2, tutmasa “tutmasa” 75b-13, yimese “yemese” 25a-7

1. çoğul kişi eki -sak/-sek’dir, ancak metnimizde örneği yoktur.

2. çoğul kişi eki -sangız/-sengiz’in de metnimizde örneği yoktur.

3. çoğul kişi eki: -salar/-seler: alsalar “alsalar” 23a-1, birseler “verseler” 51b-5, bolsalar “olsalar” 71a-9, diseler “deseler” 54b-2, kılsalar “yapsalar” 27a-12, 64b-3

3. Zaman eki+kişi zamirleri ile kurulan eylem çekimi

a. Gelecek zaman

1.tekil kişi: -ğa(y)/-ge(y); -ka(y)/-ke(y) min: kılğay min “yapacağım” 43a-11, koyğay min “koyacağım” 69a-6

2. tekil kişi: -ğa(y)/-ge(y); -ka(y)/-ke(y) sin: çırmangay sin “saracaksın, sarasın, dolayasın” 108b-6; kılğay sin “kalacaksın, kalasın” 108b-7, kılğa sin “yapacaksın” 86b-8, körgey sin “göreceksin” 74a-10, salğay sin “salacaksın, salasın” 108b-7.

Olumsuz: -megey sin: körmegey sin 74a-11

3. tekil kişi: -ga(y)/-ge(y); -ka(y)/-ke(y): asılğay “asılacak” 11a-11, aytkay “söyleyecek” 21b,11, 79b-10, başlağay “başlayacak” 40a-12, bilgey “bilecek” 5a-9, birgey “verecek” 13b-5, 72b-5, çıkğay “çıkacak” 38a-5, digey “söyleyecek” 63b-3, kaçğay “kaçacak” 31a-8, 75a-6, kirgey “girecek” 38a-8, körüngey “görünecek” 63a-11, örgengey “öğrenecek” 102a-6, tolğay “dolacak” 24a-3, yitkey “yetişecek” 25a-12, 31a-13

Olumsuz: -mağay/-megey: almağay “almayacak” 12b-7, çıkarmağay “çıkarmayacak” 15a-2, kılmağay “kalmayacak” 76b-11, turmağay “durmayacak” 64a-2

1. çoğul kişi: -ga(y)/-ge(y); -ka(y)/-ke(y) biz: Metnimizde örneği yoktur.

2. çoğul kişi: -ga(y)/-ge(y); -ka(y)/-ke(y) siz: metnimizde örneği yoktur.

3. çoğul kişi: -ğaylar/-geyler; -kaylar/-keyler: alğaylar “alacaklar” 5b-12, 94b-4, bilgeyler “bilecekler” 5b-2, bolğaylar “olacaklar” 99b-13, çıkargaylar “çıkarmayacaklar” 26b-8, digeyler “64a-9, 98b-3, kılğaylar “yapacaklar” 5b-1, 31b-5, körgüzgeyler “gösterecekler” 31b-3, yügürtkeyler “koşturacaklar” 26a-12

Olumsuz: -mağaylar/-megeyler: dimegeyler “demeyecekler” 15b-2, kılmağaylar “yapmayacaklar” 92a-11/12

Çağatayca’da, Oğuzca’nın etkisiyle çok seyrek olarak sadece şiirde ve 3. tekil kişi çekiminde görülen, -a/-e ile kurulan dilek-istek anlamını içeren eylem çekimini biz

de Eckmann'ın (1966:162) yöntemine uyarak gelecek zaman içinde vermeyi uygun gördük. Bu çekimin metnimizde de örneği çok azdır. Bunlardan ikisi şiirde, diğer ikisi de nesir içinde ve “kirek” sözcüğüyle birlikte geçmektedir.

ola “olsun” 94a-10, tola “dolsun” 94a-10; yaraşa kirek “yaraşsa gerek, yaraşması gerek” 75a-4, ohşaşa kirek “benzese gerek, benzemesi gerek” 75a-4

b. Geniş zaman

1. tekil kişi: (-a/-u)r min: aytur min “söylerim” 51a-6, kılur min “yaparım” 15a-8, oturur min “oturum” 41a-10

2. tekil kişi: (-a/-u) r sin: bilür sin “bilirsin” 104a-9, dir sin “söylersin” 18b-11, kutulur sin “kurtulursun” 44a-7, ötkerür sin “geçirirsin” 39a-9

Olumsuz: -mas sin/-mes sin: imes sin “değilsin” 78b-2, 109a-8, sürmes sin “sürmezsın” 61a-2, urmas sin “vurmaz sin” 61a-2

3. tekil kişi: (-a/-u) r: açar “açar” 6a-10, 74a-12, ayrılır “ayrılır” 14a-2, birür “verir” 6a-6, 82b-13, çıkarur “çıkırır” 21a-1, 79b-4, kilür “gelir” 97a-1, 106a-7, körer “görür” 30a-7, küler “güler” 101a-10, örgenür “öğrenir” 16b-1, satar “satar” 15b-10, tutar “tutar” 20b-9, 102a-4, yitkürür “yetiştirir, ulaştırır” 79b-8, 97a-9

Olumsuz: -mas/-mes: açılmas “açılmaz” 70b-10, 81b-12, almas “almaz” 87a-13, bağlamas “bağlamaz” 67b-6, bilmes “bilmez” 16a-2, bilgürmes “belirmez” 83a-

10, birmes “vermez” 37b-13, 70a-7, dimes “demez” 17a-10, 86b-10, kavuşmas “kavuşmaz” 101b-2, unutmas “unutmaz” 91a-11, tuğmas “doğmaz” 32b-12, tüşmes “düşmez” 81b-11/12, yimes “yemez” 70a-9

1. çoğul kişi: (-a/-u) r biz: Metnimizde örneği yoktur.

2. çoğul kişi: (-a/-u) r siz: Metnimizde örneği yoktur.

3. çoğul kişi: (-a/-u) lar: bilürler “bilirler” 64b-3, birürler “verirler” 68a-12, bolurlar “olurlar” 56b-11, dirler “derler” 57a-12, 70a-13, isterler “isterler” 60b-7, 68a-5, koyarlar “koyarlar” 92b-1, olurlar “olurlar” 50b-11, tilerler “dilerler, isterler” 68a-4, tutarlar “tutarlar” 67b-13

c. Anlatılan geçmiş zaman

Metnimizde sadece 3. tekil kişi çekimi için örnek vardır: atmış “atmış” 90b-6, bilmiş “bilmiş” 54a-4, birmiş “birmiş” 36b-6, bolmuş “olmuş” 38a-2, kirmiş “girmiş” 36b-7, körmüş “görmüş” 31a-7, urmuş “vurmuş” 31a-8

Olumsuz: kalmamış “kalmamış” 54a-6

II. ULAÇLARLA KURULAN EYLEM ÇEKİMİ

Ulaçların çekimli eylem görevinde kullanılmaları Çağtayca’nın en belirgin

özelliklerindendir. Kişi zamirleri alarak çekime girerler.

a. Geçmiş zaman (II)

1. tekil kişi: -p (tur/turur) min: alıp min “aldım” 43a-5, bilip min “bildim” 5a-4, koyup min “koydum” 43a-1, osanıp min “usandım” 108b-5, örgenip min “öğrendim” 108b-5

2. tekil kişi: -p (tur/turur) sin: kılıp sin “yaptın” 23a-6

3. tekil kişi: -p tur/(turur): bilip-dür “bildi” 107b-7, bolup-tur “oldu” 67b-4, buzup-tur “bozdu” 103a-1, kilip-dür “geldi” 96b-7, sorup-tur “sordu” 54b-1

1. çoğul kişi: -p (tur/turur) biz: Metnimizde örneği yoktur.

2. çoğul kişi: -p (tur/turur) siz: Metnimizde örneği yoktur.

3. çoğul kişi: -p turlar/türler/durlar/dürler: aytıp-turlar “söylediler” 72a-7, batıp-durlar “battılar” 82b-8, çıkarıp-durlar “çıkardılar” 43b-3, dip-dürler “dediler” 13b-11, kitip-dürler “gittiler” 71a-2, oğşatıp-durlar “benzettiler” 82b-8, sorup-turlar “sordular” 54b-1, tutup-turlar “tuttular” 65b-7

b. Şimdiki zaman

-a/-e, -y +dur+kişi zamiriyle kurulur. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: baradur “gidiyor, gider” 98a-5, kıladur “yapıyor, yapar” 43a-4, körünedür “görünüyor, görünür” 9b-1, toygaradur “doyuruyor, doyurur” 30a-13, tiley “istiyor, ister” 61a-5, tileydürler “istiyorlar, isterler” 61a-4/6

Olumsuz: -may/-mey (dur/dur): bilmey “bilmiyor, bilmez” 13a-3, birmeydür “vermiyor, vermez” 109b-5, dimey “demiyor, demez” 29a-1, kapalmaydur “?” 71b-3, yimey “yemiyor, yemez” 29a-1

III. BİRLEŞİK ÇEKİM

Basit çekim ekleri alan eylemler üzerine ir-/i- yardımcı eyleminin çeşitli zamanları getirilerek kurulur. Hikâye, rivayet ve şart olmak üzere üç şekli vardır.

a. Hikâye

1. Geniş zamanın hikâyesi: barur irdim “giderdim” 43a-8, bolur irdi “olurdu” 43b-1, koyar irdi “koyardı” 52b-5, körgüzür irdi “gösterirdi” 45a-7, sorar irdi “sorardı” 45a-6, toyar irdi “doyardı” 52b-5, barur irdiler/barurlar irdi “giderlerdi” 45a-10, bolur irdiler “olurlardı” 45b-2, kiltürür irdiler “getirirdiler” 45b-1, ötkerür irdiler/ötkerürler irdi “geçirirdiler” 98a-4

2. Geçmiş zamanın (II) hikâyesi: bolup irdi “olmuştu” 97b-13, 40b-11, kiçip irdi “geçmişti” 108a-5

b. Rivayet

1. Geniş zamanın rivayeti: bilür irmiş “bilirmiş” 47b-3, kılur irmiş “yaparmış” 47b-2, uşatur irmiş “ufatırmış” 47b-1

IV. AD-EYLEM

Ad-eylem eki, -mak/-mek’dir: açmak “açmak” 29b-5, atmak “atmak” 49a-8, bağlamak “bağlamak” 74b-11, bilmek “bilmek” 53a-8, buzmak “bozmak” 34a-6, çıkmak “çıkma” 51b-2, demek “demek” 3a-1, içmek “içmek” 33b-13, işitmek “işitmek” 62b-13, kaçmak “kaçmak” 95a-6, kıymek “geçmek” 100b-5, kiymek “giymek” 89a-6, ölmek “ölmek” 96a-9, öpmek “öpmek” 45a-11, örgenmek “öğrenmek” 77a-10, satmak “satmak” 25b-4, tilemek “istemek” 29b-2

Ad-eylem eki, iyelik ve çekim ekleri alır: barmağı “gitmesi” 95a-10, bilmegi “bilmesi” 24b-9, çıkmağı “çıkması” 20a-12, dimegi “söylemesi” 8a-13, içmegi “içmesi” 88b-2, , kiymegi “giymesi” 41b-13, tilemegi “dilemesi” 12b-13, kiymekleri “giymekleri” 29b-11, içmekdin “içmekten” 37a-6, kaçmakka “kaçmaya” 31a-5, kılmağni “yapmayı” 23b-13, kiymegin “giymesini” 108b-3, köymekdin “yanmaktan” 46a-12, kütulmağıga “kurtulmasına” 27a-2, ölmekdin “ölmekten” 46a-11, örgenmekni “öğrenmeyi” 95b-11, satmağdin “satmaktan” 25b-12, taşımağni “taşmayı” 92b-13

V. SIFAT-EYLEM

1. -ğan/-gen; -kan/-ken: açkan 93a-9, aytkan 104b-12, bargan 82a-3, bilgen 42a-11, birgen 70a-11, çıkkan 16b-6, çikken 46b-8, digen 6a-8, işitken 45b-10, kaçkan 31a-6, kilgen 110a-1

İyelik ekleri ve durum ekleri alır: bolğanı 8b-2, kalğanı 23a-2, aldurgandın 30a-10, bargandın 43a-2, birgenni 70a-9, bolgandın 31a-2, digendin 84b-13, içürgendin 67b-11, kılğannıḡ 2a-12, kılğannı 70b-6, kılğanga 46b-6, kılğandın 27a-1, kilgenlerning 26b-9

2. -(a/u)r: Metnimizde genellikle iyelik ve durum ekleriyle birlikte kullanılmaktadır: azırnı 25b-13, ayrılurnı 71a-7, ayturı 16a-12, barurı 74a-4, barurğa 31a-5, birürdin 28a-4, bolurdın 25a-1, çikerdin 42a-9, kirerge 73a-10, kirerining 38b-3

3. -mas/-mes: Durum ekleri almış örnekleri vardır: kılmasdın 30a-11, körmeske 64b-7, yitmesdin 14b-12

4. -ğuçı/-güçi; -kuçı/-küçi: açğuçı 2a-1, alğuçı 12a-6, aytk<uçı 22b-8, birgüçi 98b-10, çalğuçı 22b-8, digüçi 7b-12, içküçi 25b-10, işitküçi 21a-10, kitküçi 88b-13, körgüçi 75b-6, körgüzgüçi 11a-5, köydürgüçi 44b-4, okuğuçı 19a-8, öltürgüçi 10a-9, saçğuçı 1b-8, sürgüçi 24a-6, unutkuçı 83b-10, tırgüçi 10a-6

İyelik ve durum eklerini alır: alğuçınınḡ 44a-2, barguçları 42a-5, bitigüçiḡe 5b-12, digüçisin 104b-3, işitküçini 21b-4, kılğuçıḡa 9b-2, ötküçilerge 42a-3, satkuçılar 25b-2, tırgüçining 81a-10

5. -gu/-gü, -ku/-kü: köydürgü 82b-5, tikkü 73b-7

6. -guluk/-gülük: digülük 86b-10, köydürgülük 14b-13, öltürgülükdür 14b-12

VI. ULAÇ

1. -p: açıp 28b-13, açılıp 45b-4, artıp 35b-10, ayrılıp 100a-10, aytıp 94a-10, bağlap 11a-10, bakıp 109a-2, başlap 49b-6, bilip 24b-3, bolup 37b-1, bölüp 68a-7, çıkıp 36b-6, içip 40b-1, işitip 41a-2, kavup 52b-2, kilip 7b-6, kitip 66a-2, kiyip 93b-6, körgüzüp 72a-11, külüp 96a-8, öltürüp 11b-11, sorup 93a-6, unutup 95b-11, tilep 29a-1, töküüp 29b-4, tüşüp 43a-11, yutup 107b-4

2. -ban/-ben: ayrılıban 65a-1, işitiben 32a-3, kiziben 50a-2, körüben 94b-1, tüşüben 5a-1

3. -gaç/-geç, -kaç/-keç: atkaç 29a-3, bolgaç 80b-4, çıkkaç 85a-8, digeç 84a-3, işitkeç 39a-1, olgaç 43b-5

4. -gunça/-günçe, -kunça/-künçe: bolgunça 43b-6, kökergünçe 27b-1, kötergünçe 27b-2, öçürgünçe 52b-13, ölgünçe 13a-11

5. -galı/-geli, -kalı/-keli: itkeli 99b-6, ivrülgei 61a-7, kılğalı 39a-12, öpkeli 103a-2

6. -u/-ü, -y: tiley 49a-12, tileyü 24b-13

7. -a/-e: Bu ulaç eki, metnimizde al- ve bir- yardımcı eylemleriyle kullanılmıştır: ala almas 12a-6, bola algay 5b-12, diye almas 51a-7, öçüre almas 102b-10, sata alur 2a-13, kıya bir 86b-8, kıya birdiler 47a-6

8. -may/-mey, -mayın/-meyin: açmay 99b-5, almay 99b-5, bakmay 49b-7, çıkmay 85a-7 bolmayın 97a-3

VII. İKTİDARLIK EYLEMİ

Çağatayca'da eylemlerin iktidarlık çatısı -a/-e, -y ulaç eklerini almış olan eylemleri al- yardımcı eyleminin getirilmesiyle kurulur.

Metnimizde geçen kimi örnekler şunlardır: ala alur "alabilir" 87a-3, bola alur "olabilir" 61b-7, bola alsa "olabilse" 78a-1, kıla almasanġ "yapamazsan" 100a-2, köre almas "göremez" 74a-2, yiy almas "yiyemez" 33b-8

Paris 1 nüshasının ilk sayfasının fotoğrafı

Bismi'l-lāhi'r-raḥmani'r-raḥīm¹

[P1-1b](1)Ḥamd aṅga² kim zātıga ḥamd³ ança kim⁴ sezā-vārdur aytsa bolmas, (2) ve senā aṅga kim iḥsānıga⁵ senā⁶ ança kim yiri⁷ bardur⁸ yitse⁹ bolmas. (3) Zātı cemi'-i kemālāt şıfātı bile mevşūf, şıfātıdın¹⁰ mecmū'-ı (4) kemālāt keşf ehli-ğa mekşūf. Tenzīhi til şerḥ¹¹ kılurdın (5) müberrā¹², takdisi il vaşf iterdin mu'arrā. 'Azameti bağıda sipihr-i (6) devvār bir nılüferdin¹³ kem, ve kudreti allıda¹⁴ nücüm-ı sābit ü seyyār¹⁵ (7) ol nılüfer¹⁶ yüzide bir¹⁷ niçe¹⁸ katre-i şebnem¹⁹. Nılüfer²⁰ yüzige şebnem²¹ (8) saçkuçı²² hem²³ ol, ve şebnem suydın²⁴ nılüfer-zār²⁵ belki gülistān²⁶-ı İrem [P1-2a] (1) açkuçı²⁷ hem²⁸ ol. Bı-niyāzlıgı cenbide²⁹ çarḥ-ı³⁰ nigün bir gedā-yı³¹ niyāz-mend, (2) ve çāre-sazlıgı allıda³² dehr-i

¹ P, S1, P1, P3, S2 ve A: yok

² B1: *ḥamdige*

³ P, T, B1, Ü1 ve A: yok

⁴ V1, Ü1: yok

⁵ V1, B1: *şıfātıga*

⁶ P, V3, V4, P3, Ü1, P2, A: yok

⁷ L: *sezā*

⁸ P2, Ü1: *bar*

⁹ V1: *diyse*, Ü2, B1: *dise*; L: *bitise*

¹⁰ B1: *mecmu'-ı şıfātıdın*

¹¹ P: *şerḥi*

¹² P2: ve eklenmiş

¹³ V4: *nılüfer*, P3: *nılferdin*

¹⁴ P, P2: *ileyinde*; S3: *ileyide*

¹⁵ Kon. *sābite vü seyyāre*

¹⁶ P: yok; A, P3: *nılfer*

¹⁷ T1: *her*

¹⁸ V1, V3, V4: yok

¹⁹ *niçe katre-i şebnem* B1: *şebnem*

²⁰ A, P3, Ü2: *nılfer*

²¹ *nılüfer yüzige şebnem* P2, Ü1: yok

²² B2: *saçkuçı*

²³ V1, Ü2: yok

²⁴ V3: *yüzidin*

²⁵ A, P3: *nılfer-zār*

²⁶ B1: yok

²⁷ Kon.: *açkuçı*

²⁸ T1, B1: yok

²⁹ L: *içide*

³⁰ V3: *cemi'siz*

³¹ B1: *gedāyī-dür*

būkalemün bir bî-çāre-i 'acz-peyvend. (3) Vücüdî mülâhazasında¹ āferiniş² nā-mevcūd³, zātı muṭāla'asında⁴ evvelin⁵ (4) ü āhirin būd⁶ nā-būd⁷. H'vān-ı iḥsānı tigresi-de 'ālī-şān şāhlar⁸ (5) rızq-ka⁹ sāyil, ve 'ilm-i bî-pāyānı ta'aḳḳulı-da¹⁰ 'ālī-mekān āgāh-lar cehl-ğa (6) kāyil. Kāhhārılığ¹¹ şarşarı uçururğa sābit ü seyyār nesteren-niñ¹² (7) saçılğan yafragları, cebbārılığ¹³ kuyunu savururğa dehr-i (8) ğaddār beytū'l-ḥüzn-niñ¹⁴ tōkülgen tofragları¹⁴. Yoknı bar¹⁵ kılmak ve (9) barnı yok¹⁶ kılmak anıñ¹⁷ kudretiğa¹⁷ āsān, bar ve yok ve yok ve (10) bar anıñ¹⁸ iḥsānı-dın ümīd-vār ve kāhri-dın hirāsān. Bir avuç (11) tofragnı melekūt¹⁹ ḥayli-de ḥilāfet taḥtı-ğa²⁰ olturtmak²¹ anğa yaraşur, (12) ve yıl-lar melāyike-i muḳarribin-ğa piş-vālıq²² kılğan-niñ²² boynı-ğa la'net tavkı²³ (13) ol sala alur²⁴.

Kıṭ'a²⁵

Kādirī kim kudretidin munça yüz emr-i ğarīb

³² P, P2, Ü1: *ileyinde*; S3: *ileyide*

¹ Kon., P2, Ü1, Ü2: *mülâhazasında*

² P, P2, Ü1: "*vücüdî*" eklenmiş

³ Ü2: *mevcūd*

⁴ V1: yok, Kon. *müṭāla'sıda*, S2, P2: *müṭāla'sı kaşında*; Ü1: *müṭāla'ası kaşında*; Ü2: *müṭāla'sıda*; *āferiniş* ..... *müṭāla'sında* B1, L: yok

⁵ P: *kaşında evvelin*

⁶ B1: yok

⁷ V1, B1: *ve şehvedi muḳābeleside āhirin ve evvelin vücūdî nāmevcūd* eklenmiş

⁸ B2: *şāh-larğa*

⁹ Ü1, S2, Ü2: *rızq-ğa*; B2: *rızkığa*

¹⁰ V3, V4, T, S3: *ta'alluḳuda*; T1: *ta'alluḳıda*; *ta'aḳḳulıda*'nın düzeltilmiş şekli

¹¹ B2: *kāhhārılık*

¹² P2: *nestereni-niñ*

¹³ S2, S3, P2, Ü1: *beytū'l-ḥüzn-niñ*

¹⁴ P2: yok; B1: *barnı yok* eklenmiş

¹⁵ V1: *barnı yok*; *kılmak* ve Ü2: yok

¹⁶ *ve barnı yok* V1: *yoknı bar*; B1: *barnı yok*

¹⁷ B1: *kudreti allıda*

¹⁸ V3, Ü2: yok

¹⁹ V3, V4: *milk*

²⁰ *ḥilāfet taḥtı-ğa* P2: yok; S3, B1: *taḥtı-da*

²¹ V1, V2, Ü2, B1: *olturguzmak*, V3: *olturgarmak*, P2: *olturtmak*; Ü1: *olturmak*

²² V3: *bî-şivā*

²³ P2, Ü1: *tavkı-ı la'net*

²⁴ Kon., B1: *salur*

²⁵ V3, B1: *beyt*, V4: *meşnevî*; S2: *rubā'î*; Ü1: yok; L: *şi'r*

- [P1-2b] (1) Bolsa bir¹ sâ'at-de mevcûd andın ırmestür 'acîb²
 (2) On sekiz³ miñg 'âlem ü âdem yaratıp eylemek⁴
 (3) Bir kişini âferîniş defteri-din münteḥâb⁵
 (4) Ol kıla alur aṅga kildi⁶ müsellemler bu umûr
 (5) Ger özi irdi⁷ müsebbib⁸ lîk bu boldı⁹sebeb

(6) پس جهان ذی الملك والملکوت، پس جهان ذی القدر والقدرة (7) بت آرد، وعت نواز، وروا از غیب

Dürûd-ı nâ-ma'dûd (8) ol maḥbûb-ı 'âkıbet-maḥmûdğa¹⁰ kim Hâk¹¹ Te'âlâ aṅga ança kurb u menzilet (9) birdi kim 'âlem ü âdem vücûdın maḥsûd anıñg vücûdı¹² irdi. (10) Huceste tıynetı¹³ rûḥ-ı pāk-dın ṭāhir, ve ferḥünde ḥılḳatı¹⁴ 'anāşır terkîbi-din (11) pāk irgeni zāhir¹⁵. 'Anāşır-ı nıñg yili Mesih enfâsı¹⁶ ve tofrağı (12) Ya'kûb közi-nıñg tütıyâsı. Ve suyu Hızır çeşmesi-nıñg¹⁷ zülâli ve otı (13) kelîm nârı-nıñg¹⁸ işti'âlî¹⁹. Bu 'anāşırını²⁰ rûḥ-ı pāk dise yiri bar ve rûḥı-ğa [P1-3a] (1) rûḥî f-dâke²¹ demek²² sezâ-vâr. Tâıir-i Sidre-nişîn Burâk-ı²³ berk-kâmı (2) ve²⁴ sāıir Rûḥu'l-Emîn-nıñg 'ulvî²⁵ ḥıramı. Eflāk şebistânı²⁶ yüzi²⁷ (3) bahârıdın

1 Kon.: her

2 V3: kıt'a eklenmiş; A: 'aceb

3 Kon., B2: sekiz

4 P: eylemesi

5 Kon. münteḥat

6 B2: keldi

7 P: boldı

8 Kon. müsbet-lik

9 V1, B1: aṅga irdi; V3, V4: irdi

10 P: maḥmûd; S2, L: maḥmûdğa

11 B1: sübhâne eklenmiş

12 anıñg vücûdı B1: ol

13 B2: tıynetı

14 B2: ḥıl'at

15 P: ṭāhir

16 B2: enfâs ü tofrağı

17 V2, V3: çeşmesi

18 T: ḥattı-nıñg; Kon. dıraḥtı-nıñg nârı; S2, P3, Ü1, B1, L: dıraḥtı nârı-nıñg; P2: dıraḥtı-nıñg, S3: dıraḥtı-nıñg nârı

19 P2: eşkālî

20 V3: 'anāşır; S2: 'anāşırını

21 V4: fedâ

22 V1, Ü2, B1: yok

23 V1: burâkı

24 V3, V4: yok

25 V3: 'ulüvv

26 B1: şebistân

27 T1: nûr

gölşen¹ ve melâyik 'uyûnı rahşî gubârıdın rûşen². Kelâmı (4) şânıda³ ve⁴ ایستق من الدوی.
ve nuṭkı beyânıda انور الدوی (5) Esrâr-ı İlâhî-ğa zâtı emîn⁶
'inâyet-i⁷ nâ-mütenâhi-din atı rahmete'n li'l-'âlemin (6)'âlemîn.

Nazm⁸

İki gisûsı iki leyletû'l- kadr

(7) Bu yaŋlıg⁹ iki leyl içre yüzi bedr

Bu¹⁰ leyl ü bedr¹¹ olup şem'¹² ü¹³ şebistân

(8) 'İzârı-dın¹⁴ hoy anda¹⁵ Kevkebistân

Bu kevkeb-lerdin¹⁶ eylep Tiŋri mevcûd

(9) Nübuvvet ma'şerîga¹⁷ dürr-i maşşûd¹⁸

Nübuvvet sipihride kıyaş irgeni (10) ma'lûm¹⁹. Muşahib-leri şânıda

Amma²⁰ ba'd, fuḳarânîng gedâyı²¹ (12) ve ğarâyib²² mestûreleri-ning²³
çehre-güşâyı el-fakîrû'l-hâkîr²⁴ 'Ali Şîr el(13)mulakḳab bi'n-Nevâyî

¹ V4: gülşeni

² V4: rûşeni

³ B2: yanında

⁴ P: yok

⁵ T1: sır

⁶ Kon. ve eklenmiş

⁷ T1: 'inâyeti

⁸ V4: beyt, T1: kıt'a; Kon., P3, S3, L: mesnevi; Ü1, B2: yok

⁹ V1: yaŋlıg

¹⁰ V3: ve

¹¹ B2: bed

¹² B1: iki

¹³ Kon, Ü2: yok

¹⁴ P: 'izârıda

¹⁵ V3: andağ

¹⁶ B2: kevkeb-leri

¹⁷ A: maşşerîga; P2: maşşerîga

¹⁸ Kon. ve eklenmiş

¹⁹ P, V1 ve eklenmiş

²⁰ V4: ve; Ü2: yok

²¹ V1: yok

²² V3: ğarîb

²³ V3: mestûrelerniŋ; S2: mestûrleriniŋ

²⁴ V3, V4, Ü2: emîr eklenmiş

موندک¹ 'arz kıılır [P1-3b] (1) ve edāsın öziğe farz bilür kim bu hak-sār-ı perīšān-rūzgār, şebāb (2) evānı-nıñg bidāyeti-din² kühület zamānı-nıñg nihāyeti-ğa-ça³, (3) devrān vākı'atı-dın ve sipihr-i⁴ gerdān⁵ hādīşātıdın ve dehr-i fitne-engīz buķalemün-(4)luğıdın⁶ ve zamāne-i reng-āmīz gūnā-gūn-luğı-dın⁷ müddet-i medīd (5) ve 'ahd-ı ba'īd⁸. Her nev' şıkk⁹ u şūret-de ķadem¹⁰ urdum ve her ıavr (6) şūlūk¹¹ u kisvet-de yūğürdüm¹² ve özüm-ni yaħşı¹³ yaman hıżmet¹⁴ (7) ü¹⁵ şöħbeti-ğa¹⁶ yitkürdüm¹⁷. Gāh mezellet ü fenā¹⁸ virānı-da şīven körgüzdüm¹⁹ (8) ve gāh 'izzet ü gına²⁰ būstānı-da encümen tūzdüm²¹

Nazm²²

(9) Gehī taptım felek-din nā-tüvān-lık²³
 Gehī kördüm²⁴ zamāndın²⁵ kām-rānlık²⁶
 (10) Besī²⁷ ısığ savuğ kördüm zamānda²⁸

¹ B1: *mundag*

² V1, A, P3, B1: *nihāyetidin*

³ V1: *bidāyeti-ğa-ça*; A, P3 : *nihāyeti-ğa*

⁴ B2: *çerh-i*

⁵ Kon., L: *gerdün*

⁶ Ü1, B1: *buķalemünluğıdın*

⁷ Ü1: *gūnā-gūnluğıdın*

⁸ ve *zamāne-i* ..... *ba'īd* B1: yok

⁹ P, S3, S2, P2, Ü1: *tarık*

¹⁰ Kon. *ākdam*

¹¹ Kon., L: *şūret* T1: *hey'et*

¹² V3: yok

¹³ V3, V4, T: ve eklenmiş

¹⁴ Ü1: yok; Ü2: *hıżmetiğa*

¹⁵ P: yok

¹⁶ B2: *şoħbeti-ge*

¹⁷ ve *özüm-ni* ..... *yitkürdüm* L: yok

¹⁸ Kon. *'anā*; B2: *ķa*

¹⁹ V2, V3, V4, Ü2: *tūzdüm*

²⁰ V3: *hürmet*

²¹ V3, V4, Ü2: *körgüzdüm*

²² P, V1, V3, Kon., Ü1, P2: *meşnevī*; V4: *beyt*; B2: yok; L : *şi'r*

²³ Kon., Ü1: *nā-tüvān-lıg*

²⁴ B1: *kördüm*

²⁵ T1: *felek-din*

²⁶ Ü1, Ü2, B1: *kām-rān-lıg*

²⁷ Kon. *bī*

²⁸ T: *cihānda*

Besī¹ açığ² çüçük tattım³ cihānda⁴

(11) İflās ü nā-tüvān-lık⁵ hengāmıda, ya'nī⁶ felāket ü nā-mürādlig⁷ eyyāmıda. (12) Gāh 'ilm medāriside⁸ şaff-ı ni'al-de yir tuttum ve⁹ gāh 'ulemā mecāliside 'ilm nūrıdın¹⁰ (13) köngül¹¹ni¹² yaruttum¹². Gāh etķı-ya¹³ mesācidide alar kade mi yitken¹⁴ yirge¹⁵ [P1-4a] (1) yüz koydum, ve secde keşretidin maṅṅlayım tirisin¹⁶ soydum. (2) Ve gāh şafā ḥānķāhı¹⁷ ehli¹⁸ ibriķı-ğa su koymak bile ercmend (3) boldum, [(S14a-3) ve gāh fenā deyri¹⁹ ḥayli²⁰ sebūkeş-ligi-din ser bülend boldum²¹. Ve gāh le'īm-ler allında²² ḥārlik²³ ve gāh²⁴ rezl²⁵ ileyide²⁶ (4) bī-'itibārlik²⁷ kördüm²⁸. Ve gāh 'ışķ kūyıda bī-bāklik²⁹ ve ādemī-küş³⁰ (5) perī çihrelerģa³¹ helāk-lik³² dest birdi ve gāh³³ cünün maḥalleside (6) erzāl boynum-ģa

¹ Kon. bī

² L: açık

³ V2: kördüm

⁴ T: zamānda

⁵ Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: nā-tüvān-lıg

⁶ P, P2: ve

⁷ B1: nā-murādlik; B2: nā-murādlik

⁸ P: icrā müderris 'ilm; P2, Ü1: medāris-i 'ilm içre

⁹ V3, Kon. gāh

¹⁰ V3: köz eklenmiş; A, P3, B2: yüzidin

¹¹ Ü2: köngül; B2: könglüm-ni

¹² B1: yarudum; B2: yarutdum

¹³ Kon. enķıya

¹⁴ T1: tilgen

¹⁵ Ü1, L: yirge

¹⁶ B2: tiresin

¹⁷ V2, V4, T, T1: şafā ḥānķāh; Kon. ḥānķāsı; S1: ḥānķāyı; şafā ḥānķāhı B1: ḥānķāh

¹⁸ A, P3: yok

¹⁹ V2, V3, Ü2, B1: yok

²⁰ V, L: yok

²¹ ve gāh..... boldum: P1: yok; S3: oldum

²² V, P: ilinde, V3: yok; Kon., P3, B1, B2: allıda; P2, S3, Ü1: ileyinde

²³ Kon., P3: ḥārlik; L: kördüm eklenmiş

²⁴ P, V3, P2: yok

²⁵ Kon., B2: erzāl-ler; S2, S3, P2, P3, Ü2, L: rezl-ler

²⁶ Kon., B1: allıda; P2: allında

²⁷ Kon., P3, L: bī-'itibārlik

²⁸ B1: körgüzdüm

²⁹ B2: bī-bāk-lik

³⁰ P3: ādemī-keş

³¹ Ü2: çehreler; B2: çehrelerģe

³² P2: helāk-lıg

³³ S3: kân

silî urdılar ve etfâl¹ başımğa taş yağdur(7)dılar. Ve gâh şehrim² ehli³ sitemi-din gurbet-ka⁴ tüştüm, ve garîb (8) halâyık-ka⁵ koşuldum⁶ ve kavuştum⁷. Gâh cibâl kulesi ârâm-gâhım (9) boldı ve gâh⁸ şahrâ itegi⁹ penâhım boldı. Ve gâh¹⁰ bu şiddet-lerdin (10) 'azm-ı vağan kıldım ve humûl zâviyesin nişimen¹¹ kıldım¹². Ve¹³ gâh (11) gurbet-de 'alîl ü garîb ilge¹⁴15 zelîl boldum, ve gâh¹⁶ 'azîzler hizmeti-(12)din özümni behremend ve sözümni¹⁷ dil-pesend¹⁸ taptım¹⁹.

Rubâ'î²⁰

(13) Gerdün mañga geh²¹ cefâ²² vü²³ dñnluğ²⁴ kıldı²⁵
 Bahtım kibi her işte²⁶ zebñnluğ²⁷ kıldı
 [P1-4b] (1) Geh kām sarı rāh-nümñnluğ²⁸ kıldı
 El-kışsa besī buķalemñnluğ²⁹ (2) kıldı

¹ Ü2: etfâl-ler

² B1: şehir

³ Kon. ili ; V2, Ü2: yok

⁴ V1, B1: garîb-lık-ga; S2, Ü1, Ü2, B2: gurbet-ga

⁵ V1: halk-ga; S3, Ü1, Ü2, B1, B2: halâyık-ga

⁶ T, T1: yok

⁷ V3: yok

⁸ ve gâh B1, B2: yok

⁹ B1: şahrâlar itegi

¹⁰ P: garîb-de 'alîl gurbet il-ge zelîl boldum eklenmiş; Ü2: yok

¹¹ Kon. neşimîn

¹² V3: yok

¹³ Kon. yok

¹⁴ Kon., B2: ili-ge

¹⁵ gurbet-de..... ilge B1: garîb-ler gehi

¹⁶ Kon. lāh

¹⁷ V1: sūd-mend ve eklenmiş

¹⁸ V2, V3, V4: ve ercūmend eklenmiş

¹⁹ P: yok

²⁰ V2, S2, Ü1, B2: yok; B1: beyt; L: şî'r

²¹ V1, V2, V3, T: yok; Kon., P2, S3, Ü1: ki mañga

²² V1: cefāda

²³ V2: yok

²⁴ S2, S3: dñn-lık

²⁵ V1, V2, V3, V4, T1: bahtım kibi zebñnlık kıldı

²⁶ P3, Ü1, B1, B2: işde

²⁷ S3, Ü1, B1: zebñn-lık

²⁸ S3, Ü1, B1: rāh-nümñnlık

²⁹ S2, S3, Ü1, B1: buķalemñn-lık

Ammā şuğl¹ u kām-rānlıg² çağıda³ ve⁴ köngül⁵ mülkide⁶ (3) halk⁷ hücümü⁸ bulgağında⁹ gāh¹⁰ emāret mesnedide olturdum ve¹¹ hükümet (4) mahkemeside¹² dād-ḥāh sordum¹³. Ve gāh pādīşāh niyābeti-de taḳarrüb (5) tüzdüm ve nezzāre-ger ilge özümni¹⁴ körgüzdüm. Ve gāh¹⁵ mekremet (6) eyvānı¹⁶ mekân kıldım ve ekābir ü eşrāf-nı¹⁷ ta'zīm¹⁸ (7) yüzidin mihmān¹⁹ kıldım²⁰. Ve gāh neşāt bağıda bezm tarḥı²¹ saldı (8) ve sākī vü muṭrib bezm²² ü semā'ıdın behre aldım. Gāh²³ selāṭin (9) muḥālefet-leride²⁴ arağa kirdim ve münāza'at-ların²⁵ muvāfaḳat-ğa²⁶ (10) qarār birdim. Gāh²⁷ ḥarb ma'rekesiğä²⁸ özümni saldı, ve cehl ü nā-(11)dānlık töhmetin boynumğa aldım. Ve gāh ḥayrāt ehliğä özümni (12) kıttım ve her nev' ḥayr²⁹ buḳ'aları³⁰ tüzettim. Andaq³¹ ki³² sa'yım-dın (13) ribātlar boldı ve andın müsāfirğa³³ neşātılar boldı³⁴.

¹ Ü2: yok

² Ü1, B2: kām-rānlık

³ ammā .... çağıda P2: yok

⁴ Kon. yok

⁵ Ü1: deryāsi eklenmiş

⁶ Kon. mülk; P2, B1: mülki; P3, S3, Ü1, B2: mülki ve

⁷ V1: yok; B2: halkı

⁸ B2: hücüm

⁹ V2, T1: bolğanda; V3, V4, B1: bolğanıda

¹⁰ Kon. ve gāh

¹¹ P, P2: hüküm ve eklenmiş

¹² V, T1, Kon. mahleside

¹³ B1: sordum

¹⁴ P: kām-rān eklenmiş

¹⁵ V2, V3, V4: gāh

¹⁶ V3: eyvānıda; P2: eyvānını

¹⁷ V2, V3, V4: eşrāf cemā'at-nı; Ü2: eşrāf cemā'atı-nı

¹⁸ P, V1, T, T1: mihmān

¹⁹ P, V1, T, T1: ta'zīm

²⁰ ta'zīm ..... kıldım Kon. mihmān yüzidin ta'zīm kıldım

²¹ P3: tarḥını

²² B1: yok

²³ Kon. ve gāh

²⁴ B2: münāza'at-larında

²⁵ Kon. münāza'at-ların; B2: muḥālefet-lerin

²⁶ L: muvāfaḳat-ka

²⁷ Kon. ve gāh

²⁸ ve münāza'at-ların ..... mu'arekesiğä Ü1'de kenara yazılmış; B2: ma'rekesiğä

²⁹ V1, B1: yok

³⁰ V2, V3: bekalardın

³¹ B2: andaq

Nazm¹

[P1-5a] (1)Dimāgıma tüşüben köp taşavvur u pindār
Özümnî cāh u uluğlukta² eyledim izhār

(2)Bu muḳaddimāt-dın³ maḳşūd bu kim her kūyda⁴ yügürüp min ve
'ālem ehli (3)din⁵ her nev' ilge özümnî yitkürüp min. Ve⁶ yaḥşî yaman-
nıñ⁷ (4) ef'ālin bilip min ve yaman ve⁸ yaḥşî ḥaşlet-lerin tecrîbe kılip (5)
min⁹. Ve ḥayr u şerdin¹⁰ nüş¹¹ u nîş¹² köksümge¹³ yitip-dür (6) ve le'im
ü kerîm zaḥm u merhemîn köñglüm derk itip-dür. Zamān (7) ehlidin ba'zî
aşḥāb u devrān ḥayli-din¹⁴ ba'zî aḥbāb ki bu ḥāl- (8) lerdin¹⁵ ḥabersiz ve
köñgöl-leri bu ḥayr u şerdin¹⁶ eşersizdür¹⁷

(9) Kıt'a¹⁸

(10) Ni bilgey¹⁹ ol kişi²⁰ kim şehd ü mey-nî tatmaydur²¹
Ki vaşl u hecr kibi ol çüçük durur bu açığ

Bilür zelîl müsâfir ki püye eylerde²²

(11)Kum u tozañg²³ yumşaq tağ²⁴ u ḥāredür²⁵ katığ

¹ Kon., P2, S3, Ü1: beyt; L: yok

² P, P2: uluğ-lık-da; S3: uluğlukta; Ü1: uluğlukda; B1: uluğlık-ga; B2: ulukga

³ T1: yok

⁴ P, P2: kūy u küçede

⁵ V2, V3, V4: yok

⁶ V2: 'ālem ehlidin behre behr alup-min eklenmiş; V3, V4: 'ālem ehlidin behrealup-min eklenmiş

⁷ V3, V4: ve eklenmiş

⁸ V1, V2, V3, V4, T1, P, P2: yok

⁹ P, V4: kılip

¹⁰ Kon.: şerlerdin; Ü2: şerlerdin köksümge

¹¹ V2, V3, V4: köksümge nüş

¹² P, P2: nîş kām ve

¹³ Ü1: yok

¹⁴ V4: yok

¹⁵ V1: yok

¹⁶ V2, B1: yok

¹⁷ B1: eşersiz

¹⁸ T: nazm; B2: yok; L: şi'r

¹⁹ S3: bilgen

²⁰ Kon. key

²¹ B1: bilmeydür

²² V3, V4: irür eklenmiş

²³ P, P2, Ü1: toz ikisi; V1: tozonğ bile; B1: tozaş-dur; B2: tozonğ

²⁴ B2: tağ yumşak

²⁵ B1: ḥāresin

Bu nev' aşhâb¹ u ahhâb-ka² (12) intibâh kılmak [S1-5a] (12) ve alarnı bu³ hâlet-din agâh kılmak.⁴ Vâcib⁵ köründi ki⁶ her tayife hısâlidin vukûf- (13)ları ve her tabaka⁷ ahhâli-din⁸ şu'ûrları⁹. Bolgay ki¹⁰ münâsib il hizmeti-ğa¹¹ [P1-5b] (1) şitâb kılğaylar ve nâ-münâsib¹² il¹³ şöhet-i-din ictinâb vâcib¹⁴ (2)bilgeyler. Ve barı il bile mahfi râzlarıdın¹⁵ söz¹⁶ dimegeyler (3) ve şeyâtin-i¹⁷ ins¹⁸ mekr ü¹⁹ firîbi-din bâzî yimegeyler²⁰. Ve her nev' (4) il şöhet ü huşûşiyyeti ki²¹ alarga heves bolgay, bu fakırnıñ²² (5) tecribesi alarga²³ bes bolgay. Çün²⁴ bu makâlât-nıñ²⁵ kulüb-ka²⁶ (6) mahbûb-luğı ma'lûm boldı, aña Mahbûb'ül-kulüb at koyuldı²⁷. Ve bu (7) bitilgen fevâidnıñ keyfiyyeti çün²⁸ bilildi²⁹ ve bu

24 B2: tag yumşak

25 B1: hâresin

1 V1: aşhâb-ğa; B1: yok

2 V1: yok; P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: ahhâbğa

3 P, Ü1: bu nev'

4 ve ..... kılmak P1: yok

5 V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: ve lâzım

6 A: yok

7 Kon. tabak

8 P, P2, S2, S3, Ü1: ili-din ?

9 B2: şu'ur ilm-leri

10 ve her .... bolgay ki B1: yok

11 B1: hizmetleriğa

12 il ..... nâ-münâsib: V1: yok; V3, V4, T, T1(Vm.) fesâd : nâ-münâsib

13 B2: yok

14 V1:ve lâzım, B1: lâzım

15 Kon., A: râzlardın; B2: sözlerdin

16 B2: râz

17 V1, B1: ve eklenmiş

18 V4: yok, B1: ve

19 B1: yok

20 V1: ve eklenmiş

21 A: yok

22 P2: fukarâ

23 V3: yok; A, S1: alarga tecrübesi; S2: aña

24 B2: yok

25 S3: makâlât

26 P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: kulûbğa

27 aña .... koyuldı P3'te kenara yazılmış

28 Ü1: yok

29 Kon., B1, B2: bilindi

risāle¹ üç kısım² (8) kılıldı³. Evvelgi kısım-Sāyir nās-niṅ⁴ āhvāl⁵ u ef'āl-niṅ⁶ (9)keyfiyyeti ve⁷ İkinci⁸ kısım-Hamīde ef'āl u zemīme hışāl hāşiyeti ve⁹ (10) Üçünçi kısım- Mütferriḳa¹⁰ fevāyid ü¹¹ emsāl u¹² şūreti. Ümīd ol-kim çün (11) okuğuç-lar¹³ diḳḳat¹⁴ u i'tibār közi bile nazar şalgaylar¹⁵, ve her ḳaysı (12) öz fehmi ü idrāk-leri-ḡa¹⁶ köre behre alḡaylar. Bitigüçige¹⁷ hem bir (13) du'ā bile behre¹⁸ yitkürgeyler. Ve rūḥını¹⁹ ol du'ā revḥi-din²⁰ sivündürgeyler. [P1-6a] (1) Evvelgi kısım-Halāyık āhvāl²¹ u²² ef'āl²³ u²⁴ aḳvāl-niṅ keyfiyyetide²⁵ (2) ve ol²⁶ kırk²⁷ fasl-dur. Evvelgi fasl²⁸. 'Adil selāṭīn zikride- (3)'Adil u 'āḳıl²⁹ pādīşāh 'ibādu'l-lah-ḡa³⁰ zıllu'llāh³¹ hilāfet mülki (4)anıṅ fermānıda *انی جامع فی الارض نیند* anıṅ¹ şānıda (5)bir² kim³ ki⁴ 'ādil

¹ P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, L, B1, B2: anı

² P: kısım üzerine tertīb kılıldı

³ Kon., B1: kılındı; V3: bolundı; anı ....kılıldı P2: ve bu risāle daḡı üç kısım üzerine tertīb kılıldı; B2: kıldı

⁴ Kon., P2, S3, Ü1, B1: sayirü'n-nās-niṅ

⁵ Ü2: āhvāl

⁶ Kon. ef'āl-niṅ

⁷ evvelgi kısım ..... ve B2: yok

⁸ B2: iki

⁹ Ü2, B2: yok

¹⁰ Ü1: yok

¹¹ S2: yok

¹² P2: yok

¹³ V3, V4: okur eklenmiş

¹⁴ B1: yok

¹⁵ B2: salgay

¹⁶ B1: idrākige

¹⁷ V3, V4: digüçi-ḡa

¹⁸ bile behre: P: yok; bile behre V1: behre-mend

¹⁹ ve rūḥını: V1: yok

²⁰ P, P2: fütüḡı bile; Ü1: fütüḡı-dın; evvel du'ā revḥidın : B1: yok

²¹ B1: āhvāl

²² ve rūḥını.....āhvāl ü: V2, V3, V4: yok; B2: birle

²³ B1: ef'āl

²⁴ ve rūḥını.....ef'āl ü: P, T: yok

²⁵ ef'āl ..... keyfiyyetide P2, S3: ef'āl-niṅ keyfiyyeti

²⁶ Kon. keyfiyyeti ol

²⁷ P1: kırak

²⁸ evvelgi fasl P2: evvelā; Ü1: fasl-ı evvel; B2'de buradan itibaren fihrist verilmiş

²⁹ ve 'āḳıl: V3: yok

³⁰ V3: yok

³¹ V1: yok; P: zallullāhdur

anınḡ¹ şānıda (5)bir² kim³ ki⁴ ‘ādil pādīşāh rif‘atı ta‘rif-din⁵ biyık-rek
irür⁶ (6) *دولت نئی ز من پادشاه عادل* andın haber birür⁷. Ol ki (7)
anınḡ zātı⁸ bile mübāhī-dür⁹ kevneyn¹⁰ dip-dür ki¹¹ *مردل با شتم* (8)
خیز من مباره التفتین ‘Ādil pādīşāh ḥaḡ-dın¹² ḥalāyık-ka¹³ rahmet-(9)dür
ve memālik-ke¹⁴ mücib-i emniyyet¹⁵ ü re’fet¹⁶. Kuyaş bile¹⁷ ebr-i¹⁸(10)
bahār dik¹⁹ kara tofraḡdın²⁰ gül-ler açar, ve mülk ehli²¹ başıḡa (11)
altun²² bile dürrler²³ saçar. Fuḡarā ve nā-tüvānlar²⁴ anınḡ rıfḡ u (12)
müdārāsıdın²⁵ āsūde²⁶, zaleme ve ‘avānlar anınḡ tıḡ-ı²⁷ siyāseti-(13)din
fersūde²⁸. Hırāseti-din²⁹ zozi bōri ḥavfıdın³⁰ emīn [P1-6b] (1) ve siyāseti-
din³¹ müsāfir³² karakçı vehmi-din³³ muṭma‘ın. Re’fetidin³⁴ her mekteb-

¹ *fermānıda .... anınḡ* S2: yok

² Kon., P2, P3, S3, Ü1: *bu kim*

³ *bu kim*: V1: yok

⁴ *bu kim ki* V3, V4: *ol*; P3, S3: yok

⁵ *rif‘atı ta‘rif-din*: V3, V4: *rif‘atıdın*

⁶ P, P2, Ü1: *ana* eklenmiş

⁷ P2: *virür*

⁸ T1: *fermānı*

⁹ P, Ü1: *mübāhī-durur*; L: *ḥāce*

¹⁰ V1, V2, B1: *ḥāce-yi kevneyn*

¹¹ Kon. *kim*

¹² A, S1, Kon. *ḥaḡ te‘alādın*

¹³ S2, Ü2, B1, B2: *ḥalāyık-ga*

¹⁴ P2, Ü1: *memālik-ga*

¹⁵ B2: *emniyyet-dür*

¹⁶ P, Ü1: *refāhiyyet-dür*; P3: *rāfet*; B2: yok

¹⁷ V1, B1: *kuyaş dik*

¹⁸ P: yok

¹⁹ V1, B1: *bahār bile*; V3: *bahār*

²⁰ B1, B2: *tofraḡdın, tofraḡ-dın*

²¹ T1: *kōzin yaruturḡa mihr- cihān-tāb özge mülk-ninḡ ri‘āyā vü ḥulḡḡı anınḡ arzūsıda*

²² B2: *aḡūn*

²³ V1: yok; B1, B2: *dürr*

²⁴ B1: *nā-tüvān*

²⁵ B1: *müdārāsıda*

²⁶ T: *böyle* eklenmiş

²⁷ T: yok

²⁸ B2: *persūde*

²⁹ V3; V4: *ḡavi ve*

³⁰ *fersūde ..... ḡavfıdın*: T1: yok; B1: *ḡamıdın*

³¹ *ve siyāseti-din* T1: yok

³² P, P2: *kōḡli* eklenmiş

³³ *ve ..... vehmi-din*: V1: yok

de (2) eṭfāl gavgāsi ve muḥāfazatı-dın zu'afā ḥammāmide¹ alarnıṅ² 'alālāsı. (3) Heybeti-dın³ yol-lar karakçı-dın ḥālī ve ḳol-lar⁴ tola ulus (4) mālī. Ve zabṭı-dın 'amel-dārlar⁵ ḳalemi⁶ sınıḳ ve sitem-kārlar⁷ 'alemi yıḳuḳ. (5) Cedıdeyn⁸ mesācid cemā'at ehli-din memlū ve medāris (6) baḥş ü cedel ḥayli-din ḡulū. Kışāşı⁹ tıḡı-dın oḡrı ilgi il (7) mālī-dın kūtāh. İntikāmı bımıdın ḳātı'-ı ṭarīk ḥālī 'adem (8) beyābāmıda tebāh. Tün-niṅ köpi dükkānlarda sevdā¹⁰ üçün (9)şem' ve evbāş küçe geşti-din köṅḡül-leri cem'. Şām-dın (10) tā seher ḥān-ḳāh-lar¹¹ işigi açuḳ ve ḥalvet-ler 'ibādet nūrıdın¹² (11) yaruk. Şehrde¹³ kūy-lar pās-bānı ol ve yazıda ḳoy-lar şubānı (12) ol. Ra'ıyyet-ḳa¹⁴ serā¹⁵ vü bāḡ andın ma'mūr ve sipāhı-ḡa¹⁶ kām u (13) ferāḡ andın¹⁷ mevfūr. Andın kiçeler etrāk zu'afāsı işi arguştek¹⁸ [P1-7a] (1) ve eṭfāl verzişi aḳ sünḡek¹⁹. 'Acūzlar²⁰ çarḡ üni meddi bile (2) anıṅ du'āsıḡa naḡme-sāz²¹ ve kenīz-ler²² mamūḳ sabamak kūsi²³ (3) üni²⁴ bile anıṅ alkışı-ḡa²⁵ naḡme-perdāz²⁶. Fuḳarā işi anḡa²⁷ hem¹ du'ā (4) hem nāziş, anıṅ² de'bī³ fuḳarāḡa⁴ hem saḡā

34 P3: rāfeti-din

1 Ü2: ḥammām-da za'ife

2 zu'efā ..... alarnıṅ: V2, V3, V4: ḥamām-da za'ifelerniṅ; B2: olarnıṅ

3 S2: yok

4 B2: yol-lar

5 Ü1: 'ameldār

6 P: ḳalbi

7 Kon. sitem-kār

8 B1: ḥiddetidin

9 B2: füşāḡatı

10 V4: bai'

11 Kon. cānḡāh-lar

12 B1: yūzidin

13 V3: köp eklenmiş; P2, Ü1: şehirlerde

14 P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: ra'ıyyet-ḡa; L: ra'ıyyet-lerḡa

15 B2: şahrā

16 B2: sipāhı-ge

17 S3: yok

18 Kon., P1: arguştek; S3: orguşuṅ

19 Kon. sünḡük

20 V2, V3, V4: 'acūzeler

21 P: dem-sāz

22 Kon. kenīzek-ler

23 P, T, T1, P2, Ü1: yok

24 T: yok

25 anıṅ alkışıḡa: V4: yok

26 V4: anıṅ alkışıḡa eklenmiş

27 T1: yok

hem¹ du‘ā (4) hem nāziş, anıñg² de‘bî³ fuḳarāğa⁴ hem saḥā hem nevāziş. Açı(5)lar ğızāsı bezl ü ‘aṭāsı ḥvānıdın, yalañgaçlar⁵ libāsı (6) ḥizāne-i luṭf u⁶ iḥsānıdın. Mülk bağın⁷ ma‘mūr kılurğa ebr-i sîr-âb (7) mülk⁸ ehli közin yaruturğa mihr-i cihân-tâb. Özge mülk-niñg (8) re‘âyā⁹ vü ḥalkı anıñg arzūsıda ve¹⁰ yana kişver mazlûm-ları (9) anıñg ‘adl¹¹ du‘āsı ğüft u ğūyıda¹². Yaḥşı atığa ‘ulemā (10) işi resāyıl tertîbi, ve yaḥşı şıfâtığa şu‘arā verzişi ḳaşāyid (11) terkîbi. Muğannî-ler iştigālî şenāsı üçün sürûd (12) tüzmeḳ muşannif-ler¹³ maḳālî¹⁴ du‘āsı âhengi-de¹⁵ nağme körgüzmeḳ. (13) Ḥalk rızāsıdın¹⁶ Ḥaḳ rızāsı-ğa¹⁷ ṭālib ve¹⁸ dād-ḥāh sorarda [P1-7b] (1) soruĝ küni¹⁹ vehmi köñlige²⁰ ğālib.

Meşnevî²¹

Ulus pâdişāhı vü²² (2) dervîş-veş
Añga şāh-lıĝ-dın²³ kilip²⁴ faḳr ḥoş²⁵
(3) Cihân-dārlarğa sipihr²⁶-iştibāh²⁷

¹ A: yok

² P3, S3, Ü1: de‘bi eklenmiş; L: zātı

³ P2, S2, Kon. : yok

⁴ V1: ğurbāğa

⁵ B2: yalañgaç-lar

⁶ luṭf ve: V1, B1, V4: yok

⁷ B1: yok

⁸ Kon. ve mülk

⁹ V1: re‘âyāsı ve beryā

¹⁰ S2: yok

¹¹ A: u; Ü1, S3: ‘ad ü

¹² V3, V4: ğüft-ğūyda; Ü1: ğūsı; ve yana ..... ğūyıda P2: yok; Ü2: ğüft u ğūsı-da

¹³ Kon. ve muşannif-ler

¹⁴ V3, V4, T, T1: maḳālâtı

¹⁵ T: tüz âheng-de

¹⁶ V3, V4: rızāsıĝa

¹⁷ ḥaḳ rızāsıĝa: V3, V4: yok

¹⁸ P3: yok

¹⁹ Ü2: kün

²⁰ Ü2: köñlige

²¹ V2: nazm-ı beyt; V3: medḥ; Kon., P1, S1, S2: nazm; Ü1: yok

²² B1: yok

²³ Kon., L: şāh-lıĝ-dın

²⁴ B2: kelip

²⁵ L: faḳr ḥoş

²⁶ L: felek

²⁷ V1, V2, V3, T, T1: intibāh

Velî ehl-i fakr allıda¹ hâk-i rah
 (4) Cihân mülki allında² hâşâk-çe
 Velî bir³ köngül mülki eflâk-çe⁴
 (5) Barı bî-nevâlar nevâ-sâzı ol
 Hem-ol nev' kim Şâh Ebû'l-gâzî ol
 (6) Kilip⁵ 'ayn-ı insân ve insân-ı 'ayn
 Cihân vârişi⁶ Şâh Sultân Hüseyn
 (7) Ki tâ bolsa gerdünga devvârlık⁷
 Aŋga bâkî olsun⁸ cihân-dârlık⁹
 (8) Halâyık-ka¹⁰ bu şeh-din olsun neşât¹¹
 Demî bolmasun hâlî andın bisât

(9) İkinci faşl-İslâm-penâh big¹² zikride- Mundağ¹³ şâh-ğa (10) müslimân big, nebî hidmetide törtevdin¹⁴ biri dik. (11) Nâ-murâdlarınıŋ penâhı, pâdişâh-nıŋ¹⁵ devlet-hâhı. Şâh-ğa (12) dünyâda çın söz¹⁶ digüçi, ve anıŋ âhireti gamını¹⁷ yigüçi. Yamanlar (13) andın hirâsân, yaşı-lar¹⁸ düşvârlığı andın¹⁹ âsân²⁰. [P1-8a] (1) İl mâlı tama'ı köŋlide nâ-büd, ve 'iyâlî hayâlî²¹ zamîride nâ-mevcüd. Murâdı (2) re'âyâ emnîyyeti²², ve maksûdı berâyâ cem'îyyeti²³. Ol müslimânlarğa (3) rızâ-cûy ve müslimânlar aŋga du'a-güy. Öziniŋ zâtı (4) tüzük²⁴ ve sa'yı şâh işigide tüzüklük. Şâh işigi mundağ big-din hâlî bolmasun ve devlet-niŋ

¹ S3, Ü1: *ileyide*

² Kon., Ü2, L, B2: *allıda*; S2, Ü1: *ileyinde*

³ V3, V4, T1: *her*

⁴ Ü1: *afak-çe*

⁵ B2: *kelip*

⁶ B2: *vâriş*

⁷ Ü2: *devvârlıg*

⁸ V, V4, T1, Kon. *bolsun*

⁹ Ü2: *cihân-dârlıg*

¹⁰ Kon., P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *halâyık-ğa*

¹¹ S3: *bisât*

¹² Kon., P2, Ü1, Ü2, B1, L: *big-ler*; S2: *penâh-nıŋ*

¹³ B2: *mundağ*

¹⁴ P, S2, Ü1: *tört yârdın*

¹⁵ Kon., A: *ve padşâh-nıŋ*; B1: *pâdişâh-larınıŋ*

¹⁶ B2: *yok*

¹⁷ Kon., P2, Ü1: *gamın*

¹⁸ Kon. ve *yaşılar*

¹⁹ Kon. *andın düşvârlığı*

²⁰ ve ..... *âsân* V1: *yok*

²¹ S1, S2, P1: *hâlî*

²² V2, V3, V4, Ü2: *cem'îyyeti*

²³ V2, V3, V4, Ü2: *emnîyyeti*

²⁴ V1: *yok*; V2, V3, V4, Ü2: *büzürglük*

tüzüklük. Şāh işigi mundaḡ big-din ḡālī bolmasun ve devlet-niṅ andın¹ özgege² (6) intikālī³ bolmasun⁴.

Üçünçi faşl⁵. Nā-münāsib nāyib⁶ zikride- (7) Yalğançı⁷ ḡod-nümā nāyib nisbeti, Müseylime-i kezzāb milleti. Nübüvvet töhmetin⁸ (8) özige salğan⁹, Cibril ü vaḡy-din digen barı yalğan. (9) Munḡa hem şāh ḡuşūşıyyeti izhārı¹⁰ ḡayr-ı vāḡı¹¹ ve¹¹ yalğan¹² barı. (10) Yalğan¹³ ḡükm¹⁴ yitkürürige¹⁵ bā'is ṡama'¹⁶-ı şüm, ötrük¹⁷ pervāne (11) yitkürürige¹⁸ sebeḡ ḡırs-ı mezmüm. Nime alurda yalğan aṅḡa (12)çın¹⁹ ornıḡa²⁰, müsliṡmānlarḡa noḡsān aṅḡa dīn ornıḡa²¹. (13) Yalğan barıda²² çın dimeḡi²³ muḡāl, rişvet²⁴ alurda özge²⁵ [P1-8b] (1) söz dip amṡā

¹ V2, V4: yok

² V2, V3, V4, Ü2: özgelege; Kon. özge

³ ve devletniṅ..... intikālī P: ve devlet-i mihride 'ömri ḡuyaşıḡa zevālī, P2, Ü1: devlet sipihride 'ömri ḡuyaşı-niṅ

⁴ ve devlet-niṅ ..... bolmasun S2, S3: yok; Ü2: yok

⁵ V2, Ü2: yalğançı ḡod-nümā eklenmiş

⁶ Kon., P2, S1, S2, Ü1, B1, L: nāyib-ler

⁷ T1: yalğançı-lıḡ

⁸ Ü1: töhmeti

⁹ B2: alḡan

¹⁰ P2: yok

¹¹ Kon. yok

¹² P2, Ü1: yalğan-dın

¹³ munḡa ..... yalğan V3: yok; Ü1'de kenara yazılmış

¹⁴ S3: ḡakīm

¹⁵ Ü2: yitkürürḡa

¹⁶ T1: nefis

¹⁷ Kon. ve ötrük

¹⁸ Ü1: yitkürürige; Ü2: yok

¹⁹ A nüshasında çın sözcüḡünün üstüne rāst yazılmış

²⁰ A nüshasında ornıḡa sözcüḡünün üstüne yerine yazılmış; S3'te nef eklenmiş

²¹ ornıḡa ..... ornıḡa: V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: bu şıve alarḡa āyīn

²² A: barı; B2: yok

²³ V1, B1: ayturı; S2: dimeḡ

²⁴ Kon. ve rüşvet

²⁵ B2: özge eklenmiş

könglide özge hayâl¹. Mundağ² nâyib³ ki bir bolmağay⁴ (2) fi'li⁵ vü kavli, Şâh işigidin⁶ kem bolğanı evli.

(3)Törtünçi faşl-Zâlim ü câhil⁷ ü fâsık pādīşāh⁸ zikride- (4)‘Adil pādīşāh közğü ve bu anıñg uçasidur, ol yaruk şubh (5) bu⁹ karangu¹⁰ kiçesi-dür. Zülm anıñg könglige¹¹ mergüb ve fışk anıñg (6) hâtırğa mahbûb. Mülk buzugluğı-dın¹² zamîriğa cem‘iyyet ve ulus (7) perişanlığı-dın¹³ hâtırğa emniyyet. Abādlar anıñg¹⁴ zulmı-dın (8) vîrâne, kebüter taqçeleri¹⁵ çugdğa¹⁶ âşiyâne. Bâde seyli çün¹⁷ (9) bezmide¹⁸ tuğyân¹⁹ kı-lıp, ol seyl mülk²⁰ ma‘mûrelerin²¹ vîrân kılıp. (10) Süçi-hânesiğa fers mes-cid revâkı tökülgendin ve küpleri²² (11) başığa hışt mihrâb tâkı yim-rülgen-din²³. Eger²⁴ kan tökmek (12) anğa²⁵ pîşe kim ki cānı bar anğa²⁶ endişe. Eger şürb-ğa²⁷ meş‘ûf²⁸ (13) kûy u kûçe müslimānlarga mahûf. Ve eger fâsık bolsa²⁹ ve bed-ef‘âl³⁰ [P1-9a] (1) il ‘ırz³¹-ı‘ıyāl-ğa³²

¹ Kon. hâl; S1: hayâli

² B1, B2: mundağ

³ S3: yok; mundağ nâyib Ü2: mundağ

⁴ Ü2: bolğay

⁵ P2: sözi

⁶ Ü2: işigide

⁷ ve câhil: V2, V3, V4, L, T: yok

⁸ Kon. padişāh-lar

⁹ P3, S3, Ü2, L: anıñg eklenmiş

¹⁰ Kon., Ü1, P2: anıñg

¹¹ B1: könglige

¹² P: buzugluğ

¹³ P: perişān-lığı

¹⁴ abādlar anıñg B1: abādlarınñ

¹⁵ Kon. taqçeleri

¹⁶ V2, V3, Ü2: baykuş-ğa; A: çug-ğa; S2, Ü1: çugdğa

¹⁷ Ü2: yok; B2: üçün

¹⁸ A, P3: bezmide çün

¹⁹ A: tokyan

²⁰ V1: yok; V3: mülk-lerdin; B1: il

²¹ V3: yok

²² V1, V2, V3, V4, T: ef‘âl

²³ Kon. yimrülgeni-din; Ü1: yimrülgidin; B2: cehennem ki

²⁴ V3, T, T1: nâ-haqq

²⁵ B2: olarga

²⁶ B1: ni eklenmiş

²⁷ B1: şarübğa

²⁸ S3: yok

²⁹ P1: olsa

³⁰ V, P, Kon. fi‘âl

³¹ V3, V4, T: ehli; Kon. ‘ırz; A: ‘ırz ‘ıyāl ; S2: ‘arız; P3, Ü2: ‘ırz u

³² Ü2: hayālğa

andın bīm¹-i nikāl ve eger setīze²-rüy bolsa ve (2)ḥod-rāy, müşfik nüvvābı³ cānğa vāy. Öz⁴ nā-şāyesti⁵ (3) öz allıda⁶ ḥüb, il⁷ ma'kūlū anğa merdūd u ma'yüb. Köp ḥizmet (4) az sehv bile allıda⁸ nā-bud, köp ḥaḳ⁹ az ḥaṭā bile ileyi-de¹⁰ nā-mevcūd. (5) Ḥaṭā rāyı oñg kilmese daḥlsızlarga¹¹ şirket¹², belki naḳīz¹³ (6) tutḳanlarga¹⁴ töhmet. Nā-şavāb¹⁵ ḥayāli tüz¹⁶ çıkmasa şirketi (7) yoklarga 'itāb¹⁷, belki ḥaberi yok-larga¹⁸ 'azāb. Hayāt (8) suyn aḡu dise müselleḡ tutmaḡan¹⁹ güneḡ-kār ve kuyaş nūrın (9) karangu²⁰ dise taḥsīn kılmaḡan²¹ tīre- rüzgār. Öz cānibi-(10)din ḳaṭreniñg deryāça ḥürmeti ve zerreniñg beyzāça kıymeti²². (11)İl ṭarafıdın²³ māl-ı 'ālem, bir ḳara pül-dın kem. Ve fedā ḳılğan (12) cān-ı 'azīz, ança yok ki²⁴ bir pişiz²⁵. Ḳara ḳuzgunnı aḡ tuyḡun²⁶ dise²⁷, (13) ḳaznı yaḡşı alur dimeḡen muḳaşşır, yaruḡ²⁸ künni

1 V3, T: *zarār* ve; A: *u*

2 Ü2: *tīre*

3 *muşfik nevāī*: V3, T: *fuḳarālar ḡālīga ve bī-nūrlar*

4 Ü2: *özi*

5 V3: *nā-şāyeste işi*

6 P, Ü1: *ileyinde*; S3: *ileyide*

7 Kon. *ve il*

8 P: *ileyinde*; S3: *ileyide*; Ü1: *allında*

9 P, P2: *ve rast* eklenmiş; L: *miḡnet*

10 V: *aldıda*; V3, V4: *eyyāmıda*; Ü2, B2: *allıda*

11 Kon., P2: *sizlerge*; Ü1: *sizlerige*; B2: *sizler*

12 B2: *müreккеb*

13 P: *naḳīz tutḳan-larga ziyāde*; A, P3, Ü2, B2: *naḳīz-larga*; Kon. *naḳīzlerge*

14 P3, Ü2, B2: *yok*; P2: *ziyāde* eklenmiş; *naḳīz tutḳanlarga* B1: *naḳīz-larga*

15 T1: *nā-sevāb*

16 P: *yok*

17 Ü2: *yok*

18 P: *arada* eklenmiş

19 V, T1: *tutmaḡan-lar*

20 V3, V4: *kiçe* eklenmiş; S3: *ḳaranḡu*

21 V, T1: *ḳılğan-lar*

22 Ü2: *ḥürmet ü kıymeti*

23 V3: *yok*

24 Kon. *kim*

25 *ve fedā ..... pişiz* B2: *yok*

26 P: *toyḡan*

27 V3: *ḳodısa*

28 B1: *yaruḡ*

tîre tûn [P1-9b] (1) dise, sühâ körünedür¹ dimegen müdebbir. Çın dir ilge cân (2) haţarı, hayrga delâlet kılguçı-ğa ölüm zararı. (3) Haq anıñ qaşıda bâtıl, hıred-mend anıñg 'aķideside² (4) câhil. İldin³ köngli-de kînesi⁴, maħfî hazînesi-(5)niñg defînesi. Qatl üçün cân birmek şî'ârı, il māl (6) u cānıǵa qaşd şeh-kārı⁵. Bu yaman pâdişāh ki⁶ bolǵay vezîri hem (7) yaman, andaķ ki⁷ fir'avn niyābeti-de Hāmān.

Nazm⁸

Eyle⁹ kim şahbāzǵa¹⁰ bolǵay meded¹¹ hem Ca'feri
(8) Yā vebāyi¹² ħalk-qa¹³ tǵa'ün hem olǵay¹⁴ ber-seri

Tiñgri¹⁵ mundaķ¹⁶ belā (9) larnı 'adem cāhı-dın vücūd taĥtgāhı-ǵa¹⁷ kiltürmesün (10) ve yoǵluǵ¹⁸ zindānı-dın barlıǵ¹⁹ şehristānı-ǵa²⁰ yitkürmesün. (11)

Bişinci²¹ faşl-Vüzerā²² zikride- Vezîr vezeredin müştak-dur²³ (12) ve bu fi'²⁴ anıñg zātıǵa eħaķķ²⁵ ü elyaķdur²⁶. Bu iş-ni pesendide kılǵan

¹ V1, V2, V3, V4- T, T1: *körünür*

² Ü2: *'aķidesiǵa*

³ P, P2: *il üçün*

⁴ Ü1: *kînesini ve*

⁵ V, T1: *şehr-kārı*; P2, Ü1, S3: *şikārı*; V1, V2, V4 : *tebeh-kārı*; L: *şikārı*

⁶ V3: *müsellim eklenmiş*

⁷ Ü2: *andaķ-kim*

⁸ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*

⁹ Ü2: *öyle* (harekeli yazılmış) (6a-9)

¹⁰ Kon. yok; V, V1, V2, B2: *şahmārǵa*; V3, V4: *şahbāzǵa*

¹¹ *şahbāzǵa bolǵay meded* P, B1: *bolǵay meded şahbārǵa*; T, P3: *bolǵay meded şahmārǵa*; P2, S3, Ü1, S2: *bolǵay meded şah-bāzǵa*

¹² *vebāyi* T: *pādişāhı*

¹³ P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *ħalk-ǵa*

¹⁴ V3: *yok*

¹⁵ Ü2: *te'ālā* eklenmiş; B2: *mundaǵ*

¹⁶ V2, V3, V4, T: *te'ālā* eklenmiş

¹⁷ S1, S3: *taĥtgāhı-ge*

¹⁸ A, P3: *yoǵluǵ*; S2, S3, Ü1, Ü2, B2: *yokluǵ*; P2: *yok-lıķ*

¹⁹ Ü2, B1: *barlıķ*

²⁰ A, P3, L: *şehristānıda*

²¹ Kon. *beşinci*; B1: *bişinç*

²² V2: *vüzerālar*, T: *vezîrler*

²³ V1: *müştak-turur*

²⁴ P, P2: *faşl*

²⁵ B1: *ħaķ*

(13) Aşaf irmiş kim nigîni nakşı *قدم نغمه* irmiş¹. [P1-10a] (1) Hemānā² ki Aşaf³ bardı inşāf-nı alıp⁴ bardı ve inşāf⁵ (2) gevherin bu nā-inşāf-lar arasından çıkardı. Kişi (3) özin⁶ egerçi⁷ yıl-dik⁸ her yan⁹ salgay¹⁰ Aşaf-nı bu hāk-dān-da¹¹ (4) kaydın¹² tapa algay. Dehr ili-de¹³ birev ki Aşaf-nihāddur¹⁴ (5) ki bilgey ki¹⁵ Süleymān¹⁶ tahtı ber-bāddur. Bu zālīm-ler mülk-ni ber-bād (6) birgüçi-dürler ve mülk ehli yığışturğan-ların¹⁷ tırgüçi-dürler¹⁸. (7) Evlī ol¹⁹ ki²⁰ bular zıkrıde kişi²¹ hāme sürmegey ve bu hāme (8) dik kara yüzlük-ler²² atın²³ kalem tili-ge kivürmegey²⁴. Zehr birip bīmār (9) öltürgüçi tabīb-lık²⁵ bularga naşīb, zūr bile öltürgüçi (10) yaḥşı-lar²⁶ bularga köre²⁷ türk²⁸ tabīb²⁹. Bu iki³⁰

²⁶ P1, S1, S3, Ü1, Ü2: *elyak*

¹ Ü2: yok

² Kon. *hemān*

³ A, Kon., S1: *āşaf ki*

⁴ P3: *alup*

⁵ P2: yok

⁶ P, P2: yok

⁷ P, V2, V3, V4, B2: yok

⁸ P: *özin* eklenmiş; S3: *yel*

⁹ V2, V3, V4: *özin* eklenmiş; Kon. *sarı*

¹⁰ B1: *salğan*

¹¹ A, S2, S3, P3, Ü1, B1, L: *hāk-dān-dın*

¹² Kon., P3, S3, Ü1: *kayda*; B1: yok

¹³ P, V1: *yan*; Ü1: *ehlīde*

¹⁴ P: *ehlīde*

¹⁵ Kon. *kim*

¹⁶ P2: *Süleymāndın*

¹⁷ P2: *yığışturğanların*; S3: *yığışturğayların*; Ü2: *yığışturğanın*; B2: *yığışturğan-nı*; L: *yığışturğayların*

¹⁸ P, V1, V2: *ki*; Kon. *bitürgüçi-dürler*; S2: *bitürgüçi*; P2: *türgüçi-lerdür*; S1, S3, P1, P3, B2, L, Ü2: *türgüçi*

¹⁹ P: *bitürgüçi-lerdür*

²⁰ V2, V3, V4, T: *ol dur*; Kon., Ü2: *kim*

²¹ B1: yok

²² P2: *yüzlüler*; Ü2: *yüzlük-lerni*; L: *yüzlüklerini*

²³ Ü2, L: yok

²⁴ Kon., P2: *kivürmegey*; L: *kivürmegey*

²⁵ P: *ki*

²⁶ Ü2: yok; L: *baḥşı-lar*

²⁷ P, V3: *tabīb*; S2: yok

²⁸ V3: *dir ki*; T: *ötrük*; *tabīb-lık* ..... *tabīb* S3, Ü1: yok

²⁹ *bularga naşīb* ..... *tabīb* P: *bularnıñ hālğa müşābih-dür*; *tabīb-lık* ..... *tabīb* P2: *tabīb bularnıñ hālğa müşābih-dür ve qarīb ?*; *yaḥşı-lar bularga köre terk tabīb* B1: yok

ḥayl-dın her biri (11) bir¹ efî, şāḥga vācib-dür² bularnıñ defî. Bular cümlesi³ (12) çıyān-lar, ḥalāyık-ka⁴ yitkürürde⁵ ziyān-lar. Kilk-leri nevki⁶ ‘akreb nîşî⁷, ra‘iyyet cānıga ol nîş teşvîşî. Niçe bu⁸ nîş [P1-10b] (1) mazlûm-larğa⁹ sançılğay¹⁰, ümîd ol-ki¹¹ baş-ları (2) ecel taşı¹² bile¹³ yançılğay.

Naẓm¹⁴

Bulardın ger ā‘lā ger ednā durur
 (3) Ki¹⁵ andın ḥalāyık-ka¹⁶ îzā durur
 Şeh öltürmek evlîdur¹⁷ ol ilni bat
 (4) Ki dip-tür¹⁸ Nebî uktulü’l-mûziyât¹⁹

[S1-10b] (4) Altınçı²⁰ faşl²¹ nā-ḳābil şadrlar zikride²². (5) Bî-diyānet²³ şudûr, bid‘at-ı seyyi’edür²⁴ bilā²⁵-zarûr²⁶. Bu nâkes eger ‘āmiyy-(6)dur, fışk u fücûr anıñ kāmı-dur. Meclisi-de²⁷ nağme-

30 V2: ikisidin

1 V3: yok

2 P: vācib-durur

3 V2, V3, V4, Kon. cümlesi

4 S2, S3, Ü1: ḥalayık-ga; Ü2: ḥalāyık

5 V1, B1: yetkürürge; V2, V4, T, T1, B2: yetkürür; V3: yeñgürürler?; Ü2: yetkür

6 V2: nîşî; kil-k-leri nevki P2: kil-k-leriniñ

7 Ü2, B1: nîşî

8 V2, V3, V4, Ü2: mundaḳ

9 B2: mazlûm-lar cānıga

10 Kon. sançılğan

11 Ü2: ol-kim

12 V1: taşıdın; B1: başıdın

13 ecel taşı bile V2, B1: yok

14 Kon., P3, S3, Ü1, Ü2: M eşnevî; P1: yok; V3: kıt‘a; V4: beyt; T1: rubāî; P2: yok

15 Kon. ki

16 A, Ü2, B1, B2: ḥalāyık-ga; S2, S3, P2, P3, Ü1: ḥalāyıkğa

17 Ü2: yok

18 B1: dip-dür

19 P2’de bu dize altınçı faşl nā-ḳābil şadrlar zikride başlığundan sonra yazılmış

20 V2: altılançı

21 P1: yok; altınçı faşl B2: yok

22 altınçı .... zikride P1: yok

23 Ü2, B1, L: bî-diyānet

24 bid‘at-ı seyyi’edür. V2, V3, V4, T, Ü2: yok

25 V4: yok; Ü2: devā eyle

26 V2, V3, V4: eyle eklenmiş

27 Kon., P2: meclis-de

(7)nevāzlık¹ ve 'ilm ü takvā 'azāsı-ğa nevha²-sāzlık. 'Ulemā (8) kitürgen³ gül-āb şışeleri kim⁴ hālī⁵ kılup⁶, bāde salurgā (9) kāfī⁷ mülāzım-ları⁸ alıp. Bular⁹ kitürgen¹⁰ nebāt gezek üçün (10) uşalıp¹¹, vazīfe vechleri özge esbāb üçün¹² sayğalıp¹³ (11). Bed-girdār¹⁴ anda galebe, pāy-kār¹⁵ anda talebe. Nökerlerige āş¹⁶ hān-kāh (12) rātibesidin¹⁷ ve çihreleriga ma'āş şeyh¹⁸ ü müderris vazīfe(13)sidin. Bezmi-ğa¹⁹ mey kiltürgeli²⁰ muhtesib-i rāzī ve mey-ğa [P1-11a] (1) bāde²¹-pālā riş-i kāzī. Kişver²² ki anda²³ menāhī²⁴ mundağ²⁵ bī-ḥisāb (2) bolğay²⁶, islām ü şerī'at-ka²⁷ ni 'izzet ü²⁸ ni ḥisāb bolğay²⁹. (3) Sadr kirek 'ulemāğa dest-yār bolsa ve meşāyih-ka³⁰ kār-güzār u ḥidmet-kār³¹ (4) ve sādāt-ka³².

¹ B1: nağme-sāzlık

² B1: yok

³ Kon., P2, P3: kiltürgen

⁴ P, V1, V2, V4: ki, V3: yok

⁵ Ü1: yok

⁶ P1, P3, B1: kılup

⁷ V1, V2, V3, V4, T, Ü2: anr; B1: yok

⁸ Ü1: mülāzım-lar

⁹ T: bularğa; B1: bu

¹⁰ Kon., P2, P3, B1: kiltürgen

¹¹ V2, V3, V4, Ü2: güyā bular üçün yasalıp eklenmiş; Ü1: şalıp (istinsah hatası olmalı)

¹² uşalıp ..... üçün P2: yok

¹³ P2: sayğalıp

¹⁴ V1: bed-girdārğa; B1: bed-girdārlarğa

¹⁵ V2, T, T1, Ü2: nāb-kār; B1: pāy-kārlar

¹⁶ P2: āteş

¹⁷ V3: vazīfesin

¹⁸ V3, V4: yok

¹⁹ S2, S3: bezmige

²⁰ B1: kiltürgeni

²¹ T1: ve meyğa eklenmiş

²² V2, V4, T, Ü2: kişverige; V3: kişveride; T1: kişverge

²³ ki anda V1, B1: andın; V3: andağ

²⁴ L: yok

²⁵ V3: yok

²⁶ kişver ..... bolğay P2: yok

²⁷ V3, V4: şerī'atğa; Kon., P2, Ü1, Ü2, B1: şerī'atğa

²⁸ ni 'izzet ve: V2, V3, V4, Ü2, B1: yok

²⁹ islām ..... bolğay: P, V2: yok; Ü2: yok

³⁰ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: meşāyihğa

³¹ V2: bolsa eklenmiş

³² S2, S3, P2, Ü1, B1: sādātğa

müimidd ve fuḳarā ḥidmetide¹ becidd². Ve evḳāf buzugın³ (5) tüzgüçü⁴ ve zirā'at keşretide sa'y körgüzgüçü⁵.

Meşnevî⁶

- (6) Yok ol-kim fāsık u ḥammār-ı zükke (?)
 Ki buzgay⁷ gerçi⁸ bolgay ḥāce dükke (?)
 (7) Rikābı⁹ naḳşı¹⁰ kimsenlik¹¹ serāser
 Tonıda andın artuk¹² zīb ü ziver

Kıṭ'a¹³

- (8) Kirek ki başıḡa ḳoysa 'ilāḳalığ¹⁴ destār
 (9) Yana ridā hem anıñ ignide¹⁵ mevālî¹⁶ dik
 (10) Yok ol ki merkeb¹⁷ boynı-ḡa bağlap assa ḳuṭās¹⁸
 (11) Asılḡay¹⁹ özi-niñ öz boḡzıdın saḳalı dik

[S1-11a] (12) [Yitinçi faşl²⁰-Fāsık u bed-ma'āş bahādırluk²¹ lāfin²² urḡanlar²³ zikride]²⁴-(13) Şāh işigide²⁵ yarmaḡ²⁶ zāyi'

¹ fuḳarā ḥizmetide T: fuḳarāḡa

² P, P2: ḡulm riştesin öz küçide eklenmiş; Kon., L: mücidd

³ V3: buzugludın

⁴ S2: yok

⁵ ve ..... körgüzgüçü: P, P2, Ü1, S3: yok

⁶ P1, P2, S1: nazm T1, P1, S2: yok; V, V2, V3, V4: beyt

⁷ Kon. buzḡan

⁸ V3, V4, T: 'ahd

⁹ P1, S1: rikebi

¹⁰ P2: yok

¹¹ S3, Ü1: kimsānlığ

¹² S3'te kenara yazılmış; Ü2: artuk andın

¹³ V2, V4, P1, S3, L: yok; T, T1: rubā'ī

¹⁴ Kon., P2, Ü1, Ü2, B1: 'ilāḳalığ

¹⁵ B1: igni velī

¹⁶ P2: emvālî

¹⁷ Kon., P2, P3, Ü1: merkebi; B1: merkebni

¹⁸ bağlap assa ḳuṭas B1: ḳuṭas assa

¹⁹ Kon., Ü2: asılḡan

²⁰ B2: altınçı faşl

²¹ Kon., S2, S3, B1: bahādırlıḡ; Ü2: bahādırlar

²² V2: yok

²³ lāfin urḡanlar Ü2: yok

²⁴ yitinçi ..... zikride P1: yok

²⁵ A: işigi

²⁶ T: 'ömr eklenmiş; A, P3, B1: yarmaḡ, Kon. yarmamaḡ-nı

kılguçı cemā'at¹ kim alardın ni² tîḡrige³ [P1-11b] (1) tã'at-dur⁴ ni⁵ şeh-
ga⁶ itã'at. Tarîk-ları ḡod-nümâ-lık⁷, resm-leri⁸ (2) ḡod-ārālık⁹, işleri
mest-lık¹⁰, verişleri ḡod-perest-lık¹¹, (3) cın dimek-leri lāf ma'nî-lık¹²
sözleri güzāf. Cür'a-keş-lik (4) dîn-leri ve kâfir-veş-lik¹³ āyîn-leri.
Köḡül-leri (5) topçağ¹⁴ sikritürdin ārām tapmak, sözleri¹⁵ baş yalanḡ¹⁶
yüzge çapmak. (6) Bezm-de da'vî-leri Hâtem-lık¹⁷, rezm-de telâş-ları
Rüstem-lık¹⁸. (7) Otāğalarındın nesr-i tãyirga rem, nîzeleridin¹⁹ simāk-ı
rāmîḡ yüzi²⁰ (8) derhem. Tavrları-dın âşüfterağ alarga²¹ destâr ve
destâr²² 'ilâka(9)sıdın uçalarıda āzâr²³. Mülk düşmeni def'iga²⁴ şöhet-
leri, şāh-ga²⁵ mülk asrar²⁶ minnet-leri. Bu da'vî başıga²⁷ yitkünçe²⁸ (11)
niçesini mey²⁹ öltürüp, niçesin³⁰ özge fışk³¹ duzağ-ka³² yitkürüp³³. (12)
Yüzdin biri ki¹ ma'rekege² yitip, yortag³ çapış bile (13) özin zāyi' itip.

¹ L: yok

² B1: yok

³ Kon., P2: tîḡrige; L: ni eklenmiş

⁴ T: 'abād; T1: yok

⁵ Kon. ve ni

⁶ V3: şeri'ga; B2: şeh-ge

⁷ A, S1, P2, P3, Ü1: ḡod-nümāḡ; Kon. ḡod-nümāy-lık; L: ḡod āzmaḡ

⁸ V1: kiş-leri

⁹ A, S1, P2, P3, Ü1: ārāḡ; S3: ārāy-lık

¹⁰ S1, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, B1: mest-lıḡ

¹¹ P: mey perest-lık; S1, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, B1: ḡod-perestlıḡ

¹² P2: ma'nîḡ

¹³ B2: kâfir-keşlik

¹⁴ S1, P1, S2: bıçağ

¹⁵ Kon. ve sözleri

¹⁶ Ü1: yalan

¹⁷ Ü1: hâtim-lık (harekeli yazılmış)

¹⁸ Ü1: rüstem-lık

¹⁹ V1: nîzelerdin

²⁰ B2: yüzige

²¹ B2: olarga

²² ve destâr. V2, V4: yok

²³ T: ucağa

²⁴ P: def'i

²⁵ B2: şāh

²⁶ L: asrarga

²⁷ P2: başı

²⁸ Ü1: yitkünçe

²⁹ V3, T, T1: yok

³⁰ S2, S3, P2, Ü1: niçesini

³¹ Ü2: yok

³² P, V2, V3, Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: duzağ-ga, T1: durağge

biri ki¹ ma'rekege² yitip, yortag³ çapış bile (13) özin zāyi⁴ itip. Mübâriz-efgen-lik-leri⁴ öz hâli-ğa, şaf⁵-[P1-12a] (1) şiken-lik-leri⁶ öz yasalı-ğa. Bu nev⁷ bahâdır hîç ma'rekede bolmasun, (2) hîç şaf buzarda⁸ anıñg kanı tolmasun. Şeh-ğa sipâh dervîş-(3)ler du'âsı-dur, fuqarâ⁹ himmeti¹⁰ ve tîngri rızâsıdur. Şâh¹¹ kim (4) aña¹² Haq¹³ 'inâyeti¹⁴ sipâh bolğay, livâsı-nıñg zîneti bolğay. (5) Şâh-ğa¹⁵ tâ¹⁶ devlet bar, düşmeni irür hâr¹⁷ u h'vaksâr¹⁸ devlet¹⁹ yitkürgüçi (6) tîngri, hem alğuçi hem birgüçi tîngri²⁰. Ol birse kişi ala almas, (7) ol yitkürse²¹ kişi yırak²² sala almas. Şâh²³ Haq emrin becâ²⁴ kiltürgey (8) bu devlet köp²⁵ havf-larga recâ yitkürgey.

Nazm²⁶

(9) Şehî ki sıdki²⁷ anıñg²⁸ tîngri birle tüz bolğay

(10) Ni gam²⁹ 'adûsı anıñg bir yok irse yüz bolğay

33 Ü1: yitkürüp

1 V3: beri; V, V4, T, T1: birige; B1: yok; B2: birge

2 P, V3, Kon., P2, B1: ma'rekeğa; V, V1, V2, V4, T, T1: ma'reke

3 Kon. ve yortak; P1, Ü1, Ü2, L, B2: bortak

4 P2: mübâriz-efgen-lıkları; B1: mübâriz-efgen-leri

5 P: vaşf

6 P2: şaf-şiken-lıkları

7 Kon. nuh

8 V3, V4: tüzerde

9 P2: fakır

10 V1, B1: emniyyeti

11 T: sultân; L: şâh-ğa

12 P, V3: yok

13 P, P2, Ü1: tîngri

14 V3: aña eklenmiş

15 T: sultân-ğa; B2: şâh-da

16 Ü2: yok

17 P, V1: hâr u zâr

18 A: hâr u hâk

19 Kon. devlet-ke; B2, L: devlet-ğa

20 V4: yok

21 Kon. bitkürse

22 Kon. ırak

23 T: sultân; Kon., Ü2: ki eklenmiş

24 Kon. becâ; V3: barça

25 V4: yok

26 P: şî'r, V3, S2, S3, Ü2: rubâ'î; Kon., P2, P3: kıt'a; Ü1, B2: yok; L: beyt

27 V2: sıdki

28 T1: anı

29 ni gam V1: nitenğ; P2: anıñg

- (11) Kişige tinğri birür feth yok ki hayl u sipāh
 (12) Pes i'timād muṅga¹ eylemek ni² söz bolğay

Beyt³

- (13) Çirik bolsa ve bolmasa baht-yār
 Sipeh-ğa⁴ 'adū hayli-niṅg⁵ hükmi bar⁶

[P1-12b] (1) Sikizinci⁷ faşl-Yasavul gürühı zikride-Yasavul ki bir mazlüm (2) işi⁸ kini-çe⁹ bargay ve ol mazlüm-nı zālīm-din kutğargay¹⁰. (3) Eger¹¹ müzd tilemegi maqdürdin artuğrak-dur¹², ol (4) zālīm-ğa¹³ uluğrak ortağ-dur¹⁴. Ve eger sa'yı¹⁵ yaraşa alur hayāli¹⁶ bolğay, (5) ata mīrāsı¹⁷ ve ana süti¹⁸ dik helāli¹⁹ bolğay. Ve²⁰ eger²¹ tama'ı haqqū's-sa'ydın (6) kemdür, irlik ve²² mürüvvet²³ aṅga müsellemdür. Ve²⁴ eger sa'y kılğay ve (7) almağay müzd ki²⁵ aṅga haq-dur, anı²⁶ dise bolğay kim²⁷ Veliyy-i muṭlak-dur. (8) Köp²⁸ iren-ler bu işni şī'ār itipdürler ve²⁹ bu sülük bile³⁰ küllī³¹ (9) maqāşıdğa³² yitipdürler.

¹ A, P3: *buṅga*; Kon. *aṅga*

² P: *ne*

³ P, B2, L: yok

⁴ B1: *sipāh-ğa*

⁵ P: *bireklenmiş*

⁶ *beyt .... hükmi bar* P2: yok

⁷ V2: *sekizlançr*; A: *sikizinci*

⁸ B2: *işige*

⁹ B2: yok

¹⁰ S3: *kutğargay*

¹¹ P, P2: *ger*

¹² S2, Ü1, Ü2: *artuğrak-dur*; B1: *artuğragdur*

¹³ Kon. *zulm-ğa*; V3, V4: *tezallum*

¹⁴ P: *ve eklenmiş*; A, Kon. *ortak*; P2, P3, S3, Ü1, Ü2, L: *ortak-dur*; B2: *uluğ bolğay*

¹⁵ P: *sa'yı*

¹⁶ T: yok

¹⁷ *ata mīrāsı*: V2: yok

¹⁸ P: *südi*

¹⁹ V4, B2: *helāl*

²⁰ P, V1: yok

²¹ P, P2: *ger*

²² V2: yok

²³ Ü2: *mürüvvet-lik*

²⁴ V1, V3: yok

²⁵ Kon. *kim*

²⁶ V3: *anıṅg*

²⁷ P, V2, V3, T: *ki*

²⁸ V4: *körüp*

Meşnevî¹

Evliyâ'ullâh² ki her şüret-de bar
 (10) Ba'zı itmiş³ bu revişni⁴ ihtiyâr
 Çün irürler kubbeler⁵ içre nihân
 (11) Hağ-dın özge kimsege irmes 'ıyân

Toğuzunçı⁶ faşl-Yasağ-lık⁷ ve⁸ kara⁹ (12) çirik¹⁰ zikride¹¹.
 Yasağlık¹² digen kara çerik¹³, Ye'cüc ü Me'cüc hayli-ğa şerik (13).
 İmgek-din¹⁴ alarga¹⁵ arām yok¹⁶, yasağ¹⁷ tartardın bir¹⁸ nefes¹⁹ [P1-
 13a] (1) kām yok²⁰. İşleri talay algannı²¹ talamak²², yat mülk-de²³ (2)
 çövirtke²⁴ dik sebze ve yafragnı²⁵ yalamak. İnsân-lığ²⁶ bile alar (3)
 arasında mübāneyet²⁷ müslimānlık bile alar ortasında²⁸ münāza'at. (4)

29 V1, V2, V4: yok

30 Ü2, B1: birle

31 V4: yok

32 P3: maķāşıdka

1 P1: nazm ;V3: kıt'a; S2: yok; L: beyt

2 P, Kon. ki eklenmiş

3 B1: kılmış

4 itmiş bu rüşeni V3: bu işni itip-dür

5 V3, T: cübbeler

6 Kon. toğuzunç

7 S3, Ü2: yasağ-lığ

8 yasağ-lık ve: V, T1: yok

9 V3, V4: yok

10 V3, V4: yok

11 V4: ve kara çerig eklenmiş

12 Ü2: yasağlık

13 digen kara çerig P: ve kara çerig digen

14 V1: cigerdin eklenmiş; B1: imgek cigerdin

15 B2: olarga

16 ve eklenmiş

17 Ü2, B1, B2: yasağ

18 Ü1: her

19 bir nefes B2: olarga

20 V4: yok

21 V3: almaknı; B1: alganı

22 P: ve eklenmiş

23 B1: mülkide

24 A, V: çörtke, Kon., Ü2: çökürtke

25 B2: yafrak

26 Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: insanlık; B2: ademî-lık

27 V2, T1: münāsib; P: ve eklenmiş

Fehm ü idrāk-din alar zātı 'ārī¹, 'aql² ü inşāf-sız bi'z-zāt (5) barı. Kayan³ ki⁴ yüzlendi-ler alarga⁵ yanmak⁶ yok⁷, kiçe ve⁸ kündüz (6) tegāfūl uykusıdın oyğanmak yok⁹. Isıg¹⁰ savuğ¹¹ (7) ten-leriğa¹² tefāvūt kılmay¹³, açlıg¹⁴ yalangāçlıg¹⁵ zararını¹⁶ (8) cism-leri bilmey. Ademīsizliğ-da¹⁷ maḥlūkāt-dın¹⁸ mümtāz¹⁹, (9) ḥayvānlık-ları²⁰ köp ve merdüm-luk-ları²¹ az.

Rubā'ī²²

(10) Ol kavm-dın²³ u'cūbe ḥalāyık bolmas

Kim mi'deleri ḥarām²⁴ yirdin²⁵ tolmas²⁶

(11) Ölgünçe belā çıkip²⁷ irürler mevcūd

Çın boldı bu da'vī kim²⁸ yasağlıg²⁹ olmas³⁰

28 B2: *arasıda*

1 P: ve eklenmiş

2 V3: yok

3 V3, V4, Kon. *kayanga*

4 V3, V4: yok; Kon. *kim*

5 P, P2: yok

6 P, A, P3 : *yatmak*

7 P: ve eklenmiş

8 S2: yok

9 V4: yok

10 Kon. *yısıg*

11 Kon. *savuk*

12 P: *ten-lerge*, P2, Ü1, B2: *tenleri-ge*; B1: *ten-leri*

13 P: ve eklenmiş

14 Ü1: *açlık*

15 V1, Kon., P2, Ü1, B2: *yalangaçlık*

16 V3, V4: *zararını*

17 Kon., P2, S3, Ü2, B1, B2, L: *ademī-sizlik-da*; P2, Ü1: *ademī-sizlik-de*

18 V3: *maḥlūkāt ara*; V4: *maḥlūkātından*

19 P: ve eklenmiş

20 S3, Ü1, L: *ḥayvān-lıg-ları*

21 Kon., S2: *merdüm-lık-ları*; Ü1: *merdüm-lıg-ları*

22 P, T, B1: yok; B2: *nazm*

23 V2, V3, V4, Ü2: *halk-dın*

24 V1, V2, Ü2: *tamām*; V3, V4: *ta'ām*

25 P1: *yārdın*

26 T1, P2, Ü1: *toymas*

27 Ü1: *çıkip*

28 P, V2, V3, V4: *ki*

29 Kon., P2, Ü1, B2, L: *yasağlık*; P3: *yasağ-lık*

30 P2: *bolmas*; *ölgünçe ..... olmas* B1: yok

(12) Turfe bu kim çün¹ haq-nıñ her nev' ilge 'ināyet²-i pinhānı³ bar, bular (13) arasında⁴ hem yaşurun irenleri⁵ imkânı bar. Ordu⁶ bazarı⁷ [P1-13b] (1) özin⁸ yasağlık-ğa⁹ katkuçı¹⁰, ongay¹¹ hem almay¹² ağır satkuçı¹³. (2) Çirik¹⁴ ulusu-dın¹⁵ alar şetel-ḥvār andaḳ ki¹⁶ mülk ehli-din (3) 'amel-dār.

Naẓm¹⁷

Sipāhī mālın¹⁸ ol ḥayl¹⁹-ı tebāhī
(4) Tün ü kün müft alıp ḥāhī ne-ḥāhī

Mümkün yok ki²⁰ ādemī-zād²¹ alarga²² (5) sezā²³ birgey²⁴, ki²⁵ tıñrı²⁶ alarga²⁷ belā²⁸ birgey²⁹.

¹ V1, V2, V3, V4, T, T1: yok

² V3, P2: 'ināyyetü; B1: yok

³ V3: yok

⁴ V2, V4: arasında

⁵ Kon., S1, A, Ü1, P2, P3, S3, Ü2, B2: irenlerning; B1: irenler

⁶ V4, T1, B2: orda

⁷ P: özin eklenmiş, T: bazarın, V3: bazarlık

⁸ P: yok; L: özini

⁹ P3, Ü2, B1: yasağlık-ka

¹⁰ Kon. yasağlık-ka özin katkuçı

¹¹ P, V1, P2, S3, Ü1, B1, B2: ongay, V2, T, A, Ü2: olgay, V4: algay, T1: onggay

¹² P, P2: almas, V3: almağay hem, V4, T: almağay, hem almay Ü2: yok

¹³ Ü1, B1: satkuçı

¹⁴ V3: ulus çerigi; T: ulus çerigidin

¹⁵ T1: arasında; V3, T: yok; Kon. uluşı-dın; Ü1: her bar eklenmiş

¹⁶ Kon., Ü1: kim

¹⁷ P: şir, V3, V4, P2, B2, L: yok; Kon., P3, S3, Ü1, Ü2, B1: beyt

¹⁸ P1, P2, S2, S3, L: māl

¹⁹ V1: ḥayli

²⁰ Kon. kim

²¹ V1, V2: ādemī-zādlarga; T1: ādemī

²² V1, V2: yok; T: anğa; B2: olarga

²³ A: cezā

²⁴ P: meger eklenmiş

²⁵ Kon. yok

²⁶ Ü1: meger eklenmiş

²⁷ V1: belā birle eklenmiş; V2, V3, V4, T: belā eklenmiş

²⁸ A, Kon. cezā; P3, Ü2, L: cezā eklenmiş

²⁹ P1: birgay

Onunç¹ faşl-(6) Şāh ulusu özige müşābih bolur zikride²-Şāh-ga her³ kim ki⁴ mülāzım⁵ u (7) tābi⁶ bolğay, işi ve tavrı şāh işige⁷ müşābih vāki⁸ bolğay. (8) Eger şāh⁸⁻¹ 'adālet-şi'ār, ulusu⁹ şi'ārıda hem 'adālet-din āsār¹⁰. (9) Eger¹¹ ol¹² zulm-pīşe ili-de¹³, hem¹⁴ zulm-dın¹⁵ endīşe¹⁶. Eger ol islām-(10)āyın, halkı şi'ārı hem islām bile dīn. Eger ol küfr-ḥuşāl, (11) ilige¹⁷ dağı¹⁸ küfr¹⁹ tarīk²⁰ ef'āl kim²¹, hükemā²² şāh-nı²³ dip-dürler²⁴ deryā-yı (12) zehḥār ve kavm ü ḥaylin deryā tigresideki²⁵ enhār²⁶. Deryā suyu-ga (13) ni keyfiyyet²⁷ ü²⁸ ḥāşiyet²⁹, enhārga hem-ol ḥāşiyet ü³⁰ keyfiyyet³¹. Ol açığ bu [P1-14a] (1) açığ ol çüçük bu çüçük³² ol tīre bu tīre ol süzük (2) bu süzük.

¹ V1, V2: onlançı

² P1: şāha iṭā'at kılğanlar zikride; S1: şāh ulusu özige nāyib bol zikride

³ Kon. hem

⁴ P, V1, V3, T1: yok

⁵ B2: mülāzım-dur

⁶ P2: tab'

⁷ V4: işi ve tavrı-ge

⁸ P, P2: şāh-ga; V3: irüre eklenmiş; S2: yok

⁹ Kon., A, P2: ulus

¹⁰ V1: yok; P: ve eklenmiş

¹¹ A: yok

¹² P, P2: şāh-ga eklenmiş; P2'de ol yok

¹³ Kon. ili-ga; T1, A, P3: ili; P2: ilde; Ü2: ilige

¹⁴ T1: gam; Ü1: yok

¹⁵ P: zulmı-dın; T1: zulmıdın

¹⁶ L: bī-endīşe

¹⁷ T1: il; V3: hem eklenmiş; A, P3: ili; P2: ilge; S3: ikige

¹⁸ T1: dağı

¹⁹ Kon. yok

²⁰ V3, V4: tarīkıda; V2: ve eklenmiş; T1: tarīk

²¹ P: yok

²² V3: 'ulemā

²³ V3, B2: yok

²⁴ P, P2: yok

²⁵ P, P2, Ü1: dağı

²⁶ P, P2: dip-dürler eklenmiş

²⁷ V2, V3, V4, Ü2: dür eklenmiş

²⁸ S2: yok

²⁹ Kon. ve eklenmiş

³⁰ P, P2: ol

³¹ ü ḥāşiyet ..... keyfiyyet V1, B1: yok; V2, V3, V4, Ü2: eṭrāfıdağı enhārga hem şol ḥālet-dür

³² Kon. yok

Mesnevî¹

Arıglar ki ol bahrdın ayrılır

(3) Biliglik² alarnıñ³ suyn⁴ bir bilür⁵

(4) Çū birdür su deryā bile nehr ara⁶

İmes ta'mı-da hācet-i mācerā.

(5) On birinçi⁷ faşl-Şeyhü'l-islām zikride-(6) Şeyhü'l-islām müslimān-lar pış-vāsı-dın 'ibāret-dür ve islām (7) ehli⁸ muḳtedāsığa işāretdür⁹. Mundağ¹⁰ kişi 'ālimi¹¹ kirek¹² islām-penāh (8) ve 'ārifî¹³ kirek muḳarreb-i dergāh. Hıred-mendi¹⁴ şeri'at-şi'ār, (9) fakrgā ḥorsendi¹⁵ tarikat-āşār; yaḥşî¹⁶ yamānga şefkati¹⁷ ve feyzi¹⁸ 'āmm¹⁹, (10) uluğ²⁰ kiçik-ke irşadı nef'i²¹ mā-lā²²-kelām²³. Kāmı²⁴ şer' kânūnıga (11) rāsiḥ, barça mübtedi'ler bid'atı-ğa nāsiḥ. Anğa ki²⁵ bu nev' bolğay (12) āyîn²⁶-i islām şeyhü'l-islām anı²⁷ dise bolur ve's-selām.

Beyt²⁸

¹ V, B2: *naẓm*

² Ü1: *bilig*

³ V4: *alanı*

⁴ P: *suyn*

⁵ V2, V3, V4: *irür*

⁶ V3: *nehrde*; P: *baḥr ara*

⁷ V1, Ü2: *onbirlançı*

⁸ P3, Kon. yok

⁹ Kon., Ü2, B1, B2: *işāret-dür*

¹⁰ B1, B2: *mundağ*

¹¹ S2, B1, B2: *'ālem*

¹² V1, V2, V3, V4, T, B1: *bolsun*

¹³ T1: *'ālemi*

¹⁴ A, Kon., P2, P3, S3, B1: *ḥıred-mend*

¹⁵ V3, V4: *ḥorsend*; P, P2: *ḥorsend ve*

¹⁶ V3: *ve eklenmiş*

¹⁷ V3, V4: *ve eklenmiş*

¹⁸ V, V1, V2, T, T1: *feyz*; P2: yok

¹⁹ P: *ve eklenmiş*; P2: *gam*

²⁰ V2, V3: *ve eklenmiş*

²¹ V1, V2: yok; S3: *nef'i*

²² P, V3, V4, Kon., S3: *mālā*

²³ V3: *kelāmı*

²⁴ P: *bolğay eklenmiş*

²⁵ V3: *kim*

²⁶ V2, V3: yok

²⁷ V2, Ü2: yok

²⁸ T, A, P3, B2: *naẓm*

(13) Mundın oldu mukarreb-i¹ Bārī
Şeyhü'l-islām bir² Pîr Enşārī

[P1-14b] (1) Onikinci³ faşl-Kuzât⁴ zikride- Kâzı islām bināsığa erkân-(2)dur ve müslimānlar hayr ü şerriga nāfız fermān-dur⁵. Dīnī⁶ 'ulūm-dın⁷ köngli (3) mülki⁸ ma'mūr kirek⁹ ve yakīnī ferāset-din¹⁰ hātır cem'ıyyeti¹¹ bī-fütūr¹². (4) Meyl¹³-i şahşī zamīri kişveridin¹⁴ mütevārī¹⁵, müdāhene tırāzı¹⁶ mülāyemeti-(5)din şādık¹⁷ köngli 'ārī. Maḥkemesi maḥzen-i 'ulūm-ı şer'ıyye¹⁸, hüküm (6) kıdurıda aşınā vü bī-gāne anğa¹⁹ 'ale's-seviyye. 'İlm ü takvā-sıdın köngül-(7)lerde²⁰ şüküh²¹, dikkat ü²² ferāsetidin bī-diyānet-lerde²³ endüh. (8) Köngli Kelāmu'llāh aḥkāmıdın kavī²⁴, hükümide muḳtedā²⁵ eḥādiş-i Muştāfāvī. (9) Şer'ı²⁶ hīleleri kerhi-din köngli açuk, fuḳahā tezvīrleri tīre(10)ligi-din zamīri yaruḳ. Rişve-ḥār²⁷ müftiler kaşıda (11) menkūb ve hīle-kār²⁸ vekīl-ler allıda²⁹ ma'yūb. 'Amiyy każī ki mey³⁰ (12) içkey öltürgülük-dür ve düzah

¹ S2: mukarreb oldu

² P1: yok

³ Ü2: ikilençi

⁴ V1: kādı-ları

⁵ P1, P3, Ü1, Ü3, S1, S2, S3, B1, L: fermān

⁶ P: yok

⁷ V1, V3: 'ulūmıdın; P, P2, Ü1: 'ulūm dīninedin?

⁸ V3, B1: yok

⁹ L: kirek ma'mūr

¹⁰ V1, B1: cem'ıyyet-din

¹¹ V1: yok

¹² V2, T: kirek eklenmiş

¹³ V1: meyli

¹⁴ Ü2: kişveride

¹⁵ P: ve eklenmiş; B2: yok

¹⁶ Ü2: tırān

¹⁷ P, P2: şāf; Ü1: yok

¹⁸ P: ve eklenmiş

¹⁹ V1: yok

²⁰ B1: köngülleri

²¹ P: ve eklenmiş

²² Kon. yok

²³ T1, A, Kon., L: bī-diyānet-lerge; P, Ü1: bī-diyānet-ler köngli-de invāh

²⁴ P: ve eklenmiş

²⁵ P: muḳtedī

²⁶ P2: şer'ıyye

²⁷ Ü1: rüşvet-ḥār

²⁸ P3: hīle-ger

²⁹ V3, V4: allıda; P: ayahında; P2, Ü1: ileyinde; S3: ileyide

otığa yitmes-din burun (13) köydürgülük-dür¹. Każî-ı rişve-hâr² islâm
 hışârığa³ rehne-ger⁴ [P1-15a] (1) ol ki rişve⁵ birip⁶ kazâ⁷ ala algay⁸,
 rüşve⁹ alıp¹⁰ hem şer'ni (2) buza algay. Kâzî kirek ki¹¹ cādde-i şer'-din
 kadem çıkarma-gay (3) ve şırât-ı müstakîm-din taşkarı barmağay¹².
 Müstakîm haţ her¹³ kayan¹⁴ ki¹⁵ (4) meyl kıldı igri boldı¹⁶ sâz târı dik
 kim¹⁷ i'tidâl-din¹⁸ tecävüz (5) kıldı¹⁹, tüzügi²⁰ buzuldu²¹. Ol-ki hükmi²²
 il māl²³ ü²⁴ cānığa²⁵ cārî (6) bolğay, kirek ki de'bi peygāmbere²⁶ şî'arı
 bolğay. Ayağı ki²⁷ şırât-ı (7) müstakîm-din tayıldı, veyl çāhı tüpin
 maķām kıldı. (8) Bu işni özi²⁸ kılur min digen bî-bāk ü kâzib, kâzib ü (9)
 bî-bāk-ke²⁹ peygāmbere şer'i³⁰ hâkim-lığı³¹ ni³² münāsib.

30 V3: yok

1 P1, S1, S2, B1, L: köydürgülük

2 Ü1: rüşvet-hâr

3 P: binâsı-ga; V2, V3, V4: diyârığa; B2: hışârıda

4 kağı-yı rüşvet ..... rehne-gerT: yok; Ü2: rehne-kâr

5 Ü1: rüşvet

6 S3: birüp

7 V1, T: kazât; V2: kazât

8 V4: algay

9 Ü1: rüşvet

10 P: birip

11 Kon. kim; L: yok

12 T1: ve şırât eklenmiş

13 T: kim eklenmiş

14 haţ her T1: haţ-dın

15 T1: kim ki; Kon. kim; Ü1, S2: yok

16 V4: tüzlüğü kalmadı

17 V3: ki eklenmiş; P, T, Ü1: ki

18 P: i'tidâl; V4: i'tidâldın

19 sâz-târı ..... kıldı V2, Ü2: yok

20 V1: yok; V3: tüzüglügi

21 V1: üzüldi; V2, Ü2: yok

22 V2, V3, V4, B1: yok

23 Kon. māl

24 māl ve V2, V3, V4, T: māl

25 V3, V4: hükmi eklenmiş

26 Kon. muķmîr

27 Kon. kim, V3, V4: yok

28 V3, T: özüm

29 V1, V2, V3, V4, T, B1: kâzib-ga; Ü1, A: bî-bāk

30 B1: şî'arı

31 B1: yok; P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, L: hâkim-lığı-ga

32 peygāmbere ..... ni V4 : yok

Kıt'a¹

- (10) Muḥbir-i şādık şehiyy kim kıldı dīn² ü şer'ni
 Barı³ edyān nāsihı andağ⁴ ki mümkün irdi tüz
 (11) Kāzib ol yolını⁵ niçük tüzgey ki bir kezzāb hem
 (12) Kıldı köp⁶ da'vī velī koydı⁷ cehennem sarı yüz

(13) Onüçünçü faşl- Müfti⁸ faḳihler⁹ zikride- Müfti faḳihī¹⁰ kirek müte-
 deyyin [P1-15b] (1) ve 'ālīmī kirek mu'min. İslām 'ilmi-de māhir ve diyā-
 net nūrı (2) cebini-din¹¹ zāhir. Meyl-din köngli bī-kušur ve hīle-din zamīri
 (3) bī-fütūr¹². Kalemī¹³ rivāyet-de¹⁴ şādık, raḳamı müctehid sözi bile (4)
 muvāfık. Yok ki¹⁵ fāsıkı¹⁶ bolğay mey-ḥor¹⁷ ve cāhilī bolğay bed-girdār¹⁸
 (5) u ḡaddār¹⁹. Bir direm üçün yüz ḥaḳ-nı nā-ḥaḳ²⁰ itküçi ve az kerem
 üçün (6) köp-lānı²¹ ne'am²² itküçi²³. Bir seped²⁴ üzüm üçün bir bağı (7)
 köydürmek-din²⁵ ḡamı yok, bir batman buğday üçün bir ḥirmen-ni (8)
 savurmağ-dın²⁶ elemi yok. Müfti ki²⁷ hīle bile fetvā tüzer, ḳalem²⁸ nevki

¹ V1, V4: yok; B1: beyt

² V3, T, T1: dīn-niṅ

³ V4: yok

⁴ B2: andağ

⁵ kāzib ol yolını V3: ülke kāzib-dür

⁶ V1: yüz

⁷ P: kıldı

⁸ V3, S2: yok

⁹ V, T1: faḳih; S2: yok

¹⁰ P2: faḳih

¹¹ V2, A, Kon., P3: cenbide; V4: ceninde; V1: cebheside eklenmiş; S3: hüsnide; P1, S1: çaptıdın; B1: cebheside

¹² P: ni

¹³ V4: yok

¹⁴ P: rivāyet

¹⁵ P: yok

¹⁶ V4: fāsık; B1: 'ālimi

¹⁷ P: yok

¹⁸ P: bed-girdkār

¹⁹ P: yok

²⁰ Kon. ḥāk

²¹ P1, S1, L: köp-lerni

²² V3: kim

²³ P1, S1, S3, B1, B2 : bitküçi

²⁴ Kon. sepet; S3: siped

²⁵ V4: bağ köydürmegi-din; Ü2: köydürmegidin

²⁶ V4: savurmaḳlık-dın; Kon., Ü1: savurmaḳ-dın; P2: savurt-maḳdın; B1: köydürmekdin

²⁷ Kon. kim

²⁸ P, V2, V4, Ü2: ḳalemī

(9) bile¹ şeri'at yüzün buzar. Müzd üçün sım alıp² ki³ mālğa qatar, (10) dīni-ni dünyāğa satar. Mundağ⁴ müfti⁵ ademī-küş tabīb-dür, (11) birige islām qatli⁶ birige müslimānlar qatli naşīb-dür⁷.

Rubā'ī⁸

(12) Müfti⁹ ki⁹ işige müzd alıp kılsa raqam

Müzd artuq ise meyl kirek kılğay kem¹⁰

(13) Fetvāda çū boldı¹¹ müzd üçün lā¹² vü ne'am

Kılmağ¹³ kirek ol qalem-zen ilgin qalem

[P1-16a] (1) Ontörtünçi faşl- Müderrisler zikride-Müderris-ning¹⁴ kirek ki¹⁵ garañı¹⁶ manşib (2) bolmasa ve bilmes 'ilmni ayturğa¹⁷ mür-tekib bolmasa¹⁸. Hod-nümālīg¹⁹ üçün (3) ders²⁰ halkasın²¹ tüzme ve ħod-sitālīg²² üçün tekellüm ü ħavğā²³ (4) körgüzme. Cehl-din²⁴ destāri²⁵ uluğ²⁶ ve 'ilāqası²⁷ uzun²⁸ bolmasa (5) ve mübāhāt üçün medrese²⁹

1 V1, V3, Ü2: yok

2 V1: yok; P2: *alup*; B1: *alsa*

3 Kon: *kim*; Ü2: yok

4 B1, B2: *mundag*

5 V1, V2, V4, Ü2: *ki* eklenmiş

6 V4: *salı*; V1, V2: *ve* eklenmiş

7 P1, P3, S1, S3, Ü2, B1: *naşib*; Ü2: *nayib-dür*

8 V4: *beyt*; T1, B2: yok

9 V, T, Kon. *kim*

10 V3, T1: yok

11 V1, V3, V4, T, B1: *kıldı*

12 V1, V4: *lānı*

13 A, P3: *kılmek*

14 B1: yok

15 S3: yok

16 V2, P1, Ü2: *garañı kirek ki*; V3, V4, T: *garañı kirek*

17 V2, V4: *ayturda*; P, P2: *ayturge*

18 *bolmasa .... bolmasa* B2: yok

19 P2, Ü2: *hod-nümālīg*

20 V3: *dershānesin*

21 V3: yok; P, V1, V2, V4: *ħavza*; A, Ü1, Ü2, S1, S2, S3, P2, P3: *ħavzasın*

22 P: *ħod-nümālīg*; B1: *ħod-sitālīg*

23 V4: yok

24 V4: *cihān-dın*

25 P, P2: *başı-da* eklenmiş; Ü1: *başı* eklenmiş

26 Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *uluğ*

27 A: *'ilāqa*

28 Ü1: *uzın*

29 V, V4, T: yok

eyvānı başı¹ aṅḡa orun bolmasa². (6) Dīnī 'ulūm³ bilse⁴ ve⁵ yakīnī mesāyil ilge ta'līm kılsa, bī-bāklik-(7)lerdin⁶ hirāsān⁷ ve nā-pākliklerdin⁸ gürizān bolsa. Yok ki özin (8) 'ālim ḡallāl⁹ bilgey ve niçe meḡhūl-ḡa¹⁰ envā'¹¹-ı fışk-nı¹² mubāḡ belki ḡelāl (9) kıḡḡay. Kılmas işlerni kılmak andın ma'lūm bolḡay ve kılar (10) işler terki andın kā'ide vū rūsūm bolḡay¹³. Bu müderris¹⁴ imes¹⁵ ki¹⁶ (11) mübtedi'-dür ve mundaḡ kişi şöḡbeti islām ehlidin mümteni'dür¹⁷. 'Ālim (12) kirek¹⁸ muttakī bolsa ve āḡāḡ ve ayturı ḡāl-ı allāḡ¹⁹ ḡāl-ı resūl-ullāḡ.

Kıṭ'a²⁰

(13) Her ni ki aytur olsa ḡudāy²¹ u resūl-dın

Andın sonḡ olsa müctehid ü evliyā sözi²²

[P1-16b] (1) Andın kişini kim²³ işitür yā kim örgenür

Bolḡay²⁴ ḡudā sözi²⁵ yok ise²⁶ Muştafā sözi

¹ P2, Ü1: yok

² orun bolmasa V3, A: yok

³ B1: 'ulūmı

⁴ V3: birle

⁵ orun ..... ve V4: yok

⁶ Ü2: bī-pāk-lḡ-lardın

⁷ Ü2: yok

⁸ her ..... nā-pāklerdin P, V4: yok; Kon. nā-pāklikdin

⁹ P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, B1, B2, L: yok

¹⁰ V1: meḡhūl

¹¹ V1: yok

¹² meḡhūl-ḡa ..... fışk-nı V1: yok

¹³ ve kılar..... bolḡay V2, V3, V4, T, T1, Ü2, L: yok

¹⁴ V2, Ü2: mundaḡ eklenmiş

¹⁵ P, P2, Ü1: bolmas; V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: ırnes

¹⁶ Kon. ki dur kim

¹⁷ P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, L, B1: mümteni

¹⁸ Kon. kim; Ü1: ki eklenmiş

¹⁹ P, V2, V3, T: ve eklenmiş

²⁰ V3, V4: beyt

²¹ Kon., A, P3: ḡudā

²² B2: sözin

²³ S3: kişi ni-kim

²⁴ Kon., L: bolsa

²⁵ P: yā eklenmiş

²⁶ V3: ve veyā; P2: yoksa

(2) Onbişinçi faşl-Eṭibbā zikride- Tabīb-ka¹ öz fenni-de² ḥazākat kirek ve (3) bīmārlar ḥālī-ğa şefkat kirek³. Ve nefsi-ı tıbb-ka⁴ tab'ı mülāyim ve ḥükemā kavli-ğa pey-rev (4) ü mülāzim. Sözinde⁵ rıfḫ u dil-cūyluk⁶ ve özinde⁷ āzerm ü (5) ḥoş-ḥūy-luk⁸. Hāzık⁹ tabīb ki şefkati bolğay, 'İsā Rūḥu'l-lāḥğa nisbeti (6) bolğay. 'İsā işi çıkkān cānnı¹⁰ ten-ğa kivürmek¹¹ du'a bile, munuṅ (7) işi ten-din çıkadurğan¹² cānga māni' bolmak devā bile. Mundaḫ¹³ tabīb-(8)niṅ¹⁴ yüzi marīz köṅli-ge maḥbūb-dur¹⁵ ve sözi bīmār cānıḡa mergūb-dur¹⁶. (9) Demi 'alīl-lerğa devā ve ḡademi ḡastalarğa şifā. Hızr-ı necāt¹⁷ anıṅ ḡal'atı¹⁸ ve (10) āb-ı ḡayāt¹⁹ anıṅ şerbeti. Ve eger fenni-de māhir bolsa ammā²⁰ bed-ḡūy²¹ ve bī- (11)pervā²² vü²³ dürüşṡ-ḡūy marīz-ğa²⁴ egerçi²⁵ her²⁶ cānib-din²⁷ 'ilac²⁸ yitkürür²⁹, (12) ammā niçe cānib-din ṡāḡyır-i mizāc yitkürür³⁰. Lākin³¹ 'āmiyy tabīb¹ kimdür şākird²-i (13) cellād, ol tıḡ bile ve bu zehr

¹ Kon., P2, S3, Ü1, B1: *tabīb-ğa*

² S2: *fenni-din*; P2: *fenni*

³ P, P2: *ve merḡamet kirek* eklenmiş; Ü1: *merḡamet* eklenmiş; P1, P3, S1, S2, Ü2, B1, L: yok

⁴ Kon., A, S3, Ü1, B1, B2, L: *tıbb-ğa*; Ü2: yok

⁵ Kon., P2, B1: *sözide*

⁶ P2: *dil-cūḡḡ*; Ü1: *dil-cūy-lḡ*

⁷ Kon., P2, Ü2: *özide*

⁸ P2, Ü1: *ḡoş-ḡuy-lḡ*

⁹ V2: *ḡāzıḡ*

¹⁰ P, A: *cānı*

¹¹ V3, V4, B1: *kiltürmek*

¹² V1: *çıkadur*

¹³ B1: *mundaḡ*

¹⁴ T1: *tabīb-ni*

¹⁵ Ü2: *merḡūb-dur*

¹⁶ P1, P3, S1, S2, Ü1, B1, L: *merḡūb*; Ü2: *maḡbūb*

¹⁷ P, P2: *baḡş* eklenmiş

¹⁸ B2: *ḡil'atı*

¹⁹ *anıṅ ..... āb-ı ḡayāt* P2: yok

²⁰ Kon. yok

²¹ V1: *ve* eklenmiş

²² P: *bolsa* eklenmiş

²³ V2: yok

²⁴ V4: *marāzıḡa*; A, P3: *marīzḡa*; L: *zāḡir* eklenmiş

²⁵ P: *eger*; V2: yok

²⁶ P1, S2, P2: *bir*

²⁷ *egerçi her cānib-din* V2, Ü2: *her cānib-din egerçi* eklenmiş

²⁸ V1, B1: *devā*; V2: *'ilac-ı devā*; V3, V4: *devā vü 'ilac*

²⁹ Ü2: *yitkürür*

³⁰ Ü2: *turur*

‘āmiyy ṭabīb¹ kimdür şākird²-i (13) cellād, ol tīg bile ve bu zehr bile³ kılguçı⁴ bī-dād. Ol mundın yaḥşıraq-dur⁵, [P1-17a] (1) bī⁶-iştibāh kim⁷ anıñg⁸ katli⁸ güneḥ-kārdur⁹ ve munuñg¹⁰ bī-günāh¹¹ ki (2) hiç¹² güneḥ-kār aña zelil bolmasun¹³ ve bī-günāh¹⁴ muña ‘alil¹⁵.

Beyt¹⁶

(3) Hāzık ṭabīb-i ḥoş-güy ten renciga şifādur.

‘Āmiyy¹⁷ ü tünd ü¹⁸ bed-ḥüy il cāña belādur

4) Onaltıncı faşl-Nazm gülistānı-nıñg¹⁹ ḥoş¹⁹-nağme kuşları²⁰ zikride ve ol²¹ (5) niçe ṭabaqadur-Evvelgi cemā‘at nuḳūd-ı²² künüz ma‘rifet-i İlāhī-din²³ gani²⁴ ve ḥalḳ (6) ta‘rif-din²⁵

31 P: *velī*; Kon., Ü1: *velīkin*

1 B1: *ṭabīb-dür*

2 V1: *şākirdi*

3 V3: *bī-dirīg*

4 V3, V4, Ü2: *kılur*

5 V3: *yaḥşı-dur*

6 V4: *yok*

7 V4: *yok*

8 V, T1: *yok*

9 V3, V4, Kon., Ü2: *günāh-kārlarğa*

10 V2, V3, V4, T, Ü2: *katli* eklenmiş; Ü1: *munıñg*

11 Kon. *bī-günāh-larğadur*, Ü2: *bī-günāh-lar*

12 Ü2: *māsiḥ*

13 P2: *yok*

14 Kon., T, T1: *günehsiz*; B2: *günāh*

15 P, P2: *bolmasun* eklenmiş

16 T, P3, B2: *nazm*

17 V2, Ü2, B1: *ṭabīb* eklenmiş

18 V1, V2, V3, V4, T1: *yok*; vü tünd vü Ü2: *ṭabīb*

19 T1: *yok*

20 T: *şa‘irleri*; V3: *ḥoş-güy şa‘irleri*

21 Kon. *ki ol*; V3, V4: *kim ol*; V2: *ol turur*

22 V1: *nüfuz*; P, V3: *ve* eklenmiş

23 P2: *ilāhī*

24 P, P2: *gani-ler*

25 V, V1: *ta‘rif-din*

müstagnî-dürler¹. İşleri ma'ânî hazâyîni-din² cevher³ tirmek⁴ ve (7) il feyzi için vezn⁵ silki-ge nazm⁶ birmek. Nazm⁷ edası be-gâyet⁸ ercmend ve (8) bî-nihâyet şerîf ü⁹ dil-pesend¹⁰ için¹¹ âyât-ı¹² Kelâmda¹³ nâzil bar¹⁴ ve (9) hadîs-i mu'ciz-nizâm-da¹⁵ tilegen tapar. Çün ma'a'l-ķasd¹⁶ imes, il¹⁷ hürmet¹⁸ (10) ciheti-din anı şî'r¹⁹ dimes. Ammâ bu 'azîz²⁰ kavm-niñ piş-vâ²¹ vü muktedâsı (11) ve bu şerîf hayl-niñ²² ser-defter²³ ü ser-hayli²⁴, vilâyet bahri²⁵ gevheri²⁶ ve kerâmet (12) evci²⁷ aḡteri²⁸ Emîrû'-l-mu'minîn 'Alî radiya'llâhu²⁹ 'anhu³⁰ vü³¹ keremu'llâhu³² vechehu(13)dur³³ kim nazm divânları mevcûd-dur³⁴ ve

¹ P: müstagnî-ler durur; Ü1: müstagnî-lerdür

² P, P2: ma'rifet eklenmiş

³ P, P2: cevherin

⁴ P2: bitürmek

⁵ B2: nazm-ı vezn

⁶ B1: yok; B2: terbiyyet

⁷ V3, V4, B1: yok

⁸ P, P2, S2, S3, Ü1: yok

⁹ şerîf u V3, V4, P2: yok

¹⁰ P, P2: olduḡ eklenmiş

¹¹ T, T1: ve çün; Kon. çün

¹² V3: âyet

¹³ V3, V4: kelâmu'l-lah-da

¹⁴ B1: yok

¹⁵ V3: intizâm

¹⁶ Ü1: ma'nâü'l-ķasd

¹⁷ V2, V4, T1: ehl

¹⁸ P, V1, V3, Kon., A, Ü1, B1, L: hürmeti

¹⁹ V1, V4, T: şî'râ; B2: şer'î

²⁰ Ü1: yok

²¹ T, T1: piş-vâsı

²² B1: hayl

²³ V2, V3, T: defteri

²⁴ T: nâmesi

²⁵ P, V2, V3, T, P2, Ü2: bahri-niñ

²⁶ T: semîn gevheri

²⁷ P, V2, V3, V4, T, P2, Ü2, B2: evci-niñ; V1: ve eklenmiş

²⁸ P, P2: münîr aḡteri; T: sa'd aḡteri

²⁹ A: te'alâ eklenmiş

³⁰ V1: yok

³¹ raḡu'llah 'anh vü V3, V4: yok

³² A: te'alâ eklenmiş

³³ raḡullah ..... vechedür P: 'aleyhü's-salavat ü islâm

³⁴ T, Kon. mevcûd

anda esrār u nūket¹ nā-ma'dūd. [P1-17b] (1) Bu muzhir-i 'acāyib-ka² gürūhī ki³ tābi'-dür⁴, ba'zı-nı 'arz kılalı ki⁵ kim-ler⁶ (2) vāki'-dür⁷. Fārsī 'ibāret-de ol cümledin, nāzım-ı cevāhir-i⁸ esrār Şeyh Ferīdū'd-dīn-i (3) 'Aṭṭārdur, yana⁹ kāyıl¹⁰-i meşnevī¹¹-i ma'nevī ğavvās-ı baḥr-ı yakīn Mevlānā (4) Celāleddīn ya'nī mevlevī-i Rūmī-dür ki, maḫşūd¹² nāzım-dın esrār-ı İlāhī (5) edāsı¹³ ve ma'rifet-i nā-mütenāhī¹⁴ imlāsıdın¹⁵ özge yoktur¹⁶. Yana hem (6) evliyā-yı āgāh ve meşāyil ü ehlu'llāh bar¹⁷ ki¹⁸ bularğa¹⁹ tetebbu' kılip-dur(7)lar, bular²⁰ kelāmı edāsın ve ḥaḫāyıkı²¹ ma'nīsın müstaḥsen bilip-dürler²². (8) Bu ḥayl-dur ḥaḫikat ṭarīk-ı nīng²³ süḥan-veri, belki kimyā-geri ve kibrīt-i (9) aḫmeri²⁴. Yana²⁵ bir cemā'at-durlar²⁶ ki²⁷ ḥaḫikat esrārığa mecāz ṭarīk-ın (10) maḥlūt²⁸ kılip-durlar²⁹ ve kelām-ların³⁰ bu üslūbda merbūt itip-dür(11)ler. Andāḫ ki³¹

¹ P2: nūkt; S2: baḫt

² P2, S2, Ü1, B1, Ü2, B2: 'acayib-ğa

³ Kon. kim

⁴ V4: tābi'-dürler

⁵ Kon., Ü2: yok

⁶ V2, V4: ki

⁷ V3: vāki'-dürler

⁸ S2, S3, P2, Ü1: yok

⁹ P, V1: yana

¹⁰ B1: kābıl

¹¹ T, T1: ve eklenmiş

¹² B1: maḫşūd

¹³ L: yok

¹⁴ B1: nā-mütenāhī-din

¹⁵ Ü2: imlāsıdın-dur; L: edāsındın

¹⁶ P2: yokdur

¹⁷ P, P2, S3, Ü1: yā

¹⁸ Kon. kim

¹⁹ V2: bular ki; V3: bular

²⁰ T1: olar

²¹ V1, V2, V3, V4, T: ḥaḫayık

²² P1, S1, Ü1, Ü2: bilip-dür S3: ve bular kelāmı edāsın ve ḥaḫayıkı ma'nāsın ve eklenmiş

²³ T1: ehli-nīng

²⁴ ve kibrīt-i aḫmeri V2, V4, Ü2: yok

²⁵ P, V1: yana

²⁶ V2: ḥayl-dur; V4: ḥayli-dür; V3: cemā'at-dür

²⁷ P, Ü1, S3: yok; Kon. kim; yana bir cemā'at-durlar ki Ü2: yana bir ḥayldur ki

²⁸ V3: yok

²⁹ P, P2: yok

³⁰ V4: kelām-lardın; T1: kelāmları

³¹ T1: kim

ma'ānī ehli-niṅ¹ nükte-perdāzı Şeyh Muşliḥu'd-dīn Sa'dī-i (12) Şirāzī ve 'ışk² gürūhı-niṅ³ pāk-bāzı⁴ ve pāk-revi Emīr Ḥusrev-i Dehlevī ve (13) taşavvuf u diḳkat müşkilātı-niṅ girih-güşāyi Şeyh Zāhīrū'd-dīn-i Senāyī ve ferīd-i [P1-18a] (1) ehl-i yakīn Şeyh Evḥadū'd-dīn⁵ ve ma'ānī edāsıḡa lāfız Ḥvāce Şemsū'd-dīn Muḥammedū'l-(2)Hāfız. Yana cem'ī⁶ hem⁷ bardurlar ki⁸, mecāz ṭarīkı edāsı alar nazmı-ḡa (3) ḡālib ve alar bu şīveḡa köprek rāḡīb-durlar⁹. Andak ki¹⁰ Kemāl-i Isfāhānī ve (4) Hākānī-i Şīrvānī¹¹ ve ḥacū-yi¹² Kirmānī ve Mevlānā Celāl ve Ḥvāce¹³ Kemāl¹⁴ (5) ve Enverī ve Zāhīr¹⁵ ve 'Abdū'l-vāsī' ve Esīr¹⁶ ve Selmān-ı Sāvecī ve Nāsır-ı Buḡārī ve (6) Kātībī-i¹⁷ Nişābūrī ve¹⁸ Şāhī-i Sebzvārī. Yana¹⁹ ḥaḳīkat²⁰ ü mecāz²¹ ṭarīkı-da (7) kāmīl ve 'ilmi ikelesi²² ṭarīkıda²³ vāfī²⁴ vü şāmil. Nazm ehli-niṅ²⁵ (8) muḳtedā²⁶ vü imāmı Hazret-i Şeyhū'l-islām Mevlānā Nūru'l-milleti ve'd-dīn 'Abdu'r-raḡmān (9) Cāmī²⁷ nevverallahu merḡadehu ve ḳuddise sırrahudur kim evvelḡi ṭabaka²⁸ reviş²⁹ ü³⁰ kelāmı-da (10) hem³¹ şerīf-maḡāl ve sonḡḡı³²

¹ T1: *ehli*

² P: *ehli* eklenmiş

³ Ü2: *gürūhı*

⁴ P, V2, P2, Ü2: *pāk-bāz*

⁵ V4: *Ruhū'd-dīn*

⁶ P: *ḡamī*

⁷ V1, V2, V3, T, Ü2, B1, L: yok

⁸ Kon., A: *kim*

⁹ P: *rāḡīb-lardur*

¹⁰ Kon., A: *kim*

¹¹ B2: *şirdānı*

¹² V3, V4: *ḡocā*

¹³ Ü1: *şeyḡ*

¹⁴ T: *ḡocendī*

¹⁵ T: *zāhīr faryābī*

¹⁶ T: *ḡayli* eklenmiş, V2, V3, V4: *esīr*

¹⁷ V3, V4, T1: *kātīb*

¹⁸ P: *emīr* eklenmiş

¹⁹ P: *ve yana*

²⁰ V3: *ṭarīkat*

²¹ T1: yok

²² P: *ikevlesi*; V4: *ikilesi*; B2: *ikileside*

²³ P, V2, P2: *ṭarīk-de*; B2: yok

²⁴ V1, V3, V4: *muḳtedāsı*

²⁵ V3: *ehli*; V4: *ehl-ni*

²⁶ Ü2: *muḳtedāsı*

²⁷ V, V1, V2, V3, V4, T, T1, P, P2, S3, A: *Cāmī*

²⁸ V4: *ülke*

tabaka-nı¹ hem² edası letâyifi-de³ hem⁴ şâhîb⁵-(11)kemâl-dür ki⁶
 âlemde zevk u hâl ehli⁷ bular⁸ letâyifi bile⁹ mesrûrdurlar (12) ve bular¹⁰
 ma'ârifî¹¹ bile¹² huzûr kırlurlar¹³. Yana¹⁴ ednâ tabakası cemâ'ati-
 dürler¹⁵ ki¹⁶ (13) nazm fakat¹⁷ bile¹⁸ hoşnûd u horsend¹⁹ ve râzî²⁰ vü
 behre-menddürler²¹. [P1-18b] (1) Ve yüz meşakkat bile yiti²² beyt ki²³
 bağlaşturğaylar²⁴, da'vî²⁵ âvâzesin (2) yiti felek-din²⁶ aşurğaylar.
 Sözleride ni hâkâyık ü ma'ârif nûşudın²⁷ (3) halâvet ve nazm-larida ni
 şevk u 'ışk otudın harâret. Ni şî'r²⁸ (4) terkîb-leri ahsen ve ni 'âşıkâne
 sûz u derdleri²⁹ şu'le-efken. (5) Ba'zı-dın eger gâhî birer yahşı³⁰ beyt

²⁹ V3, T: *rüşen kelâm*; V4: *rüşeni-de*

³⁰ V, V4, T: *hem* eklenmiş

³¹ *kelâm-da hem* V3: yok; V2, V4, T1: *kelâmı*; Ü2: yok

³² T1: yok

¹ V3: *tabakanı*

² P2, Ü1: yok

³ B2: *letâyifi edasında*

⁴ V1, V2, V3, V4: yok

⁵ S3: yok

⁶ Kon. *kim*

⁷ V4: yok

⁸ *letâyifi-de* ..... bular P2: yok

⁹ Ü2: *birle*

¹⁰ *ve bular* V4: yok

¹¹ T1: *ma'ânî*

¹² Kon., A, Ü2: *birle*

¹³ V2, Ü2: *kıldılar*

¹⁴ P: *yana*

¹⁵ P, V3, P2, S3: *cemâ'ati-dür*

¹⁶ Kon. *kim*

¹⁷ V2, Ü2: yok; P2: *nağt*; Burada nazm'ın yazılmadığı düşünülmektedir

¹⁸ P, P2: *köngülleri* eklenmiş

¹⁹ V, L: yok

²⁰ V, L: *horsend* eklenmiş

²¹ *râzî ve behre-menddürler* T1: *râzî-durlar*

²² Kon. *bir*

²³ A, Kon. *kim*

²⁴ Kon. *bağlaşturğanlar*

²⁵ S3: *da'vîsi*

²⁶ T: *felekke*

²⁷ P2: *nûşudın*

²⁸ Kon., A, S3, P2, Ü2: *şa'irâne* P3, Ü1: *şâ'ir*

²⁹ *sûz u derdleri* V3, V4, T, T1: *sûzları*; B2: *sûzlarındur*

³⁰ B1: yok

vāki' bolur, ammā¹ ança² yaman³ da'vī hem⁴ (6) zāhir bolur ki ol hem zāyi' bolur⁵. Eger biri bir⁶ nāzük⁷ da'vide⁸ piç kılur⁹, (7) ammā on¹⁰ ança¹¹ nā-pesend¹² da'vī bile¹³ anı¹⁴ hīç kılur. Gūyā¹⁵ özlerige¹⁶ (8) 'aķīdede¹⁷ muvāfık-durlar ve sözlerige i'tikādda müttefik¹⁸. Turferak⁹ bu kim, her biri-niñ ki¹⁹ sözide²⁰ ma'nī azrak²¹, özide da'vī köprek. (10)

أهوذا بآية من شعروا نفسا من سياتنا

Rubā'ī²²

(11) A'lāları-dur nidin²³ ki dırsin a'lā

Ednā-ları²⁴ hem²⁵ barça denī-din ednā

(12) Evsaṭ-ları kim hīç nimege²⁶ yaramas

Bil kim nefes urmamak²⁷ alardın²⁸ evlā

¹ Kon.on eklenmiş; V3: yüz eklenmiş

² T, S3, Ü1: niçe

³ T, T1: yok

⁴ Kon., B1: yok; T1: yaman

⁵ T1, V4: yok; bolur ki .... bolur S3: yok

⁶ V4, T: yok; Ü1: mā'nī eklenmiş

⁷ Kon. bāzek

⁸ Kon., A, P2, P3, S3, Ü2: ma'nīde pesendīde; nāzik da'vide Ü1: nāzik-de pesendīde; B2, L: ma'nīde

⁹ P, P2: bolur

¹⁰ T1: yüz

¹¹ S3: onça

¹² A, P, V1, V2, V4, T, T1, P2, P3, Ü2, B2: yok

¹³ P3: yok

¹⁴ P2: yok

¹⁵ V3: alar eklenmiş

¹⁶ B1: özleride

¹⁷ B1: yok

¹⁸ P, V1, T: müşfik

¹⁹ Kon., Ü2: yok

²⁰ P2: sözleride

²¹ P: ve eklenmiş

²² V4: beyt

²³ V1, T1: nide

²⁴ Ü1, B1: ednālarıdur

²⁵ Ü1: yok

²⁶ B1: nime

²⁷ B1: urmak

²⁸ urmamak alardın V3: urmamak-larıdur; B2: olardın

(13) On yitinci¹ faşl-Kâtib-ler zikride²-Kâtib³ şu'arâ sözi-niñg⁴ varak- (P1-19a] (1) nigârı-dur ve söz mahzeni-niñg hızâne-dârı⁵. Hâzin hüneri emânet (2) bolur⁶ ve taşarrufı⁷ hıyânet bolur⁸. Emîn⁹ ki hıyânet-ka¹⁰ mensûb¹¹ bolğay, (3) öz hüneride ma'yûb bolğay¹², andak-niñg¹³ ilgi kaṭ'ı hûb bolğay¹⁴. Yaḥşî (4) ḥaṭṭ u noktadın şafhağa cemâl, andak¹⁵ ki yaḥşî yüz şafhasığa ḥaṭṭ u ḥal. Hoş-(5)nüvis kâtib sözge¹⁶ ârâyiş birür ve sözlegüçi-ge¹⁷ âsâyiş (6) yitkürür¹⁸. Râkım ki¹⁹ rakamı râst²⁰ râst-lar köñgli-ge²¹ kabûliyyeti²² bî-ḥvâst²³. (7) Muḥarrir ki taḥriri tüz, pesendidedür, eger bir beyt²⁴ bitir²⁵ eger²⁶ yüz. Eger ḥaṭṭ şüreti (8) nâ-ḥoş-dur ma'nî ḥayli²⁷ ve okuğuçı andın²⁸ müşevveş-dür²⁹. Hoş-(9)nüvis hem ki³⁰ sehvi köp bolğay, ilgi felc³¹ 'illeti-ğa cöp³² bolğay³³. (10) Ol-ki³⁴

¹ V1, V2, V4: yitilençi

² V2: turur eklenmiş

³ B2: kâtib-ler

⁴ şu'arâ sözi-niñg B2: şu'arânıñg

⁵ V: dur eklenmiş; B2: hızâne-dârı

⁶ V3, V4: saklamak

⁷ B1: teferruḳı; B2: ta'rîf

⁸ ve ..... bolur T, V2, V4, V1: yok; bolur Ü2, B1: yok

⁹ B1: âyîn

¹⁰ P2, Ü2, B1: hıyânet-ğa; B2: hıyânet-ke

¹¹ hıyanet-ğa mensûb Ü1: yok

¹² öz .... bolğay P, V3, T, S3, Ü1, P2, B2, L: yok

¹³ V1, V2, V3, V4, Ü2: andak-ki anıñg; T: andak anıñg; L: andak emîn-niñg

¹⁴ mensûb bolğay ..... hûb bolğay B1: yok

¹⁵ B2: andağ

¹⁶ P2: sözige

¹⁷ Kon., S2: ve közlegüçi-ge eklenmiş; S3, Ü1, B1: sözlegüçiğa

¹⁸ P, P2, Ü1: birür

¹⁹ V3: kim; V4: yok

²⁰ P, P2, Ü1: dur eklenmiş

²¹ T, T1: köñgli

²² T: kabuli; V3: kabûlîğa; V4: kabûl-lığa; T1: yok

²³ P: ve eklenmiş; Ü1: bî-ḥast-dur; B2: ni-ḥvâst

²⁴ P2: beyt-dür

²⁵ P2: yok; Ü2: biter

²⁶ P, Ü2: yok

²⁷ V1, V3, T1: ḥalli-de

²⁸ Kon., Ü2: yok

²⁹ Kon. nâ-ḥoş-dur; S2: müşevviş-dür (bu şekilde harekelenmiş)

³⁰ V3, Kon.: hem kim; T, T1: ki

³¹ Kon. kılınç

bicā nokta bile habīb-ni habīs kılğay¹ ve maḥabbet-ni miḥnet kılğay², (11) anıñg dik³ miḥnet-zedeğa yüz la'net. Yaman ḥaṭ-ka⁴ ğalaṭ⁵-ı bī- (12) ḥisāb, qarı maṣḥara saḳalı-ğa⁶ ḥizāb. Ol saḳal⁷ mebrezğa⁸ taşlağalı⁹ (13) yaḥşı ve ayasını¹⁰ mālīk-i düzaḥ¹¹ cehennem-ğa¹² başlağalı¹³ yaḥşı¹⁴. Maḥbūb-dın¹⁵ mektūb¹⁶ [P1-19b] (1) ki¹⁷ ḥaṭṭı ḥūb bolğay¹⁸ hem mazmūnı¹⁹ ḥūb, cānga ol-dur mergūb²⁰ (2) ve köñğülge²¹ ol-dur maṭlūb²². Ḥaṭṭı²³ yaman²⁴ hem bolsa yaman imes, (3) muḥibb maḥbūb ḥaṭṭını yaman dimes. Yaman²⁵ kātīb menzili qalem-dānı (4) dik çāh ara bolsun, qalemi dik²⁶ başı yara ve²⁷ yüzi²⁸ kara bolsun²⁹.

32 Ü1, L: ḥūb

33 ilgi .... bolğay V, V2, T: yok

34 V3: evvelim

1 V3: yok

2 P1, P3, S1, S2, Ü1, Ü2, B1, L: yok

3 V1, V3, A, P3, S3: ḥabīs eklenmiş; V2: ḥabīs

4 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: ḥaṭ-ğa

5 Ü1: zīnet

6 P: saḳalı

7 V2, V3, V4, Kon., Ü2: saḳalın; T: saḳal-nı

8 T: mübrizḥāneğa; Ü2: mübrizge; B2: miḥnet-zādeniñg ornı qalem-dānı dik çāh ara bolsun ḥaṭ-nı kırkıp mübrizḥāneğa taşlamak eklenmiş

9 T1: taşlağay; V1, V2, V3, V4, T, Ü2: taşlağanı

10 P, V1, V2, Ü2, B1: ayasın

11 P, P2: düzeḥ-ğa; Ü1: yok

12 P, P2: yok; Ü2, B1, B2: cehennem sarı

13 T1: başlağay; cehennem-ğa başlağalı V1, V2, V3, V4, T: cehennem-sarı başlağanı; B2: başlamak, L: başlağanı

14 T, B2: yok; yaḥşı ve ...yaḥşı S2: yok

15 yaḥşı maḥbūbdın V4: yok

16 V3: mektūbı

17 Kon, A. kim hem

18 P: ve eklenmiş; ḥūb bolğay P2: bolğay ḥūb

19 P, P2: bolğay eklenmiş

20 T: maḥbūb

21 V2, V4: köñğül-ge; Ü2: köñğül-ğa; B1: köñğlige

22 V2: maḥbūb

23 T: hem eklenmiş

24 S2: yok

25 S3: yok

26 V2, V3, T: qalem dik

27 yarave P, V1, V2, V3, V4: yara; T: yer üzre

28 T: yüz

29 V4: yok

Beyt¹

(5) Kaysı bir kâtib ki ol sözge kalem sürgey hilâf
Ol kara yüzlük başı bolsun kalem yaŋlıg şikâf

(6) On sikizinci² faşl-Debirsitân ehli³ zikride-Mekteb-dâr, bî-
güneh⁴ ma'sûm-largâ⁵ (7) cefâ-kâr⁶ eţfâl 'azâbı-ğa râgıb⁷ ve alar⁸
te'dîbi-ğa mürtekib. Zâtı bî-müdârâ⁹, (8) dimâğı pülâd¹⁰ ve¹¹ köŋgli
hârâ¹². Gazab-dın kaşıda çîn¹³ günehsizler (9) bile âyîni¹⁴ kîn. Köpregide
tab¹⁵ gûlzeti¹⁶ be-dîdâr ve 'aql kılletî-ğa giriftâr. (10) Ammâ tevsen¹⁷
eţfâl tab'ını cefâ bile¹⁸ râm kılguçı ve nâ-hem-vâr şığâr tavrığa (11)
siyâset bile endâm birgüçi. Egerçi¹⁹ huyları²⁰ dürüş-lukta²¹ nümâyân-
dur²², (12) ammâ eţfâl nâ-hem-vârlığı işlahı-ğa irik sühân-dur²³. Anıŋ
işî âdem-din (13) kilmes, ni²⁴ âdem ki²⁵ dîv kıla almas²⁶. Bir²⁷ katıg²⁸
kişini bir tıfl [P1-20a] (1) muhâfazatı 'âciz iter ol-ki²⁹ bir³⁰ sürüg-ge³¹

¹ A, P3: nazm; P: şî'r; S2: yok

² V2, V3: sikizlençi; Kon. sikizinci

³ debirstân ehli T: mekteb-dârlar

⁴ A, P3: bî-günâh

⁵ güneh ma'sûmlargâ Ü1: bî-güneh-lerga

⁶ Kon. cefâ-kârım

⁷ T1: rākib

⁸ T1: eger

⁹ P: ve eklenmiş; V2, V4, T, T1: bîmdâr

¹⁰ P, V1, V3, V4, T, T1: fulâd

¹¹ V1, V2, V3: yok

¹² V2, V4, T: hâr

¹³ P: ve eklenmiş

¹⁴ P, P1: hışm ve eklenmiş

¹⁵ V, V2, V3, V4: tama'

¹⁶ V4, Ü2: illeti; Kon., S2: ve tama' illeti eklenmiş

¹⁷ V2, Ü2: tümen; T: tüşen

¹⁸ B2: birle

¹⁹ A, P3: eger

²⁰ V2, V3: huy; V4: huy

²¹ P2, Ü1, Ü2: dürüş-lık-da; B1: dürüş-lukga

²² P, P2, S2, S3, Ü1: yaman-dur; T: yaman-dur; A: nümâyân

²³ V3:; T1: sühân

²⁴ P, V1, V2, V3, V4, T, A, P2, P3, S2, S3, Ü2: kaysı

²⁵ V3: kim

²⁶ Kon., A, S3: kılabilmes

²⁷ P, P2, Ü1: her

²⁸ V2, V3, V4, Ü2: küç-lük

²⁹ Kon., P2: ol; S3, Ü1, Ü2: yok

³⁰ P, P2, S3, Ü1: yok; T1: ki eklenmiş

'ilm ü edeb örgetkey¹ kör kim² (2) aṅga ni yiter³. Ançası⁴ bar⁵ ki⁶ ol kavm⁷ idrāk ü fehmi⁸ az tüşer, (3) andağ⁹ kişi-ge yüz munça meşakkat ni buşar¹⁰. Her¹¹ taqdır bile etfāl-ğa¹² (4) hūkūk¹³ köp-dür, eger¹⁴ pādişāh-lık-ka¹⁵ yitse ve¹⁶ aṅga kulluk itse¹⁷ cöp-dür¹⁸. (5) Şakird eger şeyhü'l-islām¹⁹ eger kâzı-dur²⁰, eger andın üstād²¹ rāzı²² tıṅri²³ (6) rāzı-dur.

Beyt²⁴

Hak yolıda kim saṅga bir harf okutmuş²⁵ renc ile

(7) Eylemek bolmas edā anıṅ ḥakkın yüz genc ile

On tokuzunçı²⁶ faşl- (8) İmām-lar zikride- İmāmet kılguçı öz kırā'atı-nıṅ şiftesi-dür²⁷ ve öz namāzı-(9)nıṅ²⁸ firiftesi²⁹. Kişi-lik-din ḥayālide taşavvurlar ve yaḥşı-lık-dın³⁰ zamiride (10) tekebbürler. Öz

31 V2, Ü2: sürük tıfl-ge; V3, V4: sürük tıfl-ğa

1 V2, V3, V4, Ü2: örgeter

2 V1, V2, V3, V4, T, P, P2: ki

3 T, B2: yetkey; P2: yiter; B1: aytar

4 Kon. ança

5 V3: yok

6 Kon. kim

7 Kon., B2, L: kavm-nıṅ; V1, V2, V3, V4, Ü2: kavm-ğa

8 V1, V2, V3, V4, T: fehm

9 B2: andağ

10 T: tüşer; S3, Ü2: yoşar ~ yoşar?

11 Kon. hem

12 V2, V3, V4, Ü2: etfāl-de

13 Kon., A, P2, S3, Ü1, B1, B2, L: ḥakkı

14 T: ol tıfl eklenmiş

15 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: pādişāhlık-ğa; B2: pādişāhlık

16 V2, V3, V4: hem; T: yok

17 Kon., A, S1, P3, S3, Ü2, B1: kılsa

18 Kon., Ü2, L: hūb-dur

19 B1: kâzı

20 B1: şeyhūl-islām-dur

21 andın üstād P2, Ü1: üstād andın

22 P, V1, T1, Ü1, P2, B1: dur eklenmiş

23 B1: ḥudā

24 V2: yok; B2: nazm

25 V3: okutsa

26 V1, V3: tokuzlançı

27 S3, Ü1: āşüftesidür

28 S2, Ü2: namāzı-nıṅ; P2: namāzı

29 Kon., P2, B1: firiftesi-dür

30 L: yaḥşı-lığı-dın

namâzın¹ maqbûl hayâl² kılğan³, cemâ'at namâzı⁴ kabûliyyetin⁵ (11) hem⁶ tekeffül kılğan⁷. Biyik kırâ'atı maḥz-ı ra'nâlık ve enâniyyet⁸, cemâ'at-dın⁹ (12) ilgeri çıkmagı¹⁰ 'ayn-ı rüsvâlig¹¹ ve nefsanıyyet¹². Hayâli halk-ka¹³ pişvâlig¹⁴ (13) ve taşavvurı ilge¹⁵ muḳtedâlig¹⁶. Namâzga imâmet kâmil imâm işi-dür [P1-20b] (1)ve özin mundaḳ¹⁷ taşavvur kılğan¹⁸ câhil ve nâ-tamâm¹⁹ kişi-dür. İmâmet münâsib-(2)dür pîrdin hayl-i mürîdga²⁰, ya mu'allim-din sürüg-ı tıfl-ı²¹ nâ-resîdga²². Ya 'âlim-din²³ cühhâl-ga şefkat²⁴ üçün, yâ kâmil-din tevâbi' ü 'iyâl-ga terbiyyet²⁵ (4) üçün. Âdâb-i 'ibâdet²⁶ telkîni-ga²⁷ gâhî ve ta'lîm-i şerî'at²⁸ âyîni-ga nâ-gâhî. (5) Nâ-kâm-dın²⁹ münâsib-dür³⁰ ve zarûret-din tecvîz kılsa bolur. Ammâ vazîfe ve (6) 'ulûfe yemek ve³¹ özin

¹ T: namâzı

² Kon., A, S1, P2, S3, Ü2, B2, L: taḥayyül

³ V4: kılğay

⁴ V3: namâzını hem; Ü2: namâzın

⁵ V2, V4, Ü2: kabûliyyetiḡa

⁶ V2, V3, V4, T, Ü2: yok

⁷ V2, Ü2: bolğan; V4: bolğay

⁸ T: birle eklenmiş

⁹ V3: cemâ'atı-dın

¹⁰ V2: çıkmak; V4: çıkmagay; Ü2: çıkmagın; B1: çıkmay; L: çıkmaganı

¹¹ Kon., P3, S3, Ü1: rüsvâlık

¹² cemâ'at-dın ..... nefsanıyyet P2: yok

¹³ Kon., S3, P2, Ü1, Ü2, B1: halk-ga

¹⁴ Kon. pişvâlig

¹⁵ Kon. ige

¹⁶ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: muḳtedâlık

¹⁷ P, P2: kâmil; S3, Ü1: yok

¹⁸ V2: yok

¹⁹ B2: yok

²⁰ P, P2: murîd hayâlga tefhîm üçün

²¹ P, P2: etfâlga, V3: yok

²² P, P2: ta'lîm üçün

²³ P2: 'âlimdin

²⁴ V2, V3, Ü2: te'dîb; V4: tebdîl-i te'dîb

²⁵ V2, V3, V4, T1, P2: tertîb

²⁶ P, P2: 'ibâdet âdâbr, V: yok

²⁷ B1: yakını-ga

²⁸ P2, P3: şerî'at ta'lîmi

²⁹ V3: nâ-kâm-lıkdın

³⁰ P, V4: ve eklenmiş

³¹ P, P2: birle

muḳtedā ve imām demek ādemī¹ işi imes² (7) ve andaḳ³ kişini ādemiler⁴ kişi dimes.

Kıta⁵

Velāyet ehli-de⁶ cem'-i⁷ melāmetiyyeḡa⁸ bak⁹

(8) Ki ḡalk közidin eyler namāzını yaşırun

Bu ṭurferak ki namāzıda¹⁰ mu'accib¹¹-i nā-dān¹²

(9) Tutar imāmet için ḡayl¹³ kıblesi-de¹⁴ orun¹⁵

Yigirminçi¹⁶ faşl- (10) Muḳrī-ler¹⁷ zikride- Mü'ezzin ki ḡaḳ 'ibādeti-ḡa nidā¹⁸ kılḡay, cān¹⁹ aḡḡa fedā²⁰ (11) eger yaḡşı şavt bile edā kılḡay. Eger pāklik ve niyāz²¹ bu işke mülḡaḳ-dur, (12) ḡaṣ u 'ām²² köḡḡlige maḡbūl-ı muṭlaḡ-dur. Bu nidā yaman-larnı fışḡ (13) küncidin²³ mescid sarı başkarur, andaḳ ki füsūn-ger²⁴ yılan-nı terāne²⁵ bile töşük-[P1-21a] (1)din çıkarur. Ve eger muḳrī²⁶ levendī-dür, bed-āvāz ve²⁷ ḡül-

¹ B1: ādem

² V1, B1, B2: ırnes

³ B2: andaḡ

⁴ P2, B1: ādem-ler

⁵ P: rubā'ī; V2, V4: beyt

⁶ Kon., A, P3, S3, Ü2, B1, B2, L: ehli-ḡa V3, V4, T: ehlini kör

⁷ V3, V4, T: mecmu'ı

⁸ V3, V4, T: imāmın; T1: imāmı-ḡa; B2: melāmet ehli-ḡa

⁹ V2, Ü2: bakıp

¹⁰ P, P2, S3: namāzını; B1: ol bolur eklenmiş

¹¹ V2, V3, V4: 'aceb

¹² V2, V3, V4, Ü2: iter izhār; B1: yok

¹³ T1: ḡalk

¹⁴ T: kıble üzre

¹⁵ S1 ve P1 dışındaki diğer nüshalarda orun yazılmıştır, anlam açısından daha uygun olduğu için metne bunu aldık. P1, S1: özün

¹⁶ V1, V2, V3, V4, Ü2: yigirmilançı

¹⁷ V, T1 ?..... ve mü'ezzin; P, V3, T: mü'ezzin

¹⁸ Ü2: yok

¹⁹ P2: cān-lar

²⁰ V3, T1: kılḡay eklenmiş

²¹ V1, V2, V3, V4, T, Ü2: niyāzlık

²² Kon. 'am u ḡaṣ

²³ fışḡ küncidin B1: yok

²⁴ P2, S3: füsūn-gerler

²⁵ V3: yarāne; T: tirāz

²⁶ P, P2: mü'ezzin

²⁷ V1, V3, V4: meşel

gandī-dür¹ lahnı (2) nā-sāz. Bedeni vuzū² kaydın² pāk³ ve hūşı vakt⁴ ri'āyeti-din bī-bāk⁵. (3) Ve rūhı t̄ā'at zevkının bī- haber ve üni şavtū'l- hamīrdin⁶ enker. Men⁷ ü nefy⁷ (4) tofrağın ağzıga urmak evlī⁸, belki t̄āk⁹ ya menārdın¹⁰ anı¹¹ uçurmak (5) evlī¹².

Rubā'ī¹³

Mukrī ki irür pāk-rev¹⁴ ü zāhid-veş

(6) Elhānı hoş ü hūsn-i edāsı dil-keş

Cān ānga fedā ki rūh iter andın gaş¹⁵

(7) Ger bolsa munuṅ¹⁶ 'aksi nefes ürmese hoş

Yigirmi birinçi¹⁷ faşl-Huffāz¹⁸ zikride- (8) Hāfız-ğa¹⁹ ki yahşı²⁰ mahrec ü edā²¹ bile tilāvet²² bolğay, müstemi'-lerniṅ²³ (9) rūhı-ğa²⁴ andın āsāyiş ve cāniḡa ḡalāvet²⁵ bolğay. Eger hūsn-i şavt²⁶ (10) bulargā yārdur²⁷ iştiküçi²⁸ şāhib-i cāl bolsa²⁹ işi düşvārdur³⁰. (11) Eger bed-

1 T, T1: *külhandīdür*; Ü1: *gülkandi*

2 T: *vuzu' kılurdın*

3 Kon., P2, S3, Ü2, B1, B2: *nā-pāk*

4 V: *dikkat*

5 V, V4, T, T1: ve eklenmiş

6 V3: *humārdın*; V4: *el-humārdın*; T1: *el-humardın*

7 Kon. *nehy*

8 T: *kirek*

9 P, P2: *t̄āk-dın*

10 P, V3, P2: *menāredın*

11 V3, T, B1: yok; L: *onu*

12 T: *kirek*; V3, V4: yok; Ü1: *'ālā*

13 V2: *kıta'*; V4: *beyt*; T1, B2: yok; L: *naẓm*

14 L: *pāk-dil*

15 V3: *andın* eklenmiş

16 P2: *munuṅ*; S3: *buṅ*

17 V1, V2, V3: *birlençi*

18 V, V3, V4, T, L: *huffāz-lar*; V1, B2: *hāfız-lar*; B1: *hāfız-huffāz*

19 V, P: *hāfız-ğa*; Ü1: yok; Ü2, B1: *hāfız*

20 Ü2: yok

21 P, P2: *hoş edā*

22 V3, V4, T1: *tilāvi*; S3: *ḡalāvet*

23 V3: *müstemi'-ler*

24 S2: *rūhı*

25 V3, V4: *ḡalāveti*

26 V3, V4: *şavtı*; P2: *şüret*

27 V3, V4, T1, Ü2: *bardur*

28 V2, V3: *eger* eklenmiş

29 V2, V3, V4: *dur*; Ü2: yok

lehce bolsa¹ ve bed-edā² serme³ anıñg gızāsı kılsun⁴ Hudā. Eger fāsık-dur (12) ve bed-ma‘āş, serme hem⁵ hayf-dur⁶ boğzı-ğa⁷ münāsib-dür⁸taş. Eger bā-vücūd (13) bu hāl-ler bile⁹ köp okuğay, ümmīd ol-kim ağzı şadef ağzı dik ve tili [P1-21b] (1) süsen tili dik kuruğay. Beyt¹⁰

Yā Rāb¹¹ ki¹² hıç bezm-de ol nağme kılmağay
(2) Ağzı gızadın¹³ özge nimege açılmağay¹⁴

Yigirmi ikinci¹⁵ faşl-Muṭrib ü muğannī zikride-(3)Muṭrib-i tarāb¹⁶-efzā muğannī¹⁷-i ğam-zedā, ikelesige¹⁸ hāl¹⁹ ü derd²⁰ ehli cān kılurlar²¹ fedā. (4) Ol ki²² körgüzgey mülāyim terāne ve nağam, eger işitküçi-ni²³ hayātı nağdi²⁴ (5) aña fedā bolsa²⁵ ni ğam. Köñgöl kütü hōş-nevāzdın²⁶, rüh kütü²⁷ hōş-(6)āvāzdın²⁸. Hōş-hvān muğannīdin²⁹

30 P, P2: ve bu cümle bile ki bolğay şāhib-i cemāl ol laḥṭ-ı ‘āşık-lar cānı-ğa yüz vay eklenmiş; şāhib-hāl ..... düşvādur B2: şāhib-hāl-dür

1 P1: olsa

2 V3, V4, T, B2: bed-āvāz; B1: bidād

3 Ü1: sirme

4 Kon. kılсан

5 V3, T, A, P3: yok

6 B2: ‘ayb-dur, L: hayf

7 P: anıñg eklenmiş

8 B1: yok

9 S1, P1: yok

10 P3: yok

11 Ü2: yārı ki

12 V3: yok

13 ağzı gızadın B1: ağzıdın

14 A, P3: açılmağay

15 V3: ikilençi

16 P3: tarb

17 P, V3, T: muğanniler

18 B2: ikilesige

19 B2: yok

20 P2: derd ü hāl

21 P, S3, Ü1: kılur, A, B2: kılurlar cān; P2: yok

22 P3, A: yok

23 Kon., A, S1, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: işitküçi-niñg

24 A, S2, P2, P3, S3, ve Ü1, Ü2, B1: yok

25 V2: fedā eklenmiş

26 Ü2: nevāzdın; B1: āvāzdın

27 V3, V4, T: hālāveti

28 V2: nevāzdın; Ü1: āvāzdın-dur

29 B2: muğannī

derd ehli-niṅ¹ üni² tizdür³, eger (7) melāhatı bolsa hāl⁴ ehli-ğa rüstā-
hīzdür⁵. Her muḡannī ki⁶ derd-mendāneraḡ⁷ naḡme çiker, (8) anıṅ⁸
zaḡmesi⁹ zaḡm-lıḡ yürekke kār-gerrek¹⁰ tiger. Āteşin yüzlük muḡannī ki
(9) ḡalkı-dın¹¹ mülāyim sürüd çıkargay¹², hāl ehli-niṅ köygen baḡrıdın
(10) düd çıkargay¹³. Mülāyim muṭrib ki ṭab' u fehm¹⁴ aṅḡa yār bolḡay,
ādemī (11) köṅḡli taş-dın bolsa aṅḡa zār¹⁵ bolḡay¹⁶. Huşuşā¹⁷ ki hem
aytkay¹⁸ ve hem (12) çalgay¹⁹, köṅḡül mülki-ge ni koḡḡalan-lar ki²⁰
salḡay. Sülük ehli-ğa (3) bir maḡūf yer bu²¹ menzil-dür kim anda²²
hem²³ noḡsān²⁴ ve hem kemāl²⁵ ḡāşıl-dur²⁶. [P1- 22a] (1) Sālik bu yirde
bir mühlik āh bile hem maḡşūdḡa²⁷ yitip-dür ve bir sāḡar²⁸-ı cān-kāh
bile²⁹ (2) yıl-lar kazḡan-ḡanı³⁰ hem³¹ ilgi-din kitip-dür³². Şiblī ve³³ Nūrī

¹ V3: yok; V4: *ehlini*

² P1, P2, P3, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *otı*; S1'deki *üni* doğru olduğu için metne aldık

³ P: *tiz irür*, T: *tiz bolur*

⁴ T, T1: *derd*

⁵ P, P2: *irür*, V3: *bolur*, T: *eger* eklenmiş; P1, P2, S1, S2, S3, B1, L: *rüstā-hiz*

⁶ V4, T, Ü2: yok

⁷ P, P2: *derd-mendāne*

⁸ P, Ü1: yok

⁹ T, T1: *naḡmesi*

¹⁰ P: *kārker*

¹¹ P, V1, V2: *ḡalkı* diy; Kon. , L: *ḡalk-dın*; B1: *ḡalkı*

¹² B2: *tüzgey*

¹³ *hāl* ..... *çıkargay*: A, L: yok

¹⁴ V3, V4: yok

¹⁵ *bolḡay* ..... *zār* T1: yok

¹⁶ V4: yok

¹⁷ V1, V2, V3, V4, T, P, P3, S3, Ü1: *ki* eklenmiş; Kon., B1: *huşuşen*

¹⁸ B1, B2: *aytkay*

¹⁹ *ādemī* ..... *çalgay* P2: yok

²⁰ V3, V4: yok

²¹ *yer bu* V3, V4: yok

²² *kim anda* V3: *aṅḡa*; P: *kim*

²³ V4: yok

²⁴ L: yok

²⁵ *noḡsān* ve *hem kemāl* P2: *kemāl* hem *noḡsān*

²⁶ T1: *ḡāşıl*

²⁷ S2, Ü2, B1, B2: *maḡşūdḡa*; S3: *maḡşūda*

²⁸ P: *na^are*

²⁹ V; Kon. *birle*

³⁰ V3, T, T1: *kazḡanı*; V1: *kazḡangeni*; Ü1: *kazḡan-nı*

³¹ T1, B1: yok

³² ..... ? *ḡikāyet*; V3, T: *naḡıldur kim*; V4: *menḡul-dur kim*; T1: *ḡikāyet*; Ü1: *birip-dür*

(3)  uddise sırrahum  sema¹-da kitti-ler¹ ve² yol³ s l ki⁴ bile ma s d⁵-ı ser-menzili a (4) yitti-ler⁶. Bes  ehlu'll h ki er an n  nidin deyr a kirdi⁷ ve d n (5)   isl m na din mu -be eler a⁸ pay birdi. Mey-h nede kim ki mey-din⁹ (6) ib  k lgay, ney  ni¹⁰ bir dil-ke  nev  bile anı¹¹ r sv  k lgay. Eger ki i (7) mey hev s n ba d n¹²  ıkarur,  icek¹³ med n lesi bile¹⁴ yalbarur. (8) Ve  anb r perdesi¹⁵ da ı fitnedin hel k iter ve ' ak bet¹⁶ perdesin   k (9) iter. Ve  eng z rl  ¹⁷ bile bo z n tartar ve ' d lis n ¹⁸ na mesini  ¹⁹ (10) ter  bi²⁰  eng-din hem artar. Anda kim²¹ reb b ba  n yerge²² koyup²³ (11) niy z k rg zgey ve  opuz  ula ²⁴ tutup 'ıy  a²⁵ ter  b  hengin t zgey²⁶. (12)   n   n n u  eg ne n lesi  ula  a²⁷ t  key²⁸ ve meh-ve  s  i (13) y k n p²⁹ mey ayak a³⁰ t  key³¹. Ol v kt

33 T : *Ebu'l-h sey n* eklenmi 

1 P3: *kitti*

2 P, V3,  1: *bu* eklenmi 

3  2: *bu*

4 V3, V4,  2: *s l k*

5  1: *yok*

6 T1: *yetti*

7 V4: *kirdiler*

8 P2: *mu -be elerge*; B1: *mu  eler a*

9  2: *yok*

10 P2: *anı*

11 V3: *yok*

12  2, B1: *ba d n*; B2: *yok*

13 V, T1: * icik-ni*; T: * icik med   ney*; V4: * ic k ney ve*

14 P2: *a  a* eklenmi 

15 P1, P3, S1, S2, S3,  1,  2: *perde*; B2: *yok*

16  2: *' fiyyet*

17 T1: *ceng z rl  lar*;  2, L: *ceng z rl k*

18 P, P2, S2, S3,  1, B1: *lis n -ni  *;  2: *leb-ni  *

19 P, P2, S2, S3,  1,  2: *yok*; Kon. *na me-ni  *

20 T : *yok*

21 V3: *yok*

22  1: *yerde*

23 V4: *bu* eklenmi ; P3: * avup*

24 B2: * ula *

25 Kon., A, S1: *'ıy  a*;  2: *'ıy *

26 ve..... *t zgey* V4: *yok*

27 P, S3,  1,  2: * ula  a*; B1: * ula   a*; B2: * ul   a*

28 T1: *t zgey*

29 T1: *b k l p*; P,V, V2, V3, T, Kon.: *b k n p*; V4: *b k l p*

30 V2: *ayak  a*; P2,  1: *ay  a*; S3, B1, B2: *ayak  a*; L: *ay   a*

31 *ve meh-ve  ..... t  key*  2: *yok*

zühhd ü takvā-ğa ni i'tibār¹ ve [P1-22b] (1) hūş u hıredğa² ni ihtiyār. Egerçi 'ışk-ka³ takvā⁴ ehli-ni⁵ (2) rüsvā kılrda bulardın ferāğ-dur, velikin ol ot-nı⁶ (3) yaruturğa⁷ ney demi⁸ yıl ü mey-din⁹ yağ-dur. 'Arab tivesi hudā (4) lahnı¹⁰ bile¹¹ bādiye kat'ıda¹² tiz bolur, bulut¹³ buhtı-sı¹⁴ ra'd şadāsı-(5)dın şaiķa-engiz¹⁵. İnsānga maḥz-ı¹⁶ ğalaṭ-ı hayāl-dur¹⁷ ve ādemī-ğa (6) bu āfet-din kütulmağlık¹⁸ muḥāl-dur¹⁹. Ammā bu ṭāyifeniṅ²⁰ sāyiri hem (7) egerçi²¹ ṭarab-āyın²² ve miḥnet-zidādürler velikin fi'l-ḥaḳīka²³ le'im-siret ve gedā(8)durlar²⁴. Aytķuçı²⁵ ve çalģuçı zārılığ²⁶ ve inelmek²⁷ bile alģuçı (9) tā²⁸ buyurģuçı-da²⁹ şile³⁰ ve in'ām bar, alar mülāzım-durlar³¹ ve hizmetkār. Tā (10) şoḥbet-de ni'met köp, alarğa³² barça³³ emr ü nehy-niṅ³⁴ cöp. Çün bezm-de (11) tena'um³⁵ az

¹ B1: ihtiyār

² Kon. hıred-ka

³ T1, Ü2: 'ışk; P2, S2, S3, Ü1, B1: 'ışk-ğa

⁴ Kon., A, Ü2: fukarā

⁵ V3: ehli-niṅ

⁶ V3: otı

⁷ Ü1: yaruturğa

⁸ T1, P2: meydin

⁹ V3, V4: yili-din

¹⁰ P, S3, Ü1: din eklenmiş

¹¹ P, P2, S3, Ü1: yok

¹² B2: kat'-da

¹³ B2: yok

¹⁴ T: nüktesi; S1, P1: taḥtısı; Ü1: puḥti; P2: yaḥtı-sı

¹⁵ P, P2, Ü1, Ü2: bolur

¹⁶ P, V4, T, T1: maḥlaş

¹⁷ V3, V4: ḥāl-dur

¹⁸ Kon. kütulmağlık; P2, S2, Ü1: kütulmak-lık; B1, L: kütulmağlık; B2: kütulmakı

¹⁹ P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, B1, B2, L: muḥāl-dur

²⁰ V3: ṭāyife

²¹ V1: eger

²² P, V3, V4, S2: ve eklenmiş

²³ Ü2: fi'l-ḥaḳīkat

²⁴ V3: gedā sayt-durlar, T: gedā ta'b-dur

²⁵ P: yetküçi; P2: eyitküçi; Ü2, B1: aytģuçı

²⁶ P3: zārılık

²⁷ V3: eylenmeklik; Ü2: tilemek

²⁸ P: yok

²⁹ B1: buyurģuçı

³⁰ V3: vesile

³¹ L: ḥādım-durlar

³² B2: olarğa

boldı, alar¹ işi istiğnā ve nāz boldı²³. Ni'met digen nime⁴ ki (12) tamām⁵ yok boldı, alarınġ⁶ köngli⁷ sindin tamām⁸ tok⁹ boldı¹⁰. (13) Eger yıl-lar behre alıp-durlar¹¹ ihsānıġ-dın, āşınālıġ¹² birmey [P1-23a] (1) öterler¹³ yanıġ-dın. Az alsalar¹⁴ nā-sipās¹⁵, köp alsalar (2) haķ nā-şinās. Ekşeri¹⁶ fāsıķ u bed-ġūy ve¹⁷ kaġanı kec-ṭab' u (3) dürüş-t-ġūy. Harekāt-ları ġāric¹⁸, tüzük-siz sāzları dik ve kelimāt-ları¹⁹ ġaşv, (4) maġal-siz nāzları dik²⁰. Vefā alar²¹ ṭab'ı-dın²² meslūb, vefā (5) ehli alar²³ allıda²⁴ merdūd u menkūb²⁵. Muġannī vefāsız, kingir²⁶ ġayāsız²⁷. (6) Eger yıl-lar ri'āyet kılıp sin²⁸ ve hem-ġānedūr bir kaṭla ki²⁹ nime³⁰ birmedinġ³¹ (7)

33 Ü2: yok

34 V4: nehy

35 V2, B1: ni'met

1 B2: olar

2 P, P2: ol eklenmiş; V4: yok

3 alar.... boldı L: alarınġ köngli sindin bī-sāz boldı

4 T: nimege

5 Ü1: yok

6 V3, P, P2, Ü1: alar

7 V4: tamām eklenmiş

8 Kon. yok

9 V4: yok

10 alarınġ .... boldı: B2: yok

11 P: alıp-dur; P2, S3: alıp-tur

12 P2, Ü2, B1, B2: āşınālıķ

13 V1: öterler

14 V4: olsa alar; B1: haķ eklenmiş

15 Ü2, B1: nā-şinās

16 P2: eger

17 V3: yok

18 P: yok

19 Ü2: kelimāt

20 P: nā-sāzları dik; kelimāt-ları .... dik B2: yok

21 Ü2: alardın; B2: olar

22 V2: alardın; Ü2: yok

23 B2: olar

24 P, Ü1: ileyinde, P2, S2, S3: ileyide

25 P2: merkūb; Ü1: ma'yūb

26 V2, V3, V4, Ü2: meşel-i lülī, T1, B1: kenk, Ü1: könkör

27 T: yok

28 Ü1: kılıp sin

29 V3, T: kim; S2, P2, Ü1: yok

30 V1: niçe

31 bir .... birmedinġ P, P2: ve eger bir kerret neme birmesenġ

bi-gānedür¹. İr şüretide şāhidī-dür tannāz, ve mülāyim kisvetide müfsidī-(8)dür hāne-ber-endāz. Havāş-ka² dil-firībī-dür³ savt⁴ u nağme⁵ bile⁶, (9) 'avām-ga⁷ rāh-zenī-dür⁸ tabl u 'alem bile.

Meşnevī⁹

(10) Kişige bolmasun bu fitne¹⁰ dūcār

Ki ünidin necāt¹¹ tayrī¹² uçar

(11) Yansa¹³ konmak-ka¹⁴ tabl urar her dem

Kim uşol¹⁵ kuşka¹⁶ köprek olğay rem

(12) Yigirmi üçünçi faşl- Kışşa-sāz¹⁷ u kışşa-ḥvān¹⁸ zikride- Kışşa-sāz-ı bī-kār¹⁹ kışşa-ḥvān²⁰⁻¹ (13) herze-güftār²¹ kim ma'cūn-nāk, ya bengī²², könglide²³ anıṅ²⁴ ma'rekesi²⁵ āhengi. [P1-23b] (1) Biyik²⁶ ün²⁷ bile²⁸ avuç kaḳmağı²⁹ her dem, ḥired ü āzerm kuşları tapmak³⁰ (2)

1 V3: bigāne

2 A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: havāş-ga

3 V3, V4, Ü1: dil-firīb-dür

4 P2: şüret

5 B2: ne'am

6 P2: birle

7 V1: 'avām; B2: 'ām-ga

8 Ü1: rāh-zen-dür

9 V: şī'r; V4, A, L: nazm; P, V1, V2, V3, T, T1, B1: beyt; B2: yok

10 P, P2: muğannī

11 V3, T: necābet; P2: ceyāt

12 V4: tayr

13 V3: ferd yatsa; T1: yarsa; L: yara

14 V4: tutmakğa; T: tutmaḳa; P2, Ü1, Ü2, B1, B2: konmakğa

15 P2, Ü1, Ü2: uşal

16 P2, S2, S3, Ü2, B1, B2: kuşga

17 Ü2: yok

18 P, V3, T: ḥānlar

19 P: ve eklenmiş

20 S3: fitne-ḥān

21 P2, Ü1: her eklenmiş

22 V4: anıṅ eklenmiş

23 Ü2, B1: yok

24 V4, B2: yok

25 V4: dağı mu'tekıdleri eklenmiş

26 T: büyük; B2: yok

27 B2: üni

28 B2: her dem

29 L: kaḳmaḳı

30 V1, B1: kılmaḳ

üçün rem. Harekâtıdın zâhir tilbeler eṭvârı ve kelimâtıdın (3) bâhir¹ ösrük-ler² şî'ârı. Tive kıumalağın satarda³ kândî⁴ digüçi, (4) ma'rekesidağı mu'tekidleri anı satkun⁵ alıp⁶ yigüçi. Nazm⁷

(5) Kişi kim bolmağay ma'cün u kândî-niñ ħarîdârı⁸
Aning hengâmesi birle tüzelmes hiç bâzârı

(6) Yigirmi törtünçi faşl-Naşıhat ehli⁹ vâ'iz-ler zikride¹⁰. Vâ'iz kirek ki kâl-ı Allah(7)dın¹¹ aytsa ve kâl-ı Resûlu'l-lâh muĥâlefeti-din kaytsa, Ĥudâ vü Resûl yolğa (8) kadem urşa, özi kirgendin¹² sonğra¹³ naşıhat bile ilni hem¹⁴ kivürse¹⁵. (9) Yörümegen¹⁶ yolğa ilni¹⁷ başkarmak¹⁸ müsâfirni¹⁹ yoldın²⁰ çıkarmak (10) ve beyâbânga kitürmek²¹, bâdiyede itürmekdür²². Ösrük²³ ki²⁴ (11) ilge buyurgay²⁵ huş-yârlıg²⁶, uykuçı dik dür²⁷ ki²⁸ kişige²⁹ (12) örgetkey³⁰ bî-dârlıg³¹.

¹ V1, V2, T, T1, Ü2, B1: *mâhir*

² Kon., Ü2: *esrük-ler*; L: *ösrük*

³ V4: *saturda*

⁴ V4, T, P, B2: *kand*; P2: *kur*

⁵ B1: *satgun*

⁶ P2: *alup*

⁷ Kon., A, P2, P3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*; S3: *yok*

⁸ T1: *giriştârı*

⁹ *naşıhat ehli* V, V4: *yok*

¹⁰ B1: *aytıp tururlar eklenmiş*

¹¹ P2: *söz eklenmiş*

¹² S3: *kiregendin*

¹³ T, Ü1, B2: *sonğ*

¹⁴ P2, Ü1: *yok*

¹⁵ V1: *kivürse*; V3: *kigürse*; T: *kitürse*; V3, V4: *'âmî vâ'iz ki eklenmiş*

¹⁶ V2: *'âmî vâ'iz ki yürümegen*

¹⁷ *özi .... ilni* Ü2: *'âmî vâ'iz ki yürümağan yolda anı*

¹⁸ B1: *yok ki eklenmiş*

¹⁹ Ü1: *müsâfiri*

²⁰ L: *yoldın*

²¹ V3: *kiltürmek*; T: *kitürmak*; P2, P3, S3, Ü2, L: *kivürmek*; B2: *kögürmek*

²² V3, T: *ayturmak-dur*, V1: *eytürmek*; S1, S2, S3, A, Ü1, Ü2: *yitürmek-dür*

²³ V2, V3, Kon. *esrük*

²⁴ V, V3, T, T1: *yok*

²⁵ V, V3, T, T1: *buyurmak*

²⁶ S2, S3, Ü1: *hoş-yârlık*

²⁷ T: *yok*

²⁸ Kon. *kim*

²⁹ P2: *ilge*

³⁰ *kişige örgetkey* P, P2: *buyurgay*

Uykusu-da¹ söz digen² çivligen³ bolur, ol digen dik (13) kılmağ-nı⁴ digen bolur⁵. Va'z⁶ bir mürşid-i āgāh işi-dür⁷ ve bir kāmīl-i ehlu'l-lāh⁸ [P1-24a] (1) verzişi-dür⁹. Evvel bir yolnı¹⁰ barmağ¹¹ kirek, andın sonğ¹² ilni¹³ başkar(2)mağ kirek¹⁴. Yolnı yörümey¹⁵ kirgen iter¹⁶ ve ğayr-ı maḫsūd yirge¹⁷ yiter¹⁸. Va'iz ol-dur¹⁹ ki²⁰ (3) meclisi-ğa²¹ ḥālī kirgen²² tolgay ve tola kirgen ḥālī bolğay²³. (4) Vā'iz ki²⁴ bolğay ālim ü muttakī, anıñ naṣīhatı-dın çıkkān²⁵ şakī. Ol-ki²⁶ (5) buyurup özi kılmağay, hīç kim-ge²⁷ eşer ü fāyide²⁸ anıñ²⁹ sözi³⁰ kılmağay³¹. (6) Neẓāyır-ḥvān bile sürgüçi maḫāl, destyār³² bile yırlağuçı³³ ḳavvāl.

31 P2, Ü1, B2: *bī-dārılık*

1 P2, P3, S3, Ü1, Ü2, L: *uykuda*

2 Ü2: *dimek*

3 V2: *çivligen*; V1, V3: *çivilgen*; P2: *çavligen*; B2: *çivlügen*

4 A, Kon., P3, Ü2, B1: *kılğan-nı*

5 Ü2: *yok*

6 S3: *digen* eklenmiş

7 Ü2: *işi*

8 V2: *yok*

9 *bir kāmīl ehlullah verzişidür* S3, Ü1: *yok*; P2: *anıñ naṣīhatın ḳabūl itken bir maḫbūl kişi-dür*; V1, V2, T, P, Kon., P3, S2, Ü2, B2: *işi-dür*

10 V3, V4: *yolğa*; Ü2: *yolnı*; B1: *yol*

11 B1: *yarmağ*

12 Kon., P2: *sonğra*

13 Ü2: *anı*

14 V3, V4: *yok*

15 V4: *yörmey*; V3: *yüzmey*; *yolnı yörümey* P, P2: *yörümedügi yolğa*

16 B1: *yeter*

17 V3: *yeriğa*; V4, S2, S3: *yerige*; *maḫsūd yerge* B2: *maḫsūdğa*

18 Kon. *biter*

19 P2: *ol-tur*

20 Kon. *kim*

21 Kon. *meclis-ğa*; P2, Ü1: *meclisi-ge*; Ü2: *ṭalebi-ğa*

22 S1: *kiregen*; B1: *kirek*

23 *ve tola ..... bolğay* S3: *yok*

24 Kon. *kim*; *ki ..... ki* B2: *yok*

25 P2, Ü2, B1: *çıkkān*

26 Kon. *kim*

27 T1: *kişige*

28 P2, L: *fāyide ve eşer*; Ü2: *birmegey* eklenmiş

29 P3: *yok*

30 *anıñ sözi* Kon. *yok*

31 V2, V3, V4: *birmegey*; *anıñ sözi kılmağay* Ü2: *birmegey*

32 V3: *satar*; T, T1: *satar*; B1: *destyārılık*

Kıt'a¹

- (7) Vā'iz ki dest-yārsız olmas² sühān-güzār
 Aṅga birev³ ve⁴ muṅga⁵ ayalguçı hükmi bar⁶
 (8) Tiṅgri sözün⁷ ayalguçı bolmay⁸ diy almağan⁹
 Bir sâz bolsa hem kirek ol kılğay¹⁰ ihtiyār

(9) Yigirmi bişinçi faşl- Ehl-i nücüm¹¹ zikride- Müneccim ki
 sevābit¹² ü seyyār neẓāreti-din¹³ hükmi (10) sürer, remmāl dik-dür ki¹⁴
 noktaları hisābı bile lāf urar. Zīci hīç¹⁵ (11) ve¹⁶ taqvīmi¹⁷ ğalaṭ-taḳsim
 ve usturlābı¹⁸ vācibü'l-ictināb ve حقه القمری¹⁹ (12) bī-fāyide vü şemer²⁰.
 Gāfilī-dür²¹ bu eşyā²² bile hengāme tutkan²³ ve Haḳ te'ālā ḳazā (13) vü
 taḳdīri²⁴ sözün²⁵ unutkan²⁶. Öz ilgide bir enār²⁷ bolsa, bilmes ki²⁸ niçe

33 V1, V2, P, A: yırlağuçı; Kon. ırlağuçı

1 V: şı'r; V4, P, P3, B1, B2: nazm; V3, Ü2: rubā'î; T: yok; V1, V2, V4, T1: beyt

2 V4: olmaz; T1: olmay

3 S3: yār; Ü2, B1: bir āh; L: murād

4 aṅga birev ve V4: bir āh aṅga bardur; P2: bar adu? (23b-2); Ü2: yok

5 V1, V2, T: āh

6 T: beyt eklenmiş

7 V3, V4, Ü2: sözi

8 Ü2: bolma; hükmi ... bolmay B2: yok

9 Kon. almağay; bolmay dey almagan P2: bolmadı almayan

10 S3, S2, Ü1: kılsa

11 ehl-i nücüm T1: müneccim-ler; V2, V3, V4: nücüm ehli

12 V3, P, S2, S3, P2, Ü1: sâbit

13 V2, Ü2: bir eklenmiş

14 Kon. kim

15 V3, V4, Kon. tefhīm

16 Ü1: yok

17 V2: taqvā

18 V3, V4, T, T1: usturlāb

19 Kon. rif'atü'l-ḳamerî; P2, P3, Ü1, S2: ruḳyetü'l-ḳamerî; Ü2: ruḳḳ'atü'l-ḳamerî; B1, A, P3: ruḳḳ'atü'l-ḳamerî

20 ve şemer V2, V3, V4: bī-şemer, Kon. bī-ğayide ve semere; S3: şemeri

21 Ü1: gāfli-durur

22 T1, P, P2: esbāb

23 Kon., Ü1: tutğan; B2: sürgen

24 V1, V3, B1: ḳadri; Kon. taḳdīr; L: taḳdīr-i ḳazā

25 V3: sözi

26 B2: unutğan

27 P2: nar

28 V3, V4: kim

perde [P1-24b] (1) ve niçe hānesi bar ve her perde ve¹ hāneside niçe dānesi bar². Ol dāne³ açığ (2) mudur, ya zumuht-veş⁴ ya çüçük müdür ya⁵ mey-hoş bā-vücūd ki⁶ anı⁷bar(3)lar⁸ kisip yip-dür⁹, hāşiyet ü keyfiyyetini¹⁰ bilip ilge hem¹¹ şerh bile¹² (4) dip-dür¹³. Felek-i müdevver nücūm u¹⁴ burūcūdın¹⁵ efsāne dir ve¹⁶ alarnıñ¹⁷ sa'd ü nahsı hükmin¹⁸ (5) sürüp terāne dir¹⁹. Bā-vücūd ol-ki on²⁰ sözidin²¹ ittifākı²² biri²³ hem rāst (6) kilmes, munuñ²⁴ kabaḥatin²⁵ ya²⁶ bilmes ya²⁷ bilip²⁸ közige²⁹ ilmes³⁰. (7) Kızbü'l-müneccimīn³¹ maẓmūnı bile anıñ sözi³² yalğan-dur ve özi rāst-lıg³³ (8) kişveridin yırak kalğan-dur³⁴ve başiret³⁵ közige gāflet perdesin salğan-dur³⁶.

¹ V1, V2, V4, P: *her* eklenmiş

² V3: yok

³ Ü2: *ni*

⁴ V1: *zumuht*, V2: *zişt*, Ü2: *zişt-veş*

⁵ P: *veyā*

⁶ *bā-vücūd ki* P: yok; Kon. *kim*

⁷ T1, P2: yok; Ü2: *anarlar ni*

⁸ Ü2: yok

⁹ Kon. *atıp-dur*; B1: *yipdürler*

¹⁰ V3: *keyfiyyetini*; Kon., S3: *keyfiyyetni*; Ü2: *keyfiyyetini*

¹¹ V4: yok

¹² V3, V4, Ü2: yok

¹³ V2: *kılıp-dur*; V3, V4: *kılıp-durlar*; Ü2: yok

¹⁴ V3, V4: yok

¹⁵ Kon., P2, P3, S2, S3, B1, Ü2, A, B2, L: *burcı-dın*

¹⁶ V3, V4: yok

¹⁷ B2: *ola*

¹⁸ P, P2: *hükmi*

¹⁹ V3: *dirler*

²⁰ V3, V4, B1: *ol*; P: *öz*

²¹ V4: *sözi-niñ*

²² T1, Ü2: yok

²³ S3, P2: *biri ittifākı*; Ü1: *biri hem ittifākı*

²⁴ P2, B2: *munıñ*

²⁵ V1: yok

²⁶ T1: yok; V2: *veyā*; S3: *tā*

²⁷ P: *veyā*

²⁸ Ü1: *bilüp*; B2: *ṭabīb*

²⁹ P: *közge*

³⁰ *munuñ* ..... *ilmes* V3, V4: yok

³¹ T1: *dur* eklenmiş

³² *anıñ sözi* L: yok

³³ S2, S3, Ü1: *rāst-lık*

³⁴ P1, P3, S1, S2, S3 Ü2, B1, A, Ü2: *kalğan*

Beyt¹

(9) İmes eflāk ü encüm hāli bī-nef² ü zarar līkin
Anı³ tīngri bilür irmes münecim bilmegi mümkün

10) Yigirmi altıncı fasl- Ticāret⁴ ehli⁵ zikride⁶- Tüccār⁷-ı seyāhat-şi'ār ekālīm ü buldān⁸ hāli-(11)din haber-dār 'acāyib-din⁹ efsāne-güzār ve garābet-din¹⁰ nādire¹¹-güftār. Cibāl taşı¹² (12) ve deşt¹³ kumuğa¹⁴ nāka sürgen¹⁵, bihār emvāc telāṭımı-dın nef¹⁶ ü zarar körgen. (13) Helāl ruzī kesbi-ğa¹⁶ mesāfet-ler¹⁷ kaṭ' itken cem'iyet-i zāhir tileyü bāṭın [P1-25a] (1) perişān-lıg-ları¹⁸ aṅga yitken. Perī yüz bolurdın¹⁹ başıda²⁰ sevdā²¹, (2) bözi ketān bolurdın²² könglide²³ temennā. Mundağ²⁴ kişi-niṅ maṣṣūdı tamām (3) asıg bolmasa ve bu asıg huşulı üçün renci kaṭıg bolmasa (4) māl u direm-ni 'azāmeti-ğa sebeb kılmasa, ḥadem ü ḥaşem-ni²⁵ ḥaşmeti-ğa cihet (5) bilmese²⁶ sūd

35 Ü2: *ba ĩret*

36 P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, A: *salgan*

1 V, V1, V2, V4, P, T, T1: *naẓm*

2 B2: *hālını nef*

3 V4: *anıṅ*

4 P, T1, B2: *tüccār*

5 Ü2: *ehl-i ticāret*

6 P2: *zikri-dedür*

7 T1, Ü1, B1: *ticāret*

8 V3: *buldān*

9 Ü2: *'acāyib*

10 P2, Ü2: *garāyibdin*

11 P, A, S3: *nādir*

12 V3, V4: yok; Kon., Ü1, Ü2: *taşı*; S2, S3, P3: *cibāl ve taş*; B1, L: *taş*

13 T1: yok

14 V4: *kuyıga*

15 P: *ve eklenmiş*

16 Ü2: *kesbi-ge*

17 L: *mesāfeler*

18 V3, V4: *perişānlığı*; Kon. *perişān-lıg-lar*; S3: *perişānlık-ları*; B2: *perişān-lık*

19 V1, B1: *bolur*

20 Ü1: *anıṅ* eklenmiş

21 P, P2: *ve eklenmiş*

22 *başıda ... bolurdın* B2: yok

23 P, P2: *niçe* eklenmiş; V3: *yüz* eklenmiş

24 B1, B2: *mundağ*

25 Ü2: *ḥadim ü ḥaşim-ni*

26 S1: *sūd üçün diṅgizge kime sürmese dürr üçün neṅg kāmıga kadem urmasa* eklenmiş

üçün tîngizige¹ kime sürmese dürr üçün² neheng kāmıga (6) kadem urmasa nefis³ ecnās-nı ayap çapan kiymese leziz ağziyeni⁴ (7) esirgep kuruğ nān yimese. Renci ma‘āş sühületi üçün bolsa (8) ve sūdı köngül ferāgatı üçün bolsa. Seferdin ‘azizler⁵ şöbete-ga⁶ (9) yitmek⁷ muradı bolsa ve⁸ ri‘āyeti-din⁹ nā-murādlar işi güşādī bolsa¹⁰. (10) Şer‘ī zekāt¹¹ boynı-da kalmasa, fuqarā haqqın öz boynıga almasa. (11) Yok ki mālın ‘aziz asrap¹² özin¹³ hvār itkey ve öz mālın¹⁴ tamğadın¹⁵ oğurlap (12) özige mezellet yitkey¹⁶. Ya vāriş saypar¹⁷ üçün yıgıngay¹⁸, ya¹⁹ hādişe kozgar (13) üçün²⁰ kazgangay²¹. Mundağ kişi²² hvāce²³ imes²⁴ müzd-verdür²⁵ öz²⁶ le‘im ü [P1-25b] (1) rezl-lığı-dın²⁷ hemişe²⁸ rencürdur²⁹.

Nazm³⁰

Mundağ kişide yok hıred u hüş-dın nişān

¹ T: *tîngirige*

² *tîngizige* .... üçün T: yok; B1: *tîngizga*

³ Ü1: yok

⁴ V3: *agziyening*; V1: *agzanı*

⁵ V3, B1: *hizmet* eklenmiş

⁶ P2: *hizmeti-ga*

⁷ S3: *yitmek*

⁸ ve..... ve V3: yok

⁹ P, V2, V3, V4: *ri‘āyeti-din*; V1: *ri‘āyeti*

¹⁰ V4: yok

¹¹ V2: *zekvāt*; V1, V3, V4, T, T1: *zekvet*

¹² V1, T1, A, P3, B1: *asrar*

¹³ Kon., P3, S3: *özini*; P2: *yüzini*

¹⁴ *almasa* .... mālın V2, Ü2: yok

¹⁵ V3: *tamagıdın*

¹⁶ V3, V4: *itkey*; S3: *yitkey*

¹⁷ V2, T1: *sayar*; Ü2: *şaygar*

¹⁸ P, P2, P3, B1, A: *yıgkay*; T1: *ayıkga y*; V1, S1, S2: *yıgıngay*; Kon. *niğayıngay*; S3: *yıgıngay*; Ü1: *yıgga y*; Ü2: *yıgnağay*

¹⁹ P, P2: *veyā*

²⁰ *kozgar üçün* V3: yok

²¹ T1: *kazangay*; P2: *kazgangay*

²² V3, T: *kişige*

²³ V3, V4, T: *hvācelig*; Ü2, B1: yok

²⁴ P, Kon. *yemes*; V, T1: yok; V1, V2, V3, V4, T, L, Ü2, B1: yok

²⁵ V3, V4, T: *müzdverhğ-dur*

²⁶ V3, V4, Ü2, B1: *özi*; P2: *ol*

²⁷ P, P2: *rezl-lığı üçün*, *le‘im-i rezl-lığı-dın* V3, V4: *le‘im-lığı-dın*; B2: *rezl-lıkdın*

²⁸ P, Ü1: yok

²⁹ V1, V2, Ü1: *rencür*

³⁰ Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*

(2) Bilgil gedā egerçi irür hvāce-i cihān

Yigirmi yitinci¹ faşl- Şehrde alıp satkuçı-lar² zikride- (3) Şöhreti³ sevdāgeri-i ğadr-kış, özige sūd ve müslimān-larğa kaht⁴-endiş. (4) İlge ziyān anıñg sūdı⁵, onğay⁶ alıp ağır⁷ satmak anıñg⁸ maşsūdı. (5) Alurda ketān-nı⁹ böz dip, satarda böz vaşfıda ketān-dın¹⁰ artuķ¹¹ söz dip. (6) Şālnı torķa¹² ornıġa ötkere alur bolsa¹³ te'ħir¹⁴ yok¹⁵, būriyānı zer-beft yeride¹⁶ (7) sata alur¹⁷ bolsa¹⁸ taķsır¹⁹ yok²⁰. Dükkānıda barça²¹ metā' mevcūd-ı ġayr-ı inşāf, (8) nā-insāf-lıġdın²² barça cins ġāsıl-ı ġayr²³-ı taķşırġa²⁴ i'tirāf²⁵. Tācir-i müsāfir (9) ol ked-bānūġa hem-zānū, belki anı ħirikçi²⁶ dise bolur munı ked-bānū. (10) Añġa sūd ve²⁷ alġuçı-ġa noķşān māl, iki cānib-din yalġan²⁸ ant²⁹ içküçi³⁰ dellāl.

¹ V3, V4, Ü2: yetilançı

² Kon., S3, Ü1, B1: satġuçı-lar

³ V1, B1: yok; V, P, V2, V3, T, T1, Ü2:şehr

⁴ T: ziyān

⁵ endiş .... sūdı T: yok

⁶ S1: uçuz, Kon., P2, S3, Ü1, B1: onğay; Ü2: yok

⁷ V2, V3, T, Ü2: ağır alıp yönğül; Ü2, B1: yeñil

⁸ B1: yok

⁹ P, P2, S3, Ü1: yok

¹⁰ V1: ketān

¹¹ Kon. artuġ; P2, S3, Ü1: y üz eklenmiş; Ü1: artuķ

¹² P: tor; P2, Ü1: torġa

¹³ alur bolsa V1, T1, Ü1: alsa

¹⁴ T1: tāħiri

¹⁵ P: ve eklenmiş

¹⁶ T1: ornıġa

¹⁷ T1: sata

¹⁸ B1, B2: yok

¹⁹ Kon. taķsiri

²⁰ V4: yok

²¹ V4: ni'met eklenmiş

²² B1, B2: nā-inşāflıġdın

²³ Ü2: ġayr-ı mevcūd ġayr

²⁴ V1 ( ) kezzāb eklenmiş

²⁵ B1: ġüzāf

²⁶ V1, B1: ħerigi; V2, V3, V4, T: ħerigi; Ü2: ħerik

²⁷ P, P2: yok

²⁸ S1: yalan

²⁹ V3: kısım; S1: and

³⁰ S1: itküçi

(11) Beyt¹

Bu hayl âdem imes-ler² yahşı baksanġ³
İrür⁴sūdunġ⁵ alardın⁶ ger yıraġsanġ⁷

(12) Yigirmi sikizinci⁸ faşl- Bâzâr kāsib-leri zikride⁹- Bâzârda sevdâ-ger¹⁰ ü kāsib, (13) tinġrige¹¹ ħâyın ve va'deġa¹² kâzib. Birge arzurı¹³ yüzge satmak-dın alarġa¹⁴ [P1-26a] (1) minġ mübâhât, minġge¹⁵ tigerni yüzge¹⁶ almak-dın alarġa¹⁷ yok¹⁸ bir¹⁹ zerre²⁰ uyat. (2) Râst-lık²¹ bile sevdâ²² alarġa ziyân-kârlık²³ ve va'deġa vefâ²⁴ alarġa bed-girdârlık²⁵. (3) Aĥiret 'ilmi²⁶ sevdâsıdın i'râz-ları ve 'amel mîzânı 'adâleti-ġa i'tirâz-ları, (4) oġul ataġa bâzî birmek pişeleri, daġal-lık-ların²⁷ kirâmül-kâtibin-din (5) yaşırmak endişeleri.

Nazm²⁸

Bulardın kim ki özni dir velî-dür

-
- 1 V2, V4, A, P3: nazm; S1: meşnevî; B2: yok
2 V1, P3: imes-dür; V2, V3, V4, T, Ü2, B1: imestür
3 V3, V4: baksın; S3: baksanġ
4 P2: olur
5 Kon., A, P2: sūdunġ; S3: sūdın
6 B2: olardın
7 V3, V4: sın; P2: ıraġsanġ
8 V3, Ü2: sekizlançı; P2: sikizinci
9 V2: dur eklenmiş
10 T: sevdâ
11 P2, Ü2: tinġrige
12 S1, A, P3: va'deġa
13 B1: alıp
14 V3, T: yüz eklenmiş; B2: olarġa
15 B2: manġa
16 B2: yüz
17 T1: yok; B2: olarġa
18 Ü2: yok
19 V2: yok
20 V2, Ü2: yok eklenmiş
21 P2, Ü2: râst-lık
22 P2: sūd
23 B1: ziyân-kârlık
24 P: kılmak eklenmiş
25 P2: bed-kârlık; B1: bed-girdâr
26 V3, B1: yok
27 Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: daġal-lık-ların
28 Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: beyt; B2: yok

(6) Eger kılsaṅg¹ yakīn² bir dağalī-dür
 Yigirmi tokuzunç³ faşl- Sāyir⁴ hūner-ver⁵ ve şan'at-ehli⁶
 zikride- (7) Sāyir hūner ve şan'at-perdāz⁷, yalğan-ları köp-din köp ve
 cınları azdın az. (8) İşleride⁸ dağal-lık maqdūr⁹ u ḥaddīn¹⁰ narı,
 va'deleride ḥilāf ḥayāl u (9) gümāndın¹¹ taşkarı. Çın¹² söz ki¹³ irge¹⁴
 uluğ¹⁵ hūnerdür alar kaşıda 'ayb-ı (10) tamām¹⁶, yalğan ki ḥalāyık-ka¹⁷
 uluğ 'ayb-dur alar¹⁸ allıda¹⁹ hūner-i mā-lā²⁰ kelām.

Meşnevī²¹

- (11) Tanğdın akşamga²² iş-de²³ şan'at-sāz
 Hūner eṭvārıda²⁴ füsūn-perdāz²⁵
 (12) Eyleben bu tarīk-nı verziş
 Ki birevge²⁶ yügürtkeyler²⁷ iş
 (13) Ger²⁸ mü'eddī ganī yok irse fakīr
 Aṅga bāzī birürde yok takşır

¹ V4: kılsa

² P, P2, Ü1: nazar

³ V3, Ü2: tokuzlançı

⁴ T1, B2: yok

⁵ V, T: yok

⁶ Kon., V3, V4, P2, P3, L: san'at-perdāz; V, T, B1: san'at perdāzlar; B2: şan'at-ger

⁷ V4: san'at-perver; V3: yok

⁸ V4, B2: işleri

⁹ B2: yok

¹⁰ T: ceddin

¹¹ B1: gümān ü ḥayālīdin

¹² V3: yok

¹³ Kon. kim

¹⁴ Ü2: ilge

¹⁵ irge uluğ P, P2, Ü1, S3: ilge

¹⁶ P: ve eklenmiş

¹⁷ A, P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1: ḥalāyık-ğa

¹⁸ B2: olar

¹⁹ P, P2: ileyinde; V3: allıda; S3: ileyide; B2: kaşıda

²⁰ Kon., P2: ma lā; T: evlā; T1: ve ālā; B2: hūnerler; P1, S1: lā

²¹ V3, B2: yok; V4: nazm

²² B2: aḥşām-ğa

²³ V3, V4: işleri

²⁴ A: eṭvārıdın

²⁵ V3: meşnevī eklenmiş

²⁶ B1: birevga

²⁷ V1: buyurgay; V2, V3, V4, Ü2: çökürgüzürler; A: yügürigeyler; B1: buyurgaylar

²⁸ V, V3, V4, T1: ki

[P1-26b] (1) Otuzunç¹ faşl- Şahne vü² 'ases ü zindānī-ler³ zikride- Daruğa vü şahne vü'ases, (2) oğrı vü hūnīğa mūmidd⁴ ü feryād-res. Zindān ehli, dūzah ehli⁵ vü 'ases-ler (3) melāyike-i 'azāb, şahne mālīk-i dūzah⁶ dik⁷ hūkm-rān vü 'ālī-cenāb. Günāh ehli⁸ (4) tavķ u⁹ zencīrğa¹⁰ giriftār, bu zencīr ü tavķları selāsil ü aǵlāl-dın nūmūdār. Kīse-(5)būr bile muķammir¹¹ 'ases-lerdin¹² bāzār u¹³ ķumārķāneğa¹⁴ müste'cir¹⁵. Zindān ķāhı-dın (6) oğrılar kōnǵlı tīreliǵi ma'lūm¹⁶, cūrm ehli-ğa anda perīşān kōnǵül-de¹⁷ ķavātır dik¹⁸ hūcūm. (7) Güneh-kārğa anda ümīddin bīm¹⁹ köprek ve bed-girdārğa anda 'ināddın teslīm (8) köprek²⁰. Her²¹ ķatla ki²² birevni tartıp²³ ķıķarǵaylar, anda ķalǵanlar²⁴ özleridin (9) bargaylar²⁵. Kaytıp kilgen-lerniñ²⁶ naķl-leri²⁷ muvaķķış ve ķaber²⁸ (10) kiltūrgenlerniñ māceraları müşevviş. Biri dip²⁹ ki dārğa

¹ V3, Ü2: otuzlançı

² şahne vü V3, V4, Ü2: yok; B2: halkğa

³ Kon., P3, S3, Ü1, Ü2, B2: zendānī-ler ve 'ases-ler

⁴ T1: memdūd

⁵ dūzah ehli V: yok

⁶ S3: yok

⁷ B2: duzahdın

⁸ V3: güneh-kār; V4: güneh

⁹ V3, T: yok

¹⁰ B2: zencīrige

¹¹ B2: yok; Arapça sözlüklerde *muķāmīr* (kumarbaz) şeklinde yer alan bu sözcük, bütün nüshalarda ( ) şeklinde yazılmıştır. Bu nedenle sözcüğü, *maķmer* şeklinde okuyup "kumarbaz" anlamını verdik.

¹² V2, V3, V4, Ü2, B1: 'aseslerğa, V1: 'asesler; Kon., A: 'asesleridin

¹³ V3: yok

¹⁴ V2, V4, Ü2: ķumārķānede

¹⁵ T1: müstecir

¹⁶ P: ve yok

¹⁷ V3: kōnǵlı; V4, A, Ü2, B1, P3, Ü2, B1: kōnǵül dik; Ü1: kōnǵül ve; kōnǵlı ..... kōnǵülde B2: yok

¹⁸ V4: yok; ķavātır dik Ü2, B1: yok

¹⁹ T1: hem

²⁰ ve bed-girdārğa ..... köprek P2, B1: yok

²¹ Ü2: bir

²² Kon. kim

²³ V3, V4, Ü2: barıp

²⁴ V4: ķalǵan

²⁵ ve bed-girdārğa ..... bargaylar B2: yok

²⁶ V3: kilgen-lerni

²⁷ B1: 'aķl

²⁸ Ü2: şıla

²⁹ V3, V4, P2, S2, S3, Ü1, Ü2: dir

çikerde yaḥşî turdı, (11) biri dip¹ ki boynın çaparda yaḥşî olturdı. Biri maḳtûl-niṅg (12) yigit-ligi-din² taḥassürde³, biri yetim-niṅg⁴ rubâ'î okuḡanıdın⁵ taḥayyürde. Bu nev' (13) sa'b ḥâl⁶ bî-ḥad⁷ ve mundaḡ⁸ ḡarîb⁹ aḥvâl bî-'aded¹⁰. 'Amel hırşî çağı, [P1-27a] (1)'ases¹¹ mücrim-niṅg¹² tutulmaḡı-ḡa¹³ sâ'î¹⁴, ammâ¹⁵ öz maṭlûbını ḥâşıl kılḡandın (2) soṅgra ḳutulmaḡı-ḡa¹⁶ dâ'î¹⁷. Dünyâda bu¹⁸ menzil ḳıyâmet-girdârdur¹⁹ ve maḥşerde (3) düzaḡ-dın²⁰ nümüdâr²¹. Bend ü²² zencîrlıḡ²³ güneh-kârlar şehr zindânıda, andaḡ²⁴ ki 'ışḡ (4) muḳayyedleri hecr²⁵ beytü'l-aḥzânıda. Tiṅri barçanı bu yirge²⁶ kiltürür²⁷ ef'âl-din²⁸ (5) yıraḡ tutsun²⁹ ve bu menzil-ḡa³⁰ tüşürür³¹ aḥvâl-dın³² kıraḡ³³.

¹ V4: *dise*

² A: *yigüligi*

³ A: *taḥattürde*

⁴ V3, V4, Ü2: *yetim-lerniṅg*

⁵ V: *okumaḡıdın*

⁶ T: *ḥelâl-lar*

⁷ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *bî-ḥaddür*

⁸ B1: *mundaḡ*

⁹ P, P2: *yok*

¹⁰ Kon., P2: *bî-'adeddür*

¹¹ Ü2: *yok*

¹² Ü2: *mücrim-ler*

¹³ Ü2: *tutulmaḡıḡa*

¹⁴ S3: *saḡı*

¹⁵ S2: *âh*

¹⁶ L: *ḳutulmaḡıḡa*

¹⁷ S3: *daḡı*

¹⁸ Kon.: *yok*

¹⁹ Kon.: *ḳıyâmet-girdâr*

²⁰ S3: *duzeḡidin*

²¹ T: *dur* eklenmiş

²² V, V1: *yok*

²³ P3, S3, Ü2: *zencîrlıḡ*

²⁴ B2: *andaḡ*

²⁵ Kon., A, P2, S3, Ü1: *yok*

²⁶ S3: *yirge*

²⁷ V3: *dur* eklenmiş; B1: *kiltürürdin*

²⁸ V3: *ef'âl*; V4: *ef'alidin*; B1: *yok*

²⁹ V3, V4, Ü2: *ḳılsun*; Kon. *tüşsün*

³⁰ Ü2: *menzilge*

³¹ B1: *tüşürüp*; B2: *yetkürür*

³² V4: *aḥvâlıdın*

³³ *ve bu ..... kıraḡ* P: *yok*; P2: *tutsun* eklenmiş; B1: *tutsun*; B2: *yıraḡ*

Beyt¹

(6) Bir² menzil irür³ anda⁴ besî⁵ renc ü⁶ 'ukûbet⁷
Tüşken kişige anda üküş⁸ derd ü⁹ su'ubet¹⁰

Beyt¹¹

(7) Velî ol harem içre bolğanga hâş
Ümîd ol-ki¹² hem tîngri birgey halâş¹³

(8) Otuz birinçi faşl-Dihkân-lık¹⁴ zikride-Dihkân ki dâne saçar,
yir¹⁵ yarmak¹⁶ (9) bile rızık yolın¹⁷ açar. Eger rāst-lığ¹⁸ ve şalāhı bardur,
öyi¹⁹ Sâlih nâkasıdın (10) nümüdârdur. Koşu iki hem-zûr pehlevân,
yükige boyun²⁰ sunup²¹ allıda²² revân. (11) İş kılurda hem-dem ü hem-
kadem, dihkân alarnı²³ sürerde²⁴ andağ²⁵ ki âdem. 'Älem²⁶ (12)
ma'mûrluğ²⁷ alardın²⁸, 'âlem ehli mesrûrlığı alardın²⁹. Her yan³⁰

¹ P, V4, T, A, P3, S3,: nazm; T1: ruba'î

² B2: bu

³ V4, B1: idi

⁴ B1: yok

⁵ Kon. bîsî

⁶ renc ü P2: barça

⁷ V1, B1: su'ubet

⁸ Ü2: besî

⁹ V3, T1: yok

¹⁰ T1, B1: 'ukûbet

¹¹ P, P1, S1, A, S3, P3, P2, L: yok; V3: mesnevi; Ü2, B1: nazm

¹² A: ol kim

¹³ B2'de bu beyit yok

¹⁴ V1, V4,: dihkânlık; V3, B2: dihkânlar, T: eşraf ü dihkânlar, V2: dihkâncılık; T1: dihkâncılık-lar; Kon. dihkân-lık-lar

¹⁵ Kon. yer; B1: bir

¹⁶ P, V4: yermek; A: yarsırmak; P2: birmek

¹⁷ P, P2: yol-ların

¹⁸ Kon., A, P3, S3, Ü1, B2, L: rāst-lık

¹⁹ T: özi; B1: üni

²⁰ Kon. boyun

²¹ S1, S3: koyup

²² P, Ü1: ileyinde

²³ V3: alar; B2: olarnı

²⁴ V4: sürer

²⁵ B2: andağ

²⁶ S3: dünyā

²⁷ Kon. ma'mûrluğ

²⁸ B2: olardın

²⁹ 'âlem ..... alardın V, T1: yok; B2: olardın

kılsalar hareket, (13) ilge hem kuvvet yitkürüp¹ hem bereket. Dihkân ki² tüzlük³ bile⁴ saçar, [P1-27b] (1) hâk⁵ birige yiti yüz⁶ işigin⁷ açar. Saçkan dānesi⁸ kökergünçe urup⁹ (2) hırmen kılıp¹⁰ maḥşūlın¹¹ kötergünçe¹² kurt ve kuş andın behre-mend¹³, deşt (3) vaḥşı¹⁴ anıṅ¹⁵ bile ḥorsend. Mūrlar¹⁶ öyi andın ābād¹⁷, kūrılar¹⁸ hātırı anıṅ¹⁹ bile (4) şād²⁰. Kebüterlerga²¹ andın mest-lık²² turgaylarğa andın neşātka²³ (5) hem-dest-lık²⁴. Orakçı-ğa andın rūzī, başakçı-nıṅ²⁵ andın yarup²⁶ közi. (6) Berz-gerga andın kām ḥāşıl, pūşte-keş-ğa²⁷ andın murād²⁸ vāşıl. Gedā andın tok, (7) kedḥudā tokluḡı²⁹ hem³⁰ andın ok³¹. Mūsāfirğa andın ta‘ām mūcāvırğa³² andın kām. (8) İtmekçi³³ tennūrı andın kızık, ‘allāf

30 V, T1, Kon., L: *kayan*

1 V2: *yetkürürler*; A, Kon., P3, Ü2: *yetkürür*; Ü1: *yitkürüp*; B2: yok

2 V, P, T1: yok

3 S3: *tözük*; Ü1: *tözüklük*

4 P3, S3, Ü1, Ü2, B2: *dāne* eklenmiş

5 P, P2: *hâk te‘ālā her*; T1: *her* eklenmiş; Ü2: *te‘ālā* eklenmiş

6 *hâk ... yüz* V2, V3, V4: *hâk te‘ālā bereket*

7 P, P2: *kapusın*

8 Kon., A, P3, S3, Ü2, B1, L: *dāne*

9 P: yok

10 *hırmen kılıp* V3: yok

11 P, P2: *ḥāşılın*; B2: yok

12 *urup .....* *kötergünçe* V2, Ü2: yok

13 P: *ve* eklenmiş

14 V1, V2, V3, V4, B1: *vaḥşısı*; T, T1, B2: *vaḥşı-ları*

15 A: *mūlar*

16 P: *ābādān*; P, V4: *ve* eklenmiş

17 V3, V4: *tuyurlar*; T1: *cīn* eklenmiş

18 *anıṅ bile* T1, Ü1: *andın*

19 P: *şādān*

20 B1: *kebüterlerge*

21 P2, Ü2, B1: *mest-lıḡ*

22 V3, V4, Kon., B1, B2: *neşāt*; V, P, V1, V2, T, T1, S2, Ü2: *neşāt-ğa*

23 *turgaylarğa .....* *hem-dest-lık* P2: yok; Ü2, B1: *hem-dest-lıḡ*

24 B1: *başakçı-ğa*

25 P: *barup*; A, Kon., P3, S3, Ü1, Ü2, L: *yarup andın*

26 V3: *peşte-keş*

27 V3: *murādıga*; P2, Ü1: *murād andın*

28 Kon. *tokluḡı*; Ü1: *toklukı*

29 Ü2: yok

30 S3: *tok*

31 P, P2, Ü1: *hem* eklenmiş

32 T, B1: *ötmekçi*

bāzārı andın ısıq¹. Fuḳarā rızķı andın vāfı, (9) ğurebā kūtı andın kāfı. Zāhidķa² andın³ ħuzūr-ı t̃ā'at, 'ābidķa⁴ andın lāf-ı (10) ḳanā'at. Sāyil ḫarīṭası-da⁵ andın müheyyā⁶ aḳṭā'ı⁷, şāh ḫızāneside⁸ (11) andın⁹ baḫr ü kān metā'ı. Dihḳān-nıñg bir dāne saçarıda bu¹⁰ ḫāl-dür, (12) özge işleri¹¹ ta'rīfı muḫāldur. Bāġı cennet-din nümüdār¹², pālizi-de¹³ (13) rūḫ kūtı be-dīdār. Eşcārı-nıñg her biri çarḫ-ı aḫżar, ol şecer-i reyāḫın¹⁴ [P1-28a] (1) ü fevākihi nücüm u aḫter¹⁵. Fuḳarā sirke¹⁶ vü dūşābı andın, aġniyā nuḳl u mey-i nābı¹⁷ (2) andın. Gūnā-gūn fevākih bile kim¹⁸ bāġda¹⁹ tezyīn, çemen²⁰ mülki-de bağlanıp (3) ta'biye vü āyīn, Mundaḳ²¹ kişi kirek²² buḫl-dın mu'arrā bolsa ve kızb-i²³ (4) imsāk-din²⁴ müberrā bolsa²⁵. Şāh mālın birürdin²⁶ ibā ḳılmasa ve zebūn (5) şerīk-ke²⁷ cefā ḳılmasa²⁸. Tā²⁹ dānesi dürr-i sa'ādet³⁰-ber³¹ birgey ve toḫm saçıp (6) encüm³²-i

¹ B1: ısıġ

² A, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, B2: z āhidġa

³ Ü2: yok

⁴ Kon., P3: 'abādķa

⁵ V1, T1, B1: ḫarīṭası; B2: ḫalitasında

⁶ andın müheyyā V4: yok

⁷ P: ve eklenmiş

⁸ P2, Ü1, B1: ḫa zānesi-de

⁹ aḳṭa'ı .... andın B2: yok

¹⁰ V3: munça

¹¹ P: ḫod eklenmiş; P2: işleri-niñg ḫod; B1: iş

¹² P: dur ve eklenmiş

¹³ P, V1: palzide; V2: pālizi-da; T: fālizidin; Kon. fālizi-de

¹⁴ Ü1: reyāḫini

¹⁵ B2: ösrük eklenmiş

¹⁶ P2: sizge

¹⁷ B1: nāb

¹⁸ V3, V4: yok

¹⁹ V3: bāġda

²⁰ Ü2: cennet

²¹ B1, B2: mundaġ

²² T1: kim; Kon. ki; kirek P, V4, B2: yok

²³ P, V1, V2, V3, T1: ve eklenmiş

²⁴ V3: dimekdin

²⁵ P, V3, V4, S3: yok

²⁶ S1: virürdin

²⁷ V3, V4: şerikige

²⁸ P2: ḳılma

²⁹ P2: yok

³⁰ V4: birle eklenmiş

³¹ A, P3: yok

'ulüvv-i rif'at tirgey. Mundağ¹ dihkân Âdem-ning ferzend ü halefi-dür²,
(7) belki merzûklar³ aṅga ferzend⁴ ve ol Âdem Safi-dur.

Kıt'a⁵

(8) Kim ki dihkân-lı⁶ eyledi pîşe

Dağı nân birmek⁷ oldı⁸ aṅga⁹ şî'âr.

(9) Beyle kimse 'ulüvv-i himmet-din¹⁰

Âdem olmasa âdemî höd bar.

(10) Otuz ikinci¹¹ faşl-Yetim ü le'im-ler zikride-Evbâş bile erzâl
müslimânlar dik (11) alarga¹² ni ma'aş ve ni hışâl. İnsaniyyet tab'-
larındı¹³ 'ârî¹⁴, (12) hayvâniyyet belki sebu'iyet alarnı¹⁵ şî'ârı.
Yetimge¹⁶ bıçak¹⁷ urmak¹⁸ anı¹⁹ (13) işi bolğay, özi tilbe it, bıçak¹⁹
anı¹⁹ tişi²⁰ bolğay. Sağ-lığı-da²¹ [P1-28b] (1) kutuz²² it, ösrük-lügide²³
kaçıp andın²⁴ yüz it. Niçeleri niş-i²⁵ (2) ecel kullâbı niçük ki²⁶ deşt²⁷

³² P2: yok

¹ V4: yok; B1, B2: mundağ

² V2: kıt'a eklenmiş

³ V3: merzûkları anda; A: merzûk

⁴ aṅga ferzend P, P2: anı¹⁹ ferzendi

⁵ V1, V4: beyt; V2, T1: yok; L: nazm

⁶ T: ile eklenmiş; Kon., A, P2, P3: dihkân-lıg

⁷ S1: virmek

⁸ P2: olur

⁹ V3, V4: and...?

¹⁰ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: rif'at-dın

¹¹ V2: ikilançı

¹² B2: olarga

¹³ B1: tab'-ları

¹⁴ Ü2: yok

¹⁵ S1: anı¹⁹; B2: olarnı¹⁹

¹⁶ T: yetim-ga

¹⁷ V1, V2: fıçak; P, P2: bıçağı

¹⁸ B2: oynamak

¹⁹ V1, V4: fıçak; P2: bıçağı

²⁰ Ü2: niş-i; B2: işi

²¹ Ü1, Ü2: sağlık-da; B1: sağlığı-da

²² S1: kutur

²³ Kon. esrüklügide; Ü1: ösrüklügide; Ü2: esrüklükde; B1: ösrük-de lîkin

²⁴ Kon., A, P3, S3: andın kaçıp

²⁵ P, P2: yok

²⁶ Kon. kim; V1: yok

²⁷ P2: pîş-i deşt

sibā'ı, oturur kevn için imān¹ dik² (3) örgenip rubā'ı³. Yağış yamanga sîhini⁴ yitkürüp, 'akreb dik (4) her nige⁵ ki⁶ yitse⁷ niş urup. Ni 'aql alarda⁸ ni dîn, ni hayā alarda⁹ ni (5) temkîn. İşleri nā-'itimadlıg¹⁰ ve nā-pāklik¹¹, verzişleri bî-mürüvvet-lig¹² ve (6) bî-bāk-lik¹³. Şehr-i tehi-ning¹⁴ sāyir erzāli haşerātü'l-arz¹⁵, alardın (7) ihtirāz¹⁶ vācib-dür¹⁷ belki¹⁸ farz.

Beyt¹⁹

Halāyık-ka²⁰ ezā²¹ alarga sıfāt
(8) Nebî didi kim uktülü'l-müziyāt

Otuz üçünçi faşl-Garîb-zâdeler²² zikride- (9) Cet ü lûlî²³ köpregi-niñ muzhiķ harekâtı²⁴ ve tüz²⁵ uşûli²⁶. Mu'allak urmaķ-(10)larıda²⁷ ħak-sārliġ²⁸ âşikâr, ser-nigün turmaġlarıda²⁹ bî-i'tibārliġ³⁰ be-dîdâr.

¹ Ü1: du'ası eklenmiş

² P, P2, P2: imān du'ası dik

³ V3, V4: yok

⁴ Kon., Ü2, B1: sōkūnç; S2: sîhni; S3, Ü1: sîhi-ni; P1, P3, S1, L: sîhek

⁵ L: nimege

⁶ V3, V4: nimege ki; V1, V2, T: nige; T1: nimege; P3: birinġe ki; B1: yok

⁷ P, P2: yetti

⁸ V3, Ü2, B1: alarga; B2: olarda

⁹ B2: olarda

¹⁰ S3, S2, Ü1: nā-'itimādliķ

¹¹ P2: nā-pākliġ

¹² Ü1, Ü2: bî-mürüvvetlik

¹³ P2: bî-pāk-liġ

¹⁴ V3, V4, Ü1, P2: şehrinġ

¹⁵ P, P2: ħalāyık-ġa eklenmiş

¹⁶ V1, V2, V4: i'tirāz

¹⁷ S3: vācib

¹⁸ V3: belkim

¹⁹ V4: yok; A, P3: nazm

²⁰ V3, T: ħalāyık; Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, B1, B2: ħalāyık-ġa

²¹ V2, V3, V4: ezāsi; T, Ü2: izāsi

²² V2, V3, V4, Kon. ġarîb ü bî-nevālar; B1: ġarîb-zâdeniġ

²³ Kon. lûlî-niġ V3: lûlîler; B2: lûlîdin

²⁴ Kon. ħareketi

²⁵ S1: yüz

²⁶ V3, V4, T, T1: tozar şutı ?

²⁷ B1: urmekleride; B2: urmaġlıķ-larıda

²⁸ S3: ħāksār; Ü1: ħāksārliķ

²⁹ S1, P2, Ü1, L: turmaġlarıda; B2: turmaġlıķ-larıda; ħak-sārliġ ..... turmaġlarıda Ü2: yok

(11) Enāniyyet-leri yüzige tizek salıp çemen-der¹, insāniyyet-leri² dāyiresi³ (12) meymūnlarığa çenber. Kişi-lik-din sikrimek⁴ bile⁵ kaçıp, yaḥşı-lıg-(13)dın⁶ maṣḥaralıg-lar⁷ bile⁸ melāmet işigin yüzlerige⁹ açıp. Bu kün¹⁰ tapḳannı¹¹ [P1-29a] (1) yip¹² taṅla ḡamın¹³ yimey tilep nime¹⁴ birmegendin¹⁵ şikāyet¹⁶ sözi¹⁷ dimey. (2) Vaṭan u mesken-leri ḥvārlıg¹⁸ vırānesi, menzil ü me'men-leri ḥāksār(3)lıg¹⁹ kāṣānesi. Taṅ atkaç²⁰ ir ve ḥātunı²¹ kesb üçün²² tarkaşıp, (4) oğul ve kızları kūy u kūçede butraşıp. Her kaysı²³ her ni kim (5) ḥāşıl kılıp aḳşam barça²⁴ bir yirge yığılıp²⁵ tapḳanların²⁶ (6) tüketmegünçe²⁷ uyku meyli kılmay, taṅla ni yigümüzdür²⁸ dimek²⁹ sözün³⁰ (7) bilmey. Taṅla iş-leri ötken

³⁰ S2, P2, P3, Ü1, Ü2: *bī-i tibārlik*

¹ Kon., Ü2 *çemen-ver*; S3, P2, Ü1, S2: *çender*

² P: *insāniyyet-lıg-ları*

³ T1: *nūr eklenmiş*

⁴ V3: *sikremekler*, V4: *sikirmek-ler*, P, T1: *sikrimek*; Kon., A: *sikrimek-ler*

⁵ B1: yok

⁶ Kon. *yaḥşı-lıg-dın*; P2, Ü2, B1, B2: *yaḥşı-lık-dın*

⁷ Ü2, B2: *maṣḥaralıklar*

⁸ L: yok

⁹ V1, B2: yok; V2, Ü2: *yüzge*; V3, V4: *yüzige*

¹⁰ V4: yok

¹¹ A: *tapḳanı*; P3, Ü1, B2: *tapḳannı*; B1: *tapḳanın*

¹² S1: *yayıp*; Kon. *yit*

¹³ P: *ḡamını*

¹⁴ Ü2: yok

¹⁵ T1: *birmegenin*

¹⁶ T1: *şikāyet-din*; B1: *şikāyet-din özge söz*

¹⁷ *şikāyet sözidin* V1: *şikāyet-din özge söz*; Kon. *sözidin*; Ü2, L: *sözün*

¹⁸ P2, S3: *ḥārlik*

¹⁹ P2, Ü1: *ḥāksārlik*

²⁰ V4: *atḡunça*; Ü1, B1: *atḡaç*

²¹ V4, T1, B1: *ḥātun*

²² V2, V3, V4: *her taraf eklenmiş*

²³ V3: *kaysı-sı*

²⁴ V1, V2, V3, V4, T, Ü2, B1: *barçaları*

²⁵ S2: *yıkılıp*; B1: *yığıp*

²⁶ A: *tapḳanları*; B1: *tapḳanların*

²⁷ P: *tütetmegünçe*; S3, Ü1: *tükenmegünçe*

²⁸ Ü2, B1, B2: *yermiz*

²⁹ *yigümüzdür dimek* V2: *yermiz*; V1, T: *yermiz digen*; V3, V4: *yigeymiz dip söz dimekni*; T1, P2, Ü2: yok; B1: *digen*

³⁰ V3, V4, T1: yok

burunğı¹ kün² işi, bu³ hem⁴ bir⁵ iş-dür⁶ (8) eger⁷ kıla⁸ alsa⁹ kişi. Bu rezālet kişi-lik tekebbüridin hūbraḳ ve bu zalālet yahşı-lıḳ¹⁰ (9) taşavvurı-dın mergūb-raḳ.

Nazm¹¹

Kişi eger kişi bolsa¹² özin kişi dimegey
(10) Kılurda hiç işin¹³ hem kişi işi dimegey

Otuz törtünçi faşl-Mübrim¹⁴ gedālar zikride- (11) Tilençi ve gedā köpreği bī-gayret ü bī-hayā kündüz kizmek-leri ibrām bile ildin¹⁵ (12) almak için, kiçe kilip oğurlarğa il¹⁶ cihātı-ğa¹⁷ köz salmak¹⁸ (13) için. Ni ni'met alıp mün'im-din¹⁹ şākir, ni en'am tapıp²⁰ mükrim²¹ 'özriḡa²² [P1-29b] (1) til-leri²³ zākir. Yimek²⁴ bile cū' ehli dik mi'deleriga²⁶ tolmaq²⁷ yok, (2) tilemek bile müstesḳī dik sudın sır-āb bolmaq yok²⁸. Kedū keçküli (3) memlū bengiler ḡatırı dik²⁹ mütenevvi' ḡayālātıdın,

1 V3: yok

2 P: yok; V4: *bukün*

3 L: *bir*

4 S1: yok

5 L: *bu*

6 P2: *iş-dür*

7 Ü2: yok

8 L: *kılsa*

9 V2, V3, V4, Ü2: *kılabilse*

10 S3: *yahşılıḡ*

11 Kon., S3, P2, Ü1, Ü2, L: *beyt*; T1, B2: yok

12 S1: *olsa*

13 Kon. *işini*

14 B2: *mukdem*

15 P, P2: *nime* eklenmiş; Ü2: *nimerse*

16 V3: *malın öy*

17 V2, V4, Ü2: *malıḡa*; T1: *ḡayatıḡa*; L: *cihān-ḡa*

18 T1: *körsetmak*; kiçe ....köz salmaq Ü1: yok

19 P, P2: *mūna'ami-ḡa*

20 Ü2: *alıp*

21 T1: *şükr*

22 V3: *'özrleri-ḡa*

23 B1: *tilerler* (istinsah hatası olmalı)

24 Ü1: *yimek*

25 B2: *cāh*

26 P, V3, S3, Ü2, B1: *mi'deleri*

27 T1: *toymak*

28 *yok tilemek ... bolmaq yok* P2, Ü1: yok

29 *ḡatırı dik* B1: yok

harītası tola¹ riyāyī (4) şūfī-ler zamīri dik mütelevvin havātır² hālātıdın³. Her direm kim tökü⁴ gāşşāl-dın (5) özge kişi⁵ açmak⁶ muhāl, her sīm kim⁷ kömüp tofrağdın⁸ özge birev anı⁹ (6) yimekke¹⁰ yok¹¹ ihtimāl. Kōzleri hırş-nıñ şādı¹² ve tamā'nıñ 'aynı¹³, (7) bu hırş u tama'dın cān u¹⁴ kōñgöl-leride mahrūm-luk¹⁵ şeyni. Bular arasında¹⁶ (8) özige¹⁷ kalender¹⁸ at koyğan mel'un¹⁹ ādemī-lık-dın²⁰ mağbūn dīv ü²¹ şeytān (9) allıda²² maṭ'un. İnsāniyyet ve müslimānlık-dın²³ yırak²⁴, tonğuz ve ayıg²⁵ ādemī(10)-lıkda²⁶ alardın yahşırak. Şekl²⁷ tagyiri bile ādemī-lık-dın²⁸ kerāne, püstīn (11) ivüre kiymekleri²⁹ hayvānlık³⁰

¹ V4: *tolar*; B2: *riyā-yi şūfī-leri*

² V4, Ü2: *hātır*

³ *harītası* .....*hālātıdın* Ü1: yok

⁴ V4: *bir* eklenmiş; P: *öküp*; Ü1: *ökülüp*

⁵ P, P2: *anı* eklenmiş

⁶ P2: *açma*

⁷ V3, V4: *yerge* eklenmiş

⁸ B1, B2: *tofrağdın*

⁹ *birev anı* V3, B1: *birevni*; Ü2: yok

¹⁰ V3: *yemegi*; Ü2: *yemek*

¹¹ V3: *nı*

¹² P2: *şarı*; Ü2: *sayyādı*

¹³ P2, P3: *'aynı*

¹⁴ *cān u* Ü2: yok

¹⁵ T1: *mahrūm yok*; P2, Ü1: *mahrūm-lık*

¹⁶ Kon. *arasında*

¹⁷ T: *özlerige*

¹⁸ L: yok

¹⁹ Ü2: *ṭā'un*

²⁰ A, P2, P3, S2, S3, Ü1, Ü2, B2, L: *ādemī-lık-dın*; Kon., V1, V2, T: *ādemī-lık-dın*

²¹ P: *ve bu*

²² V3, V4: *allında*; S2, S3: *ileyide*; P2, Ü1: *ileyinde*

²³ S2, S3: *müslümānlık-dın*

²⁴ Ü1: *ırak*

²⁵ Ü2: *ayık*

²⁶ Kon., P2, S3, Ü2, B1, L: *ādemī-lık-da*; Ü1: *ādemī-lıkda*

²⁷ V3, V4: *şekli*

²⁸ P2, S3, Ü1, L: *ādemī-lık-dın*;

²⁹ *ivüre kiymekleri* V3: *öyüzmekleri*

³⁰ S1: *hayvān*; Ü1: *hayvān-lık*; B1: *hayvānlık*

sebu'iyet-din nişâne. Ulug küçük-din (12) her¹ türlüglükte² gedây-ı muvahhiş, fâsid³ havâtır dik⁴ şâfi köngülge⁵ müşevviş.

Rubâ'î⁶

(13) Birmek⁷ bolmas bularğa⁸ insân hükmi

Yâ âdem ü mü'min⁹ ü müslimân hükmi

[P1-30a] (1) Fâsid ahlât-ka¹⁰ ki¹¹ vâcib-dür¹² def'i¹³

Bolgay-mu kişi birey dise cân hükmi¹⁴

(2) Otuz bişinçi faşl-Kuşçı¹⁵ ve şayyâd¹⁶ zikride-Kuşçı şayyâdlarğa muhtedâ vü hüküm-rân (3) ve bu cemâ'at anğa ra'iyet¹⁷ ü me'mûr-ı fermân. Kim¹⁸ ilgide bir kuş, kiçe ve¹⁹ kündüz²⁰ (4) renc ü meşakkat-ka²¹ tuş. Kiçe uykusu harâm ve imgek-din yok anğa²² ârâm. (5) Nefs²³ hazzı²⁴ için bir günehsiz ayağı-ğa²⁵ salıp bend, ve uzun tünler (6) anıñ 'azâbı bile horsend. Emel²⁶ riştesi tama'²⁷ ignesige çikip, ol (7) bî-zebân-ning²⁸ körer közin hem tikip. Maşûd²⁹ anı³⁰ şayyâd kılmak

¹ V1, V2, Ü2: bir

² P, V2, Ü2: türlü; Kon., P2, Ü1, Ü2: türlüde

³ Ü2: şafâsı

⁴ P, P2: hâtırğa

⁵ V1, V2, Ü2: köngül; V3, V4, T1, L: köngül-lerge

⁶ V2, T: nazm; S2, S3: yok; Ü1: kut'a

⁷ S1: virmek

⁸ P, P2, Ü1: alarğa

⁹ V3, V4: mü'min-ğa

¹⁰ V4: ahlât; V3, S2, S3, Ü1: ahlât-ğa; B1: ahlât anğa

¹¹ V3: yok

¹² V3: vâcib irür

¹³ V3: anıñ eklenmiş; L: ahlât ki fâsid olsa vâcib-dür def'i

¹⁴ fâsid ..... hükmi V2, Ü2: yok

¹⁵ P: kuşçılar

¹⁶ V, V1 P, T, T1, Ü2, B2, L: şayyâdlar

¹⁷ L: yok

¹⁸ P, V2, V3, V4, P2, Ü2: ki eklenmiş

¹⁹ Kon.: yok

²⁰ kiçe ..... kündüz T1: yok

²¹ Kon., S3, P2, Ü1, B1, B2: meşakkat-ğa

²² yok anğa P, P2, V1, V2, V3, V4, T, Ü2: anğa yok; P, P2: bir lahza eklenmiş

²³ P: nefsi

²⁴ T1: huzûrı

²⁵ Ü2, B1: ayakığı

²⁶ V3: ser eklenmiş; Ü1: ehl

²⁷ P1, S1, S2, P2, Ü2: yok

²⁸ V3: bizbânı

ve (8) özge¹ cānlıklar² kaşdığa³ cellād kılmak⁴. Kündüz deşt ü vādīga
 çapıp (9) bir niçe⁵ zebün-nı gāfil tapıp. Yüz mekr ü hîle⁶ bile kuşın
 alarga⁷ salıp ve ol (10) salğan-nı⁸ ve ol⁹ mazlüm-nı¹⁰ alıp¹¹.
 Aldurgandın soñgra¹² ol şayd¹³ (11) başı üstide¹⁴ tutup orun, ol kanı
 tolğan¹⁵ zebün-nı¹⁶ bismil kılmaz-(12)dın¹⁷ burun. Nidin¹⁸ kanatın
 sürüp¹⁹ koltuğın mü yaradur²⁰ (13) ve özi²¹ ol kâtil şākirdin²² şa'af²³
 bile toyğaradur²⁴. Niçe mundağ-nıñ²⁵ ki²⁶ [P1-30b] (1) kanın tökti,
 koltuğın yarıp²⁷ kanatın sökti²⁸. Fitrākige bağlap (2) öyige yandı, özi ve
 koşı kılğanlarga²⁹ kuvandı³⁰. Şüm nefsi³¹ (3) hażzığa³² bir iki³³ ayağ-

29 V3, V4: maksūd

30 V3, T1: anıñg

1 B1: özige

2 Ü2, L: cānlık-lar

3 cānlıklar kaşdığa B2: cān-lıg-larga; L: kaşd cān-lıglarga

4 V3, V4: yok

5 S2: bir niçe

6 Kon., A, P2, P3: hîle

7 B2: olarga

8 V3, V4, P2: salğan; ve ol salğannı S3: yok

9 ve ol P2: yok

10 V1, V2: mazlüm; Ü1: mazlümü

11 A, P3: alup

12 B2: soñg

13 Ü2: şaydnı

14 V, T1, Kon., L, B2: başıda

15 P: tolğan-nı

16 P: yok; B2: cān-verni

17 P2: itmes-din; P3: kılmakdın

18 V2, Ü2: kim eklenmiş; P, V1, S3: ni-di; L: yili-din

19 V2, V3, V4, Ü2, B2: söküp; T, T1: süydürüp; Ü1: sindürüp (34a-9)

20 P, P2: koparadur; V1, V3, V4, T, Ü2: mü yarup

21 ve özi V2, V3, V4, Ü2: yok

22 Ü2: kuşın

23 T, Ü2, L: şefkat

24 ve ..... toyğaradur V2: kuşın şefkat bile toyğuzup; V3, V4, T: kuşın şefkat bile
 toyğarup; Ü1: toyğarur; Ü2: toyğuzup

25 B1: mundağ-nıñg

26 Kon. kim; P, P2, V2, V3, Ü1: yok

27 P, P2, Ü1: koparup; S3: yarup

28 B2: söküp

29 T: kıyalğanı-ğa; V1, V2, V3, V4, T, T1, Ü2, B1: kılğanlarığa; B2: kılğanığa

30 P, Kon., S3, Ü2: kıvandı

31 P, V4, B1: nefsi

ları-ğa¹ irtikāb kılğay ve allıda² şıralğasın³ kebāb (4) kılğay⁴. Ba'zı-nı ki taŋla bigi-ge⁵ iltip tartkay⁶, anıŋ iltifatı-(5)dın köŋli-de⁷ culdū⁸ tama' artkay⁹. Kuş¹⁰ ta'rifi-de¹¹ digeni¹² barça¹³ lāf, (6) öz¹⁴ taḥsini-de sözlegeni barı¹⁵ güzāf. Munça mezmūm emrğa¹⁶ bā'is nefis kāmı, (7) ḥvāh imgeki ḥvāh temāşası ḥvāh kebābı ḥāh big¹⁷ in'āmı.

Meşnevi¹⁸

(8) Bular bā'isi barça¹⁹ nefsāniyyet

Ki anda²⁰ imes dāhil insāniyyet²¹

(9) Konalğa²² alıp²³ kayda²⁴ konsa direm

At²⁵ arpası²⁶ ve hem²⁷ kuşığa²⁸ tu'me hem

32 S3: *hazz üçün*

33 S3: *iski*

1 V3, V4, Ü2: *ayağların*; S2: *ayağla*; P2, S3, B2: *ayağ-ları*

2 P: *ilni-ğa*; Kon. *öyide*; P2: *ileyiğa*; Ü2: *öyinde*

3 Ü1: *şaralğasın*; P2, P3, S3, B1, L: *şıralğasın*

4 V1: yok; B1: *kıldı*

5 V2: yok

6 P2, S3, B1: *tartğay*

7 Kon., A, P2, S3, Ü2, B1: *köŋli-ge*

8 V4: *hār*; T: *hor*; A: *çuv*; P2, Ü1: *çuldi*

9 Kon., P2, S3, B1, B2: *artğay*

10 Ü1: *kuş*

11 P: *ta'rifi-ğa*

12 S3: *diken*

13 Ü2: yok

14 P: yok

15 P, P2: *barça*

16 Ü2: *emrge*

17 P, V1, V2, V3, V4, T1, S3, Ü2: *bigi*

18 V, V1, V2, V4, T1, B1: *beyt*; P2: yok; B2: *naẓm*; L: yok

19 *bā'isi barça* V3, V4: *barçası mahẓ*

20 B2: *andın*

21 L: *beyt*

22 Kon. *konulğa*

23 Ü1: *alır*

24 P, V2, V3, V4: *kaide*; Kon., S3, Ü1, B1, B2: *kanda*

25 P, P2: *atı*

26 V1, V2, Ü2: *arfası*

27 P, V3, V4, T, T1, P3: yok

28 P2: *kuş*

(10) Otuz altıncı fasl-Terbiyet¹ tapıp harām nemek-lik kılğan nöker zikride- (11) Nöker ki veliyy²-i ni'meti-din³ ri'āyet körgey ve big ü maḥdūmdın⁴ terbiyet ve⁵ (12) ināyet körgey⁶. İrlık⁷ ve insāniyyet oldur ki⁸ muḳābeleside kulluk ve ḥidmetkārılığ⁹ (13) belki yek-cihet-lıg¹⁰ ve cān-sipārılığ¹¹ kılğay. Ve¹² tilegey ki¹³ anğa cān [P1-31a] (1) fedā itkey, tā şefkati ḥuḳūkın¹⁴ edā itkey¹⁵. Hamiyyet ol imes ki maḥdūm¹⁶ (2) yana¹⁷ birevge köprek¹⁸ mültefit bolğandın¹⁹ şikāyet izhārı²⁰ kılğay ve (3) gile-mendlıg²¹ güft ü güzārı tā iş anğa yitkey ki²² ni'met küfrānı arāğa tüşkey ve (4) ḥaḳ-nā-şināşlıg²³ tuğyānı mācerāğa sürüşkey ve bu ādemī-sizlık²⁴ (5) kaçmak-ka²⁵ mūncerr²⁶ bolğay ve 'adūvv işikige barurğa²⁷ muḳarrer bolğay. Özin birevge (6) kul²⁸ dip²⁹ kaçan³⁰ dādek-

¹ V: *tertib*

² *nöker ki veliyy* V4: *veliyy nöker*, B1: yok

³ Kon., P2, P3, S3: *ni'met-din*

⁴ Ü2, B1, B2, L: *maḥdūmı-dın*

⁵ *terbiyyet* ve P, P2, Ü1: yok

⁶ P1, P3, S1, S2, S3, B1: yok; L: *tapḳay* eklenmiş

⁷ P2: *irlik*

⁸ Kon. *kim*

⁹ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: *ḥidmet-kārılık*; B1: *kılğay* eklenmiş

¹⁰ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *yek-cihet-lık*; B2: *yek-cihet-lik*

¹¹ Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *cān-sipārılık*; P2: *cān-sārılık*

¹² P, P2: *eger*

¹³ P, P2: yok; Kon. *kim*

¹⁴ *şefkati ḥuḳūkın* P: *şefkat ḥuḳūkını*; P2: *ḥuḳūkını*

¹⁵ B2: *kılğay*

¹⁶ P, P2, Ü1: *maḥdūmı*

¹⁷ P, V1: *yana*

¹⁸ B1, Ü2: yok

¹⁹ V3: *soṅg* eklenmiş; L: *soṅgra* eklenmiş; B2: *bolğanı bile*

²⁰ Kon., Ü1: *izhār*

²¹ V3: *gile-mend*; Ü1, L: *gile-mendlik*

²² Kon. *kim*

²³ V1, V3: *nā-şināşlıg*; Kon., P3, S3, Ü1, L: *nā-şināşlık*; P2: *şināşlık*; Ü2: *nā-şinās-lıgı nā-sipāşlıg*; B1: *nā-şinās*

²⁴ *tagy ānı* ..... *ādemī-sizlık* P2: yok; Ü1: *ādemīsizlik*

²⁵ P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *kaçmak-ğa*

²⁶ V3, V4: *mūncir*

²⁷ B1: *işikige*

²⁸ P2: *evvel*

²⁹ V4: yok

³⁰ V1: *satgan*; Ü1: *kaçgan*

dür¹ belki dādek-din² yüz katla³ kemrek⁴. (7) Be-taḥṣīṣ ki⁵ müfriṭ⁶ terbiyet körmüş bolğay ve muḳābeled⁷ bī-endām lāf-lar⁸ (8) urmuş bolğay⁹. İr ki bir yirdin¹⁰ bir yirge kaçkay¹¹, nā-merdlığ¹² (9) tofrağın yigit-lik¹³ başığa saçkay¹⁴. Çün¹⁵ mundağ¹⁶ kişi irlik¹⁷ (10) sanıdın narı-dur¹⁸ ve yigit-lik dāyiresidin taşkarıdur¹⁹. Hākimī kim (11) kiyāseti bar, anıñg kaşıda mundağ²⁰ kişige kaçan irenler (12) siyāseti bar. İrenlerdin²¹ merdāne günāh vücūdka²² kilse boynıga yüklen-gendin²³ (13) sonğ²⁴ boynın urarlar, kızıl yüzlük kıllur üçün boynıga tığ sürerler. Ammā [P1-31b] (1) anıñg sürḥ-rūlığıga²⁵ gül-güne sezā-vardur²⁶ ve yüz aq-lığı-ğa²⁷ münāsib²⁸ sepīde²⁹ (2) bardur. Kim qarı³⁰ muḥannes³¹-i mebhūt³² ve anıñg ḥāne-zādesi³³ keftār-ı fertūt³⁴. (3) Şirket bile

1 Ü2: *dük-dür* (21a-9); B1: *dik-dür*

2 Ü2: *dük-din*

3 B2: *mertebe*

4 P, P2, V1, V2, Kon., Ü1, B1: *kemrek-dür*

5 V3, Ü2: yok

6 B1: yok

7 P: *muḳānel-de*; V1, V3, Ü2: *muḳabeleside*

8 Ü2: *lāf*

9 V3: yok

10 V3, A, Kon., P3, S3, Ü1, Ü2, L: *yana* eklenmiş

11 P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *kaçğay*

12 V, V4, T1, Kon., A, S3, P2: *nā-merdlık*; P3: *nā, murādlık*; Ü2, B1, L: *nā-merdlık*

13 A, P3: *yigit*; B1: yok

14 S3, Ü1, Ü2, B1: *saçğay*

15 V3: yok

16 A: *bundağ*; B1, B2: *mundağ*

17 P: *yigit-lık*

18 P2: *barı-dur*

19 S1, S2, S3, P1, P2, P3, Ü1: *taşkarı*

20 B1: *mundağ*

21 S3: *irenler*

22 S2, S3, Ü2, B1, B2: *vücüdğa*; P2, Ü1: *vücüdığa*

23 V1, V2, V3, T: *yüklegendin*; S3: *yüklendin*

24 P: *sonğra*

25 Ü2: *sürḥ-rūlğ*

26 S3: *sezā oldur*

27 *yüklen-gendin* ..... *aq-lığı-ğa* V4: yok

28 P2, L: yok

29 V1, V2, V3, V4: *sefide*

30 Ü2: yok

31 V4: yok

32 T: *sehv*

meşşatalı¹ tüzgeyler ve bu kilin² zīb ü zīneti-din³ sihrler körgüz(4)geyler⁴ ve kaşın⁵ alıp⁶ vesmeğa şāyeste kılğaylar⁷ ammā vesmelerini (5) peyveste kılğaylar. Saḫalın kırkıp⁸ iki kulaḫ⁹ tözlerige¹⁰ zülfler¹¹ (6) āşüfte¹²-hāl koyğaylar, ammā¹³ iki 'izārı tarafıdın¹⁴ çep ü rāst iki hāl (7) koyğaylar¹⁵. Şerbeti¹⁶ destārın başıḡa bürünçek kılğaylar ki 'arūs mestüre¹⁷ (8) ve gird-i Yezd¹⁸ nā-mestürdur keşidelik¹⁹ yaḡlıḡdın²⁰ farkıḡa²¹ leçek²² salgaylar²³ ki (9) çün²⁴ muḫaddere²⁵ ve ḫulle nāzıklıḡı²⁶ nā- maḫdürdur²⁷. Bu nev' ārāste kılğandın²⁸ (10) sonḡra çenber-şāḫ yorḡa²⁹ uyḡa³⁰ tiskeri³¹ mindurğaylar³² ve şehrninḡ³³

33 P1: ḫāle - zādesi

34 V3: fertūt

1 Kon. meşşātalık; B2: meşşat-lar

2 ve bu kilin V3, V4: ve lūli kibi; T : yok

3 V3, V4, Kon., A, P2, P3: zīneti-de

4 ve ..... körgüzgeyler V1, V2, Ü2: yok; P2: körgüzler

5 B2: kırkıp ekelenmiş

6 A, P3: alup

7 P: yok

8 P2: kazıp

9 Ü2: kulaḫdın

10 Kon. tözige

11 P2, S3, Ü1: yok

12 Ü2: şifte

13 S3, Ü1: yok

14 P, P2: cānibi-din

15 ammā ..... koyğaylar S2: yok

16 V4, T: 'āriyyeti; T1: 'ārī; V3: tāre

17 Kon. mestüredür

18 ve gird-i Yezdi V3: yok

19 V: keşidliḡ; S1: keşidelıḡ; S3: keşide

20 A, P3: yaḡlıḡ; P2: yok

21 Ü2: başıḡa

22 P2, S3: kiçik

23 B2: kılğaylar

24 Ü2: yok

25 P: maḫdüre, V2, Ü2: maḫdür

26 ḫulle nāzıklıḡı P, V1, V2: ve ḫulle nāzıklıḡı; V3, V4: ḫulleligidin; A: nāzıklıḡı; Ü1: nāzıklıḡı; B1: nāzıklıḡı

27 P, S3, Ü1: nā-maḫdür

28 Ü2: kılğan sonḡ

29 V1, Ü1: yok

30 V3: atḡa; V4: atıḡa; B1: öküzge

31 P, S2, S3: tişkeri; V2, V3, V4: tirskeri

32 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B2: mindürgeyler

(11) kûy u¹ maḥallatıḡa² kizdürgeyler³. Eger varak yüz karalığıdın uyat ve (12) qalem⁴ kara til-lik⁵ bolurdın hicāb bolmasa aṅḡa münāsib⁶ ḡarīf-ler mestür⁷ (13) ve aṅḡa⁸ muvāfiḡ ‘aşıḡ-lar mezkūr bolḡay irdi ve ‘ıyş u neşāt bezmi⁹ kurulḡay [P1-32a] (1) irdi. Ammā andaḡ¹⁰ siyah-rüy-niṅ taḡbīḡi¹¹ ve ol nev¹² kara yüzlük-niṅ¹³ tafzīḡi¹⁴. Her (2) niçe ki¹⁵ ‘ālem¹⁶ ehliḡa mültemis bolsa¹⁷ munça¹⁸ oḡ¹⁹ bolḡusıdur²⁰.

Beyt²¹

(3) Bu nev‘ maṣḡaralıḡ²² ilge bes durur ḡayret
Ki²³ ölgey işitiben kimge bar²⁴ ise ḡayret

(4) Otuz yitiñçi faşl-Ked-ḡudālḡ sıfatı²⁵ ve ḡātun-larınıṅ²⁶ zikride-Kedḡudālḡ²⁷ ḡutula (5) almas²⁸ belāḡa mübtelālḡ²⁹. Devāsız¹

³³ S3: *ṣehriṅ*

¹ kûy ü V4, Ü2: yok

² B2: *maḡlātı-nu*

³ V: *kirdürgeyler*; B2: *çevrürdürgeyler*; Kon., V4, T, B1: *ve nezzāre-ger il ta‘n u teṣni‘ bile kim cārdaṅ sipāḡi-geri kavmiş taḡtın est dip feryād kılḡaylar eklenmiş*

⁴ Kon.: yok

⁵ A, P3: *tīrlık*

⁶ V3: *dur* eklenmiş

⁷ V3, V4: *menzūr*

⁸ A, P2, Ü1: yok

⁹ B1: yok

¹⁰ B2: *mundāḡ*

¹¹ Kon., V, T1: *tafzīḡi*

¹² V1, V2, V3, V4, T, Ü2: yok

¹³ L: *yüzlük*

¹⁴ Kon., V, T1: *taḡbīḡi*

¹⁵ P, Ü2: yok; Kon. *kim*

¹⁶ V1, V2, Ü2: *du‘ā*

¹⁷ Kon., P, P2, Ü1: *bolḡusı-dur*; V3, V4: *bolḡay*

¹⁸ S3: *bunça*

¹⁹ *bolsa munça oḡ* P2: yok; S2, S3, P3: *bes*

²⁰ V3, V4: *bolḡay*; T: *bolḡuḡı*

²¹ V4: yok; T, A, P3: *naẓm*

²² Kon., A, P2, P3, S3, Ü1: *maṣḡaralıḡ*; Ü2, B1: *maṣḡaralıḡ*; B2, L: *maṣḡaralıḡ*

²³ V3: *hem*; V4: *kim*

²⁴ Kon. *yār*

²⁵ V: *vaṣfıda zikride*; V3, V4, B2: *sıfatıda*; T1: yok

²⁶ Kon. *ḡātün*; P2, Ü1, Ü2, B1, B2: *ḡātün-lar*

²⁷ Kon., P2, Ü1, Ü2, B1: *kedḡudālḡ*

²⁸ T1, S3, B2: *ḡutulmas*

²⁹ Kon., P2, Ü1, Ü2: *mübtelālḡ*

Devāsız¹ rencğa² h̄vār u zār³ bolmaḡ⁴ ve ‘ilācsız (6) imgek-ke giriftār⁵ bolmaḡ⁶. Egerçi⁷ bu iş başdın⁸ ayak⁹ elem ü¹⁰ āzārdur, ammā¹¹ anıñ (7) keyfiyyeti-de tefāvūt-ler bardur. Muvāfıḡ tüşse¹² ked-bānū, devlet ü cem‘iyyet-ka¹³ (8) bolmaḡ durur¹⁴ hem-zānū. Öyniñ¹⁵ ārayişi andın ve öylük-niñ¹⁶ āsāyişi (9) andın. Cemālī bolsa köñgölge¹⁷ mergüb ve şalāhī bolsa¹⁸ cāñga¹⁹ maṭlūb. (10) ‘Āḡıle bolsa rūzgārga andın²⁰ intizām ve ma‘āş esbābıga andın tertīb ü (11) ser-encām. Bu nev‘ cüft kişiğe kavuşsa²¹, belki mundaḡ²² kām-kārılıḡ²³ ilig-ge²⁴ (12) tüşse²⁵, nihānī ḡam u miḡnet-de hem-rāz²⁶ u hem-demiñ bolḡay²⁷ ve maḡfī vū pinhān²⁸ derd ü meşakḡat-da²⁹ (13) dem-sāz u maḡremiñ³⁰ bolḡay. Rūzgārdın her cefā³¹ yitse enīsiñ ol ve çarḡ^{32-ı} [P1-32b] (1) devvārdın

¹ Ü2: *derdsiz*

² *devāsız rencğa* V4: *niçega*; S2: *rencğa*; Ü2: *rencige*

³ P, V1, V2, T, T1: *h̄ār u zār*

⁴ V3: *yok*

⁵ V3: *giriftārılıḡ*

⁶ V3, V4: *yok*

⁷ V: *yok*

⁸ Kon., P3, S3, L: *baştın*; iş başdın P2: *iş-din*

⁹ V3: *ayakğa*

¹⁰ *elem ü* V, T1: *yok*

¹¹ V4: *yok*

¹² Ü1: *düşse*

¹³ S2, S3, Ü1: *cem ‘iyyet-ğa*

¹⁴ V2, V3, V4, T, P2, Ü1: *bolmaḡdur*; V1, B1: *boldunḡ*

¹⁵ V3: *evini*

¹⁶ V2, V3, Ü2: *ādemī-niñḡ*

¹⁷ L: *köñgöl-ğa*

¹⁸ S1: *olsa*

¹⁹ P, P2: *oldur* eklenmiş

²⁰ P2: *şalāḡu*

²¹ S1: *tüşse*; B1: *bolḡay* eklenmiş

²² B1: *mundaḡ*

²³ Kon., A, P2, P3, Ü1, Ü2, L: *kām-kārılıḡ*; S3: *kām-kār*

²⁴ Ü1: *ilge*

²⁵ S1: *kirese*; B1: *bolḡay* eklenmiş

²⁶ S2, P2, Ü1: *hemzānu*

²⁷ P1, P3, S3, S2, Ü1, Ü2, B1, L: *yok*

²⁸ *ve pinhān* V2, V3, V4, Ü2: *yok*

²⁹ Kon., A, P3, L: *meşakḡat-ğa*; S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *meşakḡat-ğa*

³⁰ Ü2: *yok*

³¹ P: *ki* eklenmiş

³² Ü2: *çarḡ-dın*

her ibtilā¹ kilse celising ol². Könglünğ³ gamdın ol ğam-nāk ve bedeniñ⁴
 (2) za'f⁵-ı melāleti-din ol helāk. Eger hüsñ ü cemāli orta çağlık-dur⁶ ve
 muvāfaqatı (3) riştesi muhālefet-ka⁷ bağılık-dur⁸. Havf u recā bile
 tirilmek-dür⁹ ve hikmet ü (4) müdārā bile ma'āşını bilmek-dür¹⁰.
 Kedḥudālığnıñ¹¹ ba'zı müşkili bolsa āsān-dur¹², ammā (5) köprek ḥālī-
 de köñğül hirāsān-dur. Bu nev'ni hem nā-fercām-lıg¹³ ve nā-kām-lıg¹⁴ (6)
 bile taḥammül kıılğay¹⁵ ve her niçük bolsa¹⁶ ötkerilgey. Ammā
 ne'uzubillāh nā-sāz cüft (7) irge¹⁷ mühlik marazdur āşikār ve nühüft
 selīṭa bolsa köñğül¹⁸ andın rence ve (8) kabīḥa bolsa ruhğa¹⁹ andın
 şikence. Yaman til-lik²⁰ bolsa abuşka köñgli (9) andın yaralıg, yaman
 işlik²¹ bolsa irge andın yüz²² karalıg²³. Meyḥvāre (10) bolsa öy-din²⁴
 ābādliğ²⁵ ber-ṭaraf, bed-kāre bolsa²⁶ öy²⁷ andın Beytül'telef²⁸. (11) Ol ki
 evvel mezkūr boldı ve yokkanırak²⁹ meştūr boldı³⁰, rüzgār anasıdın (12)

¹ devvārdın her ibtilā Ü2: her belā

² rüzgārdın ..... celising ol B2: yok

³ P2: köñgliñ

⁴ ol ğam..... bedeniñ P2: yok

⁵ V4: za'if

⁶ Kon., B1, L: çağlık-dur

⁷ S2, S3, S3, Ü1, Ü2: muhālefet-ğa; B1: muhālif-ğa; B2: muhālefetge

⁸ ve ..... bağılık-dur: S1: yok; P2, P3, S3, Ü1: bağılık-dur; B2: bağılık

⁹ Ü2: tirilmek

¹⁰ B2: tüzmek-dür

¹¹ Kon. kedḥudānıñ; V1: kedḥudlıg; P2, Ü1, Ü2: kedḥudālık-nıñ; B1: kedḥudālıg

¹² P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2: āsān

¹³ Kon., A, P3, S3, Ü1, L: nā-fercāmlik

¹⁴ Kon., A, P3, S3, Ü1, L: nā-kām-lık; nā-fercāl-lıg ve nā-kām-lıg Ü2: nā-fercām ü nā-kāmliğ

¹⁵ Kon., Ü2: kılğay; B2: kılaalğay

¹⁶ P, P2: ḥāh nā-ḥāh eklenmiş

¹⁷ V1, V2, S2, B1: ilge; Kon. iuge

¹⁸ V1: köñğül-ğa

¹⁹ P3: ruh-ka

²⁰ A: tırlik; P3: tirig-lik; B2: til-lıg

²¹ P: iş; B2: iş-lıg

²² V3, V4: yüzi

²³ Kon., A: karalıık

²⁴ Ü1: öyi-din

²⁵ S2, S3, Ü1: ābādlik; B1: ābād

²⁶ S1: olsa

²⁷ Ü1: öyi

²⁸ P1, S1: beytül'taṭaf; S1: telef

²⁹ V3, T: yukarırakda

³⁰ P1, P3, Ü1, S2, S3, B1, L: yok

yüz yıl-da bir tuğmas¹ ve yüz miñg-din² bir³ yolukmas⁴. Yolukğan⁵ kişi-ge (13) tãc-ı tãreğ⁶ bolsun⁷ ve bu⁸ sa'âdet anğa mübârek bolsun⁹. Ammâ bu tãyifeni¹⁰ [P1-33a] (1) Hãk te'âlã¹¹ nãkış u çep¹² yaratıp-dur¹³ ve kemâl ü rãst-lğ-nı¹⁴ zãt-(2)larındın¹⁵ hüretip-dür. Ve fi'l-lerin¹⁶ nã-ğoš kılıp-dur ve köprek (3) irenlerni alargã¹⁷ zebün u¹⁸ bār-keş kılıp-dur. Fitne vü mekr alargã¹⁹ pīşe, (4) efsün u ğadr²⁰ alargã endīşe. Hãk²¹ ni'met-lerigã²² nã-sipās, hãlk (5) yağşılığ-larigã²³ Hãk nã-şinās²⁴. Nã-ğuffãzlığ²⁵ dīn-leri, nã-inşãf-(6)lğ²⁶ ayınleri. Hod-nümãlğ²⁷ alargã²⁸ şīve, ğod-pesendlığ²⁹ alargã³⁰ (7) mīve. Dīn-lerigã³¹ 'aql yokıdın ğuşūr, 'aqlıllarında dīn yokıdın fütür. (8) Libãsları-da nefis levşī-din nã-pãklik³²,

¹ V3, B1: tuğmasun; S1: kılmes

² Ü2: miñg

³ P, P2: birige; V3: biri

⁴ V3: yolukmasun; ve yüz .... yolukmas B2: yok

⁵ Kon., A, P3, Ü1: yolukkan

⁶ P3: tark; Ü2: tãc u tark

⁷ S1, S3: olsun

⁸ P, P2: uluğ eklenmiş

⁹ V3, V4: yok; S1, S3: olsun

¹⁰ S3: tãyifeyi

¹¹ Ü2: yok

¹² P2: vacb

¹³ V3: itip-dür

¹⁴ S3: rãst-lğnı; B2: rãstlık-nı

¹⁵ P, V3: zãtı-dın; P2: alar zãtı-dın

¹⁶ V1, V2: ğayãl-lerin; A, Ü2: ğayl-lerin; B1: ğãl-larin; B2: ğuyların

¹⁷ B2: olargã

¹⁸ zebün u P, P2, S2, S3, Ü1: yok

¹⁹ B2: olargã

²⁰ P: ğadrılığ; S2: ğaddarlığ; P2, S3, Ü1: ğaddãrlık

²¹ Kon. te'âlã eklenmiş

²² T1: ni'met-lergã; S3: ni'met-lerige

²³ Kon. yağşılığlarige; P2, Ü1, Ü2: yağşı-lık-larigã

²⁴ P: nã-şinãşlığ

²⁵ Kon. nã-ğãğkãzlık; S3, P2, Ü1: nã-ğuffãzlık

²⁶ Kon., P2, B2: nã-insãflık

²⁷ P2, Ü1, B2: ğod-nümãlık

²⁸ B2: olargã

²⁹ Ü1: ğod-pesendlık; S3: ğod-sitãhğ

³⁰ B2: olargã

³¹ S1: dīn-leri-de

³² B2: nã-pãk-lık

sıfāt-larida¹ zāt (9) ḥabāseti-din bī-pāklik. Hūş-yārları² cehl meyidin mest, ösrük-(10)leri³ mey ü⁴ ma‘şuḳa⁵-perest⁶. ‘Ayb-bīn-lıḳ⁷ nazarları, ‘ayb-cūyluḳ⁸ (11) hūnerleri. Keyd ü firīb-de⁹ füsūn-sāz¹⁰, mekr ü hīlede sihr-perdāz. Bī-cürm-(12)leriḡa ḳaşd u ġıybet-leri¹¹ ḳatl¹²-peyvend ve bī-günahları¹³ kızb ü tōhmet-leri (13) rāst-mānend. Haḳ ṭarafın¹⁴ tutmaḳ-ları¹⁵ müte‘assir¹⁶, bāṭıl cānibi-din ötmek-leri¹⁷ (14) mute‘azzir. İnglik¹⁸ bile¹⁹ yüz kızartmaḳ alarıḡa²⁰ tezyīn, söz esnāsıda [P1-33b] (1) yüzleriḡe²¹ ḳara tilemek alarıḡa āyīn. Şeh-zāde-i perī-şüret abuşḳaḡa²² (2) işleri ḡadr u bī-dād, zengī-i dīv- sīret²³ oynasḡa²⁴ resm-leri maḥabbet ü ittiḥad. (3) Perdede olturmaḡları²⁵ hīle-sāzlıḡ²⁶, yasamp²⁷ atlanmaḡlıḡları²⁸ espek-(4)bāzlıḡ²⁹. Hulleleri³⁰ ‘ankebūt tāri

¹ Ü1: nefāset-leride; Ü2: insāniyyetleride; B2: köngül-leride

² L: pişyārları

³ Kon. esrük-leri

⁴ mey ü Ü2: yok

⁵ V3: ma‘şuḳ

⁶ Ü2: mey-perest

⁷ L: ‘ayb-bīn

⁸ Kon., Ü1, L: ‘ayb-cuylıḳ

⁹ P2: firīb ü efsūn-sāz

¹⁰ S3: efsūn-sāz

¹¹ Kon. ḡayb-ları

¹² Ü2: ḳatl-ḡa

¹³ V1: bī-günah; Ü2: bī-günāh bī-günāhlarıḡa

¹⁴ V, T1, L: ṭarafı; V3: ṭarīḳın; T: ṭarafını

¹⁵ B2: tutmaḳ-lıḳ-ları

¹⁶ T1, Ü2, B2: müteḡayyir

¹⁷ B1: ötmek

¹⁸ Kon., S2: itiklik; Ü1: ḡāze

¹⁹ iteklik bile V3: anıḡ; Ü1: bilen

²⁰ B2: olarıḡa

²¹ Kon. yüzige

²² Ü2: abuşḳa

²³ V, T1: şüret

²⁴ Kon., A, P3, B1, L: oynasḡa

²⁵ V1, V2, V4, T: olturmaḡlıḳ-ları; S2, S3, P2, Ü1: olturmaḡları; Ü2: olturmaḡlıḡ; B1: olturmaḡlıḡ; B2: olturmaḡ-lıḳ-ları; L: olturmaḡlıḡ-ları

²⁶ P2, S3, Ü1, Ü2: hīle-sāzlıḳ

²⁷ Kon. sānūt

²⁸ V, T1, Kon., L: atlanmaḡları; V1, V2, V3, V4, P: atlatmaḳ-lıḳ-ları; P2, S2, Ü2: atlanmaḡlıḡları; B2: atlanmaḡ-ları

²⁹ Ü1, Ü2, B2: esbek-bāzlıḳ

³⁰ Ü2, B1, B2: hīleleri

ni perde¹-püş bolğay kişi-niñ² bu nev³ (5) perde-darı. Kem-pır ki⁴ iski sanaçka⁵ gāze sūrtkey⁶ ve titrey durgen⁷ (6) başka⁸ titregüç sançkay⁹, evlī¹⁰ ol-dur ki¹¹ felek anıñ¹² başını¹³ (7) ecel taşı bile yançkay¹⁴. Bu t̄ayifedin eger qarı dādek dūr ki yasanurğa¹⁵(8) rāğīb-dur ve eger¹⁶ arpa¹⁷ yialmas¹⁸ işek-dūr¹⁹ ki²⁰ naķşın efsār u²¹ cul-ğa (9) tālib-dūr.²² Bularniñ zebūn irenleri²³ yük tartar²⁴ işekleri (10) ve ‘aciz ҡaltabān-ları ҡul-ları²⁵ belki dādekleri. Andak²⁶ ki²⁷ barı²⁸ (11) ḥalāyık-da²⁹ tefāvūt bar, bularniñ hem³⁰ tefāvūt-leri bī-ḥisāb-dur³¹ ve şümār³². (12) Bu tefāvūt üç kısım-dur³³, biri ‘avām-dur³⁴ biri ḥavāşdur³⁵ biri (13)

¹ V3, T, T1: nev¹ eklenmiş, V: ( ) nev¹

² V3: kişini

³ bu nev¹ V3: yok; A, P3: bu nev¹ kişiniñ

⁴ V3: kerre kim; V4, T1: kerek ki; Kon. kenpere; A, P2, S3: keniz ki; Ü2: kenfir ki; L: kimper

⁵ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: sanaçğa

⁶ Kon. sūrtkay

⁷ P: titreyürüngen; V1: titredürğanı; P2, S2, Ü1, Ü2, B1, B2: titreydurğan

⁸ Kon., Ü1: başğa; B1, B2: başığa

⁹ P2, S3, B1: sançğay

¹⁰ B2: evvel

¹¹ V, T1, Kon. kim

¹² V, T1, Kon., L: yok

¹³ V2, V3, V4, Ü2: başın

¹⁴ evlā ..... yançkay B1: yok

¹⁵ Kon. yasaturğa; S3: yasaturğa

¹⁶ Ü1, Ü2: yok

¹⁷ B2: arfa

¹⁸ B2: yemes

¹⁹ P, V1, V2, V3, V4, T: ki eklenmiş

²⁰ Kon. yok

²¹ efsār ü P2: yok

²² P1, P2, S1, S2, S3: tālib

²³ P: ki eklenmiş; V3: irkekleri

²⁴ P, P2: tartarğa

²⁵ ve ҡulları V1, V2, P2, P3, B1: yok

²⁶ B1, B2: andag

²⁷ V3, V4: barı eklenmiş

²⁸ Kon. yok

²⁹ V3, T: ḥalāyık-ğa; Ü2, B1: ḥalk-ğa

³⁰ Ü2: yok

³¹ Ü2: bī-ḥesāb

³² ve bī-şümār T: bar

³³ P: ve her yeri-ge başğa resm ü başğa ism-dür ; P2: ve her birige başğa resm ve başğa ism-dür eklenmiş; Ü2: kısım

hâşü'l-hâş¹. 'Avām-ları² behāyim ü sibā'-mānend, içmek ve yimek ve uykuğa horsend. (14) Tā'at-ları zīb ü ārāyiş, 'ibādet-leri zīnet ü nūmāyiş. [P1-34a] (1) Şi'ārları islām-dın ğaflet, murād u kām-ları fışk³ u şöhret. (2) Havāş-ları⁴ iblīs-şi'ār ü dīv-āyin, şīveleri mekr ve pīşeleri kīn. (3) Şavāb rāy-ları⁵ rīv⁶ ü mekkārılığ⁷ şalāh u taqvā-ları sitem ü ğaddārılığ⁸. (4) Ğadr u mekrde⁹ dīv alar kaşıda gül, fesād u hīlede şeytān (5) alar allıda¹⁰ gül¹¹. Melāyik alar kaşıda belāhet¹² bile ma'yüb, şeytān (6) alar¹³ allıda¹⁴ hamākat-ka¹⁵ mensüb¹⁶. Hāne-vādeler buzmağ alarga¹⁷ mesācid¹⁸ (7) yasar dik fen, nā-hağ kan¹⁹ alarga ölüg tırgüzgençe²⁰ müstahsen. Yüz (8) yaḥşı-lıq-ka²¹ miñg yamanlıq²² işleri, nüş yitkürgençe²³ niş (9) urmağ²⁴ āsāyiş-leri²⁵. 'İffet ü şalāh öyi alardın²⁶ buzuk, 'āfiyet (10) ü zühd²⁷ bināsı alardın²⁸ yıkuğ. Alar²⁹ mekri ta'rifi-

³⁴ V3, T1: 'ām; Ü1: 'am-dur; Ü2: 'avām

³⁵ V3, T1: hâş

¹ P, Kon., B1: elhâş-dur

² Ü1: 'avām

³ Kon., A, P2, P3, Ü1, Ü2, B2, L: fışk-da

⁴ V3, V4, Ü2, B1: hâş-ları

⁵ T: şevāb-rāy-ları

⁶ Kon. rīb

⁷ V2, V3, T, P2, Ü2: mekr ü mekkārılıq; Kon., A, S2, S3, P3, Ü1, L: mekkārılıq

⁸ Kon., A, S1, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: ğaddarlıq

⁹ Ü2: mekr

¹⁰ P, P2, Ü1: ileyinde; V3, V4: allıda; S2, S3: ileyide

¹¹ P2: kök

¹² V1, V2, Ü2: melāmet

¹³ B2: olar

¹⁴ V3: yanıda; V4: kaşıda; S2, S3: ileyide; P2: ileyindi; Ü1: allında; gül ..... allıda B1: yok

¹⁵ P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: hamākat-ğa

¹⁶ B1: melāyik-ler alar kaşıda melāmet bile ma'yüb eklenmiş

¹⁷ Ü2, B1: yok; B2: olarga

¹⁸ Kon., P2, P3, Ü1, B2: mescīd

¹⁹ P3: yok

²⁰ P, V1, T: tırgüzgünçe; V3, Ü1: tırgüzgen dik; A: tırgüzgençe; S3: tırgüzgünçe

²¹ Kon. yaḥşı-lıq-ka; S2, S3, Ü1, P2, Ü2, B1: yaḥşı-lıq-ğa

²² A, S2, S3, P3, L: yamanlıq; P2: yaman

²³ Ü1: yetküрге

²⁴ P, P2: yetkürmek

²⁵ B2: işleri

²⁶ B2: olardın

²⁷ P2: zühd ü 'āfiyyet

²⁸ B2: olardın

de köp 'ulūmda¹ dānā (11) ve köp diḳḳat-lıḳ² ḥükemā³, kitāblar taṣnīf itip-dürler⁴ ve⁵ mücelledler (12) bitip-dürler⁶ ve mübālağalar⁷ bile⁸ baş-lar⁹ kılıp-durlar ve henüz öz(13)lerin¹⁰ 'āciz ü muḳaṣṣır bilip-dürler¹¹. Bu bir niçe perīṣān¹² kelimāt bile¹³ ni nev' [P1-34b] (1) ta'rīf-lerin aytsa bolğay ve tavṣīf-leri-niṅ¹⁴ yüzdin¹⁵ birige yitse¹⁶ (2) bolğay¹⁷. Ammā ḥāṣ-ül-ḥāṣ-ları bularğa 'aks-i muṭlak, ḥaḳ-gūy u ḥaḳ-ṣinās ve (3) til-leride ḥaḳ ve köṅgöl-leride¹⁸ daḡı¹⁹ Ḥaḳ. 'Ulemā-yı islām-ğa²⁰ alardın²¹ fayide (4) ümīd, evliyā-yı 'izām²² alar²³ enfāsı-dın müstefid. Enbiyā-yı²⁴ mürselin-ni²⁵ (5) alarğa²⁶ mādih bilgil²⁷, melāyike²⁸-i muḳarrebīn²⁹ alarğa³⁰ igeçi siṅgil. 'İffet tārıdın (6) başlarıda³¹ mıkna' ve 'işmet ḥullesidin³² yüzleride³³ bürka'. Bu bürka'-

29 A: aları; B2: olar

1 V2, V3, V4, Ü2: 'ulūm-lıḳ

2 Kon., P2, S3, Ü2: diḳḳat-lıḡ

3 P2: 'ulemā

4 B2: kılıp-durlar

5 V4: henüz ve

6 mücelledler bitip-dürler V3: yok; B1: itip-dürler

7 T: müṭāla'alar

8 Ü2: birle

9 B1: baş

10 V, T1, Kon. özlerini

11 P2: bilip-türler

12 T1, B1: yok

13 V, Kon., Ü2: birle; A,P, V1, V2, V3, V4, T, T1, B1: bile

14 B2: tavṣīflerin

15 B2: yüzde; L: yüzidin

16 B1: aytsa

17 ve tavṣīf-leri-niṅ P2: yok

18 ḥaḳ ve köṅgöl-leride V4: yok; P2, S2: ḥaḳ eklenmiş

19 P, V1, V2, V3, V4, T, A, S2, S3, P2, P3, Ü1: yok

20 V3: islām-dın

21 V3: alarğa

22 V1, T: 'ulemā; V2, V4: umerā; V3: umerāy; Ü2: ümerā-yı 'izām

23 B2: olar

24 V1, V2, V4, T, Ü2, B1: evliyā

25 V3: ve evliyā; A, P3: mürselin

26 B2: olarğa

27 V4, Ü2: digil; B1: tiḡil

28 V: melāyik

29 S2: ni eklenmiş

30 P2: yok; B2: olarğa

31 B1: başlarıdın

nı (7) ol yüzdin Hakk¹ yırak kılmasun ve fütür yili-din² bu³ perde ol vechdin açılmasun⁴. (8)

Otuz sikizinci⁵ faşl-Riyâyî meşâyih-ler⁶ zikride-Şeyh-i riyâyî, ra'nâlık cilve-nümâyı (9) misî-dür altun bile⁷ rûkeş, taş hoş-nümây ve içi nâ-hoş. (10) Sûreti dervîş-veş ve ma'nîsi serâ-ser gışş. Vârestelîği barça kayd, (11) kerâmâtı tamâm şeyd⁸. 'İmâmesi riyâset yüki, başıda bir fâsid hayâl⁹ (12) her¹⁰ tügi. İgnideki¹¹ murakka', reng-âmizliġ-lar¹² bile mülemma'. Ridâsı¹³ 'uyûbı-nıñ¹⁴ (13) perde-dârı, riyâ çarhı igirgen her târı. Misvâkı tîma' tîşin¹⁵ itütürge¹⁶ [P1-35a] (1) sühân, şâne-dânı-da¹⁷ rîş¹⁸-hand¹⁹ âleti nihân. Mühre-bâzlıġ²⁰ tesbîhin (2) ivürmek²¹, uzunrak²² namâz²³ ġaraşı²⁴ il körmek. Külâh-ı devlet ol (3) devlet-mendġa²⁵ destâr²⁶, uzun²⁷ 'ilâkası tülkü kıyruġıdın nümüdâr. (4)

³² P2: *hullesidin*

³³ B1: yok

¹ B1: yok

² Ü1: *seylidin*

³ Ü2: *ol*

⁴ P: *ayrılmasun*

⁵ V2, V3, Ü2: *sikizlençi*

⁶ P, S2, S3, Ü1, Ü2: *şeyh-ler*; V1, V3, B1: *meşâyih*; S2, S3: *şeyh-ler*

⁷ S1: *ile*

⁸ V4: *şaydı*

⁹ S3: *hayâlî*

¹⁰ P, P2: *bir eklenmiş*

¹¹ P2: *ignidaġı*

¹² Kon. *reng-âmizliġ*; B2: *âmiz-liġ-lar*

¹³ Ü2: *edâsı*

¹⁴ V3: *'uyâbî*

¹⁵ P: *tîşi-ni*

¹⁶ V1, V2, B2, Ü2: *itürge*; Kon., Ü1: *itürge*; P2, S2, S3: *ititürge*

¹⁷ P2: *şâneside*; S3: *şânedâr*

¹⁸ *şâne-dânı-da rîş* P: *şânesi ve ârâyış*; V4: *şânesinde*

¹⁹ S3: *yok*; Ü1: *handan*

²⁰ S2, P2, Ü1, Ü2: *mühre-bâzlıġ*

²¹ B2: *ögürmek*

²² P, P2, Ü1: *uzun*; Ü1: *uzın*

²³ P, Kon., A, P2, Ü1: *namâzı-dın*; Ü2, L: *namâzdın*

²⁴ P, P2, Ü1: *hemân eklenmiş*; Ü2: *ġarâz*

²⁵ V3: *sezâvâr her eklenmiş*; T1: *sezâvâr*; Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *devlet-mendġa*; B2: *devlet-mendġe*

²⁶ V, Kon., S2: *perâver eklenmiş*

²⁷ P, Kon., A, P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *uzunrak*; B2: *yok*

Maḥal-siz şayḥası be-ğāyet savuḡ¹, andaḡ² ki vaqt-siz ün³ tartḡan⁴ (5) tavuḡ⁵. Gaḡleti-din⁶ evrādıda⁷ ‘alalā, niçük⁸ ki⁹ mest-ler bezmide dir nā telālā. (6) Barça kelimātı¹⁰ ḡilet-engiz ve mecmū‘-ı ḡareż-āmiz. Vāḡı‘ası barı¹¹ yasalḡan, (7) oyḡaḡlık-da¹² digeni¹³ barça¹⁴ yalḡan. Semā‘i uşul-din¹⁵ taşḡarı, (8) vecd ü sa‘ḡası ta‘rif āhengi-din¹⁶ narı¹⁷. Şüretide munça pıç der pıç, (9) ma‘nı-si¹⁸ ḡöd¹⁹ başın²⁰ ayak²¹ ḡiç. Bu ḡabış zāt²² ve munça arāyiş, (10) pāk²³ irenler ḡali-din anda nümāyiş²⁴. Heyḡāt²⁵ heyḡāt uyat ve yüz miḡ (11) uyat. Turfe bu kim bu maḡhargā müridler²⁶ hem bar, ḡidmetide barça şifte vü (12) bī-ḡarār. Ve ol²⁷ bu dükkānnı yörütüp tedbır²⁸ bile²⁹ ve bu ma‘rekeni tutup³⁰ (13) tezvır³¹

¹ A, P2, P3, S2, S3, Ü1: *savuḡ*

² B2: *andaḡ*

³ A: *e zān*

⁴ P, P2: *tartḡay*; T1: *tartḡaç*

⁵ A, P2, P3, S2, S3, Ü1, B1: *tavuḡ*

⁶ Ü2: *gaḡlet-din*

⁷ Ü2: *evrādlarıda*

⁸ P, Ü1, P2: *andaḡ*

⁹ Kon. *kim*

¹⁰ Kon. *kelimāt-ları*

¹¹ P, P2, Ü1: *barça*

¹² Kon. *uyḡaklık-de*; A, Ü2: *uyḡaḡlık-da*; P2, S3: *uyḡaḡlık-da*; P3: *uyḡalık*; Ü1: *uyḡaḡlık-da*; L: *uyḡaḡlık**

¹³ Ü1: *digenni*

¹⁴ *yasalḡan .... barça* V1: yok; Ü1: *barı*

¹⁵ B1: *uşulı-dın*

¹⁶ V1: *āhenk-din*; B2: *anıḡ-dın*

¹⁷ S3: *tārı*

¹⁸ *ta‘rif ..... ma‘nā* B1: yok

¹⁹ V3: yok

²⁰ Ü2, B1: *baş-dın*

²¹ V3: *heme eklenmiş*; B1: *ayak*

²² V3: *zātıḡa*; V2, V4, Ü2: *zāt-ḡa*

²³ S3: yok

²⁴ *pāk... nümāyiş* B1: yok

²⁵ P2, P3, Ü1: *heyḡāt heyḡāt*

²⁶ B1: *mürid*

²⁷ P3, S3, Ü1: *bu*

²⁸ T1: *tezvır*

²⁹ P, V1: *ile*; Ü2: *birle*

³⁰ V2, V3, V4: *ḡurup*

³¹ T1: *tedbır*

bile¹ kim şeyātīn-ğa² maḥall-i ḥayret-dür ve dīv-i la'īn-ğa mücib-i 'ibret [P1-35b] (1) ü nefretdür³.

Nazm⁴

Fakr ismi bile⁵ munça şeyd ü⁶ zerḳ u bu riyā
(2) Saltanat dik-dür ki kılḡay pādişāh-ı bû-riyā
Bu eger dervīş özin kılsa (3) gümān ol pādişāh
Yok⁷ 'aceb çün ikisi-de yok-turur⁸ 'aql u ḥayā

(4) Otuz tokuzunçı faşl⁹-Ḥarābāt ehli¹⁰ zikride-Rind-i ḥarābātī ki mey içmek bile¹¹ öter¹² evḳātı, (5) ḥabāb dik bāde hevāsı başıda, şurāḥī dik baş koyar yiri sāḡar (6) ḳaşıda. Deyrde her ḳayan ki bezmī körüp, sebū-keşlik vesīlesi (7) bile özin yitkürüp. Nāmūs destārın başıdın¹³ alıp¹⁴, bir cūr'a üçün (8) mey-fürüş¹⁵ ayaḡı-ğa¹⁶ salıp. Mey-ḥāne tereddüdidin bī-ḥānümānlıḡı¹⁷ (9) peymāne ta'alluḳıdın¹⁸ bī-ser ü sāmānlıḡı¹⁹. Her²⁰ muḡ-beçe ilgidin²¹ ki cāmı²² tartıp, (10) Cemşiddin istiḡnā vü şevketi artıp. Muḡ-beçeler²³ yüzi allıda²⁴ büt-perest, (11) deyr pīri ayaḡı-da başı tofraḳḳa²⁵ pest. Yaḳası meyḥvāre şūḥlar ilgi-din (12)

¹ P: yok

² Kon. *şebātīn-ğa*; S2: *şeytān-ğa*

³ V1, V2: *nefret ü ḥayret*; T: *nefret ü ḥayret-dür*; Ü2, B1: *ḥasret-dür*

⁴ P, V1, V4: *nazm*; V2: *fıkra*; V3, T1: *beyt*; Kon., Ü2 *rubā'ī*; Ü1: yok; L: *şi'r*

⁵ Kon., A, P2, P3, Ü2, B1: *birle*

⁶ Ü2: yok

⁷ S3: *bu*

⁸ Ü2, B2: *yok durur*

⁹ V3, T, T1: *rind ü eklenmiş*

¹⁰ B2: *ehl-i ḥarābat*

¹¹ A: *birle*

¹² B1: yok

¹³ P3, Ü2: *başdın*; Ü1: *başındın*

¹⁴ P3: *alup*

¹⁵ Kon. *miḡaraveş*

¹⁶ Ü2: *ayaḳıḡa*

¹⁷ Kon. *bī-ḥan-mānlıḡı*

¹⁸ A, P3: *ta'alluḳıdın*

¹⁹ S3: *sāmānlıḡı*

²⁰ L: *bir*

²¹ Ü2: *mülki-din*

²² Ü1, B2: *cām*

²³ Ü2: *muḡ-beçe*

²⁴ P, P2, Ü1: *ileyinde*; S3: *ileyide*;

²⁵ S2, S3, B1: *tofraḳḳa*; Ü1: *tofraḡḳa*

çāk, köngli hem alar¹ 'ışkı tığdın zaḥm-nāk². Deyrde mey gedālğı-ğa³ iştigāl⁴, (13) ilgide mey-ḥāneniṅ sınıx sıfālī. Rūsvālğ⁵ kūyda ayagı⁶ yalaṅg⁷ başı hem, [P1-36a] (1) bed-mest-ler dest-bürdidin⁸ maṅğlayı zaḥm-lık kaşı hem. Vücūd şahşın kılur (2) üçün pā-māl, mecālīs-de⁹ yiri şaff-ı ni'al¹⁰. Başığa 'imāme miḥneti artmay, (3) boynı¹¹ ridā¹² minnetin¹³ tartmay. Nefsi gerçi tofraḳka¹⁴ hem-dest¹⁵, allıda¹⁶ felek (4) pest. Zamān¹⁷ nevāyibi-din¹⁸ köngli ḡām-sız¹⁹ felek ḥavādişi-din²⁰ ḥātırı elem-siz. (5) Vücūd u 'adem-din bolmay hirāsān, bar ve yok himmeti allıda²¹ yek-sān. Surāḥī dik (6) telḥ²² yıḡlamak-dın neşātı, mey dik ayakka²³ tüşmek-din²⁴ inbisātı. Muḡ deyride (7) bir dem sağalmay²⁵, dehr²⁶ ḥayr u şerriga köz salmay²⁷. Zamān²⁸ yaḥşı yamanı²⁹ bile (8) işi yok, dise bolğay ki 'ālem-de mundaḳ kişi yok. Devr³⁰ ehli³¹ zulmıdın (9) mundaḳ¹ ma'āş-ğa² muḥik³, 'avf u⁴ Ġafūr⁵ rahmeti-

¹ B2: *olar*

² V, T1, Kon., L: *helāk*

³ Ü2, B1: *mey-gedālğ*

⁴ Kon. *iştigāl*

⁵ Kon., A, S3, Ü2: *rūsvālğ*

⁶ Ü2: *ayak*

⁷ V1, V2, V3, V4, T, T1, P, Ü1: *yalaṅgaç*

⁸ *dest bürdidin* A: *sizdin*, P3: *setizidin*

⁹ B2: *meclis-de oturur*

¹⁰ T1: *el-ni'al*

¹¹ S2, P2, S3, Ü1: *boynı-da*

¹² P: *darda*

¹³ Ü1, Ü2, B1, B2: *minneti*

¹⁴ S3: *tofraḳğa*

¹⁵ P3: *himmeti*, P2: *velī himmeti ileyinde* eklenmiş

¹⁶ P, P2, Ü1: *ileyinde*, S2: *ileyide*

¹⁷ V4: *rüzgār*, Ü2: *cihān*; B1: *yok*

¹⁸ P2: *nevāsi-dın*

¹⁹ Kon. *ḡām-sāz*

²⁰ Kon. *ḥavādiş-din*

²¹ P, P2, Ü1: *ileyinde*; S2, S3, P2: *ileyide*

²² V1, V2, V3, V4, T, Ü2, B1: *kan*

²³ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *ayakka*

²⁴ Ü2, B1: *tüşmek*

²⁵ S2: *salmağay*; Ü1: *salmay*

²⁶ Ü2, B1: *deyr*

²⁷ S2: *salmağay*

²⁸ V3, V4: *zamāne*; S1: *zamān-niṅ*

²⁹ B1: *yaman*

³⁰ Kon., P2, P3, S3, Ü2, B1, B2, L: *dehr*

³¹ Ü1: *ili*

mundak¹ ma'āş-ğa² muhiḳ³, 'avf u⁴ Ğafūr⁵ raḥmeti-ğa müstaḥaḳ.
Vücūd⁶ mey-kedesi (10) tofrağıda fānī, ümīdi Ḥaḳ keremidin beḳā-yı
cāvidānī. Rind ü gedāğa ki⁷ (11) yitip bu⁸ iḳbāl⁹ ü devlet, şāh-larğa¹⁰
anınḡ ḥālī-din¹¹ ārzū vü ḥasret.

Rubā'ī¹²

(12) Rindī ki fenā cāmı-nı tartar peyvest

Dünyā bile āḥret-ka¹³ irmes pā-best¹⁴

(13) Ḥaḳ raḥmeti ümīdi bile tün kün mest

Köp artuḡrak¹⁵ ki zāhid-i zerḳ-perest

[P1-36b] (1)Ammā¹⁶ ümīd ol ki¹⁷, barı¹⁸ nā-murādlarğa Ḥaḳ¹⁹ bu fenā
devletin ḳarīb ḳılğay ve tevbe (2) sa'ādeti bile beḳā-yı cāvid naşib
itkey²⁰.

Kırkınçı²¹ faşl-Dervīş-ler zikride-Dervīş (3) ol-dur ki²² bolğay rızā-
endiş eger²³ içide²⁴ bolsa²⁵ yüz²⁶ niş, taşı bolğay²⁷ (4) merhem²⁸-āyin

¹ B1, B2: *mundag*

² Kon., P3 *ma'āşka*; B1: *ma'āş-nı*

³ P, P2: *ḥaḳ te'alānūḡ*; Kon., Ü2: *ḥaḳ* eklenmiş; Ü1: *ḥaḳ-nūḡ* eklenmiş

⁴ 'avf u Ü2: yok

⁵ Kon., A, P2, S3: yok

⁶ V4: *fenā* eklenmiş; V3: *ki fenā* eklenmiş

⁷ V, V2, T1, Kon. kim

⁸ Ü2: yok

⁹ B1: *ef'al*

¹⁰ B1: *şāh-large*

¹¹ P, P2: *ḥālī-ğa*

¹² A: *ḳat'a*; B2: yok

¹³ S3, Ü1, Ü2, B2: *āḥretğa*

¹⁴ T1: *hemdest*

¹⁵ T1: *artuḡ*; A, P3, Ü1, B1: *artuḡrak*

¹⁶ Kon., A, P3, B1: yok

¹⁷ V, T1, Kon. kim

¹⁸ V3: *barça*; T1: yok; S1: *beri*

¹⁹ S1: *te'alā* eklenmiş

²⁰ *ümīd* ..... *itkey* P, V1, P2, S3, Ü1: yok; Ü2: *ḳılğay*

²¹ Ü2: *ḳırkınçı*

²² V1, T1, Kon. kim

²³ V3: *egerçi*

²⁴ V, T1: *içinde*

²⁵ S1: *olsa*

²⁶ Ü1: *miḡ*

²⁷ S1: *olğay*

²⁸ P2: *merhem-endiş*

u¹ mülâyemet-kîş. Dervîş kirek ki² şıdk u fenâ tarîkîn tüzgey, (5) özin niçük ki³ bar andak⁴ körgüzgey. Enâniyyet gîlzeti-ğa katıg⁵ riyâzet-ler⁶ (6) bile şafâ birmiş⁷ bolğay ve nefsanîyyet şiddeti-din 'azîm mücâhideler bile çıkıp⁸ (7) fakr tarîkî-ğa kirmiş bolğay⁹. Belki vücûd tefriķası¹⁰ vâdisi¹¹ kaţ' itmiş (8) bolğay¹² ve fenâ dârü'l-emânı¹³ cemâ'at hânesiğa yitmiş¹⁴ bolğay. Himmeti nazarığa (9) mâ-sivâ' llâh nâ-mevcûd¹⁵, belki Vücûd-ı Muţlak-dın özge barça nâ-bûd. İçi taşı (10) bile muvâfık belki arıgrak, bâtını zâhir¹⁶ bile müsâvî belki yaruğrak¹⁷. Eger (11) zâhiride bâtın ihfâsı üçün¹⁸ körünse gışşlık, andın murâdı bolsa¹⁹ (12) melâmet-keşlik²⁰. Bâtın²¹ şâfi²² tireligi²³ kanı²⁴ münâfî. Dervîş tonı yırtuk, (13) andak-dur ki²⁵ künc²⁶-i mekânı²⁷ buzuk. Safâ ehli çapanda²⁸ andak-dur ki²⁹ Ferîdün³⁰ genci³¹ [P1-37a] (1) vîrân-da³². Ma'nî ehli-de³³ hâķikât

¹ merhem âyin ve B1: yok

² P: *minğ* eklenmiş; Kon. *kim*

³ P, V1, V2, V4: ki; T: yok

⁴ T1: *kim*; B2: *andag*

⁵ Kon., L: *katık*

⁶ P2, S2, S3, Ü2, B1: *riyâzet*

⁷ B1: *irmiş*

⁸ P, V3, V4, T, P2, S3, Ü1: *hâķikât*

⁹ P: *tefriķası dâdı-sını kaţ' itmiş* eklenmiş

¹⁰ P2: *tefriķası-ğa yetmiş bolğay*

¹¹ S3: *vâdisin*

¹² *belki* ..... *bolğay* Kon., A, B1, L, Ü2: yok

¹³ *fenâ dârü'l-âmânı* ; V2, V3, V4: *dârf-ı fenâ*; V1, T, T1, P: *fenâ-dâr*; A: yok; *belki* .... *dârü'l-âmânı* P3: yok

¹⁴ Ü1: *yitmiş*

¹⁵ B1: *bolğay* eklenmiş

¹⁶ V4, Ü1: *zâhiri*

¹⁷ P3, Ü1, S3: *yaruğrak*

¹⁸ S3: *içün*

¹⁹ S1: *olsa murâdı*

²⁰ Ü2: *ķâmet-keş-lik*

²¹ P, P2: *bâtını*

²² Kon., A, P2, S3, Ü1, Ü2, L: *zâhir* eklenmiş

²³ V: yok; Ü1: *tireligi-ge ni*

²⁴ P3, Ü2: yok, S3: *ni*

²⁵ V, T1, Kon. *turur kim*

²⁶ V2, Ü2: yok

²⁷ V4: *ma'nâ*

²⁸ Ü1, P2: *cihânda*

²⁹ Kon. *andak durur kim*; V2: *andak dur*; V3: *andak-kim*

³⁰ Ü2: yok

³¹ P2: *genc-i Ferîdün*

maḥfī ve şüret ehli-niṅ ḥaḳīḳatī¹ da'vī (2) ve da'vī ḥaḳīḳat-de² bī-ma'nī. İrenler ḥāl-leri şüretin³ yaşıurup-turlar⁴ ve (3) melāmet şüretide na'l-i bāz-güne urupturlar⁵ ve zāhirleri bināsın (4) buzupturlar⁶ ve bāṭn-ları esāsın tüzüp-türler⁷. Kazādın ni kilse (5) özlerin rızāğa⁸ yasapturlar⁹ ve 'ālem ehli-niṅ ḳatıḡ renc ü irik (6) melāmeti-ğa çıdap-durlar¹⁰. Yimek¹¹ içmek-din kiçip-dürler Ḥaḳ rızāsın (7) isterde ḡam yip ḳan içip-dürler¹². Rızā vü teslīm zāviyesi (8) maḳām-ları, faḳr u fenā bādiyeside ārām-ları. Edeb ü tevāzu¹³ alarga kīş, düşmen ü (9) dost-ḳa¹⁴ nīk-endiş¹⁵, bu şıfat u āyīn bile¹⁶ bolḡan¹⁷ irür¹⁸ dervīş.

Rubā'ī¹⁹

(10) Yā Rab ki fenā ḳuşını rāmım eyle

Rāmım dimeyin ki şayd-ı dāmım eyle

(11) Hem faḳr ṭarīḳı-da hırāmım eyle

Hem zāviye-i fenā maḳāmım eyle

(12) İkinci Kısım-Ḥamīde ef'āl ve zemīme²⁰ ḥıṣāl²¹ ḥaşıyyeti-de²². Evvelḡı bāb-Tevbede²³-(13) Tevbe-i ḥaḳīḳī²⁴ mezmūm ef'āl²⁵

32 Kon., A: *virānede*

33 Kon. *ehli*

1 Ü2, L: *ḥaḳīḳi*

2 Ü2: *ḥaḳīḳide*

3 S1: *ḥallerin*

4 P, Ü1, Ü2: *yaruşup-durlar*

5 P2, Ü1, Ü2: *urup-durlar*

6 Ü1, Ü2: *buzup-durlar*

7 Ü2: *tüzüpdürler; ve bāṭn-ları esāsın tüzüp-türler* B2: yok

8 L: yok

9 P2, Ü1: *yasap-durlar*

10 S3: *çıdaydurlar*

11 P2: *yemek-din*

12 H..aḳ rızāsın ..... içip-türler B2: yok

13 V2, V4: *tevḳi'*

14 Kon., Ü2, B1, L: *dostı-ğa*; A, S2, S3, P3, Ü1: *dost-ğa*; P2: *dost-ğa ve düşmen-ğa*; B2: *dost düşmanğa*

15 Ü2: *ḡayr endiş*

16 S1: *ile*

17 B2: *bolḡay*

18 P: yok

19 B2: yok

20 P: *zemīm*

21 B1: *ḥıṣāl-niṅ*

22 P, T: *zıkrıde* eklenmiş; P: *ḥıṣāl-ler zıkrıde*; Kon., Ü2, L: *ol on bāb-dur*; P: *ol daḡı on bāb-dur*; P2: *ḥaşıyyeti zıkrıde*

23 Kon., Ü2, B1, B2, L: *tevbe zıkrıde*; P2: *ol daḡı on bāb-dur evvelḡı bāb tevbede*

ķabāḥatı-ğa maṭla' bolmaķ-dur ve tevfiķ refiķ [P1-37b] (1) bolup ol ef'al din ictināb kılmaķ-dur¹. Tevbe mücrim bendeniñg² (2) köñgli³ közgüsün 'işyān zengi-din arıtur ve niyāz mışķalı bile⁴ ol (3) közgü yüzün⁵ yarıtur⁶. Ve şekāvet ṭarīķı-nıñ nihāyeti-dür, hidāyet (4) cāddesi-nıñ bidāyeti-dür ve enāniyyet ğafleti-din siskenmek-dür (5) ve beşeriyyet uyķusıdın oyġanmaķ⁷ ve⁸ nā-şāyest aḥvālin añġlamaķ-dur⁹ ve (6) nā-bāyest ef'ālin¹⁰ tañġlamaķ¹¹ ve yaramas maḥfıleriġa¹² kāşif bolmaķ-(7)dur¹³. Ve kirekmes da'vı-leriġa vāķıf bolmaķ¹⁴ ve ā'māl¹⁵-ı ķabāyiḥidin (8) şer-mendeliġ-dur¹⁶ ve ef'āl¹⁷-i fażāyiḥi-din ser-efgendeliġ¹⁸ ve āġahlıġ-dur¹⁹. (9) Beşeriyyet 'inādıġa vāķıf-lıġ-dur²⁰, nefis-i emmāre fesādıġa²¹ ve köñġülge²² (10) nā-fermān-lıġ-dın²³ müteġayyir bolmaķ-dur ve rûḥ-ğa nā-fercām-lıġ-dın²⁴ müteneffir (11) bolmaķ²⁵ ve Ḥaķ-dın necāt vaķti yitmek-dür²⁶ ve bende-i nefis mütāba'atın²⁷ (12) terk itmek-dür²⁸ ve bu gevhher-i şeb-ķirāġ²⁹ her tîre-

²⁴ B1: ḥaķīķati

²⁵ ḥaķīķi ..... ef'al T1: ol-kim fa'al

¹ Ü2: kılmaķ

² V, V1, V2, V3, V4, T, T1: maḥûm-nıñg eklenmiş; mücrim bendeniñg A, Ü2, B2, L: mücrim-nıñg

³ Ü1, S1, S2, S3, P2, P3, A: vaķti T:zamiri

⁴ S1: ile

⁵ közgü yüzün Ü2: közgüni

⁶ Kon. yarıtur

⁷ P2, P3, Ü1, B1, L: oyġanmaķ-dur

⁸ Ü2: ö z eklenmiş

⁹ Ü2: añġlamaķ

¹⁰ V4: eṭvārm

¹¹ P, P2, Ü1, B1: dur eklenmiş

¹² Kon. maḥfıleriġa

¹³ Kon. yolmaķdur

¹⁴ V4, S3: yok; P, Ü1: dur eklenmiş

¹⁵ Kon. 'āmāli; Ü2: ef'āl

¹⁶ S2, Ü2: şer-mendeliķ; P2: şerrlıķ-dur; Ü1: şer-mendeliķ-dur

¹⁷ Ü2: 'amāl

¹⁸ P: dur eklenmiş; S2, Ü1, Ü2: ser-efgendeliķ; P2: ser-efgendelikdür

¹⁹ P2, S2, S3, Ü1, Ü2: āġahlıķ-dur

²⁰ P2, S2, Ü1: v āķıf-lıķ-dur; S3: v āķıf-lıġ-dur

²¹ V3: kāşıflıġ eklenmiş

²² P2: köñġülge; Ü2: köñġül

²³ Kon. nā-fercām-lıġ-dın; P2, Ü1, Ü2: nā-fermān-lıġ-dın

²⁴ Kon. nā-fercām-lıġ-dın

²⁵ ve rûḥ-ğa ..... bolmaķ-dur V1, V2, V3, Ü2: yok; Kon., P2, Ü1, L: bolmaķ-dur

²⁶ B1: yimeķ

²⁷ P1, P2, S1: mütāba'atın

rūzgār lāyıkı ırmes¹ (13) ve bu şem'-i tevfiğ-nı hādī-yi 'ināyet² her kimge birmes tā³ kıysı arıg tıynet-lıg⁴ [P1-38a] (1) yol-dın azmış bolğay ve kıyu pāk hılkat-lıg⁵ cāddedin⁶ çıkıp (2) kılur işin⁷ yazmış bolğay kim aṅga ġarīb hālāt hādīs bolmış (3) bolğay ve ol hālāt-ka⁸ nefis-i şüm bā'is bolmış bolğay ve Hādī-yi⁹ (4) tevfiğ yitkey ve anı¹⁰ ol hālāt-dın āgeh itkey çünki āgeh boldı¹¹ (5) hayātıdın tarıkkay¹² ve uyat dūdı dimāğı-dın çıkğay¹³ ve i'tizār¹⁴ (6) bile kıladurğanıdın¹⁵ ibā kılğay ve istigfār bile kıladurğanıdın¹⁶ (7) isti'fā¹⁷ kılğay ve nā-hemvār ef'āl-ğa endām birgey¹⁸ ve bī-rāhlıgıdın (8) çıkıp¹⁹ yolğa²⁰ kirgey. Bu mertebe tarikat ehli-ning evvelgi kāmı-dür ve (9) maqşād²¹ vādisi-ning evvelgi menziliğe²² hırāmıdur²³. Bu sa'adet²⁴ kişi-ge²⁵ özlügi-(10)din²⁶ yitmek her şāhib-i devlet-ka²⁷ (11) bu āgehlıg²⁸ bir vesile bile²⁹ yitip-dür ve her³⁰ sa'adet-mend bu ikbālını (12) bir vāşıta bile³¹ kesb itip-dür³².

28 V, V1, V2, V3, T, T1, P3, S3: itmek

29 S1, P1, P3, B2: şeb-çerāğnı; P2: şeb-çerak

1 Kon., A, P2, S3, Ü1, L: imes

2 her tīre ..... 'ināyet B1: yok

3 V4: ammā

4 A, P3: tıynet-lıq; S3, B1: tıynet

5 Kon., A, P3, S3, Ü1: hılkat-lıq

6 B1: cādde

7 S1, Ü1: iş-ni

8 P2, S3, Ü1: hālāt-ğa; Ü2, B1, B2: hāletiga

9 Kon. bādī

10 Ü1: onı

11 āgah boldı V1: ki; S1: oldı

12 S3, P2, Ü1, Ü2, B1: tarıkkay

13 S3, P2, Ü1, Ü2, B1: çıkğay

14 V3, V4, T: 'itirāz

15 P: işi-din kıladurğan; P2, Ü1: kıladurğan işdin

16 P, P2: kıladurğan ceremindin; S3: kılınadurğanıdın; Ü1: kıladurğanı; B1: kılaturğanı; Ü2: kılınadurğandın

17 V, V1, V2, V3, V4, T1, P2, S2: istigfār, T, Ü2: istignā

18 S1, S2, Ü2, B1, B2: virgey

19 V1, V3, V4, L: hākikat; V2: hākikat eklenmiş; Ü1: çıkup; B1: yok

20 Kon., Ü2, B1, L: yolğa

21 S2: maqşūd

22 Kon. menziliğe; B1: menzili

23 V2, T, Kon. hāmī-dür

24 B1: sa'adet-ğa

25 bu sa'adet kişiğe V1, V2, T, T1: bu sa'adetğa; V3: bu sa'adetğa kişi; Kon., A: kişiğe; P2: kişiğe bu sa'adet; P3, S3, Ü1: kişiğe; B1: yok

26 Ü2: özlükdin

27 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1, B2, L: devlet-ğa

ماشا: انك فضل بريت من شىء مرصوبه انت

Rubā'ī¹

Hak-dın anğa kim yitti 'ināyet vaḳti

(13) Kōnglige yamān fi'li² sirāyet³ vaḳti

'İşyānğa fāş olur⁴ nihāyet vaḳti⁵

[P1-38b] (1) Bu boldı⁶ hidāyet-ka⁷ bidāyet⁸ vaḳti

(Hikāyet)⁹ Mazhar-ı şun'-ı hak¹⁰ tebāreke (2) Şeyh¹¹ 'Abdullāh Mübārek kadessallahu¹² sırrahunıng¹³ tevbesi-nıng¹⁴ bidāyeti ve¹⁵ (3) yolğa¹⁶ kireri-nıng¹⁷ hidāyeti. Bu¹⁸ irmiş kim hāli¹⁹ evāyili-de²⁰ bir perī-veş (4) 'ışkığa giriftār irdi²¹ ve halk arasında²² mecnūn-şi'ār. Kōngli (5) bir şūh hūsniğa mübtelā ve hūş u hıred kōngli²³ mülki-din²⁴ celā. Bir kış (6) kiçesi ma'sūkı²⁵ dıvārı tūpide²⁶ vaşlı²⁷ ümidiga²⁸ pā-best ve yüzi

28 P2, S2, S3: āgahlıḳ

29 S1: ile

30 Kon. yok

31 S1: ile

32 Ü1: kılıp-dur

1 V4: beyt; P2: rubā'ıyye; B2: yok

2 B1: fi'li

3 kōnglige ..... sirāyet T : yok; B2: itti eklenmiş

4 V3: olup; B1: irür

5 T: kōngül yamān fi'li sirāyet vaḳti

6 S1: oldı

7 S2, S3, Ü1, Ü2: hidāyet-ğa; B1: bidāyet-ğa

8 T1: hidāyet

9 T: nakl-dur kim; S2: yok

10 T: allahı ve; S2: yok

11 Ü1: yok

12 A, P2, S3: kuds

13 P2: serre

14 B1: yok

15 Ü2, B1, L: tüz eklenmiş

16 P2, P3, S3: tüz yolğa

17 P, P2, V1, V2, V4: kirernıng

18 T : iş eklenmiş

19 Kon., A, S2, Ü2: hāl

20 Kon., A: evāyil-de; B1: yok

21 Ü1: irmiş

22 V1, T1: arasında

23 V4: yok; T, B1: kōnglidin

24 T1, B1: yok

25 P, L: ma'sūk

26 T1: tūpiga

ḥayālî-(7)din andak bî-ḥod u mest irdi kim¹ bā-vücūd² ol-kim bulut³ havādın⁴ zemherîr-bār (8) ve tün müşgi ol⁵ zemherîrdin kāfûr-girdâr irdi ve dey şarşarîdın⁶ qar (9) kõnġli⁷ mülki-ge⁸ 'ışk sipāhî çapķunıdın nişāne kõrgüzür⁹ irdi ve (10) berd¹⁰ şiddeti-din eşcâr yafraġları savuġ iltken¹¹ lâl¹² til-ler¹³ ḥālî(11)din fesāne¹⁴ aytur irdi¹⁵. Ol 'ışk otı¹⁶ ḥarâretidin¹⁷ bu ḥâl-din¹⁸ ḥabersiz ve (12) yalaġ a'zâsı qar ve zemherîr bürüdeti¹⁹ şiddeti-din²⁰ eşersiz turup irdi. (13) Aġga tigrü²¹ kim²² taġ kuşı nâle tüzdi²³ ve seher müezzini naġme kõrgüzdi. Ol [P1-39a] (1) işit-keç²⁴ sağındı kim ḥuften namâzı-nıġ²⁵ nidâsı-dur²⁶ ve 'aşâ (2) şalavâtı-nıġ²⁷ edâsı²⁸ ibtidâsı²⁹ çün taġ yavuştı³⁰, kıyaş dik (3)

27 P3: *vaşh*

28 Kon.: *ümmîd-ğa*; T1: *ümmîdi bile*

1 V4, Ü2: yok

2 T: *bā-vücûdî*

3 S1: *burut*

4 Ü2: yok

5 *hevādın ..... ol* V4: yok

6 Ü2: *şarşarı*

7 V4, Ü2, B1: *kõnġlige*; S3: *ilgige*

8 V4, Ü2, B1: yok

9 P2: *körür*

10 Kon. *bürüdet*

11 V3: *urġan*; T, B1: *itken*

12 Ü2: yok

13 S1, Ü2: *til-leri*

14 Kon., B1: *efsāne*

15 Ü1: *idi*

16 B1: yok

17 P, P2: *bu ḥâl-ğa ol'ışk otı-nıġ semenderi* eklenmiş; S1: *ḥarâreti otıdın*

18 *bu ḥâl-din*: A: yok; Ü1: *ḥâl-ğa*

19 S1: *bürüdet*; P2: *berd ü*; Ü1: *burüdetidin*

20 S2, Ü1: yok

21 Ü1: *tigri*

22 V2, Ü2: yok; V4: *ki*

23 P2, S3: yok

24 *taġ kuşı .... işit-keç* B1: yok

25 V2: *namâzı*; Ü2: *namâzı şadâsıdur*

26 V2, V4: *şadâsı*

27 Ü2: *şalâtı-nıġ*

28 Ü1, Ü2: *edâsı-dur*

29 P, P2, V2, V3, Ü2: *dur* eklenmiş; Ü1: yok

30 V:(.....) ve *ḥürşîd-i ḥârdın melek şu'le tüşti*

içige¹ ıztırâb u âşüb² tüşti ve subh-ı şâdık nûrının³ könglige (4) yaruğluk⁴ yitti ve melhem-i⁵ hidâyet anı âgâh itti. Özige didi kim⁶ ey (5) mübârek-niñg nâ-mübârek oğlu ve ey tîngri-niñg kaçkan⁷ ve bî-edeb⁸ kulu (6) huften namâzı⁹ kırâatı-da eger imâm uzun-rağ süre okusa¹⁰ melâlinğ (7) tutar¹¹ ve yüz fâsid hayâl könglünge¹² öter¹³. Kış-niñg bir uzun (8) tûni¹⁴ andağ¹⁵ şüm nefsiñg hevasığa meş'ûf¹⁶ u mezmûm, tabî'atıñg (9) kāmı hayâlî-ğa¹⁷ mağlûb ötkerürsin ki¹⁸ huften ötkendin¹⁹ vukufunğ ve²⁰ (10) seher yitkendin şu'urunğ bolmas²¹. Bu hâlet-din anıñg içige (11) kozğalan tüşti ve uyat-dın rûhı bedendin²² müfârekat (12) kılğalı²³ yavuştı. 'İnâyet-i ilâhi koldadı ve tevbe hidâyeti-ğa yoldadı²⁴. (13) Andak riyâzet ve sülûk-ke²⁵ râsih boldı ki²⁶ az vakt-de²⁷ Mekke²⁸ ve Medîne²⁹ [P1-39b] (1) şeyhü'l-meşâyih boldı³⁰. Ümîd ol ki³¹ Hâk

¹ P, P2: aşup eklenmiş; A, S2, B2: içide; B1: yok

² içige ..... âşüb V3: ıztırâb içige; P2: yok; P3: içide; Ü1: âşüb u ızdırâb; B2: kozğalan

³ A, P3, B1: yüzidin; Ü1: şadık-nuñg yüzidin

⁴ A, P3, S3: yaruğluk

⁵ P, P2, S2, S3, Ü1: yok

⁶ V1, V4: ki

⁷ S3, B1: kaçgan

⁸ S1: bî-edeb ve kaçkan

⁹ S2: namâzı-niñg

¹⁰ B1: okısa

¹¹ V1: irdi eklenmiş

¹² Kon. könglünge-ge; Ü1: könglige

¹³ V1, V3: irdi eklenmiş

¹⁴ Kon., Ü2: tûni-ni

¹⁵ B2: andağ

¹⁶ A: ma'şuf

¹⁷ kāmî hayâlî-ğa Ü2, B1: kāmı-ğa

¹⁸ Kon. kim

¹⁹ Kon.'da yok

²⁰ P, P2: ni eklenmiş

²¹ P, P2, S3, Ü1: yok; S1: olmas

²² rûhı bedendin S2: rûhıdın; Ü1: bedenidin

²³ B2: kılğay

²⁴ Kon. kim eklenmiş

²⁵ P: sülûk-da

²⁶ Kon. kim

²⁷ L: vakt

²⁸ V1: ka'bede; Ü2: M ekkede

²⁹ T1, Ü2: yok

³⁰ S1: oldı

³¹ Kon. kim; Ü2: ol-kim

sübḥānehu vü te'ālā barça yoldın çıķķan(2)larnı¹ agāhlıg² bile ercmend
kılğay ve bu nev' tevbe³ sa'ādeti-din⁴ behre-mend (3) kılğay⁵.

Kıt'a⁶

Tevbe kim anıñg sa'ādeti-din

Bir kul oğlı bu pāye kesb itkey

(4) Kim anğa şāh-lar kul⁷ olğaylar

Munğa özlük bile niçük yitkey⁸

(5) İkinci bāb- Zühd zıkrıde- Zühd dünyā⁹ arzularıdın¹⁰ kiçmek-dür
ve (6) nefis alarnıñ¹¹ mevti zehrini¹² içmekdür¹³ ve ¹⁴ māl u cāh hayālī
riştesin köñgöl-(7)din¹⁵ üzme-dür ve neñg ü nāmūs bütlerin uşaturğa
özni¹⁶ tüzme¹⁷ (8) ve kabül ümīdiga riyāzet tarīķın tutmaķ-dur¹⁸ ve
nefs-niñg barça müdde'ā(9)ların unutmaķ¹⁹ ve²⁰

¹ P, V1, V2, V3, T: çıķķan-lar; Kon., L: a zğanlarnı

² P2, Ü2, B1: āgah-lıķ

³ V4: yok

⁴ Kon., P2, P3, S3, Ü1: sa'ādeti bile

⁵ ve bu ..... kılğay P: yok; Ü2: yok

⁶ V2: beyt; T1: yok; S2: rubā'ī; B2, L: nazm

⁷ Kon. kulı

⁸ kıt'a .....yitkey V4: yok

⁹ Kon., L: denī; B2: yok

¹⁰ Ü2: ār zūsıdın

¹¹ nefis alarnıñ Ü2: nefis-niñg

¹² Kon., A, S3, P2, B1: zehrin; Ü2: zehri

¹³ S1, S2, S3, P3, B1: içmek

¹⁴ P, V1, V2, V3: yok

¹⁵ V3: köñgöl

¹⁶ V2, V3, Ü2: özin; A, B1: özünü; S3: özini

¹⁷ P, Kon., Ü1, P2, L: tüzme-dür

¹⁸ P2: tutmek-dür; S3: tutmaķ

¹⁹ P, Kon., Ü1, P2, Ü2, B1, B2: unutmaķ-dur

²⁰ P2, S2, S3: yok

şerî'at cāddeside merdāne turmak-dur¹ ve tarikat (10) vādīsi-ğa² pür³
 derd-mendāne⁴ kadem urmak⁵ ve başını riyāyī secdeğa⁶
 indürme(11)mek-dür⁷ belki andak⁸ tã'at-nı hayālğa⁹ kiçürmemekdür¹⁰.
 Közni¹¹ (12) asramak-dur barça¹² nā-mahrem yüzdin¹³, tıl-ni¹⁴ tıymak-
 dur¹⁵ barça nā-meşru' (13) sözdin¹⁶. Kulağ kirligi-dür lā¹⁷-ya'ni
 mesmū'āt-dın, ilig tartmağ[P1-40a] (1)lğı-dur¹⁸ barça nā-meşru'āt-dın.
 Ayağ¹⁹ leng-ligi-dür halāyık (2) tereddüdidin ve nuṭṭ kīngligi-dür²⁰
 sözde²¹ il teşeddüdidin²². (3) Ağzığa savm mühri-dür²³ nidin ki nefis
 temennāsı bolğay ve nefis-ka²⁴ (4) ye's²⁵ kâfûr-dur²⁶ her şey-din ki
 tabî'at tekâzâsı²⁷ bolğay. (5) Ta'ām kıletti-dür ança kim meysûr²⁸ ve
 anıñ hilyeti ri'āyeti-dür ança kim maḳdûr²⁹. (6) Halvet-ka³⁰ ülfet-dür
 'ale-d-devām 'uzlet-ka³¹ müdāvet-dür³² mā-lā kelām. (7) Ve leyl

1 Ü2, B1: *turmak*

2 Ü2: *vādīsi-de*

3 Ü2: yok

4 P1, P2, S1, S2, S3, Ü1, B1, L: *derdāne*; B2: *merdāne*

5 P, Kon., P2, Ü1: *urmak-dur*

6 P: *secdeleğā*

7 V1, V2, S3, Ü2, B1: *indürmemek*

8 V4: *ki eklenmiş*; B2: *mundağ*

9 P2: *hayālğa*

10 V3: *kiltürmemek*; P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü1, B1, B2: *kiçürmemek*

11 S1: *közüni*

12 A: yok

13 P2, P3, S3: *yüzidin*

14 V, P, Kon. *tili*; P2: *tili-ni*

15 P, Kon., P2, S3, Ü1: *tutmak-dur*

16 P2: *yüzidin*

17 P, V2, V3, V4, Kon., P2, Ü2, S3: *mālā*; L: yok

18 P, V3, V, P2, B1: *tartmak-dur*; Ü1: *tart-maḳlık-dur*; Ü2: *tartmaḳlık-dur*

19 S3: *ayağ*

20 *halāyık* ..... *kīngligi-dür* P: yok; Ü2: *kīnglügi-dür*

21 P2: yok

22 A: *ve eklenmiş*; P3: *teşeddüdin*

23 P: *her eklenmiş*; S1: *mihr savmıdır*; S2, Ü1: *mihri-dür* ve

24 Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *nefs-ğa*

25 B1: *ye's-dür*

26 B1: yok

27 B1: *muḳtażā*

28 P, P2, Ü2: *meysûrdur*

29 Ü1: *bolğay* eklenmiş

30 Kon. *halvetiyye*; A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *halvet-ğa*; S2: *halvet*

31 A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, L: *'ızlet-ğa*; Kon., B1 *'ızlet-fa*

kıyāmıḡa muvāzabet-dür ve zıkr devāmıḡa müdāvemet-dür¹. (8) Her sâlik ki² bu maḡâm-ḡa³ darıḡay⁴ ve ḡılḡati riyāzet nûrı bile (9) nefsāniyet levsidin arıḡay⁵. Köñgli öyige⁶ aşınālıḡ⁷ şem'î(10)din nûr itkey⁸ ve ol nûr pertevi anıñg köñglin⁹ mesrûr (11) itkey. 'İbâdet netāyici¹⁰ yite başlaḡay ve riyāzet fevāyidi¹¹ (12) behre-mend ayta başlaḡay¹² ve sâ'aten¹³ fe-sâ'aten¹⁴ işide ısıḡrak¹⁵ (13) bolḡay ve laḡzeten fe-lāḡzeten kılışıda¹⁶ kıızıḡ-raq¹⁷ bolḡay¹⁸. Bu feyż-i sāḡarlarındın¹⁹ [P1-40b] (1) içip²⁰ ḡanmaḡay ve bu zevḡ ḡadeḡlerin²¹ lâ²²-cür'a tartardın osan(2)maḡay. Yâ Râb anıñg cür'a cāmı-dın²³ maḡrûm teşne-leb-lerni kām-yâb (3) ḡılḡıl ve bu vādide²⁴ aḡzı ḡuruḡanları²⁵ sîr-âb itkil²⁶.

Nazm²⁷

(4) Bu ḡaleb-de kim ki bolsa²⁸ anḡa rûzî itme²⁹ ḡırmân

32 B1: *melāmet-dür*

1 Ü2: *müdāvemet*

2 Kon., P2: *kim*

3 Kon., P2, P3, S3: *maḡâm*

4 T, Ü2: *darıḡay*

5 V4, T, Ü2: *arıḡay*

6 S1: *öyḡu*

7 P2: *āşinālık*

8 Kon., P3, S3, Ü1, L: *yetkey*

9 Kon. *köñglüni*

10 V3: *neticesi*

11 V3: *fāidesi*; Kon. *fevīdi*

12 Ü2: *ol* eklenmiş

13 P2, P3: *sâ'at*

14 V2, V3: *besā'it*; P2: *fesā'at*; Ü1: *fesā'a*

15 S2, S3, Ü1: *ısıḡ-raq*

16 V1, V2, V4: *ılışıda*; Kon., S2: *kılmışıda*; Ü1: *kışı-da*

17 Kon., A: *kırık-raq*; P2, Ü1, Ü2: *kızık-raq*; B1: *kızrak*

18 S3: *yok*

19 Ü2: *sāḡarların*

20 Ü1: *içip* eklenmiş

21 Kon., P2: *ḡadeḡleridin*

22 P, P2: *yok*

23 P: *cāmī*

24 Kon. *dādīde*

25 Kon. *ḡuruḡan-larını*; V4: *ḡuruḡların*; S2: *ḡuruḡan*

26 T, V1, V2, V3, Ü1, Ü2, B1, B2: *yâ kerīm yâ rāḡīm* eklenmiş

27 V4: *ḡazel*; Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*; P3: *yok*

28 S1, S2: *olsa*

Bu ta'ab-da kim ki olsa¹ anğa² vaşl³ eyle dermān⁴

(5) Hikāyet⁵ Kıdve-i ehl-i yakīn⁶ Mevlānā Şemseddin⁷ معداواجه⁸ (6) Kuddise sırrahu Cām vilāyetide mezkūr bolğan kint-de⁹ bolur irdi¹⁰ (7) otuz yıl¹¹ irdi¹² ki cemī' zāhir tena'umātı-dın¹³ bī-behre¹⁴. Kāyimü'l- (8)leyl şāyimü'd-dehr irdi. Bir mescidde münzevī¹⁵ irdi kim¹⁶ gayr¹⁷ tecdīd-i (9) vuzū üçün¹⁸ mezkūr¹⁹ müddet-de andın²⁰ çıkmay-dur²¹ irdi²² ve cins-i beşerdin²³ (10) nime kabūl²⁴ kılmaydur²⁵ irdi. Ve Hazret-i Risālet²⁶ şall'allahu 'aleyhi²⁷ve sellem²⁸ mütāba'atı-ğa (11) kim Uḥud gazveside²⁹ mübārek tiş-leri şehīd bolup irdi³⁰ (12) otuz iki tişin uşatıp irdi. Bu otuz yıl-da³¹ yanı³² üstide (13) bir būriyā ve başı üstide bir hışt

²⁹ P2: rüz ī itme anğa

¹ P, P2, S3, Ü1: bolsa

² T: kıl eklenmiş

³ P, P2, Ü1: vaşlı, V3, V4, T: vaşlınıḡ

⁴ bu beyit B2'de yok

⁵ T: naql-dur

⁶ A: el-yakīn

⁷ P2: M uḥammed eklenmiş

⁸ Ü2: yok

⁹ P2, Ü1, Ü2, B2: kent-de; B1: kint-lerde

¹⁰ Ü1: idi

¹¹ S1: il

¹² otuz yıl irdi B1: yok

¹³ Ü2, B1: tena'umātdın

¹⁴ Kon., AP2, P3, Ü1, Ü2, B1: irdi eklenmiş

¹⁵ V1, V2, V3, V4, T, Ü2: menzili

¹⁶ V4: yok

¹⁷ P, P2: yok

¹⁸ P, P2: itmekdin gayrı

¹⁹ T,: bolğan eklenmiş

²⁰ V2, V3, V4, T, Ü2: taşkarı eklenmiş

²¹ V2, V3, V4, T: çıkması; Ü2: çıkmas

²² S3: yok

²³ V1: beşeridin

²⁴ Ü1: kabūh

²⁵ V1, V2, V3, T, Ü2: kılmas; B2: kılmaydı

²⁶ P, B1: penāh eklenmiş

²⁷ P: āleh eklenmiş

²⁸ Ü1: sall'am; Ü2: selām-nıḡ

²⁹ Ü2: iki eklenmiş

³⁰ B1: boldı

³¹ S1: il-de

bile¹ ötkerip irdi, [P1-41a] (1) kiçik mirzâ 'aleyhi'r-raḥme ol vilâyet-din öterde bu 'azîzning (2) mezkûr bolğan şıfâtın² işitip aning ziyâretiga³ yitti⁴. Mevlânâ (3) hem ol mescidka⁵ kirkende ignideki⁶ hırka ve başıdağı⁷ iski⁸ bork⁹ (4) bile¹⁰ irdi ve ta'alluk rengi ıtlâkın¹¹ ańga¹² kılsa¹³ bolmas irdi¹⁴ (5) mezkûr¹⁵ mirzânıń köńlige rıkkat kilip bir avuç direm kiltürtüp¹⁶ (6) iltimâs kılıp-dur ki¹⁷ bu niyâz-mendlıg-nı¹⁸ qabûl kılğay (7). Mevlânâ¹⁹ dip-dür ki²⁰ çün²¹ min bu²² tarıx bile²³ 'âdet²⁴ kılıp-min²⁵. (8) Hıç nimege ihtiyâcım yoktur²⁶, eger sizning²⁷ hâtırıńız üçün²⁸ alsam (9) hem²⁹ mańga ta'lim kılıń kim anı ni kılay ve³⁰ qayda qoyay³¹. Sizning bir (10) mülâzımıńızın³² bir cüzvî

32 yıl-da yanıV1, Ü2, L: yılını

1 S1: ile

2 V2, V3: şıfât-larını

3 P, P2: ragbet itti; Ü1: ragbet kıldı eklenmiş

4 P, T1, P2: yok

5 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, B1, B2, L: mescidga; Ü2: mescidge

6 Kon., A: igideki; P, V1, T, T1, P2: ignidağı; Ü2: ignide

7 Kon. başıdaki; hırka ve başıdağı V3: eski hırka; Ü2: başıda

8 V3: yok

9 V1, V2, V3, V4, T, Ü2, B1: borki

10 S1: ile

11 V, T, Kon., L: ıtlâkı

12 S3, Ü1: yok

13 B2: ańglassa

14 S3: yok

15 V1, L: bolğan eklenmiş; B2: yok

16 Ü2: kitürüp

17 Kon. kim

18 P, V1, T, A: niyâz-mendlıgı; Ü1: niyâz-merdlıgını

19 B2: mirzâ

20 V, T1, Kon. kim

21 V2, V4, Ü2, B1: yok

22 V4: yok

23 S1: ile

24 Ü1: 'âdet min

25 V2, V3, V4, B2: kılıp-dur men; Ü1: yok

26 V2, Ü2: yok-turur

27 Ü1: yok

28 P: yok

29 P, P2, S3: yok

30 ni kılay ve Ü2: yok

31 Kon., S2: qoyay; Ü2: ve ni kılay eklenmiş

32 B1: zarurî

vuşlasığa oturur min minnet-dâr (11) boldum¹, siz kerem kılıp mini ma'zûr tutuñg². Kîçik mirzâ bu sözge (12) cevâb tapa almay³ yığlap kulağ⁴ tutup⁵ yir öpüp çıkıp-dur. (13) Özi⁶ rahmetu'llah bu fakîrga mundağ⁷ takrîr kıldı⁸ bir niçe vaqt-dın sonğra [P1-41b] (1) bu fakîr hem mevlânâ hizmetiga müşerref⁹ bolup¹⁰, sîretini¹¹ hem¹² bu¹³ tarîk bile¹⁴ muvâfîk (2) taptım belki artuğ-rağ¹⁵ hem Hâk subhâne ve¹⁶ te'alâ barça¹⁷ tâlib¹⁸ niyâz-mendlerga¹⁹ ve (3) bu tarîk-ka²⁰ râğıb²¹ ârzû-mendlerga²² ol gülistândın nefha ve ol reyâhîn-din (4) şamme naşîb kılsun.

Nazm²³

Kim ki kõñgli-din anıñg fakr ârzûsı kitmegey
(5) Bu durur ümmîd kim Hâk anı nevmîd itmegey

Üçünçi bâb²⁴-Tevekkül zikride-(6) Tevekkül Hâk yolıda vâsıta esbâbın ref kılmak-dur ve vesîle hicâbın def (7) kılmak ve sebeblerga²⁵ miyâncılık-dın 'özü kılmaq-dur²⁶ ve sebeb (8) ü 'özrsiz müsebbibga²⁷

¹ S1: *oldum*

² V2, V3, V4, Ü2: *dip-dur* eklenmiş

³ V3, V4, B1: *ayta almay*; Kon. *tapaalmadı*

⁴ Kon., A, S3, Ü1, Ü2, B2: *kulağ*

⁵ V3: *salıp*; *kulağ tutup* B1: yok; B2: *tutup-dur*

⁶ L: *mirzâ özni*

⁷ B1: *mundağ*

⁸ yer öpüp ..... *kıldı* B2: yok

⁹ Ü2: *şeref*

¹⁰ P: *boldum*; S1: *olup*

¹¹ B1: *sırtları*

¹² P, P2: yok

¹³ Ü2: yok

¹⁴ S1: *ile*

¹⁵ Kon., Ü1: *artuğ-rağ*

¹⁶ *subhâne ve* P, V1, V2, V3, V4, A, P2, P3, S3, Ü1: yok

¹⁷ S3: yok

¹⁸ *barça tâlib* P2, Ü1: yok; Ü2: *gâlib*

¹⁹ P, P2, Ü1: *niyâz-mend tâlib-lerga*; B2: *niyâz-mendlerini*

²⁰ Ü2, B1: *tarîk-ğa*; L: *tarîk*

²¹ *tarîk-ka râğıb*: Kon., L: yok

²² P: yok; Ü2: *ârzû-mendlerge*

²³ V4: *nazm*; P2, S3, Ü2, B1, L: *beyt*; B2: yok

²⁴ T1: *fasl*

²⁵ Kon. *sebt-lerga*

²⁶ P2, S2, S3, Ü1, B2: *kılmaq*; ve vesîle ..... *kılmaq-dur* B1: yok

²⁷ Kon., P3: *müsebbibka*

bende bolmaḡ-dur¹. Taḡdīr² kuvvet³-i bāzūsı allıda⁴ (9) sebep riştesi çürük-dür ve ḡazā meş‘ali pertevi⁵ ḡaşıda⁶ (10) vāşıta⁷ uçḡunı⁸ öçük⁹. Tevekkül ehli ki¹⁰ maḡşūd vādī-siḡa¹¹ ḡadem (11) ḡoyupturlar¹² yol zādı¹³ Ḥaḡ ḡvān¹⁴-ı iḡsānıdın bilip-dürler¹⁵ ve andın (12) tuyupdurlar¹⁶ tevekkülü dürüst il-niḡ yimeḡi¹⁷ Ḥaḡ ḡvān-ı in‘āmıdın-(13)dur¹⁸ ve içmeḡi¹⁹ anıḡ şerbet ḡānesi cāmıdın ve kiymeḡi²⁰ anıḡ ḡızāne-i [P1-42a] (1) iḡsānı²¹ u ikrāmı-dın²². Pes bular mevcūd körüngendin ol nige²³ (2) ḡoş-ḡāl bolḡay ve nā-būd ikendin aḡḡa melāl²⁴. Deryādın öterge²⁵ (3) kimeni sebep disenḡ tabanı nem bolmay ötküçi-lerge ni sözünḡ²⁶ (4) bar ve beyābān ḡat‘ iterge²⁷ merkeb-ni vāşıta ḡümān ḡılsaḡ ḡayy-ı (5) arz bile barguḡıclar allıda²⁸ merkeb-ge ni i‘tibār. Andāḡ²⁹ ki siniḡ³⁰ (6) naşibinḡ-ni yana birev yimes anıḡ hem naşibin sin yimeḡ mümkün imes.

¹ P2: *bolmaḡ*

² S2: yok

³ V3: *ve ḡudret*; V4: *ḡudret*

⁴ P, P2, Ü1: *ileyinde*

⁵ V4: yok

⁶ L: *allıda*

⁷ Ü2: *tedbīr*; B1: yok

⁸ S3: *uçḡunı*

⁹ Ü2: *öçükdür*

¹⁰ Kon. *kim*

¹¹ Kon. *dādi-siḡa*

¹² Ü2: *ḡoyupdurlar*

¹³ Ü2: *z ādın*

¹⁴ P1, P2, P3, S1, S2, Ü2, B1, L: *ḡaḡ-ḡānı*

¹⁵ Ü1: *bilip-türler*

¹⁶ P, P2, Ü1: *tuyupturlar*; Kon., A, B2, L: yok; *ve andın tuyupdurlar* Ü2: yok

¹⁷ *Ḥaḡ ḡv ānı .... yimeḡi* B1: yok

¹⁸ Ü2, B1: *in ‘āmıdın*

¹⁹ B1: *içmek*

²⁰ Ü2: *dimeḡi*

²¹ P, V1, V2, V4, T, Kon., S1, A, S3, Ü2: *iḡsān*; V, V3, T, T1: yok; B2: *iḡsānıdın bilip-dürler*

²² P, P2, Ü1: *dur eklenmiş*; *ve ikrāmıdın* B2: yok

²³ Kon. *yeḡḡe*

²⁴ Ü2: *bolḡay* eklenmiş

²⁵ V1, V2, V3, V4, T, A, Ü2: *öterde*

²⁶ Ü1: *sözniḡ*

²⁷ V2, V3: *ḡılurḡa*; Ü1: *iderge*; Ü2: *ḡılurda*

²⁸ P, P2, Ü1: *ileyinde*; P3, S3: *allıda*

²⁹ B2: *andaḡ*

³⁰ T1: *seni*

(7) Siniṅ rūzīṅ¹ saṅgadur, anıṅ kısmeti aṅga² tilemesenṅiz³ hem yitkürür (8) yimesenṅiz⁴ hem yidürür. Munı aṅlağanlar kutulupturlar⁵ rūzī (9) üçün miḥnet çikerdin ve tınıp-durlar ferāgat üçün dāne ikerdin. (10) Rūzī üçün kesb-de⁶ ihtimām tevekkül kuşurıdın bolḡay ve ma'īset üçün (11) sa'y mā-lā-kelām yakīn fütürıdın bolḡay⁷. Tiṅri rezzāk-lıḡın (12) bilgen⁸ rızķ⁹ az ve köpi-de¹⁰ söz¹¹ dimeḡey¹². Ol-ki vaḥş ü ṭayr¹³ rızķı-ḡa (13) zāmin-dur saṅga yitkürmeḡey mü¹⁴ ve ol¹⁵ mūr u melaḡ-ka¹⁶ rūzī birür¹⁷ saṅga [P1-42b] (1) birmeḡey mü¹⁸. Sa'y bile ezel¹⁹ kısmetin²⁰ artturay²¹ digen²² yaḡın riştesi-ḡa²³ (2) girih uray dir, vecd²⁴ bile²⁵ kalem yazḡan²⁶ kazānı kaytaray digen (3) kuruḡ yirde²⁷ kime sürey dir²⁸. Bu işler köṅli öyi yakīn nūrıdın²⁹ (4) tıreler işi-dür ve bātını közi ḡaķıķat kuyaşıdın³⁰ ḡıyreler (5) 'ādet³¹ ü verzişi-dür. Tevekkül ehli

¹ P2: rūzgārınṅ; Ü2: rūzunḡ

² P, P2: ve siniṅ kısmetinṅ saṅga irişür anıṅ ni'meti aṅga eklenmiş

³ P: yok; V1, V3, V4: tilemesenḡ

⁴ V1, V3, V4: yemesenḡ; P2: yemese köz

⁵ Ü1, Ü2: kutulup-durlar

⁶ P: kesb-din

⁷ S1, S2, S3, P1, P2, P3, Ü1, B2: yok

⁸ Kon., P2, P3, S3, Ü1, B1, L: rūzī için ḡam yemeḡey ve kassām-lıḡın bilgen, B2: rūzī için ḡam yemeḡey bilgenler eklenmiş

⁹ V4, B1: rızķ-nunḡ

¹⁰ V4, V3: kūyıdın; B1: köpi-din

¹¹ P2: yok

¹² rızķ az ..... dimeḡey Ü2: rūzī için ḡam yemeḡey ol-ki mūr u melaḡ-ḡa rūzī birḡey saṅga birmeḡey mü

¹³ P2, Ü2: ṭuyür

¹⁴ P1, P2, S1, S2, L: yok

¹⁵ P2, P3, S2, S3: ki eklenmiş

¹⁶ S2, S3, Ü1: melaḡ-ḡa; P2: melaḡ-ge

¹⁷ S1: virür

¹⁸ ve ol mūr ..... birmeḡey mü Ü2, B2: yok

¹⁹ Ü2: az

²⁰ V3: kısmetim

²¹ V3, V4: artturur min; S1, P3: arıtturay; S2: artturay

²² S2, S3, Ü1, P2, P3: bargan

²³ Ü2: riştesi-ge

²⁴ Kon. vecd

²⁵ S1: ile; S3: birle

²⁶ S1, S2, P1, P3, B1, A: bargan

²⁷ V3: yerge; L: yirde

²⁸ S3: süreydür

²⁹ A, P3: yüzidin; Ü2: nūr

³⁰ P: huridin; P2, Ü1: sözidin

barça esbâb u¹ vasıfıdın² köz (6) yumup-durlar *من جوده* deryâsığa³ çömüp-dürler (7) ve rûzî yitkürgüçü⁴ Hâk-nı⁵ bilip-dürler⁶ ve anı yidürgüçü hem anı⁷ (8) 'akîde kılip-durlar ve şekk ü tereddüd kâtı'-ı *tarîk*-larından a'râz⁸ (9) itip-dürler⁹ ve vâsıfıasız tevekkül bâdiyesığa kadem urup¹⁰ makşûd (10) ka'besığa yitip-dürler¹¹.

Beyt¹²

Kim ki kaç' itse tevekkül kâdemi birle¹³ *tarîk*

(11) Yağın¹⁴ u seyl anğa müzî¹⁵ imes ve berk *harîk*¹⁶

Hikâyet¹⁷ Şeyh İbrâhim Sitenbe¹⁸ (12) bir mürîdi¹⁹ bile kuddise sırrahuma tevekkül kâdemi bile Ka'be 'azîmeti kıldılar. Şeyh (13) cenâbı²⁰ mürîdi-ğa²¹ ayttı ki²²: Sinde hiç ma'lûm bar mu mürîd şeyh-ka²³ didi²⁴ kim yok²⁵ [P1-43a] (1) min tevekkül²⁶ bile²⁷ bu²⁸ yolğa²⁹

³¹ B1: yok; L: 'âdeti

¹ P: yok

² P, P2: vasıfı-sı-dın

³ Ü2: deryâsığe

⁴ S3: yitkürgüçü

⁵ Ü2: H..ak te'âlânı

⁶ A: bilip-türler

⁷ V4, Ü2: hâknı

⁸ V3, V4: i'tirâz

⁹ V1, B2: kılip-durlar, ve şekk .... itip-dürler P, P2, S2, S3, Ü1: yok

¹⁰ Ü2, B2: urupdurlar

¹¹ S3: yitip-dürler; B2: yok

¹² P3: nazm

¹³ S1: ile

¹⁴ Ü2, B1: yağ

¹⁵ V4: kim sözi

¹⁶ B2'de bu dize yok

¹⁷ V4, Ü2: naql-dur kim; T: naql-dur

¹⁸ V4: yok

¹⁹ S3: mürîd

²⁰ Ü2: yok

²¹ Kon., A, P2, P3: mürîdğa

²² Kon. kim

²³ P, P2, Ü1: yok; S2, S3, Ü2, B1: şeyh-ğa

²⁴ Kon. tidi; Ü2: ayttı

²⁵ P: yok

²⁶ Kon., P2, L: kâdemi eklenmiş

²⁷ S1: ile

²⁸ V4, Ü2: yok

²⁹ B1: yok

ka-dem koyup min¹ minde² ma'lüm ni tiler³. (2) Yana bir niçe ka-dem
 bargandin sonğra şeyh mürīdga⁴ yana⁵ ayttı ki⁶: Sin (3) özünğde⁷ yahşı
 ihtiyāt kıl ma'lūmuñg⁸ bolsa⁹ taşlağıl kim mining¹⁰ (4) ayağım¹⁰ ağırlık
 kılatur¹¹. Yana¹² mürīd¹³ didi ki¹⁴: iki na'leyn şirāki (5) bar ki¹⁵ bādiye
 kaṭ'ı-da¹⁶ na'leynim şirāki üzülse anı tartarga alıp min. (6) Şeyh mürīdi-
 ga¹⁷ didi ki¹⁸: Hālā ḥod¹⁹ na'leyniñ şirāki bütün-dür²⁰ ve üzülmezdür
 (7) didi. Belī şeyh ayttı²¹ pes²² artuğ²³ şirākni²⁴ taşla²⁵. Mürīd dip-dür
 ki²⁶ taşlamay (8) çārem²⁷ yok irdi²⁸, zarūret-din taşladım ve guruh
 bile²⁹ barur irdim (9) yolda nā-geh na'leynim şirāki üzül-di. Turup ilig
 urdum ki³⁰ anı (10) na'leyn-din sürüp³¹ taşlağay-min ve şeyh-ka³² ol

¹ P, P2, Ü1: koydum; B1: urup min

² Kon. emīn ü

³ V4: kıla; T, Ü2: kılar

⁴ A: mürīdka

⁵ S1, Ü2: yok

⁶ Kon., S3 kim; ayttı ki Ü2: aydı kim

⁷ V2, V3, V4, T, T1, Ü2, L: özünğni

⁸ P2, S3, B1: ma'lūmuñg

⁹ P, P2: barise; S1: olsa

¹⁰ B1: ayağım

¹¹ B1: kıla turur

¹² Ü2: yok

¹³ V2, V3, V4: yok

¹⁴ P, V1, V2, V3, V4, T, B1: min-de , P2, Ü1: min-de bir iki, S3: kim min-de bir, S2: kim min-de eklenmiş; Kon. kim; Ü2: aydı-kim

¹⁵ Kon. kim

¹⁶ P: ne ki eklenmiş

¹⁷ S3, P2, B1: mürīdga

¹⁸ V1, V4, Ü1: yok; Kon., P2: kim

¹⁹ P, V3, V4, P2, Ü1, B1: yok

²⁰ P, P2: yok

²¹ T1: kim eklenmiş, didi ..... ayttı P, V4, P2: yok; Kon., A, P3, S3, Ü1, B1: didi

²² V4: yok; didi belī ..... bes Ü2: yok

²³ Kon., A, P2, S3, Ü2, L: artuğ; Ü1: artık

²⁴ A: şirākini

²⁵ V2, V3, V4, Ü2: taşlağıl

²⁶ T1: didi kim

²⁷ V2, V3, V4, Ü2: çāre

²⁸ P, P2: idi

²⁹ S1: ile

³⁰ Kon. kim

³¹ P, P2, Ü1: üzüp; V1, V2, V3, V4: sogurup; Ü2: çıkarıp

³² P, P2: şeyh-ga; Kon., A, Ü2, B1, L: şeyh-ni

emrde ta'n (11) kılğay min¹ kördüm ki² na'leyn yanında bir³ şirāk tüşüp⁴ yatur⁵, (12) min ta'accüb yüzidin ol şirāk-ni na'leyn-ğa tarttım ve şeyh-ğa⁶ iriştım⁷. (13) Her kaçan na'leyn şirākige⁸ ihtiyāc vāki' bolsa⁹ irdi¹⁰ hem-ol destūr bile [P1-43b] (1) müheyyā¹¹ şirāk¹² zāhir bolur irdi. Bu işdin¹³ miniñg¹⁴ (2) tevekkülüm dürüst boldı¹⁵ tevekkül ehli¹⁶ Hāq yolın¹⁷ bu nev'¹⁸ barıp-durlar¹⁹ ve anıñg (3) gayrıga tevessül hayālin köñgüldin çıkarıp-durlar²⁰.

Kıt'a²¹

(4) Tevekkül cün dürüst irmes muhill-dür

Anga na'leyn-niñg²² artuğ şirāki

(5) Dürüst olğaç yığılsa²³ genc-i Kārūn

Yok ol-dem rāh-revniñg hiç bākī²⁴

(6) Törtünçi Bāb-Kanā'at zikride-Kanā'at 'ibādet kuvveti hāşıl bolğunça²⁵ (7) kuvvet bile²⁶ ötkermekdür²⁷ ve andın artuğ²⁸ barça

¹ P, P2: kıla başlağay min

² Kon. kim

³ Kon. yok

⁴ Ü2: düşüp

⁵ V4: yatıp-dur

⁶ P1, P3, S1, S2, S3: şeyh-ni

⁷ V3, V4: irgeştım

⁸ Ü1: şirāki-ğa

⁹ S1: olsa

¹⁰ şirākige ..... irdi V2, V3, V4: şirki üzülse irdi; Ü2: şirāki üzülse irdi

¹¹ Ü2: yok

¹² A, Ü1: şirāki

¹³ P3, S3, Ü1, Ü2, B1: iş-de

¹⁴ işdin miniñg Kon., A, P2: işde miniñg; S1: işdin mini

¹⁵ S1: oldı

¹⁶ P3: ili

¹⁷ V2, V3, V4, Ü2: yolğa

¹⁸ V4: birle eklenmiş

¹⁹ Kon. barıp-turlar; P2, P3, Ü1, B1, L: barıp-durlar; Ü2: barıp-dur

²⁰ ve anıñg .... çıkarıp-durlar L: yok

²¹ V3: beyt; V4: nazm; S2: rubā'ī

²² S3, Ü1: na'leyeni-niñg

²³ S3: yığılsa

²⁴ V3: yok; S2, P3: bākī; bu kıt'a B2'de yok

²⁵ P, P2: kılğunça; V1, V2, V3, V4, T, T1: bolğunça

²⁶ S1: ile

²⁷ Ü2: ötkermekdurur

²⁸ P2, S3, Ü1: artuğ

nimeniñ¹ hevesin (8) hayāl-din² kitermekdür³ ve bî-nevālîğ⁴ bile⁵ nefsi-ni āzürde tutmağ-dur⁶ ve (9) mahrûm-luğ⁷ bile⁸ kuvve-i şehvâniyyeni⁹ pejmürde tutmağdur¹⁰. Kanâ'at çeşmeyîdür ki¹¹ (10) suyu¹² almağ¹³ bile kurumas ve mahzenî-dür ki¹⁴ nakdi¹⁵ saypamak¹⁶ bile¹⁷ (11) öksümes. Ve mezra'ı-dur ki¹⁸ tohumı¹⁹ 'izzet ü şevket bār birür²⁰ ve şecerî-(12)dür ki²¹ şahı istignā vü hürmet semer²² kiltürür. Könğülge andın açuğluğ²³ (13) fāyidesi²⁴ yiter ve köz andın yaruğluğ²⁵ neticesi²⁶ kesb iter. Kānî' [P1-44a] (1) dervîş-ning²⁷ kuruğ²⁷ nānı tāmî' şah-ning²⁸ Hıttāyî hvanıdın²⁸ (2) hūbrağ-dur ve fāriğ-i fakr-endîş-ning²⁹ yavğan umacı³⁰ alguçı-ning³¹ (3) nebātî güllācı-dın mergüb-raq(dur)³². Şāh ol-

¹ barça nimeniñ P: barçanıñ

² B2: hayālî hevesin

³ P1, P3, S1, S2, S3, Ü2, L: kitermek; B2: kötürmek-dür

⁴ S3: bî-nevālîğ

⁵ S1: ile

⁶ B2: kılmağdur

⁷ P2, S3, Ü1: mahrûm-lığ

⁸ S1: ile

⁹ P3: şehvânin

¹⁰ V4, Kon. kılmağdur; P1, P3, S1, S2, S3, Ü1: tutmağ

¹¹ Kon. kim

¹² Ü1, B2: su; B1: sunı

¹³ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: almak

¹⁴ Kon. kim

¹⁵ V2, V3, V4: nakdini; P1, P2: te'addi

¹⁶ S2, Ü1: sıygamak; P2: sıygemek; S3: sıyamak; Ü2: sanamak

¹⁷ S1: ile; P2: birle

¹⁸ Kon. kim

¹⁹ P2, B2: tohum; B1: yok

²⁰ S1, Ü1: virür

²¹ Kon. kim

²² Ü2, B1: yok

²³ Kon., Ü2, B1: açukluk; P2: açuk-lık; P3: açuk-luğ; S3, Ü1, B2, L: açuğluk

²⁴ B2: pāyidesi

²⁵ S2, S3, Ü1, B1, B2, L: yaruğluk; P2: yaruğlık

²⁶ L: niçe

²⁷ Kon., S2, Ü1, B2, L: kuruğ

²⁸ V, Kon. hān-dın

²⁹ Ü2: endîş

³⁰ Ü2: omacı

³¹ Kon., A, Ü2, B1: alguçı ğanî-ning; P2: alguçı ğanî; S3, Ü1: alguçı ğanî-ning

³² P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, B1, B2: dur yok

dur ki¹ almağay ve birgey, (4) gedā ol-dur ki² saçmağay ve tirgey³. Ol-ki kanā‘at-ka⁴ mu‘tad boldı⁵, (5) şah u gedā tereddüdi-din āzād boldı⁶. Ma‘āş öyi gerçi⁷ bolur⁸ tar, (6) ammā her niçe mübālağa kılsañg yiri⁹ bar¹⁰. Hişārī-dür ki¹¹ anda kirsēñg (7) nefis¹² şerridin¹³ kutulur sin¹⁴ ve kūh-sārī-dür ki¹⁵ anda çıksañg düşmen ü (8) dost-dın müstāgnī bolur sin¹⁶. Üftādeliğī-dur ki neticesi ser-efrāz(9)lıg¹⁷, niyāz-mendliğī-dur fāyidesi¹⁸ bī-niyāzlıg¹⁹. Toḥmī-dur²⁰ beri ğınā ve²¹ şecerī-(10)dür semeri istīgnā. Meyī-dür açıg ammā²² nişānesi tarāb-engīz, yolī-dur (11) katıg ammā menzili²³ feraḥ-āmīz. Kanā‘at-da niçe²⁴ kim ferāg-ı bāl²⁵ ‘aksi tama‘-da (12) rezālet ü nekāl. Hasīs²⁶ tab‘ga²⁷ dostīdur le‘īm-veş gedā şīvelik (13) ve rezālet anıñg tavrıga²⁸ hoş. Muvāfaqatı-ga isr, ḥvārliğ²⁹ [P1-44b] (1) münāsebeti-ga³⁰ behre sebük-bārliğ³¹. Her tab‘-ga³² kim ol

¹ Kon. *kim*

² Kon. *kim*

³ V1: *beyt-i tūnc köñgöl bile katıksız omāc bege yırak minneti birle güllaç eklenmiş*

⁴ P2, S2, S3, Ü1, Ü2: *kanā‘at-ga*; B2: *kanā‘atge*

⁵ S1: *oldı*

⁶ S1: *oldı*

⁷ Ü1: *egerçi andın*

⁸ V1: *irür*; T: *olur*; S1: *olur*; gerçi bolur P2: *eger cāndın bolur*

⁹ T1: *yok*

¹⁰ T1: *kanā‘at eklenmiş*

¹¹ Kon. *kim*

¹² B1: *yok*

¹³ Ü1: *şerrindin*; B1: *şermdin*

¹⁴ *hişārī-dur* ..... *kutulursın* V4: *yok*

¹⁵ Kon. *kim*

¹⁶ V4, P2: *hişārīdür ki anda kirsēñg nefis sırdın kutulursın* eklenmiş; ve ..... *bolursın* V3, S2, S3, Ü1: *yok*

¹⁷ *kūhsārī-dur* ..... *ser-efrāzlıg* P, P2: *ger kadem andın taşra koysañg gul şeyāṭine tutulursın*; Kon. ve eklenmiş; Ü2: *ser-efrāzlık*; B2: *ser-firāzlıg*

¹⁸ B2: *pāyidesi*

¹⁹ P: *eftāhliğī-dur neticesi ser-efrāzlık* eklenmiş; Kon. *bī-niyāzlıg-dur*; P2: *bī-niyāzlık*

²⁰ Kon. *toḥmı*; *bī-niyāzlıg toḥm-dur* B2: *yok*

²¹ *ğınā* ve V1: *yok*

²² Kon., Ü2: *ve*

²³ P, P2, Ü1, Ü2: *dur* eklenmiş

²⁴ Ü1: *nite*

²⁵ P2, S2: *fārig-bāl*; B1: *ferāg-bal-dur*; B2: *fer bāl-dur*

²⁶ Ü2: *ḥabis*

²⁷ Kon. *tab‘ka*; S3: *tab‘a*

²⁸ B1, B2: *tab‘ıga*

²⁹ P2, Ü1: *eşer-ḥārliğ*

³⁰ B2: *münāsebeti-ge*

mevcūd boldı¹ ol (2) kişi ulus tab'ı-ğa² merdūd boldı³. Le'îmlık ve rezālet-ka⁴ kemāl andın, (3) ādemī-lık⁵ ve insāniyetlık-ka⁶ zevāl andın. Otğ-dur nāmūs öyin (4) köydürgüçi, yılı-dür⁷ 'izzet hürmetin⁸ savurguçi⁹ ve vakār şem'in öçürgüçi¹⁰. (5) Tama'¹¹ en'ām-ğa andağ-dur ki şereh¹² ta'ām-ğa ol biri dūnlar harekātı (6) bu biri behāyim şıfātı. Kanā'at ni¹³ cevherī-dür¹⁴ ilni¹⁵ mundağ¹⁶ iki belādın (7) ötkerür¹⁷ ve¹⁸ mundağ¹⁹ iki²⁰ ibtilādın²¹ kutkarur²². Bu iki²³ zemīme fi'l ki yaman-dur (8) güyā iki²⁴ nā-hoş tevāmāndur ol mundın yaman ve bu andın yaman (9) ikelesi yaman-dın yaman²⁵. Biri le'îm ve biri müdbir, ikelesi-ning haķıķati bir. (10) Muħbir-i şādık sallallahu 'aleyhi's-selām²⁶ muṅa²⁷ muvāfık dip-dür²⁸, kāni' ni 'azizğa tāmī' (11) ni zelilğa nisbet birip-dür.

31 P2: *sebk-bārlık*; Ü1: *sebk-sārılık*

32 V2, Kon.: *tab'-ka*; P2, Ü1: *ta'b-da*; S3: *tab'da*

1 S1: *oldı*

2 B2: *tab'i-ge*

3 S1: *oldı*

4 A, P2, P3, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *rezālet-ğa*

5 P2, Ü1: *ādemī-lık*

6 Kon., A: *insāniyyet*; S2: *insāniyyetlık-ğa*; P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *insāniyyet-ğa*; L: *insāniyyet-ka*

7 P, P2: *ve şarşarı-dur*

8 P: *hürmet şem'in*

9 P, P2: *söyündürgüçi, yılı-dur ..... savurguçi* V3: *yok*; P2: *söndürgüçi*

10 P: *yok*; ve vakār şem'in öçürgüçi S2, Ü1: *yok*

11 B2: *tab'*

12 P2: *şerre*

13 Kon., Ü1: *kanā'at*

14 Kon. *kim*, A, S3, P2: *ki* eklenmiş

15 Ü1: *iki* eklenmiş

16 B1, B2: *mundağ*

17 V2, V3, V4, T, T1: *kutkarur*

18 A: *yok*

19 B2: *mundağ*

20 Kon. *ili*

21 *mundağ ili iptilādın* T1: *yok*

22 V2, V3, V4: *ötkerür*; Ü1: *kutgarur*; *mundağ .... kutkarur* Ü2: *yok*

23 Kon. *ili*

24 *güyā iki* T1: *yok*

25 Ü1: *yamandur*

26 V: *yok*

27 A: *yok*

28 P: *dip-dürler*; Kon. *dip-tür*

Rubāī¹

Her kim ki *kanā'at* tarafı nisbeti bar

(12) Barça² il ara tevāzu' ve'izzeti³ bar

Ol-kim *tama'* vü hırş bile⁴ ülfeti bar

(13) Yağşı yaman içre⁵ zillet ü nekbeti bar

Hikāyet⁶ Kāşif-i esrār-ı ilāhi [P1-45a] (1) Şeyh Şāh ziyāret-gāhı kaddessallahu⁷ sırrahu 'ibādet ferāğatı⁸ için *kanā'at*-(2)şi'ār kıldı ve ziyāret-gāh⁹ kasabası¹⁰da mesken ihtiyār kıldı ve¹¹ ulus (3) nezr ü hedīyesin pervā kılmadı ve selātin in'ām u suyurgālın¹² (4) közge¹³ ilmedi. Muhaqqar mevrūşı muhavvaṭasığa eşcār tıktı ve¹⁴ ikin¹⁵ ikti¹⁶. (5) Öz mübarek ilgi bile ikin suvarurğa¹⁷ bil urar irdi¹⁸ ve eşcār (6) terbiyetığa tişe-vāre sorar irdi, bu nev' *kanā'at* bile¹⁹ ma'aş tüzüp (7) tınğri 'ibādetığa iştiğāl körgüzür irdi²⁰. Bu *kanā'at* neticesi (8) *زینت* hükmi bile ol yerge yitti²¹ kim Herāt dārū's- saltanası²²dın, (9) selātin-i mesned-nişin ve 'ulemā²³dın. Ve meşāyih-i ehl-i yakīn üç şer'ī (10) yol²³nı ol büzürg-vār hıdmetığa barur irdiler²⁴ ve āsitānı tofrağın (11) öpmek bile²⁵ tefāhūr başın felek-din²⁶ ötkerür irdiler ve ol²⁷ (12) zirā'at nānı-

¹ V4: yok; Ü1: *rubā'īyye*; B2: *naẓm*; L: *beyt*

² B2: yok

³ P, P2: *hürmeti*

⁴ S1: *ile*

⁵ *yaman içre* B2: *yamanda*

⁶ T: *naql-dur kim*

⁷ V1, V2, V3, V4, P, T: yok; P2, Ü2: *ḡuds*

⁸ B1: yok

⁹ P2: *ziyāret-ge*

¹⁰ A, P3, Ü2: *kasabasığa*

¹¹ ve ..... ve T: yok

¹² P2: *sıyurgayı-sın*; P3, S3: *sıyurgālın*

¹³ P, P2: *közige*

¹⁴ P: *ol eşcār edāsıda* eklenmiş; P2: *ol eşcār arasığa* eklenmiş

¹⁵ Kon., A, P2, P3, S3: *ikin*

¹⁶ *ve ikin ikti* Ü1: yok; *muḡavvaṭasığa .... ikin ikti* B1: yok

¹⁷ S2, Ü1, B1: *suvrargā*; P2: *suvrange*

¹⁸ *urar irdi* V4: *urdi*

¹⁹ S1: *ile*

²⁰ *körküzür irdi* V1, V2, V3: *körküzüp*; T: *körküzdi*

²¹ S3: *yitti*

²² S1: *salṭanasıda*

²³ *üç .... yolı* V3, V4, Ü2: yok; B1: *yolı*

²⁴ B1: *irdi*

²⁵ S1: *ile*

²⁶ V3: *kök²⁶din*; Ü2: *felek-tin*

dın ve ol fevâkih ẖvânıdın, her ni¹ ilig-lerige tüşse² (13) közlerige sürtüp koyun-larığa salıp teberrük üçün şehrgä 'ıyāl u etfāl-[P1-45b] (1)leri üçün kiltürür irdiler ve andın yigen-ler âhîret necâtığa hem³ (2) ümîd-vār bolur⁴ irdiler. Kanā'at neticesi mundın kāmılraq az zuhūr (3) kılıp irkin⁵ ve ẖorsendlıq⁶ bağçesi-niñ reyāhîni⁷ mundın tarāvet-(4)lıgrak⁸ kim açılıp irkin⁹

Nazm¹⁰

Cihān içre köp şun' körgüzdi Şāni'
(5) İmestür¹¹ kişi turfe andağ¹² ki ḵāni'
Kişi-din talebsiz ğınā ẖāşıl itmek
(6) Yana cūdğa¹³ bolmamağ¹⁴ ẖiç m̱āni'¹⁵

Bişinçi Bā b¹⁶-Şabr zikride- (7) Şabr özni çıkarmakdur¹⁷ ẖuzūz-ı nefsanīdin¹⁸ tena'umāt-ı cismānīdin¹⁹ (8) nefs-ni²⁰ ẖabs kılmağ-dur 'ibādāt miḥneti-de²¹ ve kadem-ni s̱ābit tutmağ-(9)dur riyāzāt su'ūbeti-de ve hağ yolıda katığ irikke tözmek-dür²² ve (10) yaḥşı yaman-dın her ni işitken ve körgen-ge²³ taḥammül²⁴ körgüzmeğ-dür²⁵. (11) Açığ-dur

²⁷ ve āstānı ..... ve ol S2: yok

¹ P: kim eklenmiş

² V (.....) tüşüp-dür; P3: kirse, ayrıca; yan tarafa tüşse bedel yazılmış

³ V4: yok

⁴ V4: yok

⁵ kılıp irkin T: itip irgen

⁶ Kon., A, P3, B1: ẖorsendlıq

⁷ P: yok

⁸ P, V3: yok; P2, Ü1: terāvet-lıq; S2, S3: terāvet-lıq

⁹ ve ..... irkin V2, Ü2: yok

¹⁰ P: şı'r; Kon., Ü1: kıt'a; V3, S3, Ü2: rubā'î; P2: rubā'îyye

¹¹ Kon. yemestür; P2: imes-dür

¹² A, P3, B1: andın

¹³ Ü2: ceurgā

¹⁴ B1: bolmağ

¹⁵ hikāyet Kāşif-i esrār ..... ẖiç m̱āni' B2: yok

¹⁶ V4: faşl

¹⁷ B1: çıkarmaktur

¹⁸ P, Ü1: nefsanīyedin

¹⁹ P, Ü1: cismānīyedin

²⁰ S2: nefs-ni

²¹ P: miḥnetiğa

²² P2: tüzmeğ-tür

²³ A: körengē

²⁴ yaḥşı ..... taḥammül P, P2, Ü1: hağ-dın her ni kim kilse rızā

²⁵ V4: yaḥşı yaman-dın körgüzmeğ; ve yaḥşı ..... körgüzmeğ-dür S2, S3: yok

ammā sūd-mend, katıg-dur¹ ammā dāfi'-i gezend. Kaysı nā-murād ilig² şabr (12) itegi-ge urdı kim murād tapmadı ve kaysı giriftār köngül şabr³ bendiğa (13) koydı kim güşād tapmadı. Ferec-ler⁴ miftāhı-dur⁵ ve bendler fettāhı-dur⁶. [P1-46a] (1) Refikī-dur⁷ şöhet mümill⁸ ammā 'ākıbeti⁹ murādğa¹⁰ karın-lık¹¹ ve harifī-dür ümīdi (2) uzun ammā nihāyeti maṭlūb-ka¹² hem-nişin-lık¹³, semendī-dür kāmīl-hırām ammā (3) menzilğa yitkürgüçi¹⁴ ve buhtī-dür saḳıl¹⁵-kām¹⁶ līkin¹⁷ me'men-ğa tüşürgüçi¹⁸. (4) Nāşih-ı telh¹⁹-güftār²⁰ dik ṭab' andın āzürde ve līkin zımnı-da maḳşūd u ḥāşıl (5) ṭabīb-i baṭiū'l-'ilāc²¹ dik marīz andın pejmurde²², ammā sonḡı-da²³ şıḥḥat²⁴ (6) vāşıl. 'Işk ehli zikridin müteḡayyir velīkin ḡāyeti vaşl-ğa²⁵ ümīd-vār(7)lık²⁶ hecr ehli yādıdın müteneffir²⁷ velīkin nihāyeti ittışāl-ğa kām-kārlık²⁸. (8) Kafeside cān bülbuliğa ni ḥamūş-luk²⁹ sūd itip ni nevā vü elhān, (9) mecliside rūḥ tūṭışiğa ni sūkūt nef yitkürüp ni feryād u fiḡān. (10) Saḥrāsıda ferāḡat

¹ B1: *açıgdur*

² Kon. *iligi*

³ V: yok

⁴ B2: *ferh-ler*

⁵ S1: *miftāhı*

⁶ P, V4: *fitāhı*

⁷ P: *refikı*

⁸ Ü2: *hacil*

⁹ Ü2: *'āfiyyet*

¹⁰ Kon., A, P3, L: *murādka*

¹¹ B1: *yakın-lıg*

¹² S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1, B2: *maṭlūb-ğa*

¹³ Ü1: *hem-nişin-lıg*

¹⁴ P2: *yitkürgüçi*

¹⁵ T: *ta'cil*

¹⁶ S3, Ü1: *endām*; P, P2: *endām eklenmiş*

¹⁷ P, P2: *ammā*

¹⁸ Ü2: *tüşürgüçi*

¹⁹ Ü1: *tili*

²⁰ Ü1: *güftarı*

²¹ Ü2: yok

²² Kon. *bızmurde*

²³ Kon. *sonḡda*; Ü2: *sonḡda*

²⁴ B1: *şo ḥbet*

²⁵ Ü2: *vişāl-ğa*

²⁶ S2, S3, Ü2: *ümīd-vārılık*

²⁷ B2: *müteḡayyir*

²⁸ S2, S3: *kām-kārılık*

²⁹ S2, S3, Ü1, Ü2: *ḥamūşlık*

hemān ve ıztırāb hemān beydāsıda¹ direng hemān ve (11) şitāb hemān. Suhte-i firāk ölmekdin anğa gam yok² endūhte-i (12) iştıyāk köymekdin³ anğa elem yok. Hecr şāmı dik tîre ve uzun (13) ammā gāyeti şubḥ⁴-ı vişāl, hacc yolu dik katık⁵ ve yırak⁶ ammā nihāyeti va‘be-i ikbāl⁷. [P1-46b] (1) Her giriftārga ki⁸ ol nā-būd⁹ ḥayātı¹⁰ andın berī ve her ümīd-vārga ki¹¹ ol (2) nā-mevcūd rūḥı andın siperi¹². ‘Aşık-larga marazī-dür¹³ kâtil ve bīmār(3)larga zehrī-dür¹⁴ helāhil. Saḥīḥ¹⁵ anıñg su‘ūbeti-din bīmār, havāss (4) anıñg ‘uḳūbeti-din¹⁶ nā-kār¹⁷. Rūḥ¹⁸ işi anı tartarda¹⁹ ta‘allül, köñgül anıñg (5) katıklığıdın²⁰ bī-tāḳat u taḥammül²¹. Yolu bādiyeside zulümāt-ı āfāt, (6) Hızır dik anı kat‘ kılğanga²² behre zülāl-i ḥayāt²³. Şiddeti yüki-ge ḥāmil-lerdin²⁴ biri (7) Eyyüb Nebī ve su‘ūbeti ḥamli-ğa²⁵ kāmīl-lerdin²⁶ biri Muḥammed-i ‘Arabī²⁷.

Beyt²⁸

(8) ‘Aceb rencī ki andın sa‘b yok renc

¹ V4: *beyābānda*

² A, P2, S2: *ve gam* eklenmiş

³ B2: *köymek*

⁴ Kon. *şaba°*

⁵ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: *katıg*

⁶ S1, Ü1: *ıraq*

⁷ P2: *āmāl*

⁸ Kon. *kim*; P2: yok

⁹ P2: *nā-mevcūd*

¹⁰ P2: *rūḥı*

¹¹ Kon. *kim*

¹² *ve her ..... sipri*: P2: yok

¹³ P, P2: *marazī-durur*

¹⁴ P, P2: *zehri-durur*

¹⁵ Ü2: *şaḥti*

¹⁶ *bīmār ..... ‘uḳubeti-din* P2: yok

¹⁷ P: yok

¹⁸ P2: *rūḥı*

¹⁹ T: *tatarğa*

²⁰ Kon., A, S1, P2, Ü1, Ü2, B1, B2, L: *katıgıgıdın*

²¹ V1, V2, V3, V4, T, T1, B1: *bī-taḥammül*

²² Ü2: *kılğanda*

²³ V3: *āb-ı ḥayāt*

²⁴ Kon. *ḥāmil-leridin*; B2: *ḥāşıl-lardin*

²⁵ Ü2: *ḥamli-ge*

²⁶ P2, Ü2: *kāmīl-lerdin*

²⁷ Ü2, B2: *şaluallahu ‘aleyhi’s-selām* eklenmiş

²⁸ V, P, V2, V4, T1, A, B1: *naẓm*; S3: *meşnevî*; B2: *beyt*

Velî çikken kişi-niñ¹ behresi genc²

(9) Hikāyet³-Bir nā-tüvān köñglige bir gül'izārı hār-hārı boldı⁴ ve ol (10) töhmet bile⁵ zindān⁶ giriftārı⁷ boldı⁸. Ol iş⁹ ikrārı¹⁰ üçün anğa (11) kılmağan 'azāb kalmadı, ammā¹¹ ol mahfî sırrın köñgöl-din til-ge¹² salmadı. (12) 'Akıbet bir kün 'asesler bardılar ve anı bend bile¹³ zindāndın¹⁴ südrep¹⁵ (13) çıkardılar ve baş¹⁶ ve¹⁷ ayağıdın tartıp uzattılar ve bir kucağ¹⁸ [P1-47a] (1) yıgaçnı¹⁹ anıñ a'zāsığa²⁰ uşattı-lar²¹. Andak ki²² baştın²³ (2) ayağı cerāhāt boldı²⁴ ve barı a'zāsı-nıñ²⁵ tirisı²⁶ soyuldı (3) tayağ²⁷ a'zāsını andak efgār²⁸ kıldı ki²⁹ kanı³⁰ ol ma'rekeni³¹ (4) lāle-zār kıldı. Mazlūm muṭlakā dem urmadı ve ikrār

---

¹ B2: kişi-si-niñ

² P2: bir nā-tüvān eklenmiş

³ T: naql-dur kim

⁴ S1: oldu

⁵ S1: ile

⁶ V4: zindān-ğa

⁷ L: giriftār

⁸ S1: oldu

⁹ ol iş V4, Ü2: yok

¹⁰ Ü2: ikrār

¹¹ B1: yok

¹² V, V1, V2, V3, V4, T, T1, A, Ü2, B1, L: yok

¹³ bend bile V, Ü2, L: yok; S1: ile

¹⁴ ve .... zindāndın Kon. anı zindān-dın bend bile

¹⁵ P: sürep; T: yok

¹⁶ P, V4: ve eklenmiş; Ü2: başı

¹⁷ Kon.'da yok

¹⁸ Kon., P2, S3, Ü1, B1: kucağ

¹⁹ P: yıgaç;; Kon. yıgaç

²⁰ P, P2: 'āzāsı-da

²¹ P2: uşatdılar

²² Kon. kim; Ü1: yok

²³ Kon., P2, Ü1: başdın

²⁴ S1: oldu

²⁵ T: 'āzāsını; V1: 'āzāsı

²⁶ V1: yok

²⁷ Ü2: tayağ

²⁸ V3, V4: nekār

²⁹ Kon. kim

³⁰ P, V4, T, S2: kanı; Kon. kân

³¹ P2: ol eklenmiş

tekellümin¹ (5) tilige² sürmedi³. Çün ta'zîb şiddetidin hardılar ol mecma'(6)-dın südre⁴ çıkardılar ve nevmîdîğ-dın⁴ koyabirdiler⁵ ve (7) inşâf 'âleminde muhakk⁶ irdiler⁷. Çün cefâ-pîşeler yırak bardı⁸, (8) cefâ-keş ağzının bir⁹ uşalğan direm çıkardı. Cem'i ki anı kördiler, (9) ol¹⁰ iş keyfiyyetin sordılar. Olça cevâbının mefhûm boldı¹¹, (10) bu hâlet ma'lûm boldı¹² kim siyâseti¹³ hengâmeside¹⁴ manzûrı hâzır¹⁵ (11) irmiş ve bir küşedin anı¹⁶ hâlîğa¹⁷ nâzır irmiş. Anğa (12) yiterde¹⁸ ol bî-dâd u sitem tişi üstide irmiş, ol (13) direm 'azâb-ı i'tidâl-din öterde direm-ğa¹⁹ tişin birkitür irmiş²⁰ ve [P1-47b] (1) tiş zaḥmı²¹ ol direm-ni päre päre²² uşatur irmiş ve manzûr (2) nâzır allında²³ şabr u taḥammül²⁴ kılur irmiş ve anı²⁵ neẓâre-ger irgenin (3) bilür irmiş. Manzûr çün bu hâl-ni²⁶ bildi, mihr ü şefkat bile²⁷ (4) başğa kildi yumşak²⁸ söz bile²⁹ yaralarığa³⁰ merhem yitkürdi³¹ ve (5) çüçük til³²

¹ P2, P3, Ü1: *tekellümin*

² V, V2, V3, V4, T, T1, S1: *tilge*

³ ve *ikrâr* ..... *sürmedi* Ü2: yok

⁴ P: *bile nevmîdîğ*; P2, Ü1: *mevmîdîğ bile*

⁵ S1: *koyavirdiler*

⁶ V2, V4, L: *muhakkak*

⁷ Ü1: *idiler*

⁸ S1: *bardılar*

⁹ Kon., A, S1: yok

¹⁰ S2, S3: yok

¹¹ S1: *oldı*; *mefhûm boldı* L: yok

¹² S1: *oldı*

¹³ Kon. *siyâseti-niñg*; P2: *siyâset*

¹⁴ S2: *hengâmesi*

¹⁵ P2: *hâzır*

¹⁶ P2: yok

¹⁷ P2: *âḥv âḥğa*

¹⁸ Ü2: *tigrü ki*

¹⁹ Ü2: *direm*

²⁰ ve *bir* ..... *irmiş* P: yok; *anğa* ..... *irmiş* P2, S2, S3, Ü1: yok

²¹ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: *zaḥmı-dın*

²² *päre päre* P, P2: yok

²³ P, P2, Ü1: *ileyinde*; Kon., P3, Ü2: *allıda*; S2, S3: *ileyide*

²⁴ S1: yok

²⁵ A, P3: *anı*

²⁶ P, P2: *kördi* ve eklenmiş; S3: *hâleti*; L: *hâlet-ni*

²⁷ P, P2: *ol 'aşık-nıñg* eklenmiş; S1: *ile*

²⁸ A, P2, P3, S2, S3, Ü1, B1, L: *yumşag*

²⁹ S1: *ile*

³⁰ V4: *yâreḥğ-larığa*

bile¹ mecrûh teni-ğa cân kivürdi². Ve hayâlî-ğa³ kiçmes (6) devlet-ka⁴ sezâ-vâr boldı⁵ ve gümânî-ğa ötmes sa'âdet-ka⁶ kâm-kâr boldı⁷. (7) Bu⁸ barça ol⁹ şiddet dağı şabr u şekibâlıg neticesi irdi ve ol su'ûbet¹⁰ (8) ü şiddet-de taḥammül-din anğa dest birdi¹¹.

Beyt¹²

(9) Kim ki bir¹³ şiddet ara şabr u taḥammül eyledi

Baḥt anıñ nişini¹⁴ nüş ve ḥarını gül eyledi¹⁵

(10) Altıncı¹⁶ Bâb- Tevâzu'¹⁷ zikride- Tevâzu' ḥalk-nı kişi maḥabbeti-ğa (11) şifte kıılır ve ulusnı¹⁸ fâ'ili¹⁹ müddetiğa²⁰ firifte kıılır²¹. Dostluğ²² (12) gülşenide nezâret gülleri²³ açar ve ol gülşen-din ins ü ülfet (13) bezmide türlüğ gül-ler²⁴ saçar²⁵. Mütekebbir düşmen-ğa²⁶ mülâyemet sarı [P1-48a] (1) yol körgüzür ve mu'cib ḥaşm²⁷ ḥatırına

31 S3: yitkürdi

32 T: ve lutf nutkı eklenmiş; V4: söz

1 S1: ile

2 B1: tigürdi

3 Kon. ḥayâl-ğa

4 A S2, S3, P2, P3, Ü2, B1: devlet-ğa; Ü1: devlet bile

5 S1: oldu

6 P, P2, Ü1: sa'âdet bile; S1, S2, S3, Ü2, B1: sa'âdetğa

7 S1, S3, Ü2, B1, B2: yok

8 Ü2: boldı eklenmiş

9 Kon., P3, Ü2, B1: yok

10 S3: su'ûbetde ve

11 P: yok; S1: virdi

12 P, T, A, P3: nazm; P2: yok

13 T1: her

14 S3: nişini

15 S1: yok; hikâyet-Bir nâ-tüvân ..... gül eyledi B2: yok

16 V2, Ü2: altıncı

17 S1, S2, S3, P2, P3, Ü1, Ü2: ve edeb eklenmiş

18 B1: ulus

19 P, V1, V2, P2: fâ'il; P3, Ü2: 'âkil; B1: gâfil

20 A: mevtiğa; fâ'ili müddetiğa L: bu fi'l bile özige

21 P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, B1, B2: yok

22 S3: dostluğ; Ü1: dostlık; Ü2, B2: dostluk

23 V4: gül-leri-ni

24 P2: gülleri

25 B1, B2: açar

26 A, P3: düşmen-ka

27 B2: ḥalk

insāniyyet zevkin (2) olturguzur¹. Tekrārı hayāsız² müdde'ini uyat serhaddiğa³ başkarur ve (3) ta'adüddi inşāf-sız 'adūnı yamānılg-dın ötkerür. Egerçi (4) barça⁴ ildin hūb-dur ve barı halāyık-dın mergüb⁵ ammā⁶ ser-firāzlardın⁷ (5) hūbrakdur⁸ ve bī-niyāzlardın mergüb-rağ⁹. Ebnā-yı (6) cins-din bir¹⁰ birige¹¹ müstaḥsen¹² ve ekābirdin aşāgırğa aḥsen. (7) Şaḥā kılmay ilni şād kılar ve 'aṭā körgüzmeḡ kişini ḡam-dın āzād kılar¹³. (8) Edeb kiçik yaşlıqlarını uluḡlar du'āsığa¹⁴ sezā-vār iter (9) ve ol du'ā bereketi bile¹⁵ 'ömrin berḡurdār¹⁶. Kiçik-ler¹⁷ mihrin¹⁸ uluḡlar (10) könglige salur ve ol muḡabbet köngülde müebbed ḡalur¹⁹. (11) Uşaqlarını²⁰ közge²¹ uluḡ²² kılar eṭvāridin ḡalḡ uluḡluk²³ (12) bilür. Halk cānibi-din bī-ḡürmet-lıḡ²⁴ işigin baḡlar ve kişini²⁵ (13) hezl ü istiḡfāfı-dın²⁶ saḡlar²⁷. Tabī'at-ka²⁸ insāniyyet ṭarīkıda endām [P1-48b] (1) birür²⁹ ve mizāc-ka³⁰ ādemī-lıḡ³¹ menzilide ārām yitkürür³².

¹ P3: *olturguz*

² S1: *hayātsiz*

³ S3: *uyatsız ḡaddiğa*

⁴ V2: *fakır*, V4: yok; Ü2: *fakir*; ve ta'addüdi ..... barça B1: yok

⁵ Ü2: *mergübrağ-dur*; B1, B2: *mergüb-dur*

⁶ *mergüb ammā* V4: *mergübrağ*

⁷ L: *uluḡlardın*

⁸ Ü1: *hūbrağ*

⁹ Kon. *mergüb-rağ-dur*

¹⁰ P2: *biri*

¹¹ Kon. *birge*

¹² P: *dur* eklenmiş

¹³ S3: yok

¹⁴ P2: *du'āsına*; P3, S3, Ü1: *du'asığa*

¹⁵ S1: *ile*

¹⁶ P2: *iter* eklenmiş

¹⁷ V4: *kiçiklançı*

¹⁸ Ü1: *mihri*

¹⁹ P2: *kar*

²⁰ Ü2, B2: *uşaqlarını*

²¹ B1: *közige*

²² P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *uluḡ*

²³ P, P2: *uluḡ-lıḡ*; Kon., A, P3, L: *uluḡ*; S2, Ü2: *uluḡ*; S3, Ü1: *uluḡluk*; B2: yok

²⁴ P, V1, V2, V3: *bī-ḡürmet-lıḡ*; Kon. *bī-ḡürmet-lıḡı*

²⁵ V(.....) *ḡalḡ* eklenmiş

²⁶ Kon. *istiḡfāf-dın*; P2: *ḡaydın*

²⁷ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1: *saḡlar*

²⁸ P: *ṭabī'atı-ğa*; P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *ṭabī'atğa*

²⁹ Kon. *yürür*

³⁰ P: *mizācı-ğa*; P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: *mizācğa*

Kiçik-(2)lerge¹ kim² andın munça netice bolğay uluğlarga³ kör kim munça (3) niçe⁴ bolğay⁵. Muhabbet-ka⁶ zib ü pirāye edeb-din yiter⁷ ve müddet-ka⁸ (4) revnāk u bahā edeb terkidin⁹ kiter¹⁰. Edeb ü tevāzu‘ dostluğ¹¹ (5) közgüsige¹² cilā birür¹³ ve iki cānib-din yaruğluğ¹⁴ yitkürür. (6) Tevāzu‘ vü edeb ehliğa¹⁵ ta‘zīm ü hürmet yiter¹⁶ ol dāneni¹⁷ ikken¹⁸ (7) bu¹⁹ maḥşūlnı²⁰ cem‘ iter. Halk iḥtilātıda²¹ ḥamīde ahlāk ibtidāsı (8) bu ḥiṣāl-dur, bu rūsūḥ tapsa maḥabbet iḥtilālī muḥāl-dur. (9) İki cānib-din²² eger halk kerīm bolğay²³, edeb ü tevāzu‘ muḥabeleside (10) ‘izzet ü ta‘zīm bolğay²⁴. Hoşā²⁵ bu nev‘ aḥbāb arasında soḥbet (11) ve bu tavr²⁶ aḥḥāb²⁷ arasında meveddet²⁸. Ve mundağ²⁹ ehl-i maḥabbet³⁰ ü³¹

31 P2, S2, Ü1: *ādemīlğ*

32 Ü1: *yitkürür*; Ü2: *birür*

1 A, P3: *kiçikler*; Kon. *kiçiklerğa*

2 Ü2: *hem*

3 A, P3: *uluğlarka*

4 P3: *netice*

5 *uluğlarga* ..... *bolğay* B1, B2: yok

6 P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1: *muḥabbet-ğa*

7 *edeb-din yeter* V1, V2, Ü2: *edeb-i terkidin kiter*

8 P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1: *müddet-ğa*

9 P2, P3, S3, Ü1, L: *terkidin*

10 *edeb berkidin kiter* Ü2: *tevāzu‘ yokıdın yiter*

11 A, P3, Ü2, B1, B2: *dostluğ*; P2: *dost-lıg*; Ü1: *dost-lık*

12 Kon., P2, Ü1: *közgüsige*; Ü2: *közgüside*

13 S1: *virür*; B2: yok

14 Kon., Ü2, B1, B2: *yaruğluğ*; P2: *yaruğlık*

15 Ü2: *ehlige*

16 V1: *artar*

17 P, V2, Ü2: *dāne*; Ü1: *dāneyi*

18 Kon. *cevāhir*, V4: *cevāhir dik* eklenmiş

19 V2, T1: yok

20 T1: *maḥşūln*

21 V3: *iḥtilālīde*

22 *iki cānibdin* Ü2: yok

23 S1: *olğay*

24 *edeb* ..... *bolğay* B2: yok

25 ve ..... *hoşa* V1: yok

26 *aḥbāb* ..... *ṭavr* V1: yok

27 P2: *aḥbāb*; B1: yok

28 *soḥbet* ..... *müeddet* Ü1: yok

29 V1: *bu nev*; B1, B2: *mundağ*

30 Ü2: *muḥabbet-ğa*

31 *maḥabbet ü* V4, T: *maḥabbet-ğa*

(12) vidād¹ ve hayl-ı meveddet² ü ittiḥād. Eger zāhirde dostluğ³ şafāsı
 üçün-dür⁴ (13) dünyāda kām-kārlik-dur⁵ ve eger ma'nī-de⁶ tīngri rızāsı
 üçün-dür⁷ [P1-49a] (1) āḥiret-de ümīd-i rest-gārlik-dur⁸. Ve eger tīngri-
 lik⁹ üçün bolsa¹⁰ (2) sa'ādeti¹¹ hāşıl¹² ve eger halk¹³ dost-luğ¹⁴ üçün bolsa¹⁵ (3)
 devleti¹⁶ vāşıl. Ve¹⁷ 'ālī mertebega şāyeste vü lāyık, (4)
 muvaffakī-dur¹⁸ zātı fakr devleti-ğa mülāyim ü muvāfık. Yok ki
 mütekebbir ḥod-nā-pesend ü (5) cāhil nā-ḥired-mend¹⁹.

Nazm²⁰

'Akl u ḥikmet işi-dür beyle²¹ ma'āş²² u āyīn
 (6) Kayda tapkay munı her nefis-perest ü ḥod-bīn

Hikāyet²³-İḥbār rāvī-leri²⁴ (7) mundaḳ rivāyet kılıp-dur²⁵ ki²⁶ bir²⁷ av
 hengāmesi ḡavḡāsıda²⁸ ve (8) çapmak ü²⁹atmak arasında Husrev

¹ Ü2: vidād u hayāl

² Ü2: meveddet-ğa

³ A, S2, P3, Ü1, Ü2, B2: dostluk; P2: dostlık

⁴ S3, Ü1: üçün

⁵ Kon., P2, P3, S3, Ü1, B1, L: kām-kārlik-dur

⁶ V1: dīni-de; V4, T1: ma'nā

⁷ Kon., S3, Ü1: üçün;

⁸ Ü1: rast-kārlik-dur; P3: rüste-kārlik; S3, B2, L: rüste-kārlik

⁹ T: tīngri; Kon., A, P3, B1: tīngrilik; P2, Ü1: tīngri-lığ; L: tīngri rızāsı

¹⁰ S1: olsa

¹¹ P2: sa'ādet; L: yok

¹² üçün bolsa ..... hāşıl B2: yok

¹³ V4, Ü2: yok

¹⁴ ve dost-lığ V: yok; Kon., A, S1, P2, Ü1: dost-lığ; Ü2: dostluk

¹⁵ S1: olsa; sa'ādeti ..... bolsa B1, B2: yok

¹⁶ S1: devleti-ğa

¹⁷ Kon., A, S3, Ü2: bu

¹⁸ V3: yok; P: ki eklenmiş

¹⁹ V3: uşbu söz ehl-i ḥikmetdin pend eklenmiş; V4: uşbu söz ehl-i ḥikmetdin eklenmiş

²⁰ V1, V4: nazm; P2, P3, Ü1, Ü2: beyt; L: şi'r

²¹ V1, V3, T: böyle

²² P: şalāh; V3: ma'īset

²³ T: nakl-dur

²⁴ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, L: ve āşār ḥāvī-leri eklenmiş

²⁵ Kon., A, P2, P3, S3, B1: kılıp-durlar; Ü2: kılurlar ki

²⁶ V3: kim kılur; Kon. kim

²⁷ V2, V3, T: bir kün

²⁸ S3: ḡavḡası

²⁹ L: av

Pervîzning ser-efrâzlığı¹ tâci(9)dın gevher-i âb-dar ve² dürr-i şâhvâr üzülp yirge tüşti ve av (10) iştigâlidin anğa ve³ hiç kişi-ge⁴ haber bolmay⁵ Medayin-ğa⁶ kaydttı-lar. (11) Çün ol işni bildiler halâyık-nı münâdî bile⁷ çıkardılar⁸ ve ol (12) gevher-i nâ-yâb⁹ tiley bardılar¹⁰. Çün ol zîb-i tâc mülk harâcı irdi, (13) tapkan-ğa¹¹ köp nime vü kirâmend şile¹² va'de boldı¹³. Halk ol beyâbânda [P1-49b] (1) gevher cüst ü¹⁴ cüyda¹⁵ ve şile¹⁶ ârzüsü güft u güyda¹⁷. İttifākā iki (2) hem-râh biri gâfil ve biri âgâh. Gâfil cehl¹⁸ yüzidin¹⁹ hod-pesend²⁰ (3) âgâh tevâzu' vü edeb zîveridin²¹ ercmend. Biri-niñg²² ismi müdbir²³-i cihân-gerd ve (4) biri-niñg²⁴ atı²⁵ muqbil-i civân-merd. Ol beyâbân-dağı²⁶ yolğa 'âzim ve şehr²⁷ (5) sarı barurğa²⁸ câzim. Püye-nümâ ve deşt-i bî-mâ irdiler çün der²⁹-i taleb³⁰ ilge (6) yavuştı-lar, ol halk-nı başlap çıkkan³¹ kişi-ge

¹ Kon., P3: *ser-firâzlık*; P2, Ü1: *ser-efrâzlığı*; Ü2: *ser-efrâzlık*

² P, V1, V2, V3, V4: *ve bir*

³ Kon. yok

⁴ P2: *bir kime*

⁵ Kon., A, Ü2: *bolmadı avdın*; V2, V4: *avdın eklenmiş*; S2, P3, P2, P3, Ü1, L: *bolmadı*

⁶ Kon. *müdbîngu*; Ü2: yok

⁷ S1: *ile*

⁸ T: *çakırdılar*, *bile çıkardılar* V1, V3: *kıldılar*; S2: *çıkardı*

⁹ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *nâ-yâb-nı*

¹⁰ P2: *tileyü bardılar*

¹¹ V3, T: *tapkan kişige*; S2, Ü1, Ü2: *tapğanga*

¹² *nime .... şilâ* V3: *en'am-ı vesîle*; T: *en'am-ı vaşıla*

¹³ S1: *oldı*

¹⁴ *cüst u* Kon. yok

¹⁵ diğerlerinde *cüst u cüy-da*; Kon., P2, S2: *cüyda*

¹⁶ T: *en'amı*; S2: *sılası*

¹⁷ V1: *irdi eklenmiş*

¹⁸ V3: *tekebbür*

¹⁹ P, P2: *cihetidin*

²⁰ Ü2: *hørsend*

²¹ Kon. *zîverdin*; Ü2: *kılurdın*

²² B1: *biri*

²³ L: yok

²⁴ B1: yok

²⁵ V1, V2: *ismi*; S1: *adı*

²⁶ Ü2: *beyân-da*

²⁷ Ü1: *şehr-yâr*

²⁸ Ü2: *barurda*

²⁹ B1: *yer eklenmiş*

³⁰ A, P3: *kılan eklenmiş*

³¹ S3, Ü2, B1: *çıkkân*

yoluğuştı-lar. (7) Müdbir¹ tekebbür bile² aṅga bakmay³ ötti, muḳbil⁴ insāniyyet ʔarıkın ilgeri tuttu. (8) Ve ol sālārga⁵ edeb ü tevāzu⁶ bile⁶ baş indürdi, ayağı astıda⁷ (9) gevher-i ḥod tüşken⁸ ırmış⁹ kördi¹⁰. Alıp öpüp ol sālārga¹¹ tuta(10)birdi, ol ḥod mev'ūd şilening¹² vekili irdi. Muḳbil-ning¹³ iligin (11) tutup şehrga¹⁴ kayttı ve ötken ḥālāt-nı Husrev kaşıda¹⁵ şerḥ bile¹⁶ (12) ayttı¹⁷. Husrev hoş-ḥāl¹⁸ ve münbaşıḥ boldı¹⁹ ve anıṅ 'özrin²⁰ digen-din artuğ²¹ (13) iḥsān bile²² koldı.²³ Müdbir tekebbür neticesidin şehir külḥeni-de maḳām tutup²⁴, [P1-50a] (1) muḳbil edeb ü tevāzu⁶ fayidesidin gevher-i maḳşūd tapıp şāh²⁵ gülşeni-de (2) ārām taptı.

Beyt²⁶

Mütekebbir kiziben²⁷ şehirde²⁸ ḥvār u merdūd
(3)Mütevāzı⁶-nı ḡanī eyledi der-i maḳşūd

1 V3, T: *cihān-gerde* eklenmiş

2 V3: *yüzidin*; S1: *ile*

3 V1, V4, S2: *bakmadı*

4 V3, T: *civān-merd* eklenmiş

5 S2: *sālār*

6 S1: *ile*

7 V3, T: *tacdın üzülgen*; P2: *üstide*

8 V3: *tüşüp yatur*

9 V1, T1; V: (.....) *irdi* eklenmiş

10 P, V1, V2: *verdi ve*; Kon. *kördi*; L: *körüp*

11 P2: *ol-larğa*

12 V3, T: *en'ām-nıṅ*

13 T: *muḳbil-i civānmerd*

14 A: *şehirka*; Ü2, B1: *şehirge*

15 *Husrev kaşıda* Ü2, B1: *yok*

16 S1: *ile*; Ü2: *Husrev kaşıda* eklenmiş

17 *bile ayıttı* V3, S2: *kıldı*; S2'de *bile ayıttı* üst tarafa yazılmış

18 Ü2, B1: *yok*

19 S1: *oldı*

20 V3: *en'āmım*

21 Kon., A, P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *artuğ*

22 S1: *ile*

23 *iḥsān* ..... *koldı* V3: *kerem kıldı*

24 V2, Ü2, B1: *taptı*; V3: *eyledi*

25 B1: *şehir*

26 V2, T, A, P3: *naẓm*

27 L: *yok*

28 P2, Ü2, L: *şehir-de*

Yitinç¹ Bâb-zıkr şıfatı-da²-(4) Zıkr³ kõngül bile Hâk yâdı iştigâli-
dür ve til bile⁴ dağı hem-ol tekellüm⁵ maḳālıdur⁶. (5) Ve ba'zı⁷ tilge ol
emrdin ma'zül-luḳ⁸ dip-dürler ve kõngülge (6) müdâvemet ü⁹ meşğül-
luḳ¹⁰. Kõngül bile¹¹ Hâk yâdıdın¹² tolmaḳ-dur¹³ (7) ve anıñ ğayrı
ḥayâlidin¹⁴ ḥâlî bolmaḳdur¹⁵. Ve ol meşğül-luḳ-ḳa¹⁶ mā-ḥalaḳ-Allâh (8)
fenâsı-dur ve¹⁷ mā-ḥalaḳ- Allâh Ḥâlikı-nıñ beḳâsıdur¹⁸. Nefy kelimesi
bile¹⁹ ki lâ-ilâhe (9) bolğay ğayrını²⁰ unutmâḳ-dur ve işbât kelimesi
bile²¹ ki illâallâh bolğay (10) kõngül-ni avutmâḳdur²² ve meşğül tutmaḳ-
dur. Ve anıñ nihâyet²³ mertebesi (11) zâkir-i mezkûrda nâ-bûd²⁴ ve yok
bolmaḳ-dur²⁵, belki zıkr ü zâkir²⁶ ü mezkûr bir oḳ (12) bolmaḳ-dur. Ve
anda tilge kelkel yok ve takrîr ü beyānga medḥal yok. (13) Ni lisānga
tekellüm-din²⁷ haber ve ni beyānga terennüm-din eṣer. Bu ḥarem-ğa²⁸
küllî maḥrem [P1-50b] (1) bolmaḳlıḳ²⁹ nefy-i ḥavâtırdur ve ifnâ-yı³⁰

1 V2: yetilençi

2 Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, L: şerḥide; B2: zâkir zikride

3 B2: zâkir

4 S1: ile

5 B2: mütekellim

6 P1, P3, S2, S3, B1: maḳalı

7 P2: ba'zı-lar

8 P2, S3: ma'zül-luḳ; Ü1: ma'azül-luḳ

9 müdâvemet ve P: yok

10 P2: meşğül-luḳ; Ü1: meşğül-luḳ; Ü2: dip-dürler eklenmiş

11 P, P2, Ü2: yok; S1: ile

12 P, P2, Ü2: yâdı bile

13 P1, S1, S2, S3, B1, B2, Ü1: bolmaḳ; B1: tolmaḳ-tur

14 Kon.: ḥâlî-din

15 Kon., P2, Ü1: bolmaḳ-dur

16 P2: meşğül-luḳ-ğa; S3, Ü1: meşğül-luḳ-ğa; B1: meşğül-luḳ kõnglige

17 mā ..... ve V1: yok

18 B1, S1, S3, P3, A: beḳâsı

19 S1: ile

20 Kon., A, P2, S3, Ü1, B1, L: mā-sivâ allah-nı

21 S1: ile

22 P1, P3, S1, S3, Ü2, B2: avutmâḳ

23 Ü1: nihâyeti; B2: yok

24 Ü2: nâ-mevcûd

25 P, V3, V4: olmaḳ-dur belki zâkir ü mezkûr bir oḳ olmaḳ-dur, V1, V2, T, T1:
olmaḳdur belki zâkir ü mezkûr yırâḳ bolmaḳ-dur

26 P2, S3: yok

27 S2: tekellüm

28 S3: ḥarem; ḥarem-ge

29 S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: bolmaḳlıḳ; P2: bolmaḳlıḳ; L: bolmaḳ

30 V1: yok; V2, V3, Ü2: işbâtı

mevcūd u¹ gāyib². Ve hāzır özni (2) būd u nā-būd hayālidin kaçurmak³ ve maḫşūd⁴⁻¹ aṣlī⁵ talebi-de kadem urmaḫ⁶. (3) Öz ve yāt-dın bī-gāne bolmaḡunça bu maḫbūb bile⁷ āṣinā bolsa⁸ bolmas (4) ve būd u nā-būddın ḡālī bolmaḡunça⁹ ve bu hayāt zülālidin tolsa¹⁰ bolmas¹¹. (5) Bu deryāğa kirgen gevher-i maḫşūd tilese¹² asramak¹³ kirek ve bu (6) ḡarem-ğa yol tapḡan¹⁴ maḫrem-lıḡ tilese dem urmamak¹⁵ kirek. Şāh (7) rāzın asramakda¹⁶ tilin¹⁷ tıymaḡan-nıḡ¹⁸ başı barıp-dur¹⁹ ve ḡayret ü (8) siyāset tıḡı anıḡ nihādıdın damār çıkarıp-durlar²⁰. Bu mey (9) içkendin keyfiyyet izhārı köḡli²¹ bī-tāb-lıḡı-dın-dur²² ve bu bāde²³ (10) mest-lıḡı-nıḡ²⁴ şarāb-lıḡıdın-dur²⁵.

Rubā'ī²⁶

Mey-hānede cem'ī ki irür bāde-perest

(11) Zāhir meyi²⁷ içkendin olurlar²⁸ bed²⁹-mest

¹ Kon. A, P2, S3, Ü1, Ü2, L: nā-mevcūd eklenmiş

² B2: gāyub

³ P, P2: kiçürmek-dür; Kon., A, Ü1: kaçurmak-dur; B1: kaçurmek-tur; B2: çıkarmakdur

⁴ Ü2: maḫşad

⁵ A: ehli; Ü2: yok

⁶ Ü2: urmaḡdur; B1: urmaḡtur

⁷ maḫbūb bile P, P2: maḫbūbğa; S1: ile; Ü1: yok

⁸ A: yok

⁹ ve būd .... bolmaḡunça Ü2, B1, B2: yok

¹⁰ Kon. bolsa

¹¹ ve ..... bolmas V, Ü2, L: ve būd u nā-būddın ḡālī bolmaḡunça; V1, V2, V4: ve bu hayāt zülālidin tolsa bolmas būd u nā-būddın ḡālī bolmaḡunça; V3, T, T1: bu hayāt zülālidin tolsa bolmas; S3: yok

¹² V1: tilep; S2, P3: dem eklenmiş

¹³ P, P2: urmamak; P2, S3: dem urmamak

¹⁴ B2: tapḡan

¹⁵ ve bu ḡarem-ğa ..... urmamak P: yolğa kirgen maḫşūd u maḫşūdğa yetmek tilese menzil-de turmamak; e 1: ve bu yolğa kirgen maḫşūdğa yitmek tilese bir menzilde turmemek

¹⁶ P2: asremekde; B1: asramak

¹⁷ P2, Ü1: tili

¹⁸ P, S3: tınmaḡan-nıḡ; S1: yutmaḡan-nıḡ; A, Ü1: yok; B2: tıymak-nıḡ

¹⁹ B2: yarıp-dur

²⁰ Kon., A, P2, P3, S3, Ü2, B1, L: çıkarıp-dur; Ü1: çıkarıp

²¹ S2, S3: köḡül

²² P, V1, V2, V4: bī-tāb-lıḡı-dın; Kon., A, P2: bī-tāb-lıḡı-dın-dur

²³ P, V, V1, V2, V3, V4, T, A: bed eklenmiş

²⁴ P, P2, Ü1: mestlıḡı anıḡ; P3: bed-mest-lıḡı-nıḡ; Ü2: bed-mest-lıḡı

²⁵ B2: şarāb-lıḡı-dın

²⁶ S3: beyt; B2: nazm

²⁷ P2: meyin

Miṅg-din bir¹ imes bu mey-i ḥaḳīḳat meyi-din
 (12) İḫken anı² olsa aḥsum³ taṅg yok peyvest
 Hikāyet⁴ Muḳarrib-i ḥazret-i Barī⁵ ḥvāce (13) ‘Abdullah Enṣārī
 ḳaddessallahu⁶ sırrahu didi⁷ kim ol tekellüm-ga⁸ ki⁹ Maṣṣūr [P1-51a]
 (1) dem urdı min hem¹⁰ urdum¹¹, ol aṣīkār¹² ayttı ve min yaṣurdum. (2)
 Men kim yaṣurdum tāc-dārīg¹³ maṅga ḳarīb boldı¹⁴, ol ki āṣīkār ayıttı
 (3) dārğa tāc bolmağlık¹⁵ aṅga nasīb boldı¹⁶. Ol henüz ḥām irdi ve bu (4)
 ma‘nīdin ḥurūṣ ḳılurı¹⁷ bī-hengām irdi. İṣitküçi (5) ibā ayttı ve aṅga
 yitti¹⁸ olça yitti. Min ol sözni encümende¹⁹ izḥār (6) aytar min ve
 izḥārda ısrār²⁰ u tekrār²¹ aytar min²². Hiç kişi (7) maṅga nime²³ diye²⁴
 almas²⁵ ve dimes²⁶ kim sözüm-ning²⁷ egerçi²⁸ ma‘nisi (8) ol-dur ammā

28 P, P2: *irürler*; Ü2, B1: *olupdurlar*

29 P1, S1, S2, B1, L: *barı*; Ü2, B1: yok

1 S3: *biri*

2 B1: yok

3 P: *aḳsam*; V3: *aḳsum*; V2, V4: *ḥużm*; Kon., L: *aḥsum olsa*; Ü1, P2, S3: *aḳşam olsa*; Ü2: *ḥıṣm*

4 T: *naḳl-dur kim*

5 P1, , P3, S2, S3: *Bārīni*

6 Kon., P2, Ü1: *ḳuds*; A: *ḳudsullah te‘ālā*

7 Ü2: *dip-dür kim*

8 Ü2: *tekellüm*

9 Kon. *kim*

10 P, P2: *hem dem*; T: *dem*

11 T: *urmadım*

12 P2: *āṣīkār*

13 A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: *tāc-dārīg*

14 S1: *oldı*

15 P: *olmak-lık aṅga*; S1, B1: *bolmaklık*; S2: *olmak-lıg*; P2: *bolmak-lıg*

16 S1, Ü1: *oldı*

17 B1: *ḳılurđı*

18 ve aṅga yetti V2, Ü2: yok

19 Ü2: *encümde*

20 P, V4: *aṣrar*; V1: *ıṣrār*; Kon. *esrār*; Ü2: *ıkrār*

21 A, P3: yok

22 izḥārda ..... aytar min V2: yok; A: *aytarın*

23 Ü2, B1: yok

24 Ü1: *diy*

25 Kon., P2, S3: *diy almas*

26 ve dimes V4: yok

27 P: *sözünğ*; V3: *sözni*; T1: *sözümni*; P2: *sözün-ning*; Ü1: *sözniñg*

28 L: *eger eklenmiş*

şüreti¹ ol imes, kim² şüret ehli şüret-ka³ (9) nazar⁴ salur⁵ ve ma'nî ehli ma'nîdin behre alur⁶. İlâhî bu âgâh-(10)lar⁷ ayağı tofrağıdın biz⁸ güm-râh-lar⁹ tîre kõnğlige açuğluk¹⁰ yitkür¹¹ ve (11) karargan közlerige¹² yaruğluk¹³ yitkür¹⁴.

Beyt¹⁵

(12) Hem-ol kuhlü'l-cevâhirni közümge tütüyâ eyle
Ol iksîr-i sa'âdet-din vücûdum kimyâ eyle¹⁶

(13) Sikizinci¹⁷ Bâb-Teveccüh zikride- Teveccüh Hâk sübhânehu ve¹⁸ te'âlağa yüzlenmek¹⁹ ve [P1-51b] (1) ol yan aylanmak-dur ve halk-dın ta'alluk târın üzüp anğa (2) ulanmak-dur²⁰. Cemî' arzûdın çıkmak ki Hâk-nîng gayrığa aylandurğay²¹ (3) ve mäsivâ allah²² iştigâliga çırmanturğay²³. Andak ki²⁴ dünyâ vü âhiret (4) sa'âdetin 'arz²⁵ kılsalar ve şiddik-lar²⁶ ve peygâmbirler²⁷ merâtibin cilve (5) birseler²⁸.

¹ S2: şüret; P2: şüretâ

² Ü2: yok

³ S2, S3, Ü1, Ü2, B1: şüret-ğa; P2: nazar-ı şüret-ğa

⁴ P2: yok

⁵ Kon., A, P2, Ü1, Ü2: salurlar

⁶ Kon., A, P2, Ü1, Ü2, B1, L: alurlar

⁷ B1: âgâh-larından

⁸ Kon., A, S1, P2: bir

⁹ Ü2, B1: güm-râh

¹⁰ P2: açuğluk; Ü1, Ü2, B1: açukluk

¹¹ S3, Ü1: yitkür

¹² Ü2: közige; B1: közleriga

¹³ P2: yaruğluk

¹⁴ S3: yitkür; Ü1: yetkürip

¹⁵ P, T, A, P3: nazım

¹⁶ S1: yok

¹⁷ V1, V2, V3, Ü2: sikizlençi

¹⁸ sübhâne ve V1, V2, V3, V4, T, Ü2, B1, B2: yok

¹⁹ P, T: yüzlenmek-dür

²⁰ Kon., P1, S1, B1, A: ulanmak; B2: ulanmak-tur

²¹ P3, S3, Ü1: aylandurğay; Ü2: aylanturğay; B1, B2: aylanmağay

²² P3, Ü2: yok

²³ Ü2: çırmanturğay; B2: çıрманmağay

²⁴ Kon. kim

²⁵ S1: 'arza

²⁶ S3, Ü1: siddik

²⁷ P2: yok

²⁸ S1: virseler

Sâlik ol yan nazar okın atmağay ve köñgli¹ (6) alarnıñ² redd ü kabûlin muṭlaḳa³ yolatmağay⁴. Eger teveccühde⁵ yüzige (7) oḳlar kilse köz yummaḳnı unutḳay⁶, eger bir közin⁷ ol oḳlar (8) zāyi'itse⁸ yana⁹ birini¹⁰ ilgeri tutḳay¹¹. Eger ol nezārede (9) taş yaḡsa¹² başın yaşıurmağay¹³ ve anı muḥāfazat ḳalḳanıḡa¹⁴ (10) ḳaçurmağay. Eger allıdın¹⁵ şîr-i jiyân yüzlense aṅḡa mūrça (11) kilmegey yaman ve eger pîl-i demân¹⁶ uçrasa ol hemân bolḡay ve peşşe (12) hemân¹⁷. Seyl-i belādın teveccühi varakı-ḡa¹⁸ nem yitmegey ve şarşar-ı âfet (13) bir târ-ı müyın ḡam itmegey. Çarḡ-ı ḡaddâr¹⁹ fitneliḡ²⁰ nücümü²¹ aṅḡa bir [P1-52a] (1) zerefşân varak²²⁻¹ mâvî ve berḡ²³⁻ⁱ havâdis²⁴ aṅḡa yil uçurḡan bir²⁵ (2) sarıḡ gül yaḡraḡı bile müsâvî. Mihr-i münîr allıda²⁶ zerredın ḡaḡır (3) ve²⁷ baḡr-ı zehḡâr nazārıda²⁸ bir ḡatredın bî-miḡdâr ya'nî ol teveccühi-ḡa (4) mâni' mümkün bolmağay ve ol nezāresi şu'lesi deryâlar suyu²⁹ (5) sâkin

¹ B1: *köñgli*

² B2: *olarnıñ*

³ Ü2: yok

⁴ *ve köñgliḡe .... yolatmağay* P2: yok; Ü2: *yadlatmağay*

⁵ P, P2, Ü1: *teveccühi-de*

⁶ S3, B1: *unutḡay*; B2: yok

⁷ Kon., P2: *közini*

⁸ P, V4, P2: *kılṣa*

⁹ P, P2: *yana ol*

¹⁰ V4: *birevini*; Ü2, B2: *bir közin*

¹¹ P2, S3, Ü1: *tutḡay*

¹² A: *yaḡsa*

¹³ A: *yaşıurmay*

¹⁴ P2: *ḳalḳanı*; Ü2: *ḳılḡanıḡa*

¹⁵ P, P2: *ileyinde*; Ü1: *ileyindin*

¹⁶ *ve eger pîl-i demân* P2: yok

¹⁷ V4: *bolḡay eklenmiş*; *bolḡay ..... hemân* P: yok

¹⁸ Kon., S1, L: *teveccühi-ḡa*; B1: *zerḡıḡa*

¹⁹ B2: yok

²⁰ Ü2: yok; B1: *fitnelik*

²¹ Kon. *bile* eklenmiş

²² V2, V3, V4, Ü2: *ḳāḡız*

²³ Ü2: yok

²⁴ V3: *ḡevâdisidin*

²⁵ L: *her*

²⁶ P, P2, Ü1: *ileyinde*; S2: *ileyide*

²⁷ V2, V3, V4, Kon., Ü2: *ḡāksār* eklenmiş

²⁸ P3: *nazrıda*

²⁹ P, S2, P3: *bile* eklenmiş

bolmağay¹. Bu makām sâlik-niñg şıdkı-ğa² dâll-dur³ ve (6) ihlâsı-ğa güvâh-ı hâldur⁴ ve ‘aşık-lıkda⁵ yek-dil-lığı-ğa⁶ delîl-i (7) bî-iştibâh ve yek-rûy u yek-cihet-lığı-ğa⁷ güvâh⁸. Ve şevkı gâyet-siz irge(8)nige güvâh-ı şâdık ve muhabbeti nihâyet-siz irgenige delîl⁹-i muvâfık¹⁰.

Mesnevî¹¹

(9)Teveccüh birle hindü sa’y iter çağ

Tüşürür kök yıgaç-dın tâze¹² yafrag

(10)Keşf eylep teveccüh beyzasığa

Yarar¹³ köz birle basmay kâsesiğa¹⁴

(11) Hikâyet¹⁵-Bir külhenî miñnet-keş köñglige bir şâh-zâde-i hürşid-
(12)veş¹⁶ ‘ışkı harâreti¹⁷ tüşti ve ol harâret tâbıdın kanı (13) kuruştı¹⁸
ve¹⁹ rûhı müfârekat kılurğa²⁰ yavuştı. Hired²¹ metâ‘ı [P1-52b] (1)
ilgidin²² bardı ve cünün u şeydâlık-ka²³ baş çıkardı. (2) Etfâl kavup²⁴ taş
urarlar irdi²⁵, küçedin²⁶ küçege (3) sürerler irdi²⁷. Anıñg ağzıda şeh-zâde
atı²⁸ mezkûr ve (4) köñgli anıñg zikri bile mesrûr²⁹. Çün etfâl taşıdın³⁰

¹ ve ol .... bolmağay P2, Ü1: yok

² Kon. şadefi-ğa

³ P, P2: dâll

⁴ P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: hâl

⁵ Kon., P2: ‘aşık-lığıda

⁶ P2: yek-dil-lığı; Ü1: yek-dil ü yek-himmet-lığı-ğa; B1: yek-dillıkda; Ü2: yek-dil-lık-ğa

⁷ Ü2, B1: yek-cihet-lık-ka; Ü2: yek-cihet-lik-ke

⁸ B1: güvâh-ı şâdık

⁹ güvâh-ı şâdık ..... delîl Ü2, B1: yok

¹⁰ P: muvâfık-dur

¹¹ V, T1, Ü2: beyt; A, P3, L: nazm

¹² Ü2: pâre

¹³ V1, B1: bakar

¹⁴ V2: yok; Ü2: son iki dize yok

¹⁵ T : nakl-dur kim

¹⁶ L: perî-veş

¹⁷ B1: yok

¹⁸ P2: kuruştı

¹⁹ ve ol ...ve Ü2, B1: yok

²⁰ P, P2: mefârekat-ğa

²¹ B1: hired-mend

²² Ü1: iligidin

²³ S2, S3, Ü2, B1: şeydâlık-ğa; P2, Ü1: şeydâlık

²⁴ V4, B1: tapıp; Ü2: yetip

²⁵ P: urarlardı; P2: urarlar idi; Ü1: ururlar irdi

²⁶ P: köy-din; B1: yok

²⁷ P, P2: sürerlerdi

²⁸ P3: yok

(5) toyar irdi, kaçıp külhenga¹ yüz koyar² irdi. Çün külheni³ (6) mecnûn-
nı³ şahzâde 'ışkı⁴ meşhûr itti, bu söz şehzâde kulağı-ğa⁵ (7) hem⁶ yitti.
Andağ ki pāk 'ışk bi'l-hāşīyye ma'sûk könglige cāzib (8) boldı⁷, şehzâde-i
perî-veş dīvānesin körerger rāğib (9) boldı⁸. Seyr esnâsıda⁹ merkeb-ni ol
külhen sarı sürdi, (10) çün dīvāne-i nâ-murād¹⁰ bu murādı kördi¹¹.
Nezāre vü teveccühi¹²(11) andağ bî-hodlukğa¹³ ulaştı kim külhen¹⁴ otı¹⁵
başın¹⁶ (12) ayağığa¹⁷ tutaştı¹⁸. Ol nezāredin bî-haber il yitip¹⁹ (13)
otın öçürgünce andın ni haber kaldı ve ni eser. [P1-53a] (1) şehzâde-i²⁰
kātıl²¹ dīvānesi²² hālidin²³ yığlap guşsa yuttı, (2) turfe²⁴ kör kim²⁵ özi
öltürüp özi²⁶ 'azā tuttu.

(3) Nazm²⁷

Mecāzî²⁸ 'ışk-da mundağ²⁹ teveccüh³⁰ eyle hayāl

29 V3: mesrûr irdi

30 P3: başdın

1 A: külhânka

2 S3: yukar

3 A: mecnûn-ğa

4 Ü2: 'ışkı-ğa

5 B1: kulakığa

6 Ü2: yok

7 S1: oldı

8 S1: oldı

9 T1: intihâsıda

10 P3, Ü1: nâ-murād; P2: nâ,murādu

11 B1: okı eklenmiş

12 P2: teveccühi-de

13 S2, S3, Ü1, Ü2, B1: bî-hodlukğa; P2: bî-hodlukğa

14 Ü2: külhanı

15 P2: otı-ğa

16 V1: başdın; V2, V3, V4, T, T1, P2, Ü1, B1, L: başdın; Kon. başın

17 otı ..... ayağığa P, P2: otı-ğa baş-dın ayağ; Ü1: ayak; B1: ayakığa

18 Ü2: tutuştu

19 V3: tapıp; S3: iletip

20 P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, B1, B2, L: şah

21 B1: kâbil

22 P2: divâne

23 V3: hâlin körüp

24 S1: turfe-ter

25 V3: kör bu kim

26 S1'de yok

27 Ü1, Ü2, P2, S3, B1: beyt; A, P3: yok

28 P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, B2: mecâz

(4) Ger ölse 'ışk-ı hakîki-de kör ni bolğay hâl¹

(5) Tokuzunç² Bâb-Rızâ zikride- (6) Rızâ³ öz dil-hvâh⁴ rızâsıdın kiçmek-dür⁵ ve Hâk sübhânehu⁶ rızâsı (7) cāmın⁷ lâ-cür'a içmek-dür⁸. Öz köngli tilegenler mevti (8) 'azâsın farz bilmek⁹ ve maḥbûb-ı hakîkî¹⁰ rızâsı (9) bile¹¹ tirilmek¹². Bu makâm-dur sâlik-niṅ¹³ a'zam makâmâtı ve (10) erfa¹⁴ derecâtı niçün ki sâlik bidâyet-de mesken ve (11) hakâret makâmıdadur hakîrniṅ¹⁵ rızâsı (12) ve maṭlûbı hem¹⁶ hakîr bolur¹⁷ çün öz rızâsın¹⁸ (13) bi'l-küll¹⁹ fenâ²⁰ otığa attı ve Hâk sübhânehu ve te'âlâ [P1-53b] (1) rızâsı bile²¹ özin tüzetti. Mâsivâ'llâh (2) levsi 'arî-din kutuldu²² ve ^{والتحق بنقته} (3) şıfatı²³ bile²⁴ muttaşif boldı²⁵. 'Aceb makâmı-dur ki²⁶ (4) eger bu kâr-hâne Hıṭâyî naḫşın körsün ve (5) eger²⁷ islâmî barçanı naḫkâş-ı naḫş-bend-hâne-i²⁸ şun'ı-(6)dın muşavvir

29 B1: *mundag*

30 P2: *tasavvur*

1 *hikâyet*'den buraya kadar B2'de yok

2 V1, V2: *tokuzlançı*

3 A, B1: yok

4 B1: *devlet-hâh*

5 Ü2: *kiçmek-tür*

6 P, V1, V2, T, A, S1, Ü2: *te'âlâ* eklenmiş

7 P2, Ü1: *câmı bile*

8 P1, P3, S1, S2, S3, Ü2, B2: *içmek*; V, V1, V2, V3, V4, T, T1: *icmâl*

9 P, B1: *bilmek-dür*; Ü2: *bilmek-tür*

10 B1: *hakîkatı*

11 S1: *ile*

12 P, P2, Ü2: *tirilmek-dür*

13 B2: *sâlik-i 'azam*

14 V1, V2, V4, S3: *râfi'*; B2: *makâmâtı-da ref*

15 Ü1: *hızrniṅ*

16 Ü1: *dağ*

17 *hakîr bolur* P: *hakîrdür*; S1: *olur*

18 *ve maṭlûbı ..... öz rızâsın* Ü2: yok

19 B1: *yanğul*

20 B2: *penâh*

21 S1: *ile*

22 Ü2: yok

23 B1: *şıfatığa*

24 S1: *ile*; P2: yok

25 S1: *oldı*

26 Kon. *kim*

27 Ü1: *ger*

28 P, S3, Ü1: *naḫşı-hâne*

bilgey¹ ve her birini² öz yiride bî-naẓîr³ (7) taşavvur⁴ kılğay⁵. Ravza huldıdın⁶ köp şād ve düzaḥ dūdıdın (8) köp tîre-nihād bolmağay⁷, Kelîmu'llāh medhîde mübālağa terānesi⁸ tüzmegey (9) ve fira'vn zemmi-de⁹ dağı mübālağa terānesi¹⁰ körgüzmegey. Ḥalîlu'llāh-ı āgāh bile¹¹ (10) Nemrūd-ı merdūd arasında muḥālefet işigin rest körgey¹² ve muvāfaqat¹³ (11) riştesin dürüst¹⁴. Āferîniş bāğdın eger ayağığa¹⁵ tiken sançılun¹⁶ (12) ve eger başığa gül saçılun¹⁷ çün bāğ-bān-ı cemen-ārā¹⁸ rızā ve ihtiyārı bile(13)dür¹⁹ ni ol²⁰ yiridin²¹ ayağın²² yığışturğay ve ni bu²³ biridin²⁴ başın [P1-54a] (1) yaşurğay²⁵. Ve dost rızāsığa²⁶ cān²⁷ fedā kılğay ve eger²⁸ yana cān (2) tilese anıñg için bolğay ki²⁹ munuñg şükrin edā kılğay. Tiriglig-(3)ni³⁰ anıñg rızası için tilegey ve ölüm-de eger³¹

1 B2: yok

2 Ü2: *birin*

3 Kon., A: *bî-naẓar*

4 B1: yok

5 B1: *bilğay*

6 Kon. *hulddın*

7 Kon. *bolğay*

8 *mübālağa terānesi* P, P2: *köp terāne*

9 Ü2: *zîmmetde*

10 Kon., S3, P2, P3, Ü2, B1, B2: yok

11 P: *ve*; S1: *ile*; S3: yok

12 P: *körmegey*

13 Kon. *muwāvıḳ*

14 Ü2: *körgey* eklenmiş

15 Ü2, B1: *ayağığa eger*

16 P2: *sançılur*

17 Kon. *yığlsun*

18 P: yok; S3: *ārā-yı rızā*

19 S1: *iledür*

20 S2, S3: yok

21 V4: *başın* eklenmiş; Kon., P2: *biridin*

22 S3, Ü1, Ü2: *ayağını*

23 Kon. *ol*

24 A: *yiridin*; Ü2: *birdin*

25 (.....) *kaçurğay*; B2: *yaşurmağay*

26 P, P2: *fedāsığa*

27 P, P2: *cānn*

28 P2: yok

29 Kon. *kim*

30 B1: *tirig-lik*

31 Kon., A, P2, S3, Ü1, Ü2, B1: yok

anınḡ rızāsın (4) tapsa cān birip¹ istegey². Rızāsın³ Hāk⁴ rızāsı⁵ bilmiş (5) bolḡay ve murādı⁶ aninḡ ḥvāstide maḥv kılmış bolḡay ve özlügi-din⁷ (6) ḡaber⁸ kalmamış⁹ bolḡay. Ve özige öz rızāsıdın eser¹⁰ ḡak-dın (7) eger ḡaffārlik¹¹ yiter¹² aninḡ mergūbı¹³ ve eger ḡahhārlik¹⁴ zuhūr iter hem¹⁵ aninḡ maḥbūbı¹⁶. (8) Nīş yitse¹⁷ zaḡmıḡa merhem ve eger merhem yitse baḡrı zaḡmıḡa¹⁸ hem muḡtenim.

Beyt¹⁹

(9) Rāzı olḡay²⁰ ḡer yaman ḡer yaḡşı bolsa²¹ cilve-ger
Sun'-ı kilki-din²² muşavverdūr cevher yaḡnlıḡ şuver

(10) Hikāyet²³-Vilāyet deryāsı-ninḡ gevheri ve hidāyet sipihri-ninḡ aḡteri (11) Esedu'llahu'l- ḡālib²⁴ emiru'l-mü'minīn²⁵ 'Alī ibn Ebī Tālib raḡiyallahū 'anh²⁶ ve keremullah vechehu²⁷ (12) rızā maḡamı ta'rīfide ve sālīk-ninḡ rāzılık-ḡa²⁸ muttaşıf bolḡanı²⁹ tavşīfi-de³⁰ (13) varak

¹ S1: *virip*

² B1, B2: *olḡay*

³ A: *rızāsı*

⁴ B1: *yok*

⁵ A: *yok*

⁶ Kon., A: *murādı*; P3, Ü1, Ü2, B1, B2: *murādın*

⁷ Ü2: *özlügide*

⁸ V4, T: *ḡabersiz*

⁹ V3: *kalmış*

¹⁰ V3, V4, T: *eşersiz*; B2: *kalmamış bolḡay* eklenmiş

¹¹ P3, B1: *ḡaffārlik*

¹² Kon. *ḡaffārlik iter*

¹³ V2, V3, V4, Ü2: *maḥbūbı*

¹⁴ P2, Ü2: *ḡahharlik*

¹⁵ P, Ü1: *yok*

¹⁶ V3, V4, Ü2: *mergūbı*

¹⁷ P2: *yitse*

¹⁸ *baḡrı zaḡmıḡa* P, S2, P2, Ü1: *baḡrıḡa*

¹⁹ P: *şi'r*; T, A, P3, B2: *naẓm*

²⁰ Kon., L: *olsa*; V3: *bolḡay*

²¹ V4, Ü2, B1: *olḡay*; S1, S2, P2, S3, B2: *olsa*

²² Kon. *kelilidin*

²³ T: *naḡl-dur kim*

²⁴ P: *ve maẓharul 'acāib* eklenmiş

²⁵ B1: *yok*

²⁶ Ü2: *yok*

²⁷ P: *aleyhi's-şelavatı*; Ü2: *raḡdiyyallahū 'anh* eklenmiş

²⁸ S2, S3, Ü1, Ü2, B1: *rāzılık-ḡa*; L: *rızalık-ḡa*

²⁹ P2: *bolḡay ni*

yüzige ma'ārif-i nigār hāme¹ urupdur² ve bu nev' dakik nükte [P1-54b]
 (1) sürüp-tür³ kim rızā maḳāmıḡa kemāl öz rızāsın haḳ rızāsıḡa (2)
 muvāfiḳ kılğan-ḡa hāl budur kim⁴ eger diseler ki⁵ sol közüñḡ⁶ hānesi (3)
 Hayber⁷ işigige mekân bolsun⁸ ve ol başına açılır yapılrda ol mekânda
 (4) ivrölsün⁹. İştiküci 'ayn-ı rızādın öz şānın unutmaḡay (5) ve ḡāyet-i
 ta'zīm-din¹⁰ onḡ közin ol ḡidmet üçün ilgeri tutmaḡay. (6) Eger
 mundaḡ¹¹ kılsa olça aḡḡa kaḡādur, anıñḡ muḳābeleside hem fuḡül-luḡ¹²
 (7) hem 'adem-irizādur¹³. Rızā maḳāmıda¹⁴ özin nā-būd ve fermān-
 berdārılıḡ-da¹⁵ özlüḡin (8) nā-mevcūd kılğanḡa bu vücūd kaḡdın¹⁶ kildi
 kim sol közni ḡvār (9) onḡ közni¹⁷ 'azīz bilgey ve bu ḡvār u¹⁸ 'azīz arasında
 temyīz hem¹⁹ kılḡay²⁰. (10) Aḡḡa rızā şartı ol-dur ki²¹ emriḡa²² tāt²³
 kılḡay ve me'mūr bolḡay²⁴ (11) izhār-ı tāt²⁵. Ve bu şīrīn mīve vilāyet

30 P: yok

1 S1: hāne

2 Kon., Ü1: urup-tur

3 P3, S3, Ü1, Ü2: sorup-dur

4 S2: rızā maḳāmıḡa kemāl ve öz rızāsın haḳ rızāsıḡa eklenmiş

5 P, V3, V4: yok; Kon. kim

6 Kon. közin; P2: közniñḡ

7 A: hayr

8 S1: olsun

9 Kon. yorölsün; S2: virölsün

10 Ü2: ta'zīm üçün

11 B1: mundaḡ

12 P2, Ü1: fuḡül-luḡ

13 T, T1: rızāsıdur

14 Kon. maḳamı-ḡa

15 Kon. fermān-berdārılıḡ-da

16 S1: kaḡdın

17 ḡār ..... közni V4: yok

18 Kon. bu eklenmiş

19 P2, Ü1: yok

20 A, P3: kılğan

21 Kon. kim

22 P3, Ü2: emriḡa

23 Ü2: itāt

24 Kon., P3, Ü2, B1, L: bolḡan; S2, S3, P2, Ü1: bolḡanḡa

25 P3: itāt

bāğ¹ şeceresidin bolğay (12) ve bu leziz fākihe hidāyet² semeresi³ bola alğay⁴.

Beyt⁵

(13) Vilāyet-lerga⁶ bolğay mīveler⁷ köp ʔa'm ü hālet-lığ⁸
Velī kıysı vilāyet içre bolğay⁹ munça lezzet-lığ¹⁰

[P1-55a] (1) Onunç¹¹ Bā b¹². 'Işk zikride-'Işk aḥterī-dür¹³ dirahşende¹⁴ ve (2) beşeriyyet közi nūr u şafası¹⁵ andın ve gevherī-dür dirahşende¹⁶ (3) insāniyyet tāci-niṅ¹⁷¹⁸ zīb ü zīnet¹⁹ bahāsı andın. Mihri-dür ṭālī²⁰ maḥzūn ḥātır(4)lar ḥāristānı andın gülşen ve bedri-dür lāmi' tīre köṅül-ler (5) şebistānı andın rūşen. Bahri-dür vasi' her igrimi²¹ yüz 'aql (6) u hūş kimesin çömürge²² ve tağī-dür refi' her tıgı miṅ (7) zühd ü takvā başını²³ uçurğan²⁴. Şu'leīdür sūzende ḥāşāki²⁵ (8) köp cān u köṅül bolğan ve berki-dür²⁶ fūrūzende köp cān u (9) köṅül eşi'ası²⁷ kül kılğan²⁸. Ejdehāyi-dür²⁹ ḥūn-ḥār (10) 'ālem-ni dem bile

¹ V2, V3, V4, Ü2: bağı-niṅ

² Kon., P3, Ü1, Ü2: şeceresi-niṅ eklenmiş

³ P2: semeresiniṅ semeresi; S3: şeceresiniṅ semeri; L: şeceresi

⁴ Kon. bolğay

⁵ P, P3, T, A: nazm

⁶ Kon., A, P2, P3, Ü1, Ü2, B1, L: vilāyet-lerde

⁷ L: mīve

⁸ A, S2, S3, P3: hālet-lık; L: ḥalāvet-lığ

⁹ Ü2: olğay

¹⁰ S2, S3: lezzetlik

¹¹ Ü2: onlançı

¹² V4: faşl; P2: yok

¹³ S1: aḥterī

¹⁴ P, V1, V2, V4, P2, P3, Ü1: rahşende; Ü2: rahşende ve gevherīdür rahşende

¹⁵ Kon., A: ziyāsi; P2, P3, S3, Ü1: safāsi

¹⁶ Kon. rahşende; Ü2: yok

¹⁷ P2: tāc

¹⁸ B1: tāci

¹⁹ Kon., A, P2, L: yok

²⁰ V3, V4: saṭı'; Ü2: yok

²¹ Kon. ikrāmı; L: yok

²² P1, S1: çomurğan

²³ S3, L: başın

²⁴ ve ..... uçurğan V, V1, V2, V3, V4, T, T1, Ü2, B1: yok

²⁵ Ü2, B1: ḥāşāki

²⁶ P3: bezmi-dür

²⁷ P, S3: eşi'asıda; Ü1, Ü2, L: eşi'asıdın

²⁸ S2, S3, P3, Ü1, Ü2, B1: bolğan

tartmak aṅga kām, pādişāhī-dur ẓahhār kāmı her dem (11) ‘ālem ehliḡa katl-i‘ām. Niçe ẓulm kılğan¹ sayı² aṅga osanmak (12) yok ve her niçe ẓan tōkken³ sayı⁴ aṅga ẓanmak yok. Sā‘iḡaīdur (13) ‘aḡl u dīn-i ḡirmenin köydürgüçi ve şarşarīdur alarınıṅ⁵ [P1-55b] (1) külin kökke⁶ savurğuçi. ‘İnādı allıda⁷ ting hem pādişāh (2) hem gedā, bī-dādı ẓaşıda⁸ bir hem fāsıḡ hem pārsā. ‘Aşıḡ köṅgli-ge (3) ma‘şūḡ hevāsın salğuçi hem ol ve bir cilvesi⁹ bile¹⁰ naḡd-ı (4) ḡayātın alğuçi¹¹ hem ol. Ve ‘aşıḡ mundaḡ¹² belānıṅ¹³ giriftārı ve (5) mundaḡ āfet-niṅ¹⁴ bī-iḡtiyārı. Mundaḡ ẓufān-niṅ (6) ḡarīḡı ve bu nev‘¹⁵ sā‘iḡanıṅ ḡarīḡı¹⁶. Mundaḡ¹⁷ ḡaddārniṅ (7) zebūnı¹⁸ ve bu nev‘¹⁹ dīv-girdārniṅ²⁰ mecnūnı. Munuṅ-dik²¹ (8) āşūb-niṅ şīftesi ve bu yaṅḡlıḡ kātıl-niṅ firīftesi. (9) Bu ẓavır ḡūn-rīznıṅ helāki ve bu türlüḡ belā-engizniṅ derd-nāki. (10) ‘İşḡ-ı kuhīstān bī-dādı-niṅ nā-şādı-ları-dın biri Ferhāddur (11) ve şahrā-yı cūnūn-niṅ²² zebūn-ları-dın biri Mecnūn-dur²³. (12) Ve şebistān sevdāsı dīvāneleridin biri pervāne ve ḡülistān (13) hevāsı²⁴ nā-şikīb-leridin biri ‘andelib²⁵. Ve āteş-gāḡ ḡarāreti [P1-56a] (1) germ-

29 P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *ejdehāy İ-dür*

1 niçe .....kılğan Kon., A, P3, Ü2, B1: *ve her niçe ẓan tōkken*; P: *kim ẓulm kılğan*

2 V4: *sāni*; V1: *bile*; S1: *sarı*

3 T1: *yütken*; Kon., A, S2, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, B1: *kılğan*

4 V4: *sāni*; S1: *sarı*

5 P, P2, S3, Ü1: *alar*

6 Kon. *kölge*; Ü1: *yok*

7 P, P2, Ü1: *ileyinde*; Kon., P3: *allında*

8 P, V4, T: *ẓaşıda*

9 Ü2: *cilve*

10 S1: *ile*

11 *cilvesi*..... alğuçi P, P2: *şabr u ẓarar şīşesin taş-larḡa ẓalğuçi*; Ü1: *ve ma‘şuk köṅglidin şabr u ẓarar alğuçi*; S3: *ve köṅül ḡonçesin ẓaḡa buyalğuçi*

12 B1: *mundaḡ-niṅ*

13 Ü2: *belānı*; B1: *yok*

14 V1, V2, V4, Ü2: *lezzet-niṅ*; *ve mundaḡ āfetniṅ* P2: *yok*

15 *bu nev‘* P, P2, V2, V4: *mundaḡ*

16 *ve mundaḡ āfet-niṅ* S2: *yok*

17 V2, Ü2: *bu nev‘*

18 V1, V2, Ü2: *ḡarīḡı*; V2, V3, V4: *meftūnı eklenmiş*

19 *bu nev‘* P, P2, V2, V4, Ü2: *mundaḡ*; V2, V3, V4, Ü2: *perī-zādnıṅ meftūnı ve mundaḡ eklenmiş*

20 B1: *bed-girdārniṅ*

21 P, P2, Ü2: *mundaḡ*

22 L: *cūnūn*

23 S1, S2, S3, Ü1, Ü2, P1, P3, B1: *Mecnūn*

24 Ü2: *yok*

25 Kon. *divāne* eklenmiş

revleri-din biri Hüsrev¹ ve meykede derd-mendlığı nāmī-(2)leridin biri.
Cāmī²

نور زنده در وقت اسیرتی شایم
و ناله سحر که ناله شوم

Nazm⁴

Ki tā bolğay bular⁵ bir birleri birle qarīn bolsun⁶

(4) Semenderler kibi 'ışk otı içre hem-nişin bolsun⁷

Bu ta'rīf kılğan (5) 'ışk ve bu⁸ beyān⁹ itken ehl-i 'ışk ma'sūk vücdı bile
(6) kāyim-dürler ve bu edā tapkan¹⁰ hālātka¹¹ mensüb-luğ-ları¹² dāyim.
(7) Ve ol ma'sūk 'ibāret¹³-i hüsñ-din-dür¹⁴ ki¹⁵ ^{ان تیجین کتب}
(8) ^{بجان} andın haber birür¹⁶ kim 'ışk bu i'tibār-ı celāli bile¹⁷ (9) ve
bu¹⁸ ihtiyār u istikbālī¹⁹ bile²⁰ hüsñ serā-perde-i kibryā ve bārgāh-ı (10)
istignāsı tigreside bir bende-i çavuş ve bir kemīne-i halka-(11) be-güş-dur
kim her kaçan²¹ hüsñ sultānı²² maḥbüb-luğ²³ niķāb-(12)larıdın ve
mestürluğ²⁴ hicāb-larıdın²⁵ çıkmak esbābın (13) tüzse²⁶ ve zuhūr tecelli-
si bile²⁷ cilve²⁸ körgüzse. Ol nūr 'āşık-ı [P1-56b] (1) mehcür közi revzeni

¹ Kon. nāmī eklenmiş

² S1: 'abdurrahmān Cāmī

³ S1'de yok

⁴ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: beyt; S2, L: yok

⁵ V1: alar

⁶ V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: bolğay; S1: olsun; P2: mecnün-dur

⁷ V1, V2, V3, V4, T, Ü2, B1: bolğay; S1: olsun

⁸ S3: yok

⁹ S2: beyābān

¹⁰ B1: tapğan

¹¹ P3, S3, Ü1, Ü2, B1: hālāt-ğa

¹² Kon., Ü2: mensüb-luğ-ları; P2, Ü1: mensüb-luğ-ları

¹³ P2: yok

¹⁴ Kon. hüsñ-din 'ibāret-dür; S3, Ü1: hüsñ-din durur

¹⁵ Kon. kim

¹⁶ S1, P2: virür

¹⁷ S1: ile

¹⁸ S2: yok

¹⁹ P2, Ü2: istiklālī

²⁰ S1: ile

²¹ Ü2: kaçan-kim

²² A, P3: sultānı-ğa

²³ P, V1, V4, T: maḥcub-luğ; A, S2, S3, P3: maḥcüb-luğ; Ü1: maḥcüb-lık; B1: mestürluğ

²⁴ A, S3, Ü1: mestürluğ; B1: mestürluğ

²⁵ maḥbüb-luğ ..... çıkmak V1: perdesi-din

²⁶ Ü1: düzse

²⁷ S1: ile

şîşelerin¹, revzen² közi şîşe(2)leri dik hayrân kılıp 'ışk-ı bî-bâk 'ayyârı ol revzen (3) yolıdın özin³ köngül ma'müresiga taşlar ve ol ma'mürede (4) harâb-lığ⁴ âgâz kılıp hıred u hüş hayli-ğa kozğalan⁵ (5) salabaşlar. Ol ma'lûm imes ki⁶ hüşn sultânı-nıñ bu zâlim (6) çāvüşı bî-dâdıdın ol mülk ehli-niñ⁷ mazlûm-ları⁸ nitkey ve (7) hâl-leri eşk⁹ teşeddüdi¹⁰ şu'ûbeti-din¹¹ ni yirge yitkey¹². (8) Bâ-vücûd bu hâl ol kişverniñ esîrleri ve ol mülk-niñ katl u (9) târâc körge ehl¹³-i feza' vü nefîrleri¹⁴. Ol cilve meyi-din mest ü (10) bî-hod ve ol hâl¹⁵ temâşası-dın vâlih ü bî-hıred¹⁶ bolup anıñ (11) hevâsıga meş'ûf ve anıñ temâşasıga mağlûb¹⁷ bolurlar (12). İmdi kim ol kişverni teşhîr kıldı¹⁸ ve ol mülk ehlin yağmada esîr¹⁹ (13) itti²⁰ yana ol sultân cilve-gâh-ı fezâ-yı İremi-din²¹ halvet-gâh. [P1-57a] (1) Hafâsı haremiga meyl itip hem-ol nur u zulmet perdeleriga²² yüzlenise ve (2) cemâl kuyaşın hem-ol şeb²³-i ender-rûz²⁴ niğâb-ı şehâb-lariga²⁵ yaşursa²⁶. (3) Türktâz tapıp musahhar bolgan²⁷ mülk ehliğa ve

28 Kon. *cilve-ger*

1 Kon., B1: *şîşeleri*

2 Kon. *kûzen* eklenmiş

3 S1: yok

4 Kon., P2, P3, S3, Ü1: *harâb-lık*

5 B1: *ko zgan*

6 Kon. *kim*

7 V4, T, T1, Ü2, B1: *ehli*

8 B1: *mazlûm*

9 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1: *anıñ*

10 P3: *teşeddüd; eşk teşeddüdi* Ü2: *anıñ*

11 Ü2: *teşeddüdidin*

12 *ve hal-leri .... yetkey* S2: yok; S3: *yitkey*

13 S1, S2: *ehl*

14 A: *fer' ü tefsîrleri*; Ü2: *nazîrleri*

15 Kon., P3, Ü1 *cemâl*

16 Kon. *hayrân*; P2, Ü2: *bî-hod*

17 B1: *mazlûm*

18 V4, Ü2: *itti*

19 S2: *esîr ü yağma*

20 V2, V3, V4, Ü2: *kıldı*

21 Ü2: *âdemîdin*

22 Ü2: *perdelerige*

23 S3, Ü1: yok

24 P, V1, Kon., Ü2: *şeb-i endüz*

25 P, P2: *şehâb-larında*

26 Kon. *ve bu* eklenmiş

27 Ü2: *olgan*

bu katl u tārāc körüp (4) buzulğan kişver ilige¹ ol temāşā hırmānıdın ve ol nezāre² imtidādı (5) ārmānıdın. Rüstā-ḥızı³ tuşlangay⁴ ve kıyāmeti yüzlengey (6) kim ceza'-yı⁵ ekber vā-veylāsı ve āşüb u feza'-yı⁶ mahşerde esefāsı⁷. Alarnıñ (7) nihādıdın⁸ felek-i⁹ ḡaddārga¹⁰ meyl itkey ve bu¹¹ sipihr-i devvārga yitkey¹². Bu ḥāletī-(8)dür ki mununḡ¹³ şiddeti takrīrdin¹⁴ narı ve şu'ūbeti taḥrīrdin¹⁵ (9) taşkarı¹⁶ ki¹⁷ munı körmegen kişi bilmes ve muḡa yitmegen bāver (10) kılmas ki¹⁸ hicrān u firāk 'ibāret mundın-dur¹⁹ ve 'ışk-ka²⁰ merātib-dür²¹. (11) Ve ol üç kısım bile²² münkasım²³ bolur²⁴ evvelgi kısım 'avām 'ışkı-dur ki 'avāmü'n(12)-nās arasında bu meşhūr ve şāyi'-dür kim²⁵ dirler fülān fülānga 'aşık (13) bolup-tur²⁶ ve bu her²⁷ nev' kişi²⁸

1 Ü2: ehli-ğa

2 P: ümmīdi eklenmiş

3 P, P2, S2: rüstāḥız

4 S2: taşlangay

5 P: feza'

6 P: ceza?

7 V1, V2, V3, V4, Ü2: şevkası; B1: safası

8 P2: nihādın

9 P: mülk-ğa

10 P: yok; Ü1: ḡaddara

11 P, P2, Ü1: yok

12 P2: yitkey

13 P2: mununḡ

14 Kon., A: takrīrdin

15 Kon., A: taḥrīrdin

16 Kon., A, P2, P3, S3, Ü2: taşkarı-dur

17 Kon. kim

18 Kon. kim

19 Kon., P2, Ü1: mundın 'ibāret-dür

20 P2, S2, S3, Ü1, Ü2, B1: 'ışk-ğa

21 Ü2: merātib-lerdür; B1: merātib-dür

22 S1: ile

23 bile münkasım Ü1, S3: yok

24 S1: olur

25 Kon., S3: kim

26 S1, Ü2: olup-tur; Ü2: bolupdur; B1: bolup

27 P2: yok

28 P3: yok

her nev¹ kişige bolsun², şağab³ u ıztırâb-[P1-57b] (1)ları-ğa⁴ gayr-ı lezzet cismânî ve şehvet nefsanî imes⁵. Ve bu kısım-niñg (2) biyik-rek mertebesi şer'î nikâh-dur⁶ ki barı halâyık-ka⁷ sünnet-dür⁸ (3) ve mubâh⁹ ve pest-rak¹⁰ mertebeside perîşânlık¹¹ ve müşevveş-lık-lar¹² (4) ve bî-samānlık¹³ ve nâ-hoş-luk-lar¹⁴ ki zikri terk-i edeb-dür ve beyânı (5) bî-hicâb-lık-ka¹⁵ sebeb¹⁶.

İkinci kısım havâşş 'ışkı-dur ki¹⁷, havâşş ol 'ışk-ka¹⁸ (6) mensûb-durlar. Ol pāk közni pāk nazar bile¹⁹ pāk²⁰ yüzge salmak-(7)dur ve pāk köngül ol pāk yüz aşûbı-dın kozgalmakdur²¹, bu (8) pāk mazhar vâsıtası bile²² 'aşık-ı pāk-bâz maḥbûb-ı ḥakîkî pāk cemâlidin (9) behre almakdur²³. 'Işk ehli-niñg pāk-bâzları ve şevk²⁴ u niyâz²⁵ ehli-niñg²⁶ (10) nazm-tırâz u efsâne²⁷-perdâzları²⁸ mütekaddimîn-din andak ki²⁹, nazm³⁰ bîşesi-(11)niñg gâzanferi ve derd ü 'ışk âteş-kedesi-niñg semenderi ve zevk u

¹ kişi ..... nev' V3: yok; P3: kişi her nev' eklenmiş

² P, P2: bolsa bolur; V3: bolmasun; S1: olsun

³ Ü2: şa 'b

⁴ P2, P3, S3, Ü1, P2, A, S2, Ü2: ıztırab-larıça

⁵ Ü2: tapkay ve tapmas

⁶ Kon., A, P2, P3: nekkâh-dur

⁷ S2, P2, S3, Ü1, Ü2, B1: ḥalâyık-ğa

⁸ V2, V3, V4, T1: sünnet

⁹ V2, V3, V4, T1, Ü2: mubâh-dur

¹⁰ V3, Ü1: pest

¹¹ S2: perîşân; S3, B1: perîşân-lıg

¹² P: müşevveş-lık-ları; S2, A, P3, S3: müşevveş-lıg-lar; B1: yok

¹³ Kon. samân-lık; Ü1: samānlık-lar; Ü2: bî-samānlık

¹⁴ S2, S3: nâ-hoş-luğ-ları; Ü1: nâ-hoşluk-lar; ve bî-samānlıg ve nâ-hoş-luk-ları P2: yok; Ü2: nâ-hoşluk-lar

¹⁵ S2, P2, S3, Ü1, Ü2: bî-hicâb-lık-ğa

¹⁶ P2: sebeb-dür

¹⁷ Kon. kim

¹⁸ S2, Ü1, Ü2: 'ışk-ğa

¹⁹ S1: ile

²⁰ pāk-ı nazar bile pāk V3, Ü2: yok

²¹ P1, P3, S1, S2, S3, Ü2, B1, B2, L: ko zgalmak

²² S1: ile

²³ P1, P2, P3, S1, S2, S3, B1, B2, L: almak

²⁴ P2: yok

²⁵ B1: yok

²⁶ P3: ili-niñg

²⁷ P2, Ü1: fesâne

²⁸ B1: perdâzı

²⁹ Kon. kim

³⁰ V4: şî'r, T1: 'ışk

hāl¹ u (12) vādīsi-niṅ² pāk-revi Emīr Husrev-i Dehlevī-dür kim³, pāk nefes ü⁴ (13) güftārī⁵ ve pāk elfāz u⁶ ma‘ānī-lık eş‘ārī⁷ ‘ışk ehli arasında gavgā [P1-58a] (1) ve vecd ü hāl encümeni fezāsıda⁸ ‘alālā salıp-dur. Yana sözi pāk (2) ve közi pāk ‘ışk ehlide⁹ mücerred ü münferid ü bī-pāk ve bu t̄ayifeniṅ (3) bī-naẓīr ü ‘adīl ve taqı¹⁰ şeyh fahrū’l-milleti ve’d-din¹¹ ‘Irākī-dür kim (4), ‘ışk şifātıḡa muttaşif-dur ve Leme‘atı¹² pāk ma‘ānī ve terākibi-ḡa muşannif-dür¹³. Ve müte‘ahhırīn-din iki ‘ālem-ni bir dāv bile¹⁴ oynayan muḡmir şīve(6)ler¹⁵ pāk-bāzı ve ‘ışk deyr-i fenāsı-da ḡaḡikat bādesidin mest (7) rindler hem-rāzı şemsü’l-milleti ve’d-din ḡvāce Hāfız-ı Şirāzī-dür. (8) Dünyā¹⁶ vü ahiret-ni bir āh bile¹⁷ örtegen pāk ‘aşık-lar¹⁸ imāmı ve mülk ü (9) melekūt-da sāyirler şeyḡū’l-islāmı ḡazret-i mürşidi¹⁹ ve maḡdūmı²⁰ nūru’l-milleti ve’d-din ‘Abdu’r-raḡman Cāmī²¹ nevverallāhu merḡadehu(10)dur²² ki²³ egerçi alar vaşfi nazm-ḡa nisbet birürdin²⁴ yokḡarı-raḡ-dur, (11) ammā her şınf²⁵-ı nazmda²⁶ bī-naẓīr irdiler ve niçe ki ta‘rīf-leri şī’rde (12) mahāret-din taşḡarı-raḡ-dur²⁷ velikin her üslüb²⁸-ı şī’rde cihān-gīr irdiler ve (13) nazm-larıda²⁹

1 Ü1: hāl-niṅ

2 Ü1: yok

3 husrev-i dehlevī-dür kim P: husrevī-dür kim

4 P: pāk eklenmiş

5 Ü1: pāk güftārī

6 P: pāk eklenmiş

7 Ü2: şī‘ārı

8 encümeni fezāsıda Ü2: encümenide

9 V, T1, Kon. ehli-ḡa

10 P, P2: fahrū’l-.....? eklenmiş

11 P: yok; P2: ḡazālī-dür kim

12 Ü2: leme‘āt

13 P1, P3, S1, S2, S3, B1, B2: muşannif

14 S1: ile; L: bilen

15 P3: şīveleri; L: şīve

16 Ü1: dīnī

17 Kon. P2: ile; Ü1: bile

18 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2: ‘ışk-lar

19 Ü2: mürşid

20 P2, Ü1, Ü2, S2, A, L: ḡazret eklenmiş

21 P, P3: el-cāmī; P2: cāmī-dür

22 P, P2: yok

23 Kon. kim

24 S1, S2: virürdin

25 P2: şan‘at

26 P2, S3, Ü1: nazmda

27 ammā ..... taşḡarı-raḡ-dur Kon., B1: yok; P2, Ü1: taşḡarı-dur

her şi'r bile¹ 'ışk² otın 'ālem-ğa urup-turlar ve şi'rleride [P1-58b] (1) her beyt bile³ derd ehli cān u kōngli⁴ 'ālemin⁵ köydürüp-türler⁶. (2) Yana ol hazret cām⁷ muhabbeti-din derd-keşler ve irşadı sülükidin fānī-veş-(3)ler kim derd ü⁸ 'ışk tavrı edāsıda⁹ güftārları Türk ilide¹⁰ hararet-(4)āmiz ve Sart hayli-de āfet-engizdür¹¹. Barı-nıñ¹² garaşı¹³ güftārları işgālidin¹⁴ ve eş'ārları kıl u kālidin. Bu 'ışk izhāri-dur ve barçanıñ (6) şevk u 'anā yalını-dın'acz u niyāz¹⁵ hālātı ve derd ü belā çakını-dın (7) sūz u güdāzga¹⁶ mübāhātı. Özin bu¹⁷ 'ışk-ka¹⁸ mensüb kılmak-dur (8) belki mağlūb bilmek bile¹⁹ körünür²⁰ bu 'ışk 'ālemi-de 'āşık-lık-nıñ şa'b (9) hālī ve ma'sūk-nıñ müfriṭ vaşf²¹-ı cemālī. Her biride her²² biri-nıñ (10) 'aceb²³ hālātı ve garīb²⁴ hayālātı ve gāyet-siz bü'l-'aceb-ler ve nihāyetsiz (11) renc ü ta'ab-lar ki yüzlenip-dür ve anıñ izhāri lāzım kilip-dür. (12) Ol cümledin ma'sūk hüsn ü cemālī-nıñ bī-nihāyet-lığı ve nāz u istignāsi-(13)nıñ bī- hadd u gāyet-lığı. Ve andaḳ ahvāl ki muñga muvāfık bolgay [P1-59a] (1) andın sonğ 'āşık derd ü şevkı-nıñ firāvānlığı ve 'acz u niyāz u sūz u (2) güdāzı-nıñ bī-payānlığı. Ve her umūr kim muñga münāsibdür yana (3) ikelesi-nıñ²⁵ birbirige imtizacı²⁶ vü terkibi-din ve ihtişāşı¹

28 ammā her şımf ..... üslub Ü2: yok

29 A, P3: yok

1 S1: ile

2 V, T1, Kon. yok

3 S1: ile

4 S3, Ü1: kōngül; Ü2: kōngül-leridin

5 Ü2: yok

6 ve ..... köydürüp-türler S2: yok; Kon., P2, Ü2: köydürüp-dürler

7 Ü2: cāmı

8 V4: yok

9 tavrı edāsıda T : arası-da; B1: arasında

10 türk ilide V3: türkler arasında ; Kon., Ü2, L:ulusıda

11 P1, P3, S1, S3, B1, B2: āfet-engiz

12 P, P2, Ü1: barçanıñ; P3: barı

13 P3: 'arşı

14 L: işgālidin

15 Kon., P2: niyāzlık; A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: niyāzlıg

16 A, P3: güdāz

17 P, P2: yok

18 P2, S3, Ü1, Ü2, B1: 'ışk-ğa

19 S1: ile; P2: yok

20 A: körenür

21 B1: şaffet

22 Ü2: yok

23 Ü1: 'acib

24 P: maḡrat ?; P2: müfriṭ

25 Kon., A: ikelesi-niñ; S1: ikisi

iẖtişāş¹ vü tertibi-din. (4) Vuḳū' tapḳan ḥālāt-ı edāsıda ve yüz körgüzgen müşkilāt-ı imlāsı-da (5) ki² her biride eger kitāb-lar taşnīf kılılsa ve mücelledler taşnīf³ itilse (6) henüz⁴ olça anıṅ⁵ edāsı-nıṅ⁶ ḥaḳḳı-dur⁷, taḥrīrğa⁸ kivürmek⁹ ve taḳrīr¹⁰ ḳalemin sürmek (7) müteḡayyir¹¹ körünür¹² belki müte'azzir. Ve kāyināt bāzārı-nıṅ ḡavḡası (8) ve 'unşuriyāt çārsūsı-nıṅ 'alālāsı. Bu tekellüm ü terennüm biledür (9) ve munsız¹³ insān kelāmı tenī-dür cān-sız ve beşer elfāz u 'ibārātı çemenī-dür (10) gül ü reyḥān-sız. Söz ki¹⁴ nazm¹⁵ çāşnı-sı-dın ḥarāreti bolmaḡay (11) ve nazm ki¹⁶ 'ışḳ ḥarāreti-din¹⁷ ḥurḳatı bolmaḡay nürsüz şem' bil (12) ve ser-versiz cem' ḡümān ḳıl. Ḥāşıl kim sözge bu terānedür ve mundın (13) özge barça efsāne¹⁸ ve söz 'ışḳ¹⁹ sözi-dür ve köṅḡül-de ḡayāt [P1-59b] (1) neş'esi 'ışḳ özi-dür²⁰.

Nazm²¹

Söz ki ma'nisi-de 'ışḳ otı nişānı bolmaḡay

(2) Bir taḥarrük-siz beden aṅḡla ki cānı bolmaḡay

(Ḥikāyet)²² Mecnūn 'ışḳı²³ otı (3) hecr²⁴ ḡüdāzıḡa ulaştı²⁵ za'if bedenıḡa ol ḥarāret-din ısıtma şu'lesi²⁶ (4) tutaştı²⁷. Her²⁸ mu'ālece²⁹ kim

26 Ü1: *imtizāc*

1 P3: *iẖtişāş u*

2 Kon. *kim*

3 Kon., A, P2, P3, S3, Ü2, L: *tertīb*

4 P2, Ü1: *söz*

5 P, P2: *yok*

6 S3: *yok*

7 Kon. *ḥattı-dur* P: *ki* eklenmiş

8 Ü2: *taḥrīr kıymetın*

9 Kon. *kitürmek*

10 Ü1: *taḥrīr*

11 P, V1, V2, V4, T: *müte'essir*

12 P: *yok*

13 S3: *muṅḡsız*

14 Kon. *kim*

15 P2, Ü1: *derd*

16 Kon. *kim*

17 'ışḳ ḥarāreti-din B1: *ḥarārdın*

18 Kon., P3: *efsānedür*

19 S1: *'ışḳı*

20 Ü2: *sözi-dür*

21 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*

22 T: *naḳl-dur kim*

23 P2, S3, L: *'ışḳ*

24 Kon. *cān* eklenmiş

kıldılar sūd itmedi maraž arttı¹ ve (5) ısıtması² kitmedi³. Çün bīmār işi nez' hālīga⁴ yitti, birev ol (6) hāldin⁵ Leylī-ğa⁶ haber itti. Perī-veş-ni ol haber⁷ nā-şād kıldı⁸, (7) dīvānesin⁹ sorarga nāme sevād kıldı. Kāşid ki¹⁰ ol nāmeni Mecnūn-ğa (8) yitkürüp birdi¹¹, rūḥ-dın teni-ğa¹² ramak yok irdi. Mihr-bānlar¹³ ki¹⁴ (9) nāmeni müṭāla'a kıldılar, bīmārğa istimā'idın eser¹⁵ bildiler¹⁶. Her kim ki (10) anı tekrār iter irdi, ol nefes-din bīmār teni-ğa rūḥ yiter irdi. (11) Ol dem ki¹⁷, işi hırz u du'ādın ötti ma'sūk nāmesi hırz u du'ā (12) yirin tuttu. Marīz za'f-dın şıḥḥat tapkunça¹⁸ tekrār kıldı, çün (13) şıḥḥat taptı boynı-ğa tūmār¹⁹ kıldı. 'Işk sözidin maražı şıḥḥat taptı ve ol [P1-60a] (1) söz tekrārının bedeni kuvvet taptı²⁰.

Naẓm²¹

'Aşık-ka²² gerçi za'f u maraž-lık²³ durur²⁴ mizāc

25 Ü1: ulaşdı

26 ısıtma şu'lesi V1: ot

27 za'f ..... tutaştı P2: yok

28 V2, V4, Ü2: barı

29 L: devā

1 maraž arttı P, P2, S3, Ü1: yok

2 S1: ısıtma

3 maraž ..... kitmedi: S2: ısıtma şu'lesi kitmedi

4 P, V1, T, P2: hāleti-ğa

5 P2: hālī

6 B1: yok

7 B1: haberdin

8 B1: ayttı

9 A, P3: divāne

10 Kon. kim

11 S1: virdi

12 Kon., L: teni-de

13 B1: mihr ü bān-lar

14 Kon. kim

15 T1: iz

16 S1: virdiler

17 Kon. kim

18 B1: tapğunça

19 P2: tavr

20 P1, P2, S1, S2, Ü1, Ü2, L, B1, B2: yok

21 S3, Ü1, Ü2: beyt

22 P2, S3, Ü1, Ü2, B1: 'aşık-ğa

23 P2: maraž-lık

24 V4: maraž-lık irür

(2) Ma'sûk zikri ol marazı-ğa irür¹ 'ilâc

'İşk-nıñ² üçünçi kısmı (3) şiddik-lar 'ışkıdur kim³ alar Hâk-nıñ tecelliyât-ı cemâliğa müzâhir (4) vâsıtasıdın ayru⁴ vâlih ü mağlûbdurlar⁵ ve ol müşâhede bî-hod(5)luğda şu'ürlardın⁶ meslûb. Şühûdları istigrâkka⁷ yitken⁸ (6) ve ol istigrâk-dın⁹ istihlâk maqâmın hâşıl itken. Eger havâdis (7) yili sipihr gülşeni evrâkın uçursa alarga andın haber yok ve encüm (8) gül-berg-lerin her sarı¹⁰ savursa alarga andın eser yok. Havâss-ları¹¹ (9) nâ-kâr tecelliyât-ı cemâl¹² şadamâtıdın ve şevkleri nâ-mikdâr (10) 'ışk hücümü galebatıdın. Enbiya'-ı mürselîn yitkendir¹³ nazarların maqşûd(11)dın almay ve melâyi'ke-i muqarribîn ötkendir¹⁴ nazarların ol sarı salmay. (12) Hâl-leri¹⁵ maqlûb-ı müşâhede-i cemâli ve iştigâl-leri¹⁶ hem anıñ¹⁷ mülâhaza-ı (13) şanâyi' vü kemâli. Visâl meyi zûrıdın köñgül-leri bî-hod u mest, [P1-60b] (1) müte'aķıb tecelliyât satvetidin¹⁸ 'azâlarında şikest¹⁹. Vaşl bâdesi(2)din özge, rûh-larığa kâm yok ve Hâk müşâhedesidin özge, (3) köñgül-lerige ârâm yok. Bulardur 'ışk-da²⁰ vaşl-dın²¹ kâm tapķan (4) ve 'ind-i melik-i muķtedir maķâmı-da²² ârâm²³ tapķan²⁴. Ve bu tayıfeni vâşıl-lar²⁵ (5) dip-dürler²⁶ 'ışk-dın vaşl maqşûdı hâşıl-lar²⁷.

¹ Ü1: *durur*; Ü2: *dur*

² Kon., P2: yok

³ 'ışkıdur kim V3: *beyânıdur*

⁴ P2: *irür*

⁵ P3: *mağlûb-dur*

⁶ Kon., P3, S3: *şu 'ur alardın*; B1: *alardın*

⁷ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *istiğrâkka*

⁸ S3: *yitken*

⁹ S2: yok

¹⁰ *her sarı* P, P2, Ü1: yok; Ü2: *yel*; B1: *yan*

¹¹ V1, V4: *hevâdis-leri*

¹² Kon., L: *cemâli*; P2: *tecelliyâtı*

¹³ S3: *yitkendir*

¹⁴ P, S2: yok

¹⁵ P, P2, Ü1: *hayâl-leri*

¹⁶ P: *eşgâl-leri*

¹⁷ P2, S3, Ü1: *anıñ*

¹⁸ V4: *su'detidin*

¹⁹ Ü2: yok

²⁰ S1: *ışk*

²¹ S1: *vaşlı-dın*

²² B1: *maqâm*

²³ B1: yok

²⁴ S2, P2, Ü1, L: *tapķanlar*; S3: *tapģan*

²⁵ Ü2, B1: *vâşıl*

Hikāyet-Hac şerefın haşıl kılğan meşāyih ü evliyā 'aleyhi et-taḥiyyetü'd-du'ā 'Arafāt-da¹ (7) münācāt kılıp her kıysı bir² murād isterler³ irdi ve öz(8)leri üçün bir tilek tilerler⁴ irdi. Ve köpi-niñ⁵ (9) du'āsı bu irdi⁶ ki⁷ İlāhī bizge⁸ tevfiķiñg bile⁹ hem-rāh-lıg¹⁰ bir ve öz ḥaķikatiñg-(10)din āgāh-lıg¹¹. Ve ḳuṭbü's-sālikīn ve sultānū'l-'arifin 'irfān (11) ṭarīķıda evliyādın¹² mümtāz Şeyḥ Ebū Sa'īd Ḥırrāz ḳaddessallāhu¹³ sırrahü'l-'azīz (12) ağızıda sūkūt mūhri zāhir ve¹⁴ cemāli¹⁵ tecelliyāt-ķa¹⁶ müstağrıķ ü müteḥayyir turup (13) irdi ve közin āsmānga urup¹⁷ irdi¹⁸. Birev didi kim yā şeyḥ [P1-61a] (1) du'ā bu maḥalde maḳbūl-dur ve barı meşāyih¹⁹ du'āga meşgūl. Sin (2) niçük²⁰ dem²¹ urmas sin ve du'ā raḥşın icābet meydānıga²² sürmes (3) sin²³. Şeyḥ Ḳaddese²⁴ sırrahu²⁵ didi kim her ni²⁶ bu ḥalāyık du'ā²⁷ bile²⁸ (4) tiley-dürler²⁹, barın³⁰

26 S3: *dip-dür*

27 P2, P3, S3, Ü1: *ḥaşıl-lar hikāyet ḥac şerefın ḥaşıl* eklenmiş

1 V4, T, Ü2: *du'ā ve*

2 S2: *her*

3 Kon., P3, Ü2: *ister*

4 Kon., Ü2: *tiler*

5 Kon. *köp-niñg*

6 *irdi..... irdi* P, Ü2: *yok*

7 *irdi ve özleri.....irdi ki* V2, P2, S3, Ü1: *yok*; Kon. *kim*

8 Ü2: *bizlerge*

9 Kon. *birle*; S1: *ile*

10 Kon. *herāh-lıg*; Ü2: *hem-rāh-lıķ*

11 S3, Ü2: *āgāh-lıķ*

12 P, P2, Ü1: *yok*

13 Kon. *allāh* *yok*

14 A: *yok*

15 Ü2: *cemāl*

16 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *tecelliyātga*

17 V3, V4: *ökürüp*; Ü2: *öyürüp*

18 Ü2: *yok*

19 S1: *meşāyih-ler*

20 P: *du'āga* eklenmiş

21 P2: *demī*

22 V4: *icābetga*; S1: *meydān-ı icābet-ga*

23 *icābet ..... sürmes-sin* S2: *yok*; ve *du'ā ..... sürmes sin* Ü2: *yok*

24 P: *allah* eklenmiş

25 P, P2: *el'arız* eklenmiş

26 S1, S2, S3: *kim* eklenmiş; *her ni* P2: *yok*

27 P2: *mihr ni kim*

28 S1: *ile*

29 Ü2: *tileydür*

maṅga birip-dürler¹, belki artuḡ-raḡ² köṅglüm öyide³ (5) birip-dürler⁴, yana⁵ andın ni istey⁶ ve du'a kılp ni tiley⁷ (6) alar⁸ āgāh-lıḡ⁹ tiley-dürler¹⁰ maṅga¹¹ maṭlūb bir zamān¹² ḡaflet-dür (7) ve öz ḡālīmga¹³ ivrūlgeli¹⁴ bir nefes mūhlet¹⁵ kim anıṅ vūcūdı (8) tecelli-si ṣademātıdın bī-tāb u tūvān min ve ol ağır yük üstide (9) ḡass dik nā-tūvān min¹⁶ kim¹⁷ anıṅ cemāli ḡayretidin özüm-din¹⁸ (10) ḡaberim yoktur¹⁹ ve özlügüm-din²⁰ eṣerim yoktur²¹. 'İṣḡ-nıṅ²² ḡāyeti (11) bu yirgeçedür²³ ve 'āṣıḡ-ka²⁴ viṣāl-nıṅ²⁵ nihāyeti bu sözni dirgeçe(12)dür. Bu²⁶ 'āṣıḡ-lar²⁷ ki²⁸ Ḥaḡ allıda²⁹ ḡabūl ehli-dürler³⁰ ve (13) ṭarīḡat-ı meṣāyiḡ³¹

³⁰ Kon. *barını*; S1: *barnı*

¹ Kon., A: *birip-tür*; S1: *virip-dürler*; S2, P2, P3, Ü1, Ü2, L, B1: *birip-dür*

² S2, Ü2: *artuḡ-raḡ*; P2, Ü1: yok

³ P3: *öyinde*; Ü1: *artuḡraḡ* eklenmiş; Ü2: *öyi*

⁴ *köṅglüm öyide birip-dürler* V3: yok; Kon., P3, Ü1, B1: *birip-dür*; S3: *birip-türler*; Ü2: *yarup-dur*; L: *tirip-dür*

⁵ Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: yok

⁶ Ü2: *ileyin*

⁷ Ü2: *isteyin*

⁸ P2: *alarga*, P3, S3: *alarge*

⁹ P2: *āḡāhlıḡ-durlar*

¹⁰ *alar ..... tiley-dürler* V1, P2: yok

¹¹ S3, L: *miṅge*

¹² *bir zamān* V3: yok

¹³ V2, V4, Ü2: *bir zamān* eklenmiş; Kon., A, S3, Ü1, B1: *ḡālīme*

¹⁴ S3, Ü2: *öyrūlgeli*

¹⁵ Kon., P2, B1: *mūhlet-dür*

¹⁶ *ve ol .... nā-tūvān min* Ü2: yok

¹⁷ P3, Ü1: *ki*

¹⁸ P2: yok

¹⁹ Ü2: *yokdur*

²⁰ P3: *özlügimdin*

²¹ S1: *eṣer yok*; Ü2: yok; *ve ..... yoktur* L: yok

²² Ü2: *ıṣḡ*

²³ S2: *yergaḡadur*

²⁴ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2: *'āṣıḡ-ḡa*

²⁵ Kon. *vaṣl-nıṅ*

²⁶ *ve 'āṣıḡ-ka ..... bu* L: yok

²⁷ P2: *ıṣḡlar*

²⁸ Kon. *kim*

²⁹ Kon. *ileyide*; A, P2, Ü1: *ileyinde*; S3: *allında*

³⁰ S3: *ehli-dururlar*

³¹ Ü2: yok

ıstılāhātı-da¹ vuşul ehli-dürler². Bularnı tıngri³ [P1-61b] (1) 'aşık dise bolur maḥbūb hem ve Haḫ-ka⁴ ṭalib at ḫoyso bolur⁵ (2) maṭlūb hem.

Rubā'ī⁶

Bu yirge⁷ yitürse⁸ bendesin lutf-ı ilāh

(3) Taḫḫik bilür her kişi kim bar āgāh

Kim ḫalmas⁹ anıng allıda¹⁰ mevcūd sivāh¹¹

(4) Ol ḫaldı ve tıngri¹² Allāh Allāh Allāh¹³

Üçünçi Kısım-Ḥamīde ef'āl¹⁴ neticesi¹⁵ ve (5) zemīme ḫışāl ḫāşıyyeti¹⁶ Cāh¹⁷ istignāsıga devā¹⁸ tıngri te'ālānıng¹⁹ mülk ü (6) melekūtı-nıng te'emmüli-dür ve kibr²⁰ ibtilāsıga 'ilāc hem anıng kibriyā²¹ vü²² ceberūtı-(7)nıng²³ ta'aḫḫulı²⁴ bola alur²⁵. Sa'ādet-mend eger 'ālim²⁶ bolsa²⁷ nā-dānlar sözi anğa²⁸ (8) mūcib²⁹-i ḡayret³⁰ ü

¹ S1, P2: ıstılāhı-da

² Ü2: ehli

³ Ü2: tıngri te'ālağa; B1: tıngriğa

⁴ V: ?; Kon., S2, P2, S3, Ü1: ḫaḫk-ğa; Ü2: ḫaḫk te'ālānı

⁵ S1: olur

⁶ V1, S3: beyt; Ü1: ruba'ıyye; L: nazm

⁷ P2: yirge

⁸ P2, S3: yitürse

⁹ Kon., A, P3, S3, Ü2: tapmas

¹⁰ S3: ileyide; Ü1: ileyinde

¹¹ V4: sevā

¹² Kon., A, P3, S3, Ü1, L: ḫaldı eklenmiş

¹³ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: yok

¹⁴ Kon. yok

¹⁵ L: yok

¹⁶ ḫamīde ..... ḫāşıyyeti P, V3, V4, T: müteferriḫ fevāyid ü emsāl şüretide; Kon., A, P3, Ü2, B1: ḫāşıyyeti-de; S3, Ü1: müteferriḫa fevāyid ü emsāl şüreti; ē2: müteferriḫ fevāyid emsāl su

¹⁷ V3: derd; T: tenbīh cāh

¹⁸ B1: yok

¹⁹ P: te'ālā

²⁰ P2: kibriyā

²¹ P2: kibriyās

²² kibriyā vü V1, V2, V3, V4, T, T1, Ü2: yok

²³ P, P2, Ü1, S2, Ü2, B1: ceberrūti

²⁴ A, S2: ta'alluḫı; P2, Ü1: ta'aḫḫulı-dur; B1: yok

²⁵ bola alur P2: yok

²⁶ P: ve 'āḫıl eklenmiş

²⁷ S1: olsa

²⁸ S1: yok

i'tibār¹, bî-sa'âdet cāhil bolsa² 'ālim sözidin (9) aṅga 'ār. Ve fi'l-ḥaḳīka cāhil-lıḳ-dın bî-sa'âdet-lıḳ-raḳ³ ni nime (10) bar⁴. Ol ki özin⁵ (11) bigengey zihî ḡabāvet⁶ ve ol ki öz⁷ sözün bigengey zihî⁸ şekāvet. 'Ālem ehli özleri ḳaşıda maḥbūb-(12)durlar⁹ ve sözleri öz¹⁰ ileyleride¹¹ mergūb ve beşer cinsi (13) bu şıfāt-ḳa¹² meḥl-durlar¹³ ve nefes-leri bî-iḥtiyār¹⁴ bu da'vīga meşḡul¹⁵.

[P1-62a] (1) Tenbīh¹⁶ Andın ki nefis kāmı vizr ü nefsāniyyet maḳāmıdur, hıç kim (2) öz köṅgliḡe¹⁷ ḡam tilemes ve öz nefsiḡa¹⁸ elem istemes¹⁹. (3) Ammā özgeniṅ şerīf²⁰ zātıḡa bî-ḥad mezellet körse ança tefāvūt (4) ḳılmas ki öziḡe cüzvī şiddet ve yana anıṅ²¹ 'azīz nefsiḡa²² bî-'aded (5) miḥnet aṅḡlasa ança müte'essir bolmas²³ ki öziḡe²⁴ az külfet. Ve barḡaḡa (6) özgedin²⁵ özi 'azīzraḳ ve özgeler sözidin öz sözi (7) 'azīzraḳ²⁶. 'Ālem yaḥşılıḡın kişi özidin dirīḡ tutmas, ammā (8) özge kişiḡe yavutmas.

²⁹ P, P2: yok

³⁰ V1, V2, V3, V4, T, T1, S3, Ü2: 'ibret

¹ P: eger eklenmiş

² P: nā-dānlar sözi aṅga 'ibret ü 'itibār eklenmiş; S1: olsa

³ Kon., P3, S3, Ü1: bî-sa'âdet-lıḳ-raḳ; P2, L: sa'âdet-raḳ; Ü2: sa'âdetlik

⁴ ni .... bar V1: yok

⁵ P2: öz özin

⁶ V2, V3, Ü2: 'ibādet-dür

⁷ B1: yok

⁸ P1, S1, S2, S3, B2, Ü1, L: yok

⁹ V4, T: mu'ayyub-durlar

¹⁰ Ü2, B1: özleri

¹¹ Ü2, B1: allıda

¹² S2, S3, P2, Ü1, Ü2: şıfat-ḡa

¹³ V1, A, B1: maḥbūb-durlar; V3, V4, T: mensūb-durlar; P2: meḥl-durlar; Ü2: meḥludur

¹⁴ B1: bî-i'tibār

¹⁵ V3, V4, T: maḥlūb

¹⁶ V2, Ü2: tenbīhler beyānı tenbīh

¹⁷ Kon. köṅgli-ḡa

¹⁸ Ü2: nefsiḡe

¹⁹ P, P2: tilemes

²⁰ P3: şerīf

²¹ L: yaman-niṅ

²² Ü2: nefsiḡe

²³ S1: olmas

²⁴ Ü2: öziḡa

²⁵ B1: özidin

²⁶ özgeler ..... 'azīzraḳ V1, V2, V3, V4, T, B1, Ü2: yok; P2: lezīzraḳ

Tenbîh-İrenler yasanmağı ki¹ nümāyiş (9) üçündür hātūn-lar bizenmegi² dikedür ki³ ārayiş üçün-dür⁴. (10) Egerçi⁵ bu ma'nî ikelesige⁶ kabîh-dür, ammā irenlerge⁷ köprek⁸ mücib (11) tafzîh-dür. Barça öz nümāyiş ü ārayiş-i-ğa 'alîl ve bu öz kaşlarıda⁹ (12) maḥbûb-luk-ka¹⁰ rüşen delîl. Şa'ir ki herzesi külmek-ke lâyıq, öz (13) ḥayâlîde Sa'dî vü Ḥusrevğa¹¹ fāyıq. Kâtib ki kelâğ pâyı¹² mülevess ayağı[P1-62b] (1)dın¹³ menkûb-rağ, öz allıda¹⁴ Ca'fer ü Azher ḥaṭṭıdın maḥbûb-rağ¹⁵. (2) Muşavvir ki muvaḥḥiş-dür¹⁶ şüreti-niñ¹⁷ yamanı¹⁸ öz taşvîride¹⁹ 'Abdül-ḥayy-(3)dur ve Mânî, müzehhib ki Hıṭâyîsi²⁰ ḥaṭṭadur ve Firengî-si²¹ kalem ehli²² neñgi²³, (4) 'Uṭaridğa²⁴ ta'n urmağ-dur²⁵ sözi-niñ rengi. Her pişe-verğa kim²⁶ (5) hünéri ta'rîfide²⁷ mübâlağa vâki'dür, ol ta'rîf fi'l-ḥaḳîka²⁸ öz nefsiğa²⁹ (6) râci'dür³⁰. Cedel ehli-niñ

¹ Kon., S2: *ki*

² P3, S3: *bezenmegi*

³ P: *yok*

⁴ Ü2: *üçün*

⁵ P, P2, Ü1: *eger*

⁶ S3, B1: *ikelesige*

⁷ P: *irenler*; Kon. *irenlerge*

⁸ S1: *ziyâderak*

⁹ Ü2, B1: *kaşıda*

¹⁰ S2, S3, Ü1: *maḥbûb-luk-ğa*; P2: *maḥbûb-lık-ğa*

¹¹ V4, T, Ü2, B1: *H..usrevdin*

¹² Kon., A, P2, Ü1: *zag* eklenmiş

¹³ Ü2: *ayakıdın*

¹⁴ P, P2, Ü1: *ileyinde*; Kon., S3: *ileyide*

¹⁵ Ü2: *ḥubrak*

¹⁶ Kon., S2, S3, Ü1, Ü2: *muvaḥḥiş-dür*

¹⁷ V1: *şüreti*

¹⁸ B1: *pâyeni*

¹⁹ S2, A, P2, Ü2, B1: *taşavvurıda*

²⁰ Ü2: *H..atâyî*

²¹ Ü2: *Firengi*

²² P, P2: *ehli-niñ*

²³ B1: *yok*

²⁴ Kon., P2, S3, Ü2: *uṭaridğa*

²⁵ P: *urmağ durur*

²⁶ V1: *yok*

²⁷ P, P2: *ta'rîfiğa*

²⁸ Ü2: *fi'l-ḥaḳîkat*

²⁹ P2: *nefsigadur*; Ü2: *nefsige*

³⁰ P2: *yok*

medresede¹ kıl u kâli, hem hod-pesend(7)lık-ka² tartar me'âli³. Bu anıñ sözün red kılar ve ol munıñ⁴ sözün⁵, her kaysı⁶ bigenür⁷ öz sözün⁸ ve özin⁹.

Tenbîh-Hod-pesend, (9) nâ-ğured-mend, hod-ārā, şahid-i ra'nā, müstagnî, mağbûn¹⁰, mütekebbir, mel'un, (10) şehvet-perest nefsi-ka¹¹ zîr-dest hod-perest büt-perest. (11) Bu belâların nefsi-ni¹² fenâ¹³ kütqarur ve bu mehlekelerin necât (12) sarı başkarur.

Tenbîh¹⁴-Fenâ ehliğa köp¹⁵ aytmaq¹⁶ merdûddur (13) ve köp işitmek maflûb¹⁷ u maḥmûddur¹⁸. İşitmek¹⁹ ilni tola kılar ve [P1-63a] (1) aytmaq²⁰ ḥālî ve işitküçi²¹ ve aytquçı-nıñ²² budur ḥālî²³. Köp digen (2) köp yañılur köp yigen köp yıkılır. Kâlib emrâzı-nıñ (3) māddesi köp yimek-dür ve kalb emrâzı-nıñ māddesi köp dimek²⁴. (4) Köp dimek²⁵ sözige²⁶ mağrûrluk ve köp yimek nefsiğa²⁷ me'mûrluk. (5) Ademîğa bu sıfat-lar²⁸ zevâyid²⁹ ve barçası hod-perest-lık-ka³⁰ 'âid.

¹ V, T1: yok; Kon., L: medreseside

² S2, S3, P2, Ü1: pesend-lık-ğa; Ü2: hod-pesendlik-ke

³ P, P2, Ü1: ḥālî

⁴ S2, S3: munuñ

⁵ ve ....sözün Ü2: yok

⁶ her kaysı P2: yok; Ü2: kaysı-sı

⁷ Kon. bitgenür

⁸ B1: sözide

⁹ hikâyet-vilâyet deryâsı-nıñ ..... tenbîh B2: yok

¹⁰ P: yok

¹¹ Kon. nefsi-ğa; A: nefsi-ka; P2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: nefsi-ğa

¹² Kon. nefsinî

¹³ B2: penâh

¹⁴ V3: yok

¹⁵ P: yok

¹⁶ S1: eytmek; Ü1: etmek

¹⁷ P2, Ü1: maḥbûb

¹⁸ P1, P3, S1, S3, B1, B2: maḥmûd

¹⁹ S2, P3, S3: işitmegi

²⁰ S3, Ü1, Ü2: eytmek

²¹ Kon. ve eyitküçi eklenmiş

²² Kon., P2 eyitküçi-niñ

²³ maḥmûddur ..... ḥālî B2: yok

²⁴ ve kalb ..... köp dimek P2, Ü1, B2: yok; S1, Ü2: dimek-dür

²⁵ köp dimek V1, A: yok; Ü2: digen köp

²⁶ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, B2: sözge

²⁷ P2, Ü1: nefsi-ğa

²⁸ Ü2: sıfat

(6) Tenbîh-Hod-perest-lık¹ ki irür mādde-i idbār², munda dağı tefāvūt ü (7) merâtib bar. Hod-pesend ki³ ni kılğanı özige cöp-dür⁴, bu nā-pesend (8) fi'l-de⁵ tefāvūt köp-dür. Egerçi aṅga köp⁶ aḡsām lāzım⁷ bolur⁸, (9) ammā bu yerde⁹ ihtisār üçün üç kısım-ğa¹⁰ münkasım bolur. Evvelgi kısım¹¹ (10) ol-dur ki¹² özi-niṅ aḡvāl¹³ u ef'āl¹⁴ u eşkāl her ni-kim bar (11) özige¹⁵ ḡub körüngey ve egerçi ilge merdūd bolḡay aṅga¹⁶ maḡbūb (12) u mergūb körüngey¹⁷. Andaq¹⁸ ki¹⁹ mezkūr boldı²⁰ ve evrāk-ka²¹ mestūr²². İkinci kısım²³ ol-dur ki²⁴ cemī'²⁵-i nā-pesend²⁶ ḡālātı²⁷ ve nā-ḡoş ḡayālātı [P1-63b] (1) özige pesendide ve rubāyende²⁸ müstahsen ve ḡoş-āyende körüngey (2) ve ol ḡabāyiḡni yaḡşı dip²⁹ öḡüngey³⁰. Kerīh³¹

²⁹ P: *fevāyid*

³⁰ S1: *ḡod-nümāḡk-ka*; P2, S3, Ü1, Ü2: *ḡod-perestlıkğa*; B2: *ḡod-perest-lık*

¹ Ü2: *ḡod-perestlik-ke*

² 'aid ..... idbār B2: yok

³ P, A, P3: yok

⁴ V3, P2, P3, B1, L: *ḡub-dur*

⁵ Kon., P2, S3, Ü2: *fi l-ḡa*; L: *ḡayl-ḡa*

⁶ P: yok

⁷ Ü1: yok

⁸ S1: *olur*

⁹ V3: yok

¹⁰ A: *kısm-da*; L: *kısm bile*

¹¹ *Evvelgi kısım* A: yok

¹² Kon. *kim*

¹³ Kon., P2, Ü1: *aḡv āli*

¹⁴ Kon., P2, S3, Ü1: *ef'āl*

¹⁵ *her ni-kim bar* özige Ü2: yok

¹⁶ Ü2: *özige*

¹⁷ *ve egerçi .... körüngey* B1: yok

¹⁸ B2: *andaq*

¹⁹ P: yok

²⁰ S1: *oldı*

²¹ S2, S3, Ü1, Ü2: *evrāk-ḡa*

²² P, T: *boldı* eklenmiş

²³ *İkinci kısım* A: yok

²⁴ V: yok

²⁵ S2: *cem'*; P2, P3, S3: *ḡālātı* eklenmiş

²⁶ Kon., A, Ü2, B1: yok

²⁷ *nā-pesend ḡālātı* P2, P3: yok

²⁸ Ü1: yok

²⁹ P, P2: *diyūp*

³⁰ V4, T: *ki*; T1: *kim* eklenmiş

zāt özin Yusûf-ı (3) Ken‘ānî digey ve enkerü‘l-eşvât ünin¹ Yusûf-ı Endegānî elhānî². (4) Nā-mevzūn ebyātın³ Selmān-niṅ maşnu‘ kaşidesidin yahşı-raq (5) bilgey ve bî-ma‘nî hezeyānātın⁴ Cāru‘llāh bitigen⁵ Keşşāf⁶ gümān⁷ kılğay. (6) Haq-niṅ hiç emriğa⁸ boyun koymağay ve şeytān-niṅ barça buyruğın (7) becā kiltürürdin⁹ toymağay. Öz allıda¹⁰ dānā vü çiçen¹¹ ve her nā-maḳbūl (8) kıladurğanı¹² aṅğa maḳbūl¹³ u müstaḥsen. Mey-ğa ḥariş ü bed-mest ü müzmin, (9) meclisi-ğa giriftār bolğan-niṅ¹⁴ ḳutulmağı nā-mümkin. Nā-mübārek bezmiğa (10) ol ki giriftār bolğay¹⁵, nā-maḳbūl¹⁶ ḥarekātıdın ‘ömridin bîzār bolğay¹⁷. (11) Mecliside ökte¹⁸ ḥükm-ler sürer çağı¹⁹, barça²⁰ icrā-yı aḥkām bir budağı²¹. (12) Giriftār meclisi-din²² ḳoyarğa²³ sürüg ḳaltabānı²⁴ mānî²⁵ ve eger anı gāfil kılıp²⁶ (13) işik-ke²⁷ yitse²⁸ derbānı²⁹ mānî³⁰. Mübtelāğa³¹ belāyî tüşkey ki³² ölümni közige³³ [P1-

³¹ Kon. *kerre*; V1, V2, V3, V4, T: *barbed*

¹ Ü1: *ünini*

² P, P2, Ü1: *digey* eklenmiş

³ S1: *ebyātı*; Ü2: *ebyātı-nı*

⁴ V2, V3, V4, Ü2: *‘alāmei*

⁵ S1: *yazıban*

⁶ V2, V4, Ü2: *keşşāf-dın artuğrak*

⁷ S2 ve A’da yok

⁸ S1: *emriğa hiç*; Ü2: *emrige*

⁹ P, P2, Ü1: *kiltürgen-din*; S3: *kiltürgenidin*

¹⁰ P, V1, P2, Ü1: *ileyinde*; S3: *allında*

¹¹ P, P2, Ü1: *pür fen*

¹² Ü1: *ḳiladurğanı*

¹³ P2: *ma ‘kūl*

¹⁴ S1: *olğan-niṅ*

¹⁵ A, P3: yok

¹⁶ P, P2, Ü1: *nā-maḳbu‘*

¹⁷ S1: *olğay*

¹⁸ Ü1: *ol-kim*; Ü2: *ökü-övgü?* (42b-15)

¹⁹ P, P2, Ü1: *bar* eklenmiş

²⁰ Ü1: *barçağa*

²¹ P, P2: *ol rencğa* eklenmiş

²² A, P3, Ü2: *meclisi*

²³ A: *ḳoyar*

²⁴ P: *ki*

²⁵ P, P2: *bolğay-lar* eklenmiş

²⁶ V3: *ḳaçıp*

²⁷ S1, A: *işigige*

²⁸ V3: *kilse*; Ü2: yok

²⁹ Kon., A: *deryānı*

64a] (1) tütüyâ kılğay, öltürüp bu belādın sini¹ kutkaray² digenge³ (2) cānın fedā kılğay⁴. Eger kutulsa⁵ Rūm belki⁶ Firenggeçe⁷ turmağay, (3) yana meclis eger bihişt bolsa⁸ ol yan⁹ qadem urmağay. Bu hod-pesend¹⁰⁻ⁱ (4) bed-girdār¹¹ ve bu levend-i murdār bu pelīd meclisi-de ki¹² zindān andın yahşı-rağ (5) ve¹³ neces¹⁴ mecliside¹⁵ ki¹⁶ müsterāh andın arığrak¹⁷. Eger ileyidin kigürse¹⁸ ve (6) kiyini-din¹⁹ özge yıl²⁰ sikrise öz kaşıda maḥbūb-luğ ol (7) mertebede ve öz ef'ālī-niṅ ḥūb-luğ öz allıda²¹ ol müşābih-de²² kim ṭama'ı²³ bu kim²⁴ (8) bezmi-dağı²⁵ ḥāzırlar ve bu ef'āl ü aḥvālīga²⁶ vākıf u nāzırlar²⁷, bu vāki' (9) bolğan ḥarekāt-niṅ hem ünin dil-pesend digey-ler, hem rāyihāsın (10) dimāğ-ka²⁸ sūd-mend

30 eger ..... māni' P, P2, S3, Ü1: yok

31 V3: güyâ eklenmiş

32 belāyi tüşkey ki P, P2: belā öz ibtilā vāki' bolğay-large

33 P1, P3, S1, S2, Ü2, B1, B2, L: yok

1 P2: yok

2 A: kutkaray; Ü1: kutgaray

3 L: digey

4 V4: itkey

5 B1: koysa

6 Rūm belki Ü1: Hindūstan belki dip

7 V1, V2, V3, V4, T: Firenggeçe; Rūm belki Fireng-çe P: Hindistān-ğaça belki dip Firengistānğaça; Kon. Fireng-çe; P2, Ü1: Firengisteangaça; L: Firengğaça

8 V4, S1: olsa

9 P, P2: bir dağı eklenmiş

10 P: ḥod-pesendīd

11 V, V1, V2, V4, T, T1, A, P, P3: girdār

12 Kon. kim

13 P: bu eklenmiş

14 Kon. necesi

15 B1: bezmide

16 P, T: maḥalıdaki; mecliside ki : S2: yok; Kon. kim; zindān ..... ki Ü2: yok

17 P, P2, Ü1: arığ-rağ-dur

18 Kon. kigürse

19 ileyidin ..... kimidin V3, V4: it-lerin ve köngrese kik-lerin

20 S3: yıl

21 öz allıda P, P2, Ü1: yok; S2, S3: ileyide

22 P2: müşābihdedür

23 P2: ṭama'ı-dın

24 bu kim S3: yok

25 A, P3: bezmi-de

26 Kon., A, P2, Ü1: aḥvāl ü ef'ālīga

27 S2: ve eklenmiş; vākıf u nāzırlar P2: yok; B1: nāzırlar ve vākıflar

28 S3: dimāğga; B1: dimağ-ğa

digey-ler¹. Bu kabāyih-ni kişi aṅga² ayta almağay ve ayta(11)alğan-nıṅ³ söziğe kulak salmağay ve işitse hem⁴ müselleṁ (12) tutmağay ve⁵ nā-mülāyim işini öz şerīf zātığa yavutmağay. Nāşih-ğa⁶ (13) ĩzā vü kaşd⁷ itkey⁸ ve bu naşihat-dın aṅga⁹ köp¹⁰ mezellet yitkey¹¹. [P1-64b] (1) Bu nev¹ kişi ki aṅga mundaḳ¹² bolğay girdār, hālā¹³ bu devrde¹⁴ mevcūd (2) u hāzır bar. Bu tavrda yana¹⁵ ‘azizler¹⁶ hem cilve kılurlar¹⁷ ki¹⁸ zamān (3) ehli te’emmül kılsalar barın bilürler¹⁹. Eger ba‘zı mezkūr²⁰ ‘azizdin kiçik²¹ (4) bolsa²² ba‘zı uluḳdur²³ ve eger ba‘zı işleri andın öksük²⁴ bolsa²⁵ (5) ba‘zı artuḳ-dur²⁶ kim köpi-ge²⁷ bu faḳir²⁸-i mazlūm nā-maḳdūr ri‘āyet-ler (6) yitkürüp-dür²⁹ ve muḳābeleda nā-maḳşūr zulmlar³⁰ ve ta‘addī³¹ körüp-dür³² (7) ve körmeske³³ salıp kiçürüp-dür³⁴

¹ P3, S1, S2, S3, Ü2, B1, B2, L: yok

² S3: aṅga kişi

³ P, P2: daḡı eklenmiş; Ü1: ayta alğan

⁴ A: yok

⁵ V3: yana eklenmiş

⁶ Kon., S2, A, P3, L: nāşih-ka

⁷ V2, V4: diḳḳat

⁸ Kon. itkeli

⁹ V2, Ü2, B1: özige; A, P3: özge

¹⁰ S2: yok; aṅga köp V1: özige

¹¹ S3, Ü1: yitkey

¹² B1: yok

¹³ P2: hālen

¹⁴ P, P2: hem eklenmiş

¹⁵ B1: yok

¹⁶ Ü1: ‘aziz

¹⁷ Ü2: kıldılar

¹⁸ Kon. kim; Ü2: yok

¹⁹ V2: ki eklenmiş

²⁰ Kon., A, P2, P3, Ü1, Ü2, L: bolğan eklenmiş

²¹ P, P2: kiçik-raḳ

²² S1: olsa

²³ Kon., B1 uluḳtur; S2, P2, S3, Ü1, Ü2: uluḡdur

²⁴ Kon. eksük

²⁵ S1: olsa

²⁶ A: artuḳ-tur; P2: artuḡ-dur ve eger ..... artuḳ-dur B1: yok

²⁷ Ü2: köpiḡa

²⁸ T: haḳir eklenmiş; bu faḳir Ü2: yok

²⁹ S2, S3: yetkürüp-tür

³⁰ Kon., P3, L: zulm

³¹ Kon., A, P3, S3, Ü1: te‘addilerin; P2: te‘addiler; Ü2: te‘addilerin köp

³² S2, S3, P2, P3, Ü1, A: körüp-tür; Ü2: körüp-dürler

kim¹ tîngri alarnı² inşâf (8) haremî-ğa hâş kılğay ya bu mazlûm-nı³ ve sâyir mazlûm-larnı alar (9) zulmı-dın halâş kılğay⁴. Ve bu mezkûr bolğan⁵ ef'âl ve⁶ mestûr bolğan hışâl (10) barça kişi qaşıda öz maħbûb-luğ-dın-dur⁷ ve nefis ü şeytân emriğa (11) me'mûr u mağlûb-lıq-dındur⁸ kim mecmû'-ı zemâyim⁹-i ef'âl muñğa dâhıldür (12) barı-nıñ def'i şikestelik¹⁰ ve fenâdın hâşıl.

Kıt'a¹¹

(13) Kişi ki tapsa fenâ küresi otığa güdâz

Egerçi zâtı-da¹² yüz¹³ nev' kalb u¹⁴ gışş-lıq bar

[P1-65a] (1) Vücûdı altını¹⁵ ol kalb u gışş-dın ayrılıban¹⁶

Ni cevheri¹⁷ anı körse tapar tamâm 'ayâr¹⁸

(2) Üçünçi Kısım¹⁹. Bu nev' iş-de²⁰ müfri²¹ bî-i'tidâl-lıq-dur (3) ol²² hem üç nev'dür²³. Evvelgi nev'²⁴ (4) mezkûr bolğan eṭvârda²⁵ müfri²⁶

33 Kon. körmese

34 S2, A: kiçirüp-tür; Ü2: kiçirüp-dürler

1 V1: kiçip-dür; V4, T: kiçip-dür kim

2 P, P2, Ü1: yâ eklenmiş

3 V1, V2, V3, V4, T: mazlûm

4 S1, S2, S3, P1, P3, Ü1, Ü2, B2, L: yok

5 V4: yok

6 P: bu eklenmiş

7 Kon., A, P2, S3, Ü1, Ü2: maħbûb-luğ-dın-dur; L: mağlûb-luğdın

8 P, V2, Kon., A: mağlûb-luğdın-dur; P2, Ü1: mağlûb-lıq-dın-dur; S3: mağlûb-luğdın;

P3: mağlûb-lıqdın; B1: mağlûbıdın; P1: mağlûb-lıq-dın

9 B1: yok

10 Kon., A, P3, B1, L: şikesteliğ

11 P: şî'r; V4: nazm; S2: rubâ'î; S3: beyt

12 P, P2, Ü1: kalbi-de

13 P: miñg eklenmiş

14 kalb u P, P2, Ü1: yok

15 P3, S3, Ü1: ol eklenmiş

16 Ü2, L: ayrılma

17 L: gevheri

18 kıt'a ..... 'ayâr B1: yok

19 P2: yok

20 S2, P2, Ü1: iş; B1: iş-lerde

21 A, P2: müfrid

22 P: ol kısım

23 ol hem üç nev'dür P2: ol kısım hem üç nev'dür

24 Kon., S3: bu eklenmiş

25 A, P3: eṭvâr

bî-i'tidāl-lık tüzme-k-dür ve ol (5) gāyet-kaça¹ ifrāt² körgüzmek³ ki başka⁴ salṭanat hevāsı bünyād bolğay (6) ve ol baş bu hevā bile ber-bād bolğay⁵. Ve bu nev' köp bî-ḥired⁶ (7) nā-dānlar ve özlerin şerīf ü 'azīz⁷ taşavvur kılğan ebleh⁸ ḳaltabān-lar, (8) 'azīz ü şerīf 'ömr⁹ terkin kıldılar ve mezellet¹⁰ ü ḥvārīg¹¹ bile¹² siyāset¹³ (9) dāriğa asıldılar¹⁴. Ve tāc¹⁵ ḥayālī bile¹⁶ başların terk itti-ler¹⁷ (10) ve 'adem mülki taḥt-gāhı-ğa kitti-ler.

İkinci nev' bu cemā'at-dın mutaşavverrak¹⁸ (11) ve bu gürūh-dın ḥod-pesendrak ve mütekebbirrak ol ḥayl-dur¹⁹ ki²⁰ (12) nübüvvet da'vīsī meydānıḡa merkeb sürdiler²¹ ve bu fāsīd ḥayāl ḳal'ası (13) burcı-ğa 'alem urdılar. Ve şu'bedelerıḡa²² i'cāz tōhmeti bağladılar ve [P1-65b] (1) bî-ma'nī herzelerini vaḡy kisvetide cilve birdiler²³. Ve her ḥāyin (2) kāzīb²⁴ ki bu da'vī²⁵ kıla kırıştı, enbiyā ervāhı-dın aṅḡa cezā²⁶ rüsvālīg-lar²⁷ (3) yitiştı²⁸. Ve düzaḡ-ğa²⁹ yitmes-din burun ba'zını³⁰ köydürdiler¹

²⁶ etvārda müfriṭ P2: yok

¹ P2: gāyet-ça; S3, Ü2, L: gāyet-ğaça

² V4: yok

³ Kon. körgüzmek-dür; B1: körmek

⁴ Kon., P2, S3: başıḡa; L: başḡa

⁵ V3, B1: yok

⁶ Ü1: bî-ḥod

⁷ S2: 'azīz ü şerīf

⁸ V1, B1: yok; kılğan ile P2: kılḡa ebleh; P3: ebleh

⁹ P2, P3, S3, Ü1: terkin eklenmiş

¹⁰ B1: mezellet-lıḡ

¹¹ Kon., Ü2, L: ḥvārīg; B1: yok

¹² S1: ile; P2, S3, Ü1: yok

¹³ P, P2, S3, Ü1: yok

¹⁴ S2: astılar

¹⁵ L: tāc u taḥt

¹⁶ S1: ile

¹⁷ terk ittiler V3: ayrıldılar

¹⁸ P: mütehevverrak; V3: müteḥayyirrak; P2: mah verrak; L: muḳaşşırak

¹⁹ Kon. ḥayli-dür

²⁰ Kon. kim

²¹ P, P2: sürüp

²² P2: şu belerıḡa

²³ P2: virdiler

²⁴ A, P3: kezzāb

²⁵ V: yok; Ü2: ni eklenmiş

²⁶ aṅḡa cezā T: yok

²⁷ P, P2: rüsvālīg; Kon. rüsvālīg-lar; Ü1: rüsvālīg

²⁸ P2: yitiştı

köydürdiler¹ ve (4) ba'zını² soydurdılar³ ve külini⁴ kökke savurdılar⁵ ve onların⁶ (5) fitnesi⁶ otın öçürdiler.

Üçüncü nev⁷ bulardın dağı (6) gaflet-girdârrak ve la'net-ka⁸ sezâ-vârrak. Hem ötüp-türler (7) ki⁹ garîb¹⁰ da'vî yolın tutup-turlar¹¹ andak ki¹² Fir'avn-ı bî-'avn u (8) Nemrûd-ı merdûd ve¹³ yana hem bular dik bî-edeb ü bî-hayâlar¹⁴ ki¹⁵ kılıp (9) sehv ü hatâlar ağızlarığa¹⁶ taş u tofrag¹⁷ kim mezkûr bola (10) almas işke¹⁸ da'vî vü lâf-lar urdılar ve da'vîleri üstide¹⁹ (11) güzâf-lar sordılar. Ahır Hudâvend bî-meşel²⁰ ü mânend ki²¹ aña yoktur (12) şübhe²² vü şerîk ve vâlid ü ferzend yek-tây-dur²³ bî-hemtâ bî-iştibâh ü (13) ikrâh²⁴ *روى لا شرک ولا آراء الا الله فیرت الی* bile²⁵ [P1-66a] (1) ve gâzab-ı nâ-mütenâhî bile, alarğa²⁶ hem²⁷ ni²⁸ rüsvâlıg-lar²⁹ naşîb itti³⁰ (2) ve derkü'l-esfel-ğa kitip işleri ni yirge³¹ yitti.

²⁹ S2, P3: *dūzağ-ğa*; B1: *dūzağ*

³⁰ A: *ba'z*

¹ P2, Ü1: *söydürdiler*

² A: *ba'z*

³ P2, Ü1: *köydürdiler*

⁴ ve ..... *külini* T1: yok

⁵ V4: *sürdiler, kökke savurdılar* T1: yok

⁶ A, P3: *fitne*

⁷ V1, V2, V3: *kısm*

⁸ P2, S3, Ü1, Ü2: *la'net-ğa*; B2: *la'net-ge*

⁹ Kon. *kim*

¹⁰ Ü2: yok

¹¹ Kon., Ü2: *tutup-durlar*

¹² Kon. *kim*; *garîb* ..... *andak ki* B2: yok

¹³ S2: yok

¹⁴ *bî-edeb ü bî-hayâlar* Ü1: *bî-hayâ vü bî-edeb-ler*

¹⁵ Kon. *kim*

¹⁶ Ü2: *ağızğa*

¹⁷ S2: *tofrağ*; Ü2: *tofraglar*

¹⁸ S3: *işige*; B2: *işlerge*

¹⁹ V1, V2, V3, V4: *astıda*

²⁰ A: *ni meşel*

²¹ P: yok; Kon. *kim*

²² P: *teşbîh*

²³ P1: *yektâyî-dür*

²⁴ P: yok; V1, V4, T, Ü2: *bî-ikrâh*

²⁵ P, V3, V4, P2: yok; S1: *ile*

²⁶ B2: *olarğa*; L: *alarını*

²⁷ P2: yok

²⁸ V3: yok

Beyt¹

(3) Zerre² minḡ katla kemrek kim² kuyaş-lık ursa lāf

(4) Kim ki bolsa zerre-i³ 'aklı bilür kim dir güzāf⁴

Tenbīh-(5) Sübhān-Allāh ni vasi⁵ dergāh ve ni refi⁶ bārgāh-dur kim anda
(6) pīl⁵ ḥurtumı peşşe⁶ ḥurtumı-ğa⁷ zebūn-dur⁸, ni 'aceb eger 'akl⁹-ı ser-
keş (7) mebhūt ve 'ilmi nigūn-dur¹⁰. Anıḡ ki¹¹ yüz kullede pīli¹² bar
irdi, (8) yarım peşşe¹³ mühlik nīši-ğa zebūn u zār irdi. Bu da 'vīga ol ki (9)
rūşen delīl-dür, aṣḥāb-ı fil¹⁴ vākı'ası bile tayren¹⁵ ebābīle-dür.

(10) Tenbīh¹⁶-Her ni-kim bekāsı peyveste imes, perestiş-ğa şāyeste (11)
imes. Her ni-kim¹⁷ bir özi dik-ke muhtāc-dur, el-vehhiyyet?¹⁸ kişveridin
(12) iḥrāc-dur. Tiḡri-dür¹⁹ kim kişige oḡşamas²⁰, ol ki bu nev' imes (13)
tiḡrilik-ke²¹ yaramas²². Ol-dur kim ni kişi aḡa oḡsar ni ol [P1-66b] (1)
kişige²³, her-āyine kim hiç kişi-ning hiç işi²⁴ oḡşamas (2) anıḡ hiç işige¹

29 B2: rüsvālar

30 P2: itdi

31 S1: yere

1 V1, T, A, P3: nazm; B2, L: yok

2 S1: yok

3 T: zerrece

4 B2'de bu dize yok

5 V1, V2, V3, V4, T, Ü2: fil

6 ḥortumı peşşe S3: yok

7 V4, T: nīši bile

8 V4: zebūn bolsa; Ü2, B1: zebūn

9 eger 'akl V2, Ü2: yok

10 V4, T: bī-ḡarīb; Kon., A, Ü1: ser-nigūn-dur

11 S2: dik ki; Kon. kim

12 V4, T: fil-leri

13 V4, T: pişşeniḡ

14 P2: pīl; Fil suresi 3. ayetten iktibas

15 A, S1: tayra (bu iki nüshada tenvin yok), B1: yok

16 S3: yok

17 P2: kim

18 V, T1: yok; S2: vehit ?

19 P2, Ü1: tiḡri ol-dur

20 Kon., P2, Ü1: ve kişi aḡa oḡşamas eklenmiş

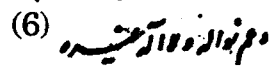
21 Ü1, Ü2: tiḡri-lık-ğa

22 P, V3, V4, P2, Ü2: tiḡri eklenmiş

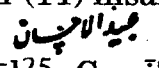
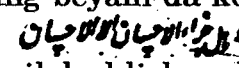
23 V1, V2, V3, V4, T, T1, Ü2: oḡsar eklenmiş

24 V3, T: aḡa eklenmiş

işige¹ . Ni aṅga mekân ü zamân² ihtimâli, ni hîç³ mekân ü (3) zamân andın hâlî, ni halâ anıṅ yiri-dür ni melâ⁴, ammâ⁵ halâ (4) vü hem⁶ melâ andın tola. Kibriyâ vü ceberût iyesi⁷ Hâlik, Cebbârdur bu (5) şıfat-ka⁸ ol sezâvar⁹ ve¹⁰ bu şıfat aṅga sezâ-vârdur. (6)

Tenbîh-Tekebbür¹¹ şeytân işi¹² ve biyik-lik (7) nâ-dân işi¹³. Mütekebbir¹⁴ tiṅgri dostları allıda¹⁵ maṭ'ûn¹⁶ (8) ve tiṅgri kaşıda merdûd u mel'ûn. Hod-pesend işi barı ilge (9) nâ-pesend biligi-ge maḡrûr bilür, ilge ma'yûb ve tiṅgri-ge¹⁷ maḡhûr. (10) Büt-perestlîğ¹⁸ yaḡşırak¹⁹ kim ḡod-perest-lîğ²⁰.

Tenbîh-Yana bir emr²¹-i 'azîm (11) iḡsân-dur ki²² anıṅ beyânı-da köp söz 'ıyân-dur²³ (12) aṅga dâll²⁴ aṅga (13) güvâh hâl²⁵. Cemî' mezâhib ü milel ehli kaşıda sābit-dür kim yaḡşı-lîğ²⁶ [P1-67a] (1) cezâsı²⁷ yoktur²⁸, be-cüz yaḡşı-lîğ¹

¹ Ü2: işi eklenmiş

² Kon., P2, S3, Ü2: zamân ü mekân

³ Kon. hîç yok

⁴ L: halâ

⁵ P: hem eklenmiş; L: yok

⁶ V1, V4, A: yok

⁷ B1, A, P3, Kon. esâsı

⁸ V1: şat; S2, S3, P2, Ü1: şıfat-ga; Ü2: şıfat; B1: şıfat ki

⁹ Kon., A, L: sezâ; B1, B2: sezâ-vârdur

¹⁰ V3: yok

¹¹ P2: tekebbür

¹² P, P2, Ü1: işi-dür

¹³ P, P2: işi-dür

¹⁴ B2: yok

¹⁵ S2, P2: ileyide; Ü1: ileyinde

¹⁶ P, V: yok; P2: ma'ûn; B2: ta'un

¹⁷ P2, Ü1, Ü2, B1: tiṅgri-ga

¹⁸ Kon., A, P3: bet-perest-lîğ

¹⁹ Ü2: yaḡşı

²⁰ Kon., A, P2, P3, Ü1: ḡod-perest-lîğ

²¹ S1: yok

²² Kon., P3: kim

²³ P, P2: kim eklenmiş

²⁴ P, P2: dâll-dur

²⁵ P, P2, Ü1: hâl-dur

²⁶ S2, S3: yaḡşı-lîğ

²⁷ yaḡşı-lîğ cezâsı P, P2: yaḡşı-lîğ-ga

²⁸ S3: yok; Ü2: yok turur

lık¹ ve nübüvvet lisân-ı mu‘ciz-beyânı-ğa dağı (2) bu işâret ötüp-tür kim ahsen² kemâ *اھسن کما* ol hâzret (3) mundağ³ emr itip-dür ki yahşılık⁴ yitkür⁴ andağ⁵ kim tîngri-din sañga⁶ (4) yahşılık⁴ yitip-dür. Bu emr şıfatı-ğa⁷ mevşûf bolmakğa(5)dur⁸ mundın ‘azîmrağ emr ni nev’ bola alur ve⁹ yâ¹⁰ enbiyâ vü hükemâ vü evliyâ (6) vü ‘uğalâ vü¹¹ ‘ulemâ dağı¹² muñga¹³ müttefik-dürler ve hiç kişi (7) muğâlefet¹⁴ kılmaydur¹⁵ ve mundın¹⁶ ahsen tarîk bilmey-dür¹⁷. İhsân (8) şıfatını¹⁸ sa‘âdet¹⁹-i ebed²⁰ bil, fitne vü âfet Ye‘cûci def‘îğa sed bil. (9) İnsâniyyet bâğı-nıñ dil-pesendrak şeceri ihsân-dur²¹. Cemî‘ (10) pesendide şıfat u müstahsen hâlât ihsânga tebi‘ ve anıñ (11) zımnı-da münderic²² ü vâkı‘dür. Ol barça yahşılık-larga²³ câmi‘ (12) ve barı²⁴ yahşılığlar²⁵ fi’l-hakîka²⁶ râci‘²⁷.

¹ S3: *yahşılığ*

² P2: *ahsen*

³ B1, B2: *mundağ*

⁴ Ü1: *yetkür*

⁵ B2: *andağ*

⁶ B1: *yok*

⁷ P, P2: *şıfatı bile*

⁸ S2, S3, P2, Ü1, B1: *bolmak-ğadur*; Ü2: *bolmak-dur*

⁹ P: *ve yana*

¹⁰ Kon. *yok*; S2, Ü1, B1: *yana*

¹¹ V2, V3, V4: *etkiya ve*

¹² V1: *mundağ* eklenmiş

¹³ Ü1: *munda*

¹⁴ Ü2: *muğâlif*

¹⁵ Kon., Ü2: *kılmaydurlar*; A, P3: *kılmay*

¹⁶ ve hiç ..... *mundın* B2: *yok*

¹⁷ V3: *yok*; Kon., A, P2, Ü2: *bilmey-dürler*

¹⁸ P1, P2, S1, S3, Ü1, B1: *şıfatı*

¹⁹ V2, Ü2: *mu‘âvenet*

²⁰ Kon. *and*

²¹ Kon. ve P, P2, S3, Ü1: *ve âdemî-lık kâni-niñğ ercümendrak gevheri hem ihsân-dur* eklenmiş

²² T: *münderic-dür*

²³ S2, S3, P3, L: *yahşılığ-larga*; P2, B1, B2: *yahşı-larga*

²⁴ *barça ... barı* Ü2: *yok*

²⁵ Kon., A: *añga* eklenmiş; P2, Ü1, Ü2: *yahşılık-lar*; B2: *yahşı-larga*

²⁶ S2, P3, Ü1, L: *añga* eklenmiş

²⁷ Ü2: *râci‘dür*, B2: *añga râci‘*

Kıṭ'a¹

(13)'Aceb şıfat² irür³ ihsân ki her şerîf şıfat

Ki kilse⁴ cins-i beşerdin aṅga irür dâhil

[P1-67b] (1) Cevâhir aṅla şıfât anı cevherî kâfesi⁵?

Ki bardur⁶ anda kayu birni isteseṅg hâşıl⁷

(2) Tenbîh-Ammâ bu zamân u devrân-da ya zamân u devrân⁸ inkılâb u kuşûrındın, (3) ya devrân u zamân ehli⁹ hıred ü insâniyyeti¹⁰ fütûrî-dın¹¹, hâlâ bu varak (4) ivrülûptür¹² ve bu kâziyye ber-'aks¹³ bolup-tur¹⁴. Yaḥşı-lık¹⁵ cezâsı (5) huşûnet-din özge ve mülâyemet pâ-dâşı¹⁶ tekebbür ü ru'ûnet-din özge (6) nakş tutmas ve şûret bağlamas. Her kimge ki¹⁷ bir hîdmet kıldıṅg¹⁸ (7) on¹⁹ şiddet-ka²⁰ müheyyâ turmak²¹ kirek ve her kişige yüz²² mülâyemet²³ körgüz(8)düṅg²⁴ miṅg gılzet²⁵ ü küdür-et-ke²⁶ şalâ urmak kirek. Anı²⁷ kim bir du'â (9) kıldıṅg köp kargış²⁸ bile²⁹

¹ B2: yok; L: *beyt*

² S3: yok

³ V1, V2, V3, A, Ü2, B1: *şıfat durur*

⁴ *her..... kilse* B2: yok

⁵ Ü2: *nefsi*

⁶ Kon. *nardur*

⁷ *cevâhir ..... hâşıl* L: yok

⁸ V1, A: *devrân-da*; P: yok; S2, S3, Ü1: *devrân-ı zamân-da*; *yâ zamân-ı devrân* P2, P3: yok

⁹ Ü1: yok

¹⁰ Kon., S1: *insâniyyet*

¹¹ A: *fütûrdın*

¹² Ü1: *öyürülüp-tür*; Ü2: *öyürülüp-dür*

¹³ P2: *'aks*

¹⁴ P: *olup-tur*; Ü2: *bolup-dur*

¹⁵ L: *yaḥşı*

¹⁶ B1: *pâ-dâştı*

¹⁷ S1, S2: yok

¹⁸ V1: *kılsaṅg*

¹⁹ Ü1: *yüz*

²⁰ Kon., P2, S3, Ü1: *şiddet-ğa*; Ü2: *şiddet-ge*

²¹ V1: *bolmak*; A, P3: *türmek*

²² Kon. *bir*

²³ P2: *melâmet*

²⁴ V1: *körgüzseṅg*; S2, S3, P2: *körgüzdiṅg*

²⁵ V2, V3, V4, T, Ü2: *gaflet*

²⁶ A, P3: *küdür-et-ka*; Kon., P2, S3, Ü1: *küdür-et-ğa*

²⁷ P2: *aṅga*

²⁸ P2: *kağış*

²⁹ S1: *ile*

kutulmak yoktur¹, birevge kim² bir medh (10) didiñg on zem bile³ halâş bolmak⁴ yoktur. Bir sāgar mey birgendin (11) kadeh kadeh⁵ hūn-āb yutmak⁶ kirek ve bir kadeh nūş içürgendin ayag (12) ayag⁷ zehrğa özni⁸ āmāde tutmak kirek. Her⁹ ẖidmet-kārlik¹⁰ kılıp¹¹ muḳābeled¹² (13) cefā¹³ hem¹⁴ körsen̄g, yana ẖidmet köz tutarlar ve her¹⁵ vefā-dārlik¹⁶ kılıp [P1-68a] (1) utruda renc ü ‘anā¹⁷ hem¹⁸ çiksen̄g, yana¹⁹ ‘ubūdiyyet²⁰ tama‘ kılurlar. (2) Her vefāğa yüz cefā tartsañg²¹, güneh-kārsın ve her mihr ü²² muḥabbet-ka²³ (3) miñg derd ü²⁴ miḥnet ḳabūl kılmasañg tebeh rüzgār sin²⁵. Alargā (4) cān fedā kılsañg, şükrāne cānga minnet koymak tilerler, (5) eger bu şükrāneni edā kılsañg tekrārğa şürü‘ kılmaḳ isterler. (6) Yüz müdde‘aları ḥāşıl bolup²⁶ biri ḳalsa²⁷ baştın²⁸ ayak muḳaşşır(7)sin²⁹, miñg ārzūları bütüp³⁰ kişi bir ‘özü araga salsa³¹,

¹ Ü1: *yokdur*

² S2, P3: *ki*; Ü1: *yok*

³ S1: *ile*

⁴ P, P2: *olmak*

⁵ A: *yok*

⁶ Ü1: *yutmek*

⁷ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *ayak ayak*

⁸ Kon. *özin*

⁹ P, P2, Ü1: *her nev‘*

¹⁰ Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *ẖidmet-kārlik*; S2: *ẖidmet-kārlik*

¹¹ P, P2: *kılsañg*

¹² V4, Ü2: *muḳābeleside*; A, P3: *muḳābele hem*; S3, Ü1: *muḳābeled^e hem*

¹³ P, P2, Ü1: *yüz cefā*

¹⁴ P, V4, A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *yok*

¹⁵ V3: *kimge* eklenmiş; P2: *nev‘* eklenmiş

¹⁶ S2, P2, Ü1: *vefā-dārlik*

¹⁷ V2, V3, V4: *elem*

¹⁸ L: *yok*

¹⁹ Kon. *yok*

²⁰ V: *yok*

²¹ P2: *tartmaḳtañg*; Ü1: *tartmasañg*

²² *mihr ü* V1, V2, V3, V4: *yok*

²³ S2, P3, Ü2, B1: *muḥabbet-ğa*

²⁴ *d^erd ü* V4: *yok*

²⁵ *mihr ..... rüzgārsın* P, Ü1: *cefāya yüz vefā körgüzsen̄g siyeh-kārsın*; P2: *cefāğa yüz vefā körgüzsen̄g siyeh-kārsın*; S3: *yok*

²⁶ S1: *olup*

²⁷ V1, V2, V3, V4, T, Ü2: *bolmasa*

²⁸ Kon., P2, Ü2: *başdın*

²⁹ V3: *eger* eklenmiş

³⁰ Ü1: *bitip*

³¹ V3, T: *salsañg*

ayaq-(8)dın baş müdebbir sin. Yamanlık¹ kılğan-larıça² minğ niyāz (9) körgüzseñg³ siniñg⁴ işiñg-din yamanrak⁵ kişiniñ işi (10) yok. Cānıñnı dostluğları-da⁶ birmeseñg düşmen-i cānıñg (11) irürler⁷ hātırları üçün nā-hağ kanga rāzı bolmasañg (12) kaniñgga tanuğluk⁸ birürler⁹. Dāyim tilegen-leri dik (13) kılğan-ga¹⁰ bir katla te'hır bolsa¹¹ şikāyet ü teşnī-leri şāyi' müdām [P1-68b] (1) istegenleri dik kılğanga¹² bir¹³ nevbet takşır bolsa¹⁴ 'ömrüñgde (2) kılğanlar¹⁵ barı zāyī'. Pey-ā-pey almak¹⁶ alarğa hüner, yüzdin birge¹⁷ (3) 'ivaz¹⁸ hayālidin¹⁹ köñül-lerige zarar²⁰. İmgek-lerige²¹ çıdasañg (4) anıñg²² bī-idrāk teklif-leridin az yadasañg²³ zātıñgga töhmet (5) imsāk. Barlar²⁴ mālıñg-nı²⁵ fedāları kılsañg²⁶ bir katla²⁷ sehvdin (6) kılmasañg²⁸ laqabıñg bī-mürüvvet, cefāları

¹ S2, S3, B1: yamanlık; L: kılğança on yaḥşılığ kılsañg sindin yamanrak kişi yok ya nāz eklenmiş

² V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: kılğan-larğa niçe; P3: kılğanlarıça

³ minğ niyāz körgüzseñg S2, Ü1, S3: on yaḥşı-lık kılsañg sindin yamanrak kişi yok nāz ; P2: on yaḥşı-lık kılsañg sindin yamanrak kişi yok nāz kılğanlarıça minğ niyāz körgüzseñg

⁴ P3: siniñg

⁵ P, P2: hıç eklenmiş

⁶ P2: dostlık-larıda; Ü1, Ü2: dostluklarıda

⁷ P2: irürler

⁸ S1: şehādet-lik; P2: tanuk-lık; P3: tanuğluk; S3, Ü2, B1: tanukluk, Ü1: tanuğlık; B1: tanuğ-luğ

⁹ S1: virürler

¹⁰ P, S2, P2, S3, Ü1: kılğanıñg-ga

¹¹ Kon. kılsa; S1: olsa

¹² P, S2, S3, P2: kılğanıñgga

¹³ katla .... bir V1, V2, V3, V4, T: yok

¹⁴ S1: olsa

¹⁵ P, B1: kılğan-larıñg; S1: kılğanları; P2, S3, Ü1: kılğan-larıñg

¹⁶ Kon., L: almağ

¹⁷ Ü2: bir

¹⁸ P: yok

¹⁹ Ü2: hayāletdin

²⁰ P: güzer; P2: keder

²¹ P, S2, S3, Ü1: köp eklenmiş

²² V1, V2, V3, V4, T: anıñg

²³ anıñg ... yadasañg V1: yok

²⁴ P, V1, P2: bar, Ü1: barı

²⁵ V4: hemişe cānıñg-nı

²⁶ V4: kılıp

²⁷ V1: kılmasañg eklenmiş

²⁸ Kon., L: unutsañg; S1: kılsañg; P, P2, P3, S3, Ü1, V1, V2, V3, T, A, S2, Ü2: yok

muḳābeleside 'özü-ḥvāh-(7)lık-ka¹ cān birmesenḡ² ḥitābıḡ bī-ḥamiyyet. Başlarıḡa gül (8) saçsaḡ alardın yüzünḡe³ tiken sançılur, eger⁴ ol gül⁵ saçmaḡnı (9) bes kılsaḡ baḡrıḡḡa çökür tikilür⁶. Müte'aḡkıb niyāzlarga mütevātir (10) nāz⁷ pīşeleri, pey-ā-pey sitem-leriḡa dem-ā-dem luṭf u kerem köz tutmaḡ (11) endişeleri. Bī-çāre ol mazlūm ki⁸ bu zulm-kīş-lerḡa giriftār⁹ (12) ve bu sitem-endiş-lerḡa fermān-ber-dār bolḡay¹⁰. Bular cefāsın (13) bu cefā-keş cānıdın sor¹¹ ve sitem-leri cerāḡat-larını¹² mecrūḡ¹³ [P1-69a] (1) baḡrı zaḡmıdın¹⁴ kör.

Kıṭ'a¹⁵

Cefālar kim miniḡ¹⁶ cānıḡa yitmiş dehr ḡalkı-dın
(2)Biri¹⁷ küffardın kilmes¹⁸ esīr olḡan müsilmāḡa
(3)Ni bī-dādī ki¹⁹ isterler kılp sonḡra üküş töhmet
(4)Daḡı yüklerler āḡir bu cefā-keş zār u ḡayrāḡa
(5)Bu bī-dād ehlidin ger cān birip²⁰ maḡlaş irür mümkin
(6)Kılp cānnı²¹ fedā bi'l-lah ki minnet ḡoyḡa min cāḡa²²

¹ S2, S3, P2, P3, Ü1: 'özü-ḡāh-lık-ḡa; B1: 'özü-ḡvāh-lık ki

² S1: virmesenḡ

³ S3: yüzünḡe

⁴ Ü1: ger

⁵ V, V4: yok

⁶ P3: tikilür

⁷ Ü1: nāzları

⁸ V2, V4: yok; Kon. kim

⁹ P, P2: bolḡay

¹⁰ T: yok

¹¹ Ü1, Ü2: sor

¹² P2, Ü1: cerāḡatın

¹³ V2, V3, V4: bolḡan eklenmiş

¹⁴ V2, V3, V4: baḡrıdın

¹⁵ V1, B1: nazm; L: yok

¹⁶ B1: meni

¹⁷ V3: barı

¹⁸ V1, V2, V3, V4, Ü2: bolmas; B1: irmes

¹⁹ Kon. kim

²⁰ S1: virip; S3: birüp

²¹ P2: cānu

²² Kon. cebāḡa; tenbih ..... tenbih B2: yok

Tenbîh¹-Saḥāvet² ü himmet bābıda- (7) Saḥāvet³ insāniyyet bāğının̄ bār-ver şeceri-dür, belki ol (8) şecerniñ müfid semeridür⁴. Ademî-lık⁵ kişveri-niñ baḥr-ı mevc-veri, (9) belki ol mevc-i baḥrı-niñ⁶ semîn gevheri. Saḥāvet-siz kişi (10) yağın-sız ebr-i bahār⁷ ve rāyiḥasız misk⁸-i Tātār, mīvesiz yıgaç (11) hemān ve otun⁹ hemān, yağın-sız¹⁰ bulut hemān ve tütün¹¹ hemān¹². (12) Saḥāsız kişige¹³ gevhersiz şadef-niñ¹⁴ bir ḥükmi bar, dürrsiz şadef (13) bile¹⁵ kuruğan keşef-ka¹⁶ ni i'tibār. Baḥîl bihişt-ka¹⁷ kirmes [P1-69b] (1) egerçi¹⁸ seyyid-i Kureşî bolsun¹⁹ ve saḥā tamuğ-ka²⁰ barmas egerçi²¹ bende-i Ḥabeşî (2) bolsun²². Saḥā bulut-dur işi ḥirmen²³ belki maḥzen birmek²⁴, (3) baḥîl mürdür de'bi²⁵ ḥüşe vü²⁶ dāne tirmek. Himmet ehli-ğadur saḥāvet (4) ihtisāşı, bu iki şerîf²⁷ şıfat Şāh-ı Vilāyet ḥāşı. Ademî (5) bedendür himmet aṅga rūḥ²⁸ ve himmet ehli-din 'ālem-de²⁹ yüz miñ fütūḥ. (6)

¹ P: yok

² V3, V4, T, S3: saḥā

³ himmet .... saḥāvet P2, Ü1: yok

⁴ Ü1, Ü2, S1, S2, P2, P3, A: semeri

⁵ P2, S3, Ü1: ademî-lık

⁶ A, P3: baḥr u mevcniñ

⁷ V2: bahārdur

⁸ Kon. mişk

⁹ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1: otun

¹⁰ S3: yağın

¹¹ S1: dūdün

¹² Ü1: hemān eklenmiş

¹³ Kon., P2: kişi birle ve; S3: kişi, B2: kişi-niñ; Ü1: kişi bile

¹⁴ gevhersiz şadef-niñ B2: şadef

¹⁵ S1, S2: ile; Kon., L: ölüp eklenmiş; Ü2: birle

¹⁶ Kon., P2, S3, Ü1: keşf-ğa; Ü2: keşef-ge; B1: keşef ehliğa

¹⁷ S2, P2, S3, Ü1, Ü2: behişt-ğa; B1, B2: behişt-ge

¹⁸ Kon., P2: eger

¹⁹ S1: olsun

²⁰ V2, V3, V4, Ü2: düzaḥ-ğa; S2: tamuğ-ğa; S3: tamuğ-ğa

²¹ P, V1, P2: eger

²² S1: olsun

²³ V1, V3: birmek eklenmiş

²⁴ S1: virmek

²⁵ P, P2: işi

²⁶ P, P2, Ü1: belki eklenmiş

²⁷ V, S1: yok

²⁸ B2: ademî..... rūḥ B2: ademîdin-dür himmet aṅga rūḥ

²⁹ V1: 'ālem ehlide

Himmet-siz kişi ir sanıda¹ imes², rûh-sız beden-ni³ kiři⁴ (7) tirig dimes. 'Alî himmet şâh-bâzî-dür bülend-pervâz, bî-himmet (8) sıçkan şayyâdı yurtçı taz⁵. Şunkâr meskeni şâh-nîng bilegi yurtçı (9) maķâmı ölügseniñ⁶ sasıg⁷ beden⁸ ve süngegi. Arslan işi (10) şayd urup sibâ'nı⁹ toyğarmak, sıçkan verzişi direm ogurlap (11) tüğünni¹⁰ ahtarmak. Şâhib-i himmet müflis-lık¹¹ bile¹² pest bolmas¹³, (12) himmet-siz¹⁴ genc tapsa biyik-lerge¹⁵ hem-dest bolmas¹⁶. Çenâr ilgi (13) hâlî-lık-dın¹⁷ biyik-ligi-ge¹⁸ ni noķsân, tofraķ-ķa¹⁹ nihân genc-leri²⁰ [P1-70a] (1) bile²¹ ni 'ulüvv²²-i şân²³. Himmet ehli-ğa egerçi biyik²⁴ kevkebedür, ammâ saķâvet-ķa²⁵ (2) niçe mertebedür²⁶. İsrâf saķâ imes ve itlâf-nı ma'nî ehli²⁷ saķâvet²⁸ (3) dimes. Hâķ mālın köydürgenni divâne dirler ve yaruķ²⁹ (4) künde şem³⁰-i kâfûrî³¹ yakķan-nı³² 'aķl-dın bî-gâne dirler³³.

¹ Ü2: sanıdın

² Ü2: irmes

³ P: hıç eklenmiş; A, P3: bedeni

⁴ A: yok

⁵ S1: yurt-tâz; P2, Ü1: yurtçı-bâz

⁶ Kon. ölüg; V3, T1: ölümseniñ

⁷ B2: sasıķ

⁸ P, P2: ve çürük eklenmiş; B2: bedeni

⁹ S3: sebâ'î

¹⁰ P2: tünni

¹¹ Ü2, B1: müflis-lıg

¹² S1: ile

¹³ A: bolmaķ

¹⁴ P: kişi ger eklenmiş; P2, Ü1: kişi eklenmiş

¹⁵ B1: büyük-lerge

¹⁶ S1: olmas

¹⁷ Kon., P2: hâlî-lıg-dın

¹⁸ A: mışkligi-ge; Ü2: büyükligige

¹⁹ S2, P2: tofraķ-ğa; S3: tofrağ-ğa; Ü1: tofrağ-ķa; B1: tofrağ

²⁰ P2: genc-ler

²¹ P2: yılân-ğa eklenmiş

²² V1: 'ulvî

²³ şâhib-i himmet ..... 'ulüvv-i şân B2: yok

²⁴ V1: büyük-lük

²⁵ Kon., S2, S3, Ü1, Ü2: saķâvet-ğa; L: saķâvet

²⁶ ammâ ..... mertebedür P2: yok

²⁷ S2, Ü2: ehl-i ma'nâ

²⁸ Kon., Ü2 saķâ

²⁹ Ü2: yaruğ

³⁰ S3: yok

³¹ S2, P2: kaffurî şem°

(5) Mübâhât üçün birmek hod-nümâlig¹ ve anıñg bile² özin³ saḥā digen⁴
 (6) bī-ḥayālīg⁵. Ol ki il körmegünçe birmes⁶, le'im-dür saḥā irmes⁷. (7)
 Tilep birgen-ni hem saḥādın yırak bil, ibrām bile⁸ birgendin (8)
 birmegenni⁹ yaḥşırak bil. Bir itmek-ni¹⁰ iki bölüp yarımın¹¹ (9) bir
 açka¹² birgen-ni saḥā di, özi¹³ yimes¹⁴ barını muḥtācka¹⁵ birgen-ni (10)
 aḥı di¹⁶.

Tenbīh-Saḥā ni nev' kılurda¹⁷-Hünerlerni¹⁸ tapmak yidürmek-
 (11)dür¹⁹ 'ayb-larını yapmak kiydürmek-dür. Maḥallıda birgen²⁰ iski (12)
 çärtäre ton saḥāvet ve bī-maḥall birgen²¹ zer-beft çarkab²² şekāvet. (13)
 Diseñg²³ ta'āminğ zāyi²⁴ bolmağay²⁵ yidür²⁶ ve tilesenğ libāsinğ²⁷

32 T: yandurğan-nı; P2: yağan-nı; S3: yağğan-nı; B1: yağğanı; şem' kaffürı yağğan-nı
 B2: çera' yarutğanı

33 ve yaruk .... bigānedirler Ü1: yok

1 S2, S3, P2, Ü1: ḥod-nümālk

2 S1: ile

3 Kon. özini

4 P, P2, Ü2: dimek

5 A, S2, S3, P2, P3, Ü1, B2: bī-ḥayālīg

6 S1: virmes; Ü2: birmes-dür

7 Kon., A, P2, S3, Ü1: imes

8 S1: ile

9 A: birgeni; Ü2, B1: birmemek-ni

10 Kon., A, P3, S3, Ü2, B2, L: ötmekni; B1: nān-nı

11 P2, Ü1: yarımını

12 Kon., S1, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: açğa

13 S2: öz

14 Kon., P2, P3, S3: yemey

15 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B2: muḥtācka

16 V, V2: yok; Ü1: bil

17 V, P, Kon. kılur ve; P2: yok

18 S1: hünerleri; P2: hünerler

19 S1: yidürmek

20 S1: virgen

21 S1: virgen; P2: çarkap

22 birgen .... kab P, P2: pāre pāre iski ton birmek seḥāvet ve bī-maḥal çar kab zerbeft
 birmek; Ü1: birmek eklenmiş

23 V4: ki eklenmiş; P2, S3, Ü1: yok

24 S2, B2: yok

25 P, S1, S3, P2: olmağay; B2: bolma

26 B1: yidürür

27 P2, Ü1, S3: yok

[P1-70b] (1) iskirmegey kiydür. Saḥā¹ tarīkın mezkūr bolğan sözge aṅla, (2) ammā kerem āyini² ve fütüvvet rüsümün³ özge aṅla⁴.

Tenbīh-Kerem ü fütüvvet (3) tarīkıda⁵-Kerem⁶ bir cefā-keş-ning⁷ şiddeti yükin kötermek-dür⁸ (4) ve anı ol şu'übet-din ötkermek-dür⁹. Birevning miḥneti ḥārī ḥamlin (5) qabül¹⁰ kılamak ve ol tiken nevkidin¹¹ gül dik¹² açılmak¹³ ve ol (6) kılğannı tilge¹⁴ kiltürmemek¹⁵ ve ağızğa¹⁶ almamak¹⁷ ve ol kişige minnet (7) koymamak ve anıṅ yüzige¹⁸ salmamak¹⁹. Kerem şıfatı ekremü'l-ekremīn işi-(8)dür, şāḥib-i kerem kişi ḥak-ning bu nev' şıfatı-ğa mütābi²⁰ kişi-dür²¹. (9) Bu devrde²² kerem sebzesi²³ tere-furūş dükkānıdın özge yerde²⁴ tapılmas (10) ve mihr güli sipihr-i tiz-güş gülşeni-din özge yerde açılmas. Kerem (11) beşer ṭab'ı-da nā-yāb u nā-büddur, bu sebeb-din kerem ehli²⁵ nā-peydādur²⁶ (12) ve nā-mevcūddur²⁷.

¹ B2: saḥāvet

² kerem āyini P, S2, S3, P2: kerem-ni

³ P, P2: rüsümün

⁴ ammā kerem ..... aṅla B2: yok

⁵ T1: bābıda

⁶ P, P2: ve fütüvvet

⁷ B2: cefā-keş

⁸ S3, Ü1: kötermek

⁹ V, V2, V3, V4, T, T1, P1, P3, S1, S2, S3, Ü2: ötkermek; ve anı ..... ötkermek-dür B2: yok

¹⁰ S1: taḥammül, kenarda da ḥamlin qabul yazılmış

¹¹ P: tevkidin?

¹² P2: dip

¹³ B2: açılmak-dur

¹⁴ B2: til-ğa

¹⁵ Kon. kiltürmemek

¹⁶ Ü2: ağızğa

¹⁷ B2: almak

¹⁸ P, T1, Kon., Ü1: köz eklenmiş

¹⁹ ve ağızğa almamak ..... salmamak P2: yok

²⁰ B2: ṭābi'

²¹ A, P3: kişi

²² bu devrde V: yok; Kon. viredde; P3: budur

²³ Ü2: furūş

²⁴ S1, S2: yerge

²⁵ B2: ehli-ğa

²⁶ Ü2: nā-bidād

²⁷ V, V1, V2, V3, V4, T, T1, S1, S2, S3, P1, P2, P3, Ü1: nā-mevcūd

Tenbîh-Kerem şıfatıda¹-Kerem kâfın gūyiyâ kimyâ ibtidâsının² (13) alıp-durlar³ ve râsın simurg arasının ve mimin hublar⁴ [P1-71a] (1) ağzının tutup-turlar⁵, çün üçelesi ma'düm-durlar⁶ il anı⁷ (2) unutup-turlar⁸. Bu cevherni 'âlem ilidin⁹ tilemek kuyaşını (3) zerredin tilemek-dür¹⁰, felek-ni Sühâdın istemek¹¹.

Tenbih¹²(4)-Mürüvvet bâbıda-Ma'düm-luk-ta¹³ mürüvvet keremniñ uruk¹⁴ kayaşı-(5)dur¹⁵ belki tevâmân¹⁶ kardaşıdur¹⁷. İkelesi çün il bî-vefâlgıdın¹⁸ (6) agâh bolup-turlar¹⁹ bulardın kaçıp 'adem mülki seferiğe hem-reh bolup-turlar²⁰. (7) Ve şâhib-i kerem ol nefis metâ'idın ayrılurnı²¹ şalâh bilmeydür (8) ve şâhib-i mürüvvet²² dağı ol şerîf halefi-din²³ ayrılmay-dur²⁴. Kim (9) ikelesi kayda bolsalar²⁵ tîngri penâhı-da bolsunlar²⁶ ve 'izzet (10) ü²⁷ şeref ârâm-gâhıda bolsunlar²⁸.

¹ P, Ü2, B1, L: yok; kerem şıfatıda P2: yok

² A: ibtidâsında

³ P2: alup-durlar

⁴ Kon. hublar

⁵ Kon. tutup-durlar

⁶ P: ma'dün yarurlar; P2: ma'düm iriürler

⁷ Ü2: yok

⁸ Ü1, Ü2: unutupdurlar

⁹ Kon., P2, S3, Ü2, B1: ehlidin

¹⁰ P2, Ü1: yok

¹¹ P2: istemek-dür

¹² felek-ni ..... tenbih T1: yok

¹³ V4: yok; Kon., P3, Ü2: ma'düm-luk-da; P2, Ü1: ma'düm-lık-da; B2: ma'düm-lukğa

¹⁴ Ü2: uruğ

¹⁵ V1: kerem oruk-ğa başıdur; V4: kerem oruğı başıdur; Kon. kuyaşı-dur

¹⁶ Ü2: tokkan

¹⁷ V1, V2, V4, P3, Ü2: kardaşı; Kon., P2: karandaşı-dur

¹⁸ V4, Ü2: bî-vefâlgın bilip-dürler

¹⁹ Kon. bolup-tur; Ü2: bolup-durlar

²⁰ Kon. bolup-tur; Ü2: bolup-durlar

²¹ B1: ayrılurı

²² P, P2, Ü1: himmet

²³ B2: cinsidin

²⁴ L: ayrılmaydurlar

²⁵ S1: olsalar; P2, S3, Ü1: bolsa

²⁶ S1: olsunlar

²⁷ V1, V3, T: hürmet ve eklenmiş

²⁸ P1, P3, S1, S2, Ü1, Ü2, B1, L: yok

Tenbîh-Vefâ bâbıda-Vefâ ol şıfat-dur ki¹ (11) kerem ü mürüvvet halk-nı ansız körüp aytıp-durlar ve anı (12) tilemek-ke 'adem mülki sarı kitip-dürler. Cihân gülşeni vefâ gülî-din (13) zînet-sızdûr ve beşeriyyet gülî² vefâ râyiḥâsıdın nûkhet-sız³. [P1-71b] (1) Vefâ şem'î-dür ki⁴ dehr-i tîre ḥâk-dânın yarutmaydur ve zamân bî-vefâ(2)ları köngli⁵ bile⁶ ülfet tutmaydur⁷ ve nergisî-dür ki devrân çemeni-ğa⁸ (3) köz salmaydur ve köngül-leri⁹ gonceside hıkd¹⁰ u ḥased¹¹ kapalmaydur¹². (4) Maḥbûbî-dür pāk-ḥilkat¹³ cüz-i pāk köngülge ins ü ülfeti yok, (5) maṭlûbî-dür pākîze-ṭıynet cüz-i pākîze fitratka¹⁴ meyl ü rağbeti¹⁵ yok¹⁶. (6) Dürri-dür semîn, insâniyyet tâcı-ğa zîver ve 'âlemde insâniyyet nâ-bûd ve (7) gevherî-dür¹⁷ âteşin âdemî-lık¹⁸ başığa¹⁹ efser ve 'âlem ehli-de (8) âdemî-lık nâ-mevcûd. Vefâğa ḥayâ²⁰ bile²¹ (9) peyvestelik²², andak ki²³ ḥayâğa vefâ bile vâ-bestelik²⁴.

Tenbîh-Vefâ²⁵ zeylide²⁶ ve ḥayâ zikride²⁷ Kerem ü mürüvvet (10) ata ve anadurlar ve vefâ vü ḥayâ iki hem-zâd ferzend, her niçe ol ikevege²⁸

¹ Kon. *kim*

² V1: yok

³ V4: körüp eklenmiş; P2: nekahat-sızdur

⁴ Kon. *kim*

⁵ S2: *köngül*

⁶ S1: *ile*

⁷ P2: *dutmay-dur*

⁸ S2: *hamı-ğa*

⁹ P2, Ü1: *köngül-ler*

¹⁰ P2: *ıkd*

¹¹ P2, Ü1: *dik* eklenmiş; Ü2: *ḥassûd*

¹² *ḥased kapalmaydur* P, S2: *ḥased dik kapalmaydur* V1, V3: *ḥased kerrelerin yazaalmaydur*, T: *ḥased almaydur*, Kon. *ḥaseddin özge kalmaydur*, Ü2: *yapalmaydur*, L: *kalmaydur*

¹³ Ü2: yok

¹⁴ *maṭlûbî-dür* ..... *fitratka* P: yok; Ü2, L: *fırat-ğa*

¹⁵ *meyl ü rağbeti* P: *ve ol bolgan pāk köngül-de kıt'â küdüret ü külfeti*

¹⁶ *maṭlûbî-dür* ..... *yok* S2, S3, P2, Ü1: yok

¹⁷ V, T1, Kon. *cevherî-dür*

¹⁸ Ü2, B1: *âdemîlğ*

¹⁹ S3: *başına*

²⁰ P: *cefâ*

²¹ S1: *ile*

²² B1: *peyvestelik*

²³ A'da yok

²⁴ B1: *vâ-bestelik*

²⁵ S3: yok

²⁶ V3, V4, Ü2: yok; T1: *bâbıda*; vefâ *zeylide* ve P, P2: yok

(11) nūr bile¹ şafādur bu ikevge² ittışāl bile³ peyvend. Her könğölñi kim⁴
 (12) vefā mesken kıılır hayā hem kıılır⁵ ve her mesken-de kim ol tapılır
 bu⁶ hem (13) tapılır. Vefāsızda⁷ hayā yok hayāsızda⁸ vefā yok ve her
 kim-de⁹ [P1-72a] (1) bu iki yok imān¹⁰ yok ve¹¹ her kim-de¹² imān yok
 andın ādemī-lık¹³ (2) kıilmek imkān¹⁴ yok. ‘Ömr¹⁵ kim vefāsızdur andın
 ümīd közin yarutsa (3) bolmas¹⁶, maḥbūb ki bī-vefādur andın¹⁷ cāvīd
 vişālī¹⁸ ṭama¹⁹ tutsa (4) bolmas. İrenler ehl-i vefā ve ḥatūnlar bī-vefā,
 kāmīl-ler ehl-i hayā (5) ve nākış-lar bī-hayā. Vefā vü²⁰ hayā²¹ ‘ālem-i
 tīre mekānıdın ötüptürler²² (6) ve lā-mekān ‘ālemi-de mekān tutup-
 turlar ve özlerin bir birleri (7) birle²³ avutupturlar ve²⁴ kalğan vefāsız bī-
 hayālar²⁵ alarnı²⁶ (8) unutupdurlar²⁷. Her kim-ge²⁸ bir²⁹ vefā

27 P2: *zıkrıdedür*; S3: *zıkrı*

28 B2: yok

1 S1: *ile*

2 nūr ..... ikevge S2: yok; B1: *igege*

3 S1: *ile*

4 V1, V4, B1: yok

5 V4, T, Ü2: *tapılır*; B1: *kııurdın*

6 Ü2: *bul*

7 B1: *vefāsız*

8 B1: *hayāsız*

9 S2: *kim*

10 P2: *imān*

11 *hayāsızda* ..... yok ve Ü1: yok

12 P3, Ü1: *kim* eklenmiş

13 P2: *ādemī-lıg*

14 P2, Ü1: *imkān*

15 B2: yok

16 S1: *olmas*

17 *ümīd* .... andın S3: yok

18 P2, Ü1: *vişāl*

19 S2: yok

20 P2: *bī-hayā*. Vefā vü P2: yok

21 *vefā vü hayā* B1: yok

22 Ü2: *ötüpdürler*

23 Kon., P2, Ü1: *bile*

24 *ve* ..... ve V1: yok

25 Ü1: *bī-hayālarını*

26 P2: *anı*; Ü1: yok

27 Kon., A, S1, P2, Ü1: *unutupturlar*; ve lā-mekān ..... *unutupdurlar* B1, B2: yok

28 A, S1, Ü1: *kim* eklenmiş

29 V2: *kim*; V3, V4, T1: *kim bir*

körgüzdüm yüz bî-vefâlığ¹ (9) körmegünçe kutulmadım ve her kim bile² ki³ bir mihr ü muhabbet âyini tüzdüm (10) miñg cevır ü mezellet⁴ tartmağunça halâş bolmadım⁵.

Beyt

(11) Kimge⁶ kıldım bir vefâ kim yüz cefâsın körmedim
Körgüzüp yüz⁷ mihr⁸ miñg⁹ derd ü belâsın körmedim¹⁰

(12) Devr bî-vefâları¹¹ cevridin dâd ve dehr bî-hayâları zulmı-dın figân u
(13) feryâd. Tâ 'âlem binâsı-dur¹² bu otka¹³ hiç kişi¹⁴ min-çe örtenmeydür, [P1-72b] (1) tâ bî-vefâlık¹⁵ ibtidâsı-dur bu yalın-ğa hiç kimse¹⁶ min dik çörgenmeydür. (2) Zamân ehli bî-vefâlığı-dın¹⁷ bağırmıda¹⁸ tikenlerdür¹⁹ ve devrân halkı²⁰ (3) bî-hayâlığı-dın köksümde²¹ tügenlerdür²². Kim²³ her kıysığa raķam (4) uray disem Eyyüb şabrı aña vefâ itmes ve ķalem sürey²⁴ disem Nüh (5) 'ömrıde²⁵ tamâm-ğa²⁶ yitmes. Hakk²⁷ alarga inşâf u rahm²⁸ sarı tevessül (6)

1 P2: *bî-vefâlık*; B1: *bî-vefâ*

2 S1: *ile*

3 V1, V2, T, T1, P2, P3: yok; Kon. *kim*

4 P, P2: *cefâ*

5 S1: *olmadım*

6 S2: *kim*

7 V1, T: *bir*

8 T1: *luṭf*; P3: *u* eklenmiş

9 V1: *yüz*

10 V2, V3, V4, Ü2: *tenbîh* eklenmiş

11 B1: *bî-vefâlıklar*

12 B1: *binâsı*

13 A: *vâkı'a*; S2, P2, Ü1: *vâkı'ada*; P3: *vâkı'aga*; Ü2: *ot-ğa*; L: yok

14 L: *bu otka* eklenmiş

15 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2: *bî-vefâlık*

16 Kon. *kim*

17 P2: *bî-vefâlık-dın*

18 P, P2, Ü1: *köksümge*; V1, V2, V3, V4, T, A, S2, S3, P3, Ü2, B1: *köksümde*

19 V1, V2, V3, V4, T, P, A, S2: *tikenler*; P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *tüken-ler*; B1: *tügünler*

20 P, P2: *ehli*

21 P, V1, V2, V4, T, A, S2, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, B1: *bağırmıda*; V3: *bağırmıga*; Kon., *köksümge*

22 V1, V2, V3, V4, T, P, A, S2, S3, P2, P3, Ü2, B1: *tikenler*; Kon. *tügünlerdür*

23 Ü2: yok

24 V1: *uray*

25 A, P3: *ömri-ğa*

26 A, P3: *etmâm-ğa*; Ü2: *etmâmıga*

27 P, S1, P2: *hakk te'alâ*; S3, Ü1: *hakk yâ*

birgey¹ ya bu merhûm² cefâ-keş-ke³ şabr u taḥammül birgey⁴. Beyt⁵

(7) Yâ merḥamet ol ḥayl-ı sitemkâreğā⁶ birgil

Yâ şabr ü taḥammül⁷ min-i? bî-çäreğā⁸ birgil

(8) Tenbîh-Hilm zikride⁹-Hilm insân vücûdî-nîng fevâkihlg¹⁰ bâğı-dur¹¹ (9) ve âdemî-nîng¹² cevâhirlg¹³ tağı-dur¹⁴. Hilm-ni ḥavâdis deryâsıda (10) kişi-lik kimesi-nîng lengeri dise bolur¹⁵ ve insâniyyet mizânı¹⁶ taşığa (11) nisbet kılsa bolur¹⁷. Ahlâk¹⁸ şahsı-nîng ağır bahâlık¹⁹ libâsı-dur ve ol (12) libâs²⁰ cinsi-nîng sengin dibâsı-dur²¹. Muḥâlif nefs-ler şarşarı uçur(13)mağ-dın²² asrağucı ve münâfık bü'l-hevesler²³ herzesi tünd-bâdı savur[P1-73a](1)mağtın²⁴ sağlağucı²⁵. Ḥalâyık-dın kişi-ge²⁶ mûcib-i ta'zîm ü i'zâz ve ekâbir(2)din aşâğırğa²⁷ bâ'ış-i iltifât u imtiyâz. Niçe uluğ kişi temeshur u tayyibet (3) kılsa anıng kaşıda bî-şekve vü vaḥar ança ki²⁸ müsinn kişi ihtizâz²⁹ ü ḥiffet (4)

28 V3: yok; P2, Ü1: *rahm ü inşâf*

1 Kon. *birley*

2 P, A, Ü1: *mahrûm*; V3, V4: *mazlûm*

3 Kon., P2, Ü2, B1: *cefâ-keş-ğâ*

4 P1, P3, S1, S2, S3, B1, B2, L: yok

5 V1, V2, V3, T, A, P3: *nazm*; beyt ..... beyt B2: yok

6 Kon. *sitem-kârege*; Ü1: *sitem-kârğâ*

7 V, T1: *yâ* eklenmiş

8 Kon. *bî-çärege*

9 Ü2: *tabi'at*; Tenbih- H ..ilm zikride B2: yok

10 A: *fevâki-lık-dur*; P3: *fevâkılık*

11 A: yok; Ü2: *âdemîlg 'âlemi-nîng*

12 *ve âdemî-nîng* P2, P3, S3, Ü1: *ve âdemîlg 'âlemi-nîng*, B2, L: *âdemîlik 'âlemi-nîng*; B1: *'âlemi-nîng*

13 A, P3, Ü1: *cevâhirlık*, Kon. *cevâhâlg*

14 S1, S2, S3, P3, Ü2, A: *tağı*

15 S1: *olur*

16 B1: *mizânı-nîng*; B2: yok

17 S1: *olur*

18 L: *ihlâş*

19 Kon., P2, Ü2: *bahâlg*

20 P2: *libâsı*

21 P: *dibâs-dur*; S1, S3, P3, Ü2, A: *dibâsı*

22 P1, S1: *uçarmak-dın*

23 Kon. *el-hevesiler*

24 P2, Ü2: *savurmağdın*; Kon. *savernağtın*

25 Kon., S3, Ü1: *sağlağucı*; P2, Ü2, B2: *sağlağucı*

26 A, P3: yok; Ü2: *kişi*

27 A: *aşâğırğa*

28 Kon. *kim*; P2: *niçe missen ?*

körgüzse¹ anıñg² qaşıda³ bî-şevket ü i'tibār⁴. Ammā⁵ devrān bağı-nıñg⁶ (5) has u hāşāk⁷ āyīn-leri ve yil dik bî-sebāt u temkīn-leri közige (6) hilm⁸ ehli ağırlık-qa⁹ mensüb ve girān-cānlık bile¹⁰ ma'yüb-durlar. (7) Kuyun⁹ dik tofrağ-nı havāğa¹⁰ savururlar ve ol sebük-sārılığ¹¹ (8) bile başların kökke yitkürürler¹². Tağ peykerin ayağ¹³ astığa¹⁴ almak āyīn- (9)leri ve deşt eczāsın havāğa savurmak temkīn-leri¹⁵. Yil dik her (10) ışık-din kirerge 'ārları yok, ot dik āteş-dānī-lığı-(11)dın¹⁶ özge şī'ārları¹⁷ yok. Yil egerçi lāle tācın uçurğay ammā kaya (12) kemeriga nite alğay, ot egerçi tağ itegin köydürgey ammā kuyaş (13) aḥkeriga¹⁸ niçük yite alğay¹⁹. Haḳ-güy kuş-nıñg²⁰ temkīn bile²⁰ zıkr [P1-73b] (1) ayturı qaşıda karluğaç-nıñg²¹ bî-melāl yañğsamağı²² melālet (2) kiltürür ve muşhaf evrākın hıred pīri tilāvet kılurda (3) le'im tıfl-nıñg²³ yilpigüç²⁴ bile²⁴ varaknı savurmağı²⁵ küdüret yitkürür²⁶. (4) Ammā yil²⁷ eger kökke yitsün²⁸ sebük-sārdur²⁹ ve bî-miḳdār³⁰ ve tağ eger (5) tofraḳka³¹

²⁹ S2, S3: *imtizāc*; B1, S1: *ihtizā*; P2: *hez*; Ü1: *hezl*; S2: *imtizāz*

¹ anıñg ..... körküzse V1, V2, V3, V4, T, P3: yok; *hezl ü ḥiffet körküzse*: A: yok

² bî-şekve ..... qaşıda Ü2, B1: yok

³ S2, S3: *itibār*

⁴ P, P2, Ü1: *tā*; B2: *tenbih*

⁵ Ü2: *dik* eklenmiş

⁶ P, P2, S3: *kalem*

⁷ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *ağırlık-ğa*

⁸ S1: *ile*

⁹ Ü1: *koyundın*

¹⁰ P, P2: yok

¹¹ Kon., Ü1 *sebk-sārılığ*; P2: *sebk-bārılığ*; Ü2: *sebük-bāzılığ*; B1, B2: *sebük-bārılığ*

¹² ve ..... yetkürürler T1: yok; S3, Ü1: *yitkürürler*

¹³ Ü2: *ayağ*

¹⁴ P2: *atığa*

¹⁵ ve deşt ..... temkīn-leri S2: yok

¹⁶ V4: *āteş-revān-lığıdın*; P2: *āteş-dānı-lık-dın*; Ü1: *āteş-dānı-lığıdın*; B2: *āteşin-lık-dın*

¹⁷ B2: *şī'ārı*

¹⁸ Kon. *aḥteriga*

¹⁹ evet ..... yata alğay V: yok; niçük yata alğay P, P2, Ü1: *nite alğay*

²⁰ S1: *ile*

²¹ P: *karluğaç-nıñg*

²² A, P3: *yañğsamağı*; Ü2: *yañğsağanı*

²³ B2: *yelfigüç*

²⁴ S1: *ile*

²⁵ P: *savurğay*; A: *savurmağı*; S1: *savurmağı*; P2, Ü1: *savurğanı*; Ü2, B2: *savurmakı*

²⁶ V1, V2, V3, V4, T, Ü2: *kiltürür*; S3, Ü1: *yitkürür*

²⁷ ammā .... yil T1: *cāhil*

²⁸ B1: *yitsün*

batsun¹ ki² şāhib-i vaķārdur hilm³-şi'ār⁴. Anıñg (6) zımnı-da otķa⁵ yakķu⁶ dik ĥas u ĥāşāk, munuñg⁷ cevfade şāh (7) tācı-ğa tikkü⁸ dik la'l-ı āteş-nāk.

Beyt⁹

(8) Ağırılık veznidin-dür¹⁰ seyl-din ġam-sız¹¹ Hırā¹² taġı¹³

(9) Yıñgil-lik fartıdın ber-bād irür ķamķaķ¹⁴ yafraġı.

(10) Tenbīh¹⁵-Tiñgri dost-ları-nıñg¹⁶ ĥikāyātı ve alar aĥlākınıñg (11) rivāyeti-Efsānedür¹⁷ kim uyugan köñgöl-ni oyġatur ve terāne(12)dür¹⁸ kim ĥıyreliġtın¹⁹ ķatķan²⁰ közni²¹ yıġlatur²². Yaĥşı-larġa²³ irişmek (13) it-ni²⁴ pāk-lar çerġesige²⁵ ķattı ve yamanlarġa ķarışmak²⁶ enbiyā evlādın²⁷ [P1-74a] (1) cehennem-ġa uzattı.

29 S1, S2, S3, P1, P3, A: *sebüksār*; Kon., Ü1, Ü2, Ü1: *sebük-bār*

30 Ü1: *bī-mikdārdur*

31 S2, B2: *tofraķ-ġa*; P2: *tofraġ-ķa*; Ü1: *tofraġa*; S3: *tofraġġa*; B1: yok

1 V1: *ķirsın*; V2, V4, Ü2: *berāber bolsun*; L: *yatsun*

2 P, V1: yok

3 A, P3: *ĥük̄m*

4 P2: *vaķār*

5 V1: yok; P2, S3, Ü1: *otġa*

6 P2, S3, Ü1, B2: *yaķġu*; Ü2: *yaķılġu*

7 P1, Ü1: *muñġ*

8 P3: *bilġü dik*; Ü2, Kon. *tikilġü*

9 P, A, P3: *naẓm*; B2, L: yok

10 V3: *varıdın*

11 V1: *ġam*

12 S3: *ceri*

13 P: *ĥartaġı*; V1: *cartaġı*; P2: *ĥarātaġı*

14 S1: *ķamķaķķa*; P2: *ķamġan*; Ü2: *ķamġaġ*; L: *ķamķaķ*

15 V1, T1, S3, B2: yok

16 T: *dost-ları*; T1: *dostlarnı*

17 P2, Ü1: *fesānedür*; A, Ü1, Ü2: *efsāneidür*

18 T: *terāne*; S1, S2, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, A: *terāneidür*; kim uyugan ..... *terānedür* B2: yok

19 Kon., B1: *ĥıyreliġ-dın*; A, P3, Ü1, Ü2: *ĥıyrelik-dın*; P2: *ĥıyrelik-din*; S3: *ĥıyreliġdın*; L: *ĥayrānlıġı-dın*

20 V4, B1: *ķalġan*; A, P2, Ü1: *ķatġan*

21 Kon. *közi*

22 B2: *ve terāneidür kim uyugan köñgöl-ni oyġatur* eklenmiş

23 P1, P3, S1, S2, S3, A, L: *yaĥşı-larnı*

24 S1: *özni*

25 Ü2: *çārkesige*

26 T, T1: *irişmek*; Ü1: *ķarışmek*; B2: *ķavuşmak*

Tenbîh-Anğa¹ kim yakîn közi kürdur tîngri² (2) dostlarını köre almas ve anğa kim tevfiķ ayagı lenk-dür³ (3) tîngri yolıga yügüre almas. Eger kişi pâdişâh yasağlık-dur⁴, (4) işiniğ⁵ ilgeri⁶ barurı 'ināyet-ka⁷ bağlık-dur⁸.

Tenbih⁹-(5)Eger haķ-dın 'ināyet bolsa¹⁰ kul-lar kuli şāh-lar şāhı (6) eger ol¹¹ bolmasa 'ālem şeyhü'l-şüyühı 'ālem nāme-siyāhı. Luķmān ki (7) bir kul irdi hikmet ü nübüvvet bile¹² farkın kökke yitkürdi, Cālūt-ka¹³ ki (8) anıñg-dik¹⁴ miñg kul¹⁵ irdi ğazab u siyāset tıgı bile¹⁶ başın (9) yirge tüşürdi.¹⁷

Tenbîh¹⁸-Mazlûm-ğa bahşāyiş körgüz ki¹⁹ zālīm(10)din²⁰ āsāyiş körgey sin, zîr- destlerğa²¹ nef yitkür²², eger (11) tilesenğ²³ ki zîr-destlerdin zarar körmegey sin²⁴. Ħired-mend²⁵ (12) muhālefet-din²⁶ kaçır ve muvāfaķat-ğa²⁷ mülāyemet işigi²⁸ açır. Zebūr (13) ğavgāsıdın nîş mutaşevverdür²⁹ ve 'asel sevdāsıdın³⁰ nûş müyesserdür³¹.

27 P, P2, S3, Ü1, L: ve evliyādın

1 V4: anıñg; B2: ige

2 S3: yok

3 B2: lengerîdür

4 Kon., P2: yasağlık-dur; A: yasağlık; Ü2: yasağlığı-dur; B2: yasağlık-dur

5 V, T1, Kon. işi

6 S3: ilgey

7 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1, B2: 'ināyet-ğa

8 A: bağlık-dur

9 S1: yok

10 S1: olsa

11 P, P2, Ü1: 'ināyet

12 P: yok; S1: ile

13 V: ki eklenmiş; S2, S3, P2, Ü1, ü2, B1: Cālūt-ğa

14 Ü1: anıñg-dın

15 L: kuli

16 S1: ile

17 Bu tenbih B2'de yok

18 B2: yok

19 V4, T: yok

20 P2, P3, S3, Ü1: zālīm-din

21 Ü2, L: dest-lerge

22 V4: ki eklenmiş; S3: yitkür

23 eger tilesenğ P, P2 V4: yok

24 P: körmegey

25 V1: Ħired

26 P, P2: muhālif-din

27 B1: muvāfaķat-ka

[P1-74b] (1) Tenbîh¹-Sa'adet-mend yigit-dür ki şehvet meyli² kılmas ki³
(2) bî-sa'adet qarî-nîng hõd iligidin hiç iş kilmes⁴.

Tenbîh⁵-(3)Derd ehli-nîng nefsi bir ot-dur ki⁶ katıg⁷ kõngülñi yumşatur
ve (4) kuruğ⁸ köznî yığlatur. Ve söz ehli-nîng demi bir yil-dür kim (5)
enāniyyet hāşākin savurur ve gāzabiyyet⁹ tofrağın süpürür. (6) 'Aşık işi¹⁰
'acz u niyāzdur¹¹ ve 'ışk delîli sūz u gūdāz¹². Pervāneğa (7) köymek ve
örtmek¹³ āyîn, bûlbûl-ğa nāle-i zār¹⁴ u feryād¹⁵ bî-ihtiyār(8)dın kayda
teskîn. Kiçe işner kırt zebāne işin¹⁶ kılmas¹⁷ ve köpelek pervāne işin¹⁸.

Nazm¹⁹

Kişi öznî yasağan birle²⁰ bolur mu 'aşık
(10) Subh²¹-ı kâzib yarumas eyle²² ki şubh-ı şādık²³

28 Kon., P2, Ü1, Ü2, B2, L: işigin; S3: işi

29 Ü2: muşavver

30 Kon. sevdâsın

31 P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1: müyesser

1 V1, T1: yok

2 B2: şehvet-i meyl

3 P, S3: yok; Kon. kim

4 tenbih .... kilmes T: yok

5 V, S1: yok

6 Kon. kim

7 Kon. katık

8 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: kuruğ

9 P, P2: gāzab u ta'aşşub; V1, V2, V4: gāzab

10 A, P3: âteşi

11 Kon., P2, L: niyāz

12 Ü1: gūdāzdur

13 P: örtmek

14 Ü2: nāle vü zār

15 Ü2: feryādnı

16 P1, P3, S1, S2, B1, B2, Ü1, Ü2: âteşin

17 P1, S1, L: kılmuş; S3: kılmayın

18 P, P2, S3, Ü1: bolmas; Kon., Ü2, L: bilmes eklenmiş

19 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: beyt

20 Kon. bile

21 P2: hîç

22 A, P3: ilge; S1: ile ki

23 tenbih ..... şubh-ı şādık B2: yok

Tenbîh¹-Her ni kim bî-bekâdur, (11) anğa köngül bağlamak hañadur. Ol ki andın özge barığa² ma'riž-i (12) zevâl-dur ol³ bir ve⁴ bar⁵ lem-yezel ü lā yezāl-dur⁶. Anıñg 'ışkın birk (13) tut ol ol bākidin özge barı⁷ fānī-lerni⁸ unut.

Beyt⁹

[P1-75a] (1) Anıñg¹⁰ 'ışkını¹¹ birk tutmak¹² kirek
Yana¹³ bar ve yoknı unutmak¹⁴ kirek

(2) Tenbîh¹⁵-Mecâzî 'âşık-ka¹⁶ bir mañbûb¹⁷ bolğay, anıñg 'ışkı-da (3) bî-hod u mağlûb bolğay. Haqîkî 'ışk bî-karârî ve anıñg tecelliyâtı (4) şadmeti-niñg¹⁸ bî-ihtiyârı. Kalak¹⁹ u ıztırâbda anğa yaraşa²⁰ kirek (5) bolğay ve²¹ galebât²² cezebâtı hem anğa oñşaşa²³ kirek bolğay²⁴.

Nazm²⁵

(6) Sühānıñg 'âşıkı çün nāle itkey
Kuyāşnıñg hālīga²⁶ kör kim ni yitkey²⁷

¹ P2: *kişi evzeni* eklenmiş

² *özge barığa* B2: *özgege*

³ V1, A: *ol-ki*

⁴ bir ve Ü2: yok

⁵ *ol ..... bar* P, P2: *ol ki birdür kim*; S2: yok

⁶ *ol bir .... yezāl-dur* B2: yok

⁷ V1: *barça*; S3: *yār*; Ü2: yok

⁸ Kon. *fānī-lerin*; P2: *bāki-lerni*; P3: *fānī-lerdin*

⁹ S2, S3, Ü1, B2, L: yok; Ü2: *nazm*; B1: *tenbih*

¹⁰ V4: *kim anıñg*

¹¹ B1: *ışkın*

¹² Kon., L: *tutmek*

¹³ Ü2: yok

¹⁴ Kon., S1: *unutmek*

¹⁵ V4: yok

¹⁶ V2, A: *ki* eklenmiş; S2, Ü2: *ışk-ğa ki*; Kon. *'ışk-ka*; P3: *'ışk-ka ki*; S3, Ü1, B1: *'ışk-ğa*

¹⁷ V1: *mecnûn*

¹⁸ T1: *hizmeti-niñg*

¹⁹ P, S2: *kul-lık*; P2, S3, Ü1: *kul-luk* V1: *tenbih*

²⁰ V1: *yara*; Ü2: *bolmak* eklenmiş

²¹ *bolğay ve* Ü2, B1: yok

²² S1: *galebât*

²³ V1, Ü2: *oñsamak*; P2, S3, Ü1: *oñsasa*

²⁴ *ve ..... galebet* P, B1: yok

²⁵ Kon., S3, Ü1, Ü2: *beyt*; L: yok

²⁶ P1, P2, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *kuyaş bî-hālīga*; P3: *bî-cānı-ğa*

²⁷ P3, S3: *yetkey*

(7) Tenbîh¹ Dost vişâlin tiler bolsanġ 'âşık² bol, eger (8) özlügünġ³ bile⁴ bola almasanġ⁵ 'âşıqları tigresige⁶ ivrül⁷. (9) Ol ot şu'lesi eger⁸ sanġa heves-dür⁹, bir şerer siniġ sarı (10) yüzlense bes-dür.

Kıt'a¹⁰

'İşk bir otdur ki¹¹ anıġ şu'lesidin bir şerer

(11) Tüşse¹² gerdün perdesiġa¹³ örter andaġ kim¹⁴ ġarîr¹⁵

(12) Sin ki cismiġ perde târidin daġı bolġay za'îf

(13) Tüşse¹⁶ ol yaġıġıġ çakın tözgey¹⁷ mü ol târ-ı ġarîr¹⁸.

[P1-75b] (1) İrenler hidmeti-ġa ol-ki 'ömrin şarf iter, egerçi¹⁹ 'ömri kiter (2) ammâ câvid 'ömriġa yiter²⁰. Özünġni²¹ bu zümredin yırak²² tutma (3) başıġ barsa bu²³ müdde'ânı unutma. 'Ömr fânî-dür ve bî-vefâ ol bâkî (4) ġayât mücib-i beġâ.

Kıt'a²⁴

İrenler hidmeti-din çıkmegil baş

(5) Eger başıġġa²⁵ gerdün-dın yaġar taş

¹ S2: beyt

² Ü1: 'âşıkı

³ B1: özlük

⁴ S1: ile

⁵ P, S2, S3, P2, Ü1, B1: bolmasanġ; L: alsanġ

⁶ P2: tigresiġe

⁷ P, V1: eyürül; V2: öyürgül; Kon. tigrey-ġa ögürül; Ü2: öyürgil; S3, Ü1: öyrül; S1: yörül

⁸ Ü2, L: yok

⁹ Ü2: heves

¹⁰ V1, B1: nazm

¹¹ P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, L: bir otıdur ol ki

¹² S3, Ü1: düşse

¹³ S3: şu'lesiġa

¹⁴ P2: yok

¹⁵ V4: ġazer

¹⁶ Ü1: düşse

¹⁷ Kon. tüzley

¹⁸ Kon., A, Ü1, Ü2, L: tenbih eklenmiş; P2, P3, S3, Ü1: ġakîr. Mesnevî

¹⁹ P: eger

²⁰ S3: yiter

²¹ P2: öziġni

²² Ü1: ırak

²³ P: yok

²⁴ P, V1, V3, A, P3, S3, Ü1, Ü2: mesnevî; V2: rubâ'î; V4, T, S2: beyt; Kon., L: nazm

²⁵ P2: başıġa

Ki ger¹ ol taş ile² başıñg uşalgay
(6) Sa'adet haṭṭı-dur ger zahmı kalgay³

Velī ni'met-ka⁴ 'ayb⁵ revā körgüçi kul, (7) pīriğa mürtedd müriddür ve atasığa⁶ harām-zāde oğul. Mürīdğa pīr ve (8) oğulğa ata ve ḥādım-ğa maḥdūm ḥaḳı andaḳ-dur ki⁷ bendelerğa⁸ kâdr u (9) kayyum ḥaḳı⁹.

Meşnevî¹⁰

Kim ki ata emriğa koymas boyun

(10) Pīr ile maḥdūm işin¹¹ dir oyun

Bil ki çiker tiñgri yolıdın ayak¹²

(11) Tiñgri bile 'āk bular¹³ birle 'āk

Tenbīh-Her kim ki birev bile¹⁴ yārdur, (12) ya ki yārlıg¹⁵ da'vī-si¹⁶ bardur. Kirek¹⁷ öziğe revā tutmağannı yāriğa¹⁸ (13) revā¹⁹ tutmasa²⁰, köp nime²¹ öziğe hem²² revā tutsa aña²³ tutmasa. Pes meşakḳat ki²⁴ [P1-76a] (1) andın rūḥ-ğa elem yiter²⁵, kişi anı²⁶ öz cism ü cānığa²⁷

¹ P: eger

² V4, Ü2: bile; Ü1: taşıla

³ A, P3: kalgay; Kon., S3, Ü1, L: tenbih eklenmiş; P2: meşnevî eklenmiş

⁴ S2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: ni'met-ğa

⁵ P2: gayb; P1, S1: yok

⁶ Ü2: atağa

⁷ Kon., P3: kim

⁸ Ü2: bendege

⁹ mürīdğa ..... ḥaḳḳı B1: yok; L: tenbih eklenmiş

¹⁰ V4: beyt; T1, B1: kıt'a; S1: tenbih

¹¹ L: işini

¹² P2: ayağ

¹³ S1: olur; S3, P2: bolur

¹⁴ S1: ile; A, P3: birle

¹⁵ Kon. yārlik

¹⁶ Kon., Ü2: da'vī-de

¹⁷ P, P2: kirek-dür

¹⁸ S1: yāri-ge

¹⁹ S2, A, P3, S3: yok

²⁰ revā tutmasa Ü2: yok

²¹ P: kim eklenmiş

²² Ü1: yok

²³ P: revā eklenmiş

²⁴ Kon. kim

²⁵ S3: yiter

²⁶ S3: onı

²⁷ Ü2: cism-i cānığa

tecvîz iter. Ammâ (2) anı¹ yârığa taḥayyül kıla almas eger taḥayyül kılsa² vaḥṣeti-din ḥayâtı³ (3) kılmas.

Kıṭ'a⁴

Yâr oldur ki her ni kim özige
(4) İstemes yârığa hem istemegey
Özi ister ki yâr üçün ölgey
(5) Anı munda şerik eylemegey

Fâyide⁵-Köngül beden mülki-niñg (6) pâdişâhı-dur, aña sıḥḥat muñga hem⁶ sıḥḥat aña (7) tebâhî muñga hem⁷ tebâhî-dür⁸. Pes ol-ki köngül mülki-niñg⁹ şâhib-i cāhı bolğay¹⁰ (8) şâh-lar şâhı bolğay. Beden şalāḥ u fesādı köngül¹¹ şalāḥ u (9) fesādı-ğa tâbi' ve mülk âbād¹² u ḥarāb-lığı şâh 'adl u zulmi-ğa (10) râci'. Pâdişâh mülk bedeni-niñg cānı-dur ve köngül beden¹³ mülki-(11)niñg¹⁴ şulṭânı¹⁵.

Beyt¹⁶

Mülk üçün sâlim¹⁷ kirektür¹⁸ ḥusrev-i kişver-penāh
(12) Ten üçün ol 'uzv kim boldı¹⁹ beden mülkide şâh²⁰

Şâhdın hem luṭf (13) mergüb-dur hem siyâset maṭlûb-dur, ammâ her biri öz maḥallıda ḥûb-dur²¹. [P1-76b] (1) Pes aña dost-dın²² düşmen-ni²³

¹ Ü2: öz eklenmiş

² kıla almas ..... kılsa P2: yok

³ P2: ḥayālāt

⁴ V1, L: nazm; V1, V4: tenbih

⁵ Kon., S1, P2, Ü1, Ü2: tenbih; V4: yok

⁶ P, T, P2, B1: yok

⁷ P, P2: yok

⁸ S2: yok; P3, Ü2, L: tebâhî; muñga hem tebâhî-dür B1: yok

⁹ Ü1: yok

¹⁰ P, Ü1: ve ger pende-yi ḥabsi-dür; P2: ve ger pende-yi ḥabeşi-dür

¹¹ şilāḥ u fesādı köngül P2: yok

¹² V4: âbādlığı

¹³ Ü2: yok

¹⁴ B1: mülki

¹⁵ Ü2: sulṭânı-dur

¹⁶ A, P3: nazm; L: yok

¹⁷ P, P2: sulṭân

¹⁸ B1: kirek-dür; L: kirek yüz

¹⁹ S1: oldı

²⁰ P, T: yok; Kon., Ü2, L: tenbih eklenmiş

²¹ Ammâ ... ḥûb-dur Ü1: yok

²² V2, V4, Ü2: dost-nı; V3: düşmendir

²³ V2, V4, Ü2: düşmen-din; V3: dost-nı

farğ iterge köp mülâhaza kirek¹ (2) ve ferâset ve yârı ağıyardın tanırğa² köp tecrîbe kirek³ ve kiyâset⁴. (3) Ni üçün andın barığa⁵ bîm⁶ ü ümîd bar, zarûret⁷ ki⁸ körgüzgey özin⁹ (4) bende-vâr. Y aqîn bolğunça her qaysı-nıñğ haqîkat-ı hâli, nâ-münâsib (5) umûrning¹⁰ bar ihtimâli.

Nazm¹¹

Nâ-gehân ger bî-teemmül¹² sürse bir hükmi-i 'anîf
(6) Kim za'îf andın qavî yâhûd¹³ qavî bolğay¹⁴ za'îf¹⁵

ökte hükmi birevni qılsa (7) nâ-bûd¹⁶ ol zamân peşimân bolmaq ni¹⁷ sûd¹⁸.

Beyt¹⁹

(8) Teemmül munda vâcib-dür be-ğâyet
Ki bolmağay bu nev' iş bî-ri'âyet²⁰

(9) Pâdişâh düşmen-ğa andağ qazab sürmemek²¹ kirek ki²² dost hem
(10) andın imîn bolmağay ve muhâlif-qa²³ andağ siyâset körgüzmemek²⁴
(11) kirek²⁵ ki²⁶ muvâfıq hem andın²⁷ muṭmaîn qalmağay.

¹ P, P2: kirek-tür

² Ü2: tanurğa

³ P2: kirektür

⁴ ve ..... kiyâset P: yok

⁵ S2: yok; P3: yarığa

⁶ A: hem

⁷ Kon., B1: zarûret-dür

⁸ Kon. kim; Ü2: özindin eklenmiş

⁹ A, P3: özindin

¹⁰ P, Ü1: hezâr eklenmiş

¹¹ Kon., A, S3, Ü1, Ü2, B1, L: beyt

¹² P2: taḥammül

¹³ P, P2: yâ kim

¹⁴ V1: yok; P2: andın

¹⁵ Kon., P2, Ü2: tenbih; V1: nazm eklenmiş

¹⁶ A, P3: nî-bûd

¹⁷ V2, V3, V4, T: bolmağı; peşimân bolmaq-nı V1: peşimânlığı; Ü2, B1: peşimân bolmağı ni

¹⁸ Kon., A, Ü1, P3, P2, S3, Ü2, B1: yâ maḥal-siz birevni qılsa 'alışân bilgendin soñğ pest itse öz şanığadır ziyân eklenmiş; P, P2'de öz şanığadır ziyân yerine şanığa noqsân var; ükte .... sûd L: yok

¹⁹ V1, V4, A, Ü1, P3, L: yok

²⁰ Kon., P2, P3, B1, L ve S3'te tenbih, A'da nazm eklenmiş

²¹ T, T1: sürgey ki; V, V1, V2, V3, V4, S3, Ü1, Ü2, B1: sürmek

²² Kon. kim; kirek ki T: yok

²³ V4, T, S2, Ü2, B1: muhâlefetga; P2, S3, Ü1: muhâlif-ğa

Nazm¹

(11) Kirekmes² muḥālif-ka³ ança 'inād
Ki kılğay muvāfiq-nı bī-i'timād

(13) Tenbīh- Fāsık-i ālim dāniş-verīdür⁴ öz nefsi-ğa zālīm, ḡanī-i baḥl
[P1-77a] (1) nā-dānī-dur öz ziyānıḡa muḥl⁵. Bu⁶ iki kişi⁷ 'ömr zāyi'
ötkerdiler ve (2) gürge ḡasret ü armān alıp⁸ bardılar. Biri⁹ ol-ki 'ilm
örgeürge (3) renc tarttı¹⁰ ve 'amel kılmadı bir¹¹ ol-ki māl yıḡarḡa
imek¹² çıktı¹³ ve şarf (4) kılurın¹⁴ bilmedi.

Kıt'a¹⁵

'Ālimī kim 'ilmi irdi bī-'amel
(5) Yā ḡanī kim mālḡa buḡl irdi yār
Öldiler yüz ḡasret ü armān bile¹⁶
(6) İlge boldı¹⁷ işleridin i'tibār

24 S1, S2, S3, Ü1: körgüzmek

25 Kon. yok

26 Kon. kim

27 T : imin ve eklenmiş

1 Kon., S1, S3, P2, Ü2, B1, L: beyt

2 Kon. kirelmes (yazım yanlış olmalı)

3 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: muḥālifḡa

4 P, Ü1: ki eklenmiş

5 P, P2: nādem; Ü1: muḡayyel

6 P2, Ü1: yok

7 iki kişi V3: ikisi

8 V2: birle; V3, Ü2: bile

9 T1: birev; P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: bir

10 P2: taptı

11 V2, V3, V4, T, Kon., Ü2: biri; T1: birev; P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: bir

12 Ü1: imek

13 Kon. cāketi (yazım yanlış olmalı)

14 Ü1: kılurnı

15 P, V1, L: nazm; V3, P2: meşnevî; T1, B1: beyt

16 S1: ile; Ü2: bilen

17 S1: oldu

Tenbîh-Yamanlarga lutf u kerem (7) yahşı-larga mücib-i zarar u elem-dür¹, möşükke² ri'ayyet kebüterga³ âfet-dür. Şagâl cânibin tutmaq⁴ tavuğ⁵ tohmın kurutmaq-dur.

Beyt⁶

(9) Börini kozı birle⁷ kılğan⁸ simiz

Kiyik cem' ü hayli-gadur⁹ rahm-sız¹⁰

(10) 'İlm örgermek dîn¹¹ takvıyeti¹² üçün-dür yok ki dünyî cem'ıyyeti¹³ üçündür¹⁴. (11) Hayrsız ğanı¹⁵ yağın-sız şehâb ve¹⁶ 'amel-sız 'âlim¹⁷ dâbbe¹⁸ ki aṅga yüklegey-ler¹⁹ (12) kitâb²⁰.

Beyt²¹

Hammâl nefis raht ile²² ursa qadem

(13) Yok nef' aṅga gayr müzd bir iki direm

Tenbîh²³-Baḥîl-niṅ mālın asrar²⁴ [P1-77b] (1) miḥneti katıg ve ḥasūdniṅ fi'li²⁵ uyatı-dın²⁶ 'ayşı açığ kim²⁷ ol öz (2) ğınāsıdın²⁸ zelîl-dür ve bu öz kılğı-dın²⁹ 'alîl.

¹ V, P, T1, Kon., L: elem

² S1: kediye

³ Kon. kebüterge

⁴ B1: tutmağ

⁵ S1, S2, S3, Ü1, Ü2: tavuğ

⁶ S1: nazm; L: yok

⁷ S2, S3: yerge

⁸ S2, S3: kılğay

⁹ V1, V2, V3, V4, T: hayli-gadur; P2: dahlıgadur; B1: hālīga

¹⁰ Kon., P3, S3, Ü1: tenbih, A: nazm eklenmiş; Ü2: kiyik halkı cem'ıga dur rahmsız. Tenbih

¹¹ V: örnemek

¹² P, V2, V4, T1, B1: takvā; V3, T, Ü2: ğırz-ı takvā

¹³ Ü2: cem'i

¹⁴ P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2: üçün

¹⁵ ḥırsız ğanı V2: yok

¹⁶ şehâb u V2: yok; ḥırsız .... u V4, Ü2: yok; yok .... u V3: yok

¹⁷ A: yok

¹⁸ V2, V3, V4, Ü2: dabbedür

¹⁹ V1: yükler; V2, V3, V4: yükleler

²⁰ V2, V3, V4, Ü2: hayırsız ğanı yağın-sız şehûb

²¹ P, V1, A, P3: nazm; S2, B1: yok

²² P: bile ger; B1: yok

²³ B1: yok

²⁴ Kon., Ü2, B1: asrardın; V3: asrarga; P2, Ü1: asrarıdın

²⁵ B1: fi'

²⁶ P3: denā'ıdın; Ü2: zemmâtı-dın

Nazm¹(3) Anğa mālī-nıñ hıfzı renc ü belā²Muñğa fi'li-nıñ zıştı derd ü 'anā³

(4) Tenbīh⁴-Kişi⁵ mālīdın⁶ ni-kim⁷ behre aldı⁸ anıñ-dur, her ni-kim asradı (5) özgeniñdür⁹. Zahmet bile¹⁰ tapkanıñnı¹¹ özüñdin¹² ayama ve miñnet¹³ (6) bile¹⁴ yıķkanıñ-nı¹⁵ dostlar bile¹⁶ düşmen¹⁷ üçün asrama.

Nazm¹⁸

(7) Māl ol dur kim il andın alsa behr

Düşmen andın tapsa tıñ-dür¹⁹ nüş²⁰ u zehr

(8) Tenbīh-'Ukalā, selātīn lutfıga i'timād kılmaydurlar ve hūkemā, mecānīn (9) kavlıga²¹ i'tikād²² cāyız bilmeydürler²³ kim²⁴ ol biri şāhib-i

27 P: yok

28 S1, S2, P1, P3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: 'anāsıdın

29 P: kalb-hıgı-dın; V4: fi'l-din

1 Kon., P3, S3, Ü1: beyt; V4, L: yok

2 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, L: 'anā

3 P, V3, V4, Ü2, Ü2, B1: belā

4 L: yok

5 Kon. kiş

6 A, P2, P3, S3: māl-dın

7 ni kim V1: yok

8 Ü1: alur

9 P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1: özgeniñ

10 S1: ile

11 B1: tapkanıñnı

12 P2: öziñdin

13 P2: muḥabbet

14 S1: ile

15 P2: yıķkanıñ-nı; S3, B1: yıgkanıñ-nı

16 S1: ile

17 Kon., L: düşmen-ler

18 Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: beyt; P2, L: yok

19 S3: tıñ-dür

20 P3, S3, Ü1: nüş

21 Ü2: kavlini

22 V3, V4: inkiyād; Ü2: yok

23 P2: bilmey-dür

24 P: yok

ihtiyârdur ve (10) bu biri bî-ihtiyâr, hîred-mendka¹ ikelesidin ihtirâz kılmaḡ sezâ-vâr(11)dur².

Nazm³

Ol çü şahib-ihtiyâr oldu vü bu bî-ihtiyâr

(12) İkisi-de ḡazm ü ḡikmet-ning ḡilâfî âşikâr⁴

Her düşvâr⁵ iş ki māl şarf (13) itmek bile⁶ müyesserdür, kılmasaḡ cāḡa ḡaḡardur⁷. Şarfin⁸ ḡanîmet bil ve [P1-78a] (1) selâmet sarî 'azîmet kıl

Kıḡ'a⁹

Direm bile¹⁰ bola alsa zararını¹¹ ḡaytarmaḡ

(2) ḡaḡa durur kişi ol işte¹² eylemek ta'tîl

Anıḡ penâhı-ḡa kir tıḡrını penâh eylep

(3) Velîk eyle bu ḡayr iş ḡılurda köp ta'cîl¹³

Tenbîh-Her iş kifâyeti-de kim ser-(4)encâmı-da¹⁴ teşeddüd bolḡay ve ḡab'-ḡa¹⁵ tereddüd. Ol cānib-ni tut ki¹⁶ (5) imgegi azraḡ yüz birgey ve âzārî¹⁷ kemrek¹⁸ ḡāḡırḡa kirgey. Dünyāḡa (6) ta'alluḡ işini¹⁹ sehl tut ve dîn işide²⁰ sūd²¹ taşavvurı bile²² köḡḡülni²³ (7) avut. Nā-dān pendide

¹ Kon., S3, Ü1, Ü2, B1, L: *hîred-mendḡa*

² S3: *sezâ-vâr; ve bu biri ..... sezâ-vârdur* P2: yok

³ Kon., S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*; T, P2: yok

⁴ Kon., A, P2, S3, Ü1, Ü2, L: *tenbih* eklenmiş

⁵ L: *müşkil*

⁶ S1: *ile*

⁷ Ü2: yok

⁸ Kon., A: *māl şarfin*

⁹ V2, Ü1: *beyt*

¹⁰ S1: *ile*

¹¹ V2, Ü2: *belānı*

¹² S1: *işge*; Kon., Ü1, Ü2: *işde*; S2, A: *işte*

¹³ *ḡıḡ'a ....ta'cîl* T1: yok

¹⁴ P1, S1, S2, Ü1: *ser-encâmı-ḡa*

¹⁵ P1, S1, S2, Ü1: *ḡama'-ḡa*

¹⁶ Kon. *kim*

¹⁷ L: *ḡāḡırḡa* eklenmiş

¹⁸ Ü2: *azraḡ*

¹⁹ P2: *iş-ni*

²⁰ P3: *sūd* eklenmiş

²¹ P1, S1: yok

²² *taşavvurî bile* Kon., A, Ü2: *sūd taşavvurî bile*; S1: yok

²³ S3: *köḡḡülḡni*

ğalaṭ muḳarrerdür düşmen naşihatı-da firīb (8) mutaşavver¹. Andın bāzī yime ve mundın özünge bāzī birme².

Beyt³

(9) Hoştur⁴ hıredī köp il sözige kirmek
Ni bāzī yimek hoş ve ni bāzī birmek⁵

(10) Tenbīh-Nefs-din saṅga zulm yitse nedāmet işigi⁶ saç⁷ ve tıṅgri (11) penāhı-ğa⁸ kaç. Ve tevbe itegige ilig⁹ ur, ol tevbening¹⁰ üstide (12) merdāne tur.

Kıt'a¹¹

Nefs-i kāfirdin ni-kim yitkey saṅga
(13) Tevbe eylep¹² tevbede merdāne bol¹³
Yol iki-dür¹⁴ cürm birdür tevbe bir
[P1-78b] (1) Ol yol er bağlandı açuḳdur¹⁵ bu yol¹⁶

Eger¹⁷ bed nefis-din¹⁸ zulm yitse şükr¹⁹ (2) vācib bil ve tıṅgri ḥamdin²⁰ edā kıl. Ki²¹ sin imes-sin zālīm-i gürbüz (3) ve ol imes-tür²² maẓlūm-ı 'āciz. Maẓlūm-luḳ ibtilāsıda bolğan (4) yaḥşı-raḳ ki²³ zālīm-lıḳ²⁴ belāsıda.

¹ V1, Kon. *mutaşavverdür*

² S1: *verme*

³ P, P3, A: *naẓm*

⁴ P2, Ü2: *hoş-dur*

⁵ S1: *vermek*

⁶ Ü2: *işigin*

⁷ Kon. *işigin aç*

⁸ Kon. *penāhı-ge*

⁹ V1: *kıl*

¹⁰ Kon. *tevbe*

¹¹ V1, T: *naẓm*; V3: *meşnevî*; S2, L: *beyt*

¹² *tevbe eylep* Kon. *eylep*

¹³ S1: *ol*

¹⁴ P2: *iki*

¹⁵ Kon. *açuḳdur*

¹⁶ Kon., Ü2, L: *tenbih* eklenmiş

¹⁷ P, P2: *bir* eklenmiş

¹⁸ P: *saṅga* eklenmiş

¹⁹ V3: *nedāmet şükri*

²⁰ P, P2: *ḥamd u senāsın*; V1: *emrin*

²¹ Kon. *kim*

²² Kon., Ü2: *imes-dür*

²³ Kon., Ü1: *kim*

²⁴ B1: *zālīm*

Nazm¹

Kişi miñg zulm eger çıkse kirek bolmasa² kâni'
(5) Lîk bir zulm-ğa miñg nev' kirek aňgласа māni'

Tenbîh-Zamân ehlidin³ özni⁴ (6) şāhib-dil⁵ tutkan⁶ yalğan aytur ve bî-dil tutkan-niñg⁷ hem sözi (7) yalğan-lık⁸ sarı kaytur. Ni-üçün ki⁹ ol¹⁰ şāhib-dil¹¹ bu da'vî (8) zuhûr¹² andın müşkil ve eger ol kişi zamân ehli-niñg bî-dil-(9) lıgıga¹³ yürek-siz¹⁴ muhmil. Bu köñgöl sin hayāl kılğan¹⁵ köñgöl imes (10) şāhib-dil¹⁶ yürek-ni köñgöl dimes.

Beyt¹⁷

(11) Hem anı Deccāl tapıp hem nebî
'İsā ile ting mü bolur¹⁸ merkebi¹⁹

(12) Lehm-i pâre-i şanevberî eger köñgöl-dür şanevber dik şāhib-dil tapılmas (13) ve eger bu kan bağlağan gonçe peykeri köñgöl-dür bahârda²⁰ gül-bün dik²¹ [P1-79a] (1) pür-dil²² kişi tahayyül kılmas²³. Ammā bularnı köñgöl demek sezā-vār imes (2) ve köñgöl sūz²⁴ u derdi bularda be-didār imes. Köñgöl ma'rifet (3) bāgı-dın vahdet reyāhîni-niñg

¹ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*

² P: *bolsa*

³ B1: *ehli*

⁴ Kon., A, P2, S3, Ü1: *özin*

⁵ B1: *şāhib hāl*

⁶ P2, S3, Ü2: *tutğan*

⁷ V1: *tutkan*; S1: *tutkan-nı*; S3, Ü2: *tutğan-niñg*

⁸ P, P2, P3: *yalğan*

⁹ Kon. *kim*

¹⁰ Kon., A, P3: *ki* eklenmiş

¹¹ Ü1: *şāhib-dil-dür*

¹² V: *yok*

¹³ ė 2: *bî-dil-lıkı-ğa*; L: *bî-dil-lıgı*

¹⁴ Kon., A, P3, S3, Ü2, B1, L: *yürek-siz-lık*

¹⁵ Ü1: *bî-dil* eklenmiş

¹⁶ P: *olğan* eklenmiş

¹⁷ P: *şi'r*, A: *yok*

¹⁸ *ting mü bolur* Kon. *ting bolur mu*

¹⁹ Kon., V2, V3, V4, Ü2, L: *tenbih* eklenmiş

²⁰ L: *yeterde*

²¹ Ü1: *yok*

²² V1, V3, V4: *şāhib-dil*

²³ Kon., P2: *kılılmas*

²⁴ *köñgöl sūz* B1: *köñgölsiz*

isgen¹ nesîmi-dür ve rûhâniyyet (4) gülîstânıdın âşinalı² gül-lerini³ şemîmi³. Hüsni ü melâhatın idrâk (5) kılguç-ğa⁴ hem köngül⁵ ve 'ışk otı yalını-ğa⁶ ya kılguç-ğa hem köngül. (6) Hüblar⁷ hüsni nûr-ğa⁸ kebâb-lık⁹ kılguç hem ol ve cemâl leâfeti¹⁰ gencige¹¹ (7) harâb-lık¹² kılguç hem ol. 'İşk mülki âbâdlığı anı¹³ seyl-âbı(8)dın ve şevk şebistânı yaruğlu¹⁴ anı¹⁵ şu'lesi tâbıdın kim¹⁴ ehl-i (9) dil-ler köngli bu 'ışk şu'lesi nûrıdın¹⁵ ve ol şu'le nûrı sürürü-dın¹⁶ (10) ayrılmasunlar¹⁷ ve riyâ-yı zühdi hayli-ğa katılmasunlar.

Beyt¹⁸

Min-i bî-dil-ğa yâ Rab bu köngülni tutkıl¹⁹ erzânî
Anı mindin ayırma dağı min-siz tutmağıl anı

(12) Tenbîh- Ol köngülge²⁰ kim katı²¹ sözün²¹ rîş²² bolğay, açığ til (13) zehr-âlûd²³ nîş²⁴ bolğay²⁵. Köngülde til sinânı²⁶ cerâhatı²⁷ bütmes [P1-79b] (1) anğa hiç nime²⁸ merhem yirin tutmas. Her köngül²⁹ ki³⁰ til

¹ P2: *isegen*

² Kon. *âşinâ-lık*

³ V4, Kon. *şemimi-dür*

⁴ Kon., P2, P3, Ü1: *kılguç*

⁵ V1: *köngül-dür*

⁶ Ü2: *yağğa*

⁷ Ü1: *hübları*

⁸ P, V3, V4: *yüziga*; S1, P1: *tozığa*

⁹ Kon., A, P2, Ü1, Ü2: *kebâb-lık*; S3: *kebâb*

¹⁰ Ü2: *leâyîfî*

¹¹ Ü2: *gencige*

¹² Ü2: *harâb-lık*

¹³ B1: *eşk*

¹⁴ P: yok

¹⁵ B1: *yüzidin*

¹⁶ *nûrî sürürü-dın* B1: *nûrîdın*

¹⁷ P3, S3: *ayrılmasunlar*

¹⁸ A, P3: *naẓm*

¹⁹ P: *ile*; S2, S3, Ü1, Ü2, B1: *tutğıl*

²⁰ Ü2: *köngülge*

²¹ A, P3, Ü1: *sına*; Ü1: *sözidin*

²² Kon., A, Ü2, B1, L: *dik* eklenmiş

²³ T1: yok

²⁴ Kon., P3, Ü2, L: *dik* eklenmiş

²⁵ *nîş bolğay* T1: yok

²⁶ V3: *tîğ sinânı*; Kon. *sinân-dın*

²⁷ L: *cerâhâtı*

²⁸ P: yok

sinānıdın cerāḥat-(2)dur¹, hem yumşaq² söz ve şirin til aṅga merhem ü rāḥat-dur. Mülāyim tekellüm³ (3) vaḥşi-lerni ülfet sarı başkarur⁴, füsün-ger füsün⁵ bile yılan-nı (4) töşük-din çıkarur.

Nazm⁶

Hüsn ü cemāl-siz kişi şīrīn kelām ise
(5) Şayd eyler ilni nükte feşāḥat bile dise

Tenbīh-Tilge iḥtiyārsız (6) ilge i'tibārsız⁷ herze-güy ki⁸ köp tekellüm sürgey, it dik-(7)dür ki⁹ kiçe taṅg atkunça hürgey¹⁰. Yaman til-lik andaḳ ki¹¹ il köṅgli-ge (8) cerāḥat yitkürür¹² öz başıḡa hem āfet yitkürür¹³. Nā-dān-niṅ (9) muvaḥḥiş herzeḡa¹⁴ boḡzın kırmaḡı, işek-niṅ cihet-siz¹⁵ kıçkıрмаḡı¹⁶. (10) Hoş-güy ki¹⁷ sözni rıfḳ u müvāsā bile¹⁸ aytḡay¹⁹, köṅgülge yüz ḡam kiledür(11)gen²⁰ bolsa²¹ anıṅ sözidin ḡaytḡay²². Sözdeder her yaḡşı-lıḡ²³ ki²⁴ imkānı (12) bar mundın dip-dürler²⁵ ki²⁶

29 Ü1: *köṅgülge*

30 V4, Ü2: yok

1 nime .... cerāḥat-dur L: yok

2 Ü2: *yumşaq*

3 P, P2: *til*

4 P, P2, Ü1: *niçük kim* eklenmiş

5 Kon., A: *efsün*

6 V, T1, Kon., S1, P2, S3, Ü1, Ü2, L: *beyt*

7 ilge i'tibārsız L: yok

8 Kon. *kim*

9 Kon. *kim*; S3: yok

10 Ü1, Ü2: *sürgey*

11 Kon. *kim*

12 S3, Ü1: *yitkürür*

13 S3, Ü1: *yitkürür*

14 S1: *herze*; Ü2: *herze bile*

15 V: *bī-cihet*

16 Kon. *kıçkıрмаḡı*

17 Kon. *kim*

18 S1: *ile*

19 P2, S3, Ü1, Ü2: *aytḡay*

20 Kon., Ü2, B1 *kiledürḡan*

21 S1: *olsa*

22 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *ḡaytḡay*

23 Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *yaḡşı-lıḡ*

24 V1: yok

25 B1: *dip-dür*

26 V1: yok; Kon. *kim*

nefs-niṅ¹ cānı bar². Mesihā kim nefes (13) bile³ ölüge cān birdi⁴ gūyā ki⁵ bu cihet-din irdi⁶. Mokrūhī ki⁷ herzesi⁸ [P1-80a] (1) tavīl⁹ ve özi kerīhdür özi ol şavtı bile¹⁰ kurbakağa¹¹ şebīhdür¹². (2) Ehl-i sa'ādet¹³14 rūḥ¹⁵ baḥş¹⁶ zülālī-ğa¹⁷ menba' hem til ve şekāvet-ler¹⁸ naḥs kevkebi-ğa¹⁹ (3) maṭla' hem til. Tilige²⁰ iktidārılığ²¹ ḥakīm-i ḥired-mend, sözige iḥtiyārsız (4) le'im nijend. Til ki faşih ü dil-pezir²² bolğay²³ ḥūbraḳ bolğay eger köṅül (5) bile²⁴ bir bolğay. Til ve köṅül ḥūbraḳ²⁵ ā'zādurlar insān-da, süsen (6) ü gonçe mergūbraḳ²⁶ reyāḥin-dürler²⁷ bostān-da. Ādemī²⁸ til bile²⁹ sāyir ḥayvān-(7)dın³⁰ mümtāz bolur³¹ ve hem anıṅ bile³² sāyir insān-ğa³³ ser-efrāz bolur³⁴. Til munça (8) şerefi¹

¹ Ü1: *nefs-de*

² Ü1: *cān-bār*

³ S1: *ile*

⁴ B1: *M esihā kim ölüke cān birdih*; S1: *verdi*

⁵ P: *yok*; P2: *meger*

⁶ *bu cihet-din irdi* P2: *yok*

⁷ V1: *yok*

⁸ P: *yok*; P2: *her*

⁹ V4: *tavīl-dür*

¹⁰ S1: *ile*

¹¹ S2, S3: *kurbagağa*; P2: *kurbaga*; Ü2: *kurbakanı*

¹² Ü2: *şebih-dür*

¹³ P1, P3, S1, Ü2, B2, L: *sa'ādetler*; Kon. *sa'ādet*; B1: *sa'ādet baḥşılar*

¹⁴

¹⁵ B1: *rūḥlar*

¹⁶ P: *yok*; Kon. *baḥşı rūḥ*; Ü2: *baḥşı rūḥlar*

¹⁷ Ü2: *sa'ādet baḥş rūḥlar zülālīga*

¹⁸ P2: *ehl-i şekāvet-ler*; *menba' hem til ve şekāvet-ler* Ü1: *şebih-dür*. *Ehl-i sa'ādet-ler*

¹⁹ Kon., A, Ü2: *kevkebi-ge*

²⁰ Kon., P2: *tilge*

²¹ S2, P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *iktidārılıḳ*

²² V3, V4, T: *kul melḥ*

²³ V4: *yok*; S1: *olğay*

²⁴ S1: *ile*

²⁵ V4: *mergūbraḳ*

²⁶ V1: *ḥūbraḳ*

²⁷ Ü2: *reyāḥin-dür*

²⁸ Ü2: *ādem*

²⁹ S1: *ile*

³⁰ A: *ḥayvānı-dın*; Ü1, L: *ḥayvānātdın*

³¹ S1: *olur*

³² Ü2: *birle*

³³ Ü2: *insānda*

şerefi¹ bile² nuṭḡ-nıṅ âleti-dür ve hem nuṭḡ-dur ki³ eger⁴ nâ-pesend⁵ zâhir (9) bolsa⁶ til-nıṅ⁷ âfeti-dür. ‘Aynü’l-ḡuzât til şerefi-din Mesîḡ-ḡüftâr (10) boldı⁸ ve Hüseyn Manşûr til sür‘ati-din dârğa sezâ-var boldı⁹.

Nazm¹⁰

(11) Her niçe hecr bîmi¹¹ sūzı¹² ‘aşık öltürür¹³
Vuşlat beşâreti yana cismîga cân birür¹⁴

(12) Tenbîh¹⁵-Til-din ‘uzûbet dil-pesenddür ve lînet sūd-mend. Çüçük
(13) til ki açığ-lık-ğa ivrül-di¹⁶ zarar¹⁷ ‘âmm¹⁸ boldı, ḡandnı¹⁹ ki müskir
bâde [P1-80b] (1) ḡıldılar ḡarâm boldı²⁰. Çüçük söz şâf köṅül-lük-
lerge²¹ nüş-dur (2) barça etfâl-ı mülâyim-ṡab‘ı²² ḡelvâ-fürüş-dur²³.

Nazm²⁴

(3) Hoş sözge kim olsa mest ü bî-hüş
Şerbet ara zehrni ḡılır nüş

³⁴ T1: *tekbîr-firâz*; P1, P3, S1, Ü2, A: yok

¹ Kon., P2: *şeref*; Ü2, B1: *şer‘i*

² Ü2: yok

³ P3: yok

⁴ V1: yok

⁵ V1, V3: *nâ-pesendide*

⁶ S1: *olsa*

⁷ Ü2: *baş-nıṅ*

⁸ S1: *oldı*

⁹ S1, S2, P3, A, B1: yok

¹⁰ V1: *tenbîh*; Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *beyt*; L: yok

¹¹ Kon. *bîm hicr*; S1: *hicr bîm*

¹² P: yok

¹³ Ü1: *öldürür*

¹⁴ S1: *verir*

¹⁵ V1: yok

¹⁶ S3: *öyrül-di*; Ü2: *öyürül-di*

¹⁷ P3, Ü2, B1: *zarûrî*

¹⁸ V2, V4, Ü2: *‘âlem*

¹⁹ S3: *ḡandnı*

²⁰ S1: *oldı*

²¹ Kon. *köṅül-lerge*; S2: *köṅül-lerge*

²² etfâl ..... ṡab‘ı P, P2: *etfâl ṡab‘ı-ğa mülâyim*; Ü1: *ṡab‘ıga*

²³ S1, L: *ḡelvâ-fürüş*

²⁴ P: *şî‘r*, V1: *fıkr*, Kon., A, P2, P3: *beyt*

(4) Tenbîh-Her kim ki¹ sözi yalğan, yalğanı zâhir bolğaç² uyalğan³. (5) Yalgannı çın dik aytķuçı⁴ sühân-ver, kümüş-ni⁵ altun bile⁶ rûkeş (6) kılģuçı zer-ger. Yalğan efsânelerde uyķu kiltürgüçi, (7) yalğançı uyķuda tekellüm⁷ sürgüçi. Yalğan aytķuçı⁸ ğaflet-dedür⁹, sözniñ¹⁰ (8) eşnâfı be-ğâyet çok-dur¹¹, yalgandın yamanrak¹² sınıfı¹³ yoktur¹⁴. (9) Ol-ki yalğan bile¹⁵ şarf-ı evķât itkey, ańģa bu yaman kilmey¹⁶ (10) yana mübâhât itkey, eger müstemi'in ğâfil tapķay, yalğan¹⁷ çın-ģa¹⁸ (11) ötkerse maķşûdın hâşıl tapķay¹⁹. Zihî tińgrige²⁰ yaman bende, (12) ni tińgridin²¹ ni hâķ-dın şermende. Mundaķ naķs-niń²² ğün (13) irür yüzi yamanlık²³ sarı, bu nühüset-şi'âr ķutluk²⁴ öy-din²⁵ taşķarı²⁶.

[P1-81a] (1) Nazm²⁷

Ol kişini ķutluk²⁸ öydin²⁹ taşķarı sürmek kirek

(2) Kutluk³⁰ öy³¹ dünyâ durur³² ya'nî ki³³ öltürmek kirek

¹ P: yok

² B1: *bolģay*

³ Ü2: *ya her* eklenmiş

⁴ Ü2: *aytķuçı*; B1: *aytķan*

⁵ P, V1, P3: *kümüş*

⁶ S1: *ile*

⁷ B1: *söz*; L: yok

⁸ *yalğan aytķuçı* L: *yalğançı uyķuçı*

⁹ P: *ve yalğan sözi-din dāyimā ħaclet-dedür* eklenmiş

¹⁰ Ü1: *sözniń*

¹¹ P, Ü1: *ammā* eklenmiş; *sözniń* ..... *çok-dur* V3: yok; Ü2: *ol-ki* eklenmiş

¹² L: *yaman*

¹³ *yamanrak sınıfı* V3: *yaman vaşf*; Ü1: yok

¹⁴ *yalgandın* ..... *yoktur* V, Ü2: yok; S2: *yokdur*; S3: yok

¹⁵ S1: *ile*

¹⁶ V1, V3, V4, T, Kon., A, P3, B1: *kilmegey*

¹⁷ Kon., A, S3, Ü2: *yalğanın*; S2: *yalğan-nı*

¹⁸ P: *çın özige*; Ü1, Ü2: *çın-ge*

¹⁹ B1: *tapģay*

²⁰ Ü1, Ü2, B1: *tińgrige*

²¹ A: *tińgri*

²² Ü1: *naķs-niń*

²³ S2, S3, B1: *yaman-lıģ*

²⁴ S2, S3: *ķutluk*; B1: yok

²⁵ L: *ivdin*

²⁶ Ü1: *sürmek kirek*

²⁷ Kon., S3, Ü1, B1, L: *beyt*

²⁸ S2, S3, Ü1: *ķutluk*

²⁹ Kon. *ivdin*

³⁰ S2: *ķutluk*

Tenbîh¹-Birev ki² yalğan (3) sözni³ birevge bağlağay öz⁴ kara bolğan yüzün yağlağay. (4) Kebîre günâh-dur az söz⁵ hem⁶ ki⁷ ötrük-dür zehr-i mühlik-dür egerçi (5) mikdârı⁸ öksük-dür⁹

Zehrniñ¹⁰ az ise mikdârı dağı¹¹ mühlik-(6)dür¹²
İgneniñ¹³ nevki za'îf irse dağı kûr kıılır¹⁴

Tenbîh¹⁵. (7) Ol-ki sözni bir yirdin¹⁶ yana bir yirge¹⁷ yitkürdi¹⁸ il-niñ (8) ötken günâhın¹⁹ öz boynığa indürgey²⁰. Nemmâm-lıg²¹ cın sözge (9) memnû'dur eger zühür itkey, hayâl kıl²² ki yalğan sözge ni yitkey²³. (10) Söz²⁴ tırgüçi-niñ²⁵ eger kiçigi eger uluğı²⁶ bil-ki irürler tamuğ (11) otı-niñ²⁷ tutruğı.

31 Kon., L: *iv*; Ü2: *evi*

32 V1, V3: *dünyâ dündur*

33 T1: *ol ilni*

1 P, V4, S3: *yok*

2 Kon. *kim*

3 S3: *sözi*

4 V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: *özi-niñ*

5 S2, S3, P2 A: *ki* eklenmiş

6 P, V1, V2, V3, Ü2: *yok*

7 *hem ki* V4, P3, A: *yok*

8 Ü1: *hem* eklenmiş

9 V1: *naẓm*, Kon., P3, S3, Ü1, A, B1: *beyt* eklenmiş; Ü1: *öksük*

10 B1: *zehrni*

11 A: *dağı*

12 L: *mühlik durur*

13 V2, V3: *zehrni*

14 P: *körlük-dür; igneniñ ..... kör kıılır* L: *yok*

15 L: *yok*

16 *bir yerdin* V3, T: *birevdin*, Kon. *bir birdin*

17 *bir yerge* V3, T: *birevge*, Kon. *bir birge*

18 Kon., Ü1, B1, L: *yetkürgey*; S3: *yitkürgey*

19 Kon. *günâhın*

20 V3: *kiltürgay*

21 Kon., A, P3, B1: *nemmâm-lık*

22 Kon. *yok*

23 S3: *yetkey*

24 *memnu'dur ..... Söz* L: *yok*

25 Ü2: *tırgüçi*

26 *eger kiçigi* V: *yok*; Kon. *eger uluğı eger kiçigi*

27 *eger..... otı-niñ* L: *yok*

Nazm¹Kim sözni tirip aytkuçı² ağzığa³ birgey(12) Mâlik anı⁴ düzağ otı-nıñ düdığa⁵ tirgey⁶

Tenbîh-Ol-ki cüz-i kuvvet da'vîsî (13) izhâr kılmas güyâ ki Haq-nıñ⁷ kavîyyü'l-metîn⁸ irgenin bilmes. [P1-81b] (1) Âdemî⁹ kuvvet hayâli-ni¹⁰ köñglige kiçürür tofrağı-dur ki yıl uçur(2)ğaç¹¹ uçurur. Dünyâ darü'l-havâdis-dür ve anğa köñgöl bağlamakğa¹² (3) gaflet bâ'is-dür¹³. 'Âlem 'ömr dik bî-vefâdur ve anıñ devletiğa i'timâd (4) kılmak¹⁴ haşâdur¹⁵.

Tenbîh¹⁶. 'Ömrniñ bu kün tañğlalığı mefhûm imes, (5) belki bu¹⁷ kün aqşâmğaça ni¹⁸ bolurı ma'lûm imes. Beşer hayli dâr-ı (6) beğâğa ehl-i 'azîmet-dür ve¹⁹ tiriglig bir niçe kün ganimet-dür²⁰. Bu dâr-ı (7) fenâni biş kün ganimet bil ve dâr-ı beğânıñ²¹ uzun yolu²² yarağın²³ (8) kıl²⁴. Ol yol yarağı şâlih²⁵ 'amel-dür²⁶ andın sonğra i'timâd Haq²⁷ luğfi-ğa²⁸ (9)

¹ Kon., S3, Ü1, Ü2, L: beyt; V3, A: yok

² S3: aytuçı; Ü2, B1: aytğuçı-nıñ

³ Ü1: ağzığe

⁴ S3: onı

⁵ Kon. düdige; P1, S1, A, B1: düriğa

⁶ Ü1: birgey

⁷ S3: yok

⁸ Ü1: bar eklenmiş

⁹ Kon. ki eklenmiş

¹⁰ Kon., Ü2: hayâlin; Ü1: hayâlni

¹¹ Kon., A, Ü1, Ü2, L: urğaç

¹² S2, S3, Ü1, Ü2, B1: bağlamakğa

¹³ P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, A, B1: bâ'is

¹⁴ V: yok

¹⁵ S1, S2, S3, B1, A: haşâ

¹⁶ Ü2: yok

¹⁷ Ü2: bir

¹⁸ A: yok

¹⁹ Beşer ..... ve B1: yok

²⁰ S1, S2, S3, P3: ganimet

²¹ Ü2: beğâ

²² Ü2: yolın

²³ Ü2: yarağı

²⁴ P2: ammâ eklenmiş

²⁵ B1: yok

²⁶ L: 'amel şâlih-dür

²⁷ i'timâd-ı Haq Ü2: i'timâdlık

²⁸ V2: 'itimâdlık luğfiğa

'azze ve celle. 'Amelî¹ ki tîngri² kabûlîga şayestedür, hem tîngri tevfiķîga (10) vā-bestedür³. 'Amel-ga hem i'timād kılurdın⁴ kiç⁵, anıng faẓl⁶ u keremi (11) bolmasa 'ilm ü⁷ 'amel⁸ hîç.

Tenbîh⁹-Şayd¹⁰ tā temennā-yı hāmga tüşmes (12) şayyād ilgi-de dāmga tüşmes¹¹ ve aṅga tā kafes¹² işigi¹³ açılmas (13) şayyād dām u dānesîga meyl kılmas.

Tenbîh¹⁴-Selâtîn dergāhı-dın [P1-82a] (1) yırak ve havâtîn¹⁵ bezm-gāhı-dın¹⁶ kırak. Belki tigrisige¹⁷ yavumağan (2) yaḥşırak bulardın kaçkıl¹⁸ ki¹⁹

بیره کی هر نی (3) کونگلی²¹ تیلے کلاالغای²², aṅga öz iḥtiyārı bile yaqın bargān²³ (4) özini özi²⁴ belāga²⁵ salgay²⁶. Rāy²⁷ tutsa 'ayb-lar allıda²⁸ hūner ve (5) her şāyeste hūnerler qaşıda²⁹ 'ayb-dın beter mundaķ³⁰ maẓhar³¹ (6) ḥidmetin iḥtiyār kılğan merdek

1 Kon. 'amel

2 T, Ü2: ḥaķ

3 S2: vābeste

4 B1: hem eklenmiş

5 P, P2: zirā ki eklenmiş

6 B1: faẓlı

7 'ilm ü V3: yok

8 'ilm ü 'amel L: yok

9 V3: yok

10 Kon., A, P3, B1: kuş; Tenbih şayd L: yok

11 V2: tenbih eklenmiş

12 Kon., P, P2, Ü1, S3: ecel kafesi ; Ü2: nefis

13 L: yok

14 S3, Ü2: yok

15 B1, Ü2: ḥavākîn

16 ḥavâtîn bezm-gāhı-dın P2: havâtîn

17 Ü2: tigrisiga

18 P2, P3, S3, Ü2, B1: kaçgıl

19 Kon. kim

20 Kon. kim

21 Ü2, B1: kōṅül

22 Kon. kılaalgan

23 V3, V4, T, S3: bargay

24 özini özi P2, Ü1: öz özini

25 V3, V4, T: belā vü muḥabbet-ga; S3: belāya

26 Kon., S3: salgān

27 L: rāhı

28 P, P2, Ü1: ileyinde; S2, S3: ileyide

29 P3: qaşında

30 'ayb-dın teber mundaķ L: 'ayb tir murāk ?

har¹. Kişi menfa'at için şîr asrar-(7)min digey mü ve hâşşiyet² tapar ümidîga zehr yigey mü³. Selâtin hizmetîga (8) cür'et körgüzmek öz rişte-i hayâtın⁴ üzmek-dür⁵ ve aġunı içerge (9) süzmek⁶ ve alarġa takarrüb tilemek⁷ ve öz katli-ġa belâ tîġın bilemek-(10)dür⁸. Külmekleride çakın hükmi bar yaruġluġı bî-i'tibâr ve (11) köydürmegi vücûddın koymas⁹ âşâr.

Kıt'a¹⁰

(12) Çakın yaruġ-luġı meddi¹¹ semâdın arzġaça¹²

Zamânı¹³ tûlı iki lafz okurġaça¹⁴ yitmes

(13) Velî ni yirge ki tüşti katıġ¹⁵ u ger yumşak¹⁶

Birip anı suġa¹⁷ tâ yitmegey karar itmes¹⁸.

[P1-82b] (1) Tenbîh-Hükemâ ki¹⁹ selâtin hâli keyfiyyetin²⁰ bilip-dürler²¹, alarnı (2) otġa²² teşbih kılıp-durlar²³. Ot nef' yitkürür²⁴ yıraġtın²⁵, andın²⁶ (3) müntefi' bolmak evlî²⁷ kıraġtın²⁸. Ateş-ġah otı kıraġdın²⁹

³¹ P, P2, Ü1: maġdûm

¹ râyî ..... har V, V1, T: yok

² Kon. hâşşiyye

³ Kon. yigemü

⁴ Kon. hayâtını

⁵ P2, Ü1: üzmek

⁶ P2: süzmek-dür

⁷ V3, V4, T: tüzmet

⁸ V3, V4, T: tiz körküzmet

⁹ ve .....koymas P, P2, Ü1: vücûd köydürmegide kıyaş; S3: kıyaş

¹⁰ P, V3, V4: beyt; T: nazm

¹¹ V3, V4, T: yetti; L: med

¹² S3: arzġaça

¹³ V3, V4: zamâne

¹⁴ S3: oġurġa

¹⁵ A, P3: irig

¹⁶ Kon. yumşak

¹⁷ P3, Ü1: tâ eklenmiş

¹⁸ velî ..... itmes V3, V4, T: yok; P2: imes

¹⁹ P, Ü1: yok; Kon. kim

²⁰ hâli keyfiyyetin V3, V4, T: hâlin

²¹ Ü1: bilip-türler

²² S2, P2, P3, Ü1: otġa; S3: yok

²³ Kon. bilip-dürler; P2: kılıp-dur

²⁴ S3: yitkürür

²⁵ A, P2, P3, S3, Ü1: yıraġ-dın

²⁶ A, P3: bu eklenmiş

²⁷ S2'de yok

nef yitkürür¹, (4) içige tüşken-ni² fi'l-hāl köydürür. 'Âkıl aṅḡa yavugan³ nā-münāsib-(5)dür ve andak belādın ḡazer vācib⁴.

Nazm⁵

(6) Ot-dın ısınurḡaça⁶ avuç aç
Köydürgü dik aṅḡlasaṅḡ⁷ kiyin kaç

(7) Tenbīh⁸-Ve ba'zı kerīm-aḡlāk ve bürdbār pādişāh 'ālī miḡdār kām-kār⁹ (8) deryā-yı medḡiḡa¹⁰ batıpdurlar ve anı¹¹ köprüg-ge¹² oḡsatıpdurlar¹³. (9) Bu ma'nī bile¹⁴ ki¹⁵ köprük, maḡlukāt-nıṅ ḡasīs ü şerīfi¹⁶ yükin köterür¹⁷ (10) ve¹⁸ alarnı¹⁹ su zaḡmeti-din ve²⁰ balçıḡ meşakḡat u ḡılzeti-din ötkerür. (11) Ve ba'zı ki²¹ teveccüh endişeḡa kılıp-durlar²², anıṅ nisbetin peşşeḡa (12) kılıp-durlar²³. Bu münāsebet²⁴ bile²⁵ kim barça envā'-ı ḡayvān u insān (13) ve behāyim ü sibā' belki nā-maḡşūr vuḡuş u ṡuyūrḡa penāh u ārām-gāh birür²⁶ [P1-83a] (1) ve yimek ve

28 ot ..... kıraḡtın V3, V4, T: yok; P2, S3, Ü1: kıraḡ-dın

29 S1, S2, A, S3: kıraḡtın; P2, Ü1: kıraḡ-dın

1 S3: yitkürür

2 A: tüşkeni

3 P, Ü1: yavumaḡ; S2: yok; P2: yavukmaḡ

4 P2, Ü1: vācib-dür

5 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1: yok; L: beyt

6 Kon., A: ısınurḡa

7 V3, V4: aṅḡlasa; Köydürgü dik aṅḡlasaṅḡ L: köydürür ger diseṅḡ

8 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, L: Pādişāh-lar ḡikride eklenmiş

9 Kon. kām-kārı

10 L: müddeāḡa

11 V3: niṅḡ

12 S2, P2: köprekke

13 S3: oḡsatıpturlar; P1: oḡsatıp-dur

14 S1: ile

15 V3, V4, P3, S3: yok; Kon. kim

16 Kon., S1, B1: şerīf

17 Ü1: kötürür

18 Kon.: yok

19 V3: alarnıṅḡ; P2: olarnı

20 su .... ve V3, V4, T: yok

21 Kon. kim

22 S2: kılıp-turlar

23 Ü1: kılıp-turlar; anıṅ nisbetin pişşeḡa kılıp-durlar P2: yok

24 L: münāsib

25 S1: ile

26 S1: virür

içmek-leridin yitkürür¹. Ve ba'zı ki² nef'in 'āmm ve in'āmin (2) fāş dip-dürler, bu hāşiyet-lerde³ anı⁴ kıyaş dip-dürler⁵. (3) Ya'nı şehir ü beyābān-nı⁶ rüşen iter ve virān u ābādga⁷ andın yaruğluk⁸ (4) yiter. Ve ba'zı ki⁹ refi' ü nāfi' felek ve cenāb dip-dürler bu münāsebet-ler¹⁰ (5) bile¹¹ anı¹² şehāb dip-dürler. Ya'nı¹³ kara tofrağka¹⁴ dürrler saçar¹⁵ ve (6) nişlik tikendin¹⁶ gül-ler açar. Ve ba'zı Türk hükemāsi ve bu kavm¹⁷ (7) 'ākıl u dānāsi öz tavrları bile¹⁸ ki¹⁹ kelām sorup-turlar anı²⁰ (8) böz kiyizge oğşata²¹ meşel urup-turlar²². Ya'nı sudın ve tofrağdın (9) yüzige ni kilse²³ taḥammül kılar ya'nı özige siṅgürür. Eger niş ursalar (10) ve çökür sançsalar sorgandın²⁴ soṅ²⁵ yüzige²⁶ eşer bilgürmes²⁷ (11) ya'nı özige kiltürmes. Ve eger iki muḥālif cemā'at her kıysı (12) bir taraf²⁸ tartsa²⁹ her sarı³⁰ ol cemā'at münāsebeti³¹ meyl kılar (13) ilig

¹ ve ba'zı ..... yetkürür V3, V4, T: yok

² P, V, V4, T: yok; Kon. *kim*

³ P, Ü1: *hāşiyet-ler bile*

⁴ L: *alarını*

⁵ Ü1: *dip-türler; bu hāşiyet-lerde anı kıyaş dip-dürler* P2: yok

⁶ ve beyābānnı V3, V4, T: ve şahrā ve deşt beyābānlarnı

⁷ Kon. *ābādka*

⁸ Kon., S3, Ü1, L: *yaruğluk; P2: yaruğ-lık*

⁹ Kon. *kim*

¹⁰ L: *münāsib-ler*

¹¹ S1: *ile*

¹² V3: *anıṅ*

¹³ P: *ki eklenmiş*

¹⁴ P2: *tofrağ-ğa; S3: tofrağ-ğa; Ü1: tofrağ-ka*

¹⁵ V, V1, V2, V3, V4, T, T1: *saçarlar*

¹⁶ P2: *tāze eklenmiş*

¹⁷ P, V3, P2: *kavm-niṅ*

¹⁸ S1: *ile*

¹⁹ V, V1, V2, V3, V4, T, T1,, P3, A, L: yok

²⁰ V3: *anıṅ*

²¹ L: *oğşarga*

²² V3, V4, T: *oğşatıp-durlar*

²³ A: *kılsa*

²⁴ P: *savurğan-dın*

²⁵ V4, T: *soṅgra*

²⁶ V3, V4, T: yok

²⁷ Kon., P, P2: *yetkürmes; yetkürmes; S3: yitkürmes*

²⁸ A: *sarı*

²⁹ bir .... tartsa P: yok

³⁰ her sarı V3, V4, T, Ü1: yok

³¹ her ..... münāsebeti V3, V4, T: *cānıga*

tartsalar¹ yana öz hâli-ğa köre yığılur. Yana hem² vaşfi ecnâsın³ [P1-83b] (1) bir biri üstige tirip-dürler⁴ münâsib nimelerge⁵ nisbet birip-dürler⁶. (2) Ammâ söz ihtişârı ciheti-din⁷ taṭvîl vehmidin (3) nükte⁸ uzatılmadı⁹ ve söz¹⁰ köprek ayılmadı kim bu mezkûr bolğança¹¹ (4) yüz¹² ‘âdil selâṭîn şıfâtı-da¹³¹⁴ bar¹⁵ ve barçada zıkr kılğança mîng¹⁶ bizniñ (5) pâdişâhımız¹⁷ zâtıda¹⁸ te’emmül¹⁹ kılğan tapar ki²⁰ Hâk sübhânehu ve te’âlâ (6) bu²¹ mezkûr²² bolğan selâṭîn-ğa tâ tofrac²³ ḥazîzi-de²⁴ karar birgey (7) aña sipihr-i salṭanat uçıda medâr naşib kılğay²⁵ tâ şınuqlar işi (8) andın²⁶ bütkey ve yıqılğanlargâ²⁷ andın dest-girlik²⁸ yitkey. (9) Âmin yâ rabbü’l-‘âlemin²⁹.

Naẓm³⁰

¹ P3: *tartsa*

² P3, P: yok

³ P, P3: ki eklenmiş; P3: *ecnâsın*

⁴ A, P3: *tirip-dür*

⁵ Kon. *nimelerge*

⁶ *yana* ..... *birip-dürler* V3, V4, T: yok; S1: *virip-dürler*; Ü1: *birip-türler*

⁷ V, V1, V2, V3, V4, T, T1, A, L: *ciheti*

⁸ S1: yok

⁹ A: *uratılmadı*; Kon. *uzatılmadı* ?

¹⁰ *taṭvîl* ..... *söz* V3, V4: yok

¹¹ P2: *bolğay bunça*

¹² A, P3: yok; S3: *söz*

¹³ *kim* ..... *şıfâtıda* V1, V2: yok

¹⁴ 82a-4 *özini öz belâğa* ..... *şıfâtıda* Ü2, B2: yok

¹⁵ *kim* ..... *bar* V3, V4, T: yok

¹⁶ V3, V4, T: *candân* eklenmiş

¹⁷ Kon. *pâdişâhız*

¹⁸ *pâdişâhımız zâtıda* V2: *pâdişâhımızda yeter*

¹⁹ Ü2: yok

²⁰ V2, V3, V4: yok

²¹ Kon. yok

²² V1, V2, V3, V4, T1: *bu mezkûr*

²³ Ü2: *tofrac*

²⁴ L: *ḥazîziğa*

²⁵ V2, V3, V4, A, P3, Ü2, B1: *bolğay*

²⁶ V2, V3, V4: *andağ*

²⁷ Kon. *bıqılğan-largâ*

²⁸ B1: *dest-girlik*

²⁹ *âmin yâ rabbü’l-‘âlemin* V1, P2, B1: yok

³⁰ Kon., P2, S3, Ü1: *beyt*

Tā kamerdür¹ atığa na'l olsun
(10) Tā kıyaş-dur başığa la'l olsun

Tenbîh-Yalğançı² unutkuçı³ ve (11) te'emmül ü ihtiyât yolu-dın kenâre tutkuçı her kim ki sözi çın (12) bolmağay, rāst-lar könglige ol söz kabûl⁴ âyîn bolmağay. (13) Yalğançı sözin⁵ bir iki katla ötkergey özge⁶ nitkey⁷ yalğanı⁸ [P1-84a] (1) zâhir bolğandın sonğra⁹ anğa rüsvâlig¹⁰ yitkey¹¹ ve sözi¹² i'tibârı (2) il köngli-din kitkey. Köngül mahzeni-niñg kufli til ve ol (3) mahzen-ni¹³ açar kilid¹⁴ söz bil.

Nazm¹⁵

Köngül hâleti¹⁶ söz diğec bilgürür
(4) Ki mahzen-de dürr yâ şadef rîzedür

Tenb¹⁷h-Çın söz mu'teber (5) yahşı söz muhtaşar. Köp digüçi mümill, mükerrer¹⁸ digüçi lâ-ya'kıl. 'Ayb-(6)cüy ma'yüb 'ayb-güy menküb. Tüz körgüçi¹⁹ pāk-nazar, hüner körgüçi (7) rāst-başar. Ol kim dimāğıda hābt²⁰, sözide yok rabt. Dimāğı şahih (8) güftarı faşih, sözi hisāb-sız özi hisāb-sız²¹. Sözide (9) perişān-lık²², özide peşimānlık²³. Söz ki feşāhat

¹ Kon. *fakrdur*

² V2, V3, V4, Ü2: *yalğan*

³ V2, V3, V4: *aytkuçı*; Kon. *unutkuçı*; Ü2: *aytkuçı*

⁴ Kon., Ü2, L: *kabûl*

⁵ Ü1: yok

⁶ Ü2: *başka*

⁷ Kon., A, P3, S3: *nitkey*

⁸ P2: *yalğan-nı*

⁹ V3, V4: *sonğ*; *bolğandın sonğra* V1: *bolğan*

¹⁰ Ü2: *rüsvâlık*

¹¹ S3: *yitkey*

¹² S1: *söz*

¹³ V3: *kufli-niñg*; von. *mahzen-niñg*

¹⁴ *mahzen-ni açar kilid* : Kon. *mahzen-niñg kilidin*, A, S2: *ol mahzen kilidi*; S3, Ü1: *kilidi*

¹⁵ V2, V4, Ü2, B1: yok; Kon., P2, S3, Ü1, L: *beyt*; S1: *tenbih*

¹⁶ S3: *hâlini*; Ü2: *hâli-din*

¹⁷ V4: yok; B1: *beyt*

¹⁸ B1: *tekrâr*

¹⁹ *tüz körgüçi* Ü2: *tüzgüçi*

²⁰ V2, Ü2: *zabt*

²¹ *hesāb-sız özi hesāb-sız* P:?

²² B1: *perişānlık*

²³ A: *peşimān*; S3, B1: *peşimānlık*

zīveridin¹ (10) müzeyyen imes-dür², aṅga çın-lık³ zīveri⁴ bes-dür. Yalğançı (11) her niçe ki⁵ sözide faşihrak sözi kubbhrah. Çın söz niçe ki⁶ (12) bī-tekillüf, kāyil-ga 'ibāret sādeliğidin yok te'essüf. Gülge (13) yırtuk libās-dın ni ziyān, dürrğa bed-şekl şadef-din ni nokşān. [P1-84b]
 (1) Yalğan söz⁷ cüz⁸-i nazmda nā-pesend ve anıṅg kāyili nā-ḥired-mend.

Nazm⁹

(2) Söz içre ki yalğan irür nā-pesend
 Çū nazm ayttı-lar kıldı dānā pesend

(3) Tenbīh-Nā-dān, işek belki¹⁰ işek-din hem¹¹ kemrek. İşek-ke (4) her ni yüklesenṅ¹² köterür ve kayan sürsenṅ¹³ ol yan barur. (5) 'Aql u temyīz da'vīsi yok, birmesenṅ aç-dur birsenṅ¹⁴ tok. (6) Zebūnī-dür bār-keş hār-keş belki enbār-keş. Nā-dān bu şıfat-(7)lardin müberrā, zātı bilig ḥilyesidin mu'arrā. İşi gurūr u tekebbür, (8) ḥayālīde yüz fāsīd taşavvur. Barı mühmeli¹⁵ özige ḥüb, barça mekrüh (9) fi'li öz kaşıda mergüb. Ve köṅglīde ilge yüz āzār ḥayālī ve cehli-(10)din¹⁶ ulus-ka¹⁷ miṅg zarar iḥtimālī. İşek ünidin kulakka¹⁸ (11) āzārdur, andın¹⁹ özge²⁰ ni 'aybı bardur. Tigrir-mendin²¹ öyünṅge²² (12) un²³ kiltürür²⁴ anı bişürürge²⁵

¹ P: zīver bile; P2, Ü1: zīveri bile

² A, P3, S3, Ü1, Ü2: imes-tür; P2: dimestür

³ P2, Ü1: çınlık

⁴ Ü2: yok

⁵ Kon., P3: yok

⁶ Kon. kim

⁷ S1, S2, S3, P3, A, B1: yok

⁸ yalğan söz cüz Ü2: yalğançı

⁹ V1: ferd; Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: beyt

¹⁰ P2, S3: ebleh

¹¹ A: yok

¹² V3, T, Ü2: yüklerler

¹³ V2, V4, Ü2: sürseler; P1, S1: barsanṅ

¹⁴ S1: virsenṅ

¹⁵ A, L: mühmel

¹⁶ P2, P3, S3: cehli-din; Ü2: vechidin

¹⁷ S2, P2, S3, Ü2, B1: ulus-ga; Ü1: ulusu-ga

¹⁸ S2, S3, Ü1, Ü2, B1: kulakka

¹⁹ L: yok

²⁰ P, P2: dağı eklenmiş

²¹ P2: tikirmān; S3: tikirmāndın

²² Kon., S1: iviṅge; P2: ivige; Ü1: iviṅge; Ü2: ivgen?

²³ V3: yük

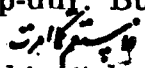
²⁴ Ü2: kitürür

²⁵ V1: bişürmekke

yazıdım¹ otun² kiltürür³. Meşakkatı (13) minnet-siz ve su'ûbeti külfet-siz. Nâ-dân-nı⁴ işek digendin müteğayyir [P1-85a] (1) işek kaşıda yahşı ve yaman⁵ digen bir.

Beyt

(2) Biride munça hüner ol biride ança 'uyüb
Kayısı-nıñ ħüb ikenin ehl-i ħired bilgey⁶ ħüb

(3) Tenbîh-Şerî'at câddedür⁷ tüz, anda⁸ ħvâh kiçe yörü ħvâh kündüz. (4) Sırâtî-dür be-gâyet müstakîm anda azıkmağ-dın⁹ ni vehm ve ni bîm. (5) Her kim ki ol yolğa 'âzîm bolğay¹⁰, iki dünyâ¹¹ sa'âdeti aṅga mülâzim (6) bolğay. Andın çıkkān¹² itti, tüz bargan maḡsadğa¹³ yitti¹⁴. (7) Her sâlik¹⁵ ki¹⁶ maḡsadğa¹⁷ yetip-dür¹⁸ bu yol-dın çıkmay kitip¹⁹ (8) azıkıp çıkkaç²⁰ itip-dür. Bu sırât-ı müstakîm²¹ istikâmeti aṅga²² (9) dest birdi²³ me'mûrı ol irdi. Kıl-dın (10) inçke²⁴ kılıç-dın itik yol-dur, her kim²⁵ bu yolnı merdâne kaṭ' (11) kılsa²⁶ ir²⁷ ol-dur. Aṅga

¹ P, P2: yok; S1: *yabandın*; Ü1, S3: yok

² P2, Ü1: *dağ* eklenmiş

³ Ü2: *kiltürür*

⁴ P2, Ü1: *nâ-dân besî*

⁵ P3, S3: *yaman ve yahşı*

⁶ V1: *aṅglar*; Kon. *ki* eklenmiş

⁷ S2: *câdde*

⁸ P, P2, S3, Ü1: yok

⁹ Ü1: *azmağ-dın*

¹⁰ V1: yok

¹¹ P, Kon., P2, Ü1 *cihân*; V, T1, A : *dîni*; S2, L: *denî*

¹² Kon. *çıkkān*

¹³ P: *maḡsūdğa*

¹⁴ Ü1: *yetip-dür*

¹⁵ P: yok

¹⁶ Kon. *kim*

¹⁷ Kon., P3, Ü2: *maḡsadğa*

¹⁸ *maḡsadğa yetip-dür* P, Ü1: yok; *her sâlik ki maḡsadğa yetip-dür* P2: *her kim*

¹⁹ Kon., P2, Ü1, Ü2: *kitip-dür*

²⁰ Ü1: *çıkkāç*; Ü2: *çıkkān*; B1: *çıkan*

²¹ Kon., A, P2, S3, L: yok

²² P, S2, Ü1 : *kim* eklenmiş

²³ T: *âyet-i kerîme* eklenmiş; S1: *virdi*

²⁴ P2: *inçerek*

²⁵ Kon. *hem kim*

²⁶ V1, V2, V4, T, A, S1, S3, P2, Ü1: *itse*; V3: *itip-dür*

²⁷ L: *merd*

kim şırâṭ-ı müstaḳīm-din 'ubūr bolmas¹, (12) naşîbi cennet-de kevşer ü hūr bolmas.

Beyt²

Cādde-i şer' bile³ kim ki özin tüz kıldı

(13) Devlet-i sermed aṅga her⁴ sarı-dın yüz kıldı

Tenbîh-Fāsık-ı bî-nedāmet [P1-85b] (1) şüm, kıladurğanı sa'ādet ehliḡa mezmūm. Zühd ü fışk irge⁵ Yezdān-dın-(2)dur, ammā ikelesini⁶ bir dik⁷ körmek nā-dāndın-dur⁸. Taḡvāḡa (3) şükr kirek⁹ 'iṣyān-ḡa 'öṡr ü nedāmet, budur tevfiḡ ehliḡa¹⁰ 'alāmet¹¹. (4) Her fışk ki¹² peşimān-lıḡ otın yarutḡay¹³, ol ot ter-dāmenlik (5) ālūdeliḡın ḡurutḡay¹⁴. Cürm¹⁵ i'tirāfi-ḡa 'öṡr tevfiḡ nişānesi ve (6) zühd ḡurūrıdın tekebbür¹⁶ şeyṡān fesānesi. Bu zühd şeyḡ-i ḡod-pesend (7) işi, ol 'öṡr rind-i niyāz-mend işi. Bu biri ümīd-i cāvīdḡa sermāye (8) ve ol¹⁷ biri¹⁸ ye's-i mü'ebbedḡa pīrāye.

Meşnevī¹⁹

(9) Her zühd ki 'uch irür aṅga²⁰ zamm

Köṅglüm ḡaremīḡa kılmay²¹ maḡrem

(10) Her fışk ki 'öṡr irür aṅga²² yār

¹ S1: *olmas*

² P, V1: *naẓm*

³ S1: *ile*

⁴ A, P3: *bir*

⁵ P, P2, Ü1: *ilge*; V2, V3, V4: yok; Kon. *taḡdīri*, Ü2: *taḡdīr* eklenmiş

⁶ Ü1: *ikelesi*

⁷ P, S2, P2: *bir*

⁸ L: *nā-dānlıḡ-dın-dur*

⁹ Kon. *ve* eklenmiş

¹⁰ Ü1: *rūşen* eklenmiş

¹¹ P, P2: *rūşen-i 'alāmet*

¹² Kon. *kim*

¹³ P2, Ü1, B1: *yarutḡay*

¹⁴ S3, Ü1, B1: *ḡurutḡay*

¹⁵ Ü2: *ḡarām*

¹⁶ S1: yok

¹⁷ Ü2: *bu*

¹⁸ A'da yok

¹⁹ V1, T: *naẓm*; Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2: *meşnevī*; S1: *rubā'ī*

²⁰ Kon. *aṅga irür*

²¹ S3, Ü1: *kılmaya*; Ü2, B1: *kıлма*

²² Kon. *aṅga irür*

Ol yan¹ mini mâyil eyle zinhâr

(11) Tenbîh-Yaman kılığ-lığ² bed-hûy ve bāt³ açığ-lığ⁴ turş-rûy (12) bir belāga giriftârdur ve bir ibtilāga mübtelâ ki⁵ her yan⁶ barsa andın (13) kutulmas ve her sarı kaçsa andın halâş bolmas. Gâlib düşmeni-[P1-86a] (1)dür özi aṅga mağlûb, kâhır 'adüvvî-dür hemîşe vücûd (2) aṅga menkûb⁷.

Tenbîh⁸-Külegeç yüzlük⁹ hoş ahlâk ki¹⁰, (3) nifâk küdüretidin¹¹ bolgay¹² yırak benağd¹³ bihişt irür cilve-gâh (4) maḳâmı ve firdevs-i a'lâdadur taḥarrük ü ârâmı. Açuk yüzidin (5) ḫalayık-ka¹⁴ neşât ve çüçük sözidin¹⁵ uluska¹⁶ inbisât. Merdüm-(6)luk¹⁷ bile¹⁸ köṅül-lerge¹⁹ maḥbûb ve insâniyyet bile²⁰ cānlarga²¹ maṭlûb. (7) Âsûde andın yâr ü aḡyâr ki²² mundağ²³ kişi bolsun²⁴ 'ömrudin²⁵ ber-ḫurdâr.

(8) Nazm²⁶

Yüzidin köṅül-lerge²⁷ 'ıyş u tarab

¹ V, V1, V2, V3, T1, P: ol

² A, Ü1, Ü2: kılığ-lık, S2, S3, L: kılık-lık; P2: kılık-lığ

³ P: tāt; S3: uyat

⁴ Kon., P2, S3 açığ-lık, S2: açılığ; Ü1: açık-lık

⁵ mübtelâ ki V2, V3, V4, Ü2: sezâ-vârdur; Kon. ki

⁶ P: kayan

⁷ B1: mağlûb

⁸ V3, P2, L: yok

⁹ P2: yüzlü

¹⁰ Kon. kim

¹¹ Ü2: küdüret-din

¹² V1: bolsun

¹³ P: gülşen

¹⁴ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: ḫalayık-ğa

¹⁵ Ü2: yok

¹⁶ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: ulus-ğa

¹⁷ Kon., A, P3, S3: merdüm-luğ; P2, Ü2: merdüm-lık

¹⁸ S1: ile

¹⁹ S3: köṅül-ler

²⁰ S1: ile

²¹ S2, S3, Ü2: cān-ğa

²² P, V3: yok

²³ B1: mundağ

²⁴ S1: olsun

²⁵ Kon., A, Ü2, B1: ömrudin

²⁶ Kon., P, V2, V3, T, P2, S3, Ü1, Ü2: meşnevî; V4: tenbih; L: yok

²⁷ B1: köṅül-lerga

- (9) Sözüdin beden-lerğa ref¹-i ta'ab²
 Açuğ³ çihresi taze gül-din nişan
 (10) Hâdisi-ğa bülbül bolup cân-feşân

Tenbîh-Düşmen gurûrın⁴ gam⁵ yime (11) ve meddâh hoş-âmedin cın⁶ dime ki⁷ anıñ garañ öz maqşudığa⁸ kām-dur⁹ (12) ve munuñ maqşudı sindin muhaqqar in'ām-dur¹⁰. Eger ikelesige¹¹ iltifât (13) kılmasañ ve kabûlin¹² lâzım bilmesenñ ol öz qaşdı icrâsında¹³ [P1-86b] (1) mu'aṭṭal ve tedbiri¹⁴ mühmel bolur¹⁵ ve munuñ medhi¹⁶ hecviga¹⁷ mübeddel bolur.

Nazm¹⁸

- (2) Birisige garañ öz¹⁹ müdde'ası
 Birisi qaşdı²⁰ in'ām iltimâsı
 (3) Çü sindin tapmadılar²¹ hiç pervâ
 Biri²² haşm ve biri-dür²³ hecv ara

- (4) Tenbîh²⁴-Muvahhiş haber²⁵ cın-dur dip²⁶ dost-ğa²⁷ yitkürme ve birevniñ (5) 'aybı vâkı²⁸ olsa yüzige urma. Koyğıl ki²⁹ ol cın haberni³⁰

¹ V1, V2, V4, T, T1, P: ref

² P: beyt eklenmiş

³ S2, S3, P2, P3, Ü1, Ü2, B1: açuğ

⁴ V2, V3, V4, Ü2: firibin; P1, P2, S2, S3, A: gurûrın yime; L: gurûrı

⁵ S2, P1, A, L: yok

⁶ Ü2: yok

⁷ Kon., Ü1 kim

⁸ hoş-âmedin ..... maqşudığa P2: yok

⁹ Ü2: kām

¹⁰ P1, P2, P3, S1, S3, Ü1, Ü2, L: in'ām

¹¹ Ü2, B1: ikelesiga

¹² B1: maqbûlin

¹³ Kon., A, P2, B1: icrâsın

¹⁴ P, S2, P2: yok; S3, Ü1: bu biri

¹⁵ S1: olur

¹⁶ V3, V4: medhiğa

¹⁷ V3: mezellet; V1: hücüm-ğa; V4: yok

¹⁸ V2, V4, S1: yok; Kon, A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2: meşnevî

¹⁹ V4: yüz

²⁰ S3: qaşd

²¹ Ü2: tapmadı

²² Ü1: biri-dür

²³ P: biri

²⁴ Ü1: yok

²⁵ Kon. haberni; B1: haberin

düşmen (6) yitkürsün ve taḥammül kıl¹ ki² ol 'ayb mācerāsın 'adūsı³ sürsün.

(7) Meşnevî⁴

Ni sözdin ki yitkey birevge gubār

(8) Ni lāzım ki sin kılğa sin āşikār

Koyabir ki kılsun⁵ 'ayān düşmeni⁶

(9) Ki bardur 'adāvet 'adūnıñ⁷ fenni⁸

Tenbīh⁹-Ḥired-mend ol-dur ki¹⁰, (10) yalğan dimes ammā barça çın hem¹¹ digülük¹² imes. Birev(11)dür¹³ ki¹⁴ közi aḥvel-dür¹⁵, çün ḥılķat Ḥālīķ-dın-dur¹⁶ aṅga¹⁷ ni medḥāl(12)-dür¹⁸. Bu sözni anıñg yüzige kılmak izhār¹⁹, ber-taḳdīr ki çın-dur²⁰ (13) ammā ni luṭfı bar²¹. Haḳ şun'ı-ğa i'tirāzdur ve nā-ḥaḳ birevge ḥacālet, [P1-87a] (1) özünge²² nā-dānlık²³ izhārı-dur ve bir köñgölge²⁴ melālet²⁵. Bu nev' (2) vaḥşet-

26 Ü1: *diyüp*

27 Kon. *dost-ka*; L: *dost-ge*

28 P, P2: yok

29 Kon. *kim*

30 L: *sözni*

1 Kon. yok

2 Kon. *kim*

3 Ü2: *düşmen*

4 V4: *beyt*; V, V1, V2, V3, T1, P2, L: *nazm*

5 V4: *yetse*

6 'ayān düşmeni B1: 'adūsı 'ayān düşmeni

7 V1, V3: *alarnıñ*; B1: *anıñg*

8 V: metinde yazılmamış; A: *ḳattı*

9 P: *ḳanā'at istiğnā sermāye* eklenmiş; Ü1, B1: yok

10 V1: yok; Kon. *kim*

11 Kon. yok

12 Kon. *hem* eklenmiş

13 P, P2: *birev*

14 Kon. *kim*

15 Ü2: *aḥuldur*

16 P: *ḥalk-dın*; P2, Ü1: *ḥālīķ-dın*; B1: *ḥalkdın-dur*

17 V4: *muñga*

18 P2, P3, S3, Ü1: *medḥāl-dür*

19 B1: yok

20 V, T, T1: *çın*

21 P: *bar ki*; V1: *bardur*

22 P, P2, Ü1: *özige*; S3, Ü2: *özünge*

23 P2: *nā-dān*; S3: *nā-dānlık*

24 L: *köñgölige*

engiz¹ cın-dın bol² yırak kim mülâyemet-âmiz yalğan³ andın yahşı-rağ.

(3) Nazm⁴

Yalğan olsa⁵ mülâyemet-âmiz

Vahşet-engiz⁶ cındın⁷ anğla⁸ 'aziz

(4) Tenbîh-Beşer cinsi-ğa öz hatâsı dil-pezîrdür ve merdûd ferzendi (5) nâ-güzîr. Yamân şî'r dik ki⁹ tab'-zâdesi-dür ikelesi beser¹⁰ tab'¹¹ (6) netîce¹² vü mâddesi¹³. Eger menkûb bolsun¹⁴ ya mergûb özige¹⁵ körüngüsüdür¹⁶ (7) maḥbûb. 'Âkıl bu tarîk-nı şî'âr kılmaz ve yahşı yaman-nı Hâk yaratқан(8)dın¹⁷ artuğ ve¹⁸ öksük¹⁹ bilmes²⁰.

Meşnevî²¹

(9) Yaman yahşını tinğridin anğlağıl

Yaman-nı yaman yahşını yahşı bil

(10) Yaman-nı eger yahşı kılsaṅ gümân

İrür yahşını hem²² digen-din²³ yaman²⁴

25 P2, Ü2, L: *melâmet*; S3: *melâlet ve*

1 P, P2, Ü1: *âmiz*; V1: yok

2 S1: *ol*; Kon., B1: *yol*

3 Ü1: *besi* eklenmiş

4 Kon., P3, S3, Ü1: *beyt*; V2, V3, V4, P2, L: yok

5 V4: *bolsa*

6 *bol* ..... *vahşet-engiz* L: yok

7 Ü2: *cın dime*

8 B1: *anğa*

9 *şî'r dik kim* V3: *şî'r*

10 A, S1, Ü1: *beşer*

11 B1: yok

12 A, P3: *neticesi*; Kon. *neticesidür*

13 V3: yok; A, P2, P3, Ü1: *mâddesidür*, P, V1: *netîce vü mâddesidür*, S1: *netîce mâddesi*; Kon. *mâddes*

14 S1: *olsun*

15 V1, B1: *özünğge*

16 V3, V4: *körüngüsi hûb ve*

17 P2, B1: *yaratğandın*

18 Kon. yok

19 V3: yok; Ü1: *eksük*

20 *yahşı* .... *bilmes* V2, Ü2: yok; Ü1: *körmes*

21 V4, Ü2: *beyt*; P1, P3, S1, S2, B2, L: *beyt*; S3: yok

22 *yahşını hem* V1: yok

23 Kon., A, P2, Ü1: *digen-dik*

24 Ü2'de son iki dize yok

(11) **Tenbîh**¹-**Kanâ**‘at istignâ sermâyesidür² ve şeref ü ‘izzet pirâyesidür³ (12) müflis-i kâni⁴ ğanî şâh ve gedâdın müstagnî. Tama‘ mezellet-ka⁵ delîl⁶ (13) ve ğanî tami‘ hvar u zelîl⁷. Tama‘ bile⁸ ol-ki⁹ alaalur ve almas, bu ‘adem-i [P1-87b] (1) tama‘ hiç saĥâvet-din ħalmas. Bu nev‘ saĥâ ehli kerîm¹⁰ ve tama‘¹¹ ħayli (2) le‘îm¹².

Naẓm¹³

Ĥvârlıĥ-lar başı tama‘ bilgil

(3) Dâyimâ ‘izz u men ħan‘ bilgil¹⁴

Barlıĥ¹⁵ ki, luĥf u keremi ‘âmm bolĥay, (4) yoĥsızlık-da¹⁶ aṅĥa barĥa il-din¹⁷ kâṁ bolĥay¹⁸. Kâṁ bolsa¹⁹ bârî ĥacâlet²⁰ (5) bolmaĥay ve il serzenişı-din²¹ melâlet²² bârî bolmaĥay.

Beyt²³

(6) Bu²⁴ def-i ĥacâlet irür kâṁ-ĥa²⁵

Nedâmet yoĥı ildin en‘âm-ĥa²⁶

¹ *yaĥşını* ..... *tenbih* V1: yok

² P2: *sermâyesi*

³ S1, S2, S3, P1, P2, P3, Ü1, L: *pirâyesi*

⁴ P3, Ü1: *ĝani* eklenmiş

⁵ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *mezellet-ĥa*

⁶ Ü1: *delîl-dür*

⁷ P, P2, Ü1: *zelîl-dür*

⁸ S1: *ile*

⁹ Kon. *kim*

¹⁰ Kon. *kerîm-dür*

¹¹ A, S2: *ĥaba*°

¹² P2: *le‘îm-dür*

¹³ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *beyt*; L, B1: *tenbih*

¹⁴ Kon., A, P2, P3, Ü1, Ü2: *tenbih* eklenmiş

¹⁵ S3: *yarlıĥ*

¹⁶ Kon. *yoĥsul-luĥ-da*; P2: *yoĥsul-lıĥ yoĥsızlık*; Ü1: *yoĥsul-lıĥ-da*

¹⁷ Ü2: *aṅĥa* eklenmiş

¹⁸ *yoĥsızlık-da* ..... *bolĥay* V4: yok

¹⁹ S1: *olsa*; *kâṁ bolsa* A: yok; P2: *bolmasa*

²⁰ V4: yok; Kon., L: *ĥacâlet bârî*

²¹ L: *serzenişı*

²² V4: yok

²³ P, B1: *naẓm* ; V4: *ķut’a*

²⁴ Kon. *ĥû*

²⁵ B1: *kâṁ-câh*

²⁶ B1: *en‘âm-câh*

(7) Tenbîh- Bat müyesser bolğan¹ kiç-ke tartmas ve ögmek bile² bahāsı
 (8) artmas. Sifāl³-i çüçek⁴ ki⁵ her daş-dın⁶ miñg çıkar, kıymeti bir⁷
 direm-(9)din artuk imes ve künde yüz⁸ sinsa kişi hayf dimes ve te'essüf
 (10) yimes. Çīnī ayağ⁹ kıymeti yasarda şu'übeti-ğa¹⁰ köredür
 asramağda¹¹ (11) ihtimām¹² kıymeti-ğa köre¹³ kıymeti az hürmeti az.

Beyt¹⁴

(12) Kayu metā' kim¹⁵ az vāki' olsa kıymet anğa
 İrür muvāfık anıñg kıymeti-çe hürmet anğa

(13) Tenbîh¹⁶- Şabr bile köp bağlğ iş¹⁷ açılır iş-te¹⁸ aşukқан¹⁹ köp
 [P1-88a] (1) tayılır²⁰ köp tayılğan köp yıkılır. İşte²¹ aşukmak yaş²² (2)
 oğlanlar²³ işi-dür²⁴ şabr bile²⁵ iş kılguçı tecribelğ²⁶ uluğ yaşlğ²⁷ (3)
 kişi-dür²⁸

¹ S1: olğan

² S1: ile

³ P3, B1, L: sifāl

⁴ P: çüçük sifāli-ge; P2, Ü1: çiçāk sifāli-ge

⁵ Kon. yok

⁶ her daş-dın P2: bir taş-dın

⁷ Kon. her

⁸ A: yok; P2: yüzi

⁹ B1: ayak

¹⁰ B1: şu'übeti-de

¹¹ P2, Ü1, Ü2, B1: asramak-da

¹² V4: ehām-da

¹³ Kon., P2 köredür; asramağda .... köre P'de yok

¹⁴ V4, A, P3, B1: nazm

¹⁵ S2: ki

¹⁶ T1, B1: yok

¹⁷ P, P2, Ü1: işler

¹⁸ Kon.: işde

¹⁹ P2, S3, Ü2, B1: aşuk-ğan

²⁰ köp tayılır B1: yok

²¹ P2, Ü2: iş-de

²² S3, B1: yok

²³ Kon., Ü1: oğlan

²⁴ B1: işi

²⁵ S1: ile

²⁶ A, P3, S3, Ü1: tecrübelik

²⁷ V, P, V1, T, T1: yok; A, P3, S3, Ü1: yaşlık

²⁸ Kon. kişi işi-dür

Nazm¹Her² kimse ki³ eylemes aşukmağnı⁴ hayāl(4) Yafragnı ipek kılar çiçek bergini⁵ bāl⁶

Muṭāyibe⁷- Rezl-i denī ki⁸ hezl (5) kılığ⁹ bolğay, küldürmek için taban-niñ¹⁰ kıçığı bolğay. Feseķa (6) hayli-de muḳallidī ki¹¹ garażı il külgüsü-dür¹², fāhişe¹³ ḳahbeniñ¹⁴ körgen-ni¹⁵ (7) körgüzgen közgüsidür. Rekīk hezl iştiğālī¹⁶ ki¹⁷ bolğay birev(8)niñ mücib-i infi'ālī¹⁸ yamanlarğa¹⁹ şî'ārdur ve²⁰ yaḥşî-larğa andın 'ār(9)dur²¹. Muṭayyibe²² ki bā'is-i inbisāt bolğay hoştur²³ ki mücib-i ferih ü (10) neşāt bolğay²⁴. Edāsıda rekīk güftār²⁵ yok, birevge andın hacālet ve (11) āzār yok. Ol zarāfet ü ibāhet-dür andın ki ötti (12) sefāhat-dur.

Beyt²⁶

Tabi'at hoş irür bolsa daḳāyık-dın aña zīb

(13) Çün boldı sefāhat niter ol sözni kişi²⁷ dip¹ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, L: *beyt*, P: *şî'r*² Kon. *hem*³ Kon. *kim*, A: yok⁴ P2, S3, Ü1, B1: *aşukmağnı*; Ü2: *aşukmak*⁵ S2, P2, Ü1: *berkin*⁶ S1: *meṭā*⁷ P2, S2, B1: yok; S1: *muṭayyibe*; S3, P3, L, Ü1, Ü2, A: *tenbih*⁸ Kon. *kim*⁹ Ü1, S3, P1: *kılığ*¹⁰ P, P2, S3, Ü1: *tapan*¹¹ Kon. *kim*¹² V, V2, V3, V4, T, T1: *külgüsü*¹³ P, P2: *fāhiş*; Kon. *güyā fāhişe*¹⁴ Ü1: *ḳahbe anıñ*¹⁵ Ü2: *körgenini*¹⁶ P, P2: *eşğālī*¹⁷ Kon. *kim*¹⁸ L: *bolğay* eklenmiş¹⁹ Kon. *ni ki* eklenmiş²⁰ *şî'ārdur* ve L: yok²¹ S1: *'ār*²² Kon. *muṭayyibegü*²³ Ü2: *hoş-dur*²⁴ S1: *olğay*²⁵ Ü1: *güftārı*²⁶ A, P3: *naẓm*²⁷ V4: *ulusıznu*

Tenbîh-Mey içmek [P1-88b] (1) nehy irür tîngri kavli, her hâl bile¹ anıñ² terki evli³. Aşikâr ve köp (2) içmek⁴ nâ-sâz, şartı mahfi içmek-dür ve az. Az içmegi⁵ hikmet-ka⁶ dâll⁷, (3) mahfi içmegi⁸ hüş ehliğa⁹ hısâl. Yağşı içmegi¹⁰ hilkatı¹¹ sâlim ilge hâl, (4) mutlak içmegi¹² 'âfiyet-ka¹³ me'al¹⁴. Ol-ki ümmü'l-habâyis bolğay, aña şifte (5) bolmağğa¹⁵ ümm-i habâseti¹⁶ bâ'is bolğay. Yamanrak içküci aña mağlûb(6)rak, her niçe yamanlığı zâhir¹⁷ bolsa¹⁸ anıñ kaşıda mahbûbrağ. (7) Bed-mest-ka¹⁹ dem-â-dem içkendin²⁰ ni behre ki²¹ ademî-lık²² katli-ğa²³ içer kadeh (8) kadeh zehr. Ahsüm²⁴ ösrük-lerdin²⁵ hâric²⁶ terâne²⁷, tilbe it-ler (9) uluşkan-dın²⁸ nişâne. Mest-ler arasında bir huşyâr, huşyâr(10)lar arasında bir mest hükmi bar. Menhî-dür ol-ki âşikâr²⁹ ta'at itkey, (11) âşikâr ma'siyet-ka³⁰ kör kim ni³¹ yitkey³².

¹ S1: ile

² V4: anı

³ B1: yok

⁴ Kon., A, S3, Ü2: içmegi

⁵ Ü2: içmekdür, B1: içmek

⁶ S2, S3, Ü1, B1: hikmet-ğa; P2: hükmet ehliğa; Ü2: hikmet-ke

⁷ âşikâr ..... dâl V4: yok

⁸ Ü2, L: içmek

⁹ B1: yok

¹⁰ Ü2, L: içmek

¹¹ P3: halkı

¹² Ü2: içmek

¹³ S2, S3, P2, Ü2: 'afiyyet-ğa; Ü1: 'afiyyet

¹⁴ V1, V3, V4: mağal

¹⁵ Kon. hem eklenmiş; P2, Ü1, Ü2, B1: bolmağğa; S3: bolmağ

¹⁶ Kon. emü'l-ḥebâyisi; P2: ḥabâseti

¹⁷ B1: yok

¹⁸ S1: olsa

¹⁹ S2, S3, Ü1, Ü2: bed-mestğa; P2: bed-mest

²⁰ Kon., L: içmeğdın

²¹ Kon. kim

²² Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: ademî-lığ

²³ P, P2: katli-din; B1: yok

²⁴ P, P2: akşâm; T, Ü1: aḥşâm; B1: aksüm

²⁵ Kon. esrüklerdin; V...?

²⁶ A, P3: yok

²⁷ P3, S3: tilbe, P2: tiler eklenmiş

²⁸ P2, B1: uluşğandın; Ü1: ulaşğandın

²⁹ P: âşikâre

³⁰ Kon. ma'siyet-ge; S2, S3, P2, Ü1, Ü2, L: ma'siyet-ğa

³¹ V4: ne yerge

Beyt¹

(12) Kimge kim Hâk rûzî eylep-dür² tarîk-i 'âfiyet³
Âşikâre eylemes ni ta'at ve ni ma'siyet⁴

(13) Tenbîh⁵-Köp digüçi⁶ köp yigüçi, tamuğ törige⁷ aşukup kitküçi⁸. [P1-89a] (1) Dimek-ke meş'ûf ve yimek-ke⁹ mağlûb ve hikmet şerefidin¹⁰ merdûd u meslûb¹¹. (2) Hasûd-ı bîmâr belki¹² mühlik maraz-ğa giriftâr, fâsık u humâr ziyân-zede ve (3) ziyân-kâr. Gıybet¹³ digüçi¹⁴ necâset yigüçi efyûnî¹⁵ vü bengî âdemî-(4)ler nengi. Tâmi' 'ömri¹⁶ zâyî' ve melâmeti¹⁷ şâyî'. İr kişi köp¹⁸ yasansa (5) lîve bolğay bu şıfat zu'afâğa şîve bolğay.

Nazm¹⁹

(6) İr kişige zîb ü zînet hikmet ü dâniş durur²⁰
Yağşı kiymek birle hâtûnlarğa ârâyiş-durur²¹

(7) Tenbîh-Karı ki²² kılğay ra'nâlig²³, tıflî durur²⁴ nâ-bâlig²⁵. Kîçik yaşlarğa²⁶ (8) uluğlar harekâtı aña delîl-dür ki²⁷, ni 'aklı²⁸ bolğay²⁹ ni

---

32 B1: itkey

1 V4: nazm; S3: kıt'a; B1: tenbih

2 S2, B1: eylep-tür

3 V4: ma'siyet

4 bu beyit Ü1'de yok

5 P: yok

6 A, P3, S3: ve eklenmiş

7 P, P2: tüpige

8 L: kigüçi

9 V2: meş'ûf

10 Kon. şerefidin-dür

11 Ü2: meslûb-dur

12 Ü2: yok

13 Ü2: 'ayb

14 Kon., A, P3, Ü1: belki eklenmiş

15 Kon. efyûn

16 Kon. 'ömr

17 S3: melâleti

18 S1'de yok

19 Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, L: beyt; P2, B1: yok

20 P, P2: dâniş irür; Ü2: dâniş turur

21 P2: ârâyiş irür

22 Kon. kim

23 P2, P3, S3, B1: ra'nâlık

24 Kon., A: durur; Ü2: dur

uyatı. (9) Karı ki¹, sahalın² vesme bile³ boyagay⁴ yigit dikdür⁵ ki⁶, anı⁷ gülāb⁸ (10) bile⁹ yugay. Müflis¹⁰ borc¹¹ alsa ki¹² bezl kılğay, sahal ārāste (11) kılur¹³ ki¹⁴ il¹⁵ hezl kılğay¹⁶. Eger borcığa sūd artar, öz (12) boynın bağlap zindānga tartar. İr kişi ki¹⁷, köp yasangay (13) ħired ehli anıṅ¹⁸ ‘aklı-dın osangay

Rubā‘ī¹⁹

[P1-89b] (1) ‘İd akşamı²⁰ tıfl ilgige²¹ cep rāst ħinā²²

Yā šāhid-i šūḥ ignige ħazz²³ u dībā²⁴

(2) Şayeste durur karı becüz delğ u ‘aşā²⁵

Körgüzse sahalığa²⁶ külerle‘uğalā

25 S2, S3, Ü1: *nā-bālğ*

26 V1, V3: *yaşalığlarğa*

27 Kon. *kim*

28 S1: *‘akl*

29 B1: *bar*

1 Kon. *kim*; Ü1: *ħizāb birle*

2 S2, S3: yok; P2, Ü1: *saḫalını*

3 Kon. *bilen*; S2, A, B1: *birle*; P, P2: *ħesāb birle*; *vesme bile* Ü1: yok

4 Kon. *boyagan*; P2, Ü2: *yugay*

5 P: *yigit*

6 Kon. *kim*

7 P, P2, Ü1: *it-ni*; V3: *anıṅ*

8 S1: *gül suyu*

9 S1: *ile*; P2, Ü1: *birle*

10 P: *ki* eklenmiş

11 S3: *borca*

12 Kon. *kim*

13 Ü2: *kılurğa*

14 Kon. *kim*

15 B1: yok

16 Ü2: yok

17 Kon. *kim*

18 V1, V2, V3, P, T: *anıṅ ehli*; P1, P2, P3, S1, S2, Ü2, L: *ehli-niṅ*

19 V3: *tenbih*; S3: *mesnevî*; Ü1: *rubā ‘ıyye*; L: *naẓm*

20 S3, B1: *aħşāmı*

21 B1: *ilige*

22 B1: yok

23 V3, V4, T: *ağlas*

24 S3: *dībā*

25 P: *‘aba*

26 T: *ağ saḫalığa*

(3) Tenbîh-Ganî-ğa çapan¹ kiymek andağ-dur ki², müflis-ka³ atlas u ketân (4) kiymek. Hüb yırtuk ton⁴ bile⁵ hem hüb, gül yamağlık çapanı bile (5) maḥbûb⁶. Zuḥal biyik⁷ maḳām bile⁸ mihr-i ḥāverî⁹ bolmas, dīv (6) bihişt ḥullesin¹⁰ kiygen¹¹ bile¹² perî bolmas¹³. Kem-pîr¹⁴ ḥarem nāzenîni mü (7) bolur¹⁵, keftâr gazāle-i Çînî mü bolur¹⁶. Qarı qahbe gül-güne vü vesme (8) bile¹⁷ yüz ve¹⁸ qaşlık¹⁹, buzuk mefsakadur²⁰ şengerf²¹ ü zengâr²² bile²³ (9) naḳḳāş-lık²⁴. Hvāce kim bîbî barıda²⁵ dādek-ke aylangay, bîbî-ning²⁶ (10) hem 'iffet²⁷ itegi qolğa bulğangay²⁸.

Beyt²⁹

(11) Kişige bolmasa öz şanığa şāyeste şıfāt

(12) Kılmasun 'ayb özi dikdin dağı andağ³⁰ ḥarekāt

¹ Ü2: *çefân*

² Kon. *kim*

³ S1, S3, P2, Ü1: *müflis-ğa*; Ü2: *müflis-ge*; L: *müflis*

⁴ S3: *don*

⁵ S1: *ile*

⁶ V3: *bolmas* eklenmiş

⁷ Ü2: *büyük*

⁸ S1: *ile*

⁹ A: *maḳām* eklenmiş

¹⁰ P2, S3: *ḥullesin*

¹¹ P, P2: *kiygeç*; Ü2: *kiymek*

¹² P, P2, S3: *yok*; S1: *ile*; S2: *birle*

¹³ S1: *olmas*

¹⁴ A: *kenîr*; Ü2: *kenfir*; B1: *kenpir*

¹⁵ P: *bolur mu*

¹⁶ P: *yok*

¹⁷ S1: *ile*

¹⁸ V1, V2, V4, T, A, P3, Ü2, B1: *yok*; V:?

¹⁹ Kon., P3, Ü2: *qaşlıg*

²⁰ P, P2: *sıkf-dur*

²¹ S3, P3: *şenkeref*; Ü1: *şenceref*

²² B1: *yok*

²³ S1: *ile*; *zengâr bile* V1, V3: *yok*

²⁴ Kon., Ü2, B1: *naḳḳāş-lıg*

²⁵ V, T1: *barında*

²⁶ A, P3, Ü2: *hem* eklenmiş; S3: *bibi hem*

²⁷ Kon., L: *iffeti*; P, V1, V2, V3, V4: *hem 'afet*

²⁸ P2: *tolğangay*

²⁹ P, V1, B1: *nazm*

³⁰ A, P3: *mundağ*; B1: *mundağ*

(13) **Tenbîh**-Nâ-dân-ga söz dimegi¹ aygâğdur² ve köp dimegi yortagdur³ [P1-90a] (1) ve az dimegi nâşih ve dimemeği muşlih. İl-niṅ⁴ maḥfi 'aybın peydâ (2) kılmak özin bî-i'timâd, özi dikni⁵ rüsvâ kılmak-dur. (3) Yok ki⁶ özi dikni⁷ ve özi-niṅ hem bu nev' 'aybın âşikâre⁸ kılmak-(4)dur⁹.

Beyt

İl 'aybı-nı ayturğa birev kim uzatur til¹⁰
(5) Öz 'aybını fâş eylegeli til uzatur bil

Tenbîh¹¹-İlm okup (6) 'amel kılmayan kârîz kazıp¹² toḥm salmağanğa oḥşar¹³ ya toḥm (7) salıp maḥşûl-dın¹⁴ behre almağan-ğa oḥşar¹⁵.

Beyt¹⁶

(8) 'İlm okup kılmayan 'amel-i maḥbûl
Dâne saçıp kötermedi¹⁷ maḥşûl

(9) **Tenbîh**-Ösrük sözige hikmet muhâlifi cevâb hıred-mend işi (10) imes ve tilbe remzige¹⁸ 'aql¹⁹ muḥtezâsı-dın özge hûş-mend (11) nükte dimes.

Meşnevî²⁰

Kişige niçe kilse müşkil hâl
(12) Hikmet ü 'aql aṅga irür²¹ ḥallâl²²

¹ S3: *dimek*

² P1: *aygâğ*- S3: *erbağ*

³ Kon., A, P3, S3, B1, L: *burtag-dur* eklenmiş; Ü1: *yüz dağ-dur* eklenmiş; P1, S1: *yok*

⁴ A, P3: *il-ni*

⁵ Ü1: *ve ilni* eklenmiş

⁶ S2, S3: *ki*

⁷ Kon. *rüsvâ kılmak* eklenmiş

⁸ V1: *peydâ*

⁹ *ve özi-niṅ* ..... *kılmak-dur* V1: *yok*; B1: *kılmak-tur*

¹⁰ P2: *dil*

¹¹ Ü1: *yok*

¹² P, Ü1: *yerni şeyâr kılıp*; P2: *yerni şeyâr itip*; S3: *kazup*

¹³ B1: *naẓm* eklenmiş

¹⁴ Kon., A: *maḥşûl-dın*

¹⁵ P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1, B2: *yok*; L: *almağan*

¹⁶ V1, B1: *naẓm*

¹⁷ V4: *kötermegen*

¹⁸ Ü2, B1: *remizige*

¹⁹ V: *'amel*

²⁰ Kon., V4, T, Ü2: *beyt*; V1, P2: *naẓm*; L: *yok*

²¹ P2, S3: *irür aṅga*

²² *aṅga irür ḥallâl* Ü2: *irür aṅga*. *Tenbih*; B1: *irür aṅga ḥallâl*

Tizek¹ atkaŋa² kim çiker yumruk
(13) Tonı³ yırtuŋ durur saŋalı yuluŋ⁴.

Müşfik⁵ nâşih⁶ sözün işitmegen-[P1-90b](1)niŋ⁷ sezâsı⁸ te'essüf yimek-
dür⁹ ve öziŋe nâ-sezâ demek.

Nazm¹⁰

(2) Hired-mend¹¹ pendı-ni körŋen açığ
Soŋğı-da¹² peşimân-lığı ni asığ

(3) Tenbîh¹³-Hüner-mend kaşıda bî-hüner ilig¹⁴ tipretmese¹⁵ 'ayb¹⁶ (4)
töhetin aŋga¹⁷ yaŋar¹⁸. İtelgüŋe toŋdarı-nıŋ küçi yitmese saŋğı¹⁹ (5)
bile²⁰ anı bulŋar²¹.

Nazm²²

Besâ 'âcız ki haşm astığa yatmış
(6) Ağız suyn anıŋ yüzige²³ atmış²⁴

¹ P, V1, V3, V4, P2, Ü1, B1: *kisek*

² A, P2, Ü1, Ü2, B1: *atkaŋa*

³ Kon.'da yok

⁴ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, L: *tenbih* eklenmiş

⁵ V3, V4: *muŋlaŋa*

⁶ Ü2: *nâşih-nıŋ*

⁷ Kon. *işitmegen-nıŋ*; Ü1: *işitmegeniŋ*

⁸ V3, V4, Ü2: *işi*

⁹ S3: *yimek-dür*; B1: *yimek-tür*

¹⁰ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1: *beyt*; V3: yok

¹¹ V3: *hired*

¹² V1: *soŋğıdın*; S2, S3, P2, Ü1, Ü2: *soŋğı-da*

¹³ V3: yok

¹⁴ Kon. *iligi*

¹⁵ V3, V4, T: *ata almasa*; V2: *atmasa*; B1: *tibretmegi*; L: *tibretmes*

¹⁶ B1: yok

¹⁷ V1, B1: yok

¹⁸ Kon., L: *taŋar*; Ü2: *yapar*

¹⁹ S3: *yime saŋğı*; Ü2: *saŋğı*

²⁰ S1: *ile*

²¹ Ü1 ve P2'de bu *tenbih* yok

²² Kon., S3, Ü2, B1, L: *beyt*

²³ Ü2: *yüzige*; B1: *ağıza*

²⁴ P: yok; *tenbih-hüner-mend* ..... *atmış* Ü1: yok; Ü2: *katmış*

Tenbîh-Şayyâdnîḡ balıḡka¹ (7) şest salmaḡı² nefis müdde'ası üçün-dür ve balıḡ-nîḡ³ hem (8) ḡarmaḡka⁴ giriftâr bolmaḡı⁵ cü'⁶ belâsı üçündür⁷.

Nazm⁸

(9) Boldı şayyâdḡa⁹ vü şaydḡa¹⁰ nefis ârzüsü ḡayd

(10) Yoksa ni ol idi şayyâd ni bu irdi anḡa¹¹ şayd¹²

(11) Tenbîh¹³-Az¹⁴ demek ḡikmet-ḡa¹⁵ bâ'is ve az yimeḡ şıḡḡat-ḡa¹⁶ bâ'is (12) aḡzıḡa kirgenni¹⁷ demek nâ-dân işi¹⁸ ve allıḡa¹⁹ kilgenni²⁰ yimeḡ ḡayvân işi²¹.

(13) Beyt

Köp demek birle bolmaḡıl nâ-dân

Köp yimeḡ bile²² bolmaḡıl ḡayvân

[P1-91a] (1) Tenbîh²³-Gâlib düşmen zebûnıḡ²⁴ bolsa²⁵ şâd bolma ve işi²⁶ endîşe(2)sidin âzâd bolma kim siyâseti-de taḡammül vâcib-dür ve ri'âyeti-de te'emmül²⁷.

¹ Kon., P2, S3, B1: *balıḡ-ḡa*; S2, Ü2: *balıḡ-ḡa*; Ü1: *balıḡ-ḡa*

² V: *sala almaḡı*; Ü2: *salmaḡı*

³ V4: *balıḡ-nı*; P2, S3, Ü2, L: *balıḡ-nıḡ*

⁴ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *ḡarmaḡḡa*

⁵ Kon., V: *bolmaḡay*

⁶ P2, P3, S3, Ü1: *belâs* eklenmiş

⁷ A, S1, P3, B1, L: *üçün*

⁸ Kon., A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *beyt*; P2: yok

⁹ P3: *şayyâdḡa*

¹⁰ A, P3: *şayyâdḡa ve şaydḡa*

¹¹ S1: yok

¹² *tenbîh-mecâzî 'âşık-ḡa ..... şayd* B2: yok; A, P3, Ü1: *ḡayd*

¹³ V2: yok; *ni ol idi ..... tenbîh* B1: yok

¹⁴ B1: yok

¹⁵ A, S2, P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *ḡikmet-ḡa*; B2: *ḡikmet-ge*; B1: *ḡilmet-ḡa*

¹⁶ A, S2, Ü2: *şıḡḡat-ḡa*; B2: *sıḡḡat-ge*

¹⁷ P, Ü1: *kilgen-ni*

¹⁸ P2, S3: *ışı-dür*

¹⁹ Kon. *allına*

²⁰ P2: *kilgeni*

²¹ V4: *verzişi*

²² Kon., S1, S3, P2, P3, Ü1, Ü2: *birle*

²³ B2: yok

²⁴ P2, Ü1: *zebûnıḡ*

²⁵ S1: *olsa*

²⁶ L: *ış*

²⁷ P: *vâcib* eklenmiş; *ve ri'âyyeti-de te'emmül* P2: yok

Nazm¹

(3) Düşmen recā² vü havfı diseñg kim fen olmağay
Andağ tiril ki kimse³ sañga düşmen olmağay

(4) Tenbîh-‘Âlim⁴ ki⁵ cāhil-ni muḳābeleğa kiltürüp ilzām kılmağı heves
(5) bolğay, anıñg özige uşbu ihānet oğ⁶ bes bolğay. (6) ‘Âlim⁷ kirek ki⁸ öz
‘ilmi-niñg pāye vü miḳdārın asrağay ve gevherni⁹ imtiḥān (7) üçün
taşğa¹⁰ urmağay¹¹.

Nazm¹²

Hāreğa¹³ her kişi kim dürr-i semīn-ni urğay
(8) Hired añlar ki ḳayu bir¹⁴ birini¹⁵ sindurğay
Tenbîh¹⁶-Gevher balçık-ḳa¹⁷ (9) tüşken¹⁸ bile¹⁹ kıymeti uşalmas ve öz
bahāsıdın ḳalması²⁰ (10) işek mıncağın²¹ tātğa²² tikken²³ bile²⁴ firūze
yirin tutmas ve (11) hıç kim anıñg kem bahālının unutmas.

Kıt‘a²⁵

¹ Kon., Ü1, Ü2, L: *beyt*; A, P3: yok; S3: *tenbîh*

² V4: *ricāṣ*

³ Kon. *kiyse*

⁴ Kon. *‘ulemā*

⁵ V, V4: yok

⁶ V2, V3, V4, S1, S2: yok

⁷ Kon. *‘ulemā*

⁸ Kon., P: yok

⁹ P: *gevheri*

¹⁰ Kon., S3, Ü1, Ü2: *taşğa*

¹¹ B1: *urğay*

¹² Kon., A, P3, S3, Ü1, L: *beyt*; Ü2: yok

¹³ Ü2: *ferd hāreğa*; B1: *hārege*

¹⁴ A: *biri*; Kon. *beyā*

¹⁵ Ü1: *birin*

¹⁶ B1: yok; *düşmen ricā* ..... *tenbîh* B2: yok

¹⁷ S2, S3, Ü1, B1: *balçık-ğa*; Ü2: *balçığ-ka*

¹⁸ Ü1: *tüşkeni*

¹⁹ S1: *ile*

²⁰ B2: yok

²¹ Ü1: *mincağı*; Ü2: *muncağın*

²² A, P3: *tāt-ka*

²³ P: *tikkeni*; A, P3: *tikilgen*; Kon. *tikmek*; Ü1: *tikilgeni*

²⁴ S1: *ile*

²⁵ P, S3: *meşnevî*; V1: *rubā‘î*; B2: yok; B1: *beyt*

(12) Zîver bile¹ şekli hûb² bolmas³

(13) Her kız ki irür⁴ yaman liķālīg⁵

Her niçe karangu⁶ bolsa hûcre

Şem' anda bolur füzûn ziyālīg⁷

[P1-91b] (1) Tenbîh⁸-Kâbil-ğa terbiyet kılmamak⁹ zulm-dur ve nâ-kâbil-ğa terbiyyet¹⁰ (2) hayf. Anı 'adem-i terbiyet bile¹¹ zâyi' kılma ve muñga terbiyeting-ni¹² zâyi' (3) kılma.

Kıt'a¹³

Kâbil-ğa terbiyet irür ol nev' kim güher

(4) Tüşse necâset içre yugay kimse anı¹⁴ pāk¹⁵

Ger it üzümige¹⁶ kişi mey¹⁷ birle birse su¹⁸

(5) Bu terbiyet bile¹⁹ kıla algay mu²⁰ anı tāk

Tenbîh-Hezl-ğa şüru'-dın bî-hürmet-(6)līg²¹ artar ve hezl-niñ nihâyeti cidālğa²² tartar. Köp lehv hayâ perdesin (7) çāk iter ve edeb ü hürmet

¹ S1: ile

² Kon. ħarāb

³ S1: olmas

⁴ Kon. ayāver (yazım yanlış olmalı!)

⁵ S2, S3, P3, A, B2: liķālĥk

⁶ P: karāñġu

⁷ A, P3, S3, L: ziyālĥk

⁸ B2: yok

⁹ S2, S3, Ü1: kılmamaġĥ; P1, S1: kılmak

¹⁰ Ü2: kılmak eklenmiş

¹¹ S1: ile

¹² Ü1: terbiyyet-niñġ

¹³ P: beyt; L: nazm

¹⁴ S1: anı kimse

¹⁵ P: tenbih eklenmiş

¹⁶ S2: üzümü-ğa

¹⁷ A: kı

¹⁸ L: altun ayaġ bile kişi ger it-ğa birse su

¹⁹ S1: ile

²⁰ P: kıla ilġay mu

²¹ Kon. oĥ eklenmiş; S3, Ü1: bî-hürmet-lġ

²² A, P3: cidālğa; Kon. cezl-ğa; Ü2, S2: cedelġa; L: ĥaddġa; S1: cedlġa

ehlin bî-bāk¹. Kıla alğança ta'zim ü edeb (8) bināsın yıķma ve² hayā³ vü hürmet halvetidin⁴⁵ taşķarı çıķma.

Beyt⁶

(9) İmān-ğa irür nişān hayā birle edeb

Hürmet bile ta'zim sa'ādet-ķa⁷ sebeb⁸

(10) Hayā⁹ vü mü'eddeb¹⁰ aṅḡa¹¹ kim bolsa¹² laķab

Maķşüdiḡa kiç¹³ yitse 'aceb aṅḡla 'aceb¹⁴

(11) Tenbîh- Fāsık barı millet-de nā-dān-dur¹⁵ ve pāk-revler¹⁶ arasında

(12) nā-dān-raķ¹⁷, fışķ¹⁸ barı ķarîķ-da yaman-dur¹⁹ ve pārsālîķ (13)

libāsı-da yamanraķ²⁰. Ni ilge²¹ yār sin özünḡni ol nev' tüz [P1-92a] (1)

niçük ki bar sin²² özünḡni andaķ²³ körgüz.

Meşnevi²⁴

(2) Hayā vü edeb birle tüzgil ma'āş

Yana²⁵ eyle ta'zim ü hürmet-ni fāş

(3) Ni il yarı bolsaṅḡ²⁶ alar rengi²⁷ bol²⁸

¹ P, Ü1: *iter* eklenmiş

² Kon. yok

³ P, S2: *ķab*; S3: *edeb*

⁴ B1: *halvetin-din*

⁵

⁶ Kon., A, P3, B1, L: *rubā'î*; S3: *ķıt'a*; Ü1: *rubā'îyye*

⁷ A, S3, Ü1, Ü2, B1: *sa'ādet-ğa*

⁸ B1: *ķa'b*

⁹ V1, V2: *ķayān*; T: *müheyyā*; *ķüsni*

¹⁰ Ü2: *müddet*

¹¹ B1: *aṅḡla*

¹² V4, B1: *boldı*

¹³ B1: *ķim*

¹⁴ V4: yok

¹⁵ V4: *yamān-dur*; B1: *pārsālîķ* eklenmiş

¹⁶ V4, T: *pāķlar*

¹⁷ V4, T, B1: *yaman-raķ*

¹⁸ B1: *fāsık*

¹⁹ Ü1: *yaman*

²⁰ *ve pāk-rūlar ..... yamanraķ* P: yok

²¹ P: *ķim* eklenmiş

²² A: *yarsın*

²³ S2, S3, Ü1: *ol nev'*; B1: *andaḡ*

²⁴ V2: *ķıt'a*; V4: *naẓm*; L: *beyt*

²⁵ B1: *velî*

²⁶ S1: *olsaṅḡ*

Niçük bar iseñg tutkıl¹ ol sarı² yol

(4) Tenbîh-Sehv ü haṭā beşeriyet lâzımı-dur haṭā vü sehvin aṅlap (5) mütenebbih bolğan sa‘âdet-mend âdemî-dür³. Haṭāsın zâyıl kılur ol-ki (6) i‘tirâf sarı kaytkay⁴ ve muzâ‘af kılur ol-ki delîl icrâ kılıp (7) herze ayt kay⁵. Mübâlağası niçe köprek sehvi peydâraḳ⁶ ve mükâberesi⁷ (8) niçe artuḡraḳ⁸ özi ilge rüsvâraḳ.

Meşnevi⁹

(9) Haṭāga tedârük ni-dür bî-hilâf

‘İyân kılmaḳ öz sehviḡa i‘tirâf

(10) Ve ger kılsa sehviḡa icrâ delîl

Ki yaḡşı-dur eyler iki ança bil¹⁰

(11) Tenbîh-Her ḡanî ki tirigligide¹¹ iḡsânıdın¹² köñgöl-lerni şād kılmaḡaylar¹³ (12) ölgendin¹⁴ soñ¹⁵ anı¹⁶ du‘â bile¹⁷ yād kılmaḡaylar¹⁸. İḡsân tiriglig-de (13) yaḡşı at-dur¹⁹, ölgendin soñ dūzaḡ ‘azābıdın²⁰ necât-dur²¹.

Kıt‘a²²

27 B1: yarı

28 S1: ol

1 S2, S3, Ü1: tutḡıl; B1: koyḡıl

2 B1: ol say

3 P3, S2, S3, L, A, B1: âdemî

4 S2, B1: kaytkay

5 S3, Ü1, Ü2: aytḡay

6 ‘Alim kirek ki..... peydâraḳ (uzun bir bölüm) P2: yok

7 P2: mukaberesi

8 Ü1: artuḡraḳ

9 V1, T1, B1: beyt; V4: kıt‘a; V, V3, L: nazm

10 kıt‘a kâbilḡa terbiyyet ..... bil B2: yok

11 P2: tiriglig-de; B2: yok

12 Kon. iḡsândın

13 P2: kılmaḡay

14 S2: ölgendin

15 P: kimse eklenmiş; V4: hîç-kim

16 P2: kimse eklenmiş

17 S1: ile

18 P2: kılmaḡay

19 B1: at-tur

20 V1, V3, V4, B1: otıdın

21 S1, S2, S3, P1, P2, P3, B1, B2, L: necât

22 V, V1: beyt; V3: meşnevi; B2, L: yok

[P1-92b] (1) Kişide barça ahlāk¹-ı hamīde

Çū cem' oldı² koyarlar³ atın ihsān

(2) Biri andın saḥādur bir⁴ mürüvvet

Ki⁵ bu⁶ ger yok-tur⁷ insān irmes⁸ insān

(3) Tenbīh-Baḥīl-niṅ andak⁹ ki bu kün tapkanı¹⁰ zaḥīre bolgay (4)

taṅla kabri¹¹ hem bu künki¹² ma'āşı öyi dik tīre bolgay. Zühd ü takvā

(5) barça vakt-de dil-pesenddür yigit-lik-te¹³ dil-pesendraḳ¹⁴. (6) Cürm ü

ma'şiyet barı çağda nā-pesenddür ve ḳarı-lıḳ-da nā-pesend(7)raḳ¹⁵.

Yaḥşı-lıḳ¹⁶ ve yamanlıḳ-nı¹⁷ kim ḳıldı ki¹⁸ cezā körmedi şalāḥ (8) u

fesād toḥmın kim ikti ki¹⁹ urmadı.

Beyt²⁰

(9) Yaḥşı-lıḳ²¹ toḥmın saçḳıl²² kim budur diḥkāṅa²³ söz²⁴

(10) Kim ḳayu dāne ki iktiṅ²⁵ 'abre²⁶ tut²⁷ hem²⁸ anı köz²⁹

¹ B1: iḥlās

² P: eyler; A: yok

³ S3: koyarlar

⁴ V1, V3, V4, Ü1: biri

⁵ P, P2: yok

⁶ P, P2: bular

⁷ B2: yok durur

⁸ L: irmek

⁹ B2: andak

¹⁰ Ü1: tapkanı

¹¹ S2: ḥaberi

¹² Ü2: bu kün

¹³ Kon., P2, S3, Ü1, L: yigit-lik-de; A, P3, B1: ḳarılıḳ-da; Ü2: ḳarılıḳ-da

¹⁴ yigit-lik-te dil-pesendraḳ V1, V2, V3, V4, T, T1: yok

¹⁵ cürm... nā-pesendraḳ Kon. tevbe vü istiḡnā heme vakt-de sūd-menddür ḳarılıḳ-da sūd-mendraḳ; P, P2, Ü1: ve ḥlm u ḥayā ehli her yerde ercümenddür uluḡlar naẓarında ercümendraḳ; P3, S3, Ü2, B1, L: yok; V: yok?;

¹⁶ Ü2, L: yaḥşı

¹⁷ P, S2, S3, Ü1: yaman-lıḳ; P2: yaḥşılık ve yamanlık; Ü2: yamanlık-nı

¹⁸ A: yok; Kon. kim

¹⁹ Kon. kim

²⁰ B2: yok

²¹ A, P2, P3, Ü1, L: yaḥşı-lıḳ

²² P2, S3, Ü2, B1, B2, L: saçḳıl

²³ V3: dünyāḡ; B1: diḥkān

²⁴ B1: sözni

²⁵ B2: ikti

²⁶ V3: semere; Kon. ḡayr; söz ..... ḡübre P: hemān söz ber ni kim iktiṅ bu kün barın; A: ḡübre; P2, P3: ḡayre; Ü2: ḡayr

(11) Tenbîh-‘İzzet ehli ki mezellet-ka¹ tüşti² san‘at ili³ yoktur⁴ (12) ve suâl tili⁵. Anğa teraḥḥum kılmağnı⁶ ganîmet⁷ bil ve iligîng-din (13) kilgençe⁸ ihsân kıl. Yigit gedâ ki⁹ bil ura alur ve otun taşımağnı¹⁰ [P1-93a] (1) bilür anğa nime birgen tîngri¹¹ mālın zāyi‘ kılur¹².

Tenbîh¹³-Zer-beft (2) kisvet-lîğ¹⁴ dünyâ güzîn, necâset üstideki¹⁵ iltırağuç¹⁶ çipin. (3) Mutakḳî pāk-rev mescidde¹⁷ mu‘tekif bolğan çağı, muşhaf evrakı arasında (4) gül yaфраğı.

Meşnevî¹⁸

Biri Beytü’l-ḥarām¹⁹ içre ferişte

(5) Biri deyr içre şeytân²⁰ barça işte²¹

Ni hâcet şerḥ²² kılmağlık²³ tefâvüt

(6) Ki Beytu’llâh-dın-dur fark sābit

27 V3: yok; Kon., Ü2: tutma

28 P, Ü2: yok

29 Bu dize P2 ve Ü1’de şöyledir: *Her ni-kim iktiṅg bu kün yarın hemân tut anı köz; ‘abre ....köz B2: tutğıl anı anda*

1 S2, S3, P2, Ü1, Ü2: mezellet-ğa

2 P, P2: tüşkey

3 P, P2: ilgi

4 V3: bolmas

5 S3: bar eklenmiş

6 P2, Ü1, Ü2, B1: kılmağnı

7 A: yok

8 V1: kilgünçe

9 gedâ ki S2: ki eger

10 Ü2, B1: taşımak-nı

11 V3, V4, T, B1: ḥakk; V1, V2, Ü2, B1: ḥakk-nıṅ

12 Bu tenbih B2’de yok

13 V2: yok

14 A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: kisvet-lîğ

15 V1, V2: üstide

16 Kon. iltüreğüçi; P2, Ü1, Ü2: ildireğüç; L: öltüreğüç

17 P1’de altta mescidğa yazılmış; P3: mescidka

18 V, V4, T1, L: nazm; S3: meşnevî; B2: yok

19 S3: beyt-i iḥrām

20 V1, B1: pinhân

21 B1: işde

22 A: şüru‘ P3: şer‘

23 Kon., A: kılmağlık; P2, S3, Ü1, B1: kılmağlık

Tenbîh¹-Bilmegen-ni sorup örgengen (7) 'âlim ve 'ârlanıp sormağan² özige³ zâlim. Az az örgenip dānā (8) bolur⁴, kaçre kaçre yığılıp⁵ deryā bolur⁶. Örgenürdin kaçkan⁷ (9) levend⁸ ve yüzige⁹ hîle¹⁰ vü bahāne¹¹ işigin açkan¹² tanand¹³. Ve imgek tartıp (10) 'ilm¹⁴ örgengen¹⁵ hîred-mend¹⁶.

Nazm¹⁷

'İlm-din 'ārī ulus-nıng cāhil-i hodgāmesi
(11) Örgenürge¹⁸ cidd ü cehd itken cihān'allāmesi¹⁹

Tenbîh-Gedā-zāde-i hîred-mend (12) ekābir hem-rāzı, gani-zāde-i levend erzāl dem-sāzı. Ol 'ilm ü dāniş (13) yüzidin selātin-ni kılıp hācet-mend, bu cehl²⁰ ü 'inād²¹ fartıdın hālāyık [P1-93b] (1) kaçıda nā-pesend.

Kıt'a²²

Besa yegāne-i müflis ki mülk sultānı
(2) 'Ulūm mes'eleside irür²³ aṅga muhtāc
Basa cehālet ü bî-bāklık²⁴ fenni-de gani
(3) Ki anı şultān²⁵ öz²⁶ mülki-din²⁷ kılur ihrāc

¹ S3: yok

² P: sormağay; A: sormegen

³ B1: özi

⁴ S1: olur

⁵ S3: yığılıp

⁶ kaçra ..... bolur B1: yok

⁷ S3, B1: kaçgan

⁸ örgenürdin kaçkan levend P2: yok

⁹ V2, Ü2: közige

¹⁰ P2, Ü1: meyl; S3: yel

¹¹ ve bahāne V4, Ü2: yok; B1: bahā

¹² P2, S3: açgan; Ü2: açken; B1: yok

¹³ S3: tünd

¹⁴ P2: hîred-mend eklenmiş

¹⁵ Ü1: 'ākil eklenmiş

¹⁶ B2: dāniş-mend

¹⁷ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: beyt

¹⁸ 'İlm-din ..... itken T1: yok

¹⁹ T1: yok; B2'de bu beyit yok

²⁰ B2: cāhil-lık

²¹ B2: yok

²² V4: yok

²³ T: bolup

²⁴ S3: bî-pāklık

²⁵ anı şultān P2: pādīşāh anı; Ü2: şeref anı

Tenbîh-Tınc köngül bile¹ (4) yavğan omaç yaşıraq ki² tekellüf ü meşakkat bile³ kandi gülâc⁴. İski (5) çapan bile⁵ fariğ tofrağda oturmak yaşı-raq ki⁶ zer-beft haftân (6) kiyip birev allıda⁷ turmak.

Kıṭ'a⁸

Gedālıg būriyāsı üzre miskin

(7) Ki ḥāṭır fāriğ olğay her ta'ab-dın

Köp artuḡ kim bolup⁹ öz dikke¹⁰ me'mūr

(8) Ḥazẓ u dībāda¹¹ yer tutsaṅ ṭarab-dın

Tenbîh-Kişi¹² her¹³ kavm-niṅ kim sülük (9) u¹⁴ āhengın tutar¹⁵, tedric bile¹⁶ hem-ol kavm-niṅ rengin tutar¹⁷. (10) Her kimge ki¹⁸ pey-revlıg iter ol mütāba'at ḥāşşiyeti-din ol¹⁹ yitken²⁰ (11) yirge yiter eger bu söz saṅa körünse muḥāl, Aşḥāb-ı Kehf ile²¹ it-(12)leridin²² ḥisāb al.

Kıṭ'a²³

Nebî oğlu tamuḡnı kıldı mesken

26 S1: özi

27 S1: mülk-din; B1: ilgidin

1 S1: ile; P2: yok

2 Kon. kim

3 S1: ile

4 S3, L: tenbîh eklenmiş; kıṭ'a besā .... gülâc B2: yok

5 S1: ile

6 Kon. kim

7 P: ileyinde; S3: ileyide

8 V4: rubā'ī L: nazm

9 V1, V2, V3, V4, B1: bolur

10 V1, V2, V3, V4: özünge

11 S3: dībāda (istinsah hatası olabilir)

12 P, P2: her kişi kim

13 P, P2: bir

14 kim sülük u P: yok; P2: sülûkı

15 Kon. tüzer

16 S1: ile

17 tedric ..... tutar V, V1, V2, V3, V4, T, T1, A, P3, B1, L: yok

18 Kon. kim; P3: yok

19 B1: yok

20 S3, Ü1: yitken

21 Kon., S2, S3, P3, Ü1, Ü2, B1, L: bile

22 Ü2: iti-din; B1: it-din

23 V, T1: nazm

(13) Tamuğ ehli gürühün çün¹ irişt²
 Velikin cennet ehli pey-rev³ it
 [P1-94a] (1) Yitişt⁴ kayda kim ol il⁴ yitişt⁴

Tenbîh-Âdemî şerîfû'l kevneyn-(2)dür ve it necesü'l-'ayn ammâ haq- nâ-
 şinâs ü bî-vefâ âdem haq-şinâs ü (3) vefâlg⁵ it-din kem. Vefâlg⁶ kutuz it
 yahşırak⁷ kim vefâsız⁸ hoş⁹ (4) bernâ yigit¹⁰.

Kıt'a

Bî-vefâ haq- nâ-şinâs ildin yırağlık¹¹ iste¹² kim
 (5) Kilmedi hergiz alardın gayr-ı bî-dâd ü cefâ
 İt-ke it-lik eylemek cân u köngül birle bolur¹³
 (6) Haq-şinâs olsa vü bolsa anda¹⁴ âyîn-i vefâ¹⁵

Tenbîh¹⁶-Nefs-perverdin hüner kilmes (7) yimek-din özge ve nefis-perest-
 din nef yitmes dimek-din özge. (8) Ol biri barı harâm¹⁷ ta'am-din ve bu
 biri barça öz ta'rifi (9) kelâm-din¹⁸.

Meşnevi¹⁹

Ol biri loğma vü nevâle sözün
 (10) Aytıp ança ki hâlî eylep özin
 Bu öz evşâfı-ğa mu'arraf ola
 (11) Eyleben bezm ü encümenni tola

¹ gürühün çün B1: gürühüğe

² V3, V4, T: yamanlarını gürühüğe irişt; V, T1: yok

³ V3, V4, T: pey-revdin sa'âdet câddesiğe; B1: pey-revdin

⁴ B1: ü

⁵ S2: yok

⁶ A: vefâsız; P2, Ü2, L: vefâlık

⁷ P: hoş-raq

⁸ B1: bî-vefâ

⁹ P,: yok; A, V2, Ü2: nâ-hoş; B1: yok

¹⁰ V2: yok

¹¹ Kon., P3, S3 yarağlık; S2, P2, Ü1: yarak-lık; Ü2: yıraklık

¹² V1: alsa

¹³ S1: olur; A, P3: bu-tur

¹⁴ P2: andın

¹⁵ kıt'a Gedâlg büriyâsı ..... vefâ B2: yok

¹⁶ V3, V4, T: yok

¹⁷ V3, V4, T, B1: helâl ü harâm

¹⁸ ol biri ..... kelâm-din P, P2, Ü1: yok

¹⁹ V3: kıt'a; V4: beyt; V, V1, T, T1, B1: nazm; L: şi'r; B2: yok

Tenbîh-Tiṅgri il 'aybı-ğa nâzırdur¹ (12) vü sâtirdür² bâ-vücûd ki³ cezâsığa kâdirdur. Ve tiṅgri⁴ düşmeni anı körmes (13) ve⁵ bilmes, ammâ töhmet bile⁶ fâş kılurda⁷ takşır kılmas⁸.

Meşnevi⁹

[P1-94b] (1) Tiṅgri işin kılmaḵ irür farz-ı 'ayn

Kim körüben eylememek şür u şeyn

(2) Körmeyin ol-kim işi bühtân irür

Bil ki bu haşlet bile¹⁰ şeytân irür

(3) Tenbîh-Ḥired-mendğa¹¹ il haṭâsıdın pend yiter ve şavâb¹² yolığa 'azm (4) iter. Andın burun¹³ ki¹⁴ anıṅ¹⁵ haṭâsıdın pend alğaylar ve 'aybın (5) anıṅ¹⁶ yüzige¹⁷ salgaylar¹⁸.

Kıṭ'a¹⁹

'Aḵıl çû körse ilde haṭâ ictinâb itip

(6) Andın şavâb yol²⁰ sarı mâyil kılur²¹ özin

Koymas anıṅ haṭâsı-ğa il eylep²² i'tirâz²³

(7) Ayturğa²⁴ yüzi utrusıda sehvi-ning sözün²⁵

¹ V1, V2, A, S2: nâzırdur

² S2: sâtir, ve sâtirdür V2, Ü2: yok

³ Kon. kim

⁴ P1, S1: yok

⁵ körmes ve V3, V4, T: yok

⁶ S1: ile

⁷ P, P2: hiç eklenmiş; V4: kılmaḵda; S3: kılur

⁸ P: yok

⁹ V1, V4, T, B1: nazm; V, T1: beyt

¹⁰ S1: ile

¹¹ Ü2: ḥired-mendge

¹² V4: şevâb

¹³ S3: yok

¹⁴ Kon. kim; burun ki V4: sonḡ

¹⁵ A, P3: andın

¹⁶ B1: yok

¹⁷ P: sözige

¹⁸ P2: salgay

¹⁹ P, V1: beyt; L: nazm

²⁰ B1: il

²¹ A, P3: kılup

²² V1: ictinâb; B1: yok

²³ B1: ictinâb

²⁴ P2, Ü1: ayturda

²⁵ Koymas ..... sözün P: yok; P3 ve Kon.'da tenbih, P'de bu kısım eklenmiş

Şebâb eyyâmı¹-(8)Yigit-lik 'ömr² gülşeni-niñ bahârı-dur, hayat şebistânı-niñ nehârı-dur³. (9) Bu biridin 'ıyş u neşât gül-leri-niñ açuğluğ⁴, ol biri-din⁵ (10) zevk u inbisât öyleri-niñ yaruğluğ⁶. İnsân-niñ zîb ü ra'nâ(11)lıgı andın ve beşerniñ tâb ü tüvânlıgı andın⁷. Havâss u kuvveğa andın (12) kuvvet ve cevârih ü 'azâğa andın şıhhat köñgölge⁸ 'ışk âşûbı andın (13) hâdis ve şühlar⁹ sarı âşüfte bolmakka¹⁰ ol bâ'ış. Yigit-lerge [P1-95a] (1) hüsñ ü nâz tuğyânı anıñ mağrûrluğıdın¹¹, karılarga eşk¹² ü (2) niyâz tûfânı anıñ mehcûrluğı-dın. Kız öyi meş'ali andın rüşen ve (3) yüz bâğı encümeni andın gülşen. Nâzenin-ler¹³ hüsñ¹⁴ istignâsı-ğa sebep (4) ol ve 'ışk-âyın-lerğa 'ışk belâsı-dın mücib¹⁵-i renc ü ta'ab ol. (5) Zeber-dest-ler başıda mülk hevâsı şûrı andın ve zîr-dest-ler (6) ayağıda hem mülk-din celâ¹⁶ bolup kaçmak zûrı andın. Çâbü-k-ler (7) anıñ neticesidin¹⁷ meydânda¹⁸ tekâver çapıp, belki ol¹⁹ tekâver hem anıñ (8) neş'esidin meydânda yügürürge²⁰ kuvvet tapıp. Hem ma'siyet-din (9) nefis-ka²¹ yigitlik-de²² kâ²³ tapmak²⁴, hem 'ibâdet-din rûh-ğa (10) yigit-lik-te²⁵ biyik²⁶ makâm tapmak²⁷. Harâbât ehli-ğa rindlıg²⁸ ve

¹ Kon., Ü2: şebâb eyyâmı zikride; V1, V3, A, P3: yok; P2: bu kısım şebâb eyyâmı zikrededür. Tenbih; B1: şebâb zikride; tenbih-Tiñgri il 'aybıga .....eeyyâmıda B2: yok

² S2, S3: 'ömr

³ V2, Ü2: meş'alidür; S1, S2, S3, P1, P2, P3, B2, L: nehârı; T1: nûrı

⁴ P2: açuk-lıg; Ü2, B1: açukluğ

⁵ S2, Ü2: birdin

⁶ P2: yaruğluğ; B1: yaruqluğ

⁷ Ü2: yok; beşerniñ..... andın B2: yok

⁸ B1: köñgölga

⁹ B2: şüh

¹⁰ P2, S3, Ü1: bolmak-ğa

¹¹ S2: mağrûrluğdın

¹² Ü1: 'ıyş

¹³ Ü2: nâzenin; mehcûrluğdın ..... nâzeninler: B2: fertutluğdın karılar eşk-i hüsñ

¹⁴ S3: hüsñ; Ü1: yok

¹⁵ P, P2, V1, V2, V3, V4, T, Ü2: yok

¹⁶ B2: cüdâ

¹⁷ anıñ neticesidin Ü2: yok

¹⁸ Ü2: anıñ neticesidin eklenmiş

¹⁹ P, S3, Ü1: yok

²⁰ Ü2: yügürürde; B1: yügürtürge

²¹ Kon., P2, S3, Ü1: nefis-ğa; Ü2, B1: yok

²² A, P3, L: yigitlik-te; P, P2: yigit-lik-din

²³ A: yok

²⁴ P, P2, Ü1: yok

²⁵ Kon., Ü2, B1 yigitlik-de; P2: yigitlik; Ü1: yigitlik-de

²⁶ B1: yok

²⁷ S2, P, P2, S3: yok; hem ..... tapmak B2: yok

mest-lığ¹ (11) yigitlik-te² dil-pezîr ve münâcât ehliğa pârsâlıg ve hüdâ-perest-(12)lıg³ yigit-lik-te⁴ bî-naẓîr⁵.

Rubâ'î⁶

Aẖbâb yigit-likni ğanimet tutuṅguz⁷

(13) Özni karı-lık⁸ miḥneti-din⁹ korkutuṅguz¹⁰

Āyin-i 'adâvet ü ḥaseddin ötüṅgüz¹¹

[P1-95b] (1) Her nev' ile özni niçe kün avutuṅguz¹²

Şeyḥūḥat¹³ zikride¹⁴-Şebâb (2) meyi-niṅ maḥmûrluĝı¹⁵ karılık¹⁶ ve yigit-lik şıḥḥatı-niṅ rencûrluĝı (3) karılık¹⁷. Şeyḥūḥat¹⁸ eyyâmı neşât ehlin¹⁹ nâ-şâd kılar kim âdemî kaddin (4) ḥam kılip²⁰ 'ömr bile²¹ ḥayr bād kılar. Heves ü arzûlar şâḥı köṅgölde sınar, (5) belki barça tereddüd ve hareket-lerdin köṅgöl tınar. Ser-bülendlik²² ḥayâli (6) baştın²³ çıkar, nedâmet ü ḥasret eşki seyli²⁴ beden kâsrı dîvârın²⁵ (7) yıkar. Nâ-murâdhğlar²⁶ zindânı hem²⁷ bu durur²⁸ ve nâ-ümîdliĝlar²⁹ beytül-

²⁸ Kon., P2, P3, S3, Ü1: rindlik

¹ Kon., P2: mest-lik; A, P3, S3, Ü1: mest-lık

² Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: yigit-lik-de; B2: yigitlik

³ A, P3, Ü1: perest-lık

⁴ Kon., P2, S3, Ü1, Ü2: yigit-lik-de

⁵ Ü2: bî-naẓîrdür

⁶ T1: beyt; V3, V4: yok; P2, Ü2: rubâ'îyye; B2: yok

⁷ P2, Ü1: tutuṅguz

⁸ S2, P2, S3: karı-lıg

⁹ B2: miḥneti-de

¹⁰ P2, Ü1: korkutuṅguz

¹¹ Ü1: ötüṅgüz

¹² Kon. tenbih eklenmiş; P2, Ü1: avutuṅguz

¹³ V1, V2, T1: şeyḥūḥat; B2: şebâb

¹⁴ Şeyḥūḥat zikride P: bu faşl karılık, P2: bu faşl karılık zikride V4, P3: şeyḥūḥat eyyâmı, V3, T, B1: yok

¹⁵ S2: maḥmûrlıĝı

¹⁶ S2, S3, P3, A, Ü2, B1: karılıg

¹⁷ S2, S3, P3, A, Ü2, B1: karılıg

¹⁸ P, V1, V2: şeyḥūḥat; V3, V4: şeyḥūḥat; ve yigit-lik .... şeyḥūḥat P3: yok

¹⁹ B2: ehlin avkatın

²⁰ P2: kılip

²¹ S1: ile

²² S2, S3, P2, Ü1, B1: ser-bülendlik

²³ Ü2: baş-dın

²⁴ V1, V2, V3, V4, Ü2, B1: yok

²⁵ V1: kâsrın; B1: dîvârı kâsrın

²⁶ P2, S3, Ü1: nâ-murâdhğ-lar

(8)āhżānı hem budur¹. Kadd igilmegi tofrağ-ka² meyl itmek-ke dāll, şāhid(9)lerdin teneffür bu ma'nîğa güvāh-ı hāl. İlig titremegi³ 'ömr bādesi (10)humārıdın, közdin yaş⁴ barmağı⁵ hayāt mātemi ıztırārıdın. Hāfıza (11)ornığa nisyān yer tutup, örgermekni belki unutmağnı⁶ hem unutup. (12) Beden-ğa şihhat-dın eser kalmas ve köngülge⁷ hüş u hıreddin haber kalmas⁸. (13) Yigit-lerge⁹ tahayyür anıñ mebhūtluğıdın¹⁰, oğlanlarğa¹¹ temeshür¹² anıñ fertütluğıdın¹³. Her [P1-96a] (1) ser-i müy-dın¹⁴ bir maraz peydā, karılığ¹⁵ ve miñg 'illet anıñ zātıdın (2) hüveydā. 'İyāl u etfāl¹⁶ tarıkıp¹⁷ muhāfazaı-dın, nöker ü çāker azıkıp¹⁸ (3) mülāyemeti-din. Türlüg türlüg 'illet bedeni öyide ügölüp (4) 'aceb 'aceb¹⁹ maraz keşretidin hayāt-dın²⁰ tünğölüp²¹. Me'mürlar nā-fermān-(5)lığı-dın rüzgārı katıg ve mahkūm-lar bī-sāmānlığı-dın tirigligi açığ. (6) Ağzı söylegeni²² sözi²³ mezesin akızıp, maraz²⁴ keşretidin²⁵ müşfik-(7)leri ağzığa²⁶ su tamızıp. İrni ki bir

27 Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, B2: yok

28 Kon., A: budur

29 P2: ümmēlik-lar

1 P, V1, V2, V4, P2: bu-durur; ve nā-ümīdliğlar ..... budur B2: yok

2 Ü2, B1, B2: tofrağğa

3 B1: tibretmegi

4 B1: yaşı

5 B2: barurı

6 Ü2, B1, B2: unutmak-nı

7 B1: köngül-ğa

8 V: yok

9 L: yigitlerğa

10 P2: mebhūt-lıgı-dın

11 A: oğlanlar

12 A: temashuri

13 P2: fertüt-lıgı-dın

14 Kon. müy-dın

15 Kon., karılığ; Ü2: yok; B2, L: karılığ-da

16 B2: etfāl-leri

17 P, P2: anıñ eklenmiş; B2: tarıkup

18 Kon., Ü1: anıñ eklenmiş

19 Kon.'da yok

20 V1, V4: hayāt; Ü1, Ü2: hayātı-dın

21 Ü2, B2: tükölüp

22 P: söylegey; V3: söylegeni; P2: yok; P1: söylegeyi; B1: söylegey; P2: yok

23 A, P3: sözün; Kon. söz

24 B2: ağırık

25 P, P2, Ü1: şüreti-din

26 B2: yok

birige kavuşmay öz hâli-ğa (8) külüp¹, başı² ki köksige³ tüşüp⁴ ağız⁵
hokkasıdın dâneleri⁶ tökülüp sıhhat ümîdi⁷ hayâli⁸ köngli-din⁹ yırak¹⁰,
tırıglığı¹¹ ki¹² ölmek¹³ yüz katla (10) andın¹⁴ yahşıraq.

Rubā'ī¹⁵

Çün kitti¹⁶ yigit-lik ve uzadı¹⁷ qarılığ¹⁸
(11) Dem savudı ya'nî¹⁹ kalmadı kan²⁰ hem ısıq²¹
Ağzığa²² hayât şerbeti boldı²³ açığ²⁴
(12) Ölmek²⁵ hoşraq²⁶ ki 'ömr bu nev' katıq²⁷

Rubā'ī²⁸

(13) Efsūs ki 'ömr ü nev-civānlığ²⁹ kitti
Ten-ğa qarılığ-da³⁰ nā-tüvānlığ³¹ yitti³²

1 V3: öküşüp

2 S3: başığa

3 S2: köksüğe

4 S3: düşüp

5 Kon. ağızı

6 V4: dürr dâneleri

7 Kon., Ü1 ümîdi; V1: ümîd

8 Kon. hayâl

9 hayâli köngli-din S1: hayâli-din yırak; B2: köngül-din

10 V4: mundağ eklenmiş

11 Ü2: tırıglıq; B2: tırıglığının

12 Kon. kim

13 P: olmak

14 Ü2: andın yüz katla

15 V4, L: nazm; P2: meşnevî; P1: rubā'îyye

16 V4: ötti; P2: kitti

17 Kon., V, V2, T1: uzaldı

18 S2, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: qarılığ

19 V1, V2, V3, V4, P, Ü2, B1: yok; Ü1: ve

20 B1: kanı

21 S2, S3, Ü1, Ü2, B1: ısıq

22 P3: ağzığa

23 S2: oldu

24 A, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: açığ

25 P2: ölmek

26 Ü2: hoş irür

27 A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2: katıq

28 A, V1: beyt; P2, L: yok; P1: rubā'îyye

29 A, P3: nev-civānlıq; P: nev-civānı

30 Kon., L: qarılığda

31 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1: nā-tüvānlıq

[P1-96b] (1) Ger¹ yüz yıl² ol-ki³ kām-rānlığ itti
Çün tapmadı merg-din āmānlığ nitti⁴

(2) Tenbīh⁵-Sālik-ke⁶ bir zarūr irgeni-ge⁷ Ādemī-zād⁸ vücūd mülki-din hāne-ber-endāz(3)dur⁹ ve 'adem kişverigā¹⁰ sefer-sāzdur¹¹. Bu sefer maḥşūş saṅga¹² ve maṅga¹³ imes, (4) ya¹⁴ ḥuşūşiyetin¹⁵ kişi¹⁶ şāh¹⁷ u gedāga dimes. Her kim ki 'adem nihān-hāne(5)sidin vücūd encümeni-ga kadem uruptur ve bu bekāsız ārām-gāh-da (6) bir nefes olmaktadır. Yana kaytup aṣlī vaṭan-ga 'azm itmek kirek¹⁸ (7) ve kaydın ki¹⁹ kilip-dür yana ol yan kitmek kirek-dür²⁰. Biş kün bu dār-ı (8) fenā tirigliğe²¹ mesrūr²² ve devletiga maḡrūr bolmak²³ kirek-tür²⁴. Ölüm-din (9) güriz yoktur ve hiç kişige²⁵ ol mehlekede destgır yok. Pes anıṅ yarağda²⁶ (10) bolmak zarūret-dür ve barur esbābın tüzetmek çāresiz şūret-dür²⁷. (11) Ol sefer esbābı şālih 'āmāl ve ḥamīde ḥişāl. Ve anıṅ zikri ikinci (12) kısım-da

32 V1, V3: *kitti*

1 P2: yok

2 S1: *il*

3 P: *alar ki*; P2: *olarğa*

4 V1, V2: *kitti*

5 P, P2: *bu faşl*; Kon.'da *bişşe* eklenmiş; Ü1: yok

6 L: *sālik*

7 *sālik-ke* ..... *irgeni-ge* V4: yok; Ü1: *irgeni-de*; *tenb"ḥ.....irgenige* Ü2: *insan keyfiyyeti zikride*

8 Ü1: *zarūr* eklenmiş

9 S1, P1, P3, Ü2: *hāne per-dāz*

10 P, P2: *kişveri cānibiga*

11 P1, P3, S1, S2, S3, Ü2, B1, L: *sefer-sāz*

12 S3: *siṅge*

13 S3: *miṅge*; P2: *saṅga ve maṅga maḥsus*

14 P2: *kişi-niṅ*

15 Kon., A, P3, Ü2, B1: *ḥuşūşiyet kılğannı*

16 A, V4, S1: yok; *kılğannı kişi* P: *ve kişi-niṅ ḥuşūşiyetin*, S1, S2: yok; Ü1: *kişi-niṅ*

17 S2: yok

18 P, P2: *kirek-dür*; Ü2: yok

19 Kon. yok

20 Kon., Ü2: *kirek*; V1, A, P2, P3, S3, Ü1: *kirek-tür*; B1: *kitmek-dür*

21 Kon. *tiriglige?*

22 P, P2: *bolmamak kirek-tür* eklenmiş

23 Kon., P3, S3: *bolmamak*

24 Kon., Ü1: *kirek-dür*; P: *çün* eklenmiş; Ü2: *kirek*

25 P1, P3, S1, S2, S3, L: *kişi*; V: yok; V2, Ü2: *kimge*

26 Kon. *yırağda*

27 P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, L: *sūret*; *bolmak* ..... *şūret-dür* V3: yok

tafşıl¹ ü tertîb bile² raqam-ğa kildi ve meşrûh bitildi. Ammâ (13) müsâfirğa yol su'ûbeti-niñg sühûleti üçün ve vâdî yırağ-lığı-niñg³ [P1-97a] (1) def-i şiddeti üçün ve yaman 'uqbeler ki⁴ ileyige⁵ kilür ve 'azîm muhâţara(2)lar ki vâkı' bolur reh-nümây-lığı üçün ve müşkil-güşây-lığı üçün. (3) Bir nime⁶ kim nâ-güzîrdür kâmil reh-nümây pîrdür ki⁷ anıñ irşadı bolmayın (4) bu yolğa 'azm kılmağ⁸ ekâbir-i evliyâ* câyiz tutmay-dur(5)lar, belki sâlik etvârı⁹ sülûki-ge yavutmaydurlar¹⁰. Herâyine kim¹¹ müsâfir(6) körmegen¹² yolğa qadem ursa ve yitmeğan¹³ vâdîğa yügürse yol itürmek¹⁴ (7) ihtimâli¹⁵ bar ve yoldın¹⁶ azmağ imkânı bar. Ol 'uqubât-dın ve anda (8) yüzlengen¹⁷ haţarât-dın müsâfirni hâdî ötkerür ve kâmil mürşid(9)niñg irşadı maqşadğa¹⁸ yitkürür¹⁹. Ve yana²⁰ ehlu'llâh haq yolğa²¹ qadem urup-tur(10)lar²² ve taleb merkebin şevk vâdîsi-ğa sürüp-türler. Kâmil pîr (11) irşadı-dın²³ ayru²⁴ 'azm itmeydürler²⁵ ve bu yolda hâdî-siz²⁶ maqşûd²⁷ (12) menzilğa²⁸ yitmey-dürler. Eger²⁹ ahyanâ yüzdin³⁰ bir sâlik-niñg³¹ zâhir

¹ S1, A, Ü1: tafşıl

² S1: ile

³ Kon., P2, S3, Ü1: yırağ-lığı-niñg; Ü2: yırağlığı-niñg

⁴ Kon. kim

⁵ P: ilige; V, V1, V2, V3, V4, T, T1: şûret

⁶ Ü2: niçe

⁷ Kon. kim

⁸ Kon., P2, Ü1, Ü2: kılmağ-nı

⁹ P1: etvâr

¹⁰ V4: yâd itmeydürler; Ü2: yavutmaydur

¹¹ P: yok

¹² Kon. körge

¹³ S2, S3, P2, P3, Ü1, A, Ü2, L: yetmegen

¹⁴ Kon., Ü2 yitürmek

¹⁵ Kon. ihtimâli

¹⁶ Kon., A, P3, Ü2, L: yoldın

¹⁷ Ü1: yüzlengendin

¹⁸ S2, S3, P2, Ü1, Ü2 A: maqşadğa; Kon. maqşadığa; B1, L: maqşûdğa

¹⁹ S3, Ü1: yitkürür

²⁰ ve yana P2, Ü1: tâ

²¹ S1: yolu-da

²² Kon., P2: koyup-turlar

²³ P2: irşadın

²⁴ P2: irür

²⁵ P3: itmeydür; P2: kılmay-durlar

²⁶ S2: haddsiz

²⁷ Kon. maqşad; Ü2: maqşûdğa

²⁸ Ü2: yok; B1: menzilige

* تقييدى استغفار و توبه

yüzidin (13) mürşid piri nā-būd iken-dür¹ ammā ma'nī yolıdın² mevcūd iken-dür³. [P1-97b] (1) Yā gāyib mürşid takvīyeti bile⁴ ya müteveffā kāmīl rūhāniyyeti terbiyyeti⁵ birle⁶ (2) 'azm itip-dürler ve maṭlūbka⁷ yitip-dürler⁸. Maḫşūdga⁹ bu yolda (3) nefis düşmen-dür ve şeyātin¹⁰ rehzen-dür¹¹ ve her kıysı 'azīm¹² maḫāfet¹³ (4) ve uluğ¹⁴ āfet¹⁵ tā hādī başkarmağay¹⁶ ve mürşid mehlekedin ötkermegey¹⁷. (5) Bu yol kaç'ı, müte'assirdür ve maḫşadga¹⁸ yitmek müte'azzirdür¹⁹ ve özlügi (6) bile²⁰ bu vādiga yitken²¹ menāzili²² kaç' itken enāniyyet giriftarı-dur (7) ve nefis-ka²³ tābi' ve şeytān²⁴ maşhara ve muhzili-dür²⁵ ve renci zāyi'. Bu maḫşūdga²⁶ (8) bir vāsıta bolmay yitmek mümkün imes ve mürşid rehnümāy bolmay²⁷ (9) birevniñg²⁸ yitkenin²⁹ kişi dimes. Müridni

29 S1: *alar*

30 Ü2: *yüz nādān*

31 Kon. *sālik*

1 P3: *itkendür*

2 P2: *yüzidin*

3 A, P3: *itken-dür*

4 S1: *ile*

5 V3, V4, T, P2, Ü1, Ü2: *yok*

6 Kon, A, P2, P3, S3, Ü2, B1: *bile*

7 Kon., A, S1, S3, P3, Ü2, B1: *maṭlūbga*

8 S2: *yetip-türler; ve maṭlūbka yetip-türler* P: *yok*

9 Kon. *kim*; P2, P1: *maḫşūdga*; B1: *yok*

10 Ü2: *şeytān*

11 Kon., P2: *reh-zen*

12 P, P2: *uluğ*

13 Ü2: *maḫāfet-dür*

14 P, P2: *'azīm*

15 Kon., P2, Ü1, Ü2, B1: *āfet-dür*

16 V4: *başkarmadı*; Ü2, B1: *başkarmay*

17 V4: *ötkermedi*; B1: *ötkermey*

18 S2, A: *maḫşadka*

19 S1, Ü2, P3, A: *müte'azzir*

20 S1: *ile*

21 S3, Ü1: *yitken*

22 Kon, A, P3, Ü1, Ü2, L: *menāzilin*

23 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *nefsga*

24 P, V2, V4: *şeytān-na*; Kon. *şeytān-niñg*; S2, S3, P2, Ü1, Ü2: *şeytānga*

25 P, P2, S3: *mehzeldür*; V4: *yok*

26 Kon., A, P3: *maḫşūdga*

27 S1: *olmay*

28 P3: *birev anıñg*

29 P, P2: *yetkenidin*; V1: *yetken*; S3: *yitkenin*

maḫşūdğa¹ yitkürgüçi² (10) ḥaḫ-dur ve vāsıta pīr ü sālīk-ni maṭlūbka³ koşuldurğuçı (11) hem ḥaḫ-dur ve vesīle hem⁴ pīr temsīl⁵ menḫül-dur ki⁶ kutbü's-sālīkīn ve (12) sultānū'l-'ārifīn ḥaḫīkat ehli⁷ imāmı⁸ şeyḫ Bāyezīd-i Bestāmi (13) ḳaddesallāhu rūḥahu⁹ bir cānib¹⁰ bolup¹¹ irdi 'āzīm ve bir mürīd¹² aṅga mülāzım. [P1-98a] (1) Bir uluḡ su ileylerige¹³ kildi ve şeyḫ Allāh dip¹⁴ ol suḡa ḳadem¹⁵ (2) urdı ve mürīdğa Bāyezīd¹⁶ dip ḳadem urmaḫ¹⁷ buyurdı. Şeyḫ ü (3) mürīd Allāh¹⁸ u Bāyezīd dip barurlar irdi ve şabā vü nesīm dik sudın (4) özlerin¹⁹ ötkerürler²⁰ irdi²¹ nāḡāḥ mürīd ḥayālīga²² kildi ki²³ şeyḫ (5) Allah zīkri bile²⁴ baradur²⁵ ve mini bu yolda başḳaradur²⁶. Min hem²⁷ vāsıta (6) şem'in öçürey ve vaḫdet baḫrıda Allāh zīkri bile²⁸ ḳadem uray. (7) Bu mūddeā' bile²⁹ evvel³⁰ ḳadem ki ḳoydı³¹ battı³² şeyḫ dest-gīrlık-ke³³ ḳolın³⁴ (8) uzattı¹

¹ A, P3: *maḫşūdka*

² S3, Ü1: *yitkürgüçi*; B1: *yetküryi*

³ S2, S3, P3, A, Ü2, B1: *maṭlūbga*; P, P2, Ü1: *maḫşūdga*

⁴ P2: yok

⁵ V1, V3: *ḫikāyet*; V4: yok

⁶ Kon. *kim*

⁷ P, V3, V4, P2, Ü2: *ehli-niṅ*

⁸ V3, V4: *ṭarīḳat vādisi-niṅ nik-nāmu* eklenmiş

⁹ Kon. *serre*; *allah rūḥa* P2: yok

¹⁰ Kon. *cānib-ğa*

¹¹ S1: *olup*

¹² Kon., Ü2 *mürīdi*; V3: *mürīdge irdi*

¹³ V3, V4, T: *aldılarığa*; S1: *ḳarşılarıge*; Ü2: yok

¹⁴ Ü1: *diyüp*

¹⁵ B1: yok

¹⁶ *ol suḡa* ..... Bāyezīd Ü2: yok

¹⁷ V4: *urmanaḳı*; Ü1: *urmaḫ-ğa*

¹⁸ Ü1: *dip* eklenmiş

¹⁹ Kon. *özlerdin*; *ve şabā* ..... *özlerin* P: yok

²⁰ B1: *ötkerür*

²¹ *ve şabā* ..... *ötkerürler irdi* S2, S3 yok

²² P, P2, Ü1: *ḫātırıḡa bu*; S3: *ḫālīga*

²³ Kon. *kim*

²⁴ S1: *ile*

²⁵ V4, T: *barur*

²⁶ V4, T: *bāyezīd dimeḳ buyurur*

²⁷ V4, T: *bu yerde* eklenmiş

²⁸ S1: *ile*; *zīkri bile* V4: *dip*

²⁹ S1: *ile*

³⁰ Kon., Ü2: *ol-ki*

³¹ V4: *ḳoyḡanıda*

uzattı¹ iligin tutup çıktı² baħr sāhiliġa³ ve mehleke⁴ ġarġ-ābıdın (9)
südre⁵ emīn menziliġa⁶. Ve⁷ didi⁸ ey ferzend sin evvel Bāyezidġa⁹ (10)
yit¹⁰, andın sonġra¹¹ tinġrige¹² yitmek heves it. Aṅġa bu nev' (11)
siyāset sürdi ve irşād şartın becā kiltürdi bu yol (12) hādīsi her kimge
ki¹³ birdür, mundaġ¹⁴ helāk ġarġ-āb-larıda dest-ġir(13)dür. Maḳşūd ki¹⁵
pīr irşādıdın ayru ve bu yolġa ġadem, urmamaġ¹⁶ [P1-98b] (1) kirek¹⁷
belki dem¹⁸.

Rubā'ī¹⁹

Kimni²⁰ ki bu yol ġaṭ'ıġa saldı taḳdīr

(2) Pīr emrini²¹ ġılmasa²² kirektür²³ taġyīr²⁴

Ansız ġadem ursā aṅġla mekr ü tezvīr

(3) Mel'ün dise²⁵ bihraġ²⁶ ki digey-ler²⁷ bī-pīr²⁸

32 T: *suġa battı*; P2: *batdı*

33 V3: *destġiri üçün*; V4: *destġirliġı üçün*; P, P2, Ü1: *destġirlik*

34 V3, V4: *ġol*

1 Ü1: *uzatdı*

2 V1, B1: *çikmekke*; Ü1: *çikdi*

3 P, S3, Ü1: *attı* eklenmiş; P2: *sāhıġa attı*

4 P2: *mühlik*

5 P, P2: *sürdi*; V4: *baħr sāhıġa çıkardı*

6 P, P2, Ü2: *yetkürdi* eklenmiş; S3, Ü1: *yitkürdi*

7 *emīn menziliġa* ve V4: *şeyh müridġa*

8 V4: *ki* eklenmiş

9 L: *Bāyezidġa*

10 P2: *yetip*; S3, Ü1: *yit*

11 V1, V3, V4: *sonġ*

12 V4: *allahġa*; P2, Ü1, Ü2, B1: *tinġrige*

13 Kon. *kim*

14 B1: *mundaġ*

15 V1: *bu ki*

16 S3: *urmamek*; Ü2: *urmamaġ-dur*

17 P: *kirek-dür*; Ü2: *yok*

18 P: *yok*

19 V4, L: *naẓm*; P2: *beyt*; Ü2: *rubā'ıyye*

20 B1: *her kim*

21 S1: *emrni*

22 V1, V2, V3, V4, Ü2: *tutmasa*

23 P2, Ü1: *kirek-dür*

24 L: *taḳsīr*

25 L: *diseler*

26 Kon., A, P2, P3, S3: *bihrek*

27 V1: *digley*; S1, A: *digey*, Kon. *diseler*; V2, V3, V4, T: *digleyler*

28 Kon. *tenbih* eklenmiş

Sefer menâfi'i zikride¹-Arz-ı sâkin (4) kayda ve sipihr-i devvâr kayda ve türâb-ı mütemekkin² kayda ve³ kevkeb-i seyyâr kayda. (5) Ol biri sükûn-dın hak-sârlar pây- endâzı boldı ve bu biri taharrük-(6)din ser-firâzlar ser-firâzı boldı⁴. Renc ü meşakkat-ka⁵ mâye-i tevâzu' ve edeb-dür (7) ve sefer⁶ renc ü meşakkatka⁷ sebep-dür⁸. Sefer küre-i güdâz u sūzdur ve ol güdâz (8) u sūz⁹ irniñ vücdı altunı-ğa¹⁰ 'ayâr-endūzdur¹¹. Sefer mehcūrları¹² maṭlūbıga (9) yitkürgüçi¹³ ve mahrūm-ları murād öyige kivürgüçi¹⁴ ve hām-ları (10) bişürgüçi ve ta'amları siñürgüçi¹⁵ 'âlem garayibidin¹⁶ behre yitkürgüçi (11) ve âferiñiş garayibi-ğa ıttılâ' birgüçi. Büzürg-vâr mezârât¹⁷ feyzi-ğa müşerref ve (12) mükerrerrem bolmaḵ seferdin ve feyz¹⁸-âsâr irenler hıdmeti-ğa mu'azzez ve muḥterem bolmaḵ (13) seferdin. Sâlik-ning¹⁹ eṭvârıga endām birgüçi sefer ve köñgülniñ²⁰ [P1-99a] (1) her sarı hevâ kılurğa²¹ ârām birgüçi sefer²². Mūsāfirni menāzil-din²³ ber-(2)haber²⁴ kılguçı ol²⁵ ve merāhil-ğa rāh-ber kılguçı ol²⁶. Isıḡ savuḡ-(3)dın cānıga²⁷ intibāh birgüçi ol²⁸, açıḡ

¹ .....yok?; S1, S2: yok; sefer ..... zikride V3: tenbih

² P1, S1, S2, Ü1, Ü2, B1, B2, L: yok

³ türâb ..... ve Ü2: yok

⁴ P1, P2, P3, S1, S2, S3, Ü1: yok; S3: ser-firâzlar ser-firâzı

⁵ Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: meşakkat

⁶ P2: yok

⁷ Kon. meşakkatge; P2, S3, Ü1, B1: meşakkatga

⁸ S2, S3, P1, P2, P3, Ü1, A, L: sebeb

⁹ P2: sūz ü güdâz

¹⁰ vücdı altunı-ğa P2: vücdı-ğa

¹¹ P, P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, Ü2, B1, L: : endüz

¹² Kon., Ü1: mehcūrları

¹³ P, P2: yetkürgüçi-dür; S3: yitkürgüçi

¹⁴ Kon., Ü2, B1 kiltürgüçi; A: kitürgüçi

¹⁵ ve ta'amları siñürgüçi Ü1: yok

¹⁶ T1: 'acāibidin

¹⁷ Kon. mazāreti; P, P2, Ü1: merdān-lar

¹⁸ müşerref ..... feyz S2'de yok

¹⁹ P: sâlik

²⁰ Kon. köñgülñi

²¹ Kon., Ü1: kılurğa

²² ve köñgülniñ ..... sefer S2: yok; P2, P3: mūsāfirni eklenmiş

²³ Kon. menāzil-lerdin

²⁴ V3, V4, T1: bā-ḡaber; S1: bir ḡaber

²⁵ B1: yok

²⁶ P: yok; merāhilga .... ol Ü2: yok

²⁷ Kon. cānıga

²⁸ P: yok; Ü2: merāhil-ğa rāh-ber kılguçı ol eklenmiş

çüçük-din köngül¹ni (4) āgāh kılguç² ol¹. Sefer vādīside² müsāfir ayağığa³ derd⁴ tiken⁵ (5) köp sançılır, velikin her tiken-din maḫşūd güli açılır. Yol imgeki (6) şiddeti-din bedeni köp tavşalur ve vücūd⁶ rāh-revler⁶ ayağığa⁷ (7) tavşalur ve a'zāsı ol ayağ⁸ astıda uşalur⁹ ammā köngli¹⁰ (8) buzugluğları¹¹ yasalur¹² ve ruḥı közgüsü şafā alır. Her kişver(9)niñ ārāyişini ve her menzil-niñ āsāyişini sefer ehlidin sor (10) ve müsāfirdin kör sefer kılmağan ārām ferāğatın kayda bilsün¹³ (11) ve ğurbet çıkmegen vaṭan-da kām refāhiyetin ni nev' ma'lūm¹⁴ kılsun¹⁵. (12) Deryā¹⁶ sākin-dür suydın yutsa bolur mu ve rūd ki¹⁷ müteḥarrik-dür zülālī (13) terkin tutsa bolur mu. Taḥarrük ehliğa¹⁸ ḥayāt-dın¹⁹ eşerdür ve cümüdet²⁰ ḥayli [P1-99b] (1) tiriglik neş'esidin bī-ḥaber. Bu seyr egerçi²¹ zāhir seyridin ḥikāyet-dür²², (2) ammā ḥaḳīkat yolu seyr u sülūki-din²³ kināyet-dür. Ve ol maḫşūş²⁴ (3) imes sūkūn u ḥareket-ka²⁵ ve muḳayyed²⁶ imes batı' ve sür'at-ka²⁷. Ve anı (4) dip-dürler ki²⁸ encümen-de ḥalvet ve vaṭanda seyr ü ḥareket.

1 V3, V4: *hem ol*

2 V3, V4: *vādisiğa kadem urmaḳdın*

3 Ü2, B1: *ayağığa*

4 Kon., P2, P3, Ü2: *ü belā* eklenmiş

5 P2: *tiken-leri*

6 V3, V4: *ār zūlar*

7 Ü2, B1: *ayağığa*

8 L: *ayağ*

9 *ve vücūdı ..... uşalur* P, S2, P2, S3, Ü1: yok

10 S2, S3, P2, Ü1: *köngül*; B1: yok

11 A, P3, B1: *buzuğ-luğ-ları*; P: *köp* eklenmiş; P2: *buzuğ-luğ-ları köp*; Ü2: *buzuğlukları*

12 V3, V4: *tüzelür*

13 Ü2: *bilsünler*

14 P, P2: *ḥayāl*

15 *ni ..... kılsun* B1: *kayda bilsün*

16 Kon. *ki* eklenmiş

17 Kon. *kim*

18 B1: *ehlige*

19 Ü2: *ḥayāt*

20 P, V4: *cemādāt*

21 P2: *eger*

22 B1: *ḥikāyet*

23 Ü2: *sūkūnıdın*

24 Ü2: *ḥuşūş*

25 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2: *ḥareket-ğa*

26 S3, Kon. *müfīd*

27 Kon., P2, S3, Ü1, Ü2: *sür'at-ğa*; B1: *sür'at-da*

28 P, S2, Ü1: yok

Kıṭ'a¹

(5) Bu cemā'atdur ki menzil-gāhı-dın² almay kadem
Köz hem açmay ol taraf kim 'ālem-i kevn ü fesād

(6) Baḥrdın zevrak-nı tartarlar³ tutup sāhil sarı
Kim anı gark itkeli yitkürmiş olğay⁴ tünd bād

Rubā'ī⁵

(7) Yā Rabb ki bu kavm kim irür Hızır-kadem

Ölgen⁶ köngül ihyāsı üçün 'İsī-dem

(8) Ölgen⁷ itkenlerge kılıp luṭf u kerem

Yitkürgen dik yitür⁸ mining başıma hem⁹

(9) Tenbīh¹⁰-Ādemī-niṅ yaḥşırağı¹¹ ol-dur kim pārsā vü pāk¹²
bolğay¹³ (10) ve Ḥaḫ sözün ayturda bī-vehm ü bāk bolğay özi pāk¹⁴ ve
közi¹⁵ (11) pāk-nı insān¹⁶ dise¹⁷ bolur tili arıḡ ve köngli arıḡ-nı¹⁸
müslimān (12) dise bolur¹⁹ müslimān ol-dur ki²⁰ müsülmān-lar anıṅ²¹
tili ve²² ilgi-din (13) imin bolğay-lar ve köz²³ ve köngli-din muṭma²⁴.

Tenbīh²⁵. Yaḥşı-dın yamanlar hem [P1-100a] (1) yamanlık²⁶ tama²⁷
tutmas, yaḥşı yamanlarğa hem yaḥşılıḡ-nı unutmas. (2) Yaḥşı-lıḡ²⁸ kıla

¹ V3: meşnevî; V4, L: nazm; T1: beyt

² Kon., P2: menzilgāh-dın

³ P2: tatarlar

⁴ Ü2: olsa

⁵ V1: ferd; Ü2: rubā'iyye

⁶ P2: ölgenlerge

⁷ P2: ölgenlerge

⁸ Kon., Ü2 yetkür

⁹ rubā'iyye efsün ki..... hem B2: yok

¹⁰ V4: yok

¹¹ Ü2, B2: yaḥşırağı; B1: yaḥşıraḡ

¹² B1: diḡ

¹³ S1: olğay; P3, S3, Ü1: ve ḥaḫ sözün ayturda pey ü hem ve pāk bolğay eklenmiş

¹⁴ özi pāk Ü2: pāk özi

¹⁵ B1, B2: sözi

¹⁶ B2: ādem

¹⁷ B1: yok

¹⁸ V4: yazuḡu

¹⁹ S1: olur; tili ..... bolur Ü1: yok

²⁰ müslimān ol-dur ki V1, V3, V4, T, T1'de yok

²¹ Kon. müsümān-larınıṅ

²² tili ve V2, T, Ü2: yok

²³ B2: közi

²⁴ P2: bolğaylar eklenmiş

²⁵ V1, V2: yok; buradan itibaren Ko.'da * işaretli yere kadar P'de yok: tenbih
.....andın kırak P: yok; Ü2: yok

almasaṅ¹ yamanlıḡ² hem bārī³ kılma, yaḡsılıḡ-dın⁴ (3) yamanlıḡnı⁵ yaḡsırak⁶ bilmesenḡ⁷ yaman-raḡ⁸ hem bārī bilme. Yaḡsılıḡ-nı⁹ (4) bilmesenḡ¹⁰ yaḡsılarga koşul, yaḡsılıḡ¹¹ tigresige ivrüle almasaṅ yaḡsı-lar (5) tigresige¹² ivrül.

Tenbîh-Fısk şūmluḡdın¹³ özünḡni yaḡsı-(6)lardın hūretme¹⁴ ve yamanlar arasında¹⁵ katma¹⁶ ol şūm¹⁷ egerçi 'aql-ğa (7) mekrūh-dur, ammā nefis-ka¹⁸ maḡbūb-dur ve egerçi¹⁹ Hāk yolıda mezmūm-dur (8) ammā²⁰ şeytān yolu-da mergūb-dur²¹.

Tenbîh²²-Bir niçe cūr'anı beden-ğa (9) dāḡıl kılıp bir niçe katreni andın²³ ḡaric itme, ol cūr'a (10) küdüreti-din şafādın ayrılıp²⁴ ol katre ḡurūcı-dın belā (11) deryāsıḡa yitme²⁵ kim ol cūr'a seylāb-ı belādur, dīn ü imānning²⁶ (12) öyin yıkar ve ol²⁷ katre girdāb-ı renc ü 'anādur kim²⁸ anıḡ bile²⁹

26 Kon., A, S1, S3, P3, Ü1, Ü2, B1: yamanlıḡ; P2: yaman

27 P2, Ü1, B2: köz; S3: hem

28 Kon., P2, S3, Ü1, L: yaḡsı-lıḡ

1 P2: almassaṅ

2 B2: yamanlıḡ

3 S2: barı hem

4 S2, S3: yaḡsılıḡ-dın; P2: yaḡsılıḡ-dın; B1: yaḡsı-lıḡ-nı

5 B2: yamanlıḡ-dın

6 Ü2: yamanrak

7 B1: bilsenḡ; B2: bārī eklenmiş

8 Ü2: yaḡsırak

9 P2: yaḡsı-lıḡ

10 yaḡsırak .... bilmesenḡ B2: bile yaḡsılıḡnı bilmesenḡ barı yaḡsılarga

11 Kon., A, P2, P3, Ü1: yaḡsı-lıḡ

12 ayrula ..... tigresige V3, V4: yok

13 P2, ü2: şūm-lıḡ-dın

14 P2: dūr itme

15 V1, V2, V3, V4, T, Ü2: arasıḡa

16 V4, T: özünḡni katma

17 V4, T: ḡavm; L: faşl eklenmiş

18 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1, L: nefis-ğa

19 Ü2: eger

20 V3: yok

21 P2: mergūb

22 Ü2: yok

23 Ü1: yok

24 P2: ayrılıp; Ü2: ayırıp

25 Kon. batma; S3: yetme

26 V4: āyin; dīn ü imānning V: yok; S3: imānın

27 Ü2: bu

28 S2, P2, P3: ki

29 S1: ile

(13) *hayātın*¹ *naḳdi çıkar*. *Beden dürcidin dürrlerini*² *kim*³ *saçtın* [P1-100b] (1) *hālī boldun* ve *cism şīşesi-ğa ol cür'alar yolın*⁴ *açtın* (2) *nefs ü hevā pāy-mālī boldun*. *Ol cür'a mādde-i fesāddur teniñ-ğa* (3) *yavutma*⁵ ve *ol*⁶ *katre naḳd-i hayāt-dur terkin tutma kim munun*⁷ (4) *ḳabūldın şeytān maḳbūl*⁸ *u maḳşūdı sin ve anıñ*⁹ *reddi-din* (5) *Rahmān merdūdı sin*¹⁰ *anı*¹¹ *içmek ciger ḳanın*¹² *içmek-dür ve mundın içmek* (6) *bir ciger gūşedin içmek-dür*. *Ol birin*¹³ *yutmaḳ-dın*¹⁴ *zehr tutma*¹⁵ (7) *bu birin saçmaḳ-dın nesliñ toḫmın ḳurutma*¹⁶.

*Tenbīh*¹⁷-*Derdliḡ* (8) *könḡül şu'leliḡ*¹⁸ *çerāḡ, yaşıḡ*¹⁹ *köz, suluḡ*²⁰ *bulāḡ* (9) *tive ḳuşın yüklep köçse bolmas ve çadır ḳanatın açıp* (10) *uçsa bolmas*²¹ *ot işi ḳavurmaḡ*²² *ve yil işi savurmaḡ*²³ (11) *sunıñ*²⁴ *mezesi muz bile*²⁵ *aş-nıñ ta'mı*²⁶ *tuz bile*²⁷ *sıḡḡat tilesen*²⁸ (12) *köp yime, 'izzet tilesen*²⁹ *köp dime*. *Ḥātūñḡa ḳoşanma*³⁰, *ḡayrga*³¹ (13) *işenme*³². *Yaḡşı libās ten-ğa*¹ *arāyiş, yaḡşı ḳoldaş cāñḡa āsāyiş*. [P1-101a] (1)

¹ P3: *ḡayātın*

² P2: *dürrleri ki*

³ V4: yok; P3: *ki*

⁴ V3: *közin*; V2, T, S1: *ki* eklenmiş

⁵ *yolın ..... yavutma* T1: yok

⁶ P2: *bu*

⁷ P2: *anıñ*

⁸ Kon. *maḳbūl*; P2, Ü1, Ü2: *ḳabūl*

⁹ P2: *munun*

¹⁰ S1, S2, S3, P3, L, A: *merdūdı*

¹¹ L: *andın*

¹² S1: *ḳanı*; B1: *ḳanıdın*

¹³ L: *biri*

¹⁴ A: *yutmaḳ*

¹⁵ V3: *yutmaḳ*, V4: *yutmaḳ-dur*, Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *yutma*

¹⁶ V3: *ḳurutmaḳ*, V4: *ḳurutmaḳ-dur*

¹⁷ V1, V2, Ü2: yok; *Tenbīh-Fısk şūmluḡdın ..... Tenbīh* B2: yok

¹⁸ S2, S3: *şu'lelik*

¹⁹ S2, S3: *yaşlık*

²⁰ A, S1, S2, S3, P3, B1, B2, L: *suluḡ*; P2, Ü1: *sulıḡ*

²¹ S1: *olmas*; *ve çadır ..... bolmas* P2: yok; L: *uçsa bolmas*

²² S2, S3, P2, Ü1: *ḳavurmaḡ*

²³ S2, S3, Ü1: *savurmaḡ*; P2: *savurmaḡ-dur*

²⁴ V1, V2: yok; P2: *suyın*

²⁵ S1: *ile*

²⁶ V3: *mezesi*

²⁷ S1: *ile*; V1, V2, V4, T, Ü2: *ādem yaḡşı-sı söz bile*; Kon. *ādem yaḡşılıḡ söz bile* eklenmiş

²⁸ Kon. *tilesin*

²⁹ *köp ..... tilesen* S2: yok

³⁰ S1, P1, P3, A, B1, Ü2, L: *tuşanma*

libās ten-ga¹ arāyiş, yaḥşı koldaş cānga āsāyiş. [P1-101a] (1) Ṭami'din kerem tileme ve gedādın direm² tileme, baḥl-din emānet 'aceb (2) kerīm-din ḥıyānet 'aceb³. Çakın⁴ sımın ügse bolmas, yağın⁵ (3) riştesin tökse bolmas. Tilbe kulağığa⁶ pend, kıyun ayağığa⁷ (4) bend.

Tenbīh⁸-Bi-pāk hem-dem-lık-ka⁹ yaramas, nā-pāk maḥrem-lık-ka¹⁰ (5) yaramas tirlegen ayılur ösürgen¹¹ tayılur¹², irniñg (6) kılığı, süt-niñg ılığı. Yasancaḡ¹³ merdāne bolmas¹⁴, (7) köpelek pervāne bolmas¹⁵. Dost cevridin iñgrenme¹⁶, (8) düşmen bīdādıdın küñgrenme.

Tenbīh¹⁷-Māl-lık¹⁸ nā-dān-niñg dimegi ma'lūm¹⁹ (9) altun-luḡ²⁰ çipin-niñg yimegi ma'lūm²¹. Fāsıḡ-dın ḥayā tileme, zālīm-din (10) vefā tileme. Küler²² yüz bile 'aṭā saḡā üstige saḡā. Arıḡ-sız işi²³ (11) şafā bolmas it ḡınçı-sı 'aşā bolmas²⁴. Anıñg ki²⁵ şāh-larḡa (12) ḥidmeti cöprek²⁶, korkunçı²⁷ köprek; 'aşak-sız²⁸ kisek, derdsiz işek. (13) Kāni²⁹ tilenmes

31 Bütün nüshalarda bu şekilde yazılmış ancak anlam olarak uymamaktadır. (bkz. Notlar)

32 *ḥayrga işenme* V1, Ü2: yok; P2, Ü1: *üşenme*

1 B2: *tenge*

2 V1: yok

3 V3, Ü2: yok

4 P2, S3: *çakın-niñg*

5 P2: *yaḡn-niñg*

6 Ü2: *kulağığa*

7 Ü2, B1: *ayağığa*

8 V2, V3, Ü2: yok

9 S2, S3, P2, Ü1: *hem-dem-lık-ğa*; Ü2: *hem-dem-likke*; B1: *hem-dem-lıkğa*

10 S2, S3, P2, Ü1, B1: *maḥrem-lık-ğa*

11 S3: *ösürükken*; P3, A: *ösürügen*; P2: *ösürügen*; L: *esirgen*

12 V3, V4, T: *uyalır*; Kon. *tapılır*

13 V1, T: *yasanmaḡ*; V3, V4: *yasanḡan bile*; S2: *yasanḡaḡ*

14 S1: *olmas*

15 Ü2: yok

16 P3: *igrenme*

17 B1: yok

18 P2, Ü1: *māl-lıḡ*

19 Kon., A, P2, P3, Ü2, L: yok

20 V4, T, P, A, P2, Ü1, Ü2, B1: *altun*

21 V .....P2, Ü1: yok

22 V1, V3, V4: *küle*; V2, Ü2: *küleç*

23 V4: *işide*

24 S1: *olmas*

25 Kon. kim

26 P3, Ü1: *ḡübrek*; Ü2: *köprek*

27 Kon. *korkunç*

28 *ki şāh-larḡa ... 'aşak-sız* B2: yok

ferzâne, kanâ'at tükenmes hizâne. İlge koşulğan [P1-101b] (1) ārāyiş taptı ildin üzülgen āsāyiş taptı¹. Her yügürge (2) yavuşmas, her ayrılğan kavuşmas. Cühüd öz dīni-din mehcūr (3) ḥasūd öz fi'li-din rencūr. Ḥasm niçe ḥakīr bolsa² kōṅgöl kōzgatur³, ḥas niçe⁴ (4) uşak bolsa kōz bulgatur⁵. Tūzi⁶ il-din su ḥatları yil-din (5) uşak-lar işi nime bolmas⁷, piste kabuzağı⁸ kime bolmas⁹. Düşmen (6) maḳālātı¹⁰, beng¹¹ ḥayālatı; ḥiz, vefāsız tāz ḥayāsız¹².

Tenbīh¹³. (7) Āsāyiş tilesenḡ 'ālem ehli-ğa hem-dem bolma¹⁴, baḥşāyiş tilesenḡ (8) özlügünḡge hem koşulma. Zamān ehli ziyān¹⁵ ehli-dürler¹⁶ her kim (9) alarğa yavuştı Ḥak-din yırak tūştı, her kim alardın ayru tūştı¹⁷ (10) Ḥak-nıḡ yaḳın-larğa yolukuştı¹⁸. Yaḥşı bol¹⁹ ya yaman, ikisi bolur min (11) digen hemān²⁰ ve yaman hemān. Yaman bile²¹ yaḥşı arasında köp fark-dur, (12) iki kimeneḡ uçın²² tutkan²³ ḡark-dur. Her kavm āyini²⁴ bile²⁵ zuhūr kılsaḡ (13) alardın sin alar yaman²⁶ bolsa²⁷ sin²⁸ yaman ve alar yaḥşı¹ bolsa² sin [P1-102a] (1) yaḥşılardın sin³. Pes

29 Kon., P3: *katık*; B2: yok

1 *taptı .... taptı* B1: yok

2 S1: *olsa*

3 V2: *ko zgır*

4 V2, V4: *her niçe*

5 Kon., Ü1 *düşmen* eklenmiş; Ü2: *bulgar*

6 A'da yok, Kon. *sözi tüzmi*; S2'de yok; V4: *yer tūzi*; P2, Ü1:, S3: *düşmen sözi*; Ü2: *tüz meyi*

7 S1: *olmas*

8 Kon., Ü2: *kabuğ*; V4: *bucağ*

9 S1: *olmas*

10 A, S3, Ü2, S2, S3, B1, Ü2: *maḳālātı-nıḡ*; Ü1, P2: *bengi*

11 S3: yok

12 *hayr ..... ḥayāsız* V1, V3, V4, T: yok

13 P2, Ü2: yok; S3: *beyt*; *ḥayr vefāsız .... Tenbīh* B1: yok

14 S1: *olma*

15 Kon. *zamān*

16 Kon., S3, Ü2: *ehli-dür*

17 Ü1: *düşti*

18 P2: *yolukuştı*

19 S1: *ol*; P2: *bolma*; Ü1: *ve bolma* eklenmiş

20 Ü1: *dinen* eklenmiş

21 S1: *ile*

22 V3, V4: *başını*; Ü2: *başın*

23 A, P2, P3: *tutğan*; Ü2: *tutgen*

24 V3, V4: *ilni*; Ü2: *il*

25 S1: *ile*

26 B1: yok

27 S2: *olsa*

28 P2: yok

yaman ve alar yahşı¹ bolsa² sin [P1-102a] (1) yahşılardın sin³. Pes özni⁴ yahşılar arasında yaşurğan ve alar (2) itegige ilig⁵ urğan yahşırağ-dur ve havf u bīm-din yırak-dur⁶. (3) İtke irenler şöhet-i-din irenler hükmi bar ve neces tuzlakka⁷ tüşse (4) töz hükmi⁸ tutar. Basa⁹ kâbil ki¹⁰ yahşılardın ayrıldı¹¹ yamanlar şöhet-i anı (5) zâyi¹² kıldı. Seyyid¹²-zâde kim lûli-lerga¹³ ötkengey¹⁴ meymün-(6)bâzlıg¹⁵ ve düdük¹⁶-terâş-lığ-dın¹⁷ özge ni¹⁸ örgengey. Şâh kaşrı¹⁹ (7) kebûteri ki²⁰ şahrâyî-larga²¹ koşulğay²² kiçe konar yiri çâh tüpidin (8) özge ni yir²³ bolğay. Yamandın yahşılıg²⁴ köz tutmak²⁵ fâsid hayâl-dur, (9) it-din kiyik-ke ve möşüktin²⁶ kebûterga²⁷ şefkat muhâl-dur. (10) Zâtı düşmen²⁸ ü muhâlif-ni dost dime²⁹, özünge bazi birme³⁰ ve bazi yime. (11) Tabi³¹ düşmen vakte dost bolğay³² ki³³ su ot-nı öçürmegey³⁴ (12) ve yil tofrağnı³⁵

¹ Ü1, Ü2: *yahşı-lardın*

² S1: *olsa*

³ *ve alar ..... yahşılardın-sın* V4: yok; Ü1: *yahşı-sın*

⁴ V3: *özünge*

⁵ A: *itig*

⁶ Kon., A: *kırak*; P2, Ü1, Ü2: *kırak-dur*

⁷ P2, S3, Ü1, Ü2, B1: *tuzlakğa*

⁸ Ü2: *hükmin*

⁹ L: *bes*

¹⁰ Ü1: *çün* eklenmiş

¹¹ S2: yok

¹² P3, S3: *sayyâd*

¹³ Kon. *lûlige*; P3: *lûlilerge*

¹⁴ S3, Ü1: *öyüngey ?*

¹⁵ Kon., A, P3, Ü2: *meymün-bâzlık*

¹⁶ B1: *düdek*

¹⁷ Ü2: *terâş-lık-dın*

¹⁸ S2, S3, P2, Ü1: yok

¹⁹ V4: *kaşrı-nıng*

²⁰ Kon. *kim*

²¹ V3, V4: *şahrâ kebûterleriga*; Kon. *şahrây-larga*; P3: *şahrâylerge* ya da *şahrâ yellerige*

²² Kon. *koşulğan*

²³ Ü2, L: yok

²⁴ Kon., A, P3, Ü2, B1, L: *yahşı-lık*; P2, Ü1: *yahşı*

²⁵ S1: *tutmek*

²⁶ Kon., P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: *möşük-din*; A: *möşük*

²⁷ Kon., Ü2, L: *kebûterge*

²⁸ P2, Ü1: *tabi*

²⁹ V1, V3, V4: *dutma*; B1: *tutma*

³⁰ S1, S3: *virme*; V4, T: *birip andın*

³¹ *düşmen ..... tabi* T1: yok

³² S1: *olğay*

³³ Kon. *kim*

savurmağay¹. İnsan bile² şeytân³ arasında (13) zâtı⁴ ‘adâvet-dür ve tabî‘i muhâlefet⁵ biri ot-dın yaratıldı⁶ [P1-102b] (1) ve biri tofrağdın yaratıldı⁷. Bu ‘adâvet aralarıdadur⁸ ol çağdın⁹, (2) ot gâlib bolsa¹⁰ tofrağnı kül kılur ve tofrağ¹¹ gâlib bolsa¹² otnı öçürür. (3) Âdem bile¹³ şeytân¹⁴ muhâlefetin unutma, ata düşmenin¹⁵ özünge¹⁶ (4) dost tutma. Atağnı bihişt dik me’meni-din¹⁷ celâ kıldı ve yıl-ler hâk-dân (5) garîbistanıda¹⁸ zelîl ü mübtelâ kıldı. Ve atağ evlâdı-dın ba’zı aña (6) intikâm tüzdiler ve hvâr u zebûn kılıp cefâlar körgüzdiler. (7) Nefs-ni çün¹⁹ takvâ riyâzeti bile²⁰ zîr-i dest kıldılar, şeytân-nı zelîl-(8)lîk bile²¹ yirge pest kıldılar²². Sizniñ bu ‘adâvetiñiz hergiz ‘adem (9) bolmas²³ belki gâyet-i şiddet-din²⁴ hergiz kem bolmas²⁵. Bu²⁶ gâlib²⁷ düşmen-(10)din bir dem gâfil kalma²⁸, öçüre almas²⁹ ‘işyân otın öz hirmeniñge³⁰ (11) salma.

34 V3: öçürmese

35 Ü2: tofrağnı

1 V3: savurmasa

2 S1: ile

3 V4: şeytân-nıñ

4 V4: yok

5 P2: muhâlefet-dür

6 P2: yaradıldı

7 P1, P2, P3, S1, S2, S3, B2, Ü1: yok

8 muhâlefet ..... aralarıdadur V3, V4: muhâlifi bir tofrağ biri otur

9 S3: çağdın

10 S1: olsa

11 S2, S3, Ü2: tofrağ

12 S1: olsa

13 S1: ile

14 bile şeytân V2, V3, V4, B1: yok; P2, Ü1: şeytân-nıñ

15 L: düşmeni

16 Kon., Ü2: özünge

17 V1: düşmeni-din, V4: yerdin düşmeni; B1: dostı-dın

18 Kon. gurbetistân-da

19 S3: yok

20 S1: ile

21 S1: ile

22 şeytân-nı ..... kıldılar B1: yok

23 S1: olmas

24 belki ... şiddet-din Kon., A, Ü2, L: bu düşmen-lîk arañğızdın; Ü2: yok

25 belki ..... hergiz V1, V3, V4, T, P3, S3, Ü1: yok, P2: âkil kişi düşmen bile hem-dem bolmas

26 P2: yok

27 T: gâfil

28 S3: bolma

29 Ü2: almasağ

30 P2: haremniñge

Tenbîh¹-Nâ-dân dost-nı² hem dost sanığa kivürme (12) hîred şem'in anıñ herze efsânesi³ yili-din öçürme. Basa tıfl ki⁴ 'ayn-ı (13) maḥabbet-din⁵ atası saḫalı⁶ tügin⁷ tartıp üzüptür ve seccâdesi mihrâbı-da [P1-103a-1] (1) bî-edebliğ körgüzüp-tür ve⁸ namâzın buzup-tur⁹ ve basa mest kim¹⁰ niyâz (2) yüzidin¹¹ ayağ¹² öpkeli igilip-dür ve bî-iḥtiyâr kay'dın¹³ pāk-dāmen-(3)ler itegin mülevves kılıp-dur dānā düşmen-din¹⁴ nef imkānı bar¹⁵ ve (4) nâ-dân dost-dın¹⁶ zarar imkānı köprek¹⁷ ve muñga köre alar bile¹⁸ (5) muḥtelîḫ bolmaq¹⁹ kirek²⁰.

Tenbîh²¹-Beşer cinsi-din vefâ köz²² tutma ve (6) hîred naḥlin fâsîd ḫayāl²³ semûmı bile²⁴ kurutma. Bir²⁵ vefâ kılsañg²⁶, on (7) cefâ tartarga müheyyâ bol²⁷, munça bile²⁸ kutulsañg²⁹ cānga minnet tutup³⁰ (8) özrlerin ḫol³¹. Yokḫarıraq³² vefâsız ehl-i³³ zamân³⁴ dāstānı³⁵ (9)

¹ S3: yok

² Ü2: dost-larnı

³ T: bile eklenmiş

⁴ Kon. kim

⁵ 'ayn-ı muḥabbet-din P2: yok

⁶ S1: saḫalın

⁷ S1: tügi

⁸ ve seccâdesi ... ve L: yok

⁹ ve seccâdesi ..... buzup-tur S2, P2, S3, Ü1: yok

¹⁰ S2: ki

¹¹ S1: özidin

¹² Ü1, Ü2: ayak

¹³ T1: yok; P3, S3: kayyı-dın; bî-iḥtiyâr kay'dın B1, L: bî-iḥtiyârlıg'dın

¹⁴ dāna düşmen-din V3: ata düşmenidin, S2: ana düşmenidin

¹⁵ P2, Ü1: köprek

¹⁶ Ü2: dost-lardın

¹⁷ Kon. bar eklenmiş

¹⁸ S1: ile

¹⁹ S1: olmak

²⁰ Ü2: kirek-dür

²¹ T1, P3: yok

²² P2: közi; S3: birle

²³ L: yok

²⁴ S1: ile

²⁵ S1: yok

²⁶ P2: körküzseñg

²⁷ S1: ol

²⁸ S1: ile

²⁹ Kon. tutulsañg

³⁰ V1, V2, T, Ü2: koyup

³¹ munça .... ḫol V3: yok

³² P2: yok

³³ V2, V3, P2, Ü2: il

ötüptür ve hîred¹ zamân ehli² yârların³ unutup⁴ vefâ âyîni-din ma'zûr tutuptur⁵.

(10) **Tenbîh-** Hüb ruḥ-efzâ, zişt 'ömr-fersâ, hoş-ḥulḳ nâzenîn ḥür (11) bihişt-âyn. Yaman mizâclıḳ⁶ zişt dîv dûzah-sirişt. Muḥanneṣ ni ḥaşv ki⁷ (12) dimegey, mâkiyân⁸ ni necâset ki⁹ yimegey. İrdin söz hüner, ipçidin¹⁰ böz¹¹ hüner (13). Cimri ökünüp biyik¹² bolmas¹³, öçkü¹⁴ yügürüp kiyik bolmas. [P1-103b] (1) Kōṅlîde ḥalel-lıḳ-ka¹⁵ külgü ḥarâm, şeh allıda¹⁶ düşmen-lıḳ-ka¹⁷ uyku ḥarâm. (2) Tiṅgri barçanı öz yolıda reh-zen-din asrasun ve şâh allıda¹⁸ (3) düşmen-din asrasun¹⁹.

Nazm²⁰

Öz yolıda tiṅgri tutsun ilni şeytân-dın yırak

(4) Şeh kaçıda²¹ kim ki şeytân-veş durur²² andın yırak²³

Tenbîh²⁴-Ömrni (5) ḡanîmet bil, şıḥḥat u emniyyet-ka²⁵ şükr kıl. Gınâ²⁶ ṭariḳın buz²⁷, faḳrğa²⁸ (6) mübâhat körgüz. Mezhebiṅ-ni²⁹

34 P2, Ü2: yok; ehl-i zamân B1: yok

35 P2: yukarırak

1 Ü2: ḥod

2 Ü2: ilî

3 Kon. yârlarını

4 V1, V2, V3, A, P1, P2, P3, S3, L: yok; V .....?

5 ve hîred ..... tutuptur S2'de yok; Ü2: tutupdurlar

6 Ü2, B1: mizâclıḳ

7 V1, V2, V3, V4, T, Ü2: yok

8 V4, Ü2: ki eklenmiş

9 Kon. kim; P2: yok

10 A: aytçidin; S2, S3: içidin; Ü2: inçidin

11 P2: tüz; B1, P3: yüz

12 B1: büyük

13 S1: olmas; P3: ve eklenmiş

14 S1: öçki; P2: öçi; Ü2: eçki

15 Kon. ḥalel-lıḳ-ka, S1, P2, Ü2, B1: ḥalelḳ-ğa; S3: ḥilelḳ-ka; Ü1: ḥulle-lıḳ-ka; P1: ḥelelḳka

16 S2: ileyide; P2: ileyinde; S3: allında

17 S2, S3, P2, Ü1, Ü2: düşmen-lıḳ-ğa

18 S2: ileyide; P2, S3, Ü1: ileyinde

19 Ü2: yok; B1: saklasun; ve şâh ..... asrasun Kon., L: yok

20 A, P3, S2: beyt

21 S1, S3: kaçında

22 S1: irür; S3: turur

23 Kon. kırak; P: syf.155'ten 161' kadar P'de yok(Tenbih.....yırak)

24 yukarırak vefâsız ..... tenbîh B2: yok

25 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: emniyyet-ğa

26 P: fenâ

ahfālīg¹ asra² bātīng-nı zāhiringdin (7) şafālīg asra³. Üftādelik⁴ bile⁵ huy tut, şikeste(8)līg⁶ bile⁷ köngülñi⁸ avut. Bî-fāyide sözni köp⁹ aytma, fāyidelik¹⁰ (9) sözni köp işitürdin¹¹ kaytma. Az¹² digen az¹³ yañgılur, az¹⁴ yigen¹⁵ (10) yıkılır. Açıg¹⁶ hikmet sermāyesidür¹⁷ ve tokluğ¹⁸ gaflet pirāyesi-(11)dür. Tokluğ¹⁹ hırşın köngül-din yok kıl, özünğ aç (12) bolup²⁰ bir açnı tok kıl²¹. Özünğni zibā libās hayāli-din (13) ötker, libās zibālīgñi²² tilesenğ bir yalañgñi²³ bütker. [P1-l04a] (1) libās her niçe kim zibādur kiygeniñ-din kiydürgeniñ (2) evlādur²⁴.

Meşnevî²⁵

Niçe kim ton-nı²⁶ ri'ayet birle²⁷ kiysenğ iski-rür²⁸

(3) Çün ki kiydürdünğ yalañgga²⁹ opramas³⁰ ton ol irür

27 P, V3, V4, P2, Ü2: tüz

28 P, P2, Ü1: fakr bile

29 S3: beden-niñ-ni

1 Kon., V2, Ü2: bile ildin yañşı eklenmiş; P2, P3, S2, S3: ahfahk bile; L, B1: bile eklenmiş

2 bile ..... asra P, P2: yok; Ü2: yarmağınğnı yañşı yamandın mahfî sakla, L: yarmağınğnı yañşı yamandın mahfî asra eklenmiş

3 bātīng-nı ..... asra P3, S3, B1, A: yok; mezhebing-ni ..... asra P2, S2, Ü1: yok

4 Kon., Ü2: üftādelik

5 S1: ile

6 S2, S3, P2, P3, Ü1, A, B1: şikestelik

7 S1: ile

8 S3, Ü2: könglüñni

9 B2: yok

10 Ü1: fāyidelik; L: fāyidelik; B2: pāyidelik

11 B1: işitürdin köp

12 P, P2, Ü1, B1: köp

13 P2: köp

14 P, V3, P2, Ü1: köp; Ü2: az eklenmiş

15 P, V3, P2: köp eklenmiş

16 Ü2: açlık

17 Ü2: sermāye; B1: sermāyesi

18 S2, S3, P2, Ü1, Ü2: tokluğ

19 B1: tokluğ

20 S1: olup, özünğ aç bolup V1: yok; tokluğ hırşın ..... bolup P: yok

21 özünğ ..... kıl S2: yok; tokluğ .... kıl P2, S3, Ü1: yok

22 B1: zibālīg

23 V4: yalañgaç-nı; S3: yalan-nı

24 P2: evlā

25 A, B2: naẓm; S1, Kon., Ü2, B1, L: beyt; S3: meşnevî

26 meşnevî .... ton-nı Ü1: yok; kim ton-nı Ü2: tonlar

27 S3, L: bile

28 Ü2: iskerür

29 V1, B2: kişige; V3, V4: birevge; S2, S3: yalañga

Tenbîh-Her kişini (4) dime mahrem¹ ü hem-râzdur² kim bu metâ‘ ‘âlem ili-de³ azdur. Beşer cinsin (5) rāzıñğa mahrem bilme, belki melek-ni özünğğa⁴ mahrem⁵ kılma⁶. Özünğ⁷ asrardın (6) eger sañğa melâldur, yana birev anı asramak⁸ muhâldur. Öz mahzeniñ-(7)ni açsañ ve mahfî dürrleriñni saçañ tirmen kişi⁹ saypamay (8) nitkey ve asrar dip mübâlağa kılğannıñ¹⁰ ni yirge yitkey. (9) Özünğ¹¹ öz sırrıñ-nı asray almağannıñ-nı bilür sin¹², (10) yana birev anı fâşitse¹³ ‘ayb hem¹⁴ kılur sin bu sırr¹⁵ asramağınğ-(11)dın levhaş¹⁶-Allâh u i‘tirâz kılmağınğ-dın bârek- Allâh közni (12) öz ‘aybıñğ-dın alma ve özgeler ‘aybı-ğa köz¹⁷ salma.

Meşnevi¹⁸

(13) Bînendedür¹⁹ olsa kişi öz ‘aybı-ğa hâzır
Köz açma bolurğa yanalar ‘aybı-ğa nâzır

[P1-104b] (1) Tenbîh²⁰-Çın sözni yalğanga çulgama, çın ayta alur tilni yalğanga (2) bulğama²¹. Yalğançı kişi imes ve yalğan aytma²² irenler işi (3) imes yalğan söz digüçisin²³ bî-i‘tibâr kılur niçün ki²⁴ (4) ol

³⁰ Kon., B2: oframas; V2, Ü2: iskimes

¹ S3: mahrem dime

² S2: hemrâz; Kon. herâzduu?

³ Kon., B1, B2, L: ehlide; Ü1: ilinde

⁴ Kon., L: özünğ; P: hem özünğ; V1: öz rârıñğ-ğa; belki mülk-ni özünğğa Ü1: özünğdın özgeni özünğ

⁵ P: hem-dem

⁶ S3: bilme; belki .... kılma Ü1: ve özünğ-din özgeni özünğ hem-dem bilme

⁷ V4: sırrıñnı eklenmiş; beşer ..... özünğ B2: yok

⁸ Ü2: asramakı

⁹ P, Ü1: yok

¹⁰ Ü2: itkenning

¹¹ V4: yok

¹² Kon. bilürsinğ

¹³ V4: itip; S1: kılma

¹⁴ S1: hem ‘ayb; P3, Ü1: yok

¹⁵ Ü2: yok

¹⁶ S1: levhiş; Kon. levheşi; V4: tevehhüş

¹⁷ B1: yok

¹⁸ Kon., S1, A, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: beyt; S2: yok; B2: nazm

¹⁹ P2: bînenddür

²⁰ V: yok

²¹ A: yok

²² Ü1: eytmek

²³ S1: digüçisini; Kon., Ü2 digüçi; V1, V2, V3, V4, T, S2, S3, P2, A, B1: digüçi-ni; L: digüçi sözün

²⁴ Kon. kim

gevherni *ḥazef dik*¹ *ḥvār kılur ol-ki cın sözni yalganga* (5) *ḡatar dürr-i semîn-ni necâsetka*² *atar*³.

Gevherî kim *şâh-larğa zîb-i tâc*⁴ *u taht irür*
(6) *Taşlağan anı necâset-ka*⁵ *‘aceb bed-baht irür*⁶

Tiṅgri dostları *şıdk u*⁷ (7) *şafâ ma‘deni-dür*⁸ *yalğançını dipdürler*⁹ *ki*¹⁰ *tiṅgri düşmeni-dür*. (8) *Tiliṅ-ni ihtiyârîṅda asrağıl, sözünṅni ihtiyât bile*¹¹ *digil*¹². (9) *Maḡallıda aytur sözni*¹³ *asrama, aytmas söz tigresige yolama(?)*¹⁴. *Söz bar ki*¹⁵ *işitküçi*¹⁶ *tenîğa*¹⁷ *cân kivürür ve söz bar ki*¹⁸ *aytküçi*¹⁹ (11) *başın*²⁰ *yilge birür*²¹. *Tiliṅ bile*²² *köṅlünṅni bir tut, köṅli ve*²³ *tili* (12) *bir kişi*²⁴ *aytkan*²⁵ *sözge*²⁶ *büt*²⁷. *Sözni*²⁸ *köṅlünṅde bışkarmaṅunça*²⁹ (13) *tilge*³⁰ *kiltürme, her ni kim köṅlünṅde*³¹ *bolsa*³² *tilge sürme*³³. Egerçi [P1-l05a] (1) *tilni asramak*

¹ A: *ḡarf dik* (yazım yanlış olmalı)

² S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *necâsetga*

³ Kon., A, Ü1, Ü2: *beyt*; P: *şîr*, V1, B2: *naẓm* eklenmiş

⁴ P, Ü1: *u* eklenmiş

⁵ A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1: *necâset-ğa*

⁶ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, B2, L: *tenbîh* eklenmiş

⁷ *şıdk u* Ü2: yok

⁸ *tiṅgri* ..... *mu‘iddni-dür* A: yok

⁹ B2: *dipdür*

¹⁰ Kon. *kim*

¹¹ S1: *ile*; S3, Ü1: *birle*

¹² P, P2, Ü1: *sözlegil*

¹³ P, P2, Ü1: *sözünṅni*

¹⁴ S1: *barma*; Ü2: *yavuma*

¹⁵ Kon. *kim*; Ü2: *söz ki bar*

¹⁶ S1: *işitküçi-ğa*

¹⁷ S1: yok

¹⁸ Kon. *kim*

¹⁹ P2: *eytküçi*; Ü2, B1: *aytküçi*

²⁰ P2: *başını*; S3, Ü1, Ü2: *başını*

²¹ S1: *virür*

²² S1: *ile*; B1: *birle*

²³ *bir tut köṅli vü* Ü1: yok

²⁴ Ü2: *kişi-niṅ*

²⁵ P2: *aytkan*

²⁶ S1: *sözige*; *aytkan sözge* Ü2: *sözlerige*

²⁷ *köṅli* ..... *büt* V3: *naḡakını unut*, V1, V4, B1, S3: yok

²⁸ *köṅlünṅni* .... *sözni* S3: yok

²⁹ Kon. *bışkarmaṅunça*; P2: *bışkarmayınça*; B2: *çıkarmaṅunça*

³⁰ B2: *tiliṅga*

³¹ Ü1: *köṅlinde*

³² S1: *olsa*

köngülge¹ miḥnet-dür², ammā³ sözni saypamak⁴ başka⁵ (2) āfet-dür. Aytur yirde unutma ve aytmas yirde özünḡni mütekellim (3) tutma⁶ aytur sözni ayt, aytmas sözdin kayt. 'Ākıl⁷ cın-dın⁸ (4) özge dimes⁹ ammā¹⁰ barça cın-nı hem dimek 'ākıl işi imes.

(5) Meşnevi¹¹

Hıred-mend cın sözdin özge dimes¹²

Velī barı¹³ cın hem¹⁴ digülük imes

(6) Kişi cın-da söz¹⁵ dise zībā durur¹⁶

Niçe muhtaşar bolsa¹⁷ evlā durur¹⁸

(7) Tenbīh-Oyğalıḡ-da¹⁹ ni allıḡḡa²⁰ kilse kazādın²¹ kör, uyḡuda her²² ni (8) tüşünḡe²³ kirse yaḡşı yor²⁴. İl-niḡ²⁵ sözige yamanlıḡ sarı²⁶ maḡal tapma²⁷, (9) şerr taraḡın zāhir kılup²⁸ ḡayr cānibin yapma²⁹. Kavī düşmen zebunuḡ³⁰ bolsa³¹ (10) mürüvvet kıl³², ḡālib 'aduvv

³³ S3: beyt eklenmiş

¹ Kon. könglünḡde; P, V1, V2, V4: köngülge

² P2: mecennet-dür; Ü2: miḥnet

³ V4: ve līkin

⁴ V4: asramamak

⁵ S3, Ü1: başḡa

⁶ V, T1: tenbīh eklenmiş

⁷ Ü2: 'ākıl-dın

⁸ Ü2: yok

⁹ P, P2, Ü1: söz dimes

¹⁰ P2: yok

¹¹ V: tenbīh ma'nevī; T1, A, P3: nazm; V1, V3, V4, S2: beyt; B2: yok

¹² L: yok

¹³ V4, T, S2, Ü1, Ü2: barça

¹⁴ cın hem V4: yok

¹⁵ cında söz Ü2: cın

¹⁶ P, P2: zibā bolur; B2: evlādur

¹⁷ A: olsa; S2: dise; P2: bola

¹⁸ kişi ..... evlā durur V4: yok, B2: zibā durur, P2: bolur

¹⁹ Kon. uyḡalıḡ-da; P2: uyḡalıḡ-da; Ü2, L: uyḡalıḡ-da

²⁰ S2, A: ilıḡḡe, P1: allıḡḡa

²¹ B1: ḡakk-dın

²² Ü2: yok

²³ S2, S3, P2, P3, Ü1, A, Ü2, B1: tüşünḡḡa

²⁴ S2: yok

²⁵ V3, V4: il

²⁶ Kon., A, P3, Ü2, L: yok; P: barı

²⁷ Kon., A, P2: ḡālib 'aduvv maḡlubunḡ bolsa eklenmiş

²⁸ A: kılup; V3: yok

²⁹ V1: ututma

³⁰ Ü1: zebunḡ

mağlubun¹ bolsa² kerem ü 'afv körgüzgil. (11) Zālīm ü bī-derd şöhetide nükte sorma, nemmām³ u nā-merd⁴ mülāyemeti-de dem urma. (12) Dānā ilig-din bargandın⁵ söz aytmas, ötken⁶ yigit-lik ārzū bile⁷ (13) kaytmas. Ötken rūzgār 'adem-dür, kilmegendin söz⁸ aytkan⁹ [P1-l05b] (1) ehl-i nedem-dür ve hāl muğtenem-dür¹⁰ bir türk bu ma'nide dip-dür kim dem bu dem-(2)dür¹¹.

Nazm¹²

Māzī vü müstakbel ahvālın tekellüm eyle kem¹³

(3) Ni üçün kim¹⁴ dem bu dem-dür, dem bu dem-dür dem bu dem

Hātīmede¹⁵-Tenbīh¹⁶. (4) Sudın¹⁷ asrağuluğ-dur¹⁸ tofrağ¹⁹ u²⁰ balçığ²¹ öyin ve ot-dın (5) asrağuluğ-dur²² yıgaç u kemiş öyin ve yil-din (6) asrağuluğ-dur²³ böz²⁴ öyin²⁵ ve tofrağ-dın asrağuluğ-dur²⁶ köz²⁷ öyin²⁸ ve cemī' (7) mā-sivā Allāhdın asrağuluğ-dur²⁹ köngül öyin.

31 S1, S2: olsa

32 şerr tarafın .....mürüvvet kıl P3, S3, B1, L: yok

1 P2, Ü1: mağlubun¹

2 P3, S3, Ü2, L: şerr tarafın zāhir kılıp hayr cānibin yapma kavī düşmen zebūnun¹ bolsa mürüvvet kıl; B1: şerr tarafın zāhir kılıp hayr cānibin unutma zebūnun¹ bolsa mürüvvet kıl

3 B1: temām

4 S2: nā-murād

5 P, P2, Ü1: yok

6 P1, S1: itken

7 S1: ile

8 Ü1: yok

9 Kon. ayıkan; P2, B1: aytgan; Ü2: aytganlar

10 Ü2: muğannim-dür

11 dem bu dem-dür V3, V4: yok; P, P2: dem bu dem-dür eklenmiş

12 Kon., A, P2, P3, S3, Ü2, B1, L: beyt

13 P: ayta kim; P2: aytma kim

14 ni üçün kim V4: yok

15 P, V1, V3, V4, T, P2, Ü1, B1: yok

16 V2: yok

17 V4, T: dem eklenmiş

18 Kon., A, P3, S3, Ü2, B1: asrağuluğ-dur

19 Kon., S1: tofrağ

20 tofrağ ve V4: yok; B1: tofrağ

21 S1, S3, L, B1: balçık

22 P2, Ü1: asrağuluğ-dur

23 Kon., A, S1, Ü2, B1, L: asrağuluğ-dur; Ü2: asrağuluğ-dur

24 Ü1, Ü2: köz

25 P: mūz; V1, V2, V3, V4, P2: köz; S1: yız

26 Kon., S2, S3: asrağuluğdur; A, P3: yok; böz ..... asrağuluğ-dur Ü2, B1: yok

Beyt¹

(8) Niçük kim tört² öyge tört³ şey⁴ noķşanı⁵ şāyi⁶-dür

(9) Bişinçi öy dağı ağıyārdın ol nev⁷ zāyi⁸-dür

(10) 'Alem⁶ esbābınınıñ tükenmes-ligi-de⁷ bu tenbīh-dür⁸ meşelā⁹ (11) birev ki¹⁰ kirpiç-din¹¹ bir yerge ferş tüşer bolsa¹² çün ma'hūd bu(12)dur kim¹³ hıst-mı derz-ber-derz salmas-lar¹⁴. Karağların birbiridin (13) ötkerip¹⁵ evvelgi¹⁶ yandaştura salğan¹⁷ iki hıst-nıñ taraf [P1-106a] (1)larıda iki uluğ¹⁸ fırça peydā bolur¹⁹ ki²⁰ yana iki hıst tiler²¹ anı salmaq (2) lāzım-dur bu kıyas bile²² mīñg yā iki mīñg hıst ferş²³ salılsa²⁴ (3) bu nev⁷ fırçalar²⁵ be-ğayet²⁶ köp hāşıl bolur²⁷ her kaysı-nıñ²⁸ işlāhı-ğa (4) yana hıst salğan²⁹ sayı³⁰ ol fırçalar³¹ ol hıst-larğa³²

27 S2: *boz*

28 *ve tofrağ-dın .... öyin V, V1, V2, V3, T, T1, Ü1, L: yok*

29 Kon., A, P3, S3, Ü2, B1, L: *asragulıq-dur*; P2, Ü1, Ü2: *asragulıq-dur*

1 V3, V4: *tehbīh*

2 A: *dört*

3 S3: *dört*

4 S3: *yok*

5 şeyy noķşanı P: *noķşanı ki*; Ü1: *ki* eklenmiş

6 P, P2: *bu faşl teşbih-dür 'ālem*

7 A: *tükenmes-ligi*; B1: *tükenmesligi-nıñ*

8 *bu tenbīh-dür* P, B1: *yok*; Kon. *tenbīh-dürler*

9 *niçük kim .... meşelā* V3, V4: *yok*

10 Kon. *kim*

11 *birev ki kirpiç-din* V1: *yok*; Ü2: *kürpüçdin*

12 S1: *olsa*

13 S2, P3: *ki*

14 V3, V4: *qoyarlar*, V2: *qoyarlar*, V3: *qorlar* eklenmiş

15 Kon. *ötkerdin*; Ü2: *qoyarlar* eklenmiş

16 S2, P, P2: *evvelgiğa*

17 P3, S2, A, B1: *salğan*; S3: *salğan* eklenmiş

18 S2, P, P2, Ü1: *yok*

19 S1: *olur*

20 Kon. *kim*; Ü2: *iki*

21 P: *bile*

22 S1: *ile*

23 Ü2: *yok*

24 V3: *salınsa*; V, V4, T1: *salsa*

25 B1: *fırça*

26 Ü2: *yok*

27 S1: *olur*

28 Ü2: *kaysı-sı-nıñ*

29 L: *salınsa*

30 Kon., P3, S3: *sayı*

köre köp¹ (5) zāhir bolur² eger ol ferc³ zāhir bolğan⁴ tekmīli üçün yana
 ıst (6) salılsa⁵ arzu'llāhi vāsi'a⁶ yüzün⁷ belki küre-i arz devresin temām
 (7) ıst salmak lāzım kilür bā-vücūd ol-ki⁸ bu⁹ muhāl¹⁰ hayāl-ni¹¹ kişi
 ta'aqqul (8) kılsa¹² tükenmegi-niñ imkânı yoktur kişi tükenmegi-ni¹³
 farz (9) kılsa ol fırçalar birge¹⁴ miñ belki birge¹⁵ yüz miñ belki lā¹⁶.
 (10) nihāye artar alarnıñ¹⁷ ıslāhını¹⁸ muhāl farz bile¹⁹ hem ta'aqqul
 kıla kılsa bolmas²⁰ (11) munuñ²¹ 'ilacı ve tedārüki ıst-nı zā²²
 kılmak²³ bile²⁴ ve andın hem uşagrak²⁵ (12) uşatmak bile²⁶ müyesser
 bolur²⁷ kim müdde'a²⁸ kılğança²⁹ yirge çün ferş (13) töşeldi peydā³⁰

31 begāyet ..... fırçalar S2'de yok; Ü2: fırçalarga

32 ol ıst-larga Ü2: yok

1 P, P2: yok; Ü2: fırça eklenmiş

2 S1, Ü1: olur

3 Kon., A, Ü1, Ü2: fırça

4 P2: fırçalar eklenmiş

5 sayı ... salılsa L: yok

6 B1: vasıka

7 P, P2: yöresin; V4: yok

8 Kon. kim; B1: bā-vücūd ki

9 P: yok

10 V3, V4: muhāl-dur

11 V3: bu hayāl; V4: bu hayāl-ni

12 P, P2, Ü1: itse

13 S2: tükenmegni

14 Kon. birle

15 Kon., Ü2 yok

16 V3: 'alī; Kon. belā; P1, S1: leālī; S3: malā

17 S1: alarnı; P2: olarnıñ; Ü1: yok

18 P2, Ü1: ıslāhı üçün

19 S1, S3: ile

20 S1: olmas

21 P2, Ü1: munıñ

22 P, P2: zāviye, V3: edā

23 Ü2: kılğan

24 S1: ile

25 P2, Ü1, Ü2: uşakra

26 S1: ile

27 S1: olur

28 P: bu müdde'a

29 S1, P2: kılğança

30 B1: yok

bolğan fırçalarğa¹ köre hışt-larnı uşatıp [P1-l06b] (1) salgay-lar² tā ol düşvārlıǵ āsān-lıǵ³ bile⁴ ileyi-din⁵ kopqay⁶.

Tenbīh⁷- (2) Kildük müşebbehün-bih-ğa⁸ kim⁹ ‘ālem esbābı-dur¹⁰ kişi tilese ki¹¹ köngül tilegen dik¹² (3) ve beşerıyyet tayfası¹³ teķāza¹⁴ kılğan dik¹⁵. Esbābı-nı¹⁶ tūzetkey (4) nime¹⁷ köp¹⁸ kirek¹⁹ ve ol kirek-lilik nimelerdin her²⁰ niçesi müyesser bolsa²¹ (5) yana anıñ itmāmı ve tekmīli-ğa yüz ança belki köprek²² kirek²³ bolur²⁴, (6) anıñ hem ser-encāmın²⁵ ta‘aķķul kılsa ol hem mūcib²⁶ zevāyidler bolur²⁷. (7) Andāķ ki²⁸ anıñ ser-encāmı-nıñ²⁹ taşavvurı³⁰ muḥālāt-ķa³¹ yüz koyar (8) meşelā ba‘zı selātin dik³² ki³³ niçe iķlim-ni aldılar, özge aķālīm ḥayālī

¹ P: *hışt salgay yā zāviye tūşkey yā ol fırçalarğa eklenmiş*; S3, Ü1: *hışt salmağay yā zāviye tūşkey yā ol fırçalarğa*

² P3, Ü1, B1: *salğay*; S3: *salmağay*

³ S2, S3: *āsānlıķ*; P2: *āsān*

⁴ S1: *ile*

⁵ P2: *ileyidin*

⁶ P2, S3: *kopğay*

⁷ A, S2, S3, P2, P3, P, V1, V2, B1, L: yok

⁸ L: *müşebbeh-ğa*

⁹ S2, P3: *ki*

¹⁰ *kildük ..... esbābı-dur* V3, V4: yok

¹¹ Kon. *kim*

¹² Ü1: *kılğan-dik*

¹³ Kon., P2, P3, S3, Ü1: *taḡası* (bu nüshalarda *ṭama*‘sı gibi yazılmış); A: yok

¹⁴ V1, V2, V4, T: *matķaza*?(165); A, P3, Ü2, B1: *muķteza*; V2: *matķazası*?

¹⁵ P, P2: *eylegen dik*; Ü1: *itken dik*

¹⁶ P, P2, Ü1: yok

¹⁷ V3: *niçe*; P2, Ü1: yok

¹⁸ P2: *köp nime*

¹⁹ V3: *köprek*

²⁰ Kon., P2: *bir*

²¹ S1: *olsa*

²² S1: *ziyāderāķ*

²³ P2: yok

²⁴ S1: *olur*

²⁵ V4, A: *ser-encāmın*

²⁶ S2: *mevācib*

²⁷ S1: *olur*

²⁸ Kon. *kim*

²⁹ Ü2, B1: *ser-encāmı*

³⁰ Ü2, B1: yok

³¹ S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: *muḥālāt-ğa*

³² P, P2: *selātin*

³³ Kon. *kim*

(9) başlarığa tüştü munuñg¹ dağı 'ilacı ve tedārūki² bir niçe (10) müdde'adın kiçmek ve bir niçe ārzūdın ki beşer tab'ı-nıñg lāzimesi- (11)dür ötmek bile³ hāşıl bolur⁴. İmdi sözniñg⁵ aşı-ğa (12) şürū' kılalı, bu 'ālem esbābı müdda'ā ve ārzūsın andağ ki⁶ birer⁷ (13) nime hātırdın selb kılğan bile⁸ köp teşvīş ü teklīf-din [P1-l07a] (1) muħalles vāki' bolur⁹, eger bi'l-küll temām müdde'ā ve arzūdın¹⁰ kişi ilig (2) tartsa dünyānıñg barça āfet¹¹ ü beliyyatı-dın ki¹² iştigāli Hāk yolı-(3)nıñg mān'i-dür¹³ āzād u fārig bolmağ müyesserdür kim bu devlet (4) köp muvāfıq bendelerğa¹⁴ dest birip-dür¹⁵ ve arada bar irgen-dür(5)ler¹⁶ ve hālā hem bar iken-ler¹⁷ ve alar ki¹⁸ aradın çıkıp-durlar (6) zikrleri meşāyih ü 'ulemā kütübi-de mezkūrdur imdi kildük (7) müşebbehğa ferş töşemek-dür¹⁹ ol dağı andağ ki²⁰ hışt-nı (8) uşat-kan²¹ bile²² ve zāv²³ kılğan bile²⁴ köp müşkil-ligi²⁵ āsān-(9)lık-ğa²⁶ yüz koyar, eger bu ferş hayālin temām köñgöl-din çıkarılssa²⁷ (10) kişi ol muħāl taşavvurdın²⁸ hem tınar ve hālāş bolur²⁹. Āyā³⁰ öyge³¹ eger³² ferş bolmasa³³ nefis

¹ Ü1: *munıñg*

² P2: *tedārūki* ve *'ilacı*

³ S1: *ile*

⁴ S1: *olur*

⁵ P2, S3: *sözünğ*

⁶ Kon. *kim*

⁷ P: *biraz*

⁸ S1: *ile*

⁹ S1: *olur*

¹⁰ P2, Ü1: *arzūsın*

¹¹ S2: *āfāt*

¹² Kon. *kim*

¹³ S2: *mā-bā'idür*

¹⁴ Ü2: *bendelerge*

¹⁵ S1: *virip-dür*; S3: *birip-tür*

¹⁶ S3: *iken-dürler*

¹⁷ ve *hālā* .... *iken-ler* P: yok

¹⁸ Kon. *kim*

¹⁹ imdi ..... *töşemekdür* V3, V4: yok

²⁰ Kon. yok

²¹ S3: *uşatğan*

²² *uşatқан bile* P, P2: *uşatıp*; S1: *ile*

²³ P, P2: *zāviye*

²⁴ S1: *ile*

²⁵ Ü2: *müşkili*

²⁶ S2, S3, P2, P3, Ü1, Ü2: *āsān-lık-ğa*; B1: *āsān*

²⁷ Ü2, B1: *çıkarsa*

²⁸ P3: *taşavvur*

²⁹ Kon.'da yok; S1: *olur*

³⁰ V1, Ü2, B1: *ammā*; T1: yok, P2, S3: *yā*

³¹ T1: *ābādige*; eger *öyge* S3: yok; Ü2: *öyge*, L: *evige*

tena'umâtı ve telezzüzâtı-dın ni öksügey (12) ve evliyâ kaddesallâhu esrarehum ahlâk u şıfâtı ta'rifide belki¹ enbiyâ² (13) şalavâtullahu³ 'aleyhim⁴ ahkâm u şerâyi'i zikride öy ferşi sözi⁵ [P1-107b] (1) ötüp mü ikin⁶ andak ki⁷ öy⁸ ferşiga hiç⁹ iş vâ-beste imes (2) ve ol hiç işke muhtâc elbette¹⁰ imes fi'l-hakika¹¹ 'âlem esbâbı (3) dağı biş kün-lük¹² 'ömrde kim nihâyeti ölmek-dür¹³ ve barça¹⁴ (4) kanlar yutup¹⁵ hâşıl kılğan esbâbın yüz hasret ü ârmân (5) bile koyup kitmek-dür¹⁶. Her kişi kim Hâk-dın¹⁷ kabûl sa'adetiga (6) müşerref bolup-dür¹⁸ anı red¹⁹ kılıp-dur ve barı ehl-i kabûl- (7)nıñ merdûdı bilip-dür²⁰ çün anı temâm hâtırdın²¹ mahv itip-dür²² (8) aşı²³ maşşûdıga²⁴ yitip-dür ve ol müşebbeh bile²⁵ (9) müşebbehün-bih²⁶ arasında bu tefâvüt hem bar ki²⁷ ol ferş-ka²⁸ şuru' ve (10) terki-din²⁹ fâ'ili-ga³⁰ sūd u³¹ ziyânı ki aytsa bolğay yoktur (11) ve

32 P3: yok

33 S1: *olmasa*

1 *ol dağ* ..... *belki* V3, V4: yok; B1: yok

2 V4: *evliyâ enbiyâ*

3 V3, V4: yok

4 V1: *acma ĩn*; V3, V4: *islâm*

5 *öy farş sözi* P, P2: yok

6 Ü2: *iken ya*

7 Kon. *kim*

8 S1: *iv* (harekeli yazımlı 112b)

9 T: yok; P2, P3, S3, Ü1: *iş* eklenmiş

10 S1, S2, S3, Ü1, P2, A, L: *ileyh*

11 Ü2: *fi'l-hakikat*

12 Ü1: *kün-hg*

13 V3, V4: *olmas-dur*

14 P, P2: yok

15 P, P2: *barça* eklenmiş

16 S1, S3, P1, P2, P3, Ü1, L: *kitmek*

17 V2, Ü2: *tıngri-din*

18 S1: *olup-tur*, Kon., P2, P3, S3, Ü1, Ü2: *bolup-tur*

19 P2, Ü1: yok

20 P2: *bilip-tür*

21 P2: *hâtırdın temâm*

22 *çün anı* ..... *itip-dür* S2: yok

23 P, P2: *küllî*

24 B1: *maşşadga*

25 S1: *ile*; S3, Ü1: yok; Ü2: *bu* eklenmiş

26 B1: *müşebbih bile bu müşebbih*

27 Kon. *kim*

28 S2, S3, P2, P3, Ü1: *ferşga*; B1: *ferşke*

29 P, P2: *kılğan*; Ü1: yok

30 P2: *fâ'il-ga*

31 *sūd uV*: yok

dünyâ esbâbı iştigâli-de kim Hâk yolu¹ sülûki-din mâni'dür. Bir² nefes (12) yüz 'âlem-çe ziyân ve her dem miñg³ felek-i a'zam-ça noğşân küneş-din⁴ (13) rüşenrak-dur⁵.

Temsîl⁶-Hârûnû'r-Reşîd şeyh Behlûl [P1-l08a] (1) soğbetin heves kıldı ve ol maṭlûb-ı ḥuşûlın mültemis⁷ Behlûl-ğa (2) kim bu⁸ haber yitti⁹, Hârûn¹⁰ soğbetin¹¹ müşerref itti¹². Ḥalîfe kim Behlûl ayağın¹³ (3) yalañg kördi, keşş kiymegeni-niñg¹⁴ keyfiyyetin sordı. Meczûb¹⁵ ki yıl-(4)ler keşş-siz seyr itip irdi, keşş digen nime yâdıdın¹⁶ (5) kitip irdi. Bilgeç ki¹⁷ keşş¹⁸ dünyâda¹⁹ mevcûd bar²⁰, tebessüm bile²¹ (6) didi²² kişi²³ anı²⁴ tilese kaydın²⁵ tapar. Hârûn didi ki²⁶ bâzârda (7) köp-dür, alur²⁷ anı²⁸ her kişi kim²⁹ her kıysı³⁰ ayağı-ğa³¹ cöp-dür³². (8) Behlûl sordı³³

¹ iştigâli-de ..... yolu B1: yok

² P3, S3: her

³ P, S2: yüz

⁴ P, P2, V2, Ü2: kıyaş-dın; V3, V4, T: künin-din; L: körmiş-din

⁵ S3, Ü1: rüşen-raq

⁶ V4: nakl dur ki; T: temsîl nakldur kim; B1: hikâyet

⁷ Kon., T: kıldı eklenmiş; ve ol maṭlûb ..... kıldı V4, A, S1: yok

⁸ V4: yok

⁹ Kon. bitti

¹⁰ Ü2, L: hârûnû'r-reşîdni; B1: hârûn-nı

¹¹ Ü2: soğbeti-ğa; B1: soğbetga

¹² P2: etdi

¹³ Ü2: ayağınğ

¹⁴ S2: kiymeginiñg; B1: kiymek-niñg

¹⁵ P3: meczûb

¹⁶ P: barı-dın, S3: yârdın

¹⁷ Kon. kim

¹⁸ S2, S3, Ü1: yok

¹⁹ Kon., L: denîde(167); A: dînide (98a)

²⁰ bilgeç .... mevcûd bar V3, V4: yok

²¹ S1: ile

²² Kon., Ü1: kim eklenmiş; Ü2: ki eklenmiş

²³ Ü2: yok

²⁴ V3, V4: keşş-ni

²⁵ P: tile kayda; P2, L: kayda

²⁶ Kon. kim

²⁷ Ü2: yok; B1: alar

²⁸ P, P2, S3: yok

²⁹ Ü2: alur eklenmiş

³⁰ V4: kim eklenmiş

³¹ B1: ayakığa

³² V3, V4, V, T, T1: ħub-dur

³³ V4: idi; P2, Ü1: buyurdı

ki¹ her kim anı almak meyli ki² kılur, āyā³ bahāsı kaydın (9) tapılır. Hārūn⁴ didi⁵ bahāsın biz⁶ ser-encām kılalı ve siniṅ⁷ (10) üçün satkun alalı. Behlül didi⁸ anı kiygen gāhī⁹ (11) ayağıdın¹⁰ çıkarsa kim asrar ve kiçe uyusa¹¹ kim saḥlar¹². Hārūn didi¹³ kul¹⁴ (12) bireli¹⁵ ki¹⁶ asrasun¹⁷, sin¹⁸ kayda çıkarsaṅ¹⁹ saḥlasun²⁰. Behlül didi²¹ (13) ol²² hem yalaṅ ayağ²³ bolsa²⁴ nitkey²⁵, keşş alay dise²⁶ bahāsı [P1-108b] (1) kaydın yitkey²⁷. Hārūn²⁸ didi²⁹ anı hem biz bireli ol saṅa kiydür(2)gen dik biz³⁰ aṅga kiydürelī. Behlül didi³¹ ol aç kalsa ni³² yigey (3) ve yalaṅ³³ kalsa³⁴ derdin kimge digey³⁵. Hārūn³⁶ didi kim³⁷ kiymegin

¹ Kon., P3: *kim*

² Kon., P2: *yok*

³ Kon. *ammā*

⁴ Ü2: *ḥalīfe*

⁵ Kon. *ayttı kim*; Ü2: *ki* eklenmiş

⁶ Ü1: *biz bahāsın*

⁷ Ü2: *siziṅ*

⁸ Kon., Ü1: *kim* eklenmiş; P2: *didi*

⁹ Kon. *gāhī* eklenmiş

¹⁰ Ü2: *ayağıdın*

¹¹ T1: *olsa*

¹² P2, Ü2, B1: *saḥlar*

¹³ Kon. *kim* eklenmiş; P2: *kim biz bir*, Ü1: *biz* eklenmiş

¹⁴ Ü2: *kuḥ*

¹⁵ *kuḥ* bireli T: *ben bir kuḥ bereyin*

¹⁶ Kon. *kim*; P2: *yok*

¹⁷ Kon. *asramak*

¹⁸ Ü2: *siz*

¹⁹ V3, V4: *çıkarṅaṅda*; S2: *yok*; Ü2: *çıkarṅız*

²⁰ *sin* ..... *saḥlasun* V3, V4: *yok*; Ü2, B1: *saḥlasun*

²¹ Kon., P2: *kim* eklenmiş

²² V3, V4: *kuḥ*

²³ P2: *yok*; Ü1, Ü2, B1: *ayağ yalaṅ*

²⁴ S1: *olsa*; P2: *ayağı* eklenmiş

²⁵ V1, V2, V3, V4: *ni kiygey*

²⁶ *alay dise* V1, V2, Ü2, B1: *alur bolsa*; V3: *bolsa*; V4: *yok*

²⁷ S3: *yitkey*

²⁸ Ü2: *ḥalīfe*; L: *hārūnū'r-reşīd*

²⁹ Kon. *kim* eklenmiş

³⁰ P2: *yok*

³¹ Kon., P2: *kim* eklenmiş; B1: *aydı*

³² Ü2: *kaydın*

³³ P2: *yalaṅgaç*

³⁴ *yalaṅ* kalsa Ü2: *yok*

³⁵ *hem yalaṅ .... digey* Ü1: *ol aç kalsa ni yigey*. Ve *yalaṅ kalsa derdni kimge digey*

³⁶ Ü2: *hārūnū'r-reşīd*

³⁷ V: *yok*

hizāne(4)din yitkürey¹ ve yimegin² bāverci hānedin buyuray³. Behlül didi⁴ (5) min ayag⁵ yalaṅg⁶ örgerip min ve keş ü ötü-tin⁷ osanıp min⁸. (6) Keş kiysem şāyed⁹ destār hem çırmangay sin¹⁰ ve ol kul-nı hem (7) meşakkat-ka¹¹ salgay sin¹² ve özünḡ hem bu iki teklif-ğa¹³ kalğay sin. Bu (8) sevdādın kiçsenḡ saṅa hem¹⁴ bu miḡnet-din kutulmak-dur¹⁵, (9) maṅa hem bu¹⁶ baştın ayak¹⁷ belādın¹⁸ ḡalāş bolmak-dur¹⁹. Pīr-i rāh sālīk-i (10) āḡāh mundaḡ²⁰ dürr dik²¹ tekellüm ki²² sordı, bu gevherlerni kim anıṅ kulakıḡa²³ (11) urdı. Şāh-nı²⁴ ol mācerādın ötkerdi ve öz ayagın keş-(12)din²⁵ tarttı²⁶ ve başın destārdın kutkardı.

Meşnevi²⁷

¹ S1, S3: yitkürey; V3, V4: yok

² S3: yimegi

³ V3, V4: buyuralı

⁴ Kon., P2: kim eklenmiş

⁵ Ü2: ayak

⁶ V3: yalaṅg-lık-ğa; Ü1: yalaṅg ayag

⁷ V3, V4: ötüknı; B1: ötükdin

⁸ V3, V4: unutup min

⁹ P: ki eklenmiş

¹⁰ A: çırmalgaysın; Kon. çırmatkaysın, S3: çırmankaysın

¹¹ Ü2, B1: meşakkat-ğa

¹² V3, V4: koşkay-sin; ve ol ..... salgay sin Kon. mini baştın ayag belāḡa kalğanlarḡa katkay sin; V1, V2, V3, V4, T: mini baştın ayag belāḡa kanlarḡa katkay sin ol kul-nı hem meşakkat-ğa salgay-sin; S2: mini baştın ayak beleāḡa kalğanlarḡa katkay sin ve ol kul-meşakkat-ğa salgay sin; A: mini baştın ayag belāḡa kalğanlarḡa katkay sin ve ol kul-nı hem meşakkat-ğa salgay-sin; S3: ve mini baştın ayag belāḡa kalğanlarḡa katkay sin ve ol kul-nı hem meşakkat-ğa salgay sin; P2, P3, Ü1: mini başdın ayag belāḡa kalğanlarḡa katkay sin ve ol kul-nı meşakkatḡa salgay sin; Ü2: ve mini başdın ayag belāḡa kalğanlarḡa katkay sin; L: ve mini baştın ayak belāḡa katkay sin

¹³ Kon., B1, L: teklif-ge; P2, Ü1: tekellüfḡa; P2: teklifḡa kalğay sin; S3: bu kalğay sin eklenmiş; Ü2, B1, L: kalğay sin bu eklenmiş

¹⁴ Kon. yok

¹⁵ S3: tutulmak-dur

¹⁶ P: yok

¹⁷ A, S3: ayag

¹⁸ Ü2: yok

¹⁹ S1, P1, P2, P3, B1, L: bolmak

²⁰ P: ki eklenmiş; B1: mundaḡ

²¹ P, V3, P2: yok

²² Kon. kim; V1, V2, V3, V4, T, P, P2: yok

²³ Ü2, B1: kulakıḡa

²⁴ V2, T: ḡalīfeni

²⁵ ayagın keş-din P2: ayagıdın

²⁶ V4: çıkardı

²⁷ Kon., A, P2, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: beyt

(13) Fāriḡ¹ itti² bī-ser ü pā fānī³ ol güftārdın
Hem ayaḡın⁴ keḡş-din hem başını destārdın⁵

[P1-109a] (1) Tenbīh-Keḡş-sizlik-din⁶ melūl bolmaḡıl, ayaḡ-sızlarḡa⁷
bakıp (2) şükr⁸ kıl. Destār⁹ yırtuḡluḡı-dın¹⁰ ḡam yime, başı yaruḡlarḡa¹¹
bakıp¹²(3) tinḡri ḡamdıdın¹³ özge dime¹⁴. Ten pūşunḡ¹⁵ yırtuḡ¹⁶
bolsa¹⁷ ten¹⁸ dürüst-(4)luḡunḡḡa¹⁹ şākir bol²⁰, iḡinḡ²¹ kuvveti²² ḡızā²³
tapmasanḡ iḡ aḡrıḡınḡ²⁴ yok (5) şükriḡa²⁵ zākir²⁶ bol. Kiseḡde ger²⁷
direm yok²⁸, köḡnlünḡde²⁹ kīse³⁰-bür³¹ ḡamı³² hem³³ (6) yok³⁴. İflās
meşakkātın borḡluḡunḡ³⁵ yok neşātıdın³⁶ unut³⁷, (7) her ḡâlde şükr ü

¹ V3: fānī

² P2: atdı

³ Kon. pākānı; S3: pāfānı

⁴ L: ayaḡı

⁵ Tenbīh-uyḡaḡlıḡda ..... destārdın B2: yok

⁶ B2: keḡşsizlikke

⁷ S2, A: ayaḡ-sızlerḡe; P2, S3, Ü1, Ü2: ayaḡ-sızlarḡa

⁸ V3: şükrin edā

⁹ V3: kelle pūs

¹⁰ V3, Ü2, L: yokluḡdın; S2, P3, B2: yırtuḡluḡdın; P2: yırtuḡ-lıḡı-dın; Ü1: yırtuḡ-lıḡı-dın

¹¹ S2, P2, Ü1, Ü2: yaruḡlarḡa

¹² şükr kıl ..... bakıp: V1, V4, T, B1: yok; B2: şükr kıl eklenmiş

¹³ V4, T: ve şükrin kıl; B1: ḡamdın

¹⁴ P: nime eklenmiş; özge dime V4, T: yok

¹⁵ P2: pūşunḡ

¹⁶ S1: yırtuḡ, Kon., A, P3, Ü2: dürüst; L: yok

¹⁷ S1: olsa; P3, Ü2: bolmasa

¹⁸ P2: yok

¹⁹ P2, Ü1: dürüst-lıḡınḡa

²⁰ S1: ol; B2: kıl

²¹ B2: iḡ

²² Kon. kuvveti-ḡa; Ü2: tola

²³ B2: yok

²⁴ Ü2: aḡrıḡınḡ; B2: aḡrıḡınḡa; B2: şükr kıl eklenmiş

²⁵ S2, S3, P2: şükriḡe, yok şükriḡa V4: yokıḡa; Ü2: tinḡriḡa

²⁶ Kon. yok

²⁷ V3: yok

²⁸ V3: bolmasa

²⁹ P, P2, S3, Ü1: V4: yok

³⁰ P2: ise

³¹ Ü1: bor, P3: yür

³² bir ḡamı V2, V3, V4: birdin ḡam

³³ V4: yok

³⁴ kīse-bür ..... yok Ü2: kīse-bürdin ḡam yok

³⁵ Ü2: borḡunḡ

kanā'at tarīkın birk tut¹. Eger atıñg yoxtur² arpa³ ğamın⁴ (8) yimes-sin⁵, eger kılunğ⁶ yoxtur⁷ kişi⁸ kılı⁹ ğod¹⁰ imes-sin. (9) Kamer kırıña iling¹¹ yitmese¹² koğlama¹³ itmek¹⁴ hem muğtenemdür¹⁵, zer-beft nihālī¹⁶ (10) bolmasa¹⁷ ferāgat būriyāsı kaçan andın¹⁸ kem-dür¹⁹. Eger şunkar dik (11) başıñda zerdūzluk²⁰ tomağadın tāt imestür²¹, şükr kıl ki²² közüñg (12) yaruk²³ dünyānı²⁴ körerger muhtāt imestür²⁵. Eger şunkār ayası²⁶ dik (13) bilıñg-de behlī²⁷-i zer-kār yok²⁸, hem şükrdür²⁹ ki³⁰ iling³¹ behlī pençesi dik [P1-109b] (1) nā-kār imes³¹ ve andın³² sanğa āzār³³ yok. Her şiddet³⁴ ki³⁵ bilür sin andın (2) katıkırak³⁶ hāl³⁷

36 *yok neşātıdın V3, V4: yokıdın*

37 S2: yok

1 P: yok; yok ..... tut B2: yok

2 P, P2, S3, Ü1: yok; V3: yok irse

3 Ü2, B2: arfa

4 S2, S3: ğamı

5 ğamın yemes-sin V3, V4: ğamın yok

6 P2: kılığ

7 Ü1: yok-dur

8 P2: kimesne

9 P3: hem eklenmiş

10 V3, V4, B2: yok

11 V2, V3, V4: kılunğ; Ü2: kılunğ

12 P2, Ü1: irmese

13 V3, V4: tolgama; P2: korlama

14 Kon., P3, S3, Ü1, Ü2, B1, P3, S2, S2, S3, Ü2: ötmek; B2: arfa ötmek;

15 P2: muğtanim-dür; Ü2: ganimet-dür

16 V2: tonunğ; T: libası; Ü2: tonunğ

17 S1: olmasa; S2: yok; nihālī bolmasa B2: töşekiñg bolmasa

18 kaçan andın V4: yok

19 V3: kem imes

20 P2, Ü1: zerdūzluk

21 P2: imes-dür

22 Kon. kim

23 Ü2: yok

24 Kon., V, P, T1, P3: denīni; P2: dīni

25 S1: imesdür; şükr .... imestür Ü1: yok; şükr ..... imestür B1: yok

26 S1, S2: abası; P2, P3, S3: ayası; Ü1: iyası

27 Ü1, Ü2, L, P2: behle

28 P, P2, Ü1: imes

29 S2, S3, P2, Ü1, Ü2, B1: şükr kıl

30 Kon. kim

31 Kon.'da yok; A, P3: imes-tür; L: yok

32 Ü2: anda

33 P2: azağ

34 Kon. şiddeti

35 Kon. kim

bardur¹ ve her şu'übet ki gümân kılar sin² andın sa'b(3)rak-ka³ köp kişi giriftardur. Her meşakkat ki⁴ sinde⁵ yoktur sin dik-ke⁶ bar⁷, (4) ol saṅa ni'metī-dür şükr ayturğa sezāvār⁸. Her ni'met ki⁹ saṅa birip-tür¹⁰ ve (5) sin¹¹ dikke birmeydür¹² hūdāvend mevhibeti-dür¹³ hamd ü senā ayturğa kirāmend¹⁴. (6) Haḫ-dın bu bī-ḥesāb 'ināyet-lerni bil ve muṅa köre bendelik¹⁵ fikri¹⁶ kıl. (7) Her niçe 'ibādet¹⁷ kılsaṅ köṅglüṅni¹⁸ takşır kılğaṅa¹⁹ māyil tut ve her niçe (8) tā'at²⁰ kılsaṅ tiling-ni 'özr ayturğa qayil tut. Sin²¹ ve kılğannıṅ (9) ma'düm²²⁻¹ maḥz²³⁻¹ vücd Haḫ vücdü her ni²⁴ anıṅ gayr-ı nā-būd u muṭlaḫ (10) ve būd anıṅ budi. İlāhī²⁵ bu icrā²⁶ ki²⁷ yaḫşı yaman şıfatı anda mezkürdür²⁸ ve (11) maḫbül u merdūd ḫālātı²⁹ anda meştür³⁰. Bitigüçisi³¹ egerçi

36 S2, S3, Ü1, Ü2, B1: *katıgraḫ*

37 Ü2: *ḫālī*

1 *ḫāl bardur* B1: *ḫāldur*

2 P2: *kılğursın*

3 Kon. sa'braḫ; P2, S3, Ü1, Ü2: sa'braḫ-ḡa

4 Kon. kim

5 P2: *sizde*

6 A: *sin dik*; Ü2: *siniṅ dikke*

7 P2, Ü2: *bardur*

8 B1: *sezāvārdur*

9 Kon. kim

10 S1: *virip-tür*; S2, S3, P2, Ü1, Ü2: *birip-dür*

11 Buradan itibaren sonuna kadar P2'de yok

12 S1: *virmeydür*

13 P: *ki* eklenmiş; V3: *mevhibeti ucuz*; B1: *muḫabbetidür*

14 P, P2: *kerāmet*

15 A, P3, Ü1: *bendelik*

16 Kon., A, S2, S3, P3: *fikrini*

17 V1, V2, V3, V4, T, P, S3, Ü1, Ü2, B1: *ta'at*

18 Kon., Ü2 *köṅglüni*

19 Ü2: *tutḡaṅa*

20 V1, V2, V3, V4, T, P, S3, Ü1, Ü2, B1: *'ibādet*

21 Ü2: *sini*

22 B1: *yok*

23 V3: *bil* eklenmiş

24 P: *kim* eklenmiş

25 T1: *mübāḫāt ilahi*; e: *mübāḫāt.....*; Ü1: *münācāt*

26 V3, V4: *eczādur*; Ü2: *ceza*

27 Kon. kim

28 V3, V4: *mezkür boldı*

29 V4: *ve maḫbül ḫālī*

30 Ü2: *mestürdür*

31 Ü2: *bitigüçi*

yamanlar(12)dın-dur¹ ve yahşı-lardın imes, ammā sindin yahşılığ² tama'ı-ğa (13) özin yaman-lardın dimes ilāhī³ anı yahşı-lar arasındın hüretme⁴ ve [P1-110a] (1) yamanlar hayli-ğa⁵ katma tili-ge kilgen bile⁶ könglini⁷ şadık tut (2) ve kalemi-ğa⁸ yazılğan⁹ bile¹⁰ zāmīrini¹¹ muvāfık tut. Özünğ-din özgedin (3) yüzün¹² kaytar ve öz sözünğ-din özge¹³ sözün¹⁴ köngli-din¹⁵ çıkar¹⁶. (4) Ol yan tut ki¹⁷ saňa yitişkey¹⁸ ve ol yol-ğa yürüt¹⁹ ki saňa²⁰ (5) karışkay²¹. Tilige²² özünğdin özgeni²³ yavutma ve könglini²⁴ özünğdin (6) özge bile²⁵ avutma²⁶. Könglini tesellī vişālī-ñg bile²⁷ avut²⁸ ve közini²⁹ (7) tecellī cemālīñg³⁰ bile³¹ yarut³². Bu zāmīri³³ ferzendin közlerge maħbūb it (8) ve bu bağrı³⁴ peyvendin köngüllerge³⁵ mergūb it³⁶.

¹ V4: yamandur

² Kon., S2, S3, Ü1, Ü2: yahşı-lık

³ P, V1, V2, V4, A, P3, Ü1, Ü2: yok

⁴ V4: buzatma

⁵ yamanlar hayliğa B1: fermān-larga

⁶ S1: ile

⁷ Kon., P3, S3, Ü1, Ü2: könglin

⁸ V3, V4: kalem; T, Ü2: kalemi

⁹ Ü2, B1: yazğan

¹⁰ S1: ile

¹¹ V3, V4: zāmīriñg; Ü2: zāmīrin

¹² V3, V4: ümmīd-vārlık yüzün men gül ü cevve?

¹³ yüzün özge P: yok

¹⁴ V3, V4, T: beyhūde vü lehv sözlerni anıñg; Ü2: sözni

¹⁵ V3, V4, T: teraħħūm ü lutf bile (V4, T: birle) eklenmiş

¹⁶ T: semend himmetin ol taraḡa başkar eklenmiş

¹⁷ Kon. kim

¹⁸ Ü2: yetüşkey

¹⁹ A, P3: tut; P: karıştur; Ü1: yorit; Ü2: salğıl

²⁰ ol yan .... saňa V3, V4: semend himmetin ol taraḡa başkar ki saňa yetişkenlerge yetkey (V3: yetişkey) ve ol yol sarığa hidāyet kıl ki cūr'et ayakı kāmı bile sinīñg haş u şāhib ihtisās kul-larıñgga

²¹ S2, S3, Ü1: karışğay, T: kavuşkay

²² Ü1: tiligen

²³ V3: özgeniñg evşāfını

²⁴ S3: könglüni

²⁵ S1: ile

²⁶ özünğdin ....avutma Ü2, B1, L: yok

²⁷ S1: ile

²⁸ avutma ....avut: Ü1: yok

²⁹ V3, V4: intizār közlerini

³⁰ S2, S3: cemāl

³¹ S1: ile

³² Ü1: könglini tecelli visālīñg bile avut eklenmiş

³³ P, Ü1: zāmīr

Rubā'ī¹

(9) Bu nāme ki hāmesiga² kıldıng³ mektüb

Kıl ehl-i kulüb allıda⁴ maḥbüb-ı kulüb⁵.

(10) İl 'ayb tapardın⁶ anı kılma ma'ayüb

Her kim okusa naşibi itkil⁷ maṭlüb⁸

(11) Bu nāmeḡa kim lisānım oldu kāyıl, kil kim tili her nev' il⁹ işige nākıl¹⁰. Tārīḡi çū hoş lafzıdın oldu ḡaşıl, her kim okusa ilāhi olḡay¹¹ hoş-dil¹².

34 Ü1: baḡır

35 S2: kōḡüllerga; V3: kōḡül-ler sarıge

36 S1, S2, P1, P2, P3, Ü1, B2: yok

1 V4: kıt'a; Ü2: ruba'iyye

2 V4, T: ḡāme birle

3 V4, T, B1: kıldım

4 P: ileyinde; S2, S3: ileyide

5 A: maḥbübül-kulüb

6 V: tilerdin; V1, V3, V4, B1: kılurdın; S3: anı eklenmiş

7 Kon., S1, P3, S3, Ü1, Ü2, B1, L: eyitkil

8 V:..... nimetül-kitāb; Kon.'da tārīḡ-kitāb-nıḡ tārīḡi zikride eklenmiş; S3: rubā'i, Ü1: rubā'i tārīḡ eklenmiş; L: tārīḡ etmām-ı in tezkire in dü beyt der meyan āmed eklenmiş

9 P, Ü1: ilıḡ

10 V: kayıl (..... nākıl); V1, V3, V4: māyıl; T1: kāyıl

11 S2, P, Ü1, Ü2: bolḡay

12 T1: yok; Ü2: ruba'iyye Yārāb çekiben köp rakḡām-ı cürm-i günāh/ nāmım-nı siyeh kıldım 'ömrım-ni tebāh/rahmet suydın yumasaḡ ol nāmeni āh maḡşer küni nitkey mini nāme-siyāh temmetül-kitāb be'avnü'l-mülkü'l-vehhāb....uşbu kitāb-ı müstetāb maḥbübül-kulüb kim ḡazret-i emīr 'Alī Şir Nevāyi nevvere merḡadehu tasnifat-larındındur. Yekşenbe küni rebī'ül-evvel ayı on yetincisinde sene 1291 irdi kim Taşkent vilāyeti vūs'at-ı ābādında Kāşgar maḡlesiga fakirül-ḡakir Muḡammed Yunus Şehr-i Sebzi kulıdın etmāmga yetip ihtimām tābeti okuḡuḡı muṡāla'lar muṡāla' kılḡuḡı ehl-i ṡālī'lerdin ümmīd-i du'a kılḡusıdır.....eklenmiş; Ü1: ferāḡat min taḡrīr-i hazihü'l kitābü'l mevsüm Maḡbübül-kulüb min te'lifāt emīrül- kebīrül- merḡümü'l-maḡfür Emīr Nizamü'ddīn 'Alī Şir-el müteḡallis bi'n-Nevāyi 'alıyü'r-raḡme ve'l maḡfere beldeti ḡahr mısır şanhau'llāhu te'ālā ibn-i ālāfāt 'alıyü'ddel fakir derviş Hasan. Errümü gaffarallāhu zünubuhu ve sütüre 'uyubuhu sene 977 eklenmiş; A: āmin Yā rabbül-ālemin sene 979 Her ki ḡvānd du'a ṡama' dārem/Zi ān ki min bende-i güneḡ-kārem eklenmiş; S1: ḡad vaḡ'a şürü' hazā ennüşḡati fi Mekketül-Müşereffe ve ḡatemnā fi beldeti Mısır-el Maḡrüse fi evvel-i şehr-i mübārek-i Şa'bān nāciyül-ısmi ve'l-ışyān sene sitte ve sittin ve tisa'mie' 'alā ye'd-i eḡ'af-i 'ibādi'l-lāh-i ....Musā es-Semerḡandī Allāhü maḡfir li-kātibihī ve li-nāzırıhī ve li-menda 'āhu āmin Yā Rabbül-'ālemin eklenmiş; L: temmetül-kitāb be'avnü'l-mülkü'l-vehhāb 'Alī yeddül-fakir Şeyḡ Nādir fi şühür sene elf ḡamsın min-el hicret eklenmiş; S2: āmin Yā Rabbül-'ālemin eklenmiş; P3: āmin Yā Rabbül-'ālemin sene seb' ü seb'in ve tisa'ime südeül fakirül-Seyyid Kāsımül-Karabaḡ eklenmiş.

Kononov'da ise nüshalardaki son kısımlar şöyle verilmiştir: Metinden sonra şu geliyor:

V: temmetül-kitāb be'avnü'l-mülkü'l-vehhāb temmetül-kitāb; P: temme bi'l-ḡayr. Şu kelimeyle mühür sonra geliyor vaḡf:

İn nüsha ez kelâm Nevâyî sihr-sâz
 K'âteş zi tab'- kerem bâb-ı revân fikend
 Merkûm şod be-resm kütüb-i hâne-i kesi
 Keş-i tîg- 'adl naql-ı sitem ez cihân-ı fikend
 Ferhâd hân ki tañtana-i kûs-ı devleteş
 Gugul-ı necevf(?) günbed firûze-sân fikend
 Târîh-i şod güzeşte zi hicret hezâr ü çâr
 Vakti ki şayyit-i 'adl be-Mâzenderân fikend
 Yâreş hudâ-yı bād bedâ-yı bād bed-insân ki ber siriş
 Saye-i humây lutf-ı şeh kâmrân fikend
 Râkım-ı şikeste dell 'alî Fâyîzi laķab
 K'iz hâfır-şikeste sunhen(?) der meyân- fikend
 Raķmet ber-ân ki dîde be-'aybı ..... fütâd
 Ez 'ayn-ı raķm perde-i ..... ber-ân fikend; sonda yune büyük mühür var.
 V1: bu nüsha müteberrik sehşenbe küni temâm taptı sene 1212 temmetü'l-kitâb-Her
 ki hvând du'â tama' dârem/ Zi ânki men bende-i güneş-kârem eklenmiş; B2, T:
 rubâ'î -Yârâb çekiben köp raķķâm-ı cürm-i günâh/ nâmım-nı siyeh kıldım
 'ömrüm-ni tebâh/raķmet suydın yumasâñ ol nâmeni âh maķşer küni nitkey (V2:
 nitke men) mini nâme-siyâh; V2: temmetü'l-kitâb be'avnü'l-mülkü'l-vehhâb sene
 1227 şod be-tevfîķi hudâ-yı lâ-yetâm /în kitâb rûz-ı cum'a şod temâm eklenmiş; T:
 şod be-tevfîķ-i hudâ-yı lâ-yetâm İn kitâb rûz-ı şenbe şod temâm der sene 1260 hezâr
 u du şad u şaşt ve der best-i çehârem şeh-r-i şa'bân bûd ki der dest-i fakîrû'l-ḥaķîr
 kem-ter kıtmîr ni'metu'l-lâh ibn-i Muḥammed Ya'ķûb temâm yâft el-ḥamdü'l-lâhi
 'alîü't- temâm ve eşşalavati ve's-selâm 'alî Seyyîdü'n-nâm Muḥammed ü âlihi vü
 aşḥabîhi..... er-raķmü'r-raķman ve'l keremü'l ekremîn
 V3: temmetü'l-maḥbûbü'l-kulûb be-'avnü's-settârü'l-uyûb sene 1253; V4: etmâm-ı uş
 bu kitâb müştemil ber fuşûl-ı ebvâb be-'inâyet-i mülk-i ebvâb sene 12..2 (aradaki
 rakam silindiği için okunamadı); T1: temmetü'l-kitâb be-'avnü'l-mülk-i vehhâb;
 sonra yana doğru ve daha ilerde büyük bir baskı yer alır. Sonra diğeri bir yazı
 üslubuyla: sene 1265

AÇIKLAMALAR

ağır satkuç: Tek başına “ağır” anlamında olan bu sözcük, “sat-” eylemiyle birlikte “pahalı sat-” anlamını kazanır: **ağır satkuç** bahalı nesneler satıcı (Şeyh Sü. Ef. 1298: 16); Seng. **ağır satkuç** girān fūrūş “ağır (mec.) pahalı satma” (Clauson 1960: 44r.12); **ağır satkuç** qui vend des choses précieuses “pahalı şeyler satma” (Courteille 1870: 26)

aḥı: Uyg. **akı** freigebig “cömert, eli açık” (Gabain, Arat 1934: 84); MK, KB **akı** cömert (Clauson 1972: 78). -k- > -ḥ- değişimi ile aḥı şekline giren bu sözcük, metnimizde de “cömert, eli açık” anlamındadır. Tarama Sözlüğünde ve Süheyl ü Nevbahar’da **aḥı** sözcüğü, “bir kimsenin sevdiği, en yakını” anlamıyla farklı bir anlamda yer almaktadır. (Türk Dil Kurumu I 1963: 62, Dilçin 1991: 584). Ayrı TS’de -lık ekiyle türemiş **aḥılık** “cömertlik” sözcüğü vardır. (Türk Dil Kurumu 1963: 63).

aḥsum: **aḥsum**-Çağ. sarhoş, mest, esrik, [bkz. **aḥsum**, **sum**] (H. K. Kadri 1928:38); **aḥsum** (Çağ.) stark betrunken “çok içme” (Radloff I 1960: 139); **aḥsum** atış hamle; sarhoş, mest (Şeyh Sü. Ef. 1298: 6); Abuşka: **aḥsum** bed meste derler.....(Atalay 1970: 7); **aḥsum** ivre “sarhoş” (Courteille 1870: 8); Seng. **aḥsum** mest bâşed “sarhoş olma” (Clauson 1960: 33r.9); Clauson (1972: 95), bu sözcüğün Türkçe’den Moğolca’ya geçtiğini belirtir. Aynı bilgiyi Doerfer’de (TMEN II: 510) de buluruz; Doerfer, ayrıca Farsça’ya geçtiğini de belirtir: **aqsūm** (Tacikçe) gotóvnost’ k napadéniju, k prytku < tü.(Özb.) **aqsum** störrisch; Tü. > Mo.**agsum**.

argušteḡ: Seng. **argušteḡ** yek-nev usuliyet der ilm-i musikî (Clauson 1960: 37r.14); **argušteḡ** (Çağ.) 1.zierlich geschnitztes oder gefärbtes Holz, welches den

Kindern gegen bösen Blick auf die Kappe genäht wird “çocuklara nazar değmemesi için kapşonlarına takılan tahtadan yapılmış nesne” 2. ein Musik-Ton, Musik-Instrument “müzık aleti” (Radloff I 1960: 302); Vambéry (1867: 206) ve Courteille (1870: 14)’te de Radloff’un verdiği birinci anlam yer alır. **orguştek** fenn-i musikîde bir nev sürurdur; şarkı, türkû (Şeyh Sü. Ef. 1298:29), Abuşka: **orguştek** ilm-i musikîde bir usuldur ki....(Atalay 1970: 100); Türk Lûgatinde (H. K. Kadri 1928: 60)’de **arğuştek**’e “göz değmemek için çocukların takyelerine dikilen ağaç parçası, nazarlık” anlamı verilmiş, ancak **orguştek**’e (H. K. Kadri 1928:363) “musiki usullerinden biri, şarkı” anlamı verilmiştir; **aprymтox** raks, uyin “oyun” (Ali Şir Nevai Lûgati 1983: 120)

arzi-: arzımak değer ve kadr u kıymeti olmak, bahası olmak, layık ve şayeste olmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 8); **arzımak** (-Çağ.-Farsî **arziden**) değmek, layık, şayan ve sezavar olmak (H. K. Kadri 1928: 57); Seng. **arzi-** **arziden** “uymak, gelmek, değeri olmak” (Clauson 1960: 36r.3); **arzımak** valoir “değeri olmak, değmek” (Courteille 1870: 12); **apзи-** loyik, munosib bolmok, teng kelmok; **arzimok** (Ali Şir Nevai Lûgati 1983: 110); **arzimak** (Çağ.) 1. werth sein “değeri olmak”, 2. gefallen “beğenilmek” (Radloff I 1960: 330); Kırg. **arzi-** 1. değmek (paha ve kıymeti değeri olmak), 2. tatmin edilmek (Yudahin I 1945:50)

asra- < Mo. asara- : Seng. **asra-** nigh daşten “dikkatle bakmak, dikkat etmek, gözlemek” (Clauson 1960: 39v.11); **asramak** hüten, in Obhut nehmen “saklamak, esirgemek; himayesi altına almak, korumak” (Vambéry 1867: 209); Abuşka: **asra!** sakla (Atalay 1970: 14); **asramak** -Çağ. korumak, sıyanet etmek, gözetmek (H. K. Kadri tarhsiz:78); **asra-** observer, regarder, garder, conserver “gözlemek, gözetlemek; bakmak; saklamak, korumak, esirgemek (Courteille 1870: 20); **asra-** beslemek, hıfz, himaye, korumak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 12); **asramak** (Kir. Kas. Kom.= Çağ. OT) 1. nähren, zu essen geben, füttern “beslemek, yedirmek, gıda vermek, 2. lange behalten “uzun süre alıkoymak” (Radloff I 1960: 545).

Bu sözcük Türkçe'ye Moğolca'dan geçmiştir: Mo. **asara-** to compassionate; to take care, raise, foster, nourish, or support by charity; to be benefactor or philanthropist; to love “merhametli, sevecen olmak, -e dikkat etmek; sevmek (Lessing 1960:56)

aya-: Abuşka: **ayamay** dirig tutmaz, men etmez (Atalay 1970: 30); **ayamak**- Çağ. red ve men etmek, esirgemek, korumak, acımak, merhamet etmek (H. K. Kadri 1928: 170); **ayamak** refuser, empecher; épargner, menager; avoir “ engel olmak, önlemek; tutumlu davranmak, kolaylaştırmak; geri çevirmek, reddetmek (Courteille 1870: 91); **ayamak** dirig etmek, esirgemek, muhafaza etmek, kıymak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 45); **ayamak** vozderjivatsya, osteregatsya, bereçsya “kendini tutmak, sakınmak, korunmak (Borovkov 1961: 80); Seng. **ayadı** dirig daşti “esirgedi” (Clauson 1960: 53v. 13); **ayamak** Acht geben, bewahren, schonen, Mitleid haben “dikkat etmek; saklamak, korumak; sakınmak” (Vamberiy 1867: 230); **8aya-** (Çağ. Tar. OT. Kom.Kar.) Etwas schonen, in Acht nehmen, vorenhalten “ korumak, esirgemek,” (Radloff I 1960: 200)

ayalguçı < **ayalgı+çı** : **ayalgı** < Mo. **ayalgı**: Abuşka: **ayalgı** sada-yı guyendeye ve aheng-i fūrudaşte ve sada-yı bülbulü ve hoş avazla ırlamğa derler. Amma bazı ehlinden istima olundu ki mutlak bir hoş sadaya derler ki kalb ondan haz ala ve meyl eyleye (Atalay 1970: 31); **ayalgı**-Çağ. Hanendenin sesi ve ahengi, güzel ses, hoş avaz, nağme, bülbulün ötmesi (H. K. Kadri 1928: 169-170); **ayalgı** nagmat tahririnde kullandıkları med, nevta, lahn, ahenk [Şeyh Sü. Ef. 1298: 45]; Seng. **ayalgı** tahrir-i nagmât be-keşend “yazılmış nağmeleri söyleyen” (Clauson 1960:57r.7); **ayalgı** (Çağ.) Tonfall, Modulation, Takt, Gesang der Nachtigall, Melodie, angenehme stimme “ses, modülasyon” (Radloff I 1960: 213-214); **ayalkı** golos pevtsa “şarkıcı, ses sanatçısı” (Borovkov 1961: 81). Bu sözcük, sadece bir sözlükte *ayalguçı* şekliyle yer alır: **айалгучи** muzikant, aşılaçı “şarkıcı” (Ali Şir Nevai Lugati I 1983: 46)

Doerfer ve Räsänen sözcüğün Türkçe'ye Moğolca'dan geçtiğini belirtirler: **ayalgū** Lied, Melodi, Tonart < westmittel Mo. **ayalgū** id.; Mo. > Tü. Çağ. **ayalgū** ay. (TMEN I 1963: 195); Çağ. **ajalγu** Tonfall “şive, aksan < burj. **ajalga** nnav, karakter “huy, mizaç”, Mo. **ayalgū** Stimme, Ton, Melodie” Räsänen 1969: 11); **ayalgū** Melodie, tune,; ton; pronnounciation, accent, dialect (Lessing 1960: 23)

aygag: **aygak/aygag**-Çağ. beyhude, abes, faydasız (H.K. Kadri 1928:173); **aykak** Faselei, Leeres Geschwätz “saçma söz, boş söz” (Vamberey 1867: 236); **aygak** kötü adam, nemmam, beyhude söz söyleyen, bî-faide, çapkın (Şeyh Sü. Ef. 1298: 54); **aykak** commun; inutile; folatrerie, discours, viode de sens “genel, bayağı, yararsız, şaka; boş, duygusal sözler” (Courteille 1870: 118); Seng. **aykak** nemmamî ve kavî-i beyhude ra guyend “arabozuculuk, boş söz söyleme” (Clauson 1960: 57r.28); **айгор** sır boy beriş (Ali Şir Nevai Lûgati 1983:72); **aygak** (Kir. Çağ.) Angeber, Kläger, Zeuge “jurnalci, davacı, tanık, şahit” (Radloff I 1960: 14)

aylandur:- Seng. **aylandur**- gerdaniden “döndürmek” (Clauson 56r.5); **aylandırmak** umdrehen, umwenden lassen “döndürmek, çevirmek” (Vamberey 1867: 237); **aylandur**- [OT]=**aylandır**-(Radloff I 1960: 39); **aylandır**- [Tel.Alt.Şor.Leb.Koyb.Sag.Kkir.Tob] herumdrehen, herumwenden, sich herum-drehen lassen, umstellen, umgeben “döndürmek, çevirmek; etrafını çevrelemek (Radloff I 1960: 38); **айландур**- aylantinmok (Ali Şir Nevai Lugati I 1983: 65)

bağlaştur:- **bağlaşturmak**-Çağ. nazm ve inşâd etmek; bestelemek (H. K. Kadri I 1928:617); Seng. **bağlaşturmak** be-hem besten ve yek-diger peyvesten “biribirine bağlamak, bir diğerine bağlamak” (Clauson 1960: 124v.9)

başakçı: **başakçı** huşe-çin (harman sonu tarlada kesik, döküntü başakları to-

playan), ok ucu (Şeyh Sü. Ef. 1298: 69); Seng. **başakçı** dü mana dâded 1.peykân-ger, 2. huşe-çin (Clauson 1960: 124r.4); **başakçı** fabricant de pointes de flèches; moissonneur “biçici, orakçı; ok ucu fabrikacısı” (Courteille 1870: 149); **başakçı** başak toplayan, başakçı; huşe-çin (H. K. Kadri I 1928: 607).

bışkar-: Seng. **bışkar-** tezekkür kerdin “hatıra getirmek” (Clauson 1960: 146v.26); **bışkar-** rappeler au souvenir, faire venir a l’esprit “hatırlamak, hatıra getirmek” (Courteille 1870: 187); **bışkar-** düşünmek, tezekkkür, tehattür ve tefekkür etmek, tahayyül ve endişe (Şeyh Sü. Ef. 1298: 92); **bışkar-** in Erinnerung bringen “hatıra getirmek” (Radloff I 1960: 1789); **bışkarmak** -Çağ. hatıra getirmek, hatırlamak, tefekkür ve mülâhaza etmek, düşünmek (H. K. Kadri I 1928: 840)

borc: **borc** emprunt, dette; poivre, coin “ödünç, borç; biberli, para kalıbı” (Courteille 1870: 165); Seng.**borc** dü mana dâded 1.akall-ı karz u deyn ra guyend “borcun birazına derler ?” (Clauson 1960: 132v.13); **borc** biber, fülful, küngüre, borc, siyah biber, karz, deyn (Şeyh Sü. Ef. 1298: 78); **borc**-Çağ. borç, deyn (H. K. Kadir I 1928: 757); borç (Çağ. Kar. T.) die Schuld “borç” (Radloff 1960: 1666)

butraş-: **butraş-** dağılmak, her tarafa yayılıp perişan, muzmahill olmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 76); Seng. **botraş-** perişan ve müntesir, müteferrik şoden “perişan olmak, saçılmak, dağılmak” (Clauson 1960: 129v.21/22); **бытрам-** tarkalışmok, soçılmok “ayrılmak, dağılmak” (Ali Şir Nevai 1983: 340); butra-, butraş- être dispersé, réepandu dans tous les sens “saçılmak, dağılmak” (Courteille 1870: 161).

buhtî: P3, S2, S3, Ü2, B1, L ve B2 nüshalarında **buhtî** (“iki hörgüçlü deve”) şeklinde yazılan bu sözcük, P1 ve S1 nüshalarında tahtî , Ü1 'de ise **puhtî** şeklinde yazılmıştır. Ayrıca Farsça'da **buhtu** “gök gürültüsü” sözcüğü vardır. Bu sözcüğün anlam olarak metne daha çok uyduğu düşünülebilir, ancak sözcük, hiç bir nüshada böyle

yazılmamıştır.

bulgat-: **bulgat-** Çağ.-bulandırmak; mecazen: alt üst etmek, birbirine katmak, cûş u hurûşa getirmek (H.K. Kadri I 1928: 792); **bulgat-** umrühnen, aufrühren lassen “karıştırmak, alt üst etmek”(Radloff IV 1960: 1850)

buş-: Abuşka: **buştı** gilzetle tünd oldu, kakıdı demektir, incindi, bî-huzur oldu manasına Fevayidü'l-Kiberde kelür (Atalay 1970: 148); Seng. **buştı** ziyan resîd “ziyana uğradı”, **buşmadı** ziyan nâ-resîd “ziyana uğramadı” (Clauson 1960: 134v.13/14); **buş-** (Çağ.) sich erregen, zürnen “heyecanlanmak, telaşa düşmek; darılmak, gücenmek” (Radloff IV 1960: 1870); **buşmak** elem ve ızdırap vermek; kakımak, tazir etmek, kızmak, hiddetlenmek (H K. Kadri I 1928:776); **buşmak** s'altérer; se gater; se facher; se tourmenter “sinirlenmek; darılmak, gücenmek; üzülmek, acı çekmek (Courteille 1870: 171); **buşmak** teskin-i atş itmek, telezzüz itmek, muzdarip olmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 81); **бум-** ozorlanmok, hafa bulmok, zararlanmok (Ali Şir Nevai Lûgati I 1983: 342).

cöp < Mo. cöb: Abuşka: **çub** rast ve layık ve gerçek manasına gelir ki... (Atalay 1970: 241); **çöp** zir, otlak, has u haşak, münasip, layık (Şey Sü. Ef. 1298: 153); **cöb** vrai; convenable; brin de paille “doğru, gerçek; uygun, yerinde, yakışır; saman parçaları” (Courteille 1870: 289); **çöp** doğru, düz, eşit; uygun, münasip (Zenker 1967: 370); Seng. **çöp** dü mana dâred1. şayeste ve muvafık başed... (Clauson 1960: 211v.3); **2 cöp** (Çağ.) wahr, richtig “gerçek, doğru” (Radloff IV 1960: 103); **cöb** Çağ.-doğru, sahih, layık, münasib, sezavar” (H. K. Kadri 1928: 439).

Bu sözcük Türkçe'ye Moğolca'dan geçmiştir: Çağ. **žöp** wahr, richtig....., Yak. söp < Mo. **žöb** richtig, tauglich (Räsänen 1969: 128); **cöb** bien, convenablement, justement, véritablement (Kowalevski 1849: 2410).

cet: Farsça olan bu sözcük, Steingass(1988: 356)'da "name of a despised race called Jauts in Hindistan" şeklinde anlamlandırılır. Sözcük, Çağatayca sözlüklerde de şu anlamlarla yer alır: Abuşka: **cet** çingene (Atalay 1970: 224); **cet** alçak adam, denî, çingene, ters, pîş, bî-meze (Şey Süleyman Efendi 1298: 140); **ЖАТ** hayvan oynatıcı (Ali Şir Nevai Lûgati 1983: 567).

çapış: **çapış** der schnelle lauf, der Galopp "hızlı koşma, dört nal" (Radloff III 1960: 1921); **çapış** der schnelle Ritt, schnell "hızlı at gezintisi, hızlı" (Vambery 1867: 273).

çār kab: Farsça olan bu sözcük, Steingass(1988: 385)'da "a garment peculiar to the kings of Turan" şeklinde anlamlandırılır. Çağatayca sözlüklerde ise, şu anlamlarıyla yer alır: Abuşka: **çarkab** üstüne giydikleri yengsiz kaftanda olan taşradan yassı tokaya dirler ki eteklerinde bile ola.... (Atalay 1970: 226); **çarkab** baş örtüsü, çadır ferici, kasabe-i ser pûş (Şeyh Süleyman Efendi 1298: 146); Seng. **çarkab** giribân ve etraf-ı dâmen-i haftan be kâr burend bi'l-mecaz ? haftan râ hem guyend (Clauson 1960: 205v. 16), **çarkab** broderie d'or dont on orne le collet et les bords de la tunique, la tunique elle-même "elbisenenin kenarlarına ya da boynuna geçirilen altından süs" (Courteille 1870: 274).

çār-târe: Farsça olan bu sözcük, "dört telli tanbur, dört unsur, dünya" anlamındadır. Sözlüklerde bu anlamlarıyla yer alan bu sözcük, anlam olarak metnimize uymamaktadır; târe'nin "ibrişim ve tel çulha arışı anlamlarından yola çıkarak, sözcüğe "bir tür kumaş" ya da "dört iplikli" anlamları verilebilir.

çemender: P1, S1, P3, L, A nüshalarında çemender şeklinde yazılan bu

sözcük, S3, P2, Ü1 nüshalarında çender (Ü1 nüshasında çender şeklinde harekelenmiştir) şeklinde yazılan bu sözcüğe S3 nüshasında kenarda “cila vermek” anlamı verilmiştir. Senglâh (Clauson 1960: 209r.21)’da sözcük, “sutûr-ı kâhil ü bed-râh bud ki ân râ be-Fârisî çemen-der, be-arabî harûn guyend” (ağır ve kötü gidişli hayvandır ki, Farsça’da çemender, Arapça’da harun denir) şeklinde anlamlandırılır. Radloff, Lûgat-i Çağatay ve Dictionnaire Türk Oriental’de ise şu anlamlarla yer alır: **çamândâr** (Çağ.) ein faules Kameel, das schlecht geht “devenin kötü gidişi” (Radloff III 1960: 2001); **çemender** batîü’l-hareket, tenbel süvari ve ulak ve merkeb (Şeyh Sü. Ef. 1298: 153); **çemender** chameau parreseux et mauvais marcheur “kötü ve tenbel yürüyen deve” (Courteille 1870: 287).

çenber-şâh: “çenber boynuzlu” şeklinde anlamlandırdığımız bu sözcüğe, bir sözlükte aynı anlamla yer verilmiştir: **чанбармох** şoh-i egri (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 449).

çerge < Mo. **žerge**: **çirge** Çağ.-mütennevi-i âlât ile mücehhez olan askerin, avlağın etrafını çepe çevre sarup yavaş yavaş bu daireyi küçültmeleri ve nihayet yan yana gelip birbirlerinin ellerinden tutmaları (H. K. Kadri II 1928: 478); **çerge** göçme çadırı, alacak, otav, hayme, rüstayi kara ev, kibitka (Şeyh Sü. Ef. 1298: 151); **çerge** jet d’eau; tente, petite tente appelée kalenderi; troupe de rabatteurs à la chasse; rangée; file; troupe; honneur; élévation; quantité; degré; place “.....sıra, dizi; kalabalık,, bölük; şeref; yükselme, nicelik, derece, yer, görev, iş” (Courteille 1870: 274); Seng. **çirge** silk ü saf u katar bud “saf ve katar dizisidir” (Clauson 1960: 218r. 18); **çerge** (Çağ.) 1. die Reihe, die Linie “sıra, dizi”, 2.der Rang, die Stufe “derece, rütbe”, 3. die Reihenfolge “sıra ile gelme, sıralama” (Radloff III 1960: 1970).

Räsänen bu sözcüğün Moğolca’dan ödünçleme olduğunu belirtir. KB. Çağ. **çärgä** Reihe, linie, Rangstufe < Mo. **žerge** Rang, Order, Reihe, Würde “sıra, dizi, saf” (Räsänen 1969: 105)

çıda- < Mo. **çida-** : Abuşka : **çıdar min** sabr iderin ve takat ketürürin demektir ki.... (Atalay 1970: 233); **çıdamak** sabr, sebat, tahammül, katlanmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 160); **çıdamak** sabır ve tahammül etmek, mukavemet göstermek (H. K. Kadri II 1928: 409); **çıdamak** erdulden, ertragen, aushalten “bir şeye dayanmak, tahammül etmek” (Vambéry 1867: 283); Seng. **çıda-** tahammül kerdin “tahammül etmek (Clauson 1960: 216r.17); **çıdamak** supporter, patienter “dayanmak, tahammül etmek” (Courteille 1870: 302); **çıdamaq** terpet’, perenocit’ (Borovkov 1961: 177), **çıda-** çıdamok, sabr kilmok, tahammül etmok (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 465).

Bu sözcük de Moğolca’dan ödünçlemedir: **cıda-** to be able, capable, to be able to overcome, or vanguard “yapabilmek, üstesinden gelebilmek ya da yenmek” (Lessing 1960: 176). Doerfer de sözcüğün Türkçe’ye Moğolca’dan geçtiğini belirtir (Doerfer I 1963: 316).

çırman-: **çırmangan** sarılan, melfut olan, piçide, evrilmiş (Şeyh Sü. Ef. 1298: 161); Seng. **çırman-** piçide şoden “sarılmak, dolanmak” (Clauson 1960: 217r.28); **cirmanib** sarılıp, dolanıp (Borovkov 1961: 178)

çiçen < Mo. **seçen**: Abuşka: **çiçen** şol kişiye denler ki âkil değildir, amma kendüyi âkil sanır (Atalay 1970: 232); **çeçen** intelligent (Courteille 1870: 283); **çeçen** akıllı, zeki, ferzane (H. K. Kadri II 409); **çäçän** (Çağ. Alt.Tel.Krm) schrönrednerisch, beredt “beliğ” (Radloff II 1960: 1988); Seng. **çeçen** âkil ve ferzane râ guyend (Clauson 1960: 216r.8); **чечан** gapga usta; suzamol; dono, akil (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 464); **çiçen** klug, tapfer, eingebildet, kampflustig “zeki, akıllı; cesur, yiğit; gururlu; döğüşken” (Vambéry 1867: 283).

Moğolca'dan ödünçlemedir: **secen** wise, sage, intelligent, prudent “akıllı, zeki” (Lessing 1960: 680); Doerfer de sözcüğün Moğolca'dan Türkçe'ye geçtiğini belirtir (Doerfer I 1963: 333).

çirikçi: çärikçi der Krieger, der Soldat “asker” (Radloff III 1960:1968); Seng. **çerikçi** leşker başed “asker...” (Clauson 1960: 1968); **черикчи** askar; harbiy; laşkar boşi (Ali şir Nevai Lûgati III 1984: 464). Doerfer'in belirttiğine göre, bu sözcük, Türkçe'den Farsça'ya geçmiştir: **çerikçi** Soldat “asker” < tü. (Çağ.) çerikçi ay. (Doerfer II 1967: 70).

çivli-: çivilmek ağzına geldiğini söylemek, sayıklamak, saçma sapan tekellüm eylemek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 164); **çivlemek** dire des choses incohérentes, délirer “birbirini tutmayan şeyler söylemek, sayıklamak” (Courteille 1870: 311); Seng. **ciw-li-** âşüfte guyi, hezeyan guyende ve hezeyan gofte “sayıklamak, saçma sapan konuşmak” (Clauson 1960: 221v.8). Bu sözcük, Mukaddimetü'l-edep'te de çevşeş- “söyleşmek, fısıldaşmak” şeklinde mevcuttur (Yüce 1988: 111).

çöm-: çömmek baden, sich unter tauchen “dalmak” (Vambery 1867: 282); Seng. **çöm-** be-zîr-i âb firû reften ve guta şoden “suya dalmak” (Clauson 1960: 214v.26); **çömmek** (Çağ.) sich baden, untertauchen (Radloff III 1960: 2049); **чўм-çömmok**, suvga gark bolmak (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 484); **çommağ** suya dalmak ve batmak, suya dalıp çıkmak, dolanıp batmak, çömmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 159); **çommağ** plonger, être plonge dans l'eau “daldırmak, batırmak” (Courteille 1870: 299); Abuşka: **çumğay** suya talayın, suya tala demektir ki.... (Atalay 1970: 248); krş. Yeni Uyg. **çömmek** pogrujt' v vodu, kupat', okupat' v vo'du “suya dalmak, banyo yapmak” (.....1968: 396), Kırg. **çömül-** dalmak; yıkanmak, banyo yapmak (Yudahin I 1945: 283); Özb. **чўмил-** To bath “banyo yapmak” (Waterson 1980: 142).

çömür-: **ćömür-** jemand untertauchen “daldırmak” (Vambéry 1867: 282); **çömür-** (Çağ.) jemanden untertauchen “daldırmak” (Radloff III 1960: 2050); Seng. **comur-** be-ab firû burden ve gutavar sahten “birisini suya batırmak, daldırmak” (Clauson 1960: 215r.10); **чўмўр-** çötürmok, gark kilmok (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 484); krş. Kırg. **çömör-** batırmak, daldırmak (Yudahin I 1945: 283)

çörgen- : Abuşka: **çürgeben** yakuben demektir (Atalay 1970: 244); Seng. **çörgen-** puhde şoden ve der hem keşide şoden ve siyah suhte şoden ez şule ve tef-i ateş “pişmek, genişlemek ve ateşte siyah olmak” (Clauson 1960: 212v.4); **çörge-** bruler, se brûler, allumer, tordre sous l’action de la chaleur, du feu ou de l’air “yakmak, yanmak; bükme (Courteille 1870: 293), **çörge-** ateşde alazlanmak, köymek ve germ olmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 155).

çulğa- : **çulğamak** ihata ve piçide etmek, bürmek, kaplamak, örtmek, setreylemek, çevirmek (Şeh Sü. Ef. 1298:158); **çulğamak** tordre; envelopper “bükme, burmak, sarmalamak” (Courteille 1870: 298); **çulğamak**-Kazan-sarmak, dolamak, kuşatmak, ihata etmek, örtmek, kaplamak (H.K. Kadri II 457); Seng. **çulğa-** pîçîden (Clauson 1960: 214r.28); **чўлга-** aralaştırmok “karıştırmak” (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 482); Vambéry sözcüğü “o” ile **ćolğamak** şeklinde okumuştur, ancak sözcüğün ünlüsü “u” olmalıdır. Krş. Özb. **чўлга-** To seize, come over (of feelings), overcome “kapmak, yakalamak; duygularla kaplanmak” (Waterson 1980: 141); Kırg. **çulğa-** kuşatmak; sarmak, sararak örtmek, bürmek (Yudahin I 1945: 286).

çüçek < Mo. **čögüče**: **gügek** das Kuchlein, Knirps “cüce, küçük” (Vambéry 1870: 279); **çüçek** (Çağ.) ein irdenes Gefäß “toprak kab” (Radloff III 1960: 2199); **çüçek** vase de terre; trépied; nom de trois buttes près de l’Amouderiah; poussin; main “topraktan yapılmış vazo; Amu Derya yakınındaki üç tepe; cüce, civciv (Courteille 1870: 291); Seng. **çöçek** zarf-ı safâlin “topraktan, kilden yapılmış kab, vazo” (Clau-

son 1960: 212r.10); **чучак** cafol obdasta “su dökmek için kullanılan testi” (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 485)

Sözcük Türkçe’ye Moğolca’dan geçmiştir: “kkir. çöçäk schale, Trink schale.....Çağ. **čüčäk** ein irdenes Gefäss...< Mo. **čögüče** hölzerne Trinkschale” (Räsänen 1969: 116).

darı- < Mo. **dagari-/dajiri-**: Abuşka: **darıban** vaki oluben ve kelüben demektir ki.....; **darıb** vaki olub ve ârız olub ve kelüb demektir ki.... (Atalay 1970: 250); **darımak** dūçar u giriftar olmak, isabet etmek, getürmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 128); **darımak** arriver, se recontrer, survenir “varmak, gelmek, yetişmek, karşılaşmak; ansızın gelmek (Courteille 1870: 315); Seng. **darı-** dūçar şoden ve rev kerden bâşed (Clauson 1960: 223v.3); dari- Çağ. geschehen, sich ereignen “vuku bulmak, hasıl olmak (Radloff III 1960: 1628).

Doerfer ve Räsänen sözcüğün, Türkçe’ye Moğolca’dan geçtiğini belirtirler: Çağ. **dari-** geschehen, erscheinen “vuku bulmak, hasıl olmak; görünmek, gözükmek < Mo. **dageri, dajiri** treffen, anstossen, beleidigen, eintreffen, geschehen “bitişmek; tahkir etmek; varmak, vasıl olmak” (Räsänen 1969: 133, TMEN I 1963: 318, madde 192)

daruga < Mo. **daruya**: Abuşka: **daruga** Mîr Ases demektir, subaşı manasına ki.....(Atalay 1970: 251); **darga (daruga)** Chef, offizier, der Schiffskapitan “şef, subay, gemi süvarisi, kaptan” (Vambéry 1867: 288); **daruga** juge de police, commissaire, chef “komiser, şef” (Courteille 1870: 315); **daruga** Türkistan’da bir rütbe ismidir, gemici, mellah (Şeyh Sü. Ef. 1298: 168)

Doerfer ve Räsänen sözcüğün, Moğolca'dan geçtiğini belirtirler: Çağ. **dar̥ya** Chef eines Bezirks oder eine Stadt “bir şehir ya da kazanın yöneticisi”, Çağ. **dar̥ya** chef, offizier < Mo. **dar̥ya** ältester oder Vorsteher eines Stammes “bir boyun önde geleni ya da en yaşlısı” (Räsänen 1969: 133b)

Mo. > Tü. Çağ. **dar̥ya** naçal'nik' “şef, komutan” (Doerfer I 1963: 319, madde 193).

fakr: Hz. Muhammed'in [el-fakr u fahr] fakrıyla fahr ederim anlamındaki hadisine işaretler. Buradaki fakr sözcüğü, bildiğimiz anlamın dışında “dervişlik, sâlikin hiçbir şeye malik ve sahip olmadığının şuurunda olması, her şeyin gerçek ve malik ve sahibinin Allah olduğunu idrâk etmesi” anlamındadır. (Uludağ 1991).

gıcek: Farsça'da **kîçek** “keman” (Steingass 1988: 997) şeklinde olan bu sözcük, Türkçe'de **gıcek**'dir. **gıçak** die Geige, Violine “keman” (Radloff II 1960: 1541). Türk Mûsikisi Ansiklopedisi'nde **gıcık** şeklinde yer alan bu sözcük hakkında şu bilgiler verilir: XV. yüzyıl Türk müziğinde telli saz. Yaylı, iki telli, kemençeden az büyük tekneli, bu tekne de 8 yanlama tel gerilmiş, kemençe gibi çalınan fakat sesi kemençe kadar güzel olmayan bir yaylı saz. Gıjık şeklinde de görülmüş (Öztuna 1990: 1163).

gıncı Abuşka: atın boğazının altından çuluna bağlanan ağaç ve bir kelb ipini kesip kaçmasın diye boynuna bağlanan ağaç (Atalay 1970: 300); **gıncı** yem torbası, köpekleri kaçırmamak için boğazlarına taktıkları falka, kolada, halka (Şeyh Sü. Ef. 1298: 609); Seng. **gıncı** ay. (Clauson 1960: 263r.11); **gançi**, **gonçi**-Çağ.- Şol atlar ki çulların yerler, boğazı altından çuluna bir ağaç bağlarlar ki çulun yemeye ağzın yetişmeye ol ağaca derler ve bir kelp dahi ipin kesip kaçmasun deyü boynuna bağladıkları ağaca derler (H. K. Kadri III 1943: 593); **gıncı**, **gonçi** espèce de carcan

de bois qu'on attache au cou du chien pour l'empêcher de fuir: sac qu'on attache au cou du cheval pour qu'il puisse manger “kaçmasını engellemek için köpeğin boynuna takılan tasma; atların yem torbası” (Courteille 1870: 387)

gird-i Yezd: Sözcüğün nüshalardaki yazımları şöyledir: P1, P3, S1, S2, S3, Ü1, A, L, B1: کردیزد Ü2: کردس P2: کردیزی

Nasıl okunup anlamlandırılacağına karar veremediğimiz bu sözcüğü, dokuz nüshadaki yazım şekline yola çıkarak **gird-i Yezd** şeklinde okuduk. Ancak bu şekliyle sözcüğe bağlama uygun herhangi bir anlam verememekteyiz.

Dokuz nüshada ikinci sözcük **yezd** şeklinde yazılmıştır. Sondaki “dal” harfinin “güzel he” yerine yanlış yazıldığını düşünürsek, sözcüğe farklı ve nisbeten tutarlı bir anlam yükleyebiliriz. Şöyle ki, Kunoş (1902: 588) Şeyh Süleyman Efendi’nin sözlüğü üzerinde yaptığı çalışmada دیزه şeklinde yazılmış olan sözcüğü, *dize* okumuş ve “gelin, amme, anasının kızkarındaşı” anlamını vermiştir. Bu sözcük, Dictionnaire Türk Oriental’de de “gelin” olarak anlamlandırılmıştır. (Courteille 1870: 324).

Ancak, *dize* “gelin” sözcüğü hakkında başka kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Bu sözcük, Şeyh Süleyman Efendi’de ikinci anlam olarak verilen **deyze** ya da **dayze** sözcüğü olabilir. Bu düşüncedern yola çıkarak, burayı “ger deyze nâ-mesturdur” şeklinde okuyup “eğer gelin (ya da teyze ?) örtüsüzdür” şeklinde anlamlandırabiliriz.

hüret- : **hüret-** éloigner “uzakta tutmak, uzaklaştırmak” (Courteille 1870: 516); Seng. **hüret-** dūr kerdn “uzaklaştırmak” (Clauson 1960: 324r.29), **hüret-** ihafe etmek, korkutmak, talebden men etmek, şiddetini teskin eylemek (Şeyh Sü. Ef. 1289:

687); krş. Kırg. **ürö-** iptal etmek (Yudahin II 1948: 796);

Clauson, Senglah'da Moğolca sözcükler listesinde bu sözcüğe de yer vererek şu bilgiyi verir: “probably M.(Mogolca)-T.(Türkçe) from (h)üre- to perish, disappear K. (Kowalevski 580); to destroy, mak disappear H. (Moğolca-İngilizce Sözlük)” (Clauson 1960: 98); krş. Mo. **üre-** to waste, squander; to destroy, ruin, erase, eliminate “kaybetmek, harcamak; mahvetmek, yıkmak” (Lessing 1960: 1011).

ıltırağuç: Abuşka: ıltiraguci Yaldırıcı demektir ki..... (Atalay 1970: 74); **ıltırağuçı** qui brille “parlayan” (Courteille 1870: 130); **ıltırağuçı/ıltırağuçı** yaldırıcı, yaldırgan (H. K. Kadri 1928: 531); **илтирогуч** yiltirovçi, yaltirok “parlayan, ışıldayan” (Ali Şir Nevai Lûgati 1983: 31); Seng. **ıltıramak** duruhşiden “parlamak” (Clauson 1970: 111v.15); **ıltıramak** glânzen, strahlen “parlamak” (Vambéry 1870: 237)

il-: ilmek zumachen, zuschliessen, zubinden “düğmelemek, bağlayarak kapamak” (Vambéry 1867: 238); **ilmäk** suyazıvat “birbirine bağlamak” (Borovkov 1961: 120); **4il-** (Çağ.) zuschliessen “kilitlemek” (Radloff I 1960: 1473); **ilmek** (Çağ.) kapamak, örtmek; bağlamak (H. K. Kadri I 1928: 534); **ılmak** prendre, prendre en considération ; attacher, mettre “dikkate almak, bağlamak, öfkelenmek (Courteille 1870: 133), Seng. **ıl-** giriften ve be-nazar giriften “almak, tutmak, dikkat etmek” (Clauson 1960: 109v.14); **ılmak** < gazablanmak, almak, zabt ve kabs etmek, dikkat etmek, bend etmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 60); **ил-** ilmok; mensimok; manzur bolmok (Ali Şir Nevai Lûgati II 1983: 24).

inel- < Mo.enel-: **inelmek** insister, presser quelqu'un “direnmek, ayak diremek” (Courteille 1870: 138); **inelmek** temelluk ve ziyadesiyle ısrar ve ikdam etmek; husul-i maksud için başından dönmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 62); **inelmek** (Çağ.)

sıkıştırmak, tazyik etmek, dayanmak, ısrar etmek (H. K. Kadri I 1928: 445); Seng. **inel-** ibrâm u ilhah kerdên “ısrar etmek, yalvarmak” (Clauson 1960: 115v.2); **инал-** yalinmok, yalbormok (Ali Şir Nevai Lûgati II 1983: 36).

Bu sözcük, Moğolca’dan ödünçlemedir: Mo. **enel-**, **eneli-** leiden, weinen, jammern “dert çekmek, ağlamak” (Räsänen 1969: 43); enel- To suffer pain of body or mind; to grieve, lament, be distressed “tasa vermek; ağı çekmek; ağlamak, inlemek (Lessing 1960: 317).

inglik: Seng. **inglik** dü mana dâred 1.kuyaş inglik yani hurşid çehre “güneş yüzlü”, 2. gaze ve gülgüne bud “allık...” (Clauson 1960: 118r.7); **änglik** (Tarançi) rothe Schminke “kırmızı düzgün, allık” (Radloff I 1960: 717); S3 nüshasında kenarda sözcüğün anlamı şu şekilde verilmiştir: “avratların yüzlerine sürdükleri kızılca” (S3 27b)

işen-: **işenmek** inanmak; itikad, tasdik, itimad etmek, yakın ve baver eylemek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 53); **işen-** avoir confiance, s’attacher à “inanmak, güvenmek” (Courteille 1870: 115); Seng. **işen-** mutmain budên ve itimad kerdên “inanmak” (Clauson 1960: 105r.22); **işenmek** sich kratzen “kaşınmak, eşinmek” (Vambery 1867: 235); **işenmek** “inanmak, iman ve itikad etmek” (H. K. Kadri I 1928: 507); **işanmak** (Çağ. OT) = **işan-** glauben, Zutrauen haben, hoffen auf “ inanmak, güvenmek, ummak” (Radloff I 1960: 1550); Abuşka: **işenme** bu dahi bu manaya (bağlanmak) dır ki.....(Atalay 1970: 57).

Abuşka’da (1970: 57) dipnotta bu sözcüğün (işenme) geçtiği bağlamda bulunan “hayr” sözcüğünün yanlış olduğu ve anlama uygun olarak “kız” olması gerektiği ve Courteille’nin de sözcüğü “hız” biçiminde değiştirdiği belirtilir. Kanımızca da sözcüğün “kız” olması gerekmektedir, ancak bütün nüshalarda “hayr” biçiminde

yazılmıştır. 100b-13'teki cümle şöyledir: “hatunga koşanma, hayrga işenme”, görüldüğü gibi metindeki bağlama “kız” sözcüğü daha uygun düşmektedir.

ingren-: **ingrenmek** derdle gizlice ağlamak, nâle etmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 64); Abuşka: **ingrendi** derdle yâb yâb gizlice ağladı demektir ki.....(Atalay 1970: 78); **ingremek, ingrenmek** peleurer tout doucement et à la dérobee “gizli ve yavaş ağlamak” (Courteille 1870: 141); **ingrenmek** leise weinen, bei sich weinen “alçak sesle ağlamak” (Radloff I 1960: 716); **ingrenmek ve singrenmek** derd bile yaşurun aheste yığlamakdur (H. K. Kadri 1928 I: 550); Seng. **ingran-** nâlden “ağlamak” (Clauson 1960: 117r.2)

ipçi: Nüshalarda farklı şekillerde yazılan (bkz. P1-103a-12) bu sözcük, birçok nüshada yazılan şekliyle “ipçi” olmalıdır. Anlam olarak bağlama uygun düşen sözcük, Çağatayca sözlüklerde bulunamamışsa da Eski Türkçe ve Orta Türkçe’de mevcuttur: Uyg. **er evçi** “erkek ve kadın” (Clauson 1972: 6); CC **epçi** Frau, Ehefrau “kadın” (Gronbech 1942: 89); Et-Tuhfetü’z-Zekiyye **ipçi** kadın (Atalay 1945: 178); IM **epçi** kadın (Taymas 1934: 29).

işne- Abuşka: **işnar** şule verici nezneye derler ki... (Atalay 1970: 58); Seng. **işne-** duruhsîden “parlamak” (Clauson 105v.10); **işnemek** briller, etinceler “parlamak” (Courteille 187: 117); **işnemek** parıldamak, ruşen ve münevver olmak, pertev endaz olmak, çakmak, çakın işnemek, yıldırım çakmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 53); **işnamak** izluçat svet “ışık yakmak” (Borovkov 1961: 116); iwna- yaltiramok, parlamok (Ali Şir Nevai Lûgati II 1983: 71); **işnemek-Çağ.-parlamak**, ışımak, ışılamak, aydınlanmak, **işnar kurt** yıldız böceği (H. K. Kadri I 1928: 503).

itelgü < Mo. itälgü: “Ak doğan” anlamındaki bu sözcük, Moğolca’dan ödünçlemedir: Çağ. **itälgü** eine Art jagd vogel < Mo. **itälgü** (Kowalevski 211) Ha-

sengeier, falco lanarius (Räsänen 1969: 175). Doerfer de sözcüğün Moğolca'dan Türkçe'ye geçtiğini belirtir (TMEN I 1963: 186).

A. v. Le Coq (1922: 114) bu kuşu şöyle tanımlar: “Büyük bir atmaca büyüklüğünde güzel bir kuştur. Tüyleri açık kahverengidir. Gagasının ve göğsünün altındaki ince tüyler ise, mavimsidir. Gözleri siyahtır.”

kapal-: kapalmak kapanmak, muhasarada kalmak (H. K. Kadri 1943: 682); **kapal-** être enfermé, assiégé “kapanmak, çevrilmek; kuşatmak, sarmak (Courteille 1870: 390); Seng. **qabal-** ihata ve mahsur şoden “çevrilmek” (Clauson 1960: 264r.8).

kat-: Abuşka: katkan: Bu dahi katı ve saht olan demektir. (Atalay 1970: 304); **katmak:** accoupler; être fort; dur; se coaguler “katmak; katlaşmak, sağlamlaşmak; katı; donmak (Courteille 1870: 393); Seng. **katmak** dü mana dâred 1. amihten ve memzuc kerdan “karıştırmak”, 2.saht şoden “sert olmak” (Clauson 1960: 265v.25); **katmak-Çağ.-katı** ve sert olmak, katılmak, katlaşmak (H. K. Kadri 1943: 692); **katkan** 1. (Çağ.) hart, gefroren, erstarrt “katı, donmuş (Radloff I 1960: 293).

kayaş: uruk kayaş: kajaş Familie, Angehörige “aile, akraba, hısım” (Vambery 1867: 313); kayaş mühmelatandır, uruk ve kayaş denir, kısım akraba, el, şabe, nasl, nejad, urug, kabile (Şeyh Sü. Ef. 1298: 225); **kayaş** parents, race, **uruk kayaş** (Courteille 1870: 413); Seng. **uruk kayaş** ân râ tabaat-ı zill-ı tebâr ve hod .... râ namend “aile efradına derler” (Clauson 1960: 71v.14); uruk kayaş-hısım , akraba; kavm ü kabile; bir ailenin efradı (H. K. Kadri 1943: 763)

kıçığ: kıçığ küçük, kaşınmak, hariden, şuh (Şeyh Sü. Ef. 1298: 244); **kıçığ** action de chatouiller avec le doigt, de manière à provoquer le rire “güldürmek amacıyla

gıdıklama” (Courteille 1870: 444); **kıcığ/kıcık** kıcık, gıcık (H. K. Kadri III 1943: 906); Seng. **kıcığ** engüşt-i be-zîr-i bagal ....zeden ve kefi pâ râ hâriden “koltuk altına parmak ile vurma, ayak tabanını kaşımak” (Clauson 1960: 293v.16).

kimsen: Abuşka: **kimsan**, **kimsand** altın renginde renkli bir deri (Atalay 1970: 350); **kimsen**, **kimsent** altın renginde renkli bir deridir ki aynacılar aynalara vazederler (H. K. Kadri IV 1945: 254); **kimsân**, **kimsând** aynacılar tarafından camın altına yerleştirilen altın renkli deri (Radloff II 1960: 1406); **kimsen** talebe-i ulumun cüzdan yaptıkları ferayiz rakımına lazım olan bir nev çermder, meşin, **kimsen** (Şeyh Sü. Ef. 1298: 267); **кимсон** bronza (Ali Şir Nevai Lûgati II 1983: 114); Seng. **kimsen** pustî ki ân râ muasfar-i zerrîn mi-sâzend “yaldızlı ya da altın renginde deri” (Clauson 1960: 316r.23)

Clauson (1960: 316r.23) sözcüğün Çince olduğunu belirtir. Ayrıca Etimoloji Sözlüğünde (1972: 723) de şu bilgileri verir: *chin hsien* gold thread “altın iplik”; Middle Chinese *kim sen*; the meaning does not match exactly, but alternative phrase with nearer meanings do not match phonetically (Clauson 1972: 723).

kiyiz: Abuşka **kiz** keçe demektir ki..... (Atalay 1970:348); **kiz** koşma “keçe” (Borovkov 1961: 233); Seng. **kiz** nemed bud ki ân râ be-arabî libd guyend (Clauson 1960: 314r.17)

Çağatayca sözlüklerde *kiz* şeklinde okunan bu sözcük, *kiyiz* olmalıdır: krş. ET, MK **kidiz** keçe; Kırg. **kiyiz** keçe Yudahin II 1948: 476), Özb. **kigiz** I felt carpet “keçe halı”, **kigiz** II felt “keçe” (Waterson 1980: 54). Ali Şir Nevai Lûgatinde (1983 II: 112) ise, sözcük şu şekilleriyle verilir: **киз**; **кийз**; **кийиз** *kigiz*, *namat*.

koğlama: koğlama séché au feu “ateşte kurumuş” (Courteille 1870: 433); **koğlama** ateşte kurutulmuş şey; arkasından gülmek, def, reddetmek, ruhsat vermek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 237); **koğlama** be-âteş huşk şode “ateşte kurumuş” (Clauson 1972: 288v.21).

konalgâ: konalgâ frais de séjour, indemnité “oturulan yer parası, haraç, tazminat” (Courteille 1870: 438) ; **konalgâ** konukluk masrafı (H. K. Kadri III 1943: 891); **konalgâ** mahall-i nüzûl, mesken, münazil, merhale (Şeyh Sü. Ef. 1298: 240); **konalgâ** das Nachtquartier “konak” (Radloff I 1960: 538); **кѹнолга** kuş kunadigan coy, umumen kunar coy (Ali Şir Nevai Lûgati IV 1985: 90); Seng. **konagluk** yani **konalgâ** harc-ı nüzul bâşed (Clauson 1960: 291r.19).

koşan-: koşanma, koşunma koşunma, bile olma demektir (Atalay 1970: 332); **koşanma, koşulma** koşulma, iltihak, refakat, koşuntu (H. K. Kadri III 1943: 870).

koşuldur-: Seng. **koşuldurmak, koşuldurmağ** yek diger hem râh sahten ve âmihte kerdin (Clauson 1960: 288r.2); **koşuldurmak** koşturmak, sevk ve isal etmek (H. K. Kadri III 1943: 870); **koşul-dur-** hinzufügen, vereinigen “katmak, ilave etmek, eklemek (Radloff IV 1960: 642) **koşuldurğuç** qui fait joindre ensemble “birlikte kavuşan” (Courteille 1870: 433); Abuşka: **koşuldurğuç** Bile koşuldurcu ve bile olucu demektir.....(Atalay 1970: 332)

kozga-, kozgal-, kozgat-: Abuşka: **kuzgadı:** muztarib eyledi (Atalay 1970: 330); Seng. **kozga-, kozgat-** ber-hem zeden bâşed “karıştırmak, karmakarişik etmek” (Clauson 1960: 286v.17); **kozgamak, kozgal-** aufwühlen, aufschüren, reizen, hetzen “savurmak, deşelemek; kızdırmak, kıskırtmak” (Vambery 1867: 318); **kozgat-** in Bewegung bringen, schütteln “sarsmak, sallamak” (Vambery 1867: 318);

kozgamak-Çağ.-altüst etmek, karıştırmak; aramak, araştırmak, sarsmak, oynatmak; tahrik ve tehyic etmek; cuş u huruşa getirmek, ıstırap vermek (H. K. Kadri III 1943: 865); **kozgatmak**-Çağ.-sarsmak, oynatmak; sarsıp harekete getirmek, dalgalandırmak; ıstırap vermek (H. K. Kadri III 1943: 865); **kozgalmak**, **kozgalaşmak**-Çağ. karışmak, alt üst olmak; kalkmak; dalgalanmak, tenevvüc etmek (H. K. Kadri III 1943: 865); **kozgamak** mêre, confondre, agiter, exciter “karıştırmak, coşturmak, **kozgalmak** être mélange, mêlé, trouble, soulevé “karışmak, karışak, karışıklık” (Courteille 1870: 430); **kozgal**- harekete gelmek, cümbüşlenmek, kımıldanmak, tenevvüc ve huruş (Şeyh Sü. Ef. 1298: 236); **кўзга**- paydo kılmok, boşlamak, vücuda keltirmek “üretmek, başlamak, vücuda getirmek” (Ali Şir Nevai Lûgati IV 1985: 86); **кўзгал**- kozgolmok, tinçsizlanmok, kozgolon kötermek (Ali Şir Nevai Lûgati IV 1985: 86); **кўзгат**- kımırlatmok “kımıldatmak, harekete geçirmek” (Ali Şir Nevai Lûgati IV 1985: 86); **kozgal**- erregen “heyecanlandırmak, tahrik ve teşvik etmek” (Radloff I 1960: 1021); krş. Kırg. **kozgo**- 1. harekete getirmek, kımıldatmak, sallamak; 2. galeyana getirmek, rahatını kaçırmak (Yudahin II 1948: 495); **kozgol**- hareket etmek, kımıldamak (Yudahin II 1948: 495).

Doerfer (TMEN III 1967: 546), Farsça’daki **qōzğalmīšī** sözcüğünün Türkçe’den ödünçleme olduğunu belirtir: **qōzğalmīšī** Aufregung, Tumult “heyecan, telaş; şamata, gürültü” < tü.(Çağ.) **kozgal**- sich aufregen, erregt sein “heyecanlanmak, telaşlanmak”.

kozgalan: Seng. **kozgalan**, **kozgalış** inkilab ve ..... bâşed “değişmek” (Clauson 1960: 287r.24); **kozgalan** şamata, cûş, hurûş, fesad, inkilab, telatum, mevc, karışıklık (Şeyh Sü. Ef. 1298: 236); **kozgalan**, **kozgalış** renversement; melange; confusion, tumulte “yıkılış, çöküş; karıştırma, karışım, karışıklık, kargaşalık, patırtı (Courteille 1870: 429); **kozgalan** Tumult, Aufruhr, Revolution “şamata, gürültü; karışıklık, ihtilal, inkilab” (Vambéry 1867: 318); **кўзгала**n tupolon, tinçsizlik, galayan (Ali Şir Nevai IV 1985: 87)

kutas u’lu ve s’li okuyuş Farsça şekle, Steingass’a dayanmaktadır (Steingass 1988: 976); Uygurca metinlerde görülen **kotaz** ve **kotuz** şekilleri için **kotuz ingāk/öküz** vb. bkz. (Geissler 1971: , Doerfer 1967: , Clauson 1972: 608a); Osmanlıca şekil için bkz. Şemsettin Sami “hoţoz aslı kotaz, kadınların kendi saçlarından veya yemeni vesaire ile yaptıkları baş süsü ve kisvesi; yayvan kuş tepesi; ebniyede yapılan bir nev’ tezyînât” (Sami h. 1317: 592a).

künġren-: Abuşka: **könġrenme** söylenme ve kümürdenme demektir ki..... (Atalay 1970: 365); **könġren-** se parler à soi-même, murmurer “mırıldanmak” (Courteille 1870: 479); **könġre-** kendi kendine esrâ-yı hiddetle darılmak, mırıldanmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 262); Seng. **künġren-** hod be-hod az gayz harf zeden ve lund lund kerden “kendi kendine öfkeyle söylenmek” (Clauson 1960: 18); **künġre-** Çağ.-hiddetle söylenmek, kükremek (H. K. Kadri 1945: 217); krş. Kırğ. **künġküldö-** “memnuniyetsizlik ifade ederek burun içinden mırıldanmak” (Yudahin II 1948: 539).

muḳammir: Yazımına göre, **muḳmir** okunan ve “mehtaplı gece” anlamında olan bu sözcük, bağlama göre, “kumar oynayan” anlamında olmalıdır. Ancak sözlüklerde bu yazımla “kumar oynayan” anlamında bir sözcük bulamadık. Biz de sözcüğü, metindeki anlam bütünlüğü önemli olduğu için ve ayrıca Levend’in (1966: 269) verdiği bilgiye dayanarak **muḳammir** okuyup “kumar oynayan” anlamını verdik. Levend (1966: 269), Arapça’da **muḳammer** ya da **muḳammir** diye bir sözcük olmadığı için, I. ciltte geçen bu sözcüğü **muḳmir** şeklinde kaydettiğini, ancak daha sonra Muhakemetü’l-Lûgateyn’de geçen bir sözden Nevâî’nin bu sözcüğü, “kumar oynayan” anlamına **muḳammir** diye tesbit ettiğini belirtir ve Nevâî’nin bu sözcüğü “kumar oynayan” karşılığı olarak kullanmasından yola çıkarak sözcüğü **muḳammir** diye okumak gerektiğini söyler. Böylece sözcüğün, sadece Muhakemetü’l-Lûgateyn’de değil, Mahbûbü’l-Kulûb’da aynı anlamda kullanıldığı görülüyor.

nöker < **Mo. nökör**: nöker ami, compaignon; conseiller; client; serviteur “dost, ahabab; arkadaş; danışman; korunan kimse, uşak (Courteille 1870: 510); **nöker** Dierer, Soldat, Beamter “hizmetçi, uşak; asker” (Vambéry 1867: 342); Seng. **nöker** yâr u musahib ve meşîr bâşed; çâker ü mülâzım (Clauson 1960: 321v.19); **nüker** hizmetçi, uşak; zâbit, memur (H. K. Kadri IV 1945: 560).

Bu sözcük Moğolca’dan ödünçlemedir: “Çağ.nökâr “Gehilfe, Gefährte, Klient, Diener, Soldat, Beamter < Mo. (Kowalevski 279) **nökör** Kamerad “arkadaş, dost, yoldaş” (Räsänen 1969: 354); **nökür** friend, comrade, companion; husband (Lessing 1960: 593).

ongay: Sözlüklerde **ongay** şeklinde bulunan bu sözcük, nüshaların bir kısmında bu şekliyle yer alır (25b-4). Esas aldığımız nüshadaki **ongay** ise, Senglah’da mevcuttur ve Mahbubü’l-Kulûb’da geçtiği yeri örnek olarak verir: Seng. **ongay** arzân ve baha-i endek bud “ucuz, düşük fiyatlı olan” (Clauson 1960: 89r.2).

opra-: Abuşka: **oparmas** “yıpranmaz, eskimez demektir ki.....(Atalay 1970: 83); **opramak** zerreiben, zerstückeln, alt werden “parçalamak, yaşlanmak” (Vambéry 1867: 216); **öpremek**, **öprenmek** être vieux; effacé “yaşlanmak, silmek” (Courteille 1870: 40); **öpremek**-Çağ.-bozmak, silmek, mahv etmek, eserini bırakmamak (H. K. Kadri I 1928: 326); **opramak** zerschlagen, zerstückeln lassen “kırmak, parçalamak” (Radloff I 1960: 1155); Seng. **oframak**, **oframag**, **opramak** köhne münderis şoden “eskimek” (Clauson 1960: 77r.8).

osan-: Seng. **osan-** bî-zâr şoden ve nefret kerdn “bıkmak ve nefret etmek” (Clauson 1960: 74r.18); **osanmak** s’ennuyer, être las de.... (Courteille 1870: 64); **osanmak**-Çağatay-usanmak, bıkmak (H. K. Kadri I 1928: 390)

oynaş: **ojnaś** der Geliebte, der Freier “sevgili, dost, maşuka; dünür, talip” (Vambéry 1867: 229); **oynaş** âşık, dildâde, şuhrenden gayrı (Şeyh Sü. Ef. 1298: 44); **oynaş** femme aimée, maitresse “sevilen kadın, metres” (Courteille 1870: 88); Seng. **oynaş** maşuk-ı zen râ guyend (Clauson 1960: 92v.24); **1 oynaş 1**) = **1 oynas** der Liebhaber, Liebhaberin, der Buhle, die Meitresse “aşık, dost, oynaş, metres” (Radloff I 1960: 977); **oynaş oynaş** (H. K. Kadri I 1928: 461).

ögün-: Seng. **ögünmek** müfaharat ve mübahat ve hod râ sutûden “övünmek, birisini övmek” (Clauson 1960: 78v.3); **ўкун-** puşaymon bolmok; maktanmok “pişman olmak, övünmek” (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 606). Ali Şir Nevâî Luga-ti’nde tek maddede ele alınan Eski Türkçe **ökün-** “pişman olmak, pişmanlık duymak” ve **ögün-** “ögünmek, iftihar etmek” eylemleri ayrı maddeler olarak ele alınmalı. Metni-mizde “övünmek” anlamının uygun düştüğü bu sözcük, bu anlamıyla sadece yukarıdaki kaynaklarda yer almaktadır.

ökte: Abuşka: **ökte** Tünd olup gazab etmeye derler ve köngül perişan idecek söze dirler ki...(Atalay 1970: 106); **ökte, ökti** der Vortheil, Gewalt, Macht, Stärke, Lob, Vorhand “kuvvet, kudret, güç, iktidar, gövdenin ön kısmı (Vambéry 1867: 224); **ökte** zor, katil, kuvvetli, bahadır, pehlivan (Şeyh Sü. Ef. 1298: 36); **ökte** inutile; de-place; qui trouble; colere, force; avantage “yararsız; yersiz, uygunsuz; öfke, öfkeli, zo-raki; kolaylık, üstünlük” (Courteille 1870: 70); Seng. **ökte** beyhude ve bî-mevki bâşed “boş ve yersiz olma” (Clauson 1960: 79v.11); **ўкта** behude, kereksiz (Ali Şir Nevai Luga-ti III 1984: 606); **ökte, ökti**-Çağ.-faide, menfaat, kuvvet, iktidar; medh, sena, ögme, ögüş, tekaddüm, rüchan; oyunda ve müsabakada birinci çıkan (H. K. Kadri I 1928: 416); **ökte** gewaltig, kräftig, vortheilhaft, die Vorhand habend “kuvvetli, güçlü; faydalı, kârlı; gövdenin ön kısmı” (Radloff I 1960: 1181)

ölügse: Seng. **ölügse** cîfe ve murdar râ guyend (Clauson 1960: 86v.7);

ўлукса ölimtik “akbaba, hastalıklı” (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 609).

ötken-: Abuşka: **ötkengey** öyküne ve benzeye demektir ki..... (Atalay 1970: 86); **ötkenmek** emrâr-ı eyâm etmek, yaşamak, taklid ve rekabet etmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 25); **ötkenmek** contrefaire, imiter; vivre; passer le temps “öykünmek, taklit etmek; yaşamak, zaman geçirmek (Courteille 1870: 43); Seng. **ötgen-** taklîd kerdem “taklit etmek” (Clauson 1960: 60r.20); ötkän- Çağ.-1. die Zeit zubringen, leben, 2. nachahmen “zaman geçirmek, yaşamak, 2. taklit etmek (Radloff I 1960: 1268).

Sözcüğün, Çağatayca’da *öykün-* şekli de mevcuttur: **öykün-** contrefaire, imiter “öykünmek, taklit etmek” (Courteille 1870: 87). Tekin (1988: 116), sözcüğün aslî şeklinin **ödkün-* olduğunu ve Şor ve Sagay dillerindeki *ökten-*, Teleüt dilindeki *öktön-* şekillerinin ise metatetik şekiller olduğunu belirtir, ayrıca bkz. Clauson **ötgün-** (1972: 52).

saba-: **sapamak** mit einem Stocke ausklopfen “sopa ile dövmek” (Vambery 1867: 292); **sapamak**-Çağ.-bir şeyen tozunu çıkarmak için değnek vurmak (H. K. Kadri III 1943: 2). Bu sözlüklerde “p” ile okunan bu sözcüğü, aşağıdaki verilere dayanarak “b” ile okuduk.

Seng. **sabamak** penbe zeden, hallacî kerdem “dövmek, yün atmak” (Clauson 1960: 228v.2); **саба-** (pahta) savamok (metnimizde geçtiği yeri örnek olarak verir) (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 10); krş. Kırg. **saba-** II 1. dövmek, pataklamak, 2. yün atmak (Yudahin II 1948: 627); Räsänen (1969: 391) ise şu bilgileri verir: “kkir.kzk.tel. saba- heftig schlagen, Wolle schlagen “şiddetli vurmak, yün atmak.....~ Mo. saba schlagen, peitschen “dövmek, kamçılama”

sanġġ: Metnimizde **sanġġ** olarak yazılan bu sözcük, bu yazılışıyla sözlüklerde yoktur. Metinde geçtiği yerdeki anlam uygunluğundan ve aşağıdaki verilerden yola çıkarak sözcüğe “kuş pisliği” anlamını verdik.

sank-çağatay-kuş tersi, sangı, sank (H. K. Kadri III 1945: 30); **sank** restes d’un oiseau de proie “kuşların yemek için tuttıkları avdan kalan” (Courteille 1870: 343); **sank** kuşların tersi, gübre (Şeyh Sü. Ef. 1298: 183); krş. MK **sanġ** kuş pisliği (DTS 1969: 485).

Yazım yönünden uygun olan *sang* sözcüğünün metindeki bağlama uygun olmadığı düşünülerek sözcüğe bu anlamı vermedik: **sang**-çağatay-Hive tabiri suyun üzerinde yüzen ince buz parçaları (H. K. Kadri III 1945: 30); **sang** glace légère qui se ferme à la surface de l’eau “suyun üzerinde yüzen buz parçaları” (Courteille 1870: 343)

Yine yazım yönünden uygun düşmeyen, ama anlam olarak uygun olabileceği düşünülen **sanku** sözcüğü vardır: sanku-çağatay- sersemlik, sangı (H. K. Kadri III 1945: 30); **sankı** sangı, sersem olan baş, serkeşte, tilbe, baş aylanma (Şeyh Sü. Ef. 1298: 183); Seng. **sankı** müteharrik ve serâsime bâşed (Clauson 1960: 236r.3).

saypa-: saypamak dépenser; disperser “harcamak, sarfetmek” (Courteille 1870: 344); **sayfa-**, **saypa-** harc ve perakende kerdan (Clauson 237r.20); **saypa-mak** Çağatay-mahv ü ifna etmek; dağıtmak, perişan etmek, israf etmek (H. K. Kadri III 1948: 33).

serme: Farsça olan bu sözcük, metindeki bağlama göre bir yiyecek çeşidi olmalıdır. Farsça sözlüklerde bir bitki olduğu belirtilen sözcük hakkında şu bilgiler veri-

lir: **serme** orage, galangale “havlıcan, zencefile benzer bir kök” (Steingass 1988: 678), **serm** kenger, yaban enginarı, eşk diken denilen nebat (Ferheng-i Ziya II 1944: 1193), **sermek**, **sermec** kara pazı ve koyun sarmaşığı denilen nebat (Ferheng-i Ziya II 1944: 1194).

sîh: Nüshalarda birbirinden farklı şekillerde yazılan bu sözcük, P1, S1, P3 ve L nüshalarında küçültme eki, ile birlikte *sîhek* “küçük, ucu sivri demir; iri çivi” şeklinde yer alır (P1 28b-3). S3, P2, Ü1’deki “sîhini” gramer açısından daha doğru olarak düşünüldüğünden bunu metne aldık. 3. tekil kişi iyelik ekinden sonra -ni akuzatif ekinin kullanılması için bakınız Chagatay Manual (Eckmann 1966: 91).

sinğür-: **sinğür-** muncazib sâhten, havz kerden, hazm kerden “içine almak, (bir şeyi) içine sokturmak, sindirmek, hazm etmek (Clauson 1960: 257r.28); **sinğür-** ay. (Radloff IV 1960: 688); **сингүр-** II cingdirmok, hazm kılmok (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 81).

suyurgal: **soyurgal** ihsân-ı dâyimi râ namend “sürekli verilen hediye” (Clauson 1960: 249v.2); **soyurgal** ihsan, inam; atıye; hediye (H. K. Kadri II 1928: 164), **soyurgal** Çağ. ay. (Radloff IV 1960: 536). Doerfer sözcüğün Moğolca’dan Farsça’ya geçtiğini belirtir (TMEN I 1963: 351). Yukarıdaki kaynaklarda sözcüğün ilk ünlüsü “o” ile okunmuştur. Ancak sözcük, Çince *tsuy* (→ Uyg. *tsuy* + (*u*)*rka-*, krş. Gabain 1988: 302; DTS 1969: 583) kökünden türediği için “suyurgal” şeklinde okunması gerekir. Arap alfabesiyle yazılmış diğer sözlüklerdeki şekilleri “u” ile okuduk: **suyurgal** don, cadeau “armağan” (Courteille 1870: 363); **suyurgal** dayimi ihsan ve enam bahşiş ve ikram (Şeyh Sü. Ef. 1298: 195).

şıralğa < Mo. **şaralya**: Abuşka: şıralğa insanın belinden yukarısına derler ve şıkarda bir canavarı ve mürgi düşürüb nisf itseler belinden yukarı baş canibine derler

ki..... (Abuşka 1970: 297); **şiralğa** şıkar lahmı sayd ve mal ganimetdin isabet eden hisse, insan ve hayvanatın belinden yukarı tarafı (Şeyh Sü. Ef. 1298: 204); **şiralğa** gibier, portion de gibier ou de butin qui revient àquelqu'un: partie supérieure du corps, au-dessus des reins "ay." (Courteille 1870: 379); **şiralğa** güşt-i şirâr râ guyend (Clauson 1960: 259v.26).

Clauson Senglah'da (1960: 99) Moğolca sözcükler listesinde bu sözcük hakkında şu bilgiyi verir: **şiralğa** deverbale noun from **şira-** "to roast". Räsänen de sözcüğün Moğolca'dan Türkçe'ye geçtiğini belirtir: çağ. **şiralğa** 'Anteil am Raub oder der Jagdbeute', **şilirğa** 'Jagd, Wild' < mo., kalm.(Kowalevski 350) şarlğa 'Braten' < sira 'braten' (Räsänen 1968: 448). Doerfer de TMEN I'de (Doerfer 1963: 366, madde 242) sözcüğün Moğolca'dan Türkçe'ye geçtiğini belirtir: "Mo. > Tü. **şiralğa** 'Anteil am Raub oder an der Jagdbeute'

tâz: Farsça olduğunu tahmin ettiğimiz bu sözcük, Çağatayca sözlüklerde yakın, ama benzer anlamla yer alır: **tâz** ignoble, base "alçak, rezil" (Steingass 1988: 274); **taz** hayasız kadın, zenn-i bî-şerm, fahişe (Şeyh Sü. Ef. 1298: 100); **taz** femme sans pudeur "terbiyesiz kadın" (Courteille 1870: 199); **taz** Çağ. fahişe (H. K. Kadri II 1928: 96).

tiskeri: Abuşka: **tişkeri** .....ber-akis manasınadır ki.....(Atalay 1970: 184); teskeri verkehrt, umgekehrt, die unrechte Seite "tersine, aksine, yanlış taraf" (Vambéry 1867: 258); Seng. **tiskeri** ma'kus bud "aksine, tersine" (Clauson 1960: 194r. 28); **téskéri**, **térsqéri** tersine dönmüş ve çevrilmiş, **ma'kus**, maklup (H. K. Kadri II 1928: 145); **täskäri** (Çağ.) umgekehrt, rücklinks, verkehrt, nicht so wie es nöthig ist "geri, geri taraf" (Radloff III 1960: 1099). Senglâh'da, Türk Lûgati'nde ve Abuşka'da Mahbûbü'l-Kulûb'da geçtiği yer örnek olarak verilmiştir.

toğdarı: Seng. **toğdarı** murgîst ki şebih be-çerz (?) ez cins-i habarâ ki an râ bâ bâz u şâhin-i şikâr “kuşa benzeyen bir cins toy kuşu ki av doğanı da denir” (Clauson 1960: 179v.4); **toğdâri** (Osm.) eine Art Trappe “bir cins toy kuşu” (Radloff III 1960: 1168); Doerfer (TMEN II 1965: 521, madde 906) sözcüğün, Türkçe’den Moğoca’ya da geçtiğini belirtir: “Tü. > Mo. **toyodag** ~ **toyodog** ‘1’ outrade”

torka: **torka:** eine Gattung wilden Flaches, die einen röthlich feinen Faden giebt und höher als Seide geschätzt “kırmızımtırak yumuşak örgüsü olan ipekliden daha değerli sayılan ham keten” (Vambery 1867: 261); **torka** bir nev ketendir.... (Şeyh Sü. Ef. 1298: 116); **torgu** harir, nefis yâfte, zî-kıymek kumaş tavâyif-i etrâkden bir aşiret ismidir (Şeyh Sü. Ef. 1298: 116); **torgu** harîr-i nefîs ü yâfta-yi ibrişamî râ guyend (Clauson 1960: 172v.15); krş. ET, MK torku “ay.”; Clauson sözcüğün alınma olabileceğini soru işaretli olarak belirtir. (Clauson 1972: 539).

Doerfer’in belirttiğine göre (TMEN II 1965: 478, madde 884) sözcük, Türkçe’den Moğolca’ya da geçmiştir: Tü. > Mo. **torhan** “rohe Seide, **torhat** ‘Atlasstücke’

tutruk: Bu sözcüğü tarihî sözlüklerden sadece Senglâh’da bulabildik: **tutruk:** deste-i haşak bâd ki be-ân âteş efrûzend “ateşte yanan çöp destesi” (Clauson 1960: 169v.6); ayrıca bkz. Anadolu ağızları: **tuturuk** [*tutruk*, *tutturuk II*, *tuturuḡ I*] ocak soba vb. şeyleri tutuşturmak için kullanılan çalı çırpı çıra gibi kuru yakacaklar (Türk Dil Kurumu XI 1978: 4001)

tuygun: Seng. **toygun** perhun nev sefid-i herîk(?) ez cins-i tuyur râ guyend “perhun cinsinden bir çeşit beyaz tuyura derler (Clauson 1960: 188r.18), **toygun** Çağ. **toykar**, **ak** ve **çakır toygan** (Radloff 1960: 1142). Her iki sözlükte de **toygun** okunan bu sözcük, **tuygun** şeklinde okunmalıdır: krş. Kırg. **tuygun** 1. beyaz atmaca, 2. ru-

hun sık sık tesadüf edilen sıfatıdır (Yudahin II 1948: 767); Yeni Uyg. **tuygun** 3. tuygun (Nadcib 1968: 340). Sözcük diğer Çağatayca sözlüklerde ise, şu anlamlarla yer alır: Abuşka: **tuygun** Ak doğan (Atalay 1960: 219); **tuygun** toykar, ak ve çakır toygan (Şeyh Sü. Ef. 1298: 129); **tuykar**, **tuygun** oiseau blanc, faucon blanc “beyaz doğan” (Courteille 1870: 250).

tüngül-: Abuşka: **tönggölüb** nevmid olub demektir ki....; **tüngül-** nevmîd ve me'yus olmak, feragat etmek, vazgeçmek (H. K. Kadri II 1928); **tüngül-** 3. (Çağ.Kir.) alle Hoffnung verlieren “bütün ümidini kaybetmek” (Radloff III 1960: 1543) sözcük kimi Çağatayca sözlüklerde art ünlülü olarak yer alır: **tongulmak** mükedder ve magmum olmak, göğüs kuvvetiyle katılaşmak, ümitsiz olmak (Şeyh Sü. Ef. 1298: 128); **tongul-** se gelir; avoir le c'rglacé; désespéré “donmak, ümitsizliğe düşmek” (Courteille 1870: 249), **түңил-** ümid üzmek, sovimok (Ali Şir Nevai Lûgati III 1984: 269)

DTS (1969: 580), MK, KB’de de bulunan bu sözcük, **töngül-** (Atalay 1986: 645, Eraslan, Sertkaya, Yüce 1979: 461) şeklinde okunmuştur. Ancak Dankoff ve Kelly DLT üzerinde yaptıkları çalışmada (1984: 353) sözcüğü **tüngül-** şeklinde okumuşlardır. Ayrıca Kırgızca ve Kazakça’da da sözcüğün ünlüsü, “ü” ile dir. Kırg. **tüngül-** vazgeçmek, yüz çevirmek, ebedî olarak vedalaşmak; umudu kesmek (Yudahin II 1948: 771). Clauson da (1972: 521) Kırgızca, Kazakça, Karakalpakça ve Nogayca’da sözcüğün **tüngül-**, **tüngül-** biçimleriyle yaşadığını belirtir, kendisi de sözcüğü, **tüngül-** şeklinde okumuştur. Biz de bu verilerden yola çıkarak sözcüğü **tüngül-** okuduk.

türk: P1-10a-10’da geçen bu sözcük, metindeki bağlama göre *türk* okunmuş ve “güçlü, kuvvetli; yetkin” anlamı verilmiştir. Bu anlam verilirken de sözcüğün, Uygurca’daki anlamından yola çıkılmıştır. TT III **türk** kuvvetli, güçlü (Bang, Gabain 1929: 50). Ayrıca Radloff’ta da mevcuttur: 3.türk (Çağ.) tapfer und roh “yürekli, cesur;

ham, çiğ (Radloff III 1960: 1559). Ayrıca bu sözcük, *terk* şeklinde okunarak *terk-i tabib* şeklinde de düşünülebilir.

ulus < Mo. **ulus** < ET **ulus**: Seng. **ulus** halk ve cemaat (Clauson 1960: 86r.26); Abuşka: **ulus** halk (Atalay 1960: 114); **ulus** peuple, rassemblement, tribu “halk, cemaat; kabile, aşiret, oymak (Courteille 1870: 79); **ulus** aşiretin büyüğü, cemaat, kabile, tayife.....(Şeyh Sü. Ef. 1298: 40); ulus-Çağatay-halk, kavim, millet (H. K. Kadri I 1928: 439); ulus (Çağ.)=ulus 1. das Volk “halk, millet; ulus” (Radloff I 1960: 1696).

Bu sözcük hakkında Doerfer'in (TMEN I 1963: 175-177) verdiği bilgiden de yola çıkarak şunları söyleyebiliriz: ET **ulus** köy; devlet, imparatorluk (Bang, Gabain 1929: 51); sözcük Türkçe'den Moğolca'ya *ulus* şekliyle geçmiştir. Moğolca'dan da Türkçe'ye tekrar geri ödünçlemeyle girmiştir.

uç: Abuşka: **uç**: ...eger koyun, kuzu, tavuk vesayir yenecek hayvanı pişirseler arkasın eyegülerin bile bütün bütün kesüp ayrılır taam üzerine korlar....(Atalay 1960: 93); **uç** püşt, zahr, penâh, melce, arka, büyük, kebir (Şeyh Sü. Ef. 1298: 26); **uç** dost; refuge “arka, sırt; sığınak” (Courteille 1870: 47) uca ...evvel be-mana püşt bâşed “ilk anlamı arkadır” (Clauson 1960: 65r.9); **uç**-Çağatay- arka, zahr (H. K. Kadri I 1928: 342); **uç** (Alt. Tel....Çağ.) 1. das Hinterteil, Kreuz, der Rücken (bei Tieren und Menschen) “arka taraf; sağrı kemiği; arka, sırt (hayvanlarda ve insanlarda) (Radloff I 1960: 1721).

yada- < Mo. **yada-**: Abuşka: **yadayitti**: zaif eyledi demektir....., **yadaman** zaif olmazın demektir.....(Atalay 1970: 400); Seng. **yada-**: zaif ve nâ-tüvân bâşed ki..... “zayıf ve güçsüzdür ki” (Clauson 1960: 326v.29); **yadamak** devendir faible, sans force “zayıf olmak, güçsüz, kuvvetsiz” (Courteille 1870: 520); **yadamak**

zayıflamak, arıklamak, cesaretini kaybetmek, sakınmak, korunmak, yadırgamak (H. K. Kadri 1945: 722); **jada-** 3.(Çağ.) schwach werden, mager werden, die Kraft verlieren “zayıflamak, gücünü kaybetmek” (Radloff III 1960: 208).

Mo. **jada-** to have no strength or power; to exhaust; to be in need; to suffer, to unable “güçsüz, kuvvetsiz olmak; tüketmek, çok yormak; gereksinimi olmak; acı ve sıkıntı çekmek; muktedir olamamak” (Lessing 1960: 422); Doerfer de (TMEN I 1963: 550, madde 403) sözcüğün Türkçe’den Moğolca’ya geçtiğini belirtir.

yandaştur-: yandaştur-: yanına getirmek, yanaştırmak (H. K. Kadri 4 1945: 782); Seng. **yandaştur-:** ...hem güzaştan (Clauson 1960: 338r.28); **jandaşturub** postaviv ryadom, prisoediniv vmeste “yanına koymak, yanına getirmek, birlikte koymak (?)” (Borovkov 1961: 258).

Sözcük, diğer sözlüklerde ise şu şekilleriyle mevcuttur: Abuşka: **yandaş-** yaraşa, yani yanına vara (Atalay 1970: 395); **yandaştamak** yandaştırmak, takarrüb ettirmek, yakın etmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 300); **yandaşta-, yandaş-** être épaule ou reins contre reins, se tenir auprès “omuz omuza olmak, böğür böğüre olmak” (Courteille 1870: 537); **yandaşta-** (Çağ.) dicht beieinander sein “diz dize olmak” (Radloff III 1960: 93).

yasa- < Mo. **Ĵasa-:** Abuşka: **yasar** düzer manasınadır ki... (Atalay 1970: 393); **yasamak** yapmak, imal, ibda, inşâ, tasni, binâ, inşad, tezyin etmek (Şeyh Sü. Ef. 1298: 293); Seng. **yasa-** arasten ve sahten “süslemek, düzenlemek” (Clauson 1960: 331r.2); **yasamak** arranger, faire “düzenlemek, yapmak, düzeltmek” (Courteille 1870: 525); **yasamak** tertip ve tanzim, düzeltmek, emer ve tenbih etmek; süslemek, bezemek, tasni ve ibda etmek, imal ve inşa etmek (H. K. Kadri 4 1945: 742); **jasa-** 3. (Çağ.) putzen, zieren “süslemek” (Radloff III 1960: 214).

Clauson (1972: 974) sözcüğün Moğolca olduğunu belirtir: “yasa- ‘to construct, arrange, set in order’, and the like is a Mong. V.(Verb) which did not appear in Turkish until late XIII or XIV.”; Doerfer’de ise şu bilgileri buluruz: “tü.(Çağ.)yasa- < Mo. **Ĵasa-** id. (ay.)” (TMEN IV 1975: 92, madde 1794); ayrıca bkz. **zasa-** (Lessing 1960: 1039).

yasal < Mo. **Ĵasal**: Abuşka: **yasal**: leşkerin alayına derler ki.....(Atalay 1970: 396); Seng. **yasal** saf râ guyend (Clauson 1960: 332r.1); **yasal** rang; troupe “sıra, dizi; bölük, sıra (Courteille 1870: 525); **yasal** saf ve nizam-ı harp; tertip, tanzim; dizi, saf (H. K. Kadri 4 1945: 742); **yasal** saf, dizi, beraber, aleste (Şeyh Sü. Ef. 1298: 293); **jasal** die Reihe der Kämpfer, die Schlachtordnung “savaş dizisi; saff-ı harp nizamı” (Vambery 1867: 347); **jasal** (Çağ.) die Schlachtordnung, Marschreihen, die Truppen, eine Truppe “saff-ı harp nizamı, kıta, birlik” (Radloff III 1960: 218).

Doerfer TMEN IV’te (1975: 82, madde 1791) sözcüğün Moğolca’dan Türkçe’ye, Türkçe’den de Farsça’ya geçtiğini belirtir: **yāsāl** ‘staatliche Ordnung; Schlachtordnung, Phalanx; Ordnung in einer Prozession, auch von Blumengewinden < tü. (Çağ.) **yasal** id.(ay.) < Mo. **Ĵasa-l** id. (ay.).

yasavul < Mo. **Ĵasa’ul**: Abuşka: **yasavul** çavuş demektir (Atalay 1970: 396); **yasavul** yasakçı, yasak memuru, muhafaza, memur-ı kavas, Asya vüsatıda yasavullar tayak ve değnek ile hidmet miride gezerler (Şeyh Sü. Ef. 1298: 293); **yasavul** çüb-dâr râ guyend “.....” (Clauson 1960: 332r.4); **yasaul** der Anordner, der Herrichter, eine Art Kämmerer im Dienste der Chane von Turkestan “emir veren; tertip eden, düzenleyen; Türkistan’da Han’ın emrinde çalışan maliye memuru” (Vambery 1867: 347); **yasavul** huissier, porte-verge; in tendant “odacı; kâhya, idare memuru” (Courteille 1870: 526); **yasavul** yasakçı, zabıta memuru (H. K. Kadri 4 1945: 742); **yasaul**

1. Çağ.) der Anordner, Ausführer, der Befehle “dzenleyen; komut, emir (Radloff III 1960: 215).

Doerfer, TMEN IV'te (1975: 166, madde 1863) sözcüğün Türkçe'ye Batı Orta Moğolca'dan geçtiğini belirtir: “tü. (Çağ.) yasavul id. (ay.) wmmo.(West mittel Mongolisch) **Jasa'ul** id. (ay.)”

yavğan: Abuşka: **yavuğan**, **yavan** uvulmuş, nicelenmiş demektir. Yine yemek manasındır (Atalay 1970: 402); Seng. **yavğan** mâkûl-ı hâlis bî âdâm râ guyend “lezzetsiz, basit bir yemek” (Clauson 1960: 340r.24); **yavğan-çağatay-yavan** (H. K. Kadri 4 1945: 790); **yavğan aş** aş, geceden kalma bayad taam, şeb-i mânde (Şeyh Sü. Ef. 1298: 301).

yığın-: Sözcük, Çağatayca sözlüklerde bulunamamıştır. Türk Lûgatinde (H. K. Kadri 4 1945: 885) **yığ-** (Çağ.) maddesi içinde **yığın-** şekli yer almamaktadır; ancak aynı sözlüğün, **yığ-** (Garp) maddesinde “**yığın-** kendi üzerinde toplanmak, çökmek; düşüp bayılmak, kendinden geçmek” yer almaktadır. Görüldüğü gibi bu da Çağatay maddesi içinde değildir. Čagataische Sprachstudien (Vambery 1867: 357)'de ise, Ü1 (bkz. P1-25a-12) nüshasında geçen **yığna-** eylemi “aufspeichern, auhäufen, zusammen bringen (toplamak, yığmak; aralarını bulmak)” karşılığıyla yer almaktadır.

Sözcük, bu şekliyle Uyğurca ve Orta Türkçede vardır: MK **yığın-** kendi kendine yığmak (ifadeyi düzelt → toplanmak, yığılmak) (Atalay 1986: 781); Uyg. **yïñin-** sich versammeln “toplanmak, bir araya gelmek” (Bang-Gabain 1929: 56; Clauson 1972: 904). .

yola- (?) krş. Uyg. **yola-** “gitmek, yola gitmek, seyahate çıkmak”, Kır. **colo-**

Kzk. **jola-** “yaklaşmak, yakına gelmek” (Clauson 1982: 919).

yurtçı-tâz: Seng. **yurtçı** kelâg râ namend “kargaya denir” (Clauson 1960: 342v.8); **yurtçı** kılavuz, yol bakacı, kervanın mahall-ı nüzulını tayan eden memur, kervan başının tâbi olan yolcu (Şeyh Sü. Ef. 1298: 304); **yurtçı** corneille; celui qui détermine li lieu de campement d’une armée ou d’une caravane “kuzgun; bir ordunun ya da kervanın nerede kamp kuracağını belirleyen kimse” (Courteille 1870: 545); **jurtçı** (Çağ.) der Verwalter einer Ansiedlung, eines Lagers “bir köy ya da karargahın yöneticisi” (Radloff III 1960: 550).

Doerfer TMEN IV (1975: 216, madde 1915)’te sözcüğün Türkçe’den Farsça’ya geçtiğini belirtir: “**yürtçi** ‘Quartiermacher: der für die rechte Beschaffenheit des yurt sorgt’ < tü. (Çağ.) yurtçi ay.”

“karga” anlamında olan bu sözcüğün yanında bulunan *taz* sözcüğüne, Farsça “**tâz** (in comp.) running, hastening, making an assault” (Steingass 1988: 274) anlamı verilerek, yurtçı-tâz “çabuk koşan, hızlı koşan karga” şeklinde anlamlandırılmıştır. Bu anlamlandırma yapılırken sözcüğün geçtiği bağlam ve iç uyak göz önünde bulundurulmuştur: **‘âlî-himmet şâh-bâzîdür bülend-pervâz, bî-himmet sıçkan sayyâdı yurtçı-tâz.**

Ayrıca *taz* “kel” anlamı da düşünülmüştür: krş. Kırg. **kel curtçu**: ak curtçu yırtıcı kuş; **kel curtçu** (Yudahin 1965: 270)

zükke: metinde ötre ile harekelenmiş olan bu sözcüğü, *zükke* şeklinde okuduk, ancak sözlüklerde bu şekliyle ve anlam açısından uygun olabilecek bir sözcüğe rastlamadık. Sadece S3 (9a-11) nüshasında kenarda sözcüğün altına “nâ-kâr” anlamı

yazılmıştır. Sözcikle kafiyeli kullanılan “dükke” sözcüğüne de dizinde verdiğimiz anlam, doyurucu olmasa da daha uygun başka bir açıklama getiremediğimiz için şimdilik bununla yetindik.

METİNDEKİ ARAPÇA İBARE VE AYETLERİN ÇEVİRİSİ

1. (2b-6): “Saltanat ve mülk sahibine sübhan olsun, kudret ve cebbarlık sahibine sübhan olsun....yücelsin, nimetleri de yaygınlaştırsın. O’dan gayrı Allah yoktur.”

2. (3a-4): Necm sûresi (sûre 53), 3. ayet: “O kendiliğinden konuşmamaktadır.”

3. (3a-4): Necm sûresi (sûre 53), 4. ayet: “Onun konuşması ancak bildirilen bir vahy ileler.”

4. (3a-10): “Allah’ın salavatı, kıyamet gününe kadar onun, ailesinin, arkadaşlarının üzerine olsun.”

5. (3a-13): “Günahları affola (affolsun), ayıpları örtüle (örtülsün).”

6. (6a-4): Bakara sûresi (sûre 2), 30. ayet: “(Rabbin meleklerle) ben meleklerle yeryüzünde bir halife vereceğim (demişti).”

7. (6a-6): “Ben adaletli sultanın zamanında doğdum.”

8. (6a-7): “O anın adaleti insan ve cinlerin ibadetinden daha iyidir.”

9. (9b-13): “İnsaflı olan kişiyi Allah rahmetine ulaştırır (Allah rahmet eder).”

10. (12a-5): Saf sûresi (sûre 61): “Allah tarafından gelen yardım, zafer.”
11. (18b-10): “Amellerimizin ve nefslerimizin kötülüğünden Allah’a sığınırız.”
12. (38a-10): “Allah’ın nimetidir, istediği kişiye verebilir.”
13. (42b-6): “Allah’a kim tevekkül ederse”
14. (45a-8): “Elinde bulunanla yetinen yücelir.”
15. (49a-2): “Allah’ın emrini yüceltmek”
16. (49a-3): “Allah’ın yaratıklarına şefkat göstermek”
17. (53b-2): “Allah’ın istediği huyda olmak”
18. (56a-2): Mezarı nurlansın, Allah ~~bizleri~~ onların şiarında (sembol olarak aldıkları yolda) muvaffak etsin ve Allah onların izlerinin yolunu da bize göstere sin.
19. (56a-7): “Allah güzeldir, Allah güzelliği sever.”
20. (65b-13): “O yalnızdır, ortağı yoktur ve Allah’tan başka da Allah yoktur.”

21. (66b-5): “Yüceliği yücelsin, bağışları yaygınlaşsın ve ondan başka Allah yoktur.”

22. (66b-11): “İhsanın karşılığı ihsandan başka bir şey olabilir mi?”

23. (66b-12): İnsanoğlu ihsanın kölesidir.

24. (67a-2): “Allah’ın sana ihsan ettiği gibi ihsanda bulun.”

25. (82a-2): “Dayanılması güç olan şeyden ayrılmak”

26. (85a-9): “Emir edildiğin gibi düzel”

27. (97a-4): “Yüce Allah onların ruhunu mukaddes kılsın.”

A

ābād (F.) bayındır, bayındır yer

27b-3 76a-9

ā.-ğa 83a-3

ā.-lar 8b-7

ābādīg (F.T.) bayındırlık, mamur 32b-10

ā.-ı 79a-7

ābd (A.) köle, kul

62b-2

āb-dār (F.) zarif, güzel, hoş

49a-9

‘Abdurahman Cāmī İran’ın XV. asırda yetişmiş büyük mutasavvuf müfekkiri ve alim şairi. Asıl adı Abdurahman’dır 18a-8, 58a-9

‘Abdū’l-hayy (A.) Özel ad (bkz. Kişi Adları)

(A.)-dur 62b-2

Abdū’l-vāsi‘ Özel ad (bkz. Kişi Adları)

18a-5

āb-ı hayāt (F.(A.)) hayat suyu

166-10

ābid (A.) kulluk eden, tapınan

ā.-ka 27b. 9

‘abre ((A.))7 göz yaşı

92b. 10

abuşka yaşlı; koca, zevc

32b-8

a.-ğa 33b-1

acā‘ib (A.) tuhaflık, tuhaf

a.-ka 17b-1

a.-dīn 24b-11

‘aceb (A.) hayret, garip, şaşılacak şey 35b-3 46b-8 53b-3 58b.10 66a-6 67a-13 91b-10 9 6a-4

a.-101a-1 101a-2

104b-6

‘acīb (A.) tuhaf

P1.2b-1

‘āciz (A.) āciz

20a.1 33b.1034a-13 90b-5

āciz (A.) beceriksiz, zayıf, güçsüz 78b.3

‘acuz (A.) kocakarı

a.-lar 7a-1

‘acz (A.) aciz

58b. 6 59a-1 74b-6

‘acz-peyvend (A-F) beceriksiz, çaresiz 2a-2

aç aç, ‘tok’un zıddı 103b-11 108b-2

a.-lar 7a-5

a.-dur 84b-5

a.-nı 103b-12

a.-ka 70a-9

a.-lar 7a-5 27a-9, 27b-1

aç- açmak

a.-ar 47b-12, 74a-12, 83a-6, 84a-3, 6a-10

a.-ıp 28b-13 100b-9

a.-mak 29b-5

a.-kan 93a-9

a.-kuç 2a-1

a.-ma 104a-13

a.-may 99b-5

a.-tınğ 100b-1

a.-ı 82b-6

a.-sang 104 a-7

a.! 82b-6

açıg acı 3b-10 5a-10 13b-13 14a-1 44a-10 77b-1 79a-12 90b-2 96a-5 99a-3

a.-dur 45b-11

a.-mudur? 24b-1

açıglıg acılı; öfkeli, kızgın 85b-11

açıglık acılık

a.-ka 80a-13

açık acı 96a-11

açıl- açılmak 54b-3

- a.-ur* 87b-13 99a-5
a.-ıp 45b-4
a.-mağ 70b-5
a.-mas 70b-10 81b-12
a.-mağay 2b-2
a.-masun 34b-7
açlıg açıklık 13a-7 103b-10
açuğ açık 86a-9
açuğlug açıklık 43b-12, 51a-10
a.-ı 94b-9
açuk açık 6.-10 14b-9, 86a-4
a.-dur 78b-1
ādāb (A.) usuller; edebler, terbiyeler 20b-4
‘adālet (A.) adalet
‘a.-din 13b-8
‘a.-iga 26a-3
‘adālet-şī‘ar adaletli 13b-8
‘adāvet (A.) düşmanlık 86b-9 95a-13 102b-1
‘a.-dür 102a-13
‘a.-ingiz 102b-8
‘adem (A.) yokluk 6b-7 9b-9 54b-7 65a-10 71a-6 71a-12 87a-13 91b-2 96b-3 96b-4 102b-8
‘a.-din 36a-5
‘a.-dür 105a-15
ādem (A.) ilk insan, ilk peygamber; adam, insan, kişi 2b-2 2b-9 19b-13 25b-11 27a-11 29b-13 94a-2 102b-3, 28a-7 28a-8
ā-ning 28a-6
a.-din 19b-12
ādemī ((A.)F.) ademoğlu, insan oğlu, insan 4a-4 20b-6 21b-10 28a-9 69b-4 80a-681b-1 94a-1 95b-3
ā.-dür 92a-5
ā.-ning 72b-9 99b-9
ā.-ga 22b-5 63a-5
ā.-ler 20b-8 89a-3
ādemī-kūş ((A.)F.) insanoğlunu öldüren 4a-4, 15b-10
ādemī-lik ((A.)T.) insanlık 44b-3, 48b-1 69a-8, 71b-7, 71b-8, 72a-1 88b-7
ā.-da 29b-9
ā.-dın 29b-8 29b-10
ādemīsizlik ((A.)T.) insansızlık
ā.-da 13a-8 31a-4
ādemī-zād (A.) adem oğlu, insan oğlu insan oğlundan doğmuş 13b-4 96b-2
‘adet (A.) görenek, usul, tabiat, alışkanlık 41a-7 42b-5
‘adil (A.) adil 6a-2 6a-3 6a-5 6a-8 8b-4 58a-3
‘adl doğruluk, adalet 6a-7 7a-9
‘adū (A.) düşman 12a-13
‘a.-nı 48a-3
‘a.-nunġ 86b-9
‘a.-sı 12a-10 86b-6
‘adūvv (A.) düşman 31a-5 105a-10
‘a.-īdur 26a-1
āfāt (A.) belalar, musibetler 46b-5
āferinş (F.) 1.yaratma 2. yaratılış ve bütün mahlûklar 2a-3 2b-353b-1198b-11
āfet (A.) büyük felaket, bela 51b-12 67a-8 97b-4 107a-2
ā.-dür 77a-7 105a-2
ā.-din 22b-6
ā.-idür 80a-9
ā.-ning 55b-5
āfet-engiz (A.) bela çıkaran, felakete sebep olan
ā.-dür 58b-4 105a-2
āfiyet (A.) sağlık, esenlik 34a-9 88b-12
‘a.-ka 88b-4
‘afv (A.) suçunu bağışlama 36a-9, 105a-10
āgāh (F.) bilgili, haberli, uyanık 16a-

- 12, 17b-6, 23b-13, 49b-2, 49b-3 53b-9, 61b-3, 98a-4108b-10
 āgāh kıl- haberdar et-, haber vermek
 ā.-k.-mak S15a-12
āgāhlar (F.T) bilgiler 2a-5
 ā.-lar 51a-9
āgāhlığ ((A.)T.) uyanıklık, haberdarlık
 39b-2, 60b-10, 61a-6
āgāz (F.) başlama
 āgāz kıl- başlamak
 ā.-k- mak 56b-4
āgeh bilgili, haberli uyanık 38a-4 ,71a-6
āgehlığ (F.T.) buyanıklık, bilgililik
 98a-11
 ā.-dur 37b-8
ağır ağır, değerli, çok 61a-8, 72b-11
 ağır satkuçı pahalı nesneler, satıcı 13b-1, 25b-4 (bkz. Açıklamalar)
āğırlık ağırlık, değerlilik 43a-4 73b-8
 a.-ka 73a-6a
ağ(ı)z ağız 90b-6 96a-8
 a.-ğa 70b-6
 a.-ı 21a-13 21b-2 40b-3 96a-6
 a.-ıga 21a-4 40a-3 81a-11 90b-12 96a-7
 96a-11
 a.-ıda 52b-3 60b-12
 a.-ıdın 47a-8 71a-1
 a.-larıga 65b-9
aglāl (A.) boyuna geçirilen zincirler, prangalar
 a.-dın 26b-4
aghiyā (a.) zenginler 28a-1
ağrığ ağrı
 a.-ing 109a-4
ağu aga, zehir 9a-8
 a.-mı 87a-8
āgyar (A.) gayrılar, başkaları, yabancılar
 86a-7
 a.-dın 76b-2 105b-9
agziye (A.) yenip içilecek şeyler
 a.-ni 25a-6
āh (F.) ah, yazık 22a-1 58a-8
aḥbāb (A.) dostlar 5a-7 48b-10 95a-12
 a.-ka 5a-11
‘ahd (A.) 1. söz verme; and, yemin; de-
 vir, zaman, gün 3b-5
āheng (F.) uygunluk, düzen; cünbüş
 etme
 ā.-i 23a-13
 ā.-in 22a-11 93b-9
 ā.-ide 7a-12
 ā.-idin 35a-8
aḥfālğ (F.T.) gizlilik 103b-6
aḥı cömert (bkz. Açıklamalar) 70a-10
aḥır (A.) son, sonraki, en sonra 69a-4
āḥir (A.) sonunda, en son 65b-11
āḥiret (A.) öteki dünya 26a-3, 45b-1, 51b-3
 ā.-de 49a-1
 ā.-i 7b-12
 ā.-ka 36a-12
 ā.-ni 58a-8
āḥirīn (A.) āhir, sonrakilere, sonlar 2a-4
aḥkām (A.) emirler, hükümler 63b-11
 107a-13
 a.-ıdın 14b-8
aḥker (F.) ateş koru
 a.-iga 73a-13
aḥlāk (A.) ahlak 48b-7 72b-11 82b-786a-2 92b-1, 107a-12
 a.-ının 73b-10
aḥlāṭ (A.) karışan şeyler, insan
 vücudunda hastalık yapan dört unsur.
 a.-ka 30a-1
aḥmer (A.) kırmızı, kızıl
 a.-i 17b-9
aḥsen (A.) (daha, en, veya) pek güzel
 48a-6, 67a-2 67a-2 67a-7
aḥsum sarhoş, mest 50b-12, 88b-8

- (bkz. Açıklamalar)
- aḥtar-** araştırmak, aramak
a.-mak 69b-11
- aḥter** (F.) yıldız 28a-1
a.-i 17-2, 54a-10
- āḥter** (F.) yıldız
ā.-idür 55a-1
- ahvāl** (A.) oluşlar, durumlar, bulunuşlar
 5b-8 26b-13, 58b-13
a.-dur 86b-11
a.-dın 27a-5
a.-idin 5a-13
a.-iğa 64a-8
ā.-in 37b-5, 105b-5
- aḥyānā** (A.) ara sıra, vakit vakit 97a-12
- aḥzar** (F.) yeşil 27b.13
- ‘aīd** ((A.)‘aīd) ilgili, ilişkili 63a-5
- ak** ak, beyaz 7a-1, 9a-12
- akālīm** (A.) memleketler, ülkeler 106b-8
- ‘ākıbet** (A.) sonuç, son 22a-8, 46b-12
‘a.-i 46a-1
- ‘akıbet-maḥmūd** (A.) akibeti övülmüş
‘a.-ğa 2b-8
- ‘ākıl** (A.) akıllı kimse 6a-3, 82b-4, 83a-7, 87a-7, 94b-5 105a-3, 105a-4
- ‘ākile** (A.) akıllı kadın 32a-10
- akız-** akıtmak
a.-ıp 96a-6
- ‘akīde** (A.) iman, dini inanış 42b-8
‘a.-de 18b-8
‘a.-side 9b-3
- ‘ak(k)** (A.) serkeş, inatçı, itaatsiz, baş kaldıran 75b-11
- ‘akl** (A.) akıl 13a-4, 19b-9, 28b-4, 33a-7, 35b-3, 49a-5, 55a-5, 55a-13, 66a-6, 84b-5, 90a-10, 90a-12
‘a.-ğa 100a-6
‘ak.-dın 70a-4
‘a.-ı 66a-4, 89a-8
- ‘a.-ıdın* 89a-12
‘a.-larıda 33a-7
- aklıg** temizlik
a.-ıga 31b-1
- ‘akrep** (A.) akrep 10a-13, 28b-3
- ‘aks** (A.) akis, yankı 34b-1,
‘a.-i 44a-11
- akşām** (A.) parçalar, bölümler 63a-8
- akşam** akşam 29b-5
a.-ğa 26a-11
a.-ı 89b-1
a.-ğaça 81b-5
- akı‘ā** (A.) kesme; ilgiyi kesmeler; beylik araziler
a.-ı 27b-10
- akvāl** (A.) sözler, lakırdılar 63a-10
a.-ınınğ 6a-1
- al-** almak
a.-ur 9a-13, 51a-9, 87a-13 99a-8, 108a-7
a.-ıp min 43a-5
a.-dık 4b-11
a.-ıp dururlar 22b-13, 70b-13
a.-dı 77b-4
a.-dım 46b-8
a.-dılar 106b-8
a.-gay 15a-1
a.-gaylar 5b-12, 94b-4
a.! 93b-12
a.-ay 108a-13
a.-sam 41a-8
a.-alı 108a-10
a.-ıp 10a-1, 10b-9, 13b-4, 15a-1, 15b-3, 15b-12, 23b-4, 25b-2, 29a-13, 30a-10 30b-9, 31b-4, 35b-7, 49b-9, 77a-2
a.-ma 104a-12
a.-mağ 43b-10
a.-mak 29a-12, 57b-9, 73a-8, 68b-2, 108a-8

- a.-guçınınġ* 44a-2
a.-ġannı 13a-1
a.-guçığa 25b-10
a.-guçı 12a-6, 22b-8, 55b-4
a.-maġay 12b-7, 44a-3
a.-maġdın 26a-1
a.-mas 87a-13
a.-masa 25a-10
a.-urda 8a-11, 8a-13, 25b-5
a.-maġan 24a-8
a.-maġaŋga 90a-7
a.-maġannıŋÁnı 104a-9
a.-mamak 70b-6
a.-may 60a-11, 99b-5
ala al- alabilmek
a.-a.-a.-mas 12a-6
al- muktedir olmak, -e bilmek
a.-ur 12b-4, 23b-6, 25b-7, 61b-7, 67a-5, 87a-13, 104b-1
a.-ġay 10a-4, 15a-1, 15a-2, 54b-12, 73a-13
a.-sa 29b-8, 77b-7, 89a-10
a.-salar 23a-1
a.-ġannıŋÁ 64a-11
a.-ġança 91b-7
a.-mas 12a-6, 12a-7, 19b-, 32a-5, 65b-10, 76a-2, 102b-10
a.-maġay 64a-10
a.-masaŋġ 75a-8, 100a-2, 100a-4
a.-may 41a-12
ala al- alabilmek 41a-12
a'lā (A.) yüksek, en yüksek 10b-2, 18b-11
a'c.-dadur 86a-4
a.-leri-dür 18b-11
‘alālā (A.) şaşkınlık ünlemi; gürültü, patırtı 35a-5
‘a.-58a-1
‘a.-sı 6b-2 59a-8
‘alāmet (A.) iz, işaret, nişan 85b-3
alar onlar 3b-13, 13a-2, 13a-4,, 13a-3, 13b-2, 18a-2, 18a-3, 19a-6, 22b-9, 23a-5, 23a-4, 26a-10, 26a-9, 34a-5, 34a-4, 34a-10, 34b-4, 58a-10, 60a-3, 61a-6, 64b-8, 73b-10, 92a-3, 101b-13, 102a-1, 101b-13, 103a-4, 107a-5, 22b-11
a.-nınġ 6b-2, 14a-3, 22b-12, 24b-4, 28a-12, 39b-6, 51b-6, 55a-13, 57a-6, 65b-4, 106a-10
a.-nı S1-5a-12, 27a-11, 64b-7, 72a-7, 82b-1, 82b-10
a.-ġa 5b-4, 5b-5, 11b-8, 12b-13, 13a-5, 13b-4, 13b-5, 22b-10, 26a-1, 25b-13, 26a-2, 28a-11, 28b-7, 30a-9, 33a-14, 33a-6, 33a-3, 33a-4, 33b-1, 34a-7, 34a-6, 34b-5, 37a-8, 60a-7, 60a-8, 68a-3, 66a-1, 68b-2, 72b-5, 82a-9, 101b-9
a.-da 28b-4
a.-dın sin 18b-12, 25b-11, 27a-12, 28b-6, 29b-10, 34b-3, 34a-10, 34a-9, 68b-8, 94a-5, 101b-9
a.-dın sin 101b-13
‘ale’ d- devām (A.) devamlı, sürekli 40a-6
aldur- aldirmek
a.-ġandın 30a-10
‘ālem (A.) dünya, cihan, 2b-2, 2b-9, 9a-11, 27a-12, 27a-11, 32a-2, 37a-5, 55a-11, 5a-2, 61b-11, 62a-7, 71a-2, 72a-5, 71b-7, 72a-13, 74a-6, 81b-3, 99b-5, 101b-7, 104a-4, 105b-10, 106b-2, 106b-12, 107b-2,, 98b-10
‘ā.-ni 55a-10, 58a-5
‘ā.-ġa 58a-13
‘ā.-de 18a-11, 36a-8, 69b-5, 71b-6
‘ā.-çe 107b-12
‘ā.-in 58b-1
‘ā.-ide 47a-7, 58b-8, 72a-6

- âlem-i kevn ü fesâd** (A.) dünya 99b-5
‘alem (A.) nişan, alamet; bayrak, sancak 23a-9
 ‘a.-i 6b-4
 ‘alem ur- bayrak dikmek
 ‘a.-u.-dılar 65a-13
âlet (A.) alet, vasıta
 â.-i 35a-1
 â.-idür 80a-8
‘ale’s-seviyye (A.) müsâvât üzere, eşit, denk 14b-6
‘aleyhi et-taḥiyyetü’d-du‘â (A.) onun üzerine selam ve dualar olsun 60b-6
‘aleyhi’r-rahme (A.) rahmet onun ürerinde 41a-1
‘aleyhi’s-selâm (A.) Allah’ın selâmı onun üzerine olsun 44b-10
‘alî (A.) yüce, ulu 49a-3, 69b-7, 82b-7
‘Alî (A.) Ebu Tâlib’in oğlu ve peygamberimizin damadı ve akcazâdesi, dördüncü halife 54a-11
‘alî-cenâb ((A.)F.) cömert, şerefli, haysiyetli kimse
‘alîl (A.) kör, sakat, hasta 4a-11
 ‘a.-lerga 16b-9 17a-2 77b-2 62a-11
‘âlim (A.) alim, bilgin 16a-8, 16a-11, 24a-4, 61b-7, 61b-8, 77a-11, 76b-13, 91a-4, 91a-6, 93a-7
 ‘â.-din 20b-2
 ‘â.-i 14a-7
‘alî-mekân (A.) yeri, derecesi yüksek olan 2a-5
‘âlim (A.) bilgin, alim
 ‘a.-i 15b-1, 77a-4
‘alî-şân (A.) şân ve şerefi büyük olan 2a-4
Ali Şir Ali Şir Nevai 3a-12
Alî (A.) Hz. Ali 17a-12
alkış dua, sena
 a.-ıga 7a-3
al(l) karşı, ön
 a.-ingÂga 105a-7
 a.-ıga 90b-2
 a.-ıda 1b-6, 2a-2, 7b-3, 9a-3, 9a-4, 14b-11, 23a-5, 26a-10, 27a-10, 29b-9, 30b-3, 34a-5, 34a-6, 36a-5, 36a-3, 35b-10, 42a-5, 41b-8, 52a-2, 55b-1, 61a-12, 61b-3, 64a-7, 63b-7, 62b!, 66b-7, 82a-4, 93b-6, 103b-1, 103b-2, 110a-9, 91b-6, 51b-10
 a.-ında 4a-3, 7b-4, 47b-2
Allâh (A.) Tanrı 16a-12, 51b-3, 53b-2, 61b-4, 88a-1, 98a-5, 98a-6
 a.-dın 23b-6 105b-7
‘allâf (A.) yem satıcısı; samancı 27b-8
‘allâme (A.) çok bilgin
 ‘a.-si 93a-11
altınçı altınçı
 S1-10b-4, 47b-10
altun altın 6a-11, 34b-9, 80b-5
 a.-ıga 98b-8
altûnî atından yapılmış 65a-1
altunluk altınlık 101a-9
âlûdeliğ (F.T.) iffetsizlik
 a.-ın 85b-5
âmâde (F.) hazır, hazırlanmış 67b-12
a‘mâl (A.) işler 37b-7 96b-11
âmânlıg ((A.)T.) korkusuzluk 96b-1
‘amel (A.) amel, iş 26a-3, 26b-13, 77a-3, 81b-11, 90a-6, 90a-8
 ‘a.-dür 81b-8
 ‘a.-ga 81b-10
‘amel-dâr ((A.)F.) iş tutan
 ‘a.-lar 6b-4 13b-3
‘amele (A.) işçi, ırgat
 ‘a.-si 10a-11
‘amel (A.) iş, amel
 ‘a.-î 81b-9
‘amelsiz ((A.)T.) işsiz, amelsiz 77a-11

‘amiyy (A.) avama mansus, avamca
14b-11 16b-12 17a-13

‘a.-dür 10b-5

āmīn (A.) amin 83b-9

‘āmm (A.) umumî, genel, herkese ait
14a-9, 80a-13, 83a-1, 87b-3

‘ām(m) (A.) asil halk tabakası 20b-12

‘amm (A.) amca; insan kalabalığı; uzun
66b-6

ammā (A.) ama, fakat 3a-11, 4b-2, 8b-1, 16b-12, 16b-10, 17a-10, 18b-5, 19b-12, 18b-7, 19b-10, 20b-5, 22b-6, 27a-1, 31a-13, 31b-4, 31b-6, 32a-1, 32a-6, 32b-6, 32.-13, 34b-2, 32b-4, 36b-1, 44a-6, 44a-10, 44a-11, 45b-11, 45a-1, 46a-2, 46a-5, 46a-13, 46a-11, 48a-4, 51a-8, 58a-11, 62a-3, 62a), 62a-10, 63a-9, 66b-3, 67a-2, 70a-1, 70b-2, 73b-4, 73a-12, 73a-11, 73a-4, 73b-5, 76a-13, 76a-1, 75b-2, 83b-2, 79a-1, 85b-2, 86b-10, 86b-13, 94a-2, 94a-13, 99a-7, 99b-2, 100a-7, 96b-12, 100a-8, 105a-1, 105a-4, 109b-12, 97a-13

ana anne 12b-5

a.-sıdın 32b-11

a.-durlar 71b-10

‘anā (A.) zahmet, meşakkat güçlük 58b-6, 68a-1, 77b-3

‘a.-dur 100a-12

anġa ona (ol adılının datifi) 1b-12, 2a-11, 2b-4, 2b-8, 5b-6, 7a-3, 7b-2, 7b-7, 8a-3, 8a-12, 8a-11, 8b-12, 9a-3, 12a-4, 12b-6, 12b-7, 14a-11, 14b-6, 16a-5, 17a-1, 20a-2, 20a-4, 20b-10, 21a-6, 21b-7, 21b-10, 21b-11, 24a-7, 25a-1, 25b-10, 26a-13, 28a-7, 28a-8, 30a-3, 30a-4, 30b-13, 31a-3, 31b-12, 31b-13 32b-13 38a-2, 38a-12, 38b-13, 39b-4, 40b-4, 41a-4, 42a-2, 42a-8,

42b-11, 43b-4, 46a-11, 46a-12, 46b-10, 47a-11, 47b-8, 49a-10, 49b-7, 51a-3, 51a-5, 51b-1, 51b-10, 51b-13, 52a-1, 54b-6, 55a-10, 54b-10, 55a-10, 55a-11, 55a-12, , 61b-7, 61b-9, 63a-8, 63b-8, 63a-11, 64a-10, 64a-13 64b-1, 65b-2, 65b-11, 66a-13, 66b-2, 66b-5, 66b-12, 67a-13, 69b-5, 72b-4, 74a-1, 74a-2, 74b-11, 75a-4, 75a-5, 75b-13, 76b-1, 76a-6, 77a-11, 77a-13, 77b-3, 79b-1, 79b-2, 80b-9, 81b-2, 81b-12, 82a-3, 82b-4, 84a-1, 84a-10, 85a-5, 85a-8, 85a-11, 85a-13, 85b-9, 85b-10, , 86a-1, 86a-2, 86b-11, 83b-7, 87b-4, 87b-12, 88a-12, 88b-4, 88b-5, 89a-8, 90a-12, 90b-4, 90b-10, 91b-10, 93a-1, 93b-2, 92b-12, 98a-10, 102b-5, 108b-2,

‘anāşır (A.) elemanlar, öğeler 2b-10

a.-m 2b-13

anċa öyle, o kadar 1b-1, 1b-2, 2b-8, 3a-8, 9a-12, 18b-15, 18b-7, 40a-5, 62a-3, 62a-5, 73a-3, 76b-12, 85a-2, 92a-10, 94a-10, 106b-5

a.-sı 20a-2

anda orada, onda 10b-11, 11a-1, 17a-13, 21b-13, 22a-10, 26b-6, 26b-7, 26b-8, 27a-6, 30b-8, 35a-10, 44a-6, 44a-7, 50a-12, 66a-5, 67b-1, 85a-3, 85a-4, 91a-13, 94a-6, 97a-7, 109b-10, 109b-11

andak o kadar, onca, öyle 4b-12, 9b-7, 13b-12, 15a-10, 17b-11, 18a-3, 19a-4, 20a-3, 20b-13, 20b-7, 27a-3, 27a-11, 32a-1, 33b-10, 35a-4, 35b-5, 38b-7, 39a-8, 39a-13, 39b-11, 42a-5, 45b-5, 47a-1, 47a-3, 51b-3, 52b-7, 52b-11, 57b-10, 58b-13, 63a-12, 65b-7, 67a-3, 71b-8, 76b-10, 77b-9, 75b-8, 79b-7, 82b-5, 89b-12, 91a-3, 92a-1, 92b-

- 3, 106b-7, 106b-12, 107b-1, 107a-7
a.-nūḡ 19a-3
a.-dur 36b-13, 44b-5, 89b-3
ʿandelib (A.) bülbul 55b-13
andın ondan, 2b-1, 4b-13, 6a-6, 6b-12, 6b-13, 7b-8, 7b-13, 8a-5, 9a-1, 10b-3, 11a-7, 16a-3, 16a-10, 16a-13, 16b-1, 19a-8, 20a-5, 21a-6, 21a-9, 24a-1, 27b-3, 27b-4, 27b-5, 27b-6, 27b-7, 27b-8, 27b-9, 27b-10, 27b-11, 28a-1, 28a-2, 28b-1, 32a-8, 32a-9, 32a-10, 32b-7, 32b-8, 32b-9, 32b-10, 36b-11, 40b-9, 41b-11, 43b-7, 43b-12, 43b-13, 44b-3, 44b-8, 45b-1, 46a-4, 46b-1, 46b-2, 46b-8, 48b-2, 52b-13, 55a-2, 55a-3, 55a-5, 55a-5, 55a-8, 59a-1, 60a-7, 60a-8, 61a-5, 62a-1, 64a-4, 64a-5, 64b-4, 66b-3, 66b-2, 72a-1, 72a-2, 72a-3, 74b-11, 76a-1, 76b-3, 76b-6, 76b-10, 76b-11, 77b-7, 78a-8, 78b-8, 81b-8, 82b-2, 83a-3, 83b-8, 84b-11, 85b-12, 85b-13, 85a-6, 86a-7, 87a-2, 88a-8, 88a-10, 88a-11, 92b-2, 94b-4, 94b-6, 94b-11, 94b-12, 95b-2, 95b-3, 95b-5, 95b-6, 96a-9, 98a-10, 100a-9, 103b-4, 106a-11, 109a-10, 109b-1, 109b-2,
anı 12b-7, 14a-12, 17a-10, 18b-7, 21a-4, 22a-6, 23b-4, 24b-2, 24b-9, 25b-9, 25b-5, 30a-7, 38a-4, 41a-9, 41b-5, 43a-5, 43a-9, 42b-7, 46b-4, 46b-6, 46b-12, 47a-8, 50b-12, 51b-9, 59b-10, 63b-12, 65a-1, 67b-1, 67b-8, 71a-1, 71a-11, 76a-1, 76a-2, 76a-5, 78b-11, 79a-11, 81a-12, 82a-13, 82b-8, 83a-2, 83a-5, 83a-7, 84b-12, 89a-9, 90b-5, 91b-2, 91b-4, 91b-5, 92b-10, 92a-12, 93b-13, 94a-12, 99b-3, 99b-6, 100b-5, 102a-5, , 104a-6, 104a-10, 104b-6, 106a-1, 107b-6, 107b-7, 106a-6, 108a-7, 108a-8, 108a-10, 108b-1, 109b-13,
anınḡ onun 2a-9, 2a-10, 2b-9, 6a-4, 6a-4, 6a-7, 6a-11, 6a-12, 7a-2, 7a-3, 7a-4, 7a-8, 7a-9, 7b-12, 8b-4, 8b-5, 8b-7, 9b-3, 9b-12, 10b-6, 11a-9, 12a-2, 12a-10, 12a-9, 16b-9, 16b-10, 17a-1, 19a-11, 19b-12, 20a-7, 21a-11, 21b-8, 23a-13, 23b-5, 24a-4, 24a-5, 24b-7, 25b-4, 25b-4, 27b-3, 27b-3, 28a-12, 28b-13, 30a-6, 30b-4, 31a-11, 31b-1, 31b-2, 32a-6, 33b-6, 36a-11, 39a-10, 39b-3, 40a-5, 40a-10, 40b-2, 41a-2, 41b-4, 41b-, 13, 42a-6, 42a-7, 43b-7, 44a-13, 46b-3, 46b-4, 47a-1, 47a-11, 47b-12, 49b-12, 50a-7, 50a-10, 50b-8, 52b-3, 52b-4, 54a-3, 54a-2, 54a-3, 54b-6, 64a-3, 54a-5, 54a-7, 65b-10, 65b-11, 58b-11, 59a-6, 60a-12, 61a-7, 61a-9, 61b-3, 61b-6, 62a-4, 62b-7, 66a-7, 66b-2, 66b-3, 66b-11, 67a-10, 68b-4, 70a-5, 70b-4, 70b-7, 73a-3, 73a-4, 74a-8, 74b-12, 75a-1, 75a-2, 75a-3, 75a-10, 78a-2, 79a-7, 79a-8, 79b-11, 80a-7, 81b-3, 81b-10, 82b-12, 84b-1, 86a-11, 86b-12, 87b-12, 86b-1, 88b-6, 90b-6, 91a-5, 91a-11, 94b-4, 94b-5, 94b-6, 95a-1, 95a-2, 95a-7, 95b-13, 96a-1, 96b-9, 96b-11, 97a-3, 99b-12, 100a-12, 100b-4, 101a-11, 102b-12, 106b-5, , 106b-6., 106b-7, 108b-10, 109b-9, 109b-10,
a.-dur 77b-4
ʿanīf (F.) sert, şiddetli, kaba muamele eden 76b-5
ʿankebūt (A.) örümcek 33b-4
anḡla- anlamak
a.-ganlar 42a-8
a.-ḡıl 87a-9
a.-r 91a-8

- a.-maḳdur* 37b-5
a.-p 92a-4
a.-sa 62a-5, 78b-5
a.-sang 22b-6
a.! 59b-2, 67b-1, 70b-1, 70b-2, 87a-3, 91b-10, 98b-2
ansız onsuz, o olmadan 71a-11, 98b-2
ant and, yemin
ant iç- yemin etmek
a.-i.-küçi 25b-10
‘ār (A.) utanma 61b-9
‘ā.-dur 88a-8
‘ā.-ları 73a-10
ara ara, arasında 14a-4, 19b-4, 44b-12, 47b-9, 80b-3 86b-3
a.-da 107a-4
a.-dın 107a-5
a.-ğa 4b-9, 31a-3, 68a-7
a.-sıda 13a-3, 13a-13, 29b-7, 38b-4, 48b-10, 48b-11, 49a-8, 53b-10, 54b-9, 57a-12, 57b-13, 88b-9, 88b-10, 91b-11, 93a-3, 100a-6, 101b-11, 102a-1, 102a-12, 107b-9
a.-sıdın 10a-2 70b-13 109b-13
a.-larıdadur 102b-1
‘arab (A.) arap 22b-3
‘Arāfat (A.) Haccın icablarından olmak üzere Kurban bayramının arifesinde usulüne göre ve kabeye durulan vakfeye civarında bulunan mukaddes dağ
a.-da 60-6
ārām (F.) dinlenme, durma 11b-5 12b-13 30a-448b-1 60b-3 60b-4 99a-1 99a-10
ā.-ı 86a-4
ārām-gāh (F.) dinlenilecek yer, dinlenme yeri 82b-13
ā.-da 69b-5
ā.-ım 4a-8
ā.-da 71a-10
ā.-ları 37a-8
ārāste (F.) süslenmiş, bezenmiş 31b-9, 89a-10
ārāyiş (F.) süs bezek 19a-5 33b-14 35a-9 62a-9 100b-13 101b-1
ā.-durur 89a-6
ā.-i 32a-8
ā.-ini 99a-9
ā.-iğa 62a-11
ārāyiş bir- süslemek
ā.b.-ür 19a-5
ārāzi (A.) işaretler, alametler 42b-8
arguştek bir musiki usuli, musikide bir usul 6b-13 (bkz. Açıklamalar)
arı- temizlenmek
a.-gay 40a-9
arığ temiz 37b-13. 99b-11
a.-nı 99b-11
a.-rak 33b-10, 64a-5
(A.)-lar 14a-2
arıgsız temiz olmayan, kirli 101a-10
arıt- temizlemek
a.-ur 37b-2
‘ārī (A.) çıplak, hür 13a-4 14b-5 28a-11 93a-10
ā.-dın 53b-2
‘ārif (A.) bilen, bilici 14a-8
‘arlan- ((A.)T.) utanmak
a.-ıp 93a-7
ārmān (F.) hasret, özlemle özleyiş; sıkıntı, zahmet, şişmanlık 77a-2, 77a-5, 07b-4
ā.-ıdın 57a-5
arpa arpa 33b-8, 109a-7
a.-sı 30b-9
arslan arslan 69b-10
art- artmak
a.-ar 22a-10 91b-6
a.-tı 59b-4
a.-ıp 35b-10

- a.-koy* 30b-5
a.-mas 36a-3, 87b-8
arttur- arttırmak
a.-ay 42b-1
artuğ fazla, aruk; başka 43a-7 49b-12
a.-rak 92a-8 36a-13 41b-2 61a-4
a.-rak-dur 12b-3
artuk fazla, artuk 11a-7, 15b-12, 25b-5, 43a-4, 87a-8, 87b-9, 93b-7
a.-dur 64b-5
‘arūs (A.) gelin 31b-7
‘arz (A.) bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma 3a-13 51b-1
‘arz kıl- sunmak
‘a. k.-alı 17b-1
arz (A.) dünya, toprak; iklim, memleket 28b-5 42a-5 98b-3
‘a.-ğaçta 82a-12
‘arz kıl- sunmak
‘a.k.-alı 17b-1
arzi- değeri olmak (bkz. Açıklamalar)
a.-rni 25b-13
ārzū (F.) arzu 36a-11 105a-12
ā.-dın 51b-2 106b-10 107a-1
ā.-lar 95b-4
ā.-ları 68a-7
ā.-larından 39b-5
ā.-sı 41b-4, 49b-1 90b-9
ā.-sın 106b-6
ā.-sıda 7a-8
arzu’llāhi vāsī’a (A.) Allah’ın yarattığı yeryüzü geniş (dünya); geniş arazi 106a-6
ārzū-mend (F.) istekli, hevesli
ā.-lerga 41b-3
as- asmak
a.-sa 11a-10
‘ašā (A.) değnek, sopa 89b-2 101a-11
Āsaf (A.) Süleyman peygamberin veziri; vezir 9b-13, 10a-1
a.-nı 10a-3
Āsaf-nihād ((A.)F.) Āsaf yaradılışlı, vezir yaradılışlı
Ā.-dur 10a-4
aşāğır (A.) şeref ve itibarca küçük olanlar
a.-ga 48a-6 73a-2
āsān (F.) kolay 2a- 7b-13
ā.-dur 32b-4
āsānlıg (F.T.) kolaylık 106b-1
a.-ka 107a-8
ašār (A.) eserler, izler, işaretler, alâmetler 2a-11, 5b-3, 8b-12, 13b-8
āsāyış (F.) rahat, huzur 19a-5 21a-9 74a-10
ā.-100b-13 101b-1 101b-7
ā.-i 32a-8
ā.-ini 99a-9
ā.-leri 34a-9
‘asel (A.) bal 74a-13
‘ases (A.) gece devriye gezen, gece bekçisi 26b-1 27a-1
‘a.-ler 26b-2 46b-12
‘a.-lerdin 26b-5
ašāb (A.) arkadaşlar, peygamberin arkadaşları 5a-7, 5a-11, 3a-10, 48b-11, 93b-11
a.-ı 66a-9
ašāb-ı kehf (A.) Kur’an’da kendilerinden söz edilen ve bir ağarada uzun süre uyuyup kalan kişiler 93b-11
asıg fayda 25a-3 25a-3 90b-2
asıl- asılmak
a.-dılar 65a-9
ā.-gay 11a-11
āsītān (F.) eşik
ā.-ı 45a-10
aşl (A.) asıl, esas, temel 50b-2 96b-6
a.-ıga 106b-11
aşlī (A.) asıl, esas 107b-8

āsmān (F.) gök, sema

a.-ga 60b-13

asra- (<Mo.asara-) korumak, beslemek, geçindirmek, lazım olan gıdayı vermek 103b-6 103b-7 (bkz. Açıklamalar)

a.-r min 82a-6

a.-r 11b-10, 77a-13 104a-8 107a-12 108a-11

a.-dı 77b-4

a.-gay 91a-6

a.-gıl 104b-8

a.-guç 72b-13

a.-gulugdur 105b-4 105b-5 105b-6 105b-7

a.-ma 77b-6 104b-9

a.-mağınğdın 104a-10

a.-magda 87b-10

a.-mağ 50b-5 104a-6 105a-1

a.-mağda 50b-7

a.-mağdur 39b-12

a.-p 25a-11

a.-rdın 104a-5

a.-sun 103b-2 103b-3 108a-2

asray al- koruyabilmek

a.al.-mağanınğnı 104a-9

a.! 103b-6, 103b-7

ast alt, aşağı

a.-ıda 49b-8 9a-7

a.-ıga 73a-8 90b-5

‘asūde (F.) rahat, gairesiz, dinç (olan) 6a-12, 86a-7

āş (F.) yemek, aş 10b-11

a.-nınng 100b-11

‘aşā (A.) akşam yemeği 39a-1

‘aşaksız ((A.)T.) sarmaşıksız 101a-12

‘āşık 55b-2 56a-13 57a-12 57b-8 59a-1 61b-1 74b-6 74b-975a-7 80a-8

‘ā.-ka 60a-1 61a-11 75a-2

‘ā.-ı 75a-6

‘ā.-lar 31b-13 58a-8 61a-12

‘a.-larga 46b-2

‘ā.-ları 75a-8

‘āşıklık ((A.)T.) aşıklık

‘ā.-da 52b-6

‘ā.-nınng 58b-8

‘āşikāne (A.) aşka özgü 18b-4

āşikār (F.) belli, açık, meydanda 28b-10 32b-7 51a-1 51a-2 77b-12 8b-8 88b-1 88b-10 88b-11. 88b-12 90a-3

āşinā (F.) bildik, tanıdık; bilen, tanıyan 14b-6, 50b-3

āşinālīg (F.T.) tanıdıklık, bildiklik 40a-9 72b-13 79a-4

āşiyāne (F.) kuş yuvası 8b-8,

āşūb (F.) kargaşalık 39a-3 57a-6

ā.-mıng 55b-8

ā.-ı 94b-12

ā.-idin 57b-7

aşuk- acele etmek

a.-up 88b-13

a.-kan 87b-13

a.-mağ 88a-1

a.-mağnı 88a-3

aşur- aşırmaq

a.-gaylar 18b-2

āşüfte (F.) çıldırırçasına seven, bu yüzden perişan ve azgın olan, iffetsiz kadın 94b-13

ā.-rak 11b-8

āşüfte-hāl (A.) aşüfte halli 31b-6

at ad, isim 5b-6 29b-8 30b-9 61b-1

a.-dur 92a-13

a.-ı 3a-5 49b-4 52b-3

a.-ın 10a-8 92b-1

a.-ıga 7a-9 83b-9

at at, beygir

a.-ınng 109a-7

at- atmak

a.-ar 104b-5

a.-mış 90b-6

- a.-tı* 53a-13
a.-mak 49a-8
a.-kaṅga 90a-12
a.-kaç 29a-3
a.-kunça 79b-7
a.-maḡay 51b-5
ata baba 12b-5 71b-10 75b-9 102b-3
a.-ḡa 26a-4
a.-nḡ 102b-5
a.-nḡmī 102b-4
a.-sı 102b-13
a.-sıḡa 75b-7
‘atā (A.) bağışlama, bahşiş 48a-7, 101a-10
‘a.-sı 7a-5
āteş-dānīlḡ (F.T) “ateşten yapılmış” (?)
ā.-ıdın 73a-10
āteş-ḡāh (F.) ateşe tapanların ibadet yeri 55b-13, 82b-3
āteş-kede (F.) ateşe tapanların ibadet ettikleri mabet
ā.-siniḡ 57b-11
āteşīn (F.) ateşten; ateşli, canlı 21b-8, 71b-7
āteş-nāk (F.) ateşli 73b-7
atlanmaḡlḡ ata binmek, ata binmeklik
a.-ları 33b-3
aṭlās (A.) üstü ipek altı pamuk kumaş 89b-3
av av 49a-7, 49a-9
‘avām (A.) herkes, kaba ve cahil halk tabakası 57a-11
‘a.-dur 33b-12
‘a.-ḡa 23a-9
‘a.-ları 33b-13
‘avāmü’n-nās (A.) halk tabakasından insanlar 57a-11
‘avān (A.) yardım edenler
‘a.-lar 6a-12
āvāze yüksek ses; şöhret, ün
ā.-sin 18b-1
avuç avuç 2a-10, 23b-1, 41a-5, 82b-6
avut- avutmak 78a-7
a.-upturlar 72a-7
a.-unguz 55b-1
a.-maḡdur 50a-10
a.-ma 110a-6
a.! 78a-7, 103b-8, 110a-6
āyā (F.) acaba 107a-10 108a-8
aya yassı, düz el (bkz. Açıklamalar)
a.-sını 19a-13
a.-sı 109a-12
aya- dikkat etmek, saklamak, korumak (bkz. Açıklamalar)
a.-p 25a-6
a.-ma 77-5
ayaḡ ayak 40a-1 73a-89 99a-7 103a-2 108a-13 108b-5
a.-ım 43a-4
a.-ı 15a-6 47a-2 49b-8 51a-10 74a-2
a.-ın 53b-13 108a-2 108b-11 108b-13
a.-ıḡa 30a-5 52b-12 53b-11 99a-4 99a-6 101a-3 108a-7
a.-ıda 35b-11 95a-6
a.-ıdın 46b-13 62a-13 108a-11
a.-larıḡa 30b-3
ayaḡsız ayaksız
a.-largā 109a-1
ayaḡ (krş. ayak) kadeh 67b-11, 67b-12, 87b-10, 32a-6, 35a-9, 67b-11, 67b-12, 68a-6, 75b-10, 108b-9
a.-ıḡa 35b-8
a.-ka 22a-14 36a-6
a.-dın 68a-7
a.-ı 35b-13
ayaḡ kadeh (krş. ayak)
a.-ka 22a-13, 36a-6
ayalḡuḡı şarkıcı, şarkı söyleyen (bkz. Açıklamalar) 24a-7 24a-8

- ‘**ayān** (A.) belli, açık, meydanda 86b-8
- ‘**ayār** (A.) altının, gümüşün ve başka kıymetli mādēnlerin karışma derecesi 65a-1, 98b-8
- ‘**ayār-endūz** ((A.)F.) ayar kazanan, ayar toplayan 98b-8
- āyāt** (A.) ayetler 17a-8
- ‘**ayb** (A.) ayıp, kusur 26a-9 75b-6 89b-12 90b-3110a-10 104a-10
- ‘*a.-dın* 82a-5
- ‘*a.-ingdın* 104a-12
- ‘*a.-ı* 84b-11 86b-5
- ‘*a.-dur* 26a-10
- ‘*a.-ın* 90a-1 90a-3 94b-4
- ‘*a.-ını* 90a-4 90a-5
- ‘*a.-ıga* 94a-11 104a-12 104a-13 104a-13
- ‘*a.-lār* 82a-4
- ‘*a.-larnı* 70a-11
- ‘**ayb-bīn-lık** ((A.)F.T.) ayıp görme 33a-10
- ‘**ayb-cū(y)** ((A.)F.) insanın ayıbını araştırıp soran 84a-5
- ‘**ayb-cūy-luk** ((A.)F.T.) insanın ayıbını araştırıp sorma 33a-10
- ‘**ayb-gū(y)** ((A.)F.) dedikoducu 84a-6
- aygag** sır (bkz. Açıklamalar)
- a.-dur* 89b-13
- ayıg** ayı 29b-9
- ayıl-** ayılmak, uyanmak
- a.-ur*-101a-5
- ayır-** ayırmak
- a.-ma* 79a-11
- āyīn** (F.) usul, merasim; gibi; durum, hal 14a-12, 28a-9, 33b-1, 37a-, 49a-5, 74b-7, 83b-12, 94a-6, 95a-13
- ā.-i* 19b-9 70b-2 72a-9 101b-12
- ā.-iğa* 20b-4
- ā.-idin* 103a-9
- ā.-leri* 11b-4 33a-6 73a-5 73a-8
- ā.-lerga* 95a-4
- aylan-** dönmek, dolaşmak, gezmek, çevrelemek 83b-9
- a.-makdur* 51b-1
- aylandur-** dolandırmak, dolaştırmak (bkz. Açıklamalar)
- a.-gay* 51b-2
- ‘**ayn** (A.) göz; aslı, kendisi; kaynak, pınar 7b-6 54b-4 94a-1, 102b-12
- ‘*a.-ı* 29b-6
- ‘**Aynü’l-kuzāt** Özel ad (bkz. Kişi adları) 80a-9
- ayrıl-** ayrılmak
- a.-ur* 14a-2
- a.-dı* 102a-4
- a.-ıp* 100a-10
- a.-ıban* 65a-1
- a.-gan* 101b-2
- a.-urm* 71a-7
- a.-maydır* 71a-8
- a.-masunlar* 79a-10
- ayru** ayrı 60a-4, 97a-498a-13 101b-9
- ‘**ayş** (A.) yaşama 94b-9
- ‘*a.-ı* 77b-1
- ayt-** söylemek, demek
- a.-ur min* 51a-6
- a.-ur* 16a-13
- a.-ur* 38b-11 78b-6 104b-9 105a-2 105a-3
- a.-ipturlar* 71a-11
- a.-iptur* 85a-8
- a.-tı* 42b-13 43a-2 43a-7 49b-12 51a-1 51a-2 51a-5 85a-6
- a.-tılar* 84b-2
- a.-kay* 21b-11 79b-10 92a-7
- a.-sa* 1b-1 23b-7 34b-1 107b-10a.-ıp 94a-10 *a.-mak* 62b-12 63a-1 104b-2 104b-12
- a.-kan* 105a-13
- a.-kuçı* 22b-8 80b-5 80b-7 81a-11

- 104b-10
a.-kuçınınġ 63a-1
a.-urġa 16a-2. 30a-4 94b-7 109b-4 109a-5 109b-8
a.-urda 99b-10
a.-urı 16a-12 73b-1
a.-mas 104b-9 105a-2 105a-3 105a-12
a.-ma 103b-8
ayta al- söyleyebilmek
a.-a.-ur 104b-1
a.-a a.-ġannunġÁ 64a-10
a.a.- magay 64a-10
ayta başla- söylemeye başlamak
a.-a.b.-ġay 40a-12
a.! 105a-3
aytıl- söylenmek, denmek
a.-madı 83b-3
‘ayyār (A.) hilekār, dolandırıcı; zeki, kurnaz
‘a.-ı 56b-2
az az 9a-4 13a-9 15b-5 20a-2 22b-11 23a-1 39a-13 42a-12 45b-2 62a-5 68b-4 81a-4 81a-5 87b-11 87b-12 87b-2 90a-1 90b-11 93a-7 103b-9 27a-7
a.-rak 18b-9 78a-5
a.-dur 104a-4
a.-dın 26a-7
az- azmak , sapmak, şaşırarak
a.-mış 38a-1
a.-maġ 97a-7
‘azā (A.) sabır; cenaze olayı 3. başsaġlığı ziyareti 53a-2
‘a.-sın 53a-8
‘a.-sıġa 10b-7
a‘zā (A.) organlar, üyeler
a‘.-ġa 94b-12
ā.-durlar 80a-5
a‘.-sı 38b-12 89a-7
a.-sınunġ 47a-2
a.-sını 47a-3
a‘.-sıġa 47a-1
a‘.-larıda 60b-1
‘azāb (A.) işkence, keder 9a-726a-3 46b-11 47a-13
‘a.-ı 30a-6
‘a.-ıġa 19b-7
‘a.-ıdın 92a-13
āzād (F.) kurtulmuş, serbest 44a-5, 48a-7, 91a-2, 107a-3
a‘zam (a.) daha, pek, en) büyük 53a-9
‘azamet (A.) 1. büyüklük, ululuk 2. çalım, kurum
‘a.-i - 1b-5
‘a.-ıġa 25a-4
āzār (F.) incitme, kırılma, tekdir 11b-9 84b-9 84b-11 109b-1
ā.-dur 32a-6
āzārī (F.) muzırluk, küfürbazlık; incitilmiş olma, fenalık görmüş olma 78a-5
āzerm (F.) utanma; şefkat 16b-4, 23ab-1
Azher (A.) Özel ad (bkz.Kişi Adları) 62b-1
azıġ- yoldan çıkmak
a.-ıp 96a-2
a.-ıp 85a-8
a.-maġdın 85a-4
āzim (A.) niyetli, kesin karar veren 43b-4 85a-5 97b-13
‘azīm (A.) büyük, ulu 36b-6 66b-10
‘a.-rak 67a-5 97a-10 97b-3
‘azimet (A.) gitme, gidiş
‘a.-dür 81b-6, 78a-1
‘a.-i 42b-12
‘azīz (A.) sevgili, saygıdeġer 9a-12 17a-10 25a-11 54b-9 65a-8 62a-4 64b-3 65a-7 87a-3
‘a.-ninġ 41a-1
‘a.-ġa 44b-10
‘a.-rak 62a-7
‘a.-ler 4a-11 25a-8 64b-2

‘**azm** (A.) kasıt, niyet, karar 4a.10 96b-6
97b-2 97a-4 97a-11
‘**azm it-** kastetmek, iyi niyet etmek
‘**a.-i.-er** 94b-3
āzüre (F.) kırılmış, incinmiş, gücenmiş
46a-4 43b-8
‘**azze ve celle** (A.) aziz ve celil olan
(Allah) 81b-9

B

bāb kısım, bölüm 37a-12, 39b-5, 41b-5,
43b-56, 45b-6, 47b-10, 50a-3, 51a-
13, 53a-5, 55a-1,
b.-ıda 69a-6, 71a-4, 71a-10
bād (F.) yel, rüzgar 95b-4, 99b-6
ba‘d (A.) sonra 3a-11
bāde (F.) şarap, içki 8b-8, 10b-8, 35b-
5, 50b-9 80a-13,
b.-si 95b-9
b.-sidin 58a-6, 60b-2
bāde-pālā(y) (F.) şarap süzücü, süzen
11a-1
bāde-perest (F.) şaraba tapan, şaraba
düşkün 50b-10
bādiye (A.) çöl 22b-4, 43a-5
b.-de 23b-10
b.-siġa 42b3
b.-side 37a-8, 44b-5
bāġ (F.) bağ, bahçe, bostan 6b-12
b.-ım 15b-6
b.-da 28a-2
b.-ı 27b-12, 54b-11, 95a-3
b.-ıdur 72b-8
b.-ınıġ 67a-9, 69a-7, 73a-4
b.-ın 7a-6
b.-ıda 1b-5, 4b-7
b.-ıdın 53b-11, 79a-3
bāġ-bān (F.) bahçıvan, bağcı 53b-12
baġçe (F.) bahçe

b.-siniġ 45b-3
baġ(ı)r baġır, karaciġer
b.-ı 54a-8, 69a-1, 110a-8
b.-ımda 72b-2
b.-ınġġa 68b-9
b.-ıdın 21b-9
b.-ar 48a-12
baġla- baġlamak
b.-dılar 65a-13
b.-ġay 81a-3
b.-p 30b-1, 89a-12, 110a-10
b.-mak 74b-11
b.-ka 81b-2
b.-gan 78b-13
b.-mas 67b-6
baġlan- baġlanmak
b.-dı 78b-1
b.-ıp 28a-2
baġlaştur- bir araya getirmek, (şiiir)
yazmak (bkz. Açıklamalar)
b.-ġaylar 18b-1
baġlıġ baġlı 87b-13
b.-dur 32b-3, 74a-4
b.-sı 55a-3, 87b-7, 108a-8
bahā (F.) kıymet, deġer, bedel
b.-sı 108a-13
b.-sın 108a-9
b.-sıdın 91a-9
bahā (A.) güzellik, zarıflık; parıltı 48b-4
bahādır (F.) cesur, yiġit 12a-1
bahādırluġ (F.T.) cesurluk, yiġitlik S1-
11a-12
bahālġ (F.T.) deġerlilik
b.-ın 91a-11
bahālġ deġerli, kışmetli 72b-11
bahāne (F.) sebep 93a-9
bahār (F.) bahar 6a-10, 69a-10
b.-da 78b-13
b.-ıdur 94b-8
bahār (A.) güzellik; güzel

bahāyim (A.) dört ayaklı hayvanlar; canavarlar 82b-13

bahīl (A.) hasis, cimri, tamahhkar 69b-3, 69a-13, 76b-13

b.-ning 77a-13, 92b-3

b.-din 101a-1

bāhir (A.) belli, açık, besbelli 23b-3

baḥr (A.) deniz, büyük göl veya nehir 17b-3, 27b-11, 52a-3, 98a-8, 69a-8

b.-dın 14a-2, 99b-6

b.-ı 17a-11

b.-ınng 69a-9

b.-ida 98a-6

baḥr-ı zehhār (A.) dalgalı deniz 52a-3

baḥr (A.) deniz

b.-īdür 55a-5

bahş (A.) konuşulan sayı, söz 6b-

bahş (F.) bağış, ihsan 80a-2

bahşāyiş (F.) bağışlayış, veriş, ihsan ediş 74a-9, 101b-7

baḥt (F.) baht, talih

b.-ım 4a-13

baḥt-yār (F.) mutlu 12a-13

ba'īd (A.) uzak, ırak P1.3b-5

bā'is (A.) sebep olan 8a-10, 30b-6, 38a-3, 88a-9, 88b-5, 90b-11, 94b-13

b.-dür 81b-3

b.-i 30b-6

bāk (F.) korku, sakınma, kaygı

b.-i 43b-5

bī.-vem ü b. 99b-10

bak- bakmak

b.! 20b-7

b.-ıp 109a-1, 109a-2

b.-may 49b-7

b.-sang 25b-11

b ā k ī (A.) ölümsüz (Tanrının sıfatlarından) 7b-7, 75b-3

b.-din 74b-13

bāl (F.) kanat 88a-4

balçıĝ balçık, çamur 82b-10, 105b-4

b.-ka 91a-8

balıĝ balık

b.-nng 90b-7

b.-ka 90b-6

bar var, mevcut 2a-8, 2a-9, 2a-10, 2b-

13, 8b-12, 12a-5, 12a-13, 12b-9, 13a-

9, 13a-13, 17a-8, 17b-6, 20a-2, 22b-

9, 24b-1, 24a-7, 28a-9, 31a-11, 31a-

12, 32a-3, 33b-11, 35a-11, 36a-5,

36b-5, 36b-7, 42a-4, 43a-5, , 44b-11,

44b-12, 44b-13, 44b-6, 61b-3, 61b-

10, 64b-2, 63a-7, 63a-10, 64b-13,

66a-7, 69a-12, 74b-12, 75a-1, 76b-3,

76b-5, 79b-12, 82a-10, 86b-13, 88b-

10, 92a-3, 97a-7, 102a-3, 103a-3,

104b-10, 107a-4, 107a-5, 107b-9,

108a-5, 109b-4,

b.-dur 1b-2, 27a-9, 31b-2, 32a-7, 67b-1, 75b-12, 84b-11, 86b-9, 109b-2

b.-durlar 18a-2

b.-nı 2a-9

b.-ını 70a-9

b.-ıga 74b-11

b.-ida 8a-13, 83b-9

b.-sin 92a-1

b.-mu 42b-13

b.-lar 24b-2, 68b-5

bār (F.) meyva, yemiş 43b-11

bar- gitmek

b.-a dur 98a-5

b.-ur 84b-4. 96b-10,

b.-dı 10a-1, 47a-7, 52b-1

b.-dılar 46b-12, 49a-12, 77a-2

b.-ıptur 50b-7

b.-ıpturlar 43b-2

b.-gay 12b-2

b.-gaylar 26b-9

b.-sa 75b-3, 85b-12

b.-gan 82a-3, 85a-6

- b.-gandin* 43a-2, 105a-12
b.-urga 31a-5, 49b-5
b.-urı 74a-4
b.-guçılar 42a-5
b.-mak 24a-1
b.-mağı 95b-10
b.-ur irdim 43a-8
b.-ur irdiler 45a-10
b.-ur irdi 98a-3
b.-mas 69b-1
b.-magay 15a-13
- barça** bütün tamamıyla, hepsi 14a-11, 18b-11, 22b-10, 25b-7, 25b-8, 29a-5, 30b-5, 34b-10, 35a-6, 35a-7, 35a-11, 39b-1, 39b-8, 39b-12, 40a-1, 41b-2, 42b-5, 43b-7, 44b-12, 47b-7, 48a-4, 59a-13, 62a-11, 63b-6, 63b-11, 64b-10, 67a-11, 80b-2, 82b-12, 84b-8, 86b-10, 87b-4, 92b-1, 92b-5, 93a-5, 94a-8, 95b-5, 105a-5, 107a-2, 107b-3,
- b.-nünġ* 58b-5
b.-nı 27a-4, 53b-5, 103b-2
b.-ga 62a-5
b.-da 83b-4
b.-sı 63a-5
- bârek-Allah** (A.) mübarek ola, Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun 104a-11
- bâr-gâh** (F.) izinle girilen yer, çadır, yüksek divan 56a-9
b.-dur 65a-5
- barı** bütün, hep, hepsi, herkes 5b-2, 7b-5, 8a-8, 8a-9, 13a-5, 15a-1030b-6, 33b-10, 35a-6, 36b-1, 47a-2, 48a-4, 57b-2, 61a-1, 66b-8, 67a-12, 68b-2, 74b-13, 78b-6, 91b-11, 91b-12, 92b-6, 94a-8, 105a-5, 107b-6
b.-nünġ 58b-4, 64b-12
b.-n 61a-4, 64b-3
- b.-ga* 76b-3
Bârî (A.) Allah 50b-12
bârî (F.) hiç olmazsa, bir kere 87b-4, 100a-2, 100a-3,
bârî (A.) yaratan, yaratıcı 14a-13
bâr-keş (F.) yük taşıyan; sabırlı, tahamüllü 33a-3, 84b-6
barlıġ varlık 9b-10, 87b-3
bâr-ver (F.) yemişli, yemişi olan 69a-7
bas- basmak
b.-may 52a-10
bas sonra 102b-12, 103a-1
başiret (A.) önden görüş, seziş 24b-8
bast (A.) uzun uzadıya anlatma
b.-lar 34a-12
baş baş 11b-5, 35b-5, 46b-13, 49b-8, 52b-1, 65a-6, 68a-8, 75b-4
b.-ka 33b-6, 65a-5, 105a-1
b.-dın 32a-6
b.-tın 35a-9, 47a-1, 52b-11, 68a-6, 95a-6, 108b-9
b.-ımgâ 4a-6, 99b-8
b.-ıngda 109a-11
b.-ıngga 75b-5
b.-ing 75b-5
b.-ı 16a-5, 19b-4, 19b-5, 30a-11, 35b-11, 35b-1340b-1350b-7, 87b-2, 109a-2, 69a-8
b.-ın 22a-10, 45a-11, 51b-9, 53b-13, 74a-875b-3104b-11108b-12
b.-ını 33b-6, 39b-10, 55a-7108b-3
b.-ıga 6a-10, 8b-11, 11a-8, 11b-1031a-9, 31b-7, 36a-2, 47b-4, 53b-12, 71b-7, 83b-10, b.-ına 54b-3
b.-ıda 25a-1, 34b-1135b-5, 90a-5, 22a-7
b.-ıdın 35b-7
b.-ları 10b-1
b.-ıdağı 41a-3
b.-ların 65a-9, 73a-8

- b.-larığa* 86b-10, 106b-9
b.-larıda 34b-6
b.-nınġ 27b-5
başakçı başak toplayan (bkz. Açıklamalar) 27b-5
başkar- başarmak, (yol) göstermek, sevk etmek
b.-adur 98a-5
b.-ur 20b-13, 48a-2, 62b-12, 79b-3
b.-mak 23b-9, 24a-2
b.-mağay 97b-4
b.-gay 40a-11, 40a-12
b.-p 49b-6
b.-gah 19a-13
bat çabuk, acele, erken 10b-3, 85b-11, 87b-7
b.-tı 98a-7
b.-ıpdurlar 82b-8
b.-sun 73b-5
bat- batmak
b.-tı 36b-10, 36b-12, 42b-4
b.-ınġnı 103b-6
b.-ları 37a-4
bāṭıl (A.) yalan, batıl 9b-3, 33a-3
bātın (A.) iç, iç yüz; içteki, gizli, görünmeyen 24b-13
baṭīʾ (A.) yavaş, ağır hareketli 99b-3
baṭīu'l-ılāc (A.) ilacı yavaş ya da ağır ilaç 46a-5
batman batman 15b-7
bāver (A.) tasdik, inanma; sağlam, pek doğru 57a-9
bāverci aşçı 108b-4
bā-vücūd (A.) böyle iken, bununla birlikte 21a-12, 24b-2, 24b-5, 38b-7, 56b-8, 94a-12, 106a-7
bay zengin 22a-5
Bāyezid Bāyezid-i Bistāmī 98a-2, 98a-3
B.-ga 98a-9
Bāyezid-i Bistāmī (A.) Özel ad (bkz. Kişi Adları) 97b-2
baʿz (A.) bir kısmı, kimi, bazı 5a-7
b.-ı 5a-7, 12b-10, 32b-4, 50a-5, 64b-3, 64b-4, 64b-5, 82b-7, 82b-12, 83a-1, 83a-4, 83a-6, 102b-5, 106b-8
b.-ını 17b-1, 30b-4, 65b-3, 65b-4
b.-ıdın 18b-5
bāzār (F.) pazar, çarşı 23b-5, 25b-12, 26b-5
b.-da 25b-12, 108a-6
b.-ı 13a-13, 27b-8
b.-ınınġ 59a-7
bāz-gūne (F.) ters, başaşağı; şom, uğursuz 37a-3
bāzī (F.) oyun, eğlence 5b-3, 26a-4, 26a-13, 78a-8, 78a-9
bāzī bir- oyun (mec. hile) yapmak
b.b.-mek 26a-4
b. b.-me 102a-10
bāzī yi- oyuna gelmek, aldanmak (krş. F.bāzī horden)
b. y.-me 102a-10
bāzū (F.) pazı
b.-sı 41b-8
becā (F.) yerine; yerinde, uygun 12a-7, 98a-11
b.-kitūr- yerine getirmek 63b-7
becidd (F.) gayretli 11a-4
becüz (F.) bunun yanı sıra, başka, -den gayrı 67a-1, 89b-2
bed (F.) bena, kötü 8b-13, 78b-1
bed-āvāz (F.) fena sesli 21a-1
bed-baḥt (F.) bahtsız, bahtı kara, talih-siz 104b-6
bed-edā (F.A.) terbiyesiz, kaba (kimse) 21a-11
beden beden, gövde, vücut, ten 59b-2, 76a-5, 76a-8, 76a-12, 95b-6, 100a-13
b.-dür 69b-5
b.-ni 69b-6

- b.-ga* 95b-12, 100a-8
b.-din 39a-11
b.-ing 32b-1
b.-i 21a-2, 60a-1, 39a-6, 96a-3
b.-ining 76a-10
b.-iga 59b-3
b.-lerga 86a-9
bed-ef'al (F.) kötü davranışlı, işi ve hareketleri kötü olan
bed-girdār (F.) hareketi, işi kötü 15b-4, 64a-4
b.-ga 22b-7
bed-girdārlik (F.T.) kötü iş yapma 16b-10
bed-hūy (F.) kötü huylu, huysuz, kötü huy 16b-10, 17a-3, 23a-2, 85b-11
be-didār (F.) meşhur, görünün, açık meydanda 19b-9, 27b-13, 28b-10, 29a-2
bed-kāre (F.) işi, hareketi kötü 32b-10
bed-lehce (F.A.) kötü dilli 21a-11
bed-ma'aş (F.A.) kötü maaş S1-11a-12, 21a-12
bed-mest (F.) kör kütük sarhoş, kendini bilmeyecek derecede sarhoş, 50b-11, 68b-8
b.-ka 88b-7
b.-ler 36a-1
bedr (A.) dolunay, ayın 14. gecesı 3a-7
b.-dür 55a-4
bed-şekl (F.A.) kötü şekil 84a-13
be-gāyet (F.A.) pek çok, son derece, pek ziyade 17a-7, 35a-4, 76b-8, 80b-8, 85a-4, 106a-3
behāyim (A. behā'im) dört ayaklı hayvan 33b-13, 44b-6
behli (F.) kalın deri, kuşcu eldiveni 109a-13
Behlūl (A.) Özel ad (bkz. Kişi Adları) 107b-7, 108a-2, 108a-8, 108a-10, 108a-12, 108b-2, 108b-4
B.-ga 108a-1
behr (A.) felaket, ümidin boşa çıkması 77b-7
behre (F.) hisse, pay, nasib 4b-8, 5b-12, 5b-13, 22b-12, 44b-1, 46b-6, 51a-9, 57b-9, 77b-4, 88b-7, 90a-7, 98b-10
b.-si 46b-8
behre-mend (F.) behreli, hisseli 4a-12, 27b-2, 39b-240a-12
b.-dürler 18a-13
beḳā (A.) devam, sebat, bākilik 36a-10, 36b-2, 75b-4
b.-sı 66a-10
b.-sıdur 50a-8
bekāsız (A.F.) devam etmeyen, kalıcı olmayan 69b-5
belā (A.) bela 13a-11, 13b-15, 58b-6, 77b-3, 82a-9, 100a-10
b.-dur 17a-3, 100a-11
b.-ning 55b-4
b.-ga 32a-5, 82a-4, 85b-12
b.-dın 44b-6, 64a-1, 82b-5, 108b-9
b.-sı 90b-8
b.-sın 72a-11
b.-sıda 78b-4
b.-sıdın 95a-4
b.-larnı 9b-8
b.-lardın 62b-11
belā-engīz (A.F.) bela yaratan, bela çıkarıcı
b.-ning 55b-9
belāhet (A.) bölük, alıklık 34a-5
belī (F.) evet 43a-7
beliyyāt (A.) felaketler, kederler, gamlar
b.-ıdın 107a-2
belki (F.) belki, hatta 9a-5, 9a-7, 17b-8, 18a-8, 21a-4, 25b-9, 28a-7, 28a-12, 28b-7, 30b-13, 31a-6, 32a-11, 33b-10, 36b-7, 36b-9, 36b-10, 39b-11,

- 41b-2, 50a-11, 58b-8, 59a-7, 64a-2, 61a-4, 69a-7, 69a-9, 69b-2, 71a-5, 81b-5, 82a-1, 82b-13, 84b-3, 84b-5, 89a-2, 95a-7, 95b-5, 95b-11, 97a-5, 98b-1, 102b-9, 104a-5, 106a-6, 106b-5, 106a-9, 107a-12
- be-naḳd** (F.) hemen, derhal 86a-2
- bend** (F.) bağ, yular, bağlama 30a-5, 44b-12, 27a-3, , 11a-4
b.-ıḡa 45b-12
b.-ler 45b-13
- bende** (F.) kul, köle 37b-11, 41b-8, 56a-10, 69b-1, 80b-12
- bende-vār** (F.) köle gibi 76b-4
- bendelik** (F.T.) kulluk 109b-6
b.-ning 37b-1
b.-sin 61b-2
b.-lerḡa 75b-8, 107a-4
- beng** (F.) afyon 101b-6
- bengī** (F.) benk tiryakisi, esrarkeş 13a-13
b.-ler 29b-3
- ber** (F.) meyva, yemiş
b.-i 44a-9
- ber** (F.) alan, getiren, götüren 28a-5
- beri** (F.) üzere 105b-12
- ber-ʿaks** (F.A.) tersine, aksine 67b-4
- berāyā** (A.) insanlar, yaratıklar 8a-2
- ber-bād** (F.) perişan, harap, kötü; rüzgar üstünde, viran 10a-5, 65a-6, 73b-9
b.-dur 10a-5
- berd** (A.) soğuk 38b-10
- bereket** (A.) bolluk, mutluluk 27a-12
b.-i 48a-9
- berg** (F.) yaprak
b.-ini 88a-4
- ber-haber** (F.A.) haberli 99a-1
- ber-hurdār** (F.) berhurdar olan, mesit olan 48a-9, 86a-7
- berī** (A.) salim, kurtulmuş, temiz 46b-1
- berk** (A.) şimşek 3a-1, 42b-11, 52a-1
b.-dur 55a-8
- bernā** (F.) genç delikenli, yiğit 94a-4
- ber-ser** (F.) başta
b.-i 9b-8
- ber-taḳdīr** (F.A.) sonra 86b-12
- berṭ-araf** (A.F.), şöyle dursun, lāzım değil 32b-10
- berz-ger** (F.) ikinci
b.-ḡa 27b-6
- bes** (F.) yeter, yetişir, kāfi; çok 5b-5, 68b-9, 91a-5
b.-dur 32a-3
b.-dür 75a-10
- besa** (F.) nice, pekçok, hayli 22a-4, 90b-5, 91b-1, 93b-2
b.-dür 84a-10
- besā** (F.) nice, hayli pekçok 102a-4
- beṣī** (F.) pek, çok 3b-10, 4b-1, 27a-6
- beṣāret** (A.) müjde, muştı
b.-i 80a-11
- beşer** (A.) insan 61b-12, 70.-11, 81b-5, 87a-4, 87a-5, 103a-5, 104a-4, 106b-10
b.-ning 94bb-11
b.-din 40b-9, 67a-13
b.-i 59a-9,
- beşeriyet** (A.) beşerlik, insanlık 37b-5, 37b-9, 55a-27, 1a-3, 92a-4, 106b-3
- be-taḥṣīṣ** (A.) hususiyle, hele 31a-7
- beter** (F.) daha fena, çok çirkin 82a-5
- beyābān** (F.) kır, çöl 42a-4
b.-mı 83a-3
b.-ḡa 23b-10
b.-da 49a-13
b.-daḡı 45b-4
b.-ıda 6b-8
- beyān** (A.) anlatma, açık söyleme, bildirme 56a-5

- b.-ga* 50a-12, 50a-13
b.-ı 57b-4
b.-ıda 3a-4, 66b-11
- beydā** (A.) tehlikeli yer, sahra, çöl 46a-10
- böyle böyle** 28a-9
- beyt** (A.) beyit 10b-4, 12a-12, 14a-12, 17a-2, 18b-1, 19a-7, 20a-6, 21b-1, 24b-8, 25b-11, 27a-5, 27a-6, 28b-7, 32a-2, 42b-10, 46b-7, 47b-8, 50a-1, 51a-11, 54a-8, 54b-12, 58b-1, 66a-2, 72a-10, 72b-6, 73b-7, 74b-13, 76a-11, 76b-7, 77a-8, 77a-12, 78a-8, 78b-11, 79a-10, 85a-1, 85a-12, 87b-5, 87b-11, 88a-12, 88b-11, 89b-10, 90a-490a-7, 90b-139, 1b-8, 92b-8, 105b-7
- Beytu'llāh** (A.) Allah'ın evi, kâbe
b.-dındur 93a-6
- beytü'l-aḥzān** (A.) kederler evi
b.-ı 95b-8
- beytü'l-aḥzān** (A.) Yusuf'u kaybeden Yakub'un çadırı; dünya
b.-ıda 27a-4
- beytü'l-ḥarām** (A.) kâbe 93a-4
- beytü'l-ḥüzn** hüznünlü, gamlı, kederli ev
b.-ning 2a-8
- beytü'l-telef** (A.) telef evi, yok olma evi 32b-10
- beyzāça** (A.T.) daha ak, daha beyaz 9a-10
- beyze** (A.) haya; herhangi birşeyin ortası
b.-siga 52a-10
- bezl** (A.) bol bol verme, saçma 7a-5, 89a-10
- bezm** (F.) içkili, eğlenceli meclis, sohbet meclisi 4b-7, 4b-8, 94a-11
b.-de 11b-5, 21b-1, 22b-10
b.-i 31b-13, 35b-6
- b.-iga* 10b-13, 63b-9
b.-ide 8b-9, 35a-5, 47b-13
b.-idağı 4a-8
- bezm-gāh** (F.) eğlence yeri
b.-ıdın 82a-1
- bıçak bıçak** 28a-12, 28a-13
- bışkar-** düşünmek (bkz. Açıklamalar)
b.-mağunça 104b-12
- bī-aded** (F.A.) sayısız 26b-13, 62a-4
- bī-amel** (F.A.) işsiz, niyetsiz 77a-4
- bī-avn** (F.A.) yardımsız 65b-7
- bī-bāk** (F.) korkmayan, çekinmeyen 15a-8, 21a-2, 56a-2, 58a-2, 91b-7, 101a-4
b.-ke 15a-9
- bī-bāk-lik** (A.F.T.) korkmazlık, çekinmezlik 4a-4, 28b-6, 93b-233a-9
b.-lerdin 16a-6
- bī-behre** (F.) behresiz, nasibsiz, mahrum 40b-7
- bī-bekā** bekasız
b.-dur 74b-10
- bībī** (F.) hatun, hala 89b-9
b.-ning 89b-9
- bīcā** (F.) yersiz 19a-10
- bī-cūrm** (F.A.) suçsuz
b.-lerga 33a-11
- bī-çare** (F.) çaresiz zavallı 2a-2, 68b-11
b.-ga 72b-7
- bī-dād** (F.) zulüm, işkence; zālim 16b-13, 33b-2, 47a-12, 55b-2, 69a-3, 69a-5, 94a-5
b.-ıning 55b-10
b.-ıdın 56b-6, 101a-8
- bī-darlıg** (F.) uyanıklık, uykusuzluk 23b-12
- bid'at** (A.) yenilik, dine sonradan giren şe 10b-5
b.-ıga 14a-11
- bidāyet** (A.) başlama, başlangıç 38b-1

- b.-de* 53a-10
b.-i 38b-2
b.-idin 3b-2
b.-idür 37b-4
bilā-zarūr (A.) gereksiz 10b-5
bī-derd (F.) dertsiz, 105a-11
bī-dil (F.) korkak; kalbsiz; sevdalı, mecnun; cahil; üzgün, aptal 78b-6
b.-ga 79a-11
bī-dillğ (F.T.) korkaklık; kalbsizlik
d.-ıga 78b-9
bī-diyānet (F.A.) dinsiz, din duygusu olmayan 10b-5
b.-lerde 14b-7
bī-edep (F.A.) edepsiz, terbiyesiz 39a-5, 65b-8
bi-edeplğ (F.A.T.) terbiyesizlik 103a-1
bī-endām (A.F.) endamsız, vücutsuz, boysuz, biçimsiz 31a-7
bī-fütür (F.A.) güçlü, kuvvetli 14b-3
bī-fāyide (bī-fāʿide) (F.A.) faydasız 24a-12, 103b-8
big bey 7b-9, 7b-10, 30b-7, 30b-11
b.-ige 30b-4
b.-din 8a-5
bīgāne (F.) yabancı; kayıtsız, ilgisiz 14b-6, 50b-3, 70a-4
b.-dür 23a-7
bī-gayret (A.F.) gayretsiz 29a-11
bigen- beğenmek
b.-ür 62b-8
b.-gey 61b-10, 61b-11
bī-günah günahsız 17a-1, 17a-2
b.-lerga 33b-12, 19b-6
bih (F.) iyi, yeğ
b.-rak 98b-3
bī- haber (A.F.) habersiz, bilgisiz 21a-3, 52b-12, 99b-1
bī-ḥad(d) (A.F.) hadsiz, sınırsız, pek çok 26b-13, 58b-13, 62a-3
bī-ḥamiyyet (F.A.) onursuz, şerefsiz 68b-7
bī-ḥānümānılg (F.T.) yersiz, yurtsuzluk *b.-ı* 35b-8
biḥār (F.) denizler 24b-12
bī-ḥast (F.) kendiliğinden, gönüllü 19a-6
bīḥayā (A.F.) utanmaz, edepsiz 29a-11, 72a-5
b.-ları 72a-12, 65b-8, 72a-7
bī-hayālğ (F.A.T.) utanmazlık 70a-6
b.-ıdın 72b-3
bī-hemta (F.) benzersiz 65b-12
bī-hengām (F.) vakitsiz 31a-3
bī-ḥured (F.) akılsız 56b-10, 65a-6
bī-hicāplılg (A.F.T.) utanmazlık, sıkılmazlık
b.-ka 57b-5
bī-hilaf (F.A.) hilafsız, yalansız 92a-9
bī-himmet (F.A.) çalışmayan 69b-7
bī-ḥisāb (F.A.) hesapsız, sayısız 11a-1, 19a-1, 19b-6
b.dur 33b-11
biḥişt (F.) cennet 64a-3, 85b-6, 86a-3, 102b-4, 103a-11
b.-ka 69a-13
biḥişt-āyīn (F.) cennet tarzlı (?) 103a-11
bīḥod (F.) kendinden geçmiş, çılgın, bayılmış 38b-7, 56b-10, 60a-3, 75a-10
bī-ḥodluğ (F.T.) kendinden geçmek, çılgınlık
b.-ıda 60a-4
b.-ka 52b-11
bī-ḥūş (F.) akılsız, şuursuz, şaşkın, sersem 80b-3
bī-hüner (F.) hünersiz 90b-3
bī-ḥürmet-lılg (A.T.) saygisizlik 48a-12, 91b-5

- bī-idrāk** (F.A.) idraksiz 68b-4
- bī-ihtiyār** (F.A.) kendiliğinden, elde olmayarak 61b-13, 77b-10, 77b-11, 103a-2
- b.-dın* 74b-7
- b.-ı* 55b-5, 75a-4
- bī-iştibāh** (A.F.) şüphesiz 17a-1, 52a-6, 65b-12
- bī-i'tibārılık** (A.T.) itibarsızlık, şerefsizlik 4a-4, 28a-10, 82a-10104b-5
- bī-i'tidālīk** (F.) ölçü, ölçüsüzlük 65a-4 b.-65a-2
- bī-i'timād** (F.A.) emniyetsiz, güvensiz, itimadsız 76b-12, 90a-2
- bī-kār** (F.) işsiz 23a-12
- bī-karar** (F.A.) karasız 35a-12
- bī-kararī** (F.A.) kararsızlık, sebat, huzursuzluk, rahatsızlık 75a-3
- bī-kuşur** (F.A.) kusursuz 15b-2
- bil** bel 45a-5, 92b-13
- b.-ingde* 109a-13
- bil-** bilmek
- b.-ürsin* 104a-9, 109b-1
- b.-ür* 3b-1, 5a-10, 14a-3, 24b-9, 61b-3, 66b-9, 66a-4, 93a-1
- b.-ürler* 64b-1
- b.-miş* 54a-4
- b.-di* 47b-3
- b.-diler* 49a-11, 59b-11
- b.-ip min* 5a-4
- b.-ipdür* 17b-7, 107b-7
- b.-ipdürler* 34a-131, 41b-11, 42b-7, 82b-1
- b.-gey* 5a-9, 10a-5, 16a-8, 53b-6, 54b-9, 63b-5, 85a-2
- b.-geyler* 5b-2
- b!.* 18b-12, 59a-11, 70a-7, 70a-8, 75b-10, 77a-8, 77b-13, 78b-2, 81a-10, 81b-7, 84a-3, 87a-3, 87a-9, 90a-5, 92a-10, 92b-12, 84b-2, 103b-5. 109b-6
- b.-gıl* 25b-2, 34b-5, 87b-2, 87b-3,
- b.-sün* 99a-10
- b.-se* 16a-6
- b.-ip* 24b-3, 24b-6
- b.-geç* 108a-5
- b.-mek* 53a-8, 58b-8
- b.-mekdür* 32b-4
- b.-megi* 24b-9
- b.-gen* 42a-11
- b.-mey* 13a-8, 29a-7
- b.-meydür* 67a-7, 71a-7
- b.-mes* 16a-2, 24a-13, 24b-6, 57a-9, 81a-13, 87a-8, 94a-13,
- b.-medi* 77a-4
- b.-mesn̄g* 86a-13, 100a-3, 100a-4
- b.-mese* 25a-5
- b.-me* 100a-3, 104a-5
- b.-megenni* 93a-6
- b.-ür irmiş* 47b-3
- b.-dür* 53b-12, 59a-8, 108a-5
- bile** ile, birlikte, ve 1b-3, 4a-2, 5b-11, 5b-13, 6a-7, 6a-9, 7a-1, 7a-3, 9a-4, 10b-2, 11b-12, 12b-8, 13a-2, 13a-3, 13b-10, 14a-4, 15b-3, 15b-8, 15b-9, 16b-6, 16b-7, 16b-13, 18a-11, 18a-12, 18a-13, 18b-1, 18b-7, 19a-10, 19b-9, 19b-10, 19b-11, 20a-3, 20b-11, 20b-13, 21a-8, 22a-1, 22a-3, 22a-6, 22a-7, 22a-9, 22b-4, 22b-8, 23a-1, 23a-8, 23a-9, 23b-8, 24a-6, 24a-10, 24a-12, 24b-3, 24b-7, 26a-2, 26b-5, 27a-9, 27a-13, 27b-3, 28a-2, 28a-10, 28b-12, 28b-13, 29a-11, 29b-1, 29b-2, 29b-10, 30a-6, 30a-9, 30a-13, 31b-3, 32b-3, 32b-4, 32b-6, 33a-14, 33b-7, 34a-5, 34a-12, 34a-13, 34b-9, 34b-11, 35a-12, 35a-13, 35b-1, 35b-4, 35b-7, 36a-7, 36a-12, 36a-13, 36b-2, 36b-6, 36b-10, 37a-9, 37b-2, 38a-6,

- 38a-11, 38a-12, 39b-2, 39b-4, 40a-8, 40b-13, 41a-4, 41a-7, 41b-1, 42a-5, 42b-1, 42b-12, 43a-1, 43a-8, 43a-13, 43b-7, 43b-8, 43b-9, 43b-10, 44b-12, 45a-5, 45a-6, 45a-8, 45a-9, 46b-10, 46b-12, 47b-3, 47b-4, 47b-5, 48a-9, 49a-11, 49b-7, 49b-8, 49b-11, 49b-13, 50a-4, 50b-3, 50a-8, 50a-9, 52a-2, 52b-4, 53a-9, 53b-1, 53b-3, 63b-9, 55a-10, 55b-3, 56a-5, 56a-8, 56a-9, 56a-13, 57a-11, 57b-6, 57b-8, 58a-5, 58a-8, 58a-13, 58ab-1, 58b-8, 60b-9, 61a-3, 65a-6, 65a-8, 65a-9, 65b-13, 66a-1, 66a-9, 67b-10, 67b-9, 69a-13, 69b-11, 70a-1, 70a-5, 70a-7, 71b-2, 71b-8, 71b-11, 72a-9, 73a-6, 73a-8, 73a-13, 73b-3, 74a-7, 74a-8, 75a-8, 75b-11, 77a-5, 77b-5, 77b-6, 77b-13, 78a-1, 78a-6, 79b-3, 79b-5, 79b-10, 79b-13, 80a-1, 80a-5, 80a-6, 80a-7, 80a-8, 80b-5, 80b-9, 82a-3, 82b-9, 82b-12, 83a-5, 83a-7, 85a-12, 86a-6, 87a-13, 87b-13, 87b-7, 88a-2, 88b-1, 89a-9, 89a-10, 89b-6, 89b-4, 89b-5, 89b-8, 90b-5, 90b-13, 91a-9, 91a-10, 91a-12, 91b-12, 91b-5, 91b-9, 92a-12, 92b-3, 93b-4, 93b-4, 93b-9, 94a-13, 94b-2, 95b-4, 96b-12, 97b-1, 97b-6, 98a-5, 98a-6, 98a-7, 100a-12, 100b-11, 101a-10, 101b-11, 101b-12, 102a-12, 102b-3, 102b-7, 102b-8, 103a-4, 103a-6, 103a-7, 103b-7, 103b-8, 104b-8, 104b-11, 105a-12, 106a-2, 106a-10, 106a-11, 106a-11, 106a-12, 106b-1, 106b-11, 106b-13, 107a-8, 107b-5, 107b-8, 110a-1, 110a-2, 110a-6, 110a-7
- bile-** bilemek
b.-mekdür 82a-9
- bilek** bilek
b.-i 69b-8
- bilgür-** belirlemek, ortaya çıkmak
b.-ür 84a-3
b.-mes 83a-10
- bî'l-ḥaṣiyye** (A. bilḥassa) mahsus, hususî olarak; hele 52b-7
- bilig** bilgi 84b-7
b.-ige 66b-9,
- biliglig** bilgili 14a-3
- bilil-** bilinmek
b.-di 5b-7
- bî'l-lah** (A.) Allah için 69a-6
- bî'l-küll** (A.) tamamıyla 53a-13
- bîm** (F.) korku, tehlike 9a-1. 26b-7, 26b-3, 85a-4, 107a-11
b.-din 102a-2
b.-i 80a-11
b.-idin 6b-7
- bî-mā** (F.A.) susuz 49b-5
- bî-maḥall** (F.A.) yersiz 70a-12
- bî-ma'nî** (F.A.) anlamsız 37a-12, 63b-5, 65b-1
- bîmār** (F.) hasta 10a-8, 16b-8, 46b-3, 59b-5, 59b-10, 89a-2,
b.-ga 59b-9
b.-lar 16b-3
b.-larga 46b-2
- bî-melāl** (F.A.) usanmaksızın, bıkmaksızın 73a-1
- bî-mes_el** (F.A.) benzersiz, eşsiz 65b-11
- bî-mikdār** (F.A.) önemsiz 52a-3, 73b-4
- bî-müdārā** (F.) yüze gülmeyen, dost gibi görünmeyen 19b-7
- bî-mürüvvet** (F.A.) mürüvetsiz, insaniyetsiz 68b-6
- bî-mürüvetlīg** (F.A.) mürüvetsizlik, insaniyetsizlik 28b-5
- binā** (A.) yapı, ev
b.-sı 34a-10

- b.-sın* 37a-3
91b-8
b.-sığa 14b-7
b.-sıdur 72a-13
bī-naẓīr (F.A.) benzersiz, eşsiz 53b-6, 58a-3, 58a-11, 95a-12
bī-nedāmet (F.A.) pişman olmayan, pişmanlık getirmeyen 85a-13
bī-nef (F.A.) faydasız 24b-9
bīnende (F.) gören; akıllı, uyanık
b.-dür 104a-13
bī-nevā (F.) nasipsiz, çaresiz
b.-lar 76b-5
bī-nevālīg (F.T.) nasipsizlik, çaresizlik
bī-niyet (A.F.) niyetsiz, sonsuz 17a-7
bī-nihāyetlīg (F.A.T.) sonsuzluga *b.-ı* 58b-12
bī-niyāz (F.) niyāzsız
b.-lardın 48a-5
bī-niyāzlīg (F.T.) ihtiyaçsızlık, yalvarmasızlık 44a-9
b.-ı 2b-1
bī'n Nevāī (A.) Nevâî olarak 3a-13
bī-payān (F.) sonsuz, tükenmez
b.-ı 2a-5
bī-payanlīg (F.T.) sonsuzluk, tükenmezlik
b.-ı 59a-2
bī-pervā (F.) korkusuz 16b-10
bī-pīr (F.) bozuk ahlaklı, kötü, pis 98b-3
bir bir (sayı sıfatı) 1b-6, 1b-7, 2a-1, 2a-2, 2a-10, 2b-3, 5b-12, 6a-5, 7b-4, 9a-11, 9A-12, 10a-11, 12a-10, 12b-1, 12b-13, 14a-3, 15a-1, 15b-5, 15b-7, 15b-5, 15b-7, 19a-7, 19b-5, 19b-13, 20a-1, 20a-6, 21b-13, 22a-1, 22a-6, 23a-6, 23b-13, 24a-1, 24a-8, 24a-13, 26a-1, 26a-6, 27a-6, 27b-11, 29a-5, 29a-7, 30a-3, 30a-5, 30a-9, 30b-3, 31a-8, 32b-12, 34a-13, 34b-11, 35b-7, 36a-7, 38a-11, 38a-12, 38b-3, 38b-5, 39a-7, 39b-3, 40b-8, 40b-13, 41a-5, 41a-9, 41a-13, 42b-12, 43a-2, 43a-11, 44b-9, 46b-8, 46b-9, 46b-12, 46b-13, 47a-8, 4b-9, 47a-11, 49a-7, 50b-11, 51b-7, 51b-13, 52a-1, 52a-3, 52a-11, 55b-2, 55b-3, 56a-10, 58a-5, 58a-8, 59b-2, 60b-7, 60b-8, 61a-6, 61a-7, 63b-11, 66a-11, 66b-10, 67b-8, 67b-9, 67b-10, 67b-11, 68a-7, 68a-13, 68b-1, , 68b-5, 69a-12, 69b-9, 70a-8, 70a-9, 70b-3, , 72a-8, 72a-9, b-72a-11, 74a-7, 74b-3, 74b-4, 74b-12, 75a-2, 75a-9, 75a-10, 75b-10, 76b-5, 77a-13, 78b-5, 81a-7, 81b-6, 83a-12, 83b-13, 85a-1, 85b-12, 87a-1, 87b-8, 88b-9, 88b-10, 92b-2, 96a-1, 96b-2, 96b-6, 96a-7, 97a-12, 97b-8, 97b-11, 97b-13, 100a-8, 100a-9, 100b-6, 102b-10, 103a-6, 103b-12, 103b-13, 105b-1, 105b-11, 106b-9, 106b-10, 107b-11, *b.-ni* 67b-1, 53b-6, *b.-ge* 25b-13, 68b-2, 106a-9
b.-i 7b-10, 10a-10, 11b-12, 24b-5, 26b-10, 26b-11, 26b-12, 27b-13, 33b-12, 44b-5, 44b-6, 46b-7, 46b-9, 49b-12, 55b-10, 55b-11, 55b-12, 55b-13, 55a-1, 55a-2, 68a-6, 69a-2, 76a-3, 77a-13, 77b-9, 77b-10, 83b-1, , 85b-7, 85b-8, 86b-3, 92b-2, 93a-4, 93a-5, 94a-8, 94a-9, 102a-13, 102b-1
b.-ining 18b-9, 49b-3, 49b-4, 58b-9
b.-ige 15b-11, 27b-1, 24b-1, 48a-6, 96a-7,
b.-ide 58a-2, 58a-5, 58b-9
b.-idin 53b-13, 94b-9,
b.-in 100b-6, 100b-7,
b.-isi 86b-2, *b.-isige* 86b-2, *b.-ini* 51b-8, *b.-idür* 86b-3, 80a-5, 85b-2, 104b-

- 11, 104b-12
b.-dür 14a-4, 78a-13, 97a-13, 98a-12
bir bol- aynı olmak, bir olmak
b.-b.-mağay 8b-1
b.-ür 6a-6, , 12a-11, 42a-13, 43b-11, 48b-1, 56b-8, 80a-11, 82b-13, 104b-11, 68a-12
b.-miş 36b-6
b.-ipdür 44b-11, 107a-4, 109b-4
b.-ipdürler 61a-4, 61a-5, 83b-2
b.-dim 4b-10
b.-di 2b-9
bir- vermek
b.-di 4a-5, 22a-5, 47b-8, 59b-8, 79b-13, 85a-9
b.-diler 65b-1
b.-gey 13b-5, 27a-7, 28a-5, 38a-7, 44a-3, 72b-5, 78a-5, 81a-11, 83b-6
b.-ey 30a-1
b.-gil 72b-7
b.-! 60b-9
b.-eli 108a-12, 108b-1,
b.-se 12a-6, 91b-4
b.-seler 51b-5
b.-ip 10a-8, 15a-1, 54a-4, 69a-5, 82a-13
b.-gen 70a-11, 70a-12, 93a-1
b.-genni 70a-7, 70a-9
b.-gendin 67b-10, 70a-7
b.-güçi 12a-6, 19b-11, 98b-8, 98b-11, 99a-1, 99a-3
b.-güçidirler 10a-6
b.-ürde 26a-13
b.-ürdin 28a-4, 58a-10
b.-mek 9b-5, 17a-7, 28a-8, 29b-13, 69b-2, 70a-5, 78a-9
b.-mey 22b-13
b.-meydür 109b-5
b.-mes 37b-13, 70a-6
b.-meding 23a-6
b.- megey mü 42b-1
b.-me 78a-8
b.-me 102a-10
b.-meseng 68a-7, 68a-10, 84b-5
b.-seng 84b-5
b.-megenni 70a-8
b.-megendin 29a-1
bi-rāhlıg (F.T.) yolsuzluk, kötülük, münasebetsizlik
b.-r.-ıdın 38a-7
birbiri birbiri
b.-ni 91a-8
b.-ge 59a-3, 109b-12
birbirleri birbirleri 56a-3, 72a-6
birer birer 18b-5, 106b-12
birev biri, birisi 10a-4, 29b-5, 42a-6, 59b-5, 60b-13, 75b-11, 81a-2, 82a-2, 90a-4, 93b-6, 104a-6, 104a-10, 105b-11
b.-dür 86b-10
b.-ning 70b-4, 86b-4, 88a-7, 97b-8, 26b-8, 76b-6
b.-ge 26a-12, 31a-5, 31a-13, 67b-9, 81a-3, 86b-7, 86b-13, 88a-10
bī-ri'ayet (F.A.) saygsız 76b-8
birk berk, sıkı, sıkı, sağlam 74b-12, 75a-1, 109a-7
birkit- berkitmek, sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek
b.-ür 47a-13
birle ile (krş. bile, ile) 10a-912a-9, 23b-5, 42b-10, 52a-9, 52a-10, 56a-3, 72a-7, 74b-9, 75b-11, 77a-9, 89a-6, 90b-13, 91b-9, 92a-2, , 91b-4, 94a-5, 97b-1, 104a-2
bī-sa'adet (F.A.) mutsuz 61b-8, 74b-2
b.-rak 61b-9
bī-sāmanlıg (F.T.) parasızlık 57b-4
b.-ıdın 96b-5
bisāt (A.) kilim, döşeme, minder 7b-8

- bī-sebāt** (F.A.) sebatsız, dönek
bī-ser ü pā (F.) sefil ve perişan 108b-13
bī-ser ü samānlig (F.T) düzensizlik, perişanlık, savruluk
b.-ı 35b-9
bismil (F.) kesilmiş, boğazlanmış (hayvan) 30a-11
biş beş 81b-7, 96b-7, 107b-3
bīşe (F.) orman, meşelik
b.-sining 57b-10
bī-şekve (F.A.) şikâyetli 73a-3
bī-şevket FA. heybetsiz 73a-4
bişinci beşinci 9b-11, 45b-6105b-9
bişür- pişirmek
b.-güçi 98b-10
b.-ürge 84b-12
bit- bitmek, hasıl olmak
b.-küçi 15b-6
bī-tāb u tüvān (F.) güçsüz
b.-nin 61a-8
bī-tāblig (F.) yorgunluk, bitkinlik
b.-ındur 50b-9
bī-tākat (F.A.) güçsüz, kuvvetsiz
bī-teʿemmül (F.) düşünmeden, düşünmeksizin 76b-5
bī-tekellüf (F.) külfetsiz, sıkıntısız 84a-12
biti- yazmak
b.-ip.-dürler 34a-12
b.-gen 63b-5
b.-güçkiye 5b-12
b.-güçisi 109b-11
bitil- yazılmak
b.-di 96b-12
b.-gen 5b-7
b!. 19a-7
bī-vefā (F.A.) vefasız 72a-4, 75b-3, 94a-2, 94a-4
b.-dur 72a-3, 81b-3
b.-ları 71b-1, 72a-12, 72a-8
b.-ıdın 71a-5
b.-ıgdın 72a-2, 72b-1
bī-vehm (F.A.) korkusuz 99b-10
biyik büyük 20a-11, 23b-1, 66b-6, 70b-1, 89b-5, 95a-10, 103a-13, 69b-12
b.-rek 6a-5, 57b-2
b.-ige 69b-13
biz biz (1. tekil kişi adlı) 51a-10, 108a-7, 108b-1, 108b-2
b.-ning 83b-4
b.-ge 60b-9
bīzār (F.) bıkmış, usanmış, küskün 63b-10
bī-zebān (F.) dilsiz
b.-ning 30a-7
bizen- süslenmek
b.-megi 62a-9
biʿz-zāt (A.) bizzat, kendiliğinden 13a-4
boğ(u)z boğaz
b.-ın 22a-9, 79b-8
b.-ıga 21a-12
b.-ıdın 11a,11
bol- olmak
b.-ur 13b-6, 14a-12, 18b-5, 18b-6, 19a-2, 19b-2, 20b-5, 22b-4, 23b-13, 25b-9, 40b-6, 44a-5, 53a-12, 57a-11, 61b-1, 63a-3, 63a-9, 72b-10, 72b-11, 74b-9, 78b-11, 80a-7, 86b-1, 89b-7, 91a-13, 93a-8, 94a-5, 97a-2, 99a-12, 99a-13, 99b-11, 99b-12, 106a-1, 106a-3, 106a-5, 106b-5, 106b-6, 106a-12, 106b-11, 107a-10, 107a-11
b.-urlar 56b-11
b.-ur min 101b-10
b.-ur sin 44a-8
b.-uptur 57a-13, 67b-4, 107b-6, 71a-6
b.-mı 38a-2, 38a-3
b.-dum S1.4a-3, 4a-11, 41a-11,

b.-dung 100b-1, 100b-2

b.-di 2b-5, 40-9, 4b-13, 5b-6, 13a-11, 15a-4, 15b-13, 22b-11, 22b-11, 32b-11, 38a-4, 38b-1, 39a-13, 39b-1, 43b-2, 44a-4, 44a-5, 44b-1, 44b-2, 46b-10, 47a-2, 47a-9, 47a-10, 47b-4, 47b-6, 49a-13, 49b-12, 51a-2, 51a-3, 51b-3, 52b-8, 52b-9, 63a-12, 76a-12, 77a-6, 80a-10, 80a-11, 80a-13, 86a-11, 88a-13, 88b-5, 90b-9,

b.-gay 5a-13, 5b-4, 5b-5, 9b-6, 9b-7, 11a-2, 11a-6, 12a-4, 12b-4, 12b-5, 12b-7, 12a-9, 12a-10, 12a-12, 13b-7, 14a-11, 15a-6, 15b-4, 16a-9, 16a-10, 16b-11, 16b-5, 16b-6, 19a-3, 19a-9, 19b-1, 21a-8, 21a-9, 21b-10, 21b-11, 24a-3, 24a-4, 28a-13, 30a-1, 31a-5, 31a-7, 31a-8, 31b-13, 32a-12, 32a-13, 33b-4, 34b-1, 34b-2, 36a-8, 36b-3, 36b-6, 36b-7, 36b-8, 38a-1, 38a-3, 40a-3, 40a-4, 40a-13, 42a-2, 42a-10, 42a-11, 48b-2, 48b-3, 48b-9, 48b-10, 50a-9, 53a-4, 54a-5, 54a-2, 54a-5, 54a-6, 54b-10, 54b-11, 54b-13, 56a-3, 58b-13, 63a-11, 63b-10, 64b-1, 65a-5, 65a-6, 68b-12, 75a-5, 75a-2, 75a-3, 75a-5, 75a-12, 76a-7, 76a-8, 76b-6, 78a-4, 79a-12, 79a-13, 80a-4, 80a-5, 85a-5, 85a-6, 86a-3, 87b-3, 87b-4, 88a-5, 88a-7, 88a-9, 88a-10, 88b-4, 88b-5, 89a-5, 89a-8, 89a-9, 92b-3, 92b-4, 91a-5, 99b-9, 99b-10, 102a-8, 102a-11, 107b-10, 99b-13

b!. 78a-13, 87a-2, 92a-3, 101b-10, 103a-7, 109a-4, 109a-5

b.-sun 19b-4, 19b-5, 32b-13, 54b-3, 56a-3, 56a-4, 57a-1, 369b-1, 69b-2, 86a-7, 87a-10

b.-sunlar 71a-9, 71a-10

b.-sang 75a-7, 92a-2

b.-sa 2b-1, 7b-7, 8b-13, 9a-1, 11a-3, 12a-13, 16a-12, 16a-7, 28a-13, 19b-2, 21a-7, 21a-10, 21a-11, 21b-5, 21b-7, 21b-11, 24a-8, 24a-13, 25a-7, 25a-8, 25a-9, 25a-6, 25b-7, 28a-4, 28a-9, 32a-2, 32a-9, 32a-10, 32b-4, 32b-6, 32b-7, 32b-8, 32b-9, 32b-10, 36b-3, 36b-11, 40b-4, 43a-3, 49a-1, 49a-2, 50b-3, 54a-9, 61b-7, 61b-8, 64a-3, 64b-4, 66a-4, 68a-13, 68b-1, 74a-5, 79b-11, 80a-9, 87b-4, 88a-12, 91a-1, 91a-13, 91b-10, 94a-6, 101b-3, 101b-4, 101b-13, 102b-2, 104b-13, 105a-6, 105a-9, 105a-10, 105b-11, 106b-4, 108a-13, 109a-3

b.-salar 71a-9

b.-up 37b-1, 56b-10, 68a-6, 86a-10, 93b-7, 95a-6, 103b-12

b.-gança 83b-3

b.-gunça 43b-6, 76b-4

b.-gaç 80b-4

b.-gan 37a-9, 40b-6, 41a-2, 55a-8, 57a-3, 64a-9, 64b-9, 65a-4, 70b-1, 78b-3, 81a-3, 83b-6, 87b-7, 92a-5, 93a-3, 106a-5, 106a-13

b.-ganning 63b-9

b.-ganga 27a-7

b.-gandin 31a-2, 84a-1

b.-ganı 8b-2, 54a-12

b.-urga 104a-13

b.-urdın 25a-1, 25a-2, 31b-12

b.-urı 81b-5

b.-gusıdır 32a-2,

b.-mak 16b-7, 20b-2, 32a-5, 32a-6, 37b-11, 67b-10, 76b-7, 82b-3, 96b-8, 96b-10, 98b-12, 103a-5, 107a-3

b.-makdur 37a-13, 37b-6, 37b-10, 50a-12, 41b-8, 50a-7, 50a-11, 108b-9

b.-mak durur 32a-8

b.-kakka 88b-5, , 94b-13

- b.-maḳḳadur* 67a-4,
b.-maḡi 90b-8
b.-mas 1b-1, 1b-2, 13a-10, 20a-7, 29b-13, 39a-10, 50b-3, 50b-4, 62a-5, 69b-11, 69b-12, 72a-3, 72a-4, 85a-11, 85a-12, 85b-13, 85b-5, 89b-6, 91a-12, 100b-9, 100b-10, 101a-2, 101a-3, 101a-6, 101a-7, 101a-11, 101b-5, 102b-9, 103a-13, 106a-10
b.-madım 72a-10
b.-magāy 23b-5, 52a-4, 52a-5, 53b-8, 59a-10, 59a-11, 59b-1, 59b-2, 70a-13, 76a-8, 76b-10, 83b-12, 87b-5, 97a-3
b.-ma 91a-1, 91a-2, 101b-7
b.-maḡıl 90b-13, 109a-11
b.-masun 7b-8, 8a-5, 8a-6, 12a-1, 17a-2, 23a-10, 68a-11
b.-masa 12a-13, 16a-2, 16a-4, 16a-5, 25a-3, 31b-1274a-6, 78b-4, 81b-11, 89b-11, 107a-11, 109a-10, 24a-8, 36a-5, 42a-3, 49a-10, 97b-8
b.-maḡunḡa 50b-3, 50b-4
b.-ur irdi 43b-1
b.-ur irdiler 45b-12
b.-sa irdi 43a-13
b.-mas irdi 41a-4
b.-up irdi 40b-11, 97b-13
b.-a algay 5b-12
bala al- alabilmek
b.-a alur 61b-7
b.-a a.-mas 65b-9
b.-a a.-nur 67a-5
b.-a a al! 75a-8
b.-a a.-sa 78a-1
bolmaḡlık olmaklık 50b-1, 51a-3
borḡ borḡ 89a-10 (bkz. Açıklamalar)
b.-ıḡa 89a-11
borḡluḡ borḡlu, borḡlu olma hali
b.-unḡ 109a-6
bostān (F.) sebze bahçesi
b.-da 80a-6
boy(u)n boyun 27a-10, 63b-6, 75b-9
b.-umga 4a-6, 4b-11
b.-ı 36a-3
b.-ın 26b-11, 31a-13, 89a-12
b.-ıḡa 2a-12, 11a-10, 31a-12, 31a-13, 25a-9, 59b-1381a-8
b.-ıda 25a-10
böl- bölmek
b.-üp 70a-8
böri kurt 6a-13
b.-ni 77a-9
börk başlık, börk 41a-3
böz 25b-5, 83a-8, 103a-2, 105b-6,
b.-i 25a-2
bu bu (işaret sıfatı) 2b-4, 2b-5, 2b-13, 3a-7, 3a-8, 3b-1, 4a-9, 5a-2, 5a-7, 5a-8, 5a-10, 5a-11, 5b-4, 5b-5, 5b-6, 8b-4, 8b-5, 9b-6, 9b-12, 10a-2, 10a-3, 10a-5, 10a-7, 10a-10, 10a-13, 10b-511b-10, 12a-1, 12a-8, 12b-8, 12b-10, 13a-11, 13a-12, 14a-1, 14a-2, 14a-11, 15a-8, 16a-10, 17a-10, 17a-11, 16b-13, 17b-1, 17b-8, 17b-10, 18a-3, 18b-9, 20b-8, 21a-12, 22a-1, 21b-13, 21b-6, 23a-10, 24a-12, 23a-3, 25b-11, 26a-12, 26b-4, 26b-12, 27a-2, 27a-4, 27a-5, 28b-13, 29a-7, 29a-8, 29b-7, 30a-3, 31a-5, 31b-9, 32a-11, 32b-1, 32b-3, 32a-6, 32b-13, 33b-4, 33b-7, 34a-13, 34b-6, 34b-7, 35a-9, 35a-11, 35a-12, 35b-1, 35b-2, 36a-11, 36b-1, 37a-9, 37b-12, 37b-13, 38a-8, 38a-9, 38a-10, 38a-11, 38b-1, 38b-3, 38b-11, 39a-10, 39b-2, 39b-3, 40a-8, 40a-13, 40b-1, 40b-3, 40b-4, 40b-12, 41a-1, 41a-6, 41a-7, 41a-11, 41a-13, 41b-1, 41b-3, 43a-1, 41b-1, 43b-2, 44b-6, 44b-7, 44b-8, 45a-6, 45a-7, 47a-10, 47b-13, 47b-7, 48b-7, 48b-8,

- 48b-10, 48b-11, 50a-13, 50b-3, 50b-4, 50b-5, 50b-8, 50b-9, 50b-11, 51a-3, 51a-9, 52a-5, 52b-6, 52b-10, 53a-9, 53b-4, 53b-13, 54a-13, 54b-9, 54b-12, 54b-8, 54b-9, 54b-11, 54b-12, 55b-6, 55b-7, 55b-8, 55b-9, 56a-4, 56a-5, 56a-6, 56a-8, 56a-9, 56b-5, 56b-8, 57a-1, 57a-7, 57a-12, 57a-13, 57b-1, 57b-7, 58a-2, 58b-5, 58b-7, 58b-8, 59a-8, 59a-12, 60b-4, 60b-9, 61a-1, 61a-3, 61a-11, 61a-12, 61b-2, 61b-13, 62a-10, 62a-11, 62b-7, 62b-11, 63a-5, 63a-7, 63a-9, 64a-3, 64a-4, 64a-7, 64a-8, 64a-10, 64a-13, 64b-1, 64b-2, 64b-5, 64b-8, 64b-9, 64a-1, 64a-8, 65a-2, 65a-6, 65a-10, 65a-11, 65a-12, 65b-2, 66a-8, 66a-12, 66b-4, 66b-5, 67a-2, 67a-4, 67b-2, 67b-4, 67b-3, 68b-5, 68b-11, 68b-12, 68b-13, 69a-4, 69a-5, 69b-4, 69b-5, 70b-8, 70b-9, 70b-11, 71a-2, 71b-11, 72a-1, 71b-12, 72a-13, 72b-1, 72b-6, 72b-13, 75b-2, 75b-3, 77b-2, 76b-8, 77a-1, 77b-10, 77b-11, 78a-3, 78b-1, 78b-7, 78b-9, 78b-13, 79a-9, 79a-11, 79b-13, 80b-9, 80b-13, 81b-4, 81b-5, 81b-6, 82b-9, 82b-12, 83a-12, 83a-4, 83a-6, 83b-3, 83b-6, 84b-6, 85a-7, 85a-7, 85a-10, 85b-6, 85b-7, 86b-12, 87a-1, 87a-7, 87a-13, 87b-1, 87b-6, 89a-5, 90a-13, 91b-5, 92b-2, 92b-3, 92b-4, 93a-13, 93b-11, 94a-8, 94a-10, 94b-2, 94b-9, 95b-9, 96a-12, 96b-13, 96b-7, 97a-4, 97a-11, 97b-2, 97b-5, 97b-6, 97b-7, 98a-5, 98a-13, 98a-11, 98b-1, 98a-7, 98a-10, 98b-5, 99b-1, 105b-1, 107a-9, 107a-3, 107b-9
b.-dur 41b-5, 54b-2, 63a-1, 85b-3, 95b-7, 95b-8, 105b-11
būd (F.) varlık 50b-2, 50b-4, 109b-10
b.-ı 2a-4, 109b-10
budag budak
b.-ı 63b-11
buhl (A.) cimrilik, pintilik 77a-5
b.-dın 28a-13
buḥtī (A.) uzun tüylü, çifte hörgüçlü deve (bkz. Açıklamalar)
b.-dür 46b-3
b.-si 22b-4
buğday buğday 15b-7
buḡa (A.) toprak, ülke
b.-ları 4b-12
būḡalemūn (F.) bulunduğu yerin rengine giren ve böcek yiyen sıçan büyüklüğünde bir hayvan; mec. düşüncesini, kanaatni ve işini sık sık değiştiren kimse 2a-2
būḡalemūnluk (F.T.) bukalemunluk 4b-1
būḡalamunlīg bukalemunluk
b.-ıdın 3b-3
bulag pınar 100b-8
bular bunlar 10a-7, 10a-11, 10b-9, 13a-12, 17b-7, 18a-11, 18a-12, 29b-7, 30b-842a-1, 56a-3, 65b-8, 68b-12, 75b-11
b.-dın 10b-2, 22b-2, 26a-5, 65b-5, 71a-6, 82a-12
b.-dur 60b-3
b.-ning 10a-11, 33b-9, 33b-11
b.-m 61a-13, 79a-1
b.-da 79a-2
b.-ga 10a-9, 10a-10, 17b-6, 29b-13, 21a-10, 34b-2
bulga- bulamak, bulaştırmak
b.-r 90b-5
b.-ma 104b-2
bulgağ karışıklık
b.-ıda 4b-3
bulğan- bulanmak, karışmak

- b.-gay* 89b-10
bulgat- bulandırmak
b.-ur 101b-4
bulut bulut 22b-4, 38b-7, 69a-11
b.-dur 69b-2
Burāk (A.) Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği binek 3a-1
burç (A.) kale; hisar çıkıntısı
b.-ıga 65a-13
būriyā (A.) iki yüzlülük 35b-2
būriyā (F.) hasır 40b-13, 93b-6
b.-nı 25b-6
b.-sı 109a-10
burūc (A.) kaleler, hisarlar; yıldız kümeleri
b.-ıdın 24b-4
burun önce 14b-12, 30a-12, 65b-13, 94b-4
burunğı önceki 29a-7
būstān (F.) bahçe, gül bahçesi
b.-ıda 3b-8
buş- zarar görmek, incinmek (bkz. Açıklamalar)
b.-ar 20a-3
bu traş- perişan olmak (bkz. Açıklamalar)
b.-ıp 29a-4
buyruğ emir, buyruk
b.-ın 63b-6
b.-dı 98a-2
buyur- buyurmak, emretmek
b.-gay 23b-11
b.-ay 108b-4
b.-up 24a-5
b.-guçıda 22b-9
buz- bozmak
b.-ar 15b-9
b.-gay 11a-6
b.-uptur 103a-1
b.-upturlar 37a-4
b.! 103b-5
b.-mağ 34a-4
b.-arda 12a-2
buza al- bozabilmek
b.-a a.-gay 15a-2
buzuğ bozuk, harabe
b.-ın 11a-4
buzuğluğ bozukluk, haraplık
b.-ıdın 8b-6
b.-ları 99a-8
buzuk 34a-9, 36b-13, 89b-8
buzul- bozulmak
b.-dı 15a-5
b.-gan 57a-4
būhtān (A.) yalan, iftira 94b-2
b.-ga 74b-7
b.-iga 46a-8
bū'l-aceb (A.) çok acayip, çok tuhaf, çok şaşılacak şey 58b-10
būldān (A.) memleketler, şehirler 24b-10
būlend-pervāz (A.) "yüksek uçan": iz-zet-i nefis, onur sahibi 69b-7
bū'l-heves (A.) çok hevesli 72b-13
būnyād (F.) asıl, esas, temel 65a-5
būrdbār (F.) uysal, ağırbaşlı, sabırlı, tahamüllü 82b-7
būrka (A.) peçe, yaşmak, yüzörtüsü 34b-6
b.-nı 34b-6
būrūdet (A.) soğukluk
b.-i 38b-12
būrünçek kadınların başlarına örttüklere bir çeşit örtü, baş örtüsü 31b-7
būt (F.) put
b.-lerin 39b-7
būt- bitmek, tükenmek, sonuna gelmek; iyileşmek, sağalmak; inanmak
b.-key 83b-8
b.-üp 68a-7

b.-mes 79a-13
b.! 104b-12
bütker- sonuna getirmek
b.! 103b-13
büt-perest (F.) puta tapan 35b-10, 62b-10
büt-perestlîğ (F.T.) puta tapınma 66b-10
bütûn bütün
b.-dür 43a-10
büzürg-vâr (F.) büyük, ulu, saygı değer (kimse) 45a-10, 98b-11

C

cādde (A.) cadde 15a-2, 85a-12
c.-dür 85a-3
c.-din 38a-1
c.-sining 37b-4
c.-side 39b-9
Ca'fer (A.) Özel ad.(bkz. Özel Adlar)
Ca'ferî (A.) şiiilerden İmam Ca'fer-i Sadık taraflısı olan 9b-7
cāh (A.) itibar, makam, orun, mevki 5a-1, 39b-6, 61b-5
c.-ı 76a-7
c.-idin 9b-6
cāhil (A.) cahil, bilgisiz 8b-3, 9b-4, 20b-1, 49a-5, 61b-8, 93a-10
c.-ni 91a-4
cāhilîk (A.T.) cahillik
c.-din 61b-9
cāl (F.) tuzak 21a-10
Cālūt (İbranice) Ben-i İsrail'e maslat olup Hz. Davud ile muharebe etmiş Cebabereden biri ki pek ziyade? iri ve uzun olduğundan imi cesamet-i bedende darb-ı mesel hükmüne geçmiştir.
C.-ka 74a-7
cām (F.) sırça, cam; kadeh 58b-2

c.-ı 35b-9
c.-ın 53a-7
c.-ını 36a-12
c.-idin 40b-2, 41b-13
Cām (F.) Horasan'da bir bölgenin adı 40b-6
Cāmî (F.) İran'ın XV. asırda yetişmiş büyük mutasavvıf ve şairi (bkz. Kişi Adları) 56a-2
cāmîc (A.) toplayan 67a-11
cān (F.) can, ruh 9a-12, 9b-1, 9b-5, 20b-10, 21a-6, 21b-3, 29b-4, 30a-1, 30b-13, 46a-8, 47b-5, 54a-1, 54a-4, 55a-8, 58b-1, 68a-4, 68b-7, 69a-5, 79b-13, 80a-11, 94a-5, 104b-10
c.-nı 16b-6, 69a-6
c.-ga 19b-1, 16b-7, 32a-9, 68a-4, 69a-6, 77b-13, 100b-13, 103a-7
c.-ing 68a-10
c.-ngnı 68a-10
c.-ı 8b-12, 59b-2, 79b-12
c.-ıdur 76a-10
c.-ın 64a-2
c.-ıga 9a-2, 9b-6, 10a-13, 15a-5, 16b-8, 17a-3, 21a-9, 76a-1, 99a-3
c.-idin 68b-13
c.-imga 69a-1
c.-larga 86a-6
cān-feşān (F.) can saçan 86a-10
cān-kāh (F.) can eritici; can, ruh tüketici 22a-1
cānib (A.) taraf, cihet, yan 97b-13
c.-ni 78a-4
c.-din 16b-11, 16b-12, 25b-10, 48b-5, 48b-9
c.-in 77a-8, 105a-9
c.-idin 9a-9, 33a-13, 48a-12
cānlîğ (F.T.) canlı
c.-lar 30a-8
cānsız (F.T.) cansız 59a-9

- cān-sipārlıg** (F.T.) canını teslim etme hali, canını feda etmeklik 30b-13
- cārī** (A.) cereyan eden, akan, geçen
cārī bol- geçmek
c. b.-gay 15a-5
- Cāru'llāh** (A.) Arapça yazan İranlı bilgin Zemahşeri 63b-5
- cāvid** (F.) ebedi, sonsuz 36b-2, 75b-2
c.-ga 85b-7
- cāvidānī** (F.) ebedi 36a-10
- cāyız** (A. *cā'iz*) işlenmesinde cevaz olan; olabilir, olur 77b-9, 97a-4
- cāzib** (A.) cezbeden, çeken; alımlı 52b-7
- cāzim** (A.) karar veren, kesen, kestirip atan 49b-5
- Cebbār** (A.) Allah
C.-dur 66b-4
- cebbārılıg** (A.T.) zorbalık
c.-ı 2a-7
- ceberūt** (A.) aşırı büyüklük; pek ziyade büyük 66b-4
c.-inūg 61b-6
- cebīn** (A.) alın
c.-idin 15b-2
- cedel** (A.) tartışma; mantık yoluyla tartışma ilmi (ilm-i cedel) 6b-6, 62b-9
- cedīdeyn** (A.) gece ve gündüz 6b-5
- cefā** (A.) cefa 4a-13, 19b-10, 28a-5, 32a-13, 47a-7, 67b-13, 68a-2, 94a-5, 103a-7
c.-sın 68b-12, 72a-11
c.-ları 68b-6
c.-lar 69a-1, 102b-6
- cefā-kār** (A.F.) cefa eden, eziyet eden 19b-7
- cefā-keş** (A.F.) cefa çeken, eziyete katlanan 47a-8, 68b-13, 69a-4
c.-ning 70b-3
c.-ke 72b-6
- cefā-pīşe** (A.F.) zalim, gaddar; sevilen, sevgili
c.-ler 47a-7
- cehd** (A.) çalışma, çabalama
cehd it- çalışmak
c. i.-ken 93a-11
- cehālet** (A.) cahillik 93b-2
- cehennem** (A.) cehennem 15a-12
c.-ga 19a-13, 74a-1
- cehl** (A.) cehalet, bilgisizlik 4b-10 33a-9, 49b-2, 93a-13
c.-ga 2a-5
c.-din 16a-4
c.-idin 84b-9
c.-idin 84b-9
- celā** (A.) göç, memlekettten ayrılma 38b-5, 95a-6, 102b-4
- celālī** (A.) Allah'a ait, tanrısal 56a-8
- celīs** (A.) birlikte oturan, arkadaş
c.-ingÁ 32b-1
- cell** (A.) büyük, ulu 81b-9
- cellād** (A.) cellat 16b-13, 30a-8
- cem^c** (A.) toplama 6b-9, 48b-7, 20b-7, 59a-12, 77a-9
cem^c ol- toplanmak, biraraya gelmek
c. o.-dı 92b-1
- cemā^cat** (A.) insan topluluğu 6b-5, 11a-13, 17a-5, 20a-10, 30a-3, 83a-11/12
c.-dur 99b-5
c.-durlar 17b-9
c.-idürler 18a-12
c.-dın 20a-11, 65a-10
- cemā^cat-ḥāne** (A.F.) topluluk evi
c.-sığa 36b-8
- cemāl** (A.) yüz güzelliği 19a-4, 57a-2, 60a-9, 79a-6
c.-i 32b-2, 58b-9, 60b-12, 61a-9
c.-ining 58b-12
c.-ığa 60a-3
c.-idin 57b-8
c.-ing 110a-7

- cemālī** (A.) hoş, sevimli, sevilir 32a-9
cemālsiz (A.T.) yüz güzelliği olmayan 79b-4
cemī (A.) cümle, bütün, hep 1b-3, 40b-7, 51b-2, 63a-13, 66b-13, 67a-9, 105b-6
cemī (A.) cemiyete ait, cemiyetle ilgili 18a-2, 47a-8, 50b-10
cemīyyet (A.) topluluk 8b-6, 24b-13, 32a-7
c.-i 8a-2, 14b-3, 77a-10
Cemşīd (F.) Özel ad (bkz. Kişi Adları) *C.-din* 35b-10
cenāb (A.) yüce, ulu kişi; hazret anlamında kullanılır 83a-4
c.-ı 42b-13
cenb (A.) yan, taraf *c.ide* 2a-1
cennet (A.) cennet 93b-13
c.-de 85a-13
c.-din 27b-12
cerāhat (A.) irin; yara 47a-2, 79b-8
c.-dur 79b-1
c.-ı 79a-13
c.-larını 68b-13
cet Hindistan'da aşağı görülen bir ırk adı (Jauta) 28b-9 (bkz. Açıklamalar)
cevāb (A.) cevap, yanıt 41a-12, 90a-9
c.-idin 47a-9
cevāhir (A.) cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar 17b-2, 67b-1
c.-ni 51a-12
cevāhirlig (A.T.) cevherli, elmaslı 72b-9
cevārih (A.) yaralayanlar 94b-12
cevf (A.) boşluk; iç, kalp *c.-ide* 73b-6
cevher (A.) maya, öz; cevher, elmas 17a-6, 54a-9
c.-dür 44b-6
c.-ni 71a-2
cevherī (A.) değerli taşlarla işlenmiş olan; değerli taş a ait olan 65a-1, 67b-1
cevr (A.) haksızlık, eza, cefa, eziyet, zulüm 72a-10
c.-idin 72a-12, 101a-7
ceza (A.) sabırsızlıkla sızlanma 57a-6
ceza (A.) ceza; (iyi veya kötü) azap 65b-2, 92b-7
c.-sı 67b-4, 67a-1
c.-sığa 94a-12
cezebāt (A.) cezbeler *c.-ı* 75a-5
cibāl (A.) dağlar 4a-8, 24b-11
Cibrīl (A.) Cebrail 8a-8
cidāl (A.) karşılıklı kavga, savaş *c.ga* 91b-6
cidd (A.) bir işi gerçekten çalışıp işleme; ciddilik 93a-11
ciger (F.) ciğer, bağır 100b-5, 100b-6
cihān (F.) dünya 7b-4, 7b-6, 25b-2, 45b-4, 93a-11, 71a-12
c.-da 3b-10
cihān-dār (F.) cihanı dünyayı tutan hükümdar *c.-largā* 7b-3
cihān-gerd (F.) dünyayı dolaşan 49b-3
cihān-gīr (F.) dünyayı zapteden 58a-12
cihān-tāb (F.) dünyaya sıcaklık ve ışık veren 7a-7
cihāt (A.) yönler *c.-ga* 29a-12
cihet (A.) yan, yön; sebep 25a-4
c.-din 79b-13
c.-idin 17a-10, 83b-1
cihetsiz (A.T.) sebepsiz 79b-9
cilā (A.) parlaklık 48b-5
cilve (A.) kırıma; tecelli, görünme 51b-4, 56a-13, 56b-9, 64b-2, 65b-1
c.-si 55b-3

cilve-gāh (A.F.) görünme yeri 56b-13, 86a-13
cilve-ger (A,F.) cilveci, cilve yapan 54a-9
cilve-nūmāy (A.F.) cilve gösteren, cilve yapan
c.-ı 34b-8
cimri (A.) soysuz, alçak; dilenci 103a-13
cins (A.) çeşit, türlü; soy 25b-8, 40b-9, 67a-13
c.-i 61b-12
c.-ining 72b-12
c.-in 104a-4
c.-iga 87a-4
c.-idin 103a-5
cism (A.) cisim, beden 76a-1, 100b-1
c.iga 80a-11
c.-ing 75a-12
c.-leri 13a-8
cismanī (A.) bedenle ilgili; ruhani 57b-1
c.-din 45b-7
civān-merd (F.) temiz, asil, cömert 49b-4
cöp uygun, yerinde < Mo.cöb (bkz.Açıklamalar) 19a-9, 22b-10
c.-dür 20a-4, 63a-7, 108a-7
c.-rek 101a-12
cūr (A.) açlık 29b-1, 90b-8
cūd (A.) cömertlik, elaçıklığı
c.-ga 45b-6
cul (A.) at elbsisesi, örtü
c.-ga 33b-8
culdu (F.) ödül; büyük bir kimseden gelen hediye, ihsan 30b-5
cuz (F.) bundan başka, diğer 71b-4, 71b-5
cüft (F.) çift; eş;; benzer 32a-11, 32b-6
cühhāl (A.) bilgisizler
c.-ga 20b-3
cühūd (A.) Yahudi 101b,2

cümle (A.) bütün
c.-din 17b-2, 58b-12
c.-si 10a-11
cümūdet (A.) ölü, cansız; cansızlık 99a-13
cünūn (A.) delirme, çıldırma; tas. ve ed.: aşkın galip gelmesi 4a-5, 52b-1
c.-ning 55b-11
cūr'a (A.) damla, yudum 35b,7, 40b-2, 100a-9, 100a-11, 100b-2
c.-m 100a-8
c.-lar 100b-1
cūr'a-keşlik (A.F.T.) içicilik 11b-3
cürm (A.) suç 26b-6, 78a-13, 85b-5, 92b-6
cüst ü cū(y) (F.) arayıp sorma; araştırma
c.-ida 49b-1
cüz (A.) parça, en küçük parça 81a-8, 84b-1
cüzvī (F.) (A.cüz'ī) parça; biraz, birkaç 46a-10, 62a-4

Ç

çābūk (F.) çabuk, seri, hafif
ç.-ler 95a-6
çadır çadır 100b-9
çağ zaman, çağ 52a-9
ç.-da 92b-6
ç.-dın 102b-1
ç.-ı 26b-13, 63b-11, 93a-3
ç.-ida 4b-2
çağlık gibi
ç.-dur 32b-2
çāh (F.) kuyu 15a-7, 19b-4, 102a-7
ç.-ıdın 26b-5
çāk (F.) yırtık, yarık 22a-8, 35b-12
çāk it- yırtmak
ç. i.-er 91b-7, 22a-8

- çāker** (F.) kul, köle, cariye 96a-2
çakın şimşek 75a-13, 82a-10, 82b-12, 101a-2
 ç.-*ıdın* 58b-6
çal- çalmak (çalgı aleti)
 ç.-*ğay* 21b-11
 ç.-*guçı* 22b-8
çap- vurmak, kesmek; sürmek; seğırtmek, (at) koşturmak
 ç.-*ıp* 30a-8, 95a-7
 ç.-*arda* 26b-11
 ç.-*mak* 11b-5, 49a-8
çapan eski, yamalı kaftan 25a-6, 36b-13, 89b-3, 93b-5
 ç.-*ı* 89b-4
çaşı hızlı, at ile hızlı gitme 11b-12 (bkz. Açıklamalar)
çapkın akın, hücum; yağma
 ç.-*ıdın* 38b-9
çāre (F.) çare, deva
 ç.-*m* 43a-8
çāre-sāzlıg (F.T.) çare buluculuk
 ç.-*ı* 2a-2
çāresiz (F.T.) çaresiz 96b-10
çarh (F.) gök, felek 2a-1, 7a-1, 27b-13, 32a-13, 51b-13, 34b-13
çārķab (F.) Turan krallarının özel elbisesi 70a-12 (bkz. Açıklamalar)
çārsū (F.) pazar, çarşı
 ç.-*sıning* 59a-8
çār-tāre (F.) bir çeşit kumaş (bkz. Açıklamalar) 70a-12
çāşnı (F.) çeşni, lezzet, tad
 ç.-*sıdın* 59a-10
çāvuş (F.) çavuş 56a-10
 ç.-*ı* 56b-6
çeğāne (F.) bir çeşit çalpara, çengi tefciği 22a-12
çemen (F.) çimen, çayırılık 28a-2
 ç.-*idür* 59a-9
 ç.-*ığa* 71b-2
çemen-ārā (F.) yeşilliği süsleyen 53b-12
çemen-der (F.) (bkz. Açıklamalar) eşek 28b-11
çenār (F.) çınar, çınar ağacı 69b-12
çenber A. daire, halka 28b-12
çenber-şāh (F.) çenber boynuzlu 31b-10 (bkz. Açıklamalar)
çeng (F.) kanuna benzeyen bir saz 22a-9
 ç.-*din* 22a-10
çerāg (F.) mum 100b-8
ç e r g e katar < Mo.çerge (bkz. Açıklamalar)
 ç.-*sige* 73b-13
çep (F.) sol; yanlış, falso 31b-6, 33a-1, 89b-1
çep ü rāst (F.) sağ ve sol 31b-6
çeşme (F.) çeşme
 ç.-*sining* 2b-12
 ç.-*İdür* 43b-9
çida- tahammül etmek < Mo.çida-
 ç.-*p durlar* 37a-6
 ç.-*sanġ* 68b-3
çık- çıkmak
 ç.-*ar* 87b-8, 95b-6, 100a-13
 ç.-*ıp dur* 41a-12
 ç.-*ıp durlar* 107a-5
 ç.-*kay* 38a-5
 ç.-*sanġ* 44a-7
 ç.-*ıp* 36b-6, 38a-1, 38a-8
 ç.-*kaç* 85a-8
 ç.-*kan* 16b-6, 24a-4, 49b, 6, 85a-6
 ç.-*kanlarını* 39b-1
 ç.-*mak* 51b-2, 56a-12
 ç.-*maġı* 20a-12
 ç.-*may dur* 40b-9
 ç.-*ma* 91b-8
 ç.-*may* 85a-7
 ç.-*masa* 9a-6

- çika dur-* çıka durmak
ç.-a durğan 16b-6
- çıkar-** çıkarmak
ç.-ur 21a-1, 22a-7, 79b-4
ç.-dı 10a-2, 47a-8, 52b-1
ç.-dılar 47a-6, 49a-11
ç.-ıp durlar 43b-3, 50b-8
ç.-gay 21b-9, 21b-10
ç.-gay 26b-8
ç.-sang 108a-12
ç.-sa 108a-11
ç.mak 23b-9
ç.-makdur 45b-7
ç.-mağay 15a-2
ç.! 110a-3
- çıkarıl-** çıkarılmak
ç.-sa 107a-9
- çın** doğru, gerçek 7b-12, 8a-12, 8a-13, 9b-1, 11b-3, 13a-11, 26a-9, 80b-5, 81a-8, 83b-11, 84a-4, 84a-11, 86a-11, 86b-5, 86b-10, 104b-1, 104b-4, 105a-5
ç.-dur 86b-4, 86b-12
ç.-nı 105a-4
ç.-ga 80b-10
ç.-da 105a-6
ç.-dın 87a-2, 87a-3, 105a-3
ç.-ları 26a-7
- çınlık** doğruluk, gerçeklik 84a-10
- çırman-** sarılmak, dolanmak (bkz. Açıklamalar)
ç.-gay sin 108b-6
- çirmandur-** dolandırmak
ç.-gay 51b-3
- çıyan** çıyan
ç.-lar 10a-12
- çiçek** çiçek 88a-4
- çiçen** akıllı; cesur, mağrur 63b-7 (bkz. Açıklamalar)
- çihre** (F.) yüz, surat, çehre
ç.-si 86a-9
ç.-leriga 10b-12
ç.-lerga 4a-5
- çihre-güşây** (F.) yüz açıcı, yüzünü açan
ç.-ı 3a-12
- çik-** çekmek
ç.-er 21b-7, 75b-10, 90a-12
ç.-ti 77a-3, 98a-8
ç.-seng 68a-1
ç.-se 78b-4
ç.-ip 13a-6, 30a-6,
ç.-ken 46b-8
ç.-erde 26b-10
ç.-erdin 42a-9
ç.-megil 75b-5
ç.-megen 99a-11
- çın** (F.) kıvrım, büküm 19b-8
- çinl** (F.) çini 87b-10
- Çinl** Çin ülkesine ait
Ç.-mü 89b-7
- çipin** sinek 93a-2
ç.-ning 101a-9
- çirik** asker, ordu 12a-13, 12b-12, 13b-2
- çirikçi** asker 25b-9 (bkz. Açıklamalar)
- çivli-** sayıklamak, saçma sapan konuşmak (bkz. Açıklamalar)
ç.-gen 23b-12
- çok** çok
ç.-dur 80b-8
- çökür** diken 68b-6, 83a-10
- çöm-** suya dalmak, batıp çıkmak (bkz. Açıklamalar)
ç.-üp durlar 42b-6
- çömür-** daldırmak
ç.-gen 55a-6
- çörge-** yanmak (bkz. Açıklamalar)
ç.-meydür 72b-1
- çövürtke** çekirge 13a-2
- çuğd** (F.) baykuş

ç.-ka 8b-8
çulga- sarmak, dolamak
 ç.-ma 104b-1
çū (F.) diği zaman, ne zaman ki; gibi;
 madem ki 14a-4, 15b-13, 77b-11, 84b-
 2, 86b-3, 92b-1, 94b-5, 110a-11
çüçek toprak kap < Mo. çögüçe (bkz.
 Açıklamalar) 87b-8
çüçük tatlı 3b-10, 14a-1, 47b-5, 80a-12,
 80b-1, 86a-5
 ç.-din 99a-3
 ç.-durur 5a-10
 ç.-müdü 24b-2
çūn (F.) zira, madem ki, çünkü 5b-5,
 5b-7, 5b-8, 5b-10, 12b-10, 13a-12,
 17a-9, 22a-12, 22b-1, 31a-9, 31b-9,
 35b-3, 39a-2, 41a-7, 43b-4, 47a-5,
 47a-7, 47b-13, 49a-11, 49b-5, 49a-12,
 52b-4, 52b-5, 52b-10, 53a-12, 53b-
 12, 59b-5, 59b-12, 71a-1, 71a-5, 75a-
 6, 80b-12, 86b-11 88a-13, 93b-13, ,
 96a-10, 96b-1, 102b-7, 105b-11,
 106a-12, 107b-7
çünkü (F.) çünkü, zira 38a-4, 104a-3
çürük çürük
 ç.-dür 41b-9

D

dābbe (A.) yük ve binek hayvanı 77a-10
dād (F.) adalet, doğruluk 72a-12
dādek (F.) halayık, cariyeye; yaşlı hizme-
 kār
 d.-dür 31a-6, 33b-7
 d.-ke 89b-9
 d.-leri 33b-10
 d.-din 31a-6
dād-ḥāh (F.) ham, adalet isteyen 4b-4,
 7a-13
dāfi (A.) defeden, savan, sauşturan

45b-11
dağālī (F.) hilekar 26a-6
dağallıg (F.T.) hilekârlık
 d.-ların 26a-4
dağal-lık (F.T.) hilekârlık 26a-8
dağı dahi, de 13b-11, 22a-8, 28a-8,
 34b-3, 47b-7, 50a-4, 53b-9, 63a-6,
 65b-5, 67a-1, 67a-6, 69a-4, 71a-8,
 75a-13, 79a-11, 81a-5, 81a-6, 89b-12,
 105b-9, 106b-9, 107a-7, 107b-3
dāḥil (A.) dahil, iç, içeri, içinde 30b-8,
 67a-13, 100a-9
 d.-dür 64b-11
dāḥl 9a-5
dāī (A.) dua eden, duacı 27a-2
daḳayık (A.) ince ve anlaşılması güç ve
 dikkate muhtac olan şeyler
 d.-dın 88a-12
daḳīk (A.) ince, nāzik 54a-13
dāll (A.) delālet eden gösteren, işaret
 eden 66b-12, 88b-2, 95b-8
 d.-dur 52a-5
dām (F.) tuzak, ağ 81b-13
 d.-ga 81b-12
 d.-ım 37a-10
damar damar 50b-8
dānā (F.) bilen, bilici 34a-10, 63b-7,
 84b-2, 93a-7, 103a-3, 105a-12
 d.-sı 83a-7
dāne tane, tohum; çekirdek 24b-1, 27a-
 8, 27b-11, 42a-9, 69b-3, 90a-8, 92b-
 10
 d.-ni 48b-6
 d.-si 24b-1, 27b-1, 28a-5
 d.-siga 81b-13
 d.-leri 96a-8
dāniş (F.) biliş, bilgi, ilim 93a-12
 d.-durur 89a-6
dāniş-ver (F.) alim, bilgin
 d.-īdür 76b-13

- dār** (F.) dar ağacı
d.-ga 26b-10, 51a-3, 80a-10
d.-ıga 65a-9
- darı-** (bir belaya) gelmek, rastlamak < Mo. dagari (bkz. Açıklamalar)
d.-gay 40a-8
- dār-ı bakā** (A.) ahret
d.b.-ga 81b-5
d. b.-ning 81b-7
- dār-ı fenā** (A.) dünya 96b-7
d.-nı 81b-6
- daruga** < Mo. daruga bekçi (bkz. Açıklamalar) 26b-1
- dārū'l-emān** (A.) korunulacak, sığınılacak yer
d.-ı 36b-8
- dārū'l-havādīs** (A.) havadis yeri, haber yeri
d.-dür 81b-2
- dārū's-salṭana** (A.) saltanat yeri, İstanbul
d.-sıdın 45a-8
- dāstān** (F.) destan, hikaye
d.-ı 103a-8
- daş taş**
d.-ıdın 87b-8
- dāv** (F.) satranç, dama, tavla gibi oyunlarda tutulan sra, nöbet oyunda sürülen para 58a-5
- da'vī** (A.) dava, şikāyet, iddia 11b-10, 13a-11, 15a-12, 18b-1, 18b-5, 18b-7, 18b-9, 37a-1, 37a-2, 65b-2, 65b-7, 65b-10
d.-ga 61b-13, 66a-8
d.-de 18b-6
d.-si 65a-12, 75b-12, 81a-12, 84b-5
d.-leri 11b-6, 65b-10
d.-leriğa 37b,7
- dāyim** (A. da'im) devamlı, sürekli 56a-6, 68a-12, 86a-1
- dāyimā** (A. da'imā) devamlı, sürekli 87b-3
- dāyire** (A. da'ire) çenber, sınır içi
d.-si 28b-11
d.-sıdın 31a-10
- de'b** (A.) ādet, usul, tarz
d.-i 7a-4
d.-i 15a-6, 69b-3
- debir-istān** (F.) kalem odası, büro 19b-6
- deccāl** (A.) kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı Mesih 78b-11
- def** (A.) itme, savma, giderme, ortadan kaldırma 10a-11, 41b-6, 86a-9, 87b-6, 97a-1
d.-i 10a-11, 30a-1, 64b-12
d.-ıga 11b-9, 67a-8
- defīne** (A.) define
d.-si 9b-5
- defter** (A.) dikilmiş kağıt mecmuası
d.-idin 2b-3
- dehr** (A.) dünya; zaman, devir 2a-2, 2a-7, 3b-3, 10a-4, 36a-7, 69a-1, 71b-1, 72a-12
- delālet** (A.) yol gösterme, kılavuzluk; iz işaret 9b-2
- delīl** (A.) şahit, belge, tanık 52a-6, 52a-8, 62a-12, 87a-12, 92a-6, 92a-10
d.-i 74b-6
d.-dür 99a-9, 89a-8
- delk** (F.) eski elbise, yamalı dilenci hırkası; dervişlerin giydiği eski aba ve yırtık cübbe 89b-2
- dellā'** (A.) tellal, satılacak şeyi satan; alıcı ile satıcı arasında vāsita olan kimse 25b-10
- dem** (F.) an, vakit; soluk, nefes 23a-11, 23b-1, 36a-7, 43b5, 50b-6, 55a-10,

- 59b-11, 61a-2, 98b-1, 99b-7, 102b-10, 105a-11, 105b-1, 105b-3, 107b-12
d.-dür 105b1, 105b-3
d.-i 16b-9, 22b-3, 74b-4
dem ur- konuşmak
d. u.-dı 51a-1
d. u.-madı 47a-4
dem (A.) kan 55a-10, 96a-11
dem-ā-dem (F.) her zaman, sık sık 68b-10, 87b-7
demān (F.) hiddetli, kükremiş; zorlu; ekseriya fil aslan gibi hayvanlara sıfat olarak getirilir 51b-11
dem-sāz (F.) arkadaş, dost, sırdaş 32a-13
d. s.-ı 93a-12
denī (A.) alçak, rezil, soysuz 88a-4, d.-din 18b-11
der (F.) kapı 49b-5, 50a-3
derbān (F.) kapıcı
d.-ı 63b-13
derd derd, gam, keder 21b-3, 21b-6, 27a-6, 32a-12, 58b-1, 58b-3, 58b-6, 59a-1, 68a-3, 72a-11, 74b-3, 77b-3, 99a-4
d.-i 79a-2
d.-in 108b-3
d.-leri 18b-4
derd-keş (F.) derd çeken
d.-ler 58b-2
derdlıg (F.) dertli 100b-8
derd-mendāne (F.) dertli, kaygılı
d.-rak 21b-7
derd-mendlıg (F.) dertlilik
d.-ı 56a-1
derd-nāk (F.) dertli, kaygılı, tasalı
d.-i 55b-9
derdsiz (F.T.) dertsiz 101a-12
derecāt (A.) dereceler
d.-ı 53a-10
dergāh (F.) tekke 14a-8, 66b-5
d.-ıdın 81b-13
derhem (F.) karışık, karmakarışık, muzdarip 11b-8
derk (A.) anlama, kavrama
derk it- anlamak
d. i.-iptür 5a-6
derkü'l-efsel (A.) cehennemin en dibi
d.-ga 66a-2
dermān (F.) 40b-4
dernā turna 35a-5
ders (A.) ders 16a-3
dervīş (F.) 35b-2, 36b-4, 36b-12, 37a-9
d.-ning 44a-1
d.-ler 12a-2, 36b-2
dervīş-veş (F.) derviş gibi 7b-2, 34b-10
deryā (F.) deniz 13b-11, 13b-12, 14a-4, 82b-8, 93a-8, 99a-12
d.-ga 50b-5
d.-ler 52a-4
d.-sının 54a-10
d.-sıda 72b-9
d.-sıga 42b-6, 100a-11
d.-dın 42a-2
deryāça (F.T.) deniz kadar, deniz gibi 9a-10
derz (A.) kuru duvarın taşları arasına harç doldurup tasviye etme 105b-12
dest (F.) el 4a-5, 47b-8, 85a-9, 107a-4
destār (F.) sarık, tülbent 11a-8, 11b-8, 35a-3, 108b-6, 109a-2
d.-dın 108b-12, 108b-13
d.-ı 16a-4, 31b-7, 35b-7
dest-bürd (F.) kuvvet, üstünlük, zafer
d.-idin 36a-1
dest-gīr (F.) elinden tutan, yardımcı 83b-8, 96b-9

- d.-dür 98a-12
dest-gîrlık (F.T.)
 d.-ke 98a-7
destür (F.) izin, ruhsat 43a-13
dest-yâr (F.) yardımcı, arka 11a-3, 24a-6
dest-yârsız (F.T.) yardımsız, arkasız 24a-7
deşt (F.) bozkır, çöl, kır, ova 24b-12, 27b-2, 28b-2, 30a-8, 49b-5, 73a-9
devâ (A.) deva, ilaç 16b-7, 61b-5
devâm (A.) daim olma, bir halde bulunma; sürme; sebat
 d.-ığa 40a-7
devâsız (F.T.) ilaçsız, devasız 32a-5
devlet (A.) baht, büyük, zenginlik, büyük rütbe ve mevki; hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış siyasi topluluk 12a-5, 12a-8, 32a-7, 35a-2, 36a-11, 85a-13, 107a-3
 n.-ning 8a-5
 d.-ka 38a-10, 47b-6
 d.-i 49a-3
 d.-in 36b-1
 d.-ığa 49a-4, 81b-3, 96b-8
devlet-h'vah (A.F.) devlet isteyen
 d.-ı 7b-11
devlet-mend (A.F.) devletli
 d.-ka 35a-3
devr (A.) devir 36a-8, 72a-12
 d.-de 64b-1, 70b-9
devrân (A.) dünya, felek, zaman, talih, kader 3b-3, 5a-7, 67b-2, 67b-3, 71b-2, 72b-2, 73a,4
 d.-da 67b-2
devre 5A.) dönme, dönüş; bir şeyin etrafı, kenarı; birkaç yıldan meydana gelen zaman süresi, dönem
 d.,sin 106a-6
devvâr (A.) devreden, çok dönen, 98b-4
 d.-ga 57a-7
 d.-dın 32b-1
devvârlık (A.T.) dönme hali 7b-7
dey (F.) güneş yılının onuncu ayı 38b-8
deyr (A.) manastır, kilise; İnsanlık âlemi, bu dünya; mec. meyhane 35b-11, 58a-6, 93a-5
 d.-ga 22a-4
 d.-de 35b-6, 35b-12
 d.- S1.4a-3
 d.-ide 36a-6
di- demek, söylemek
 d.-y 24a-8
 d.-rsin 18b-11
 d.-r 9b-1, 24b-5, 26a-5, 42b-2, 42b-3, 66a-4, 75b-10
 d.-rler 57a-12, 70a-3, 70a-4
 d.-ding 67b-10
 d.-di 28b-8, 39a-4, 42b-13, 43a-4, 43a-6, 43a-7, 50b-13, 60b-13, 61a-3, 98a-3, 108a-6, 108a-9, 108a-10, 108a-11, 108a-13, 108b-1, 108b-2, 108b-3, 108b-4,
 d.-pdür 6a-7, 10b-4, 24b-1, 41a-7, 43a-7, 44b-10, 105b-1
 d.-pdürler 13b-11, 50a-5, 50a-6, 60b-5, 79b-12, 83a-2, 83a-4, 83a-5, 99b-4, 104b-7
 d.-gey 63b-3, 108b-3
 d.-gey mü 82a-6
 d.-geyler 94a-9, 98b-3
 d.-gil 104b-8
 d.-! 70a-9, 70a-10
 d.-sem 72b-4,
 d.-senğ 42a-3, 91a-3, 70a-12
 d.-se 2b-13, 9a-8, 9a-9, 9a-13, 9b-1, 12b-7, 14a-12, 25b-9, 30a-1, 30a-8, 61b-1, 72b-10, 75b-5, 98b-3, 9b-11, 99b-12, 105a-6, 108a-13
 d.-seler 54b-2

- d.-p* 8b-1, 25b-5, 26b-10, 31a-6, 63b-2, 86b-4, 88a-13, 98a-1, 98a-2, 98a-3
d.-geç 84a-3
d.-gen 6a-8, 12b-12, 15a-8, 12b-11, 23b-12, 23b-13, 42b-1, 42b-2, 63a-1, 70a-5, 85a-1, 103b-9, 101b-11, 108a-4
d.-genge 64a-1
d.-gendin 84b-13, 87a-10
d.-geni 30b-5, 35a-7
d.-rgeçedür 61a-11
d.-güçi 7b-12, 23b-3, 84a-5, 88b-13, 89a-3,
d.-güçisin 104b-3
d.-gülük 86b-10, 105a-5
d.-mek 3a-1, 20b-6, 29a-6, 63a-3, 63a-4, 79a-1, 90b-1, 90b-11, 90b-12, 90b-13, 105a-4
d.-mekke 89a-1
d.-mekdin 94a-7
d.-megi 8a-13, 89b-13, 90a-1, 101a-8
d.-mekleri 11b-3
d.-mey 29a-1
d.-mes 17a-10, 19b-3, 20b-7, 51a-7, 69b-7, 70a-3, 86b-10, 87b-9, 88b-10, 90a-11, 96b-4, 97b-9, 105a-4, 104a-5, 109b-13
d.-megey 29a-9, 29a-10, 42a-12, 103a-12
d.-megeyler 15b-2,
d.-megeyin 37a-10
d.-me 86b-11, 100b-12, 102a-10, 104a-4, 109a-3
d.-megen 9a-13, 9b-1
d.-memegi 90a-1
diye al- diyebilmek
d. a.- mas 51a-7
dībā (F.) renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş, canfes kumaş 89b-1
d.-da 93b-8
d.-sıdur 72b-12
dihkān (F.) köylü 27a-8, 27a-11, 27a-13, 28a-6
d.-nıṅ 27b-11
d.-ga 92b-9
dihkanlık (F.T.) köylülük 27a-8, 28a-8
dik gibi 6a-10, 7b-10, 10a-3, 10a-8, 11a-9, 11a-11, 12b-5, 13a-2, 15a-4, 19a-11, 19b-4, 21a-13, 21b-1, 23a-3, 23a-4, 23b-12, 26b-3, 26b-6, 29b-1, 29b-2, 29b-2, 29b-4, 28a-10, 29b-2, 29b-4, 29b-12, 34a-7, 35b-5, 35b-6, 36a-5, 36a-6, 39a-2, 46a-4, 46a-5, 46a-12, 46a-13, 46b-6, 55b-7, 56b-2, 61a-9, 65b-8, 68a-12, 68b-1, 70b-5, 72b-1, 73a-5, 73a-7, 73a-9, 73a-10, 73b-6, 73b-7, 74a-8, 78b-12, 78b-13, 80b-5, 81b-3, 82b-6, 85b-2, 87a-5, 92b-4, 98a-3, 98b-8, 102b-4, 104b-4, 106b-2, 106b-3, 106b-7, 108b-2, 108b-10, 109a-10, 109a-12, 109a-13
d.-dür 23b-11, 24a-10, 35b-2, 62a-9, 79b-6, 89a-9
d.-ni 90a-2, 90a-3
d.-ke 66a-11, 93b-7, 109b-3, 109b-5
d.-din 83b-12
dikḳat (A.) dikkat 5b-11, 14b-7, 17b-13
dikḳat-lık (A.T.) dikkatli 34a-11
dil-cuyluk (F.T.) gönül çekicilik
dil-firīb (F.) gönül aldatan, alımlı
d.-īdür 23a-8
dil-ḥāh (F.) gönül isteği, gönül dileği 53a-6
dil-keş (F.) gönül çekici 21a-6, 22a-6
dil-pesend (F.) gönlün bğendiği, gönle hoş gelen 4a-12, 17a-8, 64a-9
d.-dür 92b-5, 80a-12
d.-rak 67a-9, 92b-5
dil-pezir (F.) gönüle hoş gelen, gönlün

- beğendiği 80a-4, 95a-11
 d.-dür 87a-4
dimāğ (A.) beyin, akıl, şuur
 d.-ka 64a-10
 d.-ıma 5a-1
 d.-ı 19b-8, 84a-7
 d.-ıda 84a-7
 d.-ıdın 38a-5
dīn (A.) din 8a-12, 13b-10, 15a-10, 16a-6, 22a-4, 28b-4, 33a-7, 55a-13, 77a-10, 78a-6, 100a-11
 d.-i 77a-10
 d.-ini 15b-10
 d.-idin 101b-2
 d.-leri 11b-4, 33a-5
 d.-leriga 33a-7
dīnī (A.) dinle ilgili olan 14b-2
diraḥşende (F.) ışıldayan, parlayan, nurlu, ışıklı 55a-1, 55a-12
direm (F.) akçe, para, gümüş para; balık kılçığı 15b-5, 29b-4, 30b-9, 41a-5, 47a-8, 47a-13, 69b-10, 77a-13, 78a-1, 101a-1, 109a-5
 d.-ni 5a-4, 47b-1
 d.-ga 47a-13
 b.-din 87b-8
direng (F.) bekleme; gecikme; tutma 46a-10
dirīg (F.) esirgeme; önleme, menetme 62a-7
dīv (F.) dev, şeytan, cin 19b-13, 29b-8, 34a-2, 34a-4, 35a-13, 89b-5, 103a-11
dīvān (A.) şiir mecmuası, divan
 d.-ları 17a-13
dīvāne (F.) deli; budala, alık 52b-10
 d.-si 53a-1, 52b-8, 59b-7
 d.-leridin 55b-12, 70a-13
divār (F.) duvar
 d.-ın 95b-6
 d.-ı 38b-6
dīv-āyīn (F.) dev gibi 34a-2
dīv-girdār (F.) dev gibi hareket eden 55b-7
dīv-sīret (F.A.) şeytan, cin yaratılışı 33b-2
diyānet (A.) din; dindarlık duygusu 15b-1
dost dost 54a-1, 75a-7, 101a-7, 102a-10, 102a-11, 102b-11
 d.-nı 102b-11
 d.-ga 86b-4
 d.-ka 37a-9
 d.-dın 44a-8, 76b-1, 103a-4
 d.-ları 66b-7, 104b-6
 d.-larını 74a-2
 dost tut- dost edinmek
 d.- t.-ma 102b-4
dostluğ (F.T.) dostluk
 d.-larıda 68a-10
 d.-lar 77b-6
 d.-dur 44a-12, 47b-11, 48b-4, 48b-12
 d.-ı 49a-2
duʿā (A.) 5b-13, 7a-3, 16b-6, 48a-9, 59b-11, 61a-1, 61a-2, 61a-3, 61a-5, 67b-8, 92a-12
 d.-ga 61a-1
 d.-dın 59b-11
 d.-sı 7a-9, 7a-12, 60b-9
 d.-sıdur 12a-3
 d.-sığa 7a-2, 48a-8
duʿā-gūy (A.F.) dua eden, duacı 8a-3
dūḡār (F.) tutulmuş, yakalanmış 23a-10
dūd (F.) duman, tütün 21b-10
 d.-ı 38a-5
 d.-ıga 81a-12
 d.-ıdın 53b-7
dūdek-terāşlıg (F.T.) düdüğün yapıldığı kamışı oyma, yontma, düzeltme
 d.-dın 102a-6

- dūn** (A.) aşağı, aşağılık; alçak, soysuz kimse
d.-lar 44b-5
- dūnluk** (A.T.) aşağılık, bayağılık 4a-13
- dur-** yardımcı eylem
d.-gan 16b-7
- durur** -dır/dir (krş. -dur/-dür, -tur/-tür) 10b-2, 10b-3s 32a-8, 41b-5, 60a-1, 78a-2, 81a-289a-6, 89b-2, 89a-7, 90a-1395b-7105a-6
- dūṣāb** (F.) üzüm ve hurma pekmezi; pekmez
d.-ı 28a-1
- dūzah** (F.) cehennem 14b-12, 19a-13, 26b-2, 26b-3, 53b-7, 81a-12, 92a-13, *d.-ga* 65b-3
d.-ka 11b-11
d.-dın 27a-3
- dūzah-sirişt** (F.) cehennem huylu 103a-11
- dūkkān** (F.) dükkan
d.-nı 35a-12
d.-ıda 27b-7
d.-ıdın 70b-9
d.-larda 6b-8
- dükke** (A.) yerle bir olmak mec. yok olmak (?)
- dūnyā** dünya 36a-12, 39b-5, 51b-3, 58a-8, 81b-12, 85a-5, 93a-2, 107b-11
n.-nung 107a-2
d.-m 109a-12
d.-ga 15b-10, 78a-5
d.-da 7b-12, 27a-2, 48b-13, 108a-5
d.-durur 81a-2
- dürc** (A.) kutu, kutucuk; sandık, cevahir kutusu
d.-idin 100a-13
- dürr** (A.) inci 3a-9, 25a-5, 28a-5, 84a-4, 104b-5, 108b-10
d.-ga 84a-13
d.-ler 6a-11, 83a-5
d.-lerni 100a-13
d.-lering̃ ni 104a-7
dürr-i s_emin kıymetli inci
d.-ni 91a-7
- dürr** (A.) inci
d.-ī 71b-6
- dürresiz** (A.F.) incisiz 69a-12
- dürr-i ṣāh-vār** (F.) padişaha layık iri inci 49a-9
- dürūd** (F.) dua, medih; selam 2b-7
- dürüst** (F.) dürüst, doğru, tam 41b-12, 43b-2, 43b-4, 43b-5, 53b-11
- dürüşt-gūy** (F.) kaba, sert konuşan 16b-11, 23a-3
- dürüştluk** (F.T.) kabalık, sertlik
d.-ta 19b-11
- düşmān** (F.) düşman 68a-10, 37a-8, 44a-7
- düşmen** (F.) düşman 77b-6, 77b-7, 78a-7, 86a-10, 86b-5, 91a-1, 91a-3, 101a-7, 101b-5, 102a-10, 102a-11103a-3, 105a-9
d.-dür 97b-3
d.-ni 76b-1
d.-ga 47b-13, 76b-9
d.-dın 102b-9, 103b-3
d.-i 11b-9, 12a-5, 86b-8, 94a-12
d.-idür 104b-7
d.-in 102b-3
- düşmen** (F.) (bir) düşman
d.-īdür 85b-13
- düşmenlik** (F.T.) düşmanlık
d.-ka 103b-1
- düşvār** (F.) güç, zor 77b-12
d.-dur 21a-12
- düşvārlıg̃** (F.T.) güçlük, zorluk 106b-1
d.-ı 7b-13

E

- ebed** (A.) sonu olmayan gelecek zaman
67a-8
- ebleh** (A.) akılsız, ahmak, bön 65a-7
- ebnā** (A.) oğullar 48a-5
- ebnā-yı cins** (A.) insanlar
e.-din 48a-5
- ebr** (F.) bulut 6a-6, 6a-9, 69a-10
- ebr-i sir-āb** (F.) suya kanmış bulut 7a-6
- Ebu'l-gāzī** Harezmi Şıban Özbek han-
larından hükümdar Ebu'l-gazi Bahadır
Han 7b-5
- ebyāt** (A.) beyitler
e.-in 63b-4
- ecel** (A.) ecel 10b-2, 28b-2, 33b-7
- ecnās** (A.) cinsler, türler, çeşitler 25a-6
e.-in 83a-13
- eczā** (A.) parçalar, kısımlar
e.-sın 73a-9
- edā** (A.) yerine getirme 20a-7, 20b-11,
21a-8, 31a-1, 54a-2,, 56a-6, 68a,5,
78b-2
e.-sı 17a-7, 17b-5, 18a-2, 18a-10, 21a-
6, 39a-2
e.-sınıḡ 59a-6
e.-sın 3b-1, 17b-7
e.-sıḡa 18a-1
e.-sıda 58b-3, 59a-4, 88a-10
edā kıl- yerine getirmek
e. k.-gay 20b-11
- edeb** (A.) iyi terbiye, zariflik, naziklik
20a-1, 37a-8, 48a-8, 48b-4, 48b-6,
48b-9 49b-3, 49b-8, 50a-1, 91b-9,
92a-2, 91b-7
e.-dür 57b-4, 98a-6
e.-din 48b-3
- ednā** (A.) çok alçak 10b-2, 18a-12, 18b-
11
e.-ları 18b-11
- edyān** (A.) dinler 15a-10
- ef'al** (A.) işler, ameller 5b-9, 6a-1, 8b-
13, 13b-11, 37a-12, 37b-8, 61b-4,
63a-10, 64a-8, 64b-9, 64b-11
e.-din 27a-4, 37b-1
e.-ining 5b-8, 64a-7
e.-in 5a-4, 37b-6
e.-iḡa 38a-7
- efḡār** (F.) yaralı, yaralanmış 47a-3
- ef'ī** (A.) engerek yılanı 10a-11
- eflāk** (A.) felekler, gökler; talihler, ka-
derler 3a-2, 24b-9
e.-çe 7b-4
- efsāne** (F.) efsane, asılsız hikaye, boş
söz 24b-4, 59a-13
e.-si 102b-12
e.-lerde 80b-6
e.-İdür 73b-11
- efsāne-güzār** (F.) efsane geçen, efsane
söyleyen 24b-11
- efsāne-perdāz** (F.) masal uyduran, ya-
zan
e.-ları 57b-10
- efsār** (F.) yular 33b-8
- efser** (F.) taç 71b-7
- efsūn** (F.) efsun, büyü 33a-4
- efsūs** (F.) yazık, eyvah gibi bir tessür
edatı 96a-13
- efyūnī** (F.) afyon tiryakisi 89a-3
- eger** (F.) eğer 8b-11, 8b-12, 8b-13, 9a-
1, 10b-5, 12b-3...21b-4, 22b-1, 22b-
7...36b-10, 39a-6, 41a-8, 48b-9, 48b-
12...54b-6, 51b-6, 51b-7...73a-
12,73b-4, 74a-5, vd.
- egerçi** (F.) her ne kadar, ise de 10a-3,
48a-3, 51a-7, 58a-10, 62a-10, 63a,8,
63a-11, 69b-1, 70a-1, 81a-4, 99b-1,
100a-6, 100a-7, 104b-13, 109b-11
- ehl** (A.) maharetli, usta, yetenekli; sahip;
bir görüşün taraftarı; bir yerde oturan

- 7b-3, 18a-1, 24a-9, 40b-5, 45a-9, 4b-11, 56a-5, 56b-9, 72a-4, 81b-6, 85a-2, 110a-9, 105b-1, 107b-6
- e.-i* 4a-2, 4a-7, 6a-10, 7a-7, 10a-6, 14a-7, 18a-11, 19b-6, 21b-3, 23a-5, 23b-6, 24b-10, 26a-6, 26b-2, 26b-3, 27a-12, 29b-1, 35b-4, 36a-8, 36b-13, 41b-10, 42b-5, 43b-2, 46a-6, 51a-8, 51a-9, 57b-13, 58b-1, 61b-11, 62b-3, 64b-3, 66b-13, 67b-3, 70a-2, 70b-11, 72b-2, 73a-6, 87b-1, 92b-11, 93b-13, 97b-12, 101b-8, 103a-8, 103a-9
- e.-idürler* 61a-12, 61a-13, 101b-8
- e.-ining* 17b-11, 18a-7, 21b-6, 21b-9, 37a-1, 37a-5, 38a-8, 56b-6, 57b-9, 62b-6, 74b-1, 74b-4, 78b-8, 89a-12
- e.-in* 56b-12, 91b-7, 95b-3
- e.-ini* 22b-1
- e.-iga* 1b-4, 21b-7, 21b-12, 26b-6, 32a-2, 48b-6, 55a-11, 57a-13, 62b-12, 70a-1, 75b-3, 85b-1, 88b-3, 95a-10, 95a-11, 99a-13, 101b-7
- e.-gudur* 69b-3
- e.-ide* 20b-8, 37a-1, 58a-2, 71b-7
- e.-idin* 5a-2, 5a-7, 6b-5, 13b-2, 16a-11, 69a-5, 69b-5, 78b-5, 99a-9
- ehādīs-** (A.) Hz. Muhammed'in sözleri 14b-8
- ehakk** (A.) daha layık, müstehak 9b-12
- ehl-i dil** A.F.) gönül ehli
- e.-ler* 79a-8
- ehlu'llāh** (A.) dindar 17b-6, 22a-4, 23b-13, 97a-9
- ejdehā** (F.) büyük yılan
- e.-yīdür* 55a-9
- ekābir** (A.) rütbece büyük olanlar, devlet ricali 4b-6, 93a-12, 97a-4
- e.-din* 48a-6, 73a-1
- ekālīm** (A.) iklimler 24b-10
- ekber** (A.) daha (en, pek) büyük 57a-6
- Ekremü'l-ekremīn** (A.) Cenab-ı Hak 70b-7
- ekserī** (A.) çok defa, çoğu 23a-2
- elbette** (A.) mutlaka, eninde sonunda 107b-2
- elem** (A.) elem, üzüntü 46a-12, 62a-2, 76a-1
- e.-dür* 77a-7
- e.-i* 15b-8
- elemsiz** (A.T.) üzüntüsüz, kedersiz 36a-3
- el-fakīrū'l-hakīr** (A.) fakir ve hakir 3a-12
- elfāz** (A.) kelimeler, sözler 57b-13, 59a-9
- el-firāk** (A.) ayrılma, ayrılık sözü 82a-2
- elhān** (A.) nağmeler, ezgiler 46a-8
- e.-ı* 21a-6, 63b-3
- el-kışsa** (A.) sözün kıtası 4b-1
- elyak** (A.) daha layık, çok yakışır
- e.-dur* 9b-12
- emānet** (A.) emanet 19a-1, 101a-1
- emāret** (A.) emirlik, beylik, prenslik 4b-3
- emel** (A.) emel, arzu, istek 30a-6
- emīn** (A.) emin 3a-5, 6a-13, 19a-2, 98a-9
- Emīr Ḥusrev-i Dehlevī** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 17b-12
- E.-dür* 57b-12
- emīrū'l-müəminīn** A.) müminlerin emiri, Hz. Muhammed'in halifesi 17a-12, 54a-11
- emmāre** (A.) emreden, emredici 37b-9
- emniyyet** (A.) eminlik, korkusuzluk 8b-7, 6a-9
- e.-ka* 103b-5
- e.-i* 8a-2
- emr** (A.) buyruk, iş 2a-13, 22b-10, 66b-

- 10, 67a-3, 67a-4, 67a-5
e.-ga 30b-6
e.-de 43a-10
e.-din 50a-5
e.-in 12a-7
e.-ini 98b,2
e.-iga 54b-10, 63b-6, 64b-10, 75b-9
emrāz (A.) illetler, hastalıklar
e.-inīng 63a-2, 63a-3
emṣāl (A.) kıssalar, destanlar 5b-10
emvāc (A.) dalgalar
e.-ı 24b-12
en‘ām (A.) at, deve, koyun, sığır gibi hayvanlar 29a-13
e.-ga 44b-5
enāniyyet (A.) bencillik, kendini beğenme 20a-11, 36b-5, 37b-4, 74b-5, 97b-6
e.-leri 28b-11
enār (F.) nar 24a-13
enbār-keṣ (F.) gübre taşıyan 84b-6
enbiyā (A.) peygamberler 34b-4, 60a-10, 65b-2, 67a-5, 73b-13, 107a-12
encüm (A.) yıldızlar 24b-9, 28a-6, 60a-7
encümen (F.) cemiyet, meclis 3b-8
e.-ni 94a-11
e.-de 51a-5, 99b-4
e.-i 58a-1, 95a-4
e.-iga 69b-5
endām (F.) vücut, beden; biçim; cisim 19b-11, 38a-7, 48a-13, 98b-13
Endegānī (F.) Endegan’lı [Endegān Se-merkand ve Çin arasındaki şehrin adı] 63b-3
ender (F.) -de, içinde 57a-2
endīṣe (F.) düşünce 8b-12, 13b-9, 33a-4
e.-ga 82b-11
e.-sidin 91a-1
e.-leri 26a-5, 68b-11
endūh (F.) gam, keder, tasa 14b-7
endūhte (F.) kazanmış; kazanılmış; biriktirilmiş 46a-11
enfās (A.) nefesler, soluklar; nebi ve veli gibi büyüklerin irşad edici duaları
e.-ı 2b-11
e.-ıdın 34b-4
enhār (A.) nehirler, ırmaklar 13b-12
e.-ga 13b-13
enīs (A.) dost, arkadaş
e.-ning 32a-13
enker (A.) en çirkin, en fena 21a-13
enkerü’l-eṣvāt (A.) seslerin en çirkinini 63b-3
enṣārī (A.) Ensar’dan olan kimse [*En-sar*: Medine’deki ‘Evs’ ve ‘Herzec’ kabilelerine mensup. Hicretten sonra Hz. Muhammed’e din uğrunda yardımcı olan kimseler] 14a-13
enva‘ (A.) çeşitler, türler 16a-8, 82b-12
Enverī Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-5
er (F.) eger 78b-1
ercmend (F.) saygın, itibarlı, seçkin 4a-2, 17a-7, 39b-2, 49b-3
erfa‘ (A.) daha (en, pek) yüksek, yüce 53a-10
erḡanūn (F.) org 22a-4
erkān (A.) esaslar, destekler, direkler
e.-dur 14b-1
ervāh (A.) canlar, hayatın cevherleri
e.-ıdın 65b-2
erzāl (A.) alçaklar, soysuzlar, yüz­süzler 4a-6, 28a-10, 93a-12
e.-i 28b-6
erzānī (F.) ucuzluk; layık görülme 79a-11
esās (A.) asıl, temel
e.-ın 37a-4
esbāb (A.) sebepler 10b-10, 42b-5

- e.-ı* 96a-11, 106b-12, 107b,2, 107b-11
e.-ıdur 106b-2
e.-ınınġ 105b-10
e.-ın 41b-6, 56a-12, 96b-10, 107b,4
e.-ını 106b-3
e.-ıga 32a-10
esedu'llāhū'l-gālib (A.) galib olan Allah'ın arslanı 54a-11
esefā (A.) evvah, yazık
e.-sı 57a-6
eşer (A.) iz, alamet, nişan 24a-5, 50a-13, 52b-13, 54a-6, 59b-9, 60a-8, 83a-10, 95b-12
e.-dür 99a-13
e.-im 61a-10
eşersiz (A.T.) izsiz, belirtisiz 38b-12
e.-dür 5a-8
Eşîr Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-5
esîr (A.) esir, tutsak 56b-12, 69a-2
e.-leri 56b-8
esirge- korumak, sakınmak
e.-p 25a-7
eşnā (A.) ara, aralık; vakit, sıra
e.-sıda 33a-14, 52b-9
eşnāf (A.) cinsler, çeşitler
e.-ı 80b-8
esrār (A.) sırlar 3a-5, 17a-13, 17b-2, 17b-4, 44b-13
e.-ıga 17b-9
espek-bāzlıġ (F.T.) küçük atla oynama 33b-4
eş'ar (A.) şüirler
e.-ı 57b-13
e.-ları 58b-5
eşcār (A.) ağaçlar 38b-10, 45a-4, 45a-5
e.-ınınġ 27b-13
eşi'a (A.) aydınlıklar, ışıklar
e.-sı 55a-9
eşk (F.) göz yaşı 56b-7, 95a-1
e.-i 79a-7, 95b-6
eşkāl (A.) şekiller, biçimler
e.-i 63a-10
eşrāf (A.) ileri gelenler
e.-nı 4b-6
eşyā (A.) eşya 24a-12
eţfāl (A.) çocuklar 4a-6, 6b-2, 7a-1, 19b-7, 19b-10, 19b-12, 52b-2, 52b-4, 96a-2
e.-ga 20a-3
e.-leri 45a-13
eţibbā (A.) doktorlar 16b-2
etkīyā (A.) Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler 3b-13
et-tahīyyetü'd-du'a (A.) dua etme;"Allah ömür versin" deme 60b-6
eţvār (A.) tavırlar
e.-da 65a-4
e.-ı 23b-2 97a-5
e.ıga 98b-13
e.-ıda 26a-11
e.-ıdın 48a-11
etrāk (A.) Türkler 6b-13
evān (A.) zaman, çağ
e.-ınınġ 3b-2
evāyil (A.evā'il) önceler, başlangıçlar, ilk zamanlar
e.-ide 38b-3
evbāş (A.) terbiyesiz, aşağısız (kimse), ayak takımı 6b-9, 28a-10
evc (A.7 yüce, yüksek, göğün en yüksek noktası
e.-i 17a-12
evkāf (A.) vakıflar 11a-4
evkāt (A.) zamanlar, çağlar 8ob-9
e.-ı 35b-4
evlā (A.) daha iyi, daha üstün 18b-12
evlād (A.) çocuklar, nesil
e.-ın 73b-13
e.-ıdın 102b-5
evlī (A.) daha iyi, daha üstün 8b-2, 10a-

7, 21a-4, 21a-5, 33b-6, 82b-3, 88b-1
e.-dür 104a-1, 10b-3
e. durur 105b-6
evliyā (A.) veliler, erenler 16a-13, 17b-6, 34b-4, 60b-6, 67a-6, 97a-4, 107a-12
e.-dın 60b-11
evliyāʿullāh (A.) ermiş, aziz, veli, mübarek 12b-9
evrād (A.) okunması adet olan dini dualar
e.-ida 35a-5
evrāk (A.) yapraklar, kağıtlar
e.-ka 63a-12
e.-ı 93a-3
e.-ın 60a-7, 73b-2
evşāf (A.) vasıflar, nitelikler
e.-ga 94a-10
evsaṭ (A.) birşeyin ortası, ortadaki
e.-ları 18b-12
evvel (A.) önce, ilk önce 24a-1, 32b-11, 98a-7, 98a-9
evvelīn (A.) evvel gelen insanlar, eski zaman adamları 2a-3
evvelīn vü āhirīn (A.) eskiler ve yeniler 2a-4
evvelgı (A.T.) önceki 5b-8, 6a-1, 6a-2, 18a-9, 17a-5, 37a-12, 38a-8, 38a-9, 57a-11, 63a-9, 65a-3, 105b-13
ey ey 39a-4, 39a-5, 98a-9
eyle- etmek, eylemek
e.-r 20b-8, 79b-5, 92a-10
e.-dim 5a-1, 28a-8, 47b-9, 50a-3
e.-p dür 88b-12
e.! 37a-10, 37a-11, 40b-4, 51a-12, 78a-3, 85a-10, 92a-2, 105b-2
e.-p 3a-8, 52a-10, 78a-2, 78a-13, 94b-6, 94a-10
e.-ben 26a-12, 94a-11
e.-mek 2b-2, 12a-12, 20a-7, 78a-2,

94a-5
e.-geli 90a-5
e.-mes 88a-3, 88b-12
e.-megey 76a-5
e.-memek 94b-1
eyle öyle 9b-7, 53a-3, 74b,10
eyvān (F.) büyük sofa
e.-ı 16a-5
e.-ın 46-6
eyyām (A.) günler, gündüzler
e.-ı 95b-3
e.-ida 3b-11, 94b-7
Eyyūb (A.) sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrailoğulları peygamberlerinden biri, Kuran'da adı geçmektedir. 46b-7, 72b,4 (bkz. Kişi Adları)
ezā (A.) eziyet, can yakma 28b,7
ezel (A.) başlangıcı olmaayn geçmiş zaman, öncesizlik 42b-1

F

fāhīse (A.) ahlaksız kadın; ayıp, kaba-hat, günah 88a-6
fahreddin-i ʿırākī Özel ad (bkz. Kişi Adları)
fahrū'l-milleti ve'd-din (A.) milletin ve dinin iftihar 58a-3
fāʿil (A.) işleyen, yapan
f.-i 47b-11
f.-iga 107b-10
faḳat (A.) yalnız, ancak, lakin 18a-13
faḳīh (A.) din üstadı; zeki, anlayışlı kim-se
f.-ler 15a-13
f.-ī 15a-13
fākihe (A.) yemiş, meyve 54b-12
faḳīr (A.) yoksul 26a-13, 41b-1, 64b-5
f.-ning 5b-4
f.-ga 41a-13

- fakr** (A.) (Tas.) dervişlik (bkz. Açıklamalar) 7b-2, 7b-3, 35b-1, 36b-7, 37a-8, 37a-11, 49a-4
f.-ga 14a-9, 103b-5
- fakr-endîş** (A.F.) yoksulluk düşünen
f.-ning 44a-2
- fânî** (A.) ölümlü 36a-10, 108b-13
f.-dür 75b-3
f.-lerni 74b-13
- fânî-veş** (A.F.) ölümlü gibi
f.-ler 58b-2
- fâriğ** (A.) vazgeçmiş, çekilmiş, rahat; boş 44a-2, 93b-5, 93b-7, 107a-3, 108b-13
- fark** (A.) fark, ayrılık, başkalık; başın tepesi 76b-1, 93a-6
f.-dur 101b-11
f.-ın 74a-7
f.-ığa 31b-8
- Fârsî** (A.) Farsça 17b-2
- farṭ** (A.) aşırı, aşırılık, taşkınlık
f.-ıdın 73b-9, 93a-13
- farz** (A.) farz, gerekli, kesin emir 3b-1, 28b-7, 53a-8, 106a-8, 106a-10
- farz-ı ‘ayn** (A.) Allah’ın her müslümanın yerine getirmesi gereken emri 94b-1
- fâsık** (A.) günah işleyen, kötülük eden, fesatçı 8b-3, 8b-13, 11a-6, S1-11a-12, 23a-2, 55b-2, 76b-13, 85a-13, 89a-2, 91b-11
f.-î 15b-4
f.-dur 21a-11
f.-dın 101a-9
- fâsîd** (A.) kötü, yanlış, bozuk 29b-12, 30a-1, 34b-11, 39a-7, 65a-12, 84b-8, 102a-8, 103a-6
- faşîh** (A.) güzel, düzgün ve açık konuşan; iyi söz söyleme yeteneğinde olan (kimse) 80a-4, 84a-8
- f.-rak* 84a-11
- faşl** (A.) bölüm 7b-9, 8a-6, 8b-3, 9b-11, S1-10b-4, S1-11a-12, 12b-1, 12b-11, 13b-5, 14a-5, 14b-1, 15a-13, 16a-1, 16b-2, 17a-4, 18b-13, 19b-6, 20a-7, 20b-9, 21a-7, 21b-2, 23a-12, 23b-6, 24a-9, 24b-10, 25b-2, 25b-12, 26a-6, 26b-1, 27a-8, 28b-8, 28a-10, 29a-10, 30a-2, 30b-10, 32a-4, 34b-8, 35b-4, 36b-2
f.-dur 6a-2
- fâş** (F.) meydana çıkarma, açığa vurma 83a-2, 90a-5, 92a-2, 104a-10
fâş kıl- açıklamak
f. k.-urda 94a-13
fâş ol- açığa çıkmak
f. o.-ur 38a-13
- fâyide** (A. fâ’ide) yarar, kazanç 24a-5, 34b-3, 76a-5
f.-si 43b-13, 44a-9
f.-sidin 50a-1
- fâyidelîğ** (A.T.) yararlı 103b-8
- fâyik** (A. fâ’ik) manevi olarak üstün olan 62a-13
- fazâyih** (A.) utanmazlar, reziller; kötüler, çirkinler
f.-idin 37b-8
- fazl** (A.) üstünlük, iyilik; fazilet, erdem 81b-10
- fedâ** (A.) feda etme, gözden çıkarma 9a-11, 20b-10, 21a-6, 21b-3, 21b-5, 31a-1, 54a-1, 64a-1, 69a-6, 68a-4
f.-ları 68b-5
- fedâke** (A.) feda olsun 3a-1
- fehîm** (A.) anlama, anlayış 5b-12, 13a-4, 21b-10
f.-i 20a-2
- felc** (A.) felç, inme 19a-9
- felek** (A.) gökyüzü, sema 24b-4, 33b-6, 36a-3, 36a-4, 57a-7, 83a-4,

- f.-ni* 71a-3
f.-din 3b-9, 18b-2, 45a-11
felek-i a^czām (A.) dokuzuncu kat gök; dünya; talih
f.-ça 107b-12
fenā (A.) yok olma; kötü 3b-7, S1-4a-3, 36a-12, 36b-1, 36b-4, 36b-8, 37a-8, 37a-11, 37a-10, 53a-13, 62b-11, 62b-12, 64b-13
f.-dın 64b-12
f.-sıda 58a-6
f.-sıdur 50a-8
fen(n) (A.) ilim, sanat, hüner; çeşit, tür 34a-7, 91a-3
f.-i 84b-9
f.-ide 16b-2, 16b-10, 93b-2
ferāg (A.) vazgeçme, dinlenme 6b-13
f.-dur 22b-2
ferāg-ı bāl (A.) gönül rahatı 44a-11
ferāgat (A.) vazgeçme, elçekme 42a-9, 46a-10, 109a-10
f.-ı 25a-8, 45a-1
f.-ın 99a-10
ferah-āmīz (A. F.) rahatlığa karışmış, gönül açıklığıyla karışmış 44a-11
ferāset (A.) anlayışlılık, çabuk seziş 76b-2
f.-dın 14b-3
f.-idin 14b-7
ferc (A.) aralık, yarık, çatlak 106a-5
ferec (A.) gam, tasa ve sıkıntıdan kurtulma; keder ve darlıktan sonra gelen sevinç; zafer 45b-13
Ferhād (F.) Ferhad ü Şirin hikayesinin erkek kahramanı
F.-dur 55b-10
ferhunde (F.) mübarek, mutlu, kutlu, uğurlu 2b-10
ferīd (A.) tek, eşsiz 17b-13
Ferīdūn lakabı Ferruh olan Pişdadilerin altıncı hükümdarı, zenginliğiyle tanınır 36b-13 (bkz. Kişi Adları)
ferih (A.) sevinçli, neşeli; mutlu, memnun 88a-9
fermān (F.) buyruk, emir 14b-2, 30a-3
f.-ıda 6a-4
fermān-ber-dār (F.) fermana uyan 68b-12
f.-de 54b-7
fersūde (F.) yıpranmış, eskimiş, perişan 6a-13
ferş (A.) döşeme, yaygı 8b-10, 105b-11, 106a-2, 106a-12, 107a-7, 107a-9, 107a-11
f.-ka 107b-9
f.-i 107a-13
f.-iga 107b-1
fertūt (F.) pek ihtiyar, kocamış, bunak 31b-2
fertütluğ (F.T.) ihtiyarlık, bunaklık
f.-ıdın 95b-13
feryād (F.) feryat 46a-9, 72a-13, 74b-7
feryād-res (F.) feryat edenin imdadına yetişen 26b-2
ferzāne (F.) bilge, filozof 101a-13
ferzend (F.) oğul, çocuk 28a-6, 28a-7, 65b-12, 71b-10, 98a-9
f.-i 87a-4
f.-in 110a-7
fesād (A.) bozukluk 34a-4, 92b-8, 99b-5
f.-dur 100b-2
f.-ı 76a-8
f.-ga 37b-9, 76a-9
feşāhat (A.) sözün açık seçik olması 79b-5, 84a-9
fesāne (F.) asılsız hikaye, masal 38b-
f.-si 85b-6
feseka (A.) günah işleyenler, sapkınlar 88a-5

- feth** (A.) fetih 12a-11
- fettāh** (A.) zafer kazanmış, üstün gelmiş;
fetheden, açan
f.-ıdur 45b-13
- fetvā** (A.) fetva 15b-8
f.-da 15b-13
fetvā tüz- fetva vermek
f. t.-er 15b-8
- fevākih** (A.) yemişler, meyveler 28a-2, 45a-12
f.-i 28a-1
- fevākihlığ** (A.T.) yemişli, meyveli 72b-8
- fevāyid** (A.fevā'id) faydalar, kazançlar 5b-10
f.-ning 5b-7
f.-i 40a-11
- feyz** (A.) feyiz, bereket, bolluk 40a-13,
f.-i 14a-9, 17a-7
f.-iga 98b-11
- feyz-āsār** (A.) feyz eserli 98b-12
- feza** (A.) korkma, bağırıp çağırma;
ümitsizlik; dayanamama 56b-9, 56b-13, 57a-6
- fezā** (A.) feza, uzay
f.-sıda 58a-1
- fırça** fırça 106a-1
f.-lar 106a-3, 106a-4, 106a-9
f.-larga 106a-13
- fışk** (A.) Hak yolundan çıkma, Allah'a isyan 8b,5, 10b-6, 11b-11, 20b-12, 34a-1, 85b-1, 85b,4, 85b-10, 91b-12, 100a-5
f.-nı 16a-8
- fıtra** (A.) yaradılış; mizac, huy
f.-ka 71b-5
- figān** (A.) ızdırıp ile bağırıp çağırma, inleme 46a-9, 72a-12
- fı'l** (A.) iş, amel 44b-7, 9b-12
f.-de 63a-8
- f.-i* 8b-2, 38a-12, 77b,1, 84b-9
f.-ining 77b-3
f.-idin 101b-3
f.-lerin 33a,2
- fıl** (A.) fil 66a-9
- fı'l-hakıka** (A.) gerçekte 22b-7, 61b,9, 62b-5, 67a-12, 107b-2
- fı'l-hāl** (A.) hemen, şimdi 82b-4
- fıkr** (A.) fikir
f.-i 109b-6
- fırāk** (A.) ayrılık, ayrılma 46a-11, 57a-10
- Fır'avn** (A.) eskiden Mısır hükümdarlarına verilen ad; Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği mısır hükümdarı 9b,7, 53b-9, 65b-7
- fırāvānlığ** (F.T.) bolluk, fazlalık
f.-ı 59a-1
- fırdevs** (A.) cennet; bostan, bahçe
- Fireng** (A.) Avrupa
F.-geçe 64a-2
- Firengi** (F.) Avrupalı
F.-si 62b-3
- fırīb** (F.) aldatıcı; aldatma 78a-7
f.-de 33a-11
f.-idin 5b-3
- fırifte** (F.) aldatılmış, kandırılmış, aldanmış 47b-11
f.-si 20a-9, 55b-8
- fırışte** (F.) melek 93a-4
- fırūze** (F.) gök renkli; firuze taşı 91a-10
- fitne** (A.) bela, fitne, sıkıntı 23a-10, 33a-3, 67a-8
f.-din 22a-8
f.-si 65b-5
- fitne-engiz** (A.F.) fesat koparın, fesat, çıkaran 3b-3
- fitnelik** A.T.) ara bozuculuk, fesatlık 51b-13

fitrāk (F.) atın terkisi
f.-ige 30b-1
fukahā (A.) dinin üstadları 14b,9
fukarā (A.) yoksullar 6a-11, 7a-3, 11a-4, 12a-3, 27b-8, 28a-1, 25a-10
f.-ning 3a-11
f.-ga 7a-4
fūlān (A.) herhangi biri, belirsiz birşey
 57a-12
f.-ga 57a-12
fuzūlluk (A.T.) lüzumsuzluk 54b-6
fücūr (A.) iştret, günahkarlık 10b-6
fürūzende (F.) yanıcı, yakıcı; parlatan, aydınlatan 55a-8
fūsūn (F.) sihir, büyü 79b-3
fūsūn-ger (F.) büyülü, sihirli 20b-13, 79b-3
fūsūn-perdāz (A.) büyüleyen 26a-11
fūsūn-sāz (F.) büyüleyici 33a-11
fütūh (A.) zafer, üstünlük 69b-5
fütūr (A.) zayıflık, bezginlik, usanç 33a-7, 34b-7
f.-idin 42a-11, 67b,3
fütüvvet (A.) soy temizliği, mertlik, yiğitlik, cömertlik 70b-2
füzūn (F.) fazla, çok 91a-13

G

gabāvet (A.) anlayışsızlık, bönlük, kalın kafalılık 61b-10
gaddār (A.) zulm eden, hain, merhametsiz 2a-8, 15b-5, 51b-13
g.-ning 55b-6
g.-ga 57a-7
gaddārliġ (A.T.) gaddarlık, hayinlik, kıyıcılık 34a-3
gadr (A.) vefasızlık; zulüm, merhametsizlik 33a-4, 33b-2, 34a-4
gadr-kīş (A.F.) zulm eden, haksızlık

yapan 25b-3
gaffārliġ (A.T.) affedicilik 54a-7
gāfil (A.) gafil 30a-9, 49b-2, 6eb,12, 80b-10, 102b-10
g.īdür 24a-12
gafllet (A.) gafllet, dalgınlık 24b-8, 34a-1, 65b-6, 81b-3, 103b-10
g.-dür 61a-6
g.-din 35a-5
g.-dedür 80b-7
g.-idin 37b-4
gafllet-girdār (A.F.) gafllete düşme hali
g.-rak 65b-6
Gafūr (A.) bağışlayan [Allah] 36a-9
gāh (F.) ara sıra, bazı 3b-7, 3b-8, 3b,12, 3b-13, 4a-2, S1-4a-3, 4a-4, 4a-5, 4a-7, 4a-8, 4a-9, 4a-10, 4a-11, 4b-3, 4b-4, 4b-5, 4b-7, 4b-8, 4b-10, 4b-11
gāhī (F.) arada bir, bazen 18b-5, 20b-4, 108a-10
gālib (A.) galip 7b-1
galat (A.) yanlış, yanılma 19a-11, 22b-5, 78a-7
galat-taksim (A.) yanlış bölünmüş 24a-11
galebe (A.) galip gelme, yenme, üstünlük 10b-1
galebet (A.) üstünlükler, galiplikler 75a-5
g.-idin 60a-10
gālib (A.) üstün gelen, yenen 18a-3, 54a-11, 85b-13, 91a-1, 102b-2, 102b-9, 105a-10
gam (A.) gam, keder, üzüntü 12a-10, 21b-5, 32a-12, 37a-7, 46a-11, 62a-2, 79b-10, 109a-2
g.-dın 48a-7
g.-ı 15b-7, 109a-5
g.-in 29a-1, 109a-7
g.-ını 7b-12, 32b-1

- gam yi-* gam çekmek
g. y.-me 86a-10
- gam-nāk** (A.F.) gamlı, tasalı, kaygılı
 32b-1
- gamsız** (A.T.) gamsız 36a-4, 73b,8
- gam-zedā** (A.F.) gamı, kederi yok eden, gideren 21b-3
- ganī** (A.) zengin, varlıklı 17a-5, 26a-13, 50a-3, 76b-13, 77a-5, 77a-11, 87a-12, 87a-13, 93b-2, 92a-11
g.-ga 89b-3
- ganīmet** (A.) emeksiz kazanç; düşmandan alınan mal 77b-13, 81b-7, 92b-12, 95A,12, 103b-5
g.-dür 81b-6
- ganī-zāde** (A.F.) zengin oğlu 93a-12
- garābet** (A.) gariplik, tuhaflik
g.-din 24b-11
- garāyib** (A.garā'ib) tuhaf, şaşılacak şeyler 3a-12
g.-idin 98b-10
g.-iga 98b-11
- garāz** (A.) hedef, gaye, amaç 86b,2
g.-ı 16a-1, 35a-2, 58b-4, 86a-11, 88a-6
- garāz-āmīz** (A.F.) geçimsiz, huysuz, kötü, bencil 35a-6
- garīb** (A.) kimsesiz, zavallı; yabancı; tuhaf, şaşılacak 2a-13, 4a-7, 4a-11, 26b-13, 38a-2, 58b-10, 65b-7
- garībistān** (A.F.) gariplikler ülkesi
g.-ida 102b-5
- garīb-zāde** (A.F.) garipten doğmuş
g.-ler 28b-8
- garīk** (A.) suya gark olmuş, batmış
g.-ı 55b-6
- garq** (A.) gark olma, batma
g.-dur 101b-12
garq it- gark etmek, boğmak
g. i.-keli 99b-6
- garq-āb** (A.F.) suya batan, batmış olan; boğulmuş
g.-idin 98a-8
g.-larıda 98a-12
- gassāl** (A.) ölü yakayan
g.-dın 29b-4
- gaş** (A.gaşy) kendinden geçme, bayılma
 21a-6
- gavgā** (F.) kavga, dövüş 16a-3, 57b-13
g.-sı 6b-2, 59a-7
g.-sıda 49a-7
g.-sıdın 74a-13
- gavvāş** (A.) dalgıç 17b-3
- gāyet** (A.) nihayet, uç, son; çok fazla
 54b-5, 102b-9
g.-i 46a-6, 46a-13, 61a-10
g.-kaça 65a-5
- gāyetlīg** (F.A.) nihayetsizlik, sonsuzluk
g.-ı 58b-13
- gāyetsiz** (A.T.) nihayetsiz, sonsuz 52a-7, 58b-10
- gāyib** (A.gā'ib) görünmeyen, yok olan, kayıp 50b-1, 97b-1
- gayr** (A.) gayrı, -den başka; özge, başka, diğer, yabancı 8a-9, 24a-2, 25b-7, 25b-8, 40b-8, 57b-1, 77a-13, 94a-5, 109b-9
g.-iga 43b-3
- gayret** (A.) çalışma, çabalama; kıskanma; birşeye tecavüz edildiğini görmekten doğan temiz duygu 32a-3, 50b-7, 61b-8
- gayrı** (A.) başka, diğer 50a-7
g.-ını 50a-9
g.-ga 51b-2
- gāzab** (A.) hiddet, öfke 66a-1, 74a-8, 76b-9
g.-dın 19b-8
- gāzabiyet** (A.) kızgınlık, öfke 74b-5
- gāzāle** (A.) dişi geyik 89b-7

gazanfer (A.) iri arslan

g.-i 57b-11

gāze (F.) düzgün, allık 33b-5

gazve (A.) akın, savaş; din düşmanı
üzerine olan sefer, saldırı

g.-side 40b-11

gedā(y) (F.) dilenci, yoksul 2a-1, 3a-11, 25b-2, 27b-6, 29b-12, 44a-4, 44a-5, 55b-2, 92b-13

g.-durlar 22b-7

g.-ga 36a-11, 96b-4

g.-dın 87a-12, 101a-1

g.-lar 29a-10

gedālīg (F.T.) dilencilik, yoksulluk
93b-6

g.-iga 35b-12

gedā-şīvelik (F.T.) dilencilik 44a-12

gedā-zāde (F.) dilenci oğlu, dilenciden
doğmuş 93a-11

geh (F.) arasıra, bazı 4ü-13

gehl (F.) bazen, arasıra 3b-9

genc (F.) hazine 20a-7, 43b-5, 46b-8,
69b-12

g.-i 36b-13

g.-iga 79a-6

g.-leri 69b-13

ger (F.) eğer 2b-5, 10b-2, 21a-7, 25b-11, 26a-13, 53a-4, 54a-9, 69a-5, 76b-5, 75b-6, 82a-13, 91b-4, 92a-10, 92b-2, 96b-1, 109a-5

gerçi (F.) gerçi, her ne kadar 11a-6,
36a-3, 44a-5, 60a-1

gerdān (F.) dönen, devreden 3b-3

gerdūn (F.) dönen, devreden; felek,
dünya 4a-13, 75a-11

g.-ga 7b-7

g.-dın 75b-5

germ-rev (F.) hızla akan, boşanan

g.-leridin 56a-11

gešt (F.) gezme, dolaşma

g.-i 6b-9

gevher (F.) elmas 37b-12, 49a-9, 49a-12, 49b-1, 49b-9, 50a-1, 50b-5, 91a-8

g.-ī 104b-5

g.-īdür 55a-2, 71b-7

g.-ni 91a-6, 104b-4

g.-i 17a-11, 54a-10, 69a-9

g.-in 10a-2

g.-lerni 108b-10

gevhersiz (F.T.) elması olmayan 69a-12

gezek (F.) meze, garnitür 10b-9

gezend (F.) zarar, ziyan; elem, keder
45b-11

gıcek (F.kıcek) bir tür çalgı (bkz.
Açıklamalar) 22a-7

gılzet (A.) kalınlık, kabalık, sertlik

g.-i 19b-9

g.-iga 36b-5

g.-idin 82b-10

gınā (A.) zenginlik, bılluk; usanç,
bıkkınlık 3b-8, 44a-9, 45b-5, 103b-5

g.-sıdın 77b-2

gınçı kaçmasın diye atın ve köpeğin
boynuna bağlanan ağaç (bkz.
Açıklamalar)

g.-ısı 101a-11

gıışş (A.) karışıklık, hile 34b-10

g.-dın 65a-1

gıışşlık (A.T.) karışıklık; hilekarlık, hay-
inlik 3b-11, 64b-13

gıybet (A.) arkasından söyleme,
çekiştirme, dedikodu yapma 89a-3

g.-leri 33a-12

gızā (A.) yiyip içilen şeyler 109a-4

g.-dın 21b-2

g.-sı 7a-5, 21a-11

gile-mendlīg (F.T.) şikayetçilik 31a-3

girān-cānlık (F.T.) ağır canlılık, ağır
kanlılık 73a-6

gird-i yezd (F. ?) anlam verilemedi
(bkz. Açıklamalar) 31b-8

girdāb (F.) ssuların girdiği , çukurlaştığı
yer, çevrinti, burgaç; tehlikeli yer 100a-
12

girdār (F.) meşguliyet, iş; adet, tarz,
yürüyüş 64b-1

giriŧār (F.) tutulmuş, yakalanmış 19b-
9, 26b-4, 32a-6, 38b,4, 45b,13, 63b-
9, 63b-10, 63b-12, 68b-11, 89a-2,
90b-8,

g.-dur 85b-12, 109b-3

g.-ga 46b-1

g.-ı 46b-10, 55b-4

g.-ıdur 97b,6

giriĥ (F.) düğüm, bağ 42b-2

giriĥ-güşā(y) (F.) düğüm çözücü
g.-ı 17b-13

ġīsū (F.) omuza dökülen saç, uzun saç,
kahkül
g.-sı 3a-6

ġonçe (F.) gonca, tomurcuk, açılmamış
çiçek 78b-18, 80a-6
ġ.-side 71b-3

ġubār (A.) toz 86b-7
ġ.-ıdın 3a-3

ġül (A.) hortlak, şeytan 34a-4

ġül (F.) ahmak, bön 34a-5

ġulū (F.) (A.ġulūvv) haddini aşma,
taşkınlık, hücum, saldırış 6b-6

ġūnā-ġūn (F.) türlü türlü 28a-2

ġūnā-ġūnluġ (F.T.) renkli, alacalı 3b-4
ġūr (F.) mezar, kabir

g.-ge 77a-2

ġurbet (A.) gurbet 99a-11
g.-ka 4a-7

g.-de 4a-11

ġurebā (A.) garipler, zavallılar 27b-9

ġurūr (A.) gurur 84b-7
g.-ıdın 85b-6, 86a-10

ġuşsa (A.) keder, tasa, kaygı 53a-1

ġüşe (F.) köşe, bucak
g.-din 100b-6

ġūyā (F.) 18b-7, 44b,8, 79b-13

ġūyā ki (F.) sanki, ġüya 81a-13

ġūyiyā (F.) ġüya, sanki 70b-12

ġūdāz (F.) eriten; erime, yanma 64b-13,
74b-6, 98b-7

g.-ga 58b-7

g.-ınunġ 59a-2

g.-ıga 49b-3

ġüft (F.) söz, lakırdı 31a-3

ġüft u ġū(y) (F.) dedikodu
g.-ıda 7a-9
, 49b-1

ġüftār (F.) söz 80a-9, 88a-10
g.-dın 108b-13

g.-ı 57b-13, 84a-8

g.-ları 58b-3, 58b-4

ġüher (F.) gevherin muhaffefi 91b-3

ġül (F.) ġül 47b-9, 52a-2, 59a-10, 68b-
7, 68b-8, 70b-5, 89b-4, 93a-4
g.-ge 84a-12

g.-dın 86a-9

g.-i 70b-10, 71a-13, 99a-5

g.-ıdın 71a-12

g.-leri 47b-12

g.-lerining 79a-4, 94b-9

g.-ler 6a-10, 47b-13, 83a-6

ġülāb (F.) ġül suyu 10b-8, 89a-9

ġülāc (F.) ince bisküvi, kaġıt helva 93b-
4
g.-ıdın 44a-3

ġül-berg (F.) ġül yapraġı
g.-lerin 60a-8

ġül-būn (F.) ġül kökü, ġül biten yer
78b-13

ġül-ġandī (F.) ġül tatlısı
g.-dür 21a-1

ġül-ġūne (F.) kadınların kullandıkları

gül renkli düzgün 31b-1, 89b-7
gülistān (F.) gül bahçesi 1b-8, 55b-12
g.-dın 41b-3
g.-ınınġ 17a-4
g.-idin 79a-4
gül-‘izārī (F.) gül yanaklı, al yanaklı olan 46b-9
gölşen (F.) gül bahçesi 3a-3, 95a-3
g.-dın 47b-12
g.-i 60a-7, 71a-12
g.-ininġ 94b-8
g.-ide 47b-12, 50a-1
g.-idin 70b-10
gümān (F.) zan, sanma 35b-3, 59a-12, 60b-5, 87a-10
g.-dın 26a-9
g.-ıġa 47b-6
gümān kıl- sanmak, şüphelenmek
g. k.-ur sin 109b-2
gümrah (F.) yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış
g.-lar 51a-10
günāh (F.) günah 26b-3, 31a-12
g.-dur 81a-4
g.-ın 81a-8
güneh-kār (F.) günah işleyen 9a-8, 17a-12
g.-dur 17a-1
g.-ġa 26b-7
g.-sin 68a-2
g.-lar 27a-3
günehsiz (F.T.) günahsız, suçsuz 30a-5
g.-ler 19b-8
gürbüz (F.) tedbirli; anlayışlı; kahraman 78b-2
gürīz (F.) kaçma; kaçın, kaçan 96b-9
gürizān (F.) kaçan 16a-7
gürūh (F.) guruh, bölük 17b-1, 43a-8, *g.-dın* 65a-11
g.-ı 12b-1

g.-ınınġ 17b-12
g.-ın 93b-13
güşād (F.) açma, açılma, açılış 45b-13
güşādī (F.) açma, açılma 25a-9
güvāh (F.) delil, tanık 52a-6, 52a-7, 52a-8, 66b, 13, 95b-9
güzāf (F.) beyhude (söz, lakırdı) 11b-3, 30b-6, 66a-4
g.-lar 65b-11
güzār (F.) geçme, geçiş
g.-ı 31a-3
güzīn (F.) seçen, seçilmiş, seçkin, beğenilmiş 93a-2

H

habāb (A.) habbeler, kabarcıklar 35b-5
habāset (A.) kötülük, alçaklık
h.-i 88b-5
h.-idin 33a-9
haber (A.) haber 6a-6, 26b-9, 49a-10, 50a-13, 52b-13, 54a-6, 56a-8, 59b-6, 60a-7, 86b-4, 95b-12, 99a-2, 108a-2
h.-ni 86b-5
h.-im 61a-10
h.-i 9a-7, 69b-6
haber-dār (A.) haberli 24b-11
habersiz (A.T.) habersiz 5a-8, 38b-11
Habeşī (A.) Habeşistan halkından olan kimse 69b-1
habīb (A.) sevgili
h.-ni 19a-10
habīs (A.) kötü, alçak, pis 19a-10, 35a-9
habīs kıl- kötü hale getirmek
h. k.-ġay 19a-10
habs (A.) hapis 45b-8
habt (A.) yanlış hareket etme, yanılma 84a-7
hacālet (A.) utanma, utanç 86-13, 87b-

- 4, 87b-6, 88a-10
- hacc** (A.) hac, islamın beş şartından biri olan Kabeyi ziyaret etme farızası 46a-13, 60b-6
- h^vāce** (F.) hoca, molla 11a-6, 25a-13, 25b-2, 89b-9
- h^vāce Abdullah Enşārī** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 50b-13
- h^vāce Şemsü'ddin Muhammedü'l Hâfız**; Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-1
- h^vāce Kemāl** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-4
- hâcet** (A.) ihtiyaç, gereklilik 14a-4, 93a-5
- hâcet-mend** (F.) ihtiyacı, muhtaç 93a-13
- h^vācū-yi Kirmānī** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-4
- had(d)** (A.) sınır, derece
h.-din 26a-8
- hadem** (A.) hizmetçiler, odacılar 25a-4
- hadem ü haşem** (A.) hizmetçilerle maiyet halkı
h.-ni 25a-4
- hādī** (A.) hidayet eden, doğru yolu gösteren 37b-13, 38a-3, 97a-8, 97b-4
h.-si 98a-12
- hādīsiz** (A.T.) yardımsız 97a-11
- hādīm** (A.) hizmet eden, yarayan
h.-ga 75b-8
- hādīs** (A.) çıkan, meydana gelen 38a-2, 94b-13
- hādīs** (A.) Hz. Muhammed'in sözleri 17a-9
h.-ga 86a-10
- hādīsāt** (A.) olaylar
h.-idin 3b-1
- hādīge** (A.) olay yeni birşey 25a-12
- hafā** (A.) gizli olma, gizlilik
h.-sı 57a-1
- hâfız** (A.7) saklayan, koruyan; ezberleyen
h.-ga 21a-8
- h^vāce Hâfız Şirāzī** Özel ad (bkz. Kişi Adları)
h. H. Ş.-dür 58a-7
- hâfıza** (A.) hafıza 95b-10
- haftan** (A.) kaftan 93b-5
- h^vāh** (F.) "ister, isteyen" anlamlarında kelimelere takılır 85a-3
- h^vāhī ne-h^vāhī** (F.) ister istemez; isterseniz de istemeseniz de 13b-4
- hakāret** (A.) hakaret, incitme, küçük düşürme 53a-11
- Hākāni-i Şīrvānī** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-4
- hakāyık** (A.) gerçekler, doğrular 18b-2
h.-ı 17b-7
- hāk-dān** (F.) dünya, yer 102b-4
h.-da 10a-3
h.-ın 71b-1
- hakīkat** (A.) gerçek, doğru 17b-8, 17b-9, 18a-6, 37a-1, 42b-4, 50b-11, 58a-6, 76b-4, 97b-12, 99b-2
h.-de 37a-2
h.-ingdin 60b-9
h.-i 37a-1, 44b-9
- hakīkī** (A.) gerçek 37a-13, 53a-8, 57b-8, 75a-3
h.-de 53a-4
- hakīm** (A.) bilgin 80a-3
h.-ī 31a-10
- hākīmī** (A.T.) hakimlik
h.-ı 15a-9
- hakīr** (A.) değersiz, aşağı, bayağı 52a-2, 101b-3
h.-ning 53a-11
- hak(k)** (A.) Allah, Tanrı; doğruluk, insaf; bir insana ait olan şey 2b-8, 6a-8,

- 7a-13, 9a-4, 9b-3, 12a-4, 12a-7, 15b-5, 20a-6, 20b-10, 23a-2, 24a-12, 27b-1, 31a-4, 33a-1, 33a-4, 33a-5, 33a-13, 34b-3, 34b-7, 36a-10, 36a-13, 36b-1, 37a-6, 38b-1, 39b-1, 41b-2, 41b-5, 41b-6, 41b-11, 41b-12, 43b-2, 45b-9, 50a-4, 50a-6, 51a-13, 53a-6, 53a-13, 54a-4, 54b-1, 61a-12, 70a-3, 72b-5, 81b-8, 86b-13, 87a-7, 88b-12, 97a-9, 99b-10, 100a-7, 107a-2, 107b-11, 109b-9
- h.-dur* 12b-7, 97b-10
- h.-nı* 42b-7
- h.-ning* 13a-12, 51b-2, 60a-3, 63b-6, 70b-8, 81a-8, 101b-10
- h.-ka* 61b-1
- h.-dın* 12b-11
- h.-dın* 37b-11, 38a-12, 54a-6, 74a-5, 101b-9, 107b-5, 109b-6
- h.-ı* 75b-8, 75b-9
- h.-ıdur* 59a-6
- h.-ın* 20a-7, 25a-10
- hak(k)-güy** (A.F.) doğru söyleyen 34b-1, 73a-13
- hak(k)-nā-şinās** (A.F.) hakkı tanımayan 92a-2, 94a-4
- hak(k)-nā-şināslıg** (A.F.T.) hakkı tanımazlık 31a-4
- hak(k)ü's-sa'y** (A.) iş ücreti, emeğin karşılığı
- h.-dın* 12b-5
- hāk** (F.) toprak 7b-3
- hak-sār** (F.) toz toprak içinde kalmış, hali perişan 3a-1, 12a-5
- h.-lar* 98b-5
- hāk-sārılıg** (F.T.) perişanlık 28b-10, 29a-2
- hak-şinās** (A.F.) hakkı tanıyan 34b-1 94a-2, 94a-6
- hāl** (A.) hal, durum 18a-11, 21b-3, 21b-7, 26b-13, 53a-4, 54b-2, 56b-8, 56b-10, 57b-11, 58a-1, 66b-13, 76b-4, 88b-1, 88b-3, 90a-11, 95b-9, 109b-2, 105b-1
- h.-dur* 27b-11, 52a-7
- h.-ni* 47b-3
- h.-de* 109a-7
- h.-din* 38b-11, 59b-6
- h.-imga* 61a,7
- h.-i* 6b-7, 38b-3, 58b-9, 63a-1, 82b-1
- h.iga* 11b-13, 16b-3, 47a-11, 59b-5, 75a-6, 83a-13, 96a-7
- h.-ide* 32b-5
- h.-idin* 24b-10, 35a-10, 36a-11, 38b-10, 53a-1, 37a-2
- h.-leri* 56b-7, 60a-12
- h.-ler* 21a-13
- h.-lerdin* 5a-7
- hāl** (F.) (vücuttaki) ben 19a-4, 31b-6
- hālā** (A.) şimdi, henüz 43a-6, 64b-1, 67b-3, 107a-5
- hālā** (A.) boş 66b-3
- hālās** (A.) kurtulma, kurtuluş 27a-7, 64b-9, 67b-10, 72a-10, 85b-13, 108b-9
- hālās bol*- kurtulmak
- h. b.-ur* 107a-10
- hala-zāde** (A.F.) halaoğlu
- h.-si* 31b-2
- hālāt** (A.) haller, keyfiyetler, nitelikler 38a-2 59a-4, 67a-10
- h.-nı* 49b-11
- h.-ka* 38a-3, 56a-6
- h.-dın* 38a-4
- h.-ı* 58b-6, 58b-10, 63a-13, 109b-11
- h.-ıdın* 29b-4
- hālāvet** (A.) tatlılık 18b-3, 21a,9
- hālāyık** (A.hālā'ik) yaratıklar, insanlar 6a-1, 40a-1, 61a-3, 93a,13
- h.-nı* 49a-11

- h.-ka* 4a-8, 6a-8, 10a-12, 10b-3, 13a-10, 26a-10, 28b-7, 57b-2, 86a-5
h.-da 33b-11
h.-dın 48a-8, 73a-1
halef (A.) birnden sonra gelip onun yerine geçen
h.-idür 28a-6
h.-idin 71a-8
halel (A.) bozma, bozukluk, eksiklik
h.-lıkka 103b-1
hâlet (A.7 hal, keyfiyet, nitelik 47a-10
h.-din S1-5a-12, 39a-10
h.-îdür 57a-7
h.-i 84a-3
hâletlîğ (A.T.) halli 54b-13
hālî (A.) تنها, boş 6b-3, 7b-8, 8a-5, 10b-8, 24a-3, 24b-9, 50a-7, 50b-4, 63a,1, 66b-3, 94a-10, 100b-1
hālîfe (A.) halife 108a-2
hālîlîk (A.T.) tenhalık, boşluk
h.-dın 69b-13
Hâlik (A.) Allah 66b-4
H.-dındur 86B,11
H.-ning 50a-8
Halilu'llâh (A.) İbrahim peygamber 53b-9
halk (A.) halk; yaratılış 4b-3, 7a-13, 17a-5, 33a-4, 38b-4, 48a-11, 48a-12, 48b-7, 48b-9, 49a-2, 49a-13
h.-nı 47b-10, 49b,6, 71a-11
h.-ka 9b,8, 20a-12, 20b-8
h.-dın 51b-1
h.-dın 80b-12
h.-ı 7a-8, 13b-10, 72b-2
h.-ıdın 69a-1, 21b-9
halka (A.) halka, daire 56a-10
h.-sın 16a-3
halka-be-güş (A.F.) kulağı halkalı, küpeli
h.-dur 56a-10
hallâl (A.) halleden, çözen, çare bulan 16a-8, 90a-12
halvet (A.) yalnız kalma, tenhaya çekilme 99b-4
h.-ka 40a-6
h.-idin 91b-8
h.-ler 6b-10
halvet-gâh (A.F.) halvet yeri, görüşülecek yer, yalnız başına oturup ibadetle vakit geçirilen yer 56b-13
hâm (F.) çığ; boş, nafile, beyhude 51a-3
h.-ga 81b-11
h.-ların 98b-8
ham (F.) bükülmüş, eğri 51b-13, 95b-4
hamâkat (A.) ahmaklık, bölnlük
h.-ka 34a-6
Hāmān (A.) Hz. Musa zamanındaki Mısır firavununun veziri (bkz. Kişi Adları) 9b-7
hamd(A.) şükretme, şükür 1b-1, 109b-5
h.-in 78b-2
h.-idin 109a-3
hāme (F.) kalem 10a-7, 54a-13
h.-siga 110a-9
hamîde (A.) övülmeye değer 5b,9, 37a-12, 48b-7, 61b-4, 92b-1, 96b-11
hāmîl (A.) yüklü; sahip; taşıyan, götüren
h.-lerdin 46b-6
hamiyyet (A.) milli onur ve haysiyet 31a-1
haml (A.) gebelik; yük, yüklenme
h.-iga 46b-7
h.-in 70b-4
hammāl (A.) hamal 77a-12
hammāmî (A.) hamamcı, hamam idare eden kimse
h.-de 6b-2
hammār (A.) şarap satan, meyhaneci 11a-6, 89a-2
hamūşluk (F.T.) susmuşluk, sesizlik

- 46a-8
h^vān (F.) yemek sofrası 2a-4, 41b-12
h^{-ı} 41b-11
h^{-ı}dın 7a-5, 44a-1, 45a-12
hān-kāh (A.) tekke 10b-11
h^{-ı} 4a-2
h^{-lar} 6b-10
hāne (F.) ev
h^{-dın} 108b-4
h^{-si} 24b-1, 41b-13, 54b-2
hāne-ber-endāz (F.) ev yıkıcı 23a-8
h^{-dur} 96b-2
hān-vāde (F.) aile, ev; büyük grup
h^{-ler} 34a-6
hān-zāde (A.) efendisinin evinde
doğmuş olan köle veya cariye çocuğu
h^{-si} 31b-3
hār (F.) diken 12a-5
h^{-ı} 70b-4
h^{-ını} 47b,9
h^vār (F.) hor, hakir, aşağı; yiyen yiyici
25a-11, 32a-5, 50a-2, 54b-8, 87a-13,
102b-6, 104b-4
har (F.) eşek 82a-6
har- yorulmak
h^{-dılar} 47a-5
hārā (F.) sert taş, mermer 19b-8
harābāt (A.) meyhaneler 35b-4, 95a-10
harābatī (F.) vaktini meyhanede
geçiren; pejmürde adam 35b-4
harāblıg (A.T.) yıkıklık, viranlık 56b-4
h^{-ı} 76a-9
harāb-lık (A.T.) haraplık, yıkıklık, vi-
ranlık 79a-7
harāc (A.) haraç, müslüman olmayanlar-
dan alınan vergi
h^{-ı} 49a12
harām (A.) haram 13a-10, 30a-4, 30b-
10, 80b-1, 94a-8, 103b-1
harām-zāde (A.F.) piç (çocuk) 75b-7
harāret (A.) sıcaklık 18b-3
h⁻ⁱ 52a-12, 55b-13, 59a-10
h^{-dın} 59b-3
h^{-idın} 38b-11, 59a-11
harāret-āmīz (A.F.) sıcaklıkla karışmış
58b-3
harb (A.) savaş, harp 4b-10
hāre (F.) sert taş, kaya; menevişli kumaş
5a-11
h^{-ga} 91a-7
harekāt (A.) hareketler 89b-12
h^{-ning} 64a-9
h^{-ı} 28b-9, 35a-6, 44b-5, 89a-8
h^{-ı}dın 23b-2, 63b-10
h^{-ları} 23a-3
hareket (A.) hareket 27a-12, 99b-4
h^{-ka} 99b-3
h^{-lerdin} 95b-5
hareem (A.) herkesin girmesine izin ve-
rilmeyen saygıdeğer, kutsal yer 27a-7,
89b-6
h^{-ga} 50a-13, 50b-6
h^{-iga} 57a-1, 64b-8, 85b-9
harf (A.) söz 20a-6
hār-hār (F.) endişe, kaygı
h^{-ı} 46b-9
hāric (A.) dışarı çıkan, dıştaki 23a-3,
88b-8, 100a-9
harīdār (F.) müşteri, satın alan
h^{-ı} 23b-5
harīf (A.) arkadaş, meslektaş, dost
h^{-ler} 31b-12
h^{-īdür} 46a-1
harīk (A.) yangın, ateş 42b-11
h^{-ı} 55b-6
harīr (A.) ipek 75a-11, 75a-13
harīş (A.) hırslı, tamahkar 63b-8
hāristān (F.) dikenli, çalılık
h^{-ı} 55a-4
harīṭa (A.) dağarcık

- h.-sı* 29b-3
h.-sıda 27b-10
hār-keş (F.) oduncu 84b-6
h^vārīg (F.T.) horluk, hakirlik, aşağılık 29a-2, 44a-13, 65a-8
h.-lar 87b-2
h^vārīk (F.T.) horluk, hakirlik, aşağılık 4a-3
Hārūn (A.) bkz. Harūnū'r-Reşid 108a-2, 108a-6, 108a-9, 108a-11, 108b-1, 108b-3
Hārūnū'r-Reşīd (A.) Bağdat halifele-
rindendir (bkz. Kişi Adları) 107b-13
has (F.) çöp 61a-9, 73a-5, 73b-6, 101b-3
has u hāşāk (F.) çör çöp 73a-5, 73b-6
hāş (A.) has, özel; hükümdara özgü 20b-12
h.-ı 69b-4
hased (A.) kıskançlık, çekemezlik 71b-3
h.-dīn 95a-13
hasīs (A.) nekes, cimri, pinti; alçak, değersiz 44a-12, 82b-9
hasret (A.) hasret, özlem 36a-11, 77a-2, 77a-5, 95b-6, 107b-4
h^vāst (F.) dilek, istek
h.-ide 54a-5
haste (F.) hasta
h.-lerga 16b-9
hasūd (A.) kıskanç 89a-2, 101b-3
h.-nīng 77b-1
hāsū'l-hās (A.) en has, engüzel 33b-13
h.-ları 34b-2
hāşā (A.) asla, katiyen, hiç bir vakit 38a-10
hāşāk (F.) çöp, süprüntü 73a-5, 73b-6
h.-i 55a-7
h.-in 74b-5
h.-çe 7b-4
haşerāt (A.) küçük böcekler 28b-6
haşerātū'-l-arz; (A.) toprak haşereleri 28b-6
hāşıl (A.) meydana gelen, olan, çıkan 25b-8, 27a-1, 27b-6, 29a-5, 43b-6, 45b-5, 46a-6, 49a-2, 59a-12, 60b-5, 60b-6, 67b-1, 68a-6, 64b-12, 80b-11, 106a-3, 106b-11, 107b-4, 110a-1
h.-dur 21b-13
hāşıl it- ortaya çıkarmak
h. i.-ken 60a-6
hāşıl kıl- ortaya çıkarmak
h. k.-ıp 29a-5
hāşīyyet (A.) nitelik, özellik 13b-13, 24b-3
h.-i 5b-9, 61b-5
h.-ide 37a-12
h.-idin 93b-10
h.-lerde 83a-2
haşlet (A.) huy, tabiat, micac 94b-2
h.-lerin 5a-4
haşm (A.) düşman; muhalif, karşı 48a-1, 86b-3, 90b-5, 101b-3
haşş (A.) mahsus, özel 64b-8
hāşīyyet (A.) kuvvet, tesir 82a-7
haşmet (A.) büyüklük, heybet, öfke
h.-iga 25a-4
haşv (A.) uzun ve faydasız söz, doldurma söz 23a-3
haṭā (A.) hata, yanlış, günah 9a-4, 9a-5, 92a-4, 94b-5
h.-ga 92a-9
h.-dur 62b-3, 74b-11, 81b-4
h.-durur 78a-2
h.-sı 87a-4
h.-sın 92a-5
h.-sıga 94b-6
h.-sıdın 94b-3, 94b-4
h.-lar 65b-9
haṭar (A.) tehlike
h.-dur 77b-13

- h.-ı* 9b-2
ḥaṭarāt (A.) tehlikeler
h.-dın 97a-8
Hātemlik (A.T.) hatemlik (Hatem: Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi" kabilesine mensub ve cömertliğiyle meşhur olan 'İbnü Abdullah bin Sad'ın lakabı 11b-6
ḥāṭır (A.) zihin, fikir 93b-7
h.-ga 78a-75
h.-dın 106b-13
h.-dın 107b-7
h.-ingiz 41a-8
h.-ı 14b-3, 27b-3, 36a-4
h.-ıga 8b-6, 8b-7, 48a-1
h.-ları 68a-11
h.-lar 55a-3
ḥātime (A.) son, nihayet
h.-de 105b-3
ḥaṭ(ṭ) (A.) çizgi, yazı; yol; ferman 15a-3, 19a-4, 19a-7
h.-ka 19a-11
h.-ı 19b-1, 19b-2
h.-ını 19b-3
h.-ıdın 62b-1
h.-ıdur 75b-6
h.-ları 101b-4
ḥātūn (T.A.F.) kadın
h.-ga 100b-12
h.-ı 29a-3
h.-lar 62a-9, 72a-4
h.-larning 32a-4
h.-larga 89a-6
havā (A.) hava
h.-ga 73a-7, 73a-9
h.-dın 38b-7
ḥavādis (A.) yeni söz, olup bitenler 52a-1, 60a-6, 72b-9
h.-idin 36a-4
ḥavāss (A.) duygular 46b-3, 94b-11
h.-ları 60a-8
ḥavāş(ş) (A.) saygın olanlar; seçkin kimseler 57b-5
h.-dur 33b-12
h.-ka 23a-8
h.-ları 34a-2
ḥavāṭır (A.) hatıralar, fikirler, düşünceler 26b-6, 29b-4, 29b-12
h.-dur 50b-1
ḥavātīn (A.) hatunlar, şerefli kadınlar 82a-1
ḥāverī (F.) doğu, doğu ile ilgili 89b-5
ḥavf (A.) korku, korkma 32b-3, 102a-2
h.-ı 91a-3
h.-ıdın 6a-13
h.-larga 12a-8
ḥay (F.) ter; pislik 3a-8
ḥayā (A.) utanma; ar, namus, edep 28b-4, 35b-3, 71b-8, 71b-9, 71b-10, 71b-12 72a-4, 72a-5, 91b-6, 91b-8, 91b-10, 92a-2, 101a-9
h.-ga 71b-8
ḥayāl (A.) hayal, boş düşünce 8b-1, 20a-8, 26a-8, 34b-11, 39a-7, 53a-3, 65a-12, 78b-9, 81a-8, 88a-3, 103a-6
h.-dur 102a-8
h.-ni 106a-7
h.-ga 39b-11
h.-din 43b-8
h.-dur 22b-5
h.-i 8a-1, 9a-6, 12b-4, 20a-12, 39b-6, 65a-9, 84b-9, 95b-5, 96a-9, 106b-8
h.-in 43b-3, 107a-9
h.-ini 81b-1
h.-ga 39a-9, 47b-5, 98a-4
h.-ide 20a-9, 62a-13, 84b-8
h.-idin 38b-6, 50a-7, 50b-2, 68b-3, 103b-12
ḥayāl kıl- hayal etmek, hayal kurmak
h. k.-gan 20a-4

- hayālāt** (A.) hayaller, boş düşünceler
h.-ı 58b-10, 63a-13, 101b-6
h.-ıdın 29b-3
- hayāsız** (A.T.) terbiyesiz, edepsiz, arsız
 23a-5, 48a-2, 101a-6
h.-da 71b-13
- hayāt** (A.) hayat 9a-7, 46b-6, 50b-4, 59a-13, 75b-4, 94b-8, 95b-10, 96a-11
h.-dur 100b-3
h.-dın 96a-4, 99a-13
h.-ı 21b-4, 46b-1, 76a-2
h.-ın 55b-4, 82a-8, 100a-3
h.-ıdın 38a-5
- Hayber** (A.) Medine yakınında bir kale
 54b-3
- hayf** (A.) haksızlık, zulüm; yazık ki, heyhat 87b-9, 91b-2,
h.-dur 21a,12
- hāyin** (A. hā'ın) hiyanet eden, nankörlük eden, hayin 25b-12
h.-i 65b-1
- hayl** (A.) zümre, takım, güruh 12a-11, 13b-3, 20b-2, 20b-8, 25b-11, 48b-12, 72b-7
h.-ning 17a-11
h.-dın 10a-10
h.-dur 17b-8, 65b-11
h.-i S1-4a-3, 19a-8, 81b-5, 87b-1, 99a-13
h.-ining 12a-13
h.-in 13b-12
h.-iga 12b-12, 56b-4, 79a-10, 110a-1
h.-igadur 77a-9
h.-ide 2a-11, 58b-4, 88a-6
h.-idin 5a-7, 6b-6
- hayr** (A.) yararlı, iyi 4b-12, 5a-5, 5a-8, 6a-8, 14b-12, 36a-7, 78a-3, 105a-9
h.-ga 9b-2, 100b-12 (bkz. Açıklamalar işen- maddesi)
- hayrān** (A.) şaşmış, şaşa kalmış, şaşırmış 56b-2
h.-ga 69a-4
hayrān kıl- şaşırmaq
h. k.-ıp 56b-7
- hayrāt** (A.) sevap kazanmak için yapılan hayırlı işler, iyilikler 4b-11
- hayr bād** (A.F.) elveda 95b-4
- hayret** (A.) şaşkınlık 32a,3
h.-dür 35a,13
h.-idin 61a,9
- hayrsız** (A.T.) hayırsız, faydasız 77a-11
- hayvān** (A.) hayvan 82b-12, 90b-12, 91b-13
h.-dın 80a-6
- hayvāniyyet** (A.) hayvanlık 28a-12
- hayvānlıg** (A.T.) hayvanlık 29b-11
- hayvānlık** (A.T.) hayvanlık
h.-ları 13a-9
- hazākat** (A.) üstadlı, ustalık 16b-2
- hazāyīn** (A.) hazineler
h.-idin 17a-6
- hazef** (A.) topraktan yapılan çanık, çömlek 104b-4
- hazer** (A.) korunma, sakınma, çekinme 82b-5
- hazık** (A.) işin ehli, usta 17a-3, 16b-5
- hāzır** (A.) meydanda, göz önünde olan 47a-10, 50b-1, 64b-2, 104a-13
h.-lar 64a-8
- hāzin** (A.) hazine bekçisi 19a-1
- hazīne** (A.) hazine
h.-sining 9b-4
- hāzīz** (A.) en aşağı yer
h.-ide 83b-6
- hazm** (A.) kesin karar, direnme; doğru ve sağlam karar 77b-12
- hāzret** (A.) saygı, saymak üzere büyüklere verilen ünvan, sayın; huzur, ön 50b-12, 58b-2, 67a-2 40b-10
- Hāzret-i Şeyhü'l-islām Mevlānā**

- Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-8
hāzz (A.) hoşlanma; sevinç
h.-ı 30a-5
h.-iga 30b-3
hazz (A.) ipek 93b-8, 89b-1
hecr (A.7 ayrılma, ayrılık 5a-10, 27a-4, 46a-7, 46a-12, 59b-3 80a-11
hecv (A.) biriyle şiir yoluyla alay etme 86b-3
h.-iga 86b-1
hedīyye (A.) hediye, armağan
h.-sin 45a-3
helāl (A.) helal, haram olmayan 16a,8, 24b-13
h.-i 12b-5
helāhil (A.) çaresi, panzehiri olmayan, öldürücü zehir, ağu 46b-3
helāk (A.) mahvolma, ölme 22a-8, 83b-2, 98a-12
h.-i 55b-9
helāk it- öldürmek
h. i.-er 22a-8
helāklik (A.T.) ölme hali 4a-5
helvā-fürüş (A.F.) helva yapın ya da satan kimse
h.-dur 80b-2
hem (F.) hem, aynı zamanda 1b-8, 2a-1, 5b-12, 7a-3, 7a-4, 7b-5, 8a-9, 9b-6, 9b-7, 9b-8, 11a-9, 12a-6, 13a-1, 13a-13, 13b-8, 13b-9, 13b-10, 13b-13, 15a-1,..... 20a-11, 21a-12, 21b-11, 21b-13, 22a-1, 22a-2, 22a-10, 22b-6, 23b-8, ... 30a-7, 30b-9, 32b-4, 33b-11, 35a-11, 35b-12, 35b-13, 37a-11, 36a-1..... 42a-8, 42b-7, 43a-13, 45b-1, 50a-4,.... 54a-8, 54b-6, 54b-7, 54b-9, 55b-1, 55b- 60a-12, 61b-1, 61b-2, 61b-6, 62b-6.....70a-7, 71b-2, 75a-5, 75b-13, 76a-7...., 80a-2, 80a-3, 80a-7, 80a-8, 81a-4....90b-7, 92b-4, 92b-10, 93b-9, 95a-6....., 100a-1, 101b-8, 104a-10, 106b-6, 108a-13, vd.
hemān (F.) hemen, derhal, o anda; aynı şekilde 46a-10, 46a-11, 51b-11, 51b-12, 69a-11, 101b-11
hemāna (F.) güya, sanki 10a-1
hem-dem (F.) sıkıfı, can ciğer arkadaş 27a-11, 101b,7
h.-ing 32a-12
hem-demlik (F.T.) samimi arkadaşlık
h.-ka 101a-4
hem-dest (F.) kuvvet ve kudrette beraber olan, elele veren; ortak 36a-3, 69b-12
hem-destlik (F.T.) ortaklık 27b-5
hem-hāne (F.) bir evde oturan, arkadaş
h.-dür 23a-6
hem-ka-dem (F.) ayakdaş, arkadaş 27a-11
hem-īşe (F.) sürekli, her zaman 25b-1, 86a-1
hem-nişīn (F.) birlikte oturup kalkan, tekliksiz arkadaş 56a-4
hem-nişīnlik (F.T.) arkadaşlık 46a-2
hem-rāh (F.) yoldaş, yol arkadaşı 49b-2
hem-rāhlik (F.T.) yol arkadaşlığı, yoldaşlık 60b-9
hem-rāz (F.) sır arkadaşı 32a-12, 58a-7
h.-ı 93a-12
h.-dur 104a-4
hem-reh (F.) yoldaş, yol arkadaşı 71a-6
hem-zād (F.) yaşdaş, yaşı bir 71b-10
hem-zānū (F.) yan yana oturan, diz dize oturup konuşan 25b-9, 32a-9
hengām (F.) zaman, vakit
h.-ıda 3b-11
hengāme (F.) kavga, gürültü 24a-12
h.-si 23b-5, 49a-7
h.-side 47a-10

- henüz** (F.) henüz 34a-12, 51a-3, 59a-6
- her** (F.) her 3b-5, 4a-13, 4b-12, 5a-2, ...13a-12, 15a-3, 16a-13, 16b-11, 18b-9, 20a-3, 21b-7, 23a-11, 23b-1, 24b-1, 26b-8.....32a-1, , 32a-13, 32b-1, 32b-6, 34b-12, 35b-9, 37b-12.....44b-11, 45a-12, 45b-10, 46b-1, 49a-9, 53b-9, 54a-9.....60a-8, 60b-7, 61a-3, 61b-3, 62b-4, 62b-8, 63a-10.....71b-10, 71b-11, 71b-12, 72a-8, 72a-9, 75b-11, 76a-3....80a-11, 82a-2, 82a-5, 83a-11, 83b-11, 84a-11, 84b-4.....91a-7, 91a-12, 92a-11, 93b-7, 93b-10, 95b-1, 96a-1....101b-1, 101b-8, 101b-12, 104a-1, 109b-7..., vd.
- Herāt** (F.) Horasan'da büyük bir şehrin adı 45a-8
- her-āyīne** (F.*her-ā'īne*) mutlaka, elbette; yoksul, muhtaç, zavallı, aciz 66b-1, 97a-5
- hergiz** (F.) asla, hiçbir zaman 94a-5, 102b-8, 102b-9
- herze** (F.) boş lakırdı, saçma 92a-7, 102b-12
h.-ga 79b-9
h.-si 62a-12, 72b-13, 79b-13
h.-lerini 65b-1
- herze-gūy** (F.) saçma konuşan 79b-6
- herze-gūftār** (F.) saçma söz 23a-13
- hevā** (A.) heves, istek 65a-6, 99a-1, 100b-2
h.-sı 35b-5, 55b-13, 65a-5, 95a-5
h.-sın 22a-7, 55b-3
h.-sıga 39a-8, 56b-11
- heves** (A.) arzu, istek 5b-4, 91a-4, 95b-4, 98a-10
h.-dür 75a-9
h.-in 43b-7
heves kıl- heveslenmek
- h.-dı* 108a-1
- heyhāt** (A.) yazık, ne yazık 35a-10
- heybet** (A.) heybet
h.-idin 6b-3
- hezeyānāt** (A.) sayıklamalar; saçma sapırmalar
h.-ın 63b-5
- hezl** (A.) eğlence, latife, şaka 48a-13, 88a-4, 88a-7, 89a-11
h.-ning 91a-6
h.-ga 91b-5
- hıfz** (A.) saklama, koruma
h.-ı 77b-3
- hıkđ** (A.) kin tutma, öç almak için fırsat bekleme 71b-3
- hınā** (A.) kına 89b-1
- Hırā** (A.) Mekke civarında bulunan yalçın kayalığın adı (Hz. Muhammede ilk vahy bu dağdaki mağarada gelmiştir) 73b-8
- hırām** (F.) salına salına gidiş
h.-ım 37a-11
h.-ı 3a-2
h.-ıdur 38a-9
- hıred** (F.) akıl, us 23b-1, 25b-1, 38b-5, 52a-13, 56b-4, 67b-3, 73a-2, 85a-2, 89a-13, 91a-8, 102b-12, 103a-6, 103a-9
h.-ga 22a-1
h.-din 95b-12
- hıredī** (F.) akla mensup, akıllıca 78a-9
- hıred-mend** (F.) akıllı, anlayışlı 9b-3, 74a-11, 80a-3, 86b-9, 90a-9, 90b-2, 93a-10, 93a-11, 105a-5
h.-ga 94b-3 94b-3
h.-ka 77b-10
h.-i 14a-8
- hırka** (A.) hırka 41a-3
- hırmān** (A.) mahrukluk, ümitsizlik 40b-4

- h.-idin* 57a-4
hırş (A.) kızgınlık, azgınlık, sonu gelmeyen istek 8a-11, 29b-9, 44b-12
h.-ning 29b-6
h.-ı 26b-13
h.-in 103b-11
hırz (A.) sığınak; muska 59b-11
hışāl (A.) huylar, ahlaklar, tabiatlar 5b-9, 28a-11, 37a-12, 61b-5, 64b-9, 88b-3, 96b-11
h.-dur 48b-8
h.-idin 5a-12
hışt (F.) kerpiç, tuğla 8b-11, 40b-13, 105b-1, 106a-5, 106a-2, 106a-2, 106a-4
h.-ning 105b-13
h.-nı 105b-12, 106a-11, 107a-7
h.-ların 106a-13
h.-larga 106a-4
Hıṭāyī (A.Ḥaṭāyī) Çine ait 44a-1, 53b-4
H.-si 62b-3
hiyānet (A.) hayinlik 19a-2, 101a-2
h.-ka 19a-2
hiyre (F.) kamaşık, donuk, fersiz (göz)
h.-ler 42b-4
hiyrelig (F.T.) donukluk, kamaşıklık
h.-tın 73b-13
hızāne (A.) hazine 41b-13
h.-side 27b-10
Hızır (A.) içenlere ölmezlik veren ab-ı hayatı içmiş bulunan ve kul sıkıştığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan Peygamber 2b-12, 16b-9, 46b-6
Hızır-kadem (A.) Hızır ayaklı 99b-7
hicāb (A.) utanma, sıkılma; perde, örtü 31b-12
h.-ın 41b-6
h.-laridin 56a-12
hicrān (A.) ayrılık; unutulmayan acı, keder 57a-10
hiç (F.) hiç, hiçbir 12a-1, 12a-2, 17a-1, 18b-7, 18b-12, 21b-1, 24a-10, 23b-5...35a-9, , 42b-13, 43b-5, 51a-6, 62a-1, 63b-6, 66b-1...81b-11, 86b-3, 87b-1, 91a-11, 96b-9, 107b-2, vd.
hidāyet (A.) hak yolunu, doğru yolu gösterme 37b-3, 39a-4, 54a-10, 54b-12
h.-ka 38b-1
h.-i 38b-3
h.-iga 39a-12
hidmet (A.) hizmet 9a-3, 54b-5, 67b-13, 67b-6
h.-i 101a-12
h.-in 82a,6
h.-iga 5a-13, 41b-1, 45a-10, 75b-1, 82a-7, 98b-12
h.-ide 7b-10, 11a-4, 35a-11
h.-idin 4a-11, 75b-4
hidmet-kār (A.) iş gören 11a-3
hidmet-kārliḡ A.F.T.) hizmetkarlık 30b-12, 67b-12
hiffet (A.) hafiflik, hoppalık 73a-3
hikāyet (A.) hikaye 38b-1, 40b-5, 42b-11, 44b-13, 46b-9, 49a-6, 50b-12, 52a-11, 54a-10, 59b-2, 60b-5
h.-dür 99b-1
hikāyāt (A.) hikayeler
h.-ı 73b-10
hikmet (A.) bilgelik; sebep 32b-3, 49a-5, 74a-7, 89a-1, 89a-6, 90a-9, 90a-12, 103b-10
h.-ning 77b-12
h.-ka 88b-2, 90b-11
hilāf (A.) karşı, zıt, yalan 19b-5, 26a-8
h.-ı 77b-12
hilāfet (A.) halifelik, peygamber vekili olarak islamlığı koruma vazifesi 2a-11, 6a-3

- h̄ile** (A.) hile, oyun, aldatma 15b-8, 30a-9, 93a-9
h̄.-de 33a-11, 34a-4
h̄.-din 15b-2
h̄.-leri 14b-9
- h̄ile-kār** (A. F.) hileci, hile yapan 14b-11
- h̄ile-sāzlıg** (A.F.) hilekarlık 33b-3
- h̄ilet-engīz** (A.F.) hileci 35a-6
- h̄ilm** (A.) insanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık 72b-8, 73a-6
h̄.-ni 72b-9
- h̄ilm-şīār** (A.) yumuşak huylu 73b-5
- h̄ilkāt** (A.) yaratılma, yaratılış; tabiat 86b-11
h̄.-i 2b-10, 40a-8, 88b-3
- h̄ilkatlıg** (A.T.) yaradılışlı 38a-1
- h̄īlye** (A.) süs, zinet, cevher
h̄.-sīdin 84b-7
- h̄ilyet** (A.) süs, zinet, cevher; güzel yüz
h̄.-i 40a-5
- h̄immet** (A.) gayret etme, çalışma, çabalama 69a-6, 69b-3, 69b-5, 69b-7, 69b-11, 70a-1
h̄.-din 28a-9
h̄.-i 12a-3, 36a-5, 36b-8
- h̄immetsiz** (A.T.) çalışmayan, tenbel 69b-6, 69b-12
- h̄indū** (F.) Hitli; Satürn; ben, benek 52a-9
- h̄irāsān** (F.) korkan, korkak 2a-10, 7b-13, 16a-7, 36a-5
h̄.-dur 32b-5
- h̄irāset** (A.) saklama, bekleme, koruma
h̄.-idin 6a-13
- h̄irmen** (A.) harman 27b-2, 69b-2
h̄.-ingga 102b-10
h̄.-ni 15b-7
h̄.-in 55a-13
- h̄isāb** (A.) hesap 11a-2, 93b-12
h̄.-ı 24a-10
- h̄isābsız** (A.T.) hesapsız 84a-8
- h̄işārī** (A.) kale
h̄.-īdūr 44a,6
h̄.-ıga 14b-13
- h̄itāb** (A.) hitap
h̄.-ing 68b-7
- h̄iz** (F.) puşt 101b-6
- h̄izāb** (A.) boya; kına 19a-12
- h̄izāne** (A.) hazine 7a-6, 101a-13
h̄.-din 108b-3
- h̄izāne-dār** (A.F.) hazineyi bekleyen, koruyan
h̄.-ı 19a-1
- h̄izmet** (A.) hizmet 3b-6
- h̄izmet-kār** (A.F.) hizmetçi 22b-9
- h̄od** (F.) kendi 28a-9, 35a-9, 43a-6, 49b-9, 49b-10, 74b-2, 109a-8
- h̄od-ārā** (F.) kendini süsleyen kendini medheden 62b-9
- h̄od-ārālīk** (F.T.) medhedicilik 11b-2
- h̄od-bīn** (F.) kendini beğenmiş, bencil 59a-6
- h̄od-kāme** (F.) kendini beğenmiş, bencil
h̄.-si 93a-10
- h̄od - n ā - p e s e n d** (F.) kendini beğenmemiş 49a-4
- h̄od-nūmā** (F.) gösteriş meraklı olan 8a-7
- h̄od-nūmā(y)līg** (F.T.) gösteriş meraklılık 16a-2, 33a-6, 70a-5
- h̄od-nūmālīk** (F.T.) gösteriş meraklılık 11b-1
- h̄od-perest** (F.) kendini beğenme 62b-10
- h̄od-perestlīg** (F.T.) kendini beğenmişlik 66b-10
- h̄od-perestlīk** (F.T.) kendini beğenmişlik 11b-2, 63a,6

- h.ka* 63a-5
hod-pesend (F.) kendini beğenen 49b-2, 62b-8, 63a-7, 64a-3, 66b-8
h.-rak 65a-11
hod-pesendlik (F.T.) kendini beğenmişlik 33a-6
hod-pesendlik (F.T.) kendini beğenmişlik
h.-ka 62b-6
hod-rāy (F.A. *hod-re'y*) kendi reyiyle amil olan, kendi kafasına giden 9a-2
hod-sitālik (F.T.) övgücülük 16a-13
hokka (A.) hokka
h.-sıdın 96a-8
horsend (F.) kanaat eden, gözü tok 18a-13, 27b-13, 30a-6, 33b-14
h.-i 14a-9
horsendlik (F.T.) kanaatkarlık, gözü tokluluk 45b-3
hoş (F.) hoş, iyi, güzel 7b-2, 21a-6, 21a-7, 44a-13, 78a-9, 80b-3, 86a-2, 88a-12, 94a-3, 110a-11
h.-tur 78a-9, 88a-9
h.-rak 96a-12
hoş-hulk (F.A.) iyi huylu 103a-10
hoşā (F.) ne hoş, ne güzel 48b-10
hoş-āmed (F.) hoş geldin
h.-in 86a-11
hoş-āvāz (F.) güzel sesli
h.-dın 21b-5
hoş-āyende (F.) hoşā giden, beğenilen 63b-1
hoş-dil (F.) gönlü hoş, memnun 110a-11
hoş-gūy (F.) tatlı dilli 17a-3, 79b-10
hoş-hāl (A.F.) hali vakti yerinde, geçimi yerinde olan 42a-2, 49b-12
hoş-hvān (F.) güzel okuyan 21b-6
hoş-hūyluk (A.F.T.) iyi huyluluk 16b-5
hoş-nağme (A.F.) güzel sesli 17a-4
hoş-nevāz (F.) zevk okşayıcı
h.-dın 21b-5
hoşnūd (F.) hoşnut, memnun, razı 18a-13
hoş-nümā(y) (F.) güzel görünen 34b-9
hoş-nūvis (F.) güzel, iyi yazan 19a-4, 19a-9
hūb (F.) güzel, iyi, hoş 9a-2, 19a-3, 19b-1, 63a-11, 84b-8, 85a-2, 89b-4, 91a-12, 103a-10
h.-dur 48a-4, 76a-13
h.-rak 29a-8, 80a-4, 80a-5
h.-rakdur 44a-2, 48a-5
h.-lar 70b-13, 79a-6
hūbluğ (F.T.) güzellik, iyilik
h.-ı 64a-7
huceste (F.) uğurlu, hayırlı, saadetli, kutlu 2b-10
Hudā(y) (F.) Tanrı 16b-1, 16a-13 21a-11, 23b-7
hudā (A. *hudā'*) Arap deveçilerin develelerini neşelendirmek için söyledikleri şarkı 22b-3
hudā-perestlik (F.T.) Allah'a ibadet etme, tapınma 95a-11
Hudāvend (A.) Allah, Tanrı; efendi, sahip 65b-11, 109b-5
huffāz (A.) ezberleyiciler, Kuran'ı ezberleyenler 21a-7
huften (F.) uyumak 39a-1, 39a-6, 39a-9
hukūk (A.) haklar, hakikatler
h.-ı 20a-4
h.-in 31a-1
hulle (A.) cennet elbisesi, güzel elbise 31b-9
h.-sin 89b-6
h.-sidin 34b-6
h.-leri 33b-4
hulūd (A.) bakilik ölmezlik

- h.-ıdın* 53b-7
humār (A.) içkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik
h.-ıdın 95b-10
hūn-āb (F.) kanlı su, gözyaşı 67b-11
hūn-ẖvār (F.) kan içen, kan dökücü, zalim 55a-9
hūnī (F.) kanlı, kan dökmeye meyilli
h.-ga 26b-2
hūn-rīz (F.) kan döken, kan dökücü
h.-ning 55b-9
hūr (A.) cennet kızları, huriler 85a-12, 103a-10
hurkat (A.) yanma, yanıklık, çıban
h.-ı 59a-11
hūrşīd-veş (A.F.) güneş gibi 52a-11
hurṭūm (A.) fil hortumu
h.-ı 66a-6
h.-ıga 66a-6
hurūc (A.) çıkış, çıkma
h.-ıdın 100a-10
hurūş (F.) coşma, gürültü, şamata 51a-4
Husrev (F.) İran hükümdarı (bkz. **Husrev Pervīz**) 49b-11, 49b-12
Husrev (F) ünlü iran şairi Husrev-i Dehlevī (bkz. **Emīr Husrev-i Dehlevī**) 56a-1
H.-ga 62a-13
Husrev Pervīz (F.) İran hükümdarı (bkz. Kişi Adları)
H.-ning 49a-8
husrev (F.) padişah, hükümdar, sultan
huşūl (A.) üreme, hasıl olma
h.-i 25a-3
h.-in 108a-1
huşūşā (A.) başkaca, ayrıca 21b-11
huşūşīyyet (A.) hususilik, tanışıklık, dostluk, ahbablık
h.-i 5b-4, 8a-9
h.-in 96b-4
hūş (F.) akıl, şuur 22b-1, 38b-5, 55a-6, 56b-4, 88b-3, 95b-12
h.-dın 25b-1
h.-ı 21a-2
hūşe (F.) başak 69b-3
hūş-mend (F.) akıllı, akli başında 90a-10
haşv (A.) uzun ve faydasız söz, doldurma söz 103a-11
huşūnet (A.) sertlik, kabalık, katılık; inatçılık
h.-dın 67b-5
hūş-yār (F.) akıllı
h.-ları 33a-9
h.-lar 88b-9
hūş-yārhlğ (F.T.) akıllılık 23b-11
huy (F.) tabiat, ahlak, mizaç 103b-7
h.-ları 19b-11
hūzūr (A.) hazır bulunma, rahat 18a-12, 27b,9
huzūz (A.) sevinçler, zevkler, memniyetler 45b-7
hücre (A.) hücre 91a-13
hücūm (A.) hücum 26b-6
h.-ı 4b-3, 60a-10
hükemā (A.) bilginler 13b-11, 16b-3, 34a-11, 67a-5, 77b-8, 82b-1
h.-sı 83a-6
hükūmet (A.) hükümet 4b-3
hükūm (A.) hüküm 8a-10, 14b-5, 24a-9, 74b-5
h.-i 12a,13, 15a-5, 24a-7, 29b-13, 30a,1, 45a-8, 69a,12, 76b-6, 82a,10, 88b-10, 102a-3, 102a,4
h.-in 24b-4
h.-ide 14b-8
h.-ler 63b-11
hükūm sūr- hüküm sürmek
h. s.-er 24a-10
hükūm-rān (A.) hüküm süren 26b-3,

30a-2
hüner (F.) hüner, beceri 26a,7, 26a-10, 26a-11, 68b-2, 82a-4, 82a-5, 84a-6, 85a-2, 94a-6, 103a-12
h.-dür 26a-9
h.-i 19a-1
h.-ide 19a-3
h.-lerni 70a-10
hüner-mend (F.) hünerli 90b-3
hüner-ver (F.) hünerli, marifetli 26a-6
hür- üflemek, üfürmek, üfleyerek şişirmek (bkz. Açıklamalar)
h.-gey 79a-7
hüret- uzaklaştırmak (bkz. Açıklamalar)
h.-me 100a-9, 109b-13
hürmet (A.) saygı 17a-9, 43b-12, 48b,6, 87b-12, 91b-7, 91b-8, 91b-9
h.-ni 92a,2
h.-i 9a-10, 62b-5, 87b-11
h.-in 44b-4
Hüseyn Manşür Özel ad (bkz. Kişi Adları) 80a-10
hüsn (A.) güzellik, iyilik 21a-6, 21a,9, 32b-2, 56a-9, 56a,11, 56b-5, 58b-12, 79a-4, 79b-4, 95a-1, 95a-3
h.-dindür 56a-7
h.-i 79a-6
h.-iga 38b-5
hüveydā (F.) acık, apaçık, belli 96a-2

I

ıbrîk (A.) toprak ya da madenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı
ı.-iga 4a-2
ılg ılık
ı.-ı 101a-6
ıltıraguç parlayan, parlak (bkz. Açıklamalar) 93a-2
İrākī Özel ad (bkz. Kişi Adları)

ı.-dür 58a-3
ırz (A.) şeref, namus 9a-1
ısıg sıcak, sıcaklık, hararet 3b-10, 13a-6, 27b-8 99a-2
ı.-rak 40a-12
ısıx sıcak, sıcaklık, hararet 96a-11
ısın- ısınmak
ı.-ğaça 82b-6
ısıtma sıtma, hastalık ateşi 59b-3
ı.-sı 59b-5
ışlāh (A.) ıslah, düzeltme
ı.-ını 106a-10
ı.-iga 19b-12, 106a-13
ısrār (A.) ayak direme 51a-6
ışılāhāt (A.) ilim sözleri, tabirleri; terimler
ı.-ida 61a-13
ışk (A.) sevgi 4a-4, 17b-13, 18b-3, 27a-3, 38b-9, 38b-11, 46a-6, 52b-7, 55a-1, 55b-10, 56a-4, 56a-5, 56a-8, 56b-2, 57b,9, 57b-11, 57b-13, 58a-2, 58a-4, 58a-13, 58b-3, 58b-5, 58b-8, 59a-11, 59a-13, 59b-1, 59b-13, 60a-13, 74b-6, 75a-3, 79a-5, 79a-7, 79a-9, 94b-12
ı.-dur 53a-3
ı.-nınġ 60a-2, 61a-10
ı.-ka 22b-1, 57a-10, 58b-7, 57b-5
ı.-da 60b-3
ı.-dın 60b-5
ı.-ı 35b-12, 52a-12, 52b-6, 58a-6, 59b-2
ı.-ıdur 60a-3, 57a-11
ı.-ın 74b-12
ı.-ım 75a-1
ı.-iga 38b-4
ı.-ida 75a-2
ışk-āyīn (A.) aşkı adet edinen
ı.-lerga 95a-4
ıtlāk (A.) salıverme, koyuverme

ı.-ın 41a-4
ıttılā (A.) öğrenme, tanıma, bilme, haberli olma 98b-11
ıyāl (A.) bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler: kadın,eş 45a-13, 96a,2
ı.-ga 20b-3
ı.-ı 8a-1
ı.-ıga 9a-1
ıyān (A.) belli, açık 12b-11
ı.-dur 66b-11
ıyān kıl- açıklamak, ortaya çıkarmak
ı. k.-mak 92a-8
ıyş (A.) yaşama 31b-13, 86a-8
ı.-ga 22a-11
ıztırāb (A.) ıstırap, acı 39a-3, 46a-10
ı.-da 75a-4
ı.-larıga 57a-13
ıztırār (A.) çaresizlik, mecburiyet
ı.-ıdın 95b-10

İ

i- imek, olmak, var olmak (krş. ir-)
i.-di 90b-10
i.-seng 92a-2
i.-se 15b-2, 16b-1, 32a-3, 79b-4, 81a-5
i.-kenler 107a-5
i.-mes 14a-4, 16a-10, 17a-9, 19b-2, 20b-6, 24b-9, 25a-13, 30b,8, 31a-1, 42a-6, 42b-11, 50b-11, 51a-8, 56b-5, 57b-1, 66a-10, 66a-11, 66a-12, 69b-6, 70a-2, 78b-9, 79a-1, 79a-2, 81b-4, 81b-5, 86b-10, 87b-9, 90a-10, 96b-3, 97b-8, 99b-3, 104b-2, 104b-3, 105a-4, 105a-5, 107b-1, 109b-1, 109b-12
i.-mes sin 78b-2, 109a-8
i.-mes tür 78b-3, 45b-5, 109a-11, 109a-12

i.-mesdür 84a-10
i.-mesler 25b-1
i.-kendür 97a-13
i.-kenin 85a-2
i.-kendin 42a-2
ibā (A.) çekinme, razı olmama 22a-6, 28a-4, 38a-6, 51a-5
ıbādāt (A.) ibadetler 45b-9
ıbādet (A.) ibadet 6a-8, 6b-10, 20b-4, 40a-11, 43b,6, 45a-1, 109b-7
ı.-din 95a-9
ı.-ga 20b-10, 45a-7
ı.-leri 33b-14
ıbādu'llāh (A.) Allah'ın kulları
ı.-ga 6a-3
ibāhet (A.) mübah kılma, helal kılma, bir işin yapılmasını serbest kılma
i.-dür 88a-11
ıbārāt (A.) cümleler, paragraflar
ı.-ı 59a-9
ıbāret (A.) ....den meydana gelmiş; bir şeyin aynı; başkası; düş yormak, bir halden bir hale geçmek 56a-7, 57a-10, 84a-12
ı.-de 17b-2
ı.-dür 14a-6
iblis (A.) şeytan, hilekar 34a-2
iblis-şı'ār (A.) şeytanlığı adet haline getirmiş 34b-2
ibrām (A.) zorlama, üstüne düşme 29a-11, 70a-7
ıibret (A.) ibret 35a-11
ibtidā (A.) ilk olarak, başlangıç
i.-sı 39a-2, 48b-7
i.-sıdın 70b-12
i.-sıdur 72b-1
ibtılā (A.) bir şeye aşırı düşkünlük, iptila 32b-1
i.-ga 85b-12
i.-dın 44b-7

- i.-sığa* 61b-6
i.-sıda 78b-3
icābet (A.) kabul etme, razı olma, uyma
 61a-2, 65a-13
icrā (a.7 yapma, yerine getirme, bir işi yürütme 109b-10, 63b-11
i.-sıda 86a-13
icrā kıl- yerine getirmek
i. k.-ıp 92a-6
ictināb (A.) sakınma, çekinme 5b,1, 37b-1
ictināb it- sakınmak
i. i.-ip 94b-5
iç iç 109a-4
i.-ing 109a-4
i.-i 34b-9, 36b-9
i.-ige 39a-3, 39a-10, 82b-4
i.-ide 36b-3
iç- içmek
i.-er 88b-7
i.-ipdürler 37a-7
i.-key 14b-12
i.-ip 40b-1
i.-mek 33b-13, 35b-4, 88a-13, 88b-2, 100b-5
i.-mekdin 37a-6
i.-megi 41b-13, 88b-2, 88b-3, 88b-4
i.-mekdür 39b-6, 53a-7, 88b-2, 100b-5
i.-mekleridin 83a-1
i.-erge 82a-8
i.-ken 50b,12
i.-kendin 50b-9, 50b-11, 88b-7
i.-küçi 25b-10, 88b-5
içre içinde 3a-7, 12b-10, 27a-7 , 44b-13, 45b-4, 54b-13, 56a-4, 84b-2, 91b-4, 93a-4, 93a-5
içür- içirmek
i.-gendin 67b-11
İd (A.) bayrak 89b-1
idbār (A.) talihsizlik, düşkünlük, işlerin ters gitmesi 63a-6
idrāk (A.) anlayış, akıl erdirmeye 20a-2, 79a-4
i.-din 13a-4
i.-leriga 5b-12
İffet (A.) temizlik; namus 34b-5, 34a-9, 89b-10
iflās (A.) iflas 3b-11, 109a-6
ifnā (A.) yok etme, tüketme 50b-1
ifrāṭ (A.) aşırı gitme, pek ileri varma 65a-5
igeçi abla, büyük kız kardeş (bkz. Açıklamalar) 34b-5
igil- eğilmek
i.-ipdür 103a-2
i.-megi 95b-8
ig(i)n sırt
i.-ige 89b-1
i.-ide 11a-9
i.-deki 34b-11, 41a-3
igir- dönmek, döndürmek (bkz. Açıklamalar)
i.-gen 34b-13
igne iğne
i.-ning 81a-6
i.-sige 30a-6
igri eğri 15a-4
igrim su girdabı (bkz. Açıklamalar)
i.-i 55a-5
ihānet (A.) haksızlık, kötülük 91a-5
iḥbār (A.) haber verme, bildirme, anlatma 49a-6
iḥfā (A.) gizleme, saklama
i.-sı 36b-11
iḥlāṣ (A.) temiz sevgi, gönülden gelen dostluk, doğruluk, bağlılık
i.-iga 52a-6
iḥrāc (A.) dışarı atma, çıkarma 93b-3
i.-dur 66a-12
iḥsān (A.) bağış; lütuf, iyilik 2a-4, 49b-

- 13, 67a-7, 67a-13, 92a,12, 92b-1, 92b-13
i.-dur 66b-11, 67a-9
i.-ga 1b-2, 67a-10
i.-ningdın 22b-13
i.-ı 42a-1
i.-ıdın 2a-10, 7a-6, 41b-11, 92a,11
iẖtilāl (A.) bozukluk, karışıklık, düzensizlik
i.-i 48b-8
iẖtilāṭ (A.) karışma, katışma; karşılaşp görüşme
i.-ıda 48b-7
iẖtimāl (A.) ihtimal, belki 29b-6
i.-i 66b-2, 76b-5, 84b-10, 97a-7
iẖtimām (A.) özen 42a-10, 87b-11
iẖtirāz (A.) sakınma, çekinme, korkma 28b-7, 77b-10
iẖtirāz kıl- sakınmak, çekinmek
i. k.-mak 77b-10
iẖtişār (A.) kısaltma 63a-9
i.-ı 83b-2
iẖtişāş (A.) uzmanlık
i.-ı 59a-3, 69b-4
iẖtiyāc (A.) ihtiyaç 43a-13
i.-ım 41a-8
iẖtiyār (A.) seçme 12b-10, 22b-1, 24a-8, 56a-9, 82a-5
i.-dur 77b-9
i.-ı 53b-12, 82a-3
i.-ıngda 104b-8
iẖtiyār kıl- seçmek
i. k.-dı 45a-2
iẖtiyārsız (A.) hâkim olamayan, iradesi 79b-5, 80a-3
iẖtiyāṭ (A.) sakınma, tedbirli olma 43a-3, 83b-11, 104b-8
iẖyā (A.) diriltme, canlandırma
i.-sı 99b-7
iẖtizāz (A.) titreme, deprenme; sallanma 73a-3
ik- ekmek
i.-ting 92b-10
i.-ti 45a-4
i.-erdin 42a-9
i.-ken 48b-6
iḵbāl (A.) baht, talih, mutluluk 36a-11, 46a-13
i.-ni 38a-11
ikelesi ikisi birlikte, her ikisi 18a-7, 44b-9 71a-5, 71a-9, 87a-5
i.-ning 44b-9, 59a-3
i.-ni 85b-2
i.-ge 21b-3, 62a-10, 86a-12
i.-din 77b-10
ikev ikisi, her ikisi
i.-ge 71b-10, 71b-11
iki iki 3a-6, 10a-10, 25b-10, 27a-10, 30b-3, 31b-5...48b-9, 49b-1, 58a-5, 69b-4....82a,12, 83a-11, 83b-13...101b-12, 105b-13, vd.
i.-dür 78a-13
i.-si 101b-10
i.-side 35b-3, 77b-12
ikin ekin 45a-4, 45a-5
ikin acaba (< ET erkin) 107b-1
ikinçi ikinci 5b-9, 7b,9, 37a-12, 39b-5, 57b-5, 63a-13, 65a-10, 96b-11
iḵlim (A.) ülke
i.-ni 106b-8
ikrāh (A.) iğrenme, tiksınme 65b-13
ikrār (A.) dil ile söyleme, bildirme; tasdik, kabul 47a-4
i.-ı 46b-10
ikrām (A.) ikram
i.-ıdın 42a-1
iks̱r (A.) etkili, yaralı şurup; biricik şifa, en etkili sebep 51a-12
iktidārhlğ (A.) iktidarlık 80a-3
il- dikkate almak, göz önünde bulundur-

- mak, tutmak (bkz. Açıklamalar)
i.-mes 24b-6
i.-medi 45a-4
- il** el, yabancı, başkası 1b-5, 5a-13, 5b-1, 5b-2, 5b-4, 6b-6, 8a-1, 9a-1, 9a-2, 9a-11, 9b-5, 15a-5, 17a-3, 17a-7, 17a-9, 29a-12, 35a-2, 40a-2, 44b-12, 52b-12, 70a-6, 71a-1, 71a-5, 77b-7, 78a-9, 79b-7, 84a-2, 87b-5, 88a-6,, 89a-11, 90a-4, 92a-2, 94a-1, 94a-11, 94b-3, 94b-6, 110a-10, 110a-11
i.-ning 41b,12, 81a-7, 90a-1, 105a-8
i.ni 10b,3, 23b-8, 23b-9, 24a-1, 48a-7, 62b-13, 79b-5, 103b-3
i.-ge 9b,1, 4b-5, 4a-11, 2a-3, 13a-12, 16a-6, 20a-13, 23b-11, 24b-3, 25b-4, 27a-13, 32a-3, 49b-5, 63a-11, 66b-8, 77a-6, 79b-6, 84b-9, 88b-3, 91b-13, 92a-8, 101a-13
i.-de 94b-5
i.-din 9b-4, 29a-11, 48a-4, 87b-4, 87b-6, 94a-4, 101b-1, 101b-4
i.-ide 13b-9
i.-ige 13b-11,
- il** memleket, ülke
i.-ge 57a-4
i.-idin 71a-2
i.-de 10a-4, 58b-3
- il** el (krş. el)
i.-ni 44b-6
i.-ge 66b-9
i.-i 92b-11
i.-ide 104a-4
- illaallah** (A.) Allah'tan gayrı 50a-9
ilâc (A.) ilaç 16b-11, 60a-2, 61b-6
ci.-ı 106b-9, 106a-11
ilâcsız (a.T.) ilaçsız 32a-5
ilâh (A.) mitolojide Tanrı 61b-2
ilâhî (A.) Allah'a mensup, Tanrı ile ilgili, tanrısal 17a-5, 17b-4, 38a-12, 44b-13, 51a-9, 60b-9, 109b-10, 109b-13, 110a-11
- i.-ga** 3a-5
ilâka (A.) sarık bağı
ci.-sı 16a-4, 35a-3
ci.-sıdın 11b-8
ilâkalıg (A.T.) püsküllü 11a-8
ile ile 20a-6, 20a-7, 75b-5, 75b-10, 77a-12, 78b-11, 95b-1
- iley** ön
i.-ige 97a-1
i.-ide 4a-3, 9a-4
i.-idin 64a-5, 106b-1
i.-leriga 98a-1
i.-leride 61b-12
- il(i)g** el (krş.el) 39b-13, 43a-9, 45b-11, 78a-11, 83a-13, 90b-3, 95b-9, 102a-2, 107a-1
i.-ge 32a,11
i.-de 24a-13
i.-ing 109a-9, 109a-13
i.-ingdin 92b-12
i.-i 6b-6, 19a-3, 19a-9, 45a-5, 69b-12
i.-in 49b-10, 98a-8
i.-ini 15b-13
i.-ide 30a-3, 35b-13, 81b-12
i.-ige 89b-1
i.-idin 22a-2, 35b-9, 35b-11, 52b-1, 74b-2, 99b-12, 105a-12
i.-lerige 45a-12
- ilgeri** ileri 20a-12, 49b-7, 51b-8, 54b-5, 74a-4
illet (A.) hastalık, sakatlık 96a-1, 96a-3
ci.-iga 19a-9
ilm (A.) bilim, bilgi 2a-5, 3b-12, 10b-7, 14b-6, 20a-1, 77a-2, 77a-10, 81b-11, 90a-5, 90a-8, 93a-10, 93a-12
ci.-ni 16a-2
ci.-din 93a-10
ci.-i 18a-7, 26a-3, 66a-7, 77a-4

- ‘i.-ining* 91a-6
‘i.-ide 15b-1
ilt- göndermek, iletmek, ulaştırmak
i.-ip 30b-4
i.-ken 38b-10
iltifāt (A.) iltifat, hatır sorma, gönül alma 73a-2, 86a-12
i.-ıdın 30b-4
iltimās (A.) kayırma; yapılmasını isteme 41a-6
i.-ı 86b-2
ilzām (A.) susturma 91a-4
imām (A.) imam 20a-13, 20b-6, 39a-6
i.-ı 18a-6, 97b-12, 58a-8
i.-lar 20a-8
‘imāme (A.) sarık; tesbih, çubuk gibi şeylerin başına geçirilen kehribardan yapılmış uzun kısım, başlık 36a-2
‘i.-si 34b-11
imāmet (A.) imamlık 20a-8, 20a-13 20b-1, 20b-9
īmān (A.) iman, inanma, inanç 28b-2, 72a-1
ī.-ning 100a-11
ī.-ga 91b-9
imdi şimdi 56b-12, 106b-11, 107a-6
imgek emek, zahmet, eziyet 77a-3, 93a-9
i.-ke 32a-6
i.-dın 12b-13, 30a-4
i.-i 30b-7, 78a-5, 99a-5
i.-lerige 68b-3
imīn (A.emīn) emin, emniyette, korkusuz 76b-10, 99b-13
imkān (A.) olanak 72a-2, 103a-3
i.-ı 13a-13, 79b-11, 97a-7, 103a-4, 106a-8
imlā (A.) söyleyip yazdırma, yazım
i.-sıda 59a-4
i.-sıdın 17b-5
imsāk (A.) bir şeyden el çekme; oruca başlama zamanı, cimrilik 68b-5
i.-dın 28a-4
imtidād (A.) uzama, uzun sürme
i.-ı 57a-4
imtiḥān (A.) deneme, sınama, sınav 91a-6
imtiyāz (A.) ayrıcalık 73a-2
imtizāc (A.) uyuşma, uyum
i.-ı 59a-3
‘inād (A.) ısrar, ayak direme 76b-12, 93a-13
‘i.-dın 26b-7
‘i.-ı 55b-1
‘i.-ga 37b-9
in‘ām (A.) nimet verme, iyilik ekme 22b-9, 45a-3, 86b-2
i.-dur 86a-12
i.-ça 87b-6
i.-ı 30b-7
i.-ın 83a-1
i.-ıdındur 41b-12
‘ināyet (A.) lütuf, bağış, iyilik 3a-5, 13a-12, 30b-12, 37b-13, 38a-12, 39a-12, 74a-5
‘i.-ka 74a-4
‘i.-i 12a-4
‘i.-lerni 109b-6
inbisāṭ (A.) genişlem, yayılma; iç açılma, ferahlık 86a-5, 88a-9, 94b-10
i.-ı 36a-6
inçke ince 85a-10
‘ind (A.) yan, taraf; kat 60b-4
indür- indirmek
i.-di 49b-8
i.-gey 81a-8
i.-memekdür 39b-10
inel- ısrar etmek (bkz.Açıklamalar)
i.-mek 22b-8
infi‘āl (A.) gücenme, darılma

- i.-i* 88a-8
inkılāb (A.) değişme, bir halden başka bir hale dönme 67b-2
ins (A.) insan 5b-3, 47b-12, 71b-4
inşāf (A.) insaf, merhamet 10a-1, 25b-7, 47a-7, 64b-7, 72b-5
i.-m 10a-1
inşāfsız (A.T.) insafsız, merhametsiz 13a-4, 48a-3
insān (A.) insan 7b-6, 29b-13, 59a-9, 66b-11, 72b-8, 82b-12, 92b-2, 99b-11, 102a-12
i.-ning 94b-10
i.-ga 22b-5, 80a-7
i.-da 80a-5
insānlık (A.T.) insanlık 13a-2
insāniyyet (A.) insanlık 28a-11, 29b-9, 30b-8, 30b-12, 48a-11, 48a-13, 49b-7, 55a-3, 67a-9, 69a-7, 71b-6, 72b-10, 86a-6
i.-i 67b-3
i.-leri 28b-11
insāniyyetlik (A.T.) insanlık
i.-ka 44b-3
intibāh (A.) uyanıklık, uyanma 99a-3
intibāh kıl- uyanmak
i. k.-mak 5a-12
intikāl (A.) geçme, birinden diğerine geçme
i.-i 8a-5
intikām (A.) intikam, öç alma 102b-6
i.-ı 6b-7
intizām (A.) düzen, düzgünlük 32a-10
inglik allık 33a-4 (bkz. Açıklamalar)
ingren- inlemek (bkz. Açıklamalar)
i.-me 101a-7
ipçi zevce, kadın (bkz. Açıklamalar)
i.-din 103a-12
ipek ipek 88a-4
ir er, erkek, insan 23a-7, 29a-3, 31a-8, 69b-6, 85a-11, 89a-4, 89a-6, 89a-12
i.-ning 98b-8, 101b-5
i.-ge 26a-9, 32b-7, 32b-9, 85b-1
i.-din 103a-12
iren insan, olgun insan
i.-lerni 13a-13
ir- imek, olmak, var olmak (krş. i-)
i.-ür 6a-5, 12a-5, 21a-5, 25b-2, 25b-11, 27a-6, 37a-9, 50b-10, 60a-2, 63a-6, 67a-13, 69a-5, 73b-9, 80b-13, 84b-2, 85b-9, 85b-10, 86a-3, 87a-10, 87b-6, 87b-12, 88b-1, 90a-12, 91a-12, 91b-3, 91b-9, 93b-2, 94b-1, 94b-2, 99b-7, 104a-3, 104b-5, 104b-6
i.-ürler 12b-10, 13a-11, 68a-11, 81a-10
i.-miş 9b-13, 38b-3
i.-dim 43a-8
i.-di 2b-5, 2b-9, 5a-10, 32a-1, 31b-13, 38b-4, 38b-7, 38b-8, 38b-9, 38b-11, 38b-12, 40b-6, 40b-7, 40b-8, 40b-9, 40b-10, 40b-11, 40b-12, 41a-4, 43a-8, 43a-13, 43b-1, 45a-5, 45a-6, 45a-7, 47b-7, 49b-10, 49a-12, 51a-3, 51a-4, 52b-3, 52b-5, 59b-8, 59b-10, 60b-7, 60b-8, 60b-9, 60b-13, 66a-7, 66a-8, 74a-7, 74a-8, 77a-4, 77a-5, 85a-9, 90b-10, 98a-3, 98a-4, 108a-4, 108a-5
i.-diler 45a-10, 45a-11, 45b-1, 45b-2, 47a-7, 49b-5, 58a-11, 58a-12
i.-miş 47a-11, 47a-12, 47a-13, 47b-1, 47b-2, 47b-3, 49b-9
i.-se 12a-10, 81a-6
i.-mes 12b-11, 24b-9, 36a-12, 37b-12, 43b-4, 70a-6, 92b-2
i.-tür 2b-1
i.-gendürler 107a-4
i.-geni 2b-11, 3a-9
i.-genige 52a-7, 52a-8, 96b-2
i.-genin 47b-2, 81a-13
ir- ermek, yetişmek

- i.-ür* 80b-13
i'ra'z (A.) yüz çevirme, sakınma, çekinme
i.-ları 26a-3
iren insan, adam, kişi; olgun insan, hür insan
i.-ler 12b-8, 31a-11, 35a-10, 37a-2, 62a-8, 72a-4, 75b-1, 98b-12, 102a-3, 104b-2
i.-large 62a,10
i.-lerni 33a-3
i.-lerdin 31a-12
i.-leri 33b-9
İrem (A.) Ad kavmi zamanında Şeddad tarafından cennete benzetilerek yapılan bir bahçe olup Şam'da ya da Yemen'de bulunmuş olduğu söylenir. 2a-1
İ.-idin 56b-13
İrfān (A.) bilme, anlama; kültür 60b-10
irik iri, zor, müşkil 19b-12, 37a-5
i.-ke 45b-9
ir(i)n dudak
i.-ni 96a-7
iriş- yetişmek, ulaşmak
i.-tim 43a-12
i.-ti 93b-13
i.-mek 73b-12
irkin acaba 45b-3, 45b-4 (krş. ikin)
irlik erlik, erkeklik 12b-6, 30b-12, 31a-9
irşād (A.) doğru yolu gösterme, uyarma 98a-11
i.-ı 14a-10, 58b-2, 97a-3, 97a-9
i.-ıdın 97a-11, 98a-13
irtikāb (A.) kötü bir iş yapma, yiyicilik, rüşvet yeme 30b-3
is- esmek
i.-ken 79a-3
iḡbāt (A.) ispat 50a-9
İsī (A.) Hz. İsa 16b-5, 16b-6, 78b-11, 99b-7
iski eski 33b-5, 41a-3, 70a-11, 93b-4
iskir- eskimek
i.-ür 104a-2
i.-megey 70b-1
islām (A.) islam dini 11a-2, 13b-10, 14a-6, 14a-12, 14b-1, 14b-13, 15b-1, 15b-11, 16a-11, 22a-5
i.-ga 34b-3
i.-dın 34a-1
islām-āyīn (A.F.) islamı adet edinmiş 13b-9
islām-penāh (A.F.) islamı koruyan 7b-9, 14a-7
islāmī (A.) islam dinine mensup, bunlarla ilgili olan 53b-5
ism (A.) isim, ad
i.-i 35b-1, 49b-3
İşmet (A.) temizlik, günahsızlık 34b-6
iḡr (A.) alamet, nişane; meslek 44a-13
iṣrāf (A.) gereksiz yere harcama 70a-2
iste- istemek
i.-r 76a-4
i.-rler 60b-7, 68a-5, 69a-3
i.-gey 54a-4
i.-senḡ 67b-1
i.-y 61a-5
i.-mes 62a-2
i.! 94a-4
i.-mek 71a-3
i.-genleri 68b-1
i.-rde 37a-7
i.-mes 76a-4
i.-megey 76a-4
isti'fā (A.) affını isteme; bir işten kendi isteğiyle çekilme 38a-7
istignā (A.) tok gözlülük; zenginlik, ihtiyaçsızlık 22b-11, 35b-10, 43b-12, 44a-10, 87a-11
i.-sı 56a-10

- i.-sınıḡ* 58b-12
i.-sıḡa 61b-5, 95a-3
istigrāk (A.) dalma; Tas. kendinden geçip dünyayı unutmama
i.-ka 60a-5
i.-dın 60a-6
istiḡfāf (A.) hafifseme, küçük görme
i.-ıdın 48a-13
istiḡlāk (A.) boş yere harcıyıp tüketme
 60a-6
istikāmet (A.) bir şeyin bir tarafa doğrulması, uzanması
i.-i 85a-8
istikbāl (A.) gelecek zaman; birini karşılama, birine karşı çıkma
i.-i 56a-9
istimāc (A.) dinleme, işitme
i.-ıdın 59b-9
ʿiṣyān (A.) isyan 37b-2, 102b-10
ʿi.-ḡa 85b-3
ʿi.-ıḡa 38a-13
iş iş 15b-12, 20b-11, 26a-12, 27a-11, 31a-3, , 32a-6, 74b-2, 76b-8, 77b-12, 78a-3, 87b-13, 88a-2 107b-1
i.-dür 29a-7
i.-ni 9b-12, 12b-8, 15a-8, 49a-11
i.-ke 65b-10, 107b-2
i.-de 26a-11, 65a-2
i.-te 4a-13, 78a-2, 87b-13, 88a-1, 93a-5
i.-dın 43b-1
i.-inḡdın 68a-9
i.-i 6b-13, 7a-3, 7a-10, 8a-4, 12b-2, 13b-7, 16b-6, 16b-7, 19b-12, 20b-6, 21a-10, 22b-11, 25a-9, 28a-13, 29a-7, 29a-10, 36a-8, 46b-4, 59b-5, 59b-11, 66b-1, 66b-6, 66b-7, 66b-8, 68a-9, 69b-2, 69b-9, 74a-12, 74b-6, 83b-7, 84b-7, 85b-7, 90a-9, 90b-12, 91a-1, 94b-2, 100b-10, 101a-10, 101b-5, 104b-2, 105a-4
i.-idür 20a-13, 23b-13, 42b-4, 49a-5, 70b-7, 74a-4, 88a-2
i.-in 29a-10, 38a-2, 74b-8, 74b-9, 75b-10, 94b-1
i.-ini 64a-12, 78a-6
i.-ige 13b-7, 31a-5, 66b-2, 110a-11
i.-ide 40a-12, 78a-6
i.-leri 11b-2, 13a-1, 17a-6, 27b-12, 28b-5, 29a-7, 33b-2, 34a-8, 64b-4, 66a-2
i.-leride 26a-8
i.-leridin 77a-6
i.-ler 16a-10, 42b-3
i.-lerni 16a-9
işāret (A.) işaret, iz, belirti 67a-2
i.-dür 14a-7
işek eşek 84b-10, 84b-13, 85a-1, 91a-10, 101a-12
i.-dür 33b-8
i.-ning 79b-9
i.-dın 84b-3
i.-ke 84b-3
i.-leri 33b-9
işen- inanmak, tasdik etmek (bkz. Açıklamalar)
i.-me 100b-13
işḡāl (A.) meşgul etme, işle uğraştırma; tutma
i.-idin 58b-4
i.-ke 63b-13
i.-dın 73a-10
i.-i 6b-10, 78a-10, 81b-12
i.-in 27b-1, 28b-13, 48a-12, 53b-10, 93a-9
i.-ige 54b-3
i.-ide 8a-4, 8b-2, 11a-13
işit- işitmek
i.-ür 16b-1
i.-se 64a-11

- i.-ip* 41a-2
i.-iben 32a-3
i.-keç 39a-1
i.-ken 45b-10
i.-küçi 21a-10, 51a-4, 54b-4, 63a-1, 104b-10
i.-küçini 21b-4
i.-mek 62b-13
i.-ürdin 103b,9
i.-megenning 90a-13
işlik işli 32b-9
işne- parlamak (bkz. Açıklamalar)
i.-r 74b-8
iştî'âl (A.) tutuşup yanma, parlamak, alevlenme
i.-i 2b-13
iştibâh (A.) kolay fark olunmaz derecede benzemek 7b-3
iştigâl (A.) meşgul olma, bir şeyle uğraşma 45a-7
i.-ga 51b-3
i.-i 7a-11, 35b-12, 88a-7, 107a-2
i.-idür 50a-4
i.-ide 107b-11
i.-idin 49a-10
i.-leri 60a-12
iştîyâk (A.) özleme, göreceği gelme 46a-12
it it, köpek 28a-13, 28b-1, 79b-6, 91b-4, 94a-2, 94a-3, 101a-11
i.-ni 73b-13
i.-ke 94a-5, 102a-3
i.-din 94a-3, 102a-9
i.-leridin 93b-11
i.-ler 88b-8
it- etmek, yapmak, kılmak
i.-er 20a-1, 21a-6, 22a-8, 43b,13, 48b-7, 48a-8, 52a-9, 54a-7, 59b-10, 76a-1,, 91b-7, 93b-10, 94b-4
i.-ti 39b-4, 52b-6, 56b-13, 59b-6, 66a-1, 96b,1, 108a,2, 108b-13
i.-tiler 65a-9
i.-miş 12b,10, 36b,7
i.-ipdür 38a-12, 67a-3, 107b-7
i.-ipdürler 12b-8, 17b-10, 34a-11, 42b-9, 97b-2
i.-key 25a-11, 31a-1, 36b-2, 38a-4, 39b-3, 40a-10, 40a-11, 57a-7, 64a-13, 75a-6, 80b-9, 80b-10, 81a-9, 88b-10
i.! 93b-13, 98a-10, 110a-7, 110a-8
i.-key 40b-3, 110a-10
i.-se 20a-4, 42b,10, 51b-8, 104a-10
i.-ip 11b,13, 46a-8, 57a-1, 94b,5
i.-keli 99b,6
i.-ken 24b-13, 56a-5, 60a-6, 93a-11, 97b-6
i.-küçi 15b-5, 15b-6
i.-erge 42a-4, 76b-1
i.-erdin 1b-5
i.-mek 45b-5, 96b-6, 77b-13
i.-mekdür 37b-12
i.-mekke 95b-8
i.-meydürler 97a-11
i.-mes 72b-4, 82a-13
i.-medi 59b-4
i.-megey 41b-5, 51b-13
i.-me 40b-4, 100a-9
i.-ip irdi 108a-4
it- yitmek, kaybolmak
i.-er 24a-2
i.-ti 85a-6
i.-ip dür 85a-8
i.-ken 105a-12
i.-kenlerge 99b-8
itâ'at (A.) boyun eğme 11b,1
itâb (A.) azarlama, tersleme, paylama 9a-7
ite etek
i.-i 4a-9, 89b-10
i.-in 73a-12, 103a-3

- i.-ige* 45b-12, 78a-11, 102a-2
itelgü bir çeşit av kuşu (bkz. Açıklamalar)
i.-ge 90b-4
İ'tibār (A.) saygı gösterme, önem verme
 5b-11, 22a-13, 42a-5, 56a-8, 61b-8, 69a-13, 77a-6
i'.-ı 84a-1
bī-şevket ü i'. 73a-4
İ'tibārsız (A.T.) saygısız 79b-9
İ'tidāl (A.) ölçülülük, aşırı gitmemek
i'.-din 15a-4, 47a-13
itik keskin, sivri 85a-10
İ'tikād (A.) inanma, birşeye bağlanma
 77b-9
i'.-da 18b-8
İtil- yapılmak, edilmek
i.-se 59a-5
İ'timād (A.) güven, güvenme 12a-12, 77b-8 81b-3, 81b-8, 81b-10
i'timād kıl- güvenmek
i'. k.-maydurlar 77b-8
i'. k.-mağ 81b,4
İ'tirāf (A.) suçu açıklama, söyleme 25b-8, 92a,6, 92a-9, 92a-10
i'.-ıga 85b-5
İ'tirāz (A.) itiraz 104a-11
i'.-dur 86b-13
i'.-ları 26a-3
i'tirāz eyle- itiraz etmek
i'. e.-p 94b-6
İ'tizār (A.) özür dileme 38a-5
İtlāf (A.) lüzumsuz yere harcama
i.-nı 70a-2
İtlik itlik, köpeklik 94a-5
İtmām (A.) tamamlama, bitirme
i.-ı 106b-5
İtmek ekmek (bkz. Açıklamalar) 109a-9
i.-ni 70a-8
İtmekçi ekmekçi 27b-8
İttifāka (A.) rasgele, tesadüfle 49b-1
İttifakī (A.) rasgele, tesadüfle 24b-5
İttiḥad (A.) birleşme, birlik 33b-2, 48b-12
İttişāl (A.) birleşme, kavuşma, ulaşma
 71b-11
i.-ga 46a-7
İtūr- yitirmek; kaldırmak, gidermek
 (bkz. Açıklamalar)
i.-mek 97a-6
i.-mekdür 23b-10
İtüt- keskinleştirmek
i.-ürge 34b-13
İvāz (A.) bedel, karşılık 68b-3
İvrül- çevrilmek, dönmek
i.-üptür 67b-4
i.-di 80a-13
i.! 75a-8, 100a-5
i.-sün 54b-4
ivrüle al- toplanabilmek
i.-e a.-masanġ 100a-4
i.-geli 61a-7
İvür- evirmek, çevirmek, döndürmek
i.-mek 35a-2
i.-e 29b-11
İye sahip
i.-si 66b-4
İzā (A.) eziyet, incitme 10b-3, 64a-13
İzām (A.) büyükler, ulular 34b,4
İzār (A.) yanak
i.-ı 31b-6
i.-ıdın 3a-8
İzāz (A.) saygı gösterme; ikram etme, ağırlama 73a-1
İzzet (A.) değer kıymet, yücelik 3b-8, 11a-2, 43b-11, 44b-4, 48b-10, 71a-9, 87a-11, 92b-11, 100b-12
i.-i 44b-12
İzhār (A.) gösterme, meydana çıkarma
 5a-1, 51a-5, 54b-11, 81a-13, 86b-12

i.-ı 8a-9, 31a-2, 50b-9, 58b-11

i.-ıdur 58b-5, 87a-1

i.-ıda 51a-6

J

jiyān (F.) kızgın, kükremiş 51b-10

K

ķabāhat (A.) çirkin hareket,

uygunsuz iş, kusur, suç

ķ.-in 24b-6

ķ.ıga 37a-13

ķabāyih (A.ķabā'ih) yakışksız,

çirkin şeyler

ķ.-ni 63b-2, 64a-10

ķ.-idin 37b-2

Ka'be (A.) kabe 42b-12, 46a-13

ķ.-siga 42b-10

ķabiḥ (A.) çirkin, yakışksız, fena, ayıp

ķ.-dür 62a-10

ķabīḥa (A.) çirkin, yakışksız fena, ayıp

32b-8

ķabil (A.) kabul eden 102a-4

ķ.-ga 91b-1, 91b-3

ķabr (A.) mezar

ķ.-i 92b-4

ķabūl (A.) kabul etme, alma 39b-8, 40b-

10, 41a-6, 61a-12, 68a-13, 70b-5, 107b-5

ķ.-ning 107b-6

ķ.-ı 83b-12

ķ.-ın 51b-6, 86a-13

ķ.-ıga 81b-9

ķ.-ıdın 100b-4

ķabūliyyet (A.) kabuledilebilirlik

ķ.-i 19a-6

ķ.-in 20a-10

ķabuzag kabuk (bkz. Açıklamalar)

ķ.-ı 101b-5

ķaç- kaçmak

ķ.-ar 74a-12

ķ.-kay 31a-8

ķ.-sa 85b-13

ķ.! 78a-11, 82b,6

ķ.-kıl 82a-2

ķ.ıp 28b-1, 28b-12, 52b-5, 71a-6

ķ.-kan 31a-6, 39a-5, 93a-8

ķ.-mak 95a-6

ķ.-makka 31a-5

ķaçan nasıl, ne zaman 31a-11, 43a-13, 56a-11, 109a-10

ķaçur- kaçırmak

ķ.-mak 50b-2

ķ.-magay 51b-10

ķad(d) (A.) boy 95b-8

ķ.-in 95b-3

ķaddesallāhu esrarehum (A.) Allah onların sırrını mukaddes kılsın 107a-12

ķaddessallāhu ruḥahu (A.) Allah onun ruhunu mukaddes kılsın 97b-13

ķaddesallāhu sırrahu (A.) Allah onun sırrını mukaddes kılsın 38b,2, 38b-8, 45a-1, 50b-13

ķaddasallāhu sırrahu'l-ʿzīz (A.) Allah onunu aziz sırrını mukaddes kılsın 60b-11

ķaddesallāhu teʿālā ruḥahum (A.) Yüce Allah onların ruhunu mukaddes kılsın 97a-4

ķadeh (A.) bardak 67b-11, 88b-7, 88b-8

ķ.-lerin 40b-1

ķadem (A.) ayak, adım 3b-5, 15a-2, 23b-8, 25a-6, 41b-10, 42b,9, 43a,1, 43a-2, 50b-2, 64a-3, 97a-6, 97a,9, 98a-1, 98a-2, 98a-6, 98a-7, 98a-13, 98b-2, 99b-5

ķ.-ni 45b-8

- ķ.-i* 3b-13, 16b-9, 42b-10, 42b-12, 69b-5
ķadem ur- ayak basmak
ķ. u.-uptur 96b-5
ķ. u.-sa 77a-12
ķ. u.-maķ 39b-10
ķādir (A.) kudretli, güçlü; Allah 75b-9
ķ.-dür 94a-12
ķ.-i 2a-13
ķāf (A.) kef harfinin bir başka okunuşu
ķ.-in 70b-12
ķafes (F.) kafes 46a-8, 81b-12
ķ.-i 67b-1
ķāfī (A.) elveren, yetişen, yeter 10b-9, 27b-9
ķāfir (A.) kafir
ķ.-din 78a-12
ķāfir-veşlik (A.F.T.) kafir gibi davranma 11b-4
ķāfūr (A.) Uzak Doğu'da yetişen bir tatlardan elde edilen ıtırı kuvvetli bir madde 38b-8
ķ.-dur 40a-4
ķāfūr-girdār (A.F.) kafur tarzlı 38b-8
ķahhār (A.) kahreden, kahredici 55a-10
ķahharlıķ (A.F.) kahredicilik, yok edicilik 54a-7
ķ.-ı 2a-6
ķahbe (A.) namussuz kadın; kalles, dōnek [adam], mec. hilekār 89b-7
ķ.-ning 88a-6
ķāhir (A.) kahreden; üstün gelen 86a-1
ķahr (A.) helāk etme; çok kederlenme
ķ.-ıdın 2a-10
ķaht-endīş (A.F.) kıtlık ve kuraklık düşüncesinde olan 25b-3
ķa'ide (A.) esas, temel, kural 16a-10
ķak- kakmak, çivi çakmak (bkz. Açıklamalar)
ķ.-magı 23b-1
ķāl (A.) söz 16a-12, 23b-6, 23b-7
ķal- kalmak
ķ.-ur 48a-10
ķ.-dı 52b-13, 61b-4
ķ.-gay sin 18b-7
ķ.-gay 75b-6
ķ.-sa 68a-6, 108b-2, 108b-3
ķ.-ıp 10b-8
ķ.-gan 72a-7
ķ.-gandur 24b-8
ķ.-gamı 23a-2
ķ.-ganlar 26b-8
ķ.-mas 61b-3, 76a-3, 87b-1, 91a-9, 95b-12
ķ.-mamış 54a-6
ķ.-madı 46b-11, 96a-11
ķ.-magay 76b-11
ķ.-ma 102b-10
ķ.-masa 25a-10
ķalak (A.) iç sıkıntısı, gönül darlığı 75a-4
ķalb (A.) yürek 63a-3
ķalb (A.) hilekār, sahtekār 64b-13, 65a-1
ķal'a (A.) kale
ķ.-sı 65a-12
ķalem (A.) kalem 10a-8, 15b-8, 15b-13, 19b-5, 31b-12, 42b-2, 62b-3, 72b-4
ķ.-i 6b-4, 15b-13, 19b-4
ķ.-in 59a-6
ķ.-ga 110a-2
ķalem-dān (A.F.) kalemlik, kalem kutusu
ķ.-ı 19b-3
ķalem-zen (A.F.) kalem vurucu, yazıcı 15b-13
ķalīb (A.) vücut, beden, gövde
ķ.-ı 63a-2
ķalender (F.) derviş, dünyadan elini çekip boş dolaşan ve her şeyi hoş

- gören kimse 29b-8
- kalқан** kalkan
k.-ıga 51b-9
- qaltaban** (F.) namussuz
k.-ı 63b-12
k.-ları 33b-10
k.-lar 65a-7
- kām** (F.) emel, arzu, istek 13a-1, 4b-1, 6b-12, 27b-6, 27b-7, 55a-10, 60b-2, 60b-3, 87b-4, 95a-9, 99a-11
k.-dur 86a-11
k.-ça 87b-6
k.-ı 3a-1, 14a-10, 30b-6, 39a-9, 55a-10, 62a-1
k.-ıdur 10b-6, 38a-8
k.-ları 34a-1
- kām** (A.) ağızın üstü, damak
k.-ıga 25a-6
- qamer** (A.) ay 109a-9
k.-dür 83b-9
- qamgaq** deve dikenini 73b-9
- qamuş** kumuş 105b-5
- kāmīl** (A.) olgun 18a-7 20a-13, 23b-13, 97a-3, 97a-8, 97a-10, 97b-1
k.-rak 45b-2
k.-din 20b-3
k.-ler 72a-4
k.-lerdin 46b-7
- kāmīl-hıram** (A.F.) tamamiyle nazlı giden, salına salına giden 46a-2
- kām-kār** (F.) isteğine ulaşmış, mutlu 47b-6, 82b-7
- kām-kārīq** (F.T.) isteğine ulaşmışlık, mutluluk 32a-11
- kām-kārīq** (F.T.) mutluluk 46a-7
k.-dur 48b-13
- kām-rānīq** (F.T.) mutluluk 4b-2, 96b-1
- kām-rānīq** (F.T.) mutluluk 3b-9
- kām-yāb** (F.) isteğine ulaşmış, mutlu 40b-2
- қан** kan 8b-11, 34a-7, 37a-7, 55a-12, 78b-13, 96a-11
k.-ga 68a-11
k.-ingga 68a-12
k.-ı 12a-2, 30a-11, 47a-3, 52a-12
k.-ın 30b-1, 100b-5
k.-lar 107b-4
- kān** (F.) cevher, maden ocağı 27b-11
k.-ı 36b-12
- қан-** kanmak, doymak
k.-maq 55a-12
k.-magay 40b-1
- qanā'at** (A.) kanma, kanış 27b-10, 43b-6, 43b-9, 44b-6, 44b-11, 45a-1, 45a-6, 45a-7, 45b-2, 87a-11, 101a-13, 109a-7
k.-ka 44a-4
k.-da 44a-1
- qanat** kanat
k.-ın 30a-12, 30b-1, 100b-9
- qand** (A.) şeker
k.-nı 80a-13
- qandī** (A.) şekerden yapılmış; şekerle ilgili 93b-4
k.-ning 23b-3
- qānī'** (A.) yetinen, kannat edinen 43b-13, 44b-10, 45b-5, 87a-12, 78b-4, 101a-13
- qānūn** (A.) bir çeşit çalgı 22a-12
k.-ıga 14a-10
- qapal-** kuşatmak, çevrelemek
k.-maydur 71b-3
- qar** kar 38b-8, 38b-12
- qara** kar, siyah 6a-10, 9a-11, 9a-12, 10a-8, 12b-11, 12b-12, 19b-4, 19b-5, 31b-12, 32a-1, 33b-1, 81a-3, 83a-5
- qarağ** (< Mo. ?, krş. Lessing xara-, xaraya(n), s. 932) göz; bakış, bakma, nazar (?)

k.-ların 105b-12
karakçı yol kesen, yağmacı, yan kesici
 6b-1 (bkz. Açıklamalar)
k.-ıdın 6b-3
karalığ karalık 32b-9
k.-ıdın 31b-11
karangu karanlık 8b-5, 9a-9, 91a-13
karār (A.) karar, durma, yerleşme 4b-10, 82a-13, 83b-6
karār bir- karar vermek
k. b.-dim 4b-10
karar- kararmak
k.-gan 51a-11
kardaş kardeş
k.-ıdur 71a-5
kargış beddua, ilenç 67b-9
kār-ger (F.) etkili
k.-rek 21b-8
kār-güzār (F.) elinden iş gelen, becerikli 11a-3
kār-ḥāne (F.) işyeri
k.-de 53b-4
karı yaşlı 19a-12, 31b-2, 33b-7, 89a-7, 89a-9, 89b-2, 89b-7
k.-ınunḡ 74b-2
k.-larga 95a-1
karılığ yaşlılık 96a-1
k.-da 96a-13
karılık yaşlılık 95a-13, 95b-2, 95b-3, 96a-10
k.-da 92b-6
karış- karışmak
k.-mak 73b-13
k.-kay 110a-5
karīb (A.) yakın 36b-1, 51a-2
karīb kıl- yaklaştırmak
k. k.-gay 36b-1
karīn (A.) yakın 56a-3
karīnlık (A.T.) yakınlık 46a-1
kārız (F.) keriz, yeraltı kanalı 90a-6

karluḡaç kırlangıç (bkz. Açıklamalar)
k.-ning 73b-1
karmaḡ karmuk, balık iğnesi
k.-ka 90b-8
Qārūn (A.) Beni İsrail’de zenginliği ile tanınan bir kişi, Krezüs 43b-5
kaşaba (A.) kasaba
k.-sıda 45a-2
kaşayid (A. kaşa’id) kasideler 7a-10
kaşd (A.) niyet; bile bile yapma 9b-6, 33a-12, 64a-13
k.-ı 86a-13, 86b-2
k.-ga 30a-8
kāse (F.) başı kaplayan, beyni örten kemik
k.-siḡa 52a-10
kāsib (A.) kazanan, kazanmak için çalışan 25b-12
k.-leri 25b-12
kāşid (A.) postacı, haber, ulak 59b-7
kaşīde (A.) onbeş beyitten oluşan, her beyitin ikinci dizesi ilk beyit ile kafiyeli olan, daha çok büyükleri övmek için yazılan nazım
k.-sidin 63b-4
kaşr (A.) kâşâne, köşk, saray
k.-ı 95a-6, 102a-6
kaş kaş
k.-ı 36a-1
k.-ın 31b-4
kaş karşı, ön
k.-ıda 9b-3, 14b-10, 19b-8, 26a-9, 31a-11, 34a-4, 34a-5, 35b-6, 41b-9, 49b-11, 55b-2, 61b-11, 64a-6, 64b-10, 66b-8, 66b-13, 73a-3, 73a-4, 73b-1, 82a-5, 84b-9, 85a-1, 88b-6, 90b-3, 93b-1, 103b-4
k.-larıda 62a-11
kāşâne (F.) köşk
k.-si 29a-3

- kāşif** (A.) bulan, meydana çıkaran 37b-6, 44b-13
- kaşlık** kaşlı 89b-8
- kaş** (A.) kesme 24b-13, 36b,7, 42a-4, 42b-10, 46b-6, 97b,6
- k.-ı* 19a-3, 97b,5
- k.-ıga* 98b-1
- k.-ıda* 22b-4, 43a-5
- kaş it-* kesmek
- k. i.-ken* 24b-13
- kaş kıl-* bitirmek
- k. k.-sa* 85a-10
- kat-** katmak
- k.-ar* 15b-9, 104b-5
- k.-tım* 4b-12
- k.-tı* 73b-13
- k.-kan* 73b-12
- k.-kuçı* 13b-1
- k.-ma* 100a-6, 110a-1
- kaş** (A.) kesen 6b-7, 42b-8
- katıg** katı, sert; güç 5a-11, 19b-13, 25a-3, 36b,5, 37a-5, 44a-11, 45b-9, 74b-3, 77b-1, 79a-12, 82a-13, 96a-5
- k.-dur* 45b-11
- katık** katı, sert; güç 46a-13, 96a-12
- k.-rak* 109b-2
- katıklıg** katılık
- k.-ıdın* 46b-5
- katıl-** katılmak
- k.-masunlar* 79a-10
- kātib** (A.) yazan, yazıcı 19a-5, 19b-3, 19b-5, 62a-13
- k.-ler* 18b-13
- Kātibī-i Nişāburī** Özel ad (Kişi Adları) 18a-6
- kātil** (A.) öldüren 46b-2, 53a-1
- k.-ning* 55b-8
- katl** (A.) öldürme 9b-5
- katla** defa, kere 23a-6, 26b-8, 31a-6, 66a-3, 68a-13, 68b-5, 83b-13, 96a-9
- katl-i ʿām** (A.) katliam, kırım 55a-11, 56b,8, 57a-3
- k.-i* 15b-11, 17a-1
- k.-iga* 82a-9, 88b-7
- katl-peyvend** (A.F.) ölüme ulaştıran 33a-12
- katre** (A.) damla, damlayan şey 1b-7, 93a-8, 100a-10, 100a-12, 100b-3
- k.-ning* 9a-10
- k.-ni* 100a-9
- k.-din* 52a-3
- kav-** kovmak
- k.-up* 52b-2
- kavī** (A.) kuvvetli, güçlü 14b-8, 76b-6, 105b,9
- kaviyyū'l-metīn** (A.) dayanıklı ve güçlü 81a-13
- kavl** (A.) söz
- k.-i* 8b-1, 88b-1
- k.-iga* 16b-3, 77b-8
- kavm** (A.) kavim, uruk 5a-11, 13b-12, 83a-6, 99b-7, 101b-12
- k.-ning* 17a-10, 20a-2, 93b-8, 93b-9
- k.-din* 13a-10
- kavur-** kavurmak
- k.-mak* 100b-10
- kavuş-** kavuşmak
- k.-tum* 4a-8
- k.-sa* 32a-11
- k.-mas* 101b-2
- k.-may* 96a-7
- kavvāl** (A.) geveze, çenesi düşük 24a-6
- kay** (A.) kusma
- k.-dın* 103a-2
- kaya** kaya 73a-11
- kayan** nere, nereye 13a-5, 15a-3, 35b-6, 84b-4
- kayaş** hısım, akraba (bkz.Açıklamalar)
- uruk k.* 71a-4
- kayd** (A.) bağ, zincir 34b-10, 90b-9

- k.-idin* 21a-2
ķayda nerede 30b-9, 41a-9, 49a-9, 71a-9, 74b-8, 94a-1, 98b-3, 99a-10, 108a-12
ķaydın nereden 10a-4, 54b-8, 96b-7, 108a-6, 108a-8, 108b-1
ķayısı hangisi
k.-ning 85a-2
ķāyil (A. *ķā'il*) söyleyen, diyen 2a-6, 17b-3, 109b-8, 110a-11
k.-ga 84a-12
k.-i 84b-1
ķayim (A. *ķā'im*) ayakta duran, ayakta bulunan
k.-dürler 56a-6
ķāyināt (A. *ķā'ināt*) yaratıklar; dünya 59a-7
ķaysı hangi, hangisi 5b-11, 19b-5, 29a-4, 37b-13, 45b-11, 45b-12, 54b-13, 60b-7, 62b-8, 83a-11, 97b-13, 108a-7
k.-ning 76b-4, 106a-3
k.-ga 72b-3
ķayt- dönmek, çekilmek, geri gitmek
ķ.-ur 78b-7
ķ.-tı 49b-11
ķ.-tılar 40a-10
ķ.-ķay 79b-11, 92a-8
ķ.! 105a-3
ķ.-sa 23b-7
ķ.-ıp 26b-9, 96b-6
ķ.-mas 105a-13, 103b-9
ķaytar- geriye döndürmek, çevirmek
ķ.-ay 42b-2
ķ.! 110a-3
ķ.-mak 78a-1
ķayu hangi 38a-1, 67b-1, 87b-12, 91a-8, 92b-10
Ķayyūm (A.) Allah [bâki ve kayim olan, ezeli anlamındadır] 75b-9
ķaz kaz
ķ.-nı 9a-13
ķaz- kazmak
ķ.-ıp 90a-6
ķazā (A.) olacağı önceden Tanrı tarafından takdir olan şeylerin meydana gelmesi; hüküm, hüküm verme, kadının hükmü 15a-1, 24a-12, 41b-9
ķ.-dur 54b-6
ķ.-nı 42b-2
ķ.-dın 37a-4, 105a-7
ķazgan- kazanmak
ķ.-gay 25a-13
ķ.-ganı 22a-2
ķazī (A.) kadı 11a-1, 14b-1, 14b-11, 14b-13, 15a-2
ķ.-dur 20a-5
ķāzib (A.) yalancı 15a-8, 15a-11, 25b-12, 65b-2
ķāziyye (A.) iş, madde; mesele; dâvâ 67b-4
ķebāb (A.) kebab 30b-3
ķ.-ı 30b-7
ķebāblıķ (A.T.) kebablık 79a-6
ķebīre (A.) büyük günah 81a,4
ķebūter (F.) güvercin 8b-8
ķ.-ga 77a-7, 102a-9
ķ.-i 102a-7
ķ.-lerga 27b-4
ķec-ķab^c (F.A.) micacı ters olan, aksi 23a-2
ķeķkūl (F.) dervişlerin ya da dilencilerin kullandığı dilenme çanağı
ķ.-i 29b-2
ķed-bānū (F.) kâhya kadın, bir daireyi idare eden kadın 32a-7, 25b-9
ķ.-ga 25b-9
ķed-ķudā (F.) kethuda, kahya 27b-7
ķed-ķudālīg (F.T.) kahyalık 32a-4
ķ.-ning 32b-4
ķedū (F.) şarap kabı 29b-2

- kefş** (F.) ayakkabı, pabuç 108a-3, 108a-4, 108a-5, 108a-13, 108b-5, 108b-6
k.-din 108b-11, 108b-13
- kefşsiz** (F.T.) ayakkabısız 108a-4
- kefşsizlik** (F.T.) ayakkabısızlık
k.-din 109a-1
- keftâr** (A.) sırtlan 31b-2, 89b-7
- kehf** (A.) sığınak, mağara, in 93b-11
- kelâg** (A.) bir cins karga 62a-13
- kelâm** (A.) söz; Kur'an 14a-10, 79b-4, 83a-7
k.-da 17a-8
k.-dın 94a-9
k.-ı 3a-3, 17b-7, 59a-9
k.-ıda 18a-9
k.-ların 17b-10
- Kelâmu'llâh** (A.) Allah'ın sözü; Kur'an 14b-8
- kelîm** (A.) söz söyleyen, konuşan 2b-13
- kelimât** (A.) kelimeler, sözler 34a-13
k.-ı 35a-6
k.-ıdın 23b-2
k.-ları 23a-3
- kelime** (A.) kelime
k.-si 50a-8, 50a-9
- Kelîmu'llâh** (A.) Tur-i Sina'da Allah'ın hitabını duyan Hz. Musa 53b-8
- kelkel** (A.) saçma, boş söz 50a-12
- kem** (F.) az, eksik 1b-6, 8b-2, 9a-11, 91a-11, 94a-3, 102b-9, 105b-2
k.-dür 12b-6, 109a-10
k.-rek 31a-6, 66a-3, 78a-5, 84b-3
- kemâl** (A.) olgunluk, yetkinlik 21b-13, 33a-1, 44b-2, 54b,1
k.-i 60a-13
- Kemâl-i Isfahânî** Özel ad (Kişi Adları 18a-3)
- kemâlât** (A.) insanın bilgi ve ahlâk güzelliği bakımından olgunluğu 1b-3, 1b-4
- kemer** (F.) kapı, pencere gibi şeylerin kavisli kubbesi; tümsekli
k.-iga 73a-13
- kemîne** (F.) eksik; zavallı 56a-10
- kem-pîr** (F.) zayıf, yaşlı adam 33b-5, 89b-6
- Ken'ân** (A.) Hz. Yakub'un memelketi, Filistin, Palestin 63b-3
- kenâre** (F.) kıyı, kenar 83b-11
- kenîz** (F.) cariye, halayık
k.-ler 7a-2
- kerâmât** (A.) kerametler, ermişlikler
k.-ı 34b-11
- kerâmet** (A.) keramet, kerem, başış 17a-12
- kerâne** (F.) kıyı, kenar 29b-10
- kerem** (A.) başış, lütuf, cömertlik 15b-5, 41a-11, 68b-10, 70b-2, 70b-3, 70b-7, 70b-8, 70b-9, 70b-10, 70b-11, 70b-12, 71b-9, 71a-11, 77a-6, 99b-8, 101a-1, 105a-10
k.-ning 71a-4
k.-i 81b-10, 87b-3
k.-idin 36a-10
- kerh** (A.) iğrenme, tikslenme
k.-idin 14b-6
- kerîh** (A.) iğrenç, çirkin 63b-2
k.-dür 80a-1
- kerîm** (A.) cömert, ulu, büyük 5a-6, 48b-9, 87b-1
k.-din 101a-2
- kerîm-ahlâk** (A.kerîmü'l-ahlâk) 82b-7
- kesb** (A.) çalışıp kazanma 29a-3, 39b-3, 43b-13
k.-de 42a-10
k.-iga 24b-13
kesb it- çalışmak
k. i.-ip 38a-12
- kesret** (A.) çokluk, bolluk
k.-ide 11a-5

- k.-idin* 4a-1, 96a-4, 96a-6
keşf (A.) ortaya çıkarma, gizli bir şeyi bulma 1b-4, 52a-10
keşef (A.) kaplumbağa
k.-ga 69a-13
keşîdelik (F.T.) çekilecek, çekilen 31b-8
Keşşâf (A.) Zemahşeri'nin ünlü tefsir kitabı (el-Keşşaf an Hakaikü't-Tenzil) 63b-5
ketân (F.) keten bezi 25a-2, 25b-5, 89b-3
k.-dın 25b-5
kevkeb (A.) yıldız 98b-4
k.-iga 80a-2
k.-lerdin 3a-8
kevkebe (A.) gökteki yıldız
k.-de 70a-1
kevkebiştân (A.) yıldız yeri (bahçesi) 3a-8
kevn (A.) olma, var olma, varlık, vücut 28b-2, 99b-5
kevneyn (A.) dünya ve ahiret 6a-7
k.-dür 94a-1
kevsir (A.) cennetteki havuzun adı 85a-12
keyd (A.) hile, oyun, dalavere, dolap 33a-11
keyfiyyet (A.) nitelik 13b-13, 50b-9
k.-i 5b-7, 5b-9
k.-in 47a-9, 82b-1, 108a-3
k.-ini 24b-3
k.-ide 6a-1, 32a-7
kezzâb (A.) çok yalancı 8a-7, 15a-11
kible (A.) kible
k.-side 20b-9
kıçığ gıcık, gıdıklanma (bkz. Açıklamalar)
k.-ı 88a-5
kıçkır- bağırarak, çağırmak
k.-magı 79b-9
kıdve (A.) kendisine uyulup arkasından gidilecek kimse 40b-5
kıl kıl
k.-dın 85a-9
kıl- yapmak, etmek
k.-adur 43a-4
k.-ur min 15a-8
k.-ur sin 104a-10, 109b-2,
k.-ur 3a-13, 16a-918b-6, 31a-13, 36a-1, 36a-1, 38a-2, 47b-11, 48a-7, 48a-11, 62b-7, 62b-13, 71b-12, 80b-3, 81a-6, 83a-12, 88a-4, 89a-10, 92a-5, 92a-6, 93a-1, 93b-3, 94b-6, 95b-3, 95b-4, 102b-2, 104b-3, 104b-4, 108a-8
k.-lar 18a-12, 21b-3, 64b-2, 68a-1
k.-mış 54a-5
k.-ıp min 5a-4, 41a-7
k.-ıp sin 23a-6
k.-ıpdur 33a-3, 41a-6, 49a-7, 103a-3, 107b-6
k.-ıpdurlar 17b-6, 17b-10, 34a-12, 42b-8, 82b-2, 82b-11, 82b-12
k.-dım 4a-10, 4b-6, 4b-7, 72a-11
k.-dınġ 67b-6, 67b-9, 110a-9
k.-dı 4a-13, 4b-1, 4b-2, 15a-4, 15a-5, 15a-7, 15a-10, 15a-12, 41a-13, 45a-2, 47a-3, 47a-4, 56b-12, 59b-6, 59b-7, 59b-12, 59b-13, 84b-2, 85a-13, 85a-12, 85a-13, 92b-7, 93b-12, 102a-5, 102b-4, 102b-5, 108a-1
k.-dılar 42b-12, 59b-4, 59b-9, 65a-8, 80b-1, 102b-7, 102b-8
k.-gay min 43a-11
k.-ga sin 86b-8
k.-gay 12b-6, 15b-12, 16a-9, 19a-10, 20b-10, 20b-11, 22a-6, 24a-8, 30b-13, 30b-4, 31a-2, 32b-6, 35b-2, 38a-6, 38a-7, 39b-2, 39b-3, 41a-6, 53b-7,

- 54a-1, 54a-2, 54b-9, 54b-10, 63b-5,
64a-1, 64a-2, 64b-8, 76b-12, 83b-7,
89a-7, 89a-10, 89a-11
k.-gaylar 5b-1, 31b-4, 31b-5, 31b-7
k.-ay 41a-9,
k.! 43a-3, 59a-12, 78a-1, 78b-2, 81a-
9, 81b-8, 86b-6, 92b-13, 103b-5,
103b-11, 103b-12, 105a-10, 109a-2,
109a-11, 109b-6, 110a-9
k.-göl 40b-3
k.-sun 21a-11, 41b-4, 86b-8, 99a-11
k.-alı 17b-1, 106b-12, 108a-9
k.-ing 41a-9
k.-sang 26a-6, 42a-4, 44a-6, 68a-4,
68a-5, 68b-5, 68b-9, 87a-10, 101b-
12, 103a-6, 109b-7, 109b-8
k.-sa 15b-12, 16a-6, 20b-5, 35b-2,
41a-4, 54b-6, 72b-10, 76b-6, 85a-11,
92a-10, 106a-8, 106a-9, 106b-6
k.-salar 27a-12, 51b-4, 64b-3,
k.-a 65b-2
k.-ıp 27b-2, 29a-5, 41a-11, 45b-3,
56b-2, 56b-4, 60b-7, 61a-5, 63b-12,
65b-8, 67b-12, 67b-13, 69a-3, 69a-6,
93a-13, 95b-4, 99b-8, 100a-9, 102b-
6, 105a-9
k.-galı 39a-12
k.-gan 9a-11, 9b-12, 20a-4, 20a-1,
20b-1, 30b-10, 55b-9, 55a-11, 56a-4,
60b-6, 65a-7, 77a-9, 78b-9, 82a-6,
83b-5, 106b-3, 106b-13, 107a-8,
107b-4
k.-ganing 2a-12, 104a-8, 109b-8
k.-ganmı 70b-6
k.-ganga 46b-6, 54b-2, 94b-8, 68a-13,
68b-1, 68b-13, 109b-7
k.-gandin 27a-1, 31b-9
k.-gani 63a-7
k.-ganlar 68b-2
k.-ganlarga 30b-2
k.-gança 83b-4, 106a-12
k.-ganlarıça 68a-8
k.-urga 52a-13, 99a-14
k.-urda 22b-2, 27a-11, 29a-10, 70a-10,
73b-2, 78a-3, 94a-13
k.-urdın 1b-4, 81b-10
k.-urı 51a-4
k.-urın 77a-4
k.-urıda 14b-6
k.-guçı 11a-13, 16b-13, 19b-10, 20a-8,
79a-6, 79a-7, 80b-6, 88a-2, 99a-2,
99a-4
k.-guçıga 9b-2, 79a-5
k.-mak 2a-8, 2a-9, 5a-12, 15b-13, 16a-
9, 30a-7, 30a-8, 41b-7, 68a-5, 70b-5,
77b-10, 81b-4, 86b-12, 90a-2, 94b-1,
106a-11
k.-makdur 37b-1, 41b-6, 45b-8, 58b-7,
90a-2, 90a-3
k.-maknı 23b-13
k.-magnı 92b-12
k.-magingdin 104a-11
k.-magı 91a-4
k.-may 13a-7, 29a-6, 48a-7, 85b-9
k.-maydur 40b-10, 67a-7
k.-maydurlar 77b-8
k.-mas 16a-9, 57a-10, 62a-4, 74b-1,
74b-8, 79a-1, 81a-13, 81b-13, 87a-7,
94a-13
k.-madı 77a-3
k.-magay 21b-1, 24a-5
k.-magaylar 92a-11, 92a-12
k.-ma 91b-2, 91b-3, 100a-2, 104a-5,
110a-10
k.-masun 34b-7, 89b-12
k.-masang 68a-3, 68b-6, 77b-13, 86a-
13
k.-masa 28a-4, 28a-5, 98b-2
k.-magan 9a-9, 46b-11, 90a-6, 90a-8,
99a-10

- k.-masdın* 30a-11
k.-mamak 91b-1
k.-ur irmiş 47b-2
k.-adurganı 63b-8, 85b-1
k.-adurganıdın 38a-6
kıla al- yapabilmek
k. a.-ur 2b-4
k. a.-gay mu 91b-5
k. a.-sa 29a-8, 76a-2
k. a.-gança 91b-7
k. a.-mas 19b-13
k.-a.-masanġ 100a-2
kıla kıl- yapabilmek
k. k.-sa 106a-10
kıl u kāl (A.) dedikodu
k.-ı 62b-6
k.-ıdın 58b-5
kılıç kılıç
k.-dın 85a-10
kılığlıg kılıklı 85b-11
kılığ huy, davranış
k.-ı 88a-5, 101a-6
k.-dın 77b-2
kılıl- yapılmak
k.-dı 5b-8
k.-sa 59a-5
kılış yapma, yapış
k.-ıda 40a-13
killet (A.) azlık, kıtlık
k.-idür 40a-5
k.-iġa 19b-9
kır- kırmak, bükmek
k.-maġı 79b-9
kırāat (A.) okuma
k.-ı 20a-11
k.-ınınġ 20a-8
k.-ıda 39b-6
kıraġ kıyı, kenar, dışında, -den başka
k.-dın 82b-3
kırak kıyı, kenar, dışında, -den başka
k.-ı 27a-5, 82a-1
k.-tın 82b-3
kırk kırk 6a-2
kırk- kırmak, kesmek
k.-ıp 31b-5
kırkıncı kırkinci 36b-2
kışās (A.) öldüreni öldürme, yaralananı yaralam cezası
k.-ı 6b-6
kısm (A.) bölüm 5b-7, 5b-8, 5b-9, 5b-10, 6a-1, 37a-12, 57a-11, 57b-5, 61b-4, 63a-9, 63a-13, 65a-2
k.-dur 33b-12
k.-nınġ 57b-1
k.-ġa 63a-9
k.-da 96b-12
k.-ı 60a-2
kismet (A.) kismet
k.-i 42a-7
k.-in 42b-1
kışsa-h^vān (A.F.) kıssa, masal söyleyen kimse 23a-13
kışsa-sāz (A.F.) masal, kıssa düzen, yapan 23a-12
kış kış 38b-5
k.-nınġ 39a-7
kıṭa (A.) kıta 2a-13, 5a-9, 11a-7, 15a-9, 16a-12, 20b-7, 24a-6, 28a-7, 39b-3, 43b-3, 64b-12, 67a-12, 69a-1, 75a-10, 75b-4, 76a-3, 77a-4, 78a-1, 78a-12, 82a-11, 91a-11, 91b-3, 92a-13, 93b-1, 93b-6, 94a-4, 94b-5, 99b-4
kıyām (A.) kalkma, bir işe başlama; ölümden sonra dirilip ayaġa kalkma
k.-ıġa 40a-7
kıyāmet (A.) kıyamet 27a-2
k.-i 57a-5
kıyāmet-girdār (A.F.) kıyamet tarzlı
k.-dur 27a-2
kıyas (A.) karşılaştırma 106a-2

kıymet (A.) kıymet, değer 87b-12

k.-i 9a-10, 87b-8, 91a-9, 87b-10, 87b-11

k.-iğa 87b,10

k.-içe 87b-12

kız kız 91a-12

k.-ları 29a-4

kızart- kızartmak

k.-mak 33a-14

kızığ sıcak (bkz. Açıklamalar)

k.-rak 40a-13

kızık sıcak 27b-8

kızıl kızıl, kırmızı 31a-13

ki (F.) ki (ilgi adlı) 92b-4

ki (F.) ki (bağlaç) 4b-1, 4b-12, 5a-7, 5a-10, 5a-12.....10a-4, 10a-7, 11b-12, 12a-9, 13b-2, 15a-3, 15a-10, 15b-12, 18a-11.....20b-13, 21a-5, 22b-11, 23b-10, 25a-11, 26b-8.....30a-3, 35b-2, 36a-10, 36b-5.....40b-4, 42a-5, 42a-12, 44a-3, 46b-8, 47a-1, 49a-7, 52b-7, 53a-10, 56b-5, 67a-13, 67b-1.....74a-7, 74b-11, 75a-2, 75a-12,77b-12, 78a-6, 79b-7....82b-1, 83a-4, 83a-7, 83b-5, 85a-5.....93b-1, 93b-4, 94a-12, 96a-12, 96b-1, 97a-2, 97a-3, 97b-2, vd.

kibi gibi 4a-13, 5a-10, 56a-4

kibr (A.) büyüklük taslama 61b-6

kibrît (A.) kibrit 17b-8

kibriyâ (A.) büyüklük, ululuk 56a-9, 61b-6, 66b-4

kiç geç 91b-10

k.-ke 87b-7

kiç- geçmek

k.-ipdürler 37a-6

k.-seng 108b-8

k.! 81b-10

k.-mek 100b-5, 106b,10

k.-mekdür 39b-5, 53a-6, 100b-6

k.-mes 47b-5

kiçe gece 13a-5, 29a-12, 30a-3, 30a-4, 74b-8, 79b-7, 85a-3, 102a-7, 108a-11

k.-si 38b-6

k.-sidür 8b-5

k.-ler 6b-13

kiçik küçük 41a-1, 41a-11, 64b-3, 89a-7

k.-ke 14a,10

k.-din 29b-11

k.-i 81a-10

k.-ler 48a-9

k.-lerge 48b-1

kiçür- geçirmek

k.-ür 81b-1

k.-üpdür 64b-7

k.-memekdür 39b-11

kifâyet (A.) yetişme, yeterlik; iktidar

k.-ide 78a-3

kigür- içeri sokmak, koymak, bırakmak

k.-se 64a-5

kil- gelmek

k.-edurgen 79b-10

k.-ür 97a-1, 106a-7

k.-ipdür 58b-11, 96b-7

k.-di 2b-4, 47b-3, 54b-8, 96b-12, 98a-1, 98a-4

k.-dük 106b-2, 107a-6

k.-se 31a-12, 32b-1, 37a-4, 51b-7, 67a-13, 83a-9, 90a-11, 105a-7

k.-ip 7b-6, 7b-8, 41a-5

k.-gen 110a-1

k.-genni 90b-12

k.-gençe 92b-13

k.-genlerning 26b-9

k.-mek 72a-2

k.-mey 80b-9

k.-mes 19b-13, 24b-6, 69a-2, 74b-2, 94a-6

k.-medi 94a-5

- k.-megey* 51b-11
k.-mese 9a-5
k.-megendin 105a-13
kilid (F.) anahtar 84a-3
kilin gelin 31b-3
kilk (F.) karnı kalem
k.-im 110a-11
k.-idin 54a-9
k.-leri 10a-12
kiltür- getirmek
k.-ür 27a-4, 43b-12, 73b-2, 84b-12
k.-di 98a-11
k.-gey 12a-7
k.-üp 91a-4
k.-geli 10b-13
k.-genlarning 26b-10
k.-güçi 80b-6
k.-ürdin 63b-7
k.-mes 83a-11
k.-me 104b-13
k.-mesün 9b-9
k.-memek 70b-6
k.-ür irdiler 45b-1
kiltürt- getirtmek
k.-üp 41a-5
kim kim (soru adlı) 22a-5, 28a-8, 30a-3, 40b-4, 41b-4, 42b-10, 44b-11, 47b-9, 75b-9, 75b-11, 80b-3, 80b-4, 81a-11, 83b-11, 85a-5, 85a-10, 85a-11, 92b-7, 92b-8, 96b-6, 108a-11
k.-ni 98b-1
k.-ge 24a-5, 32a-3, 37b-13, 67b-6, 72a-8, 72a-9, 72a-11, 88b-12, 93b-10, 98a-12, 108b-3
k.-de 71b-13, 72a-1
k.-ler 17b-1
hîç kim hiç kimse 62a-1, 91a-11
kim ki (bağlaç) 2b-8, 3b-1, 5a-2, 15b-10....21b-13, 26a-5, 28a-2, 29b-5....35a-11, 38a-12, 39a-1, 39a-4...41b-5, 44a-1, 45a-8, 48b-2, 50b-13, 51a-2, 56a-11, 57a-6...67b-8, 67b-9, 69a-1, 71a-8, 71b-11, 84a-7, 87b-8, 91b-10
kime gemi 25a-5, 42b-3, 101b-5
k.-ning 101b-12
k.-ni 42a-3
k.-sin 55a-6, 72b-10
kimse kimse, kişi 28a-9, 72b-1, 88a-3, 91a-3, 91b-4
k.-ge 12b-11
kimsenlik derili (bkz. Açıklamalar) 11a-7
kimyâ (A.) ilm-i simyâ 51a-12, 70b-12
kimyâ-ger (A.F.) kimya ile uğraşan
k.-i 17b-8
kīn (F.) gizli düşmanlık, garaz 19b-9, 34a-9
kin arka
k.-içe 12b-2
kināyet (A.) kinaye, üstü örtülü, doku-naklı söz
k.-dür 99b-2
kīne (F.) kin, öç
k.-si 9b-4
kingir (F.) Hindistan'da kullanılan bir müzik aletinin adı 23a-5
kint (<Sogd.) köy
k.-de 40b-6
kinglik genişlik
k.-idür 40a-2
kir- girmek
k.-miş 36b-7
k.-dim 4b-9
k.-di 22a-4
k.-gey 38a-8, 78a-5
k.! 78a-2
k.-seng 44a-6
k.-se 105a-8
k.-gen 24a-2, 24a-3, 50b-5

- k.-genni* 90b-12
k.-gende 41a-3
k.-gendi 23b-8
k.-erge 73a-10
k.-mek 78a-9
k.-mes 69a-13
kirāmend (F.) soylu, ulu; cömert 49a-13, 109b-5
kirāmū'l-kātibīn (A.) yazıcı melekler
k.-din 26a-4
kirek gerek 11a-3, 11a-8, 14a-7, 14a-8, 14b-3, 15a-2, 15a-13, 15b-1, 15a-6, 15b-12, 15b-14, 16a-1, 16a-12, 16b-2, 16b-3, 23b-6, 24a-1, 24a-2, 28a-3, 24a-8, 36b-4, 50b-5, 50b-6, 67b-7, 67b-8, 67b-11, 67b-12, 75a-1, 75a-4, 75b-12, 76b-1, 76b-2, 76b-9, 76b-11, 78b-4, 78b-5, 81a-1, 81a-2, 85b-3, 91a-6, 98b-1, 103a-5, 106b-4, 106b-5
k.-tūr 76a-11, 96b-8, 98b-2
k.-dür 96b-7
kirek- gerekmek
k.-mes 76b-12
kireklik gerekli 106b-4
kiriş- girişmek
k.-ti 65b-2
kirlik kirli
k.-idür 39b-13
kirpiç kerpiç, tuğla
k.-din 105b-11
kis- kesmek
k.-ip 24b-3
kīse (F.) kese
k.-engde 109a-5
kīse-bür (F.) yan kesici 26b-4, 109a-5
kisek kesek, toprak halinde yapışmış toprak tabakası 101a-12
kisvet (A.) elbise
k.-de 3b-6
k.-ide 23a-7, 65b-1
kisvetlīg (A.T.) elbiseli 93a-2
kīş (F.) din, mezhep, inanç 37a-8
kişi kişi, insan 5a-9, 10a-7, 10a-9, 12a-6, 12a-7, 14a-7, 16a-11, 22a-6, 23b-5, 25a-13, 28a-3, 29a-8, 29a-9, 29a-10, 29b-4, 30a-1, 31a-9, 36a-8, 44b-2, 45b-5, 47b-10, 51a-6, 57a-9, 61b-3, 62a-7, 64a-10, 64b-1, 64b-10, 64b-13, 66a-13, 67a-6, 68a-7, 69a-9, 69b-6, 70b-8, 72a-13, 73a-2, 73a-3, 74a-3, 74b-9, 76a-1, 77a-1, 77b-4, 78a-2, 78b-4, 78b-8, 79a-1, 79b-4, 82a-6, 86a-7, 87b-9, 88a-13, 89a-12, 89a-4, 91a-7, 91b-4, 93b-8, 96b-4, 97b-9, 104a-7, 104a-13, 104b-2, 104b-12, 105a-2, 105a-6, 106a-7, 106a-8, 106b-2, 107a-1, 107a-10, 107b-5, 108a-6, 108a-7, 109a-8, 109b-3
k.-dür 20b-1, 70b-8, 88a-3
k.-ning 25a-2, 33b-4, 46b-8, 66a-1, 68a-9
k.-ni 2b-3, 16b-1, 19b-13, 20b-8, 48a-7, 48a-12, 104a-3
k.-ge 12a-11, 20a-3, 23a-10, 23b-11, 27a-6, 31a-11, 32a-11, 32b-12, 49a-10, 49b-6, 38a-10, 57a-13, 62a-8, 66a-12, 66b-1, 67b-7, 69a-12, 70b-6, 73a-1, 89a-6, 89b-1, 90a-11, 96b-9
k.-de 25b-1, 92b-1
k.-din 45b-5
kişilik kişilik, şahsiyet, insanlık 29a-8, 72b-10
k.-din 20a-9, 28b-12
kişver (F.) ülke 7a-8, 10b-1, 57a-4
k.-ning 56b-8, 99a-8
k.-ni 56b-12
k.-ining 69a-8
k.-iga 96b-3
k.-idin 14b-4, 24b-8, 66a-11
kişver-penāh (F.) ülkenin koruyucusu

olan, padişah 76a-11

kitāb (A.) kitap 77a-12

k.-lar 34a-11, 59a-5

kit- gitmek

k.-er 48b-4, 75b-1

k.-ti 96a-10, 96a-13

k.-tiler 22a-3, 65a-10

k.-ipdür 22a-2

k.-ipdürler 71a-12

k.-key 84a-2

k.-ip 66a-2, 85a-7

k.-küçi 88b-13

k.-mek 96b-7

k.-mekdür 107b-5

k.-ip irdi 108b-5

k.-medi 59b-5

k.-megey 41b-4

kiter- gidermek

k.-mek 43b-8

kitür- getirmek

k.-gen 10b-8, 10b-9

k.-mek 23b-10

kivür- içeri sokmak, koymak, bırakmak

(krş. kigür-)

k.-ür 104b-10

k.-di 47b-5

k.-se 23b-8

k.-güçi 98b-9

k.-mek 16b-6, 59a-6

k.-megey 10a-8

k.-me 102b-11

kiy- giymek

k.-sem

k.-seng 104a-2

k.-ip 93b-6

k.-gen 89b-6

k.-gen 108a-10

k.-geningdin 104a-1

k.-mek 89a-6, 89b-3, 89b-4

k.-megi 41b-13

k.-megin 108b-3

k.-mekleri 29b-11

k.-mese 25a-6

k.-megining 108a-3

kiyaset (A.) uyanıklık, anlayışlılık 76b-2

k.-i 31a-11

kiydür- giydirmek

k.-dünğ 104a-3

k.! 70b-1

k.-gen 108b-1

k.-gening 104a-1

k.-eli 108b-2

k.-mekdür 70a-11

kiyik geyik 77a-9, 103a-13

k.-ke 102a-9

kiyin geri, arka 82b-6

k.-idin 64a-6

kiyiz keçe (bkz. Açıklamalar)

k.-ge 83a-8

kiz- gezmek

k.-iben 50a-2

k.-mekleri 29a-11

kizb (A.) yalan söyleme, yalan 28a-3, 33a-12

kizb-el-müneccimîn (A.) falcıların yalanı 24b-7

kizdür- gezdirmek

k.-geyler 31b-11

koğlama ateşte kurutulmuş 109a-9

(bkz. Açıklamalar)

kol el

k.-ga 89b-10

k.-ın 98a-7

k.-lar 6b-3

kol- istemek

k.-dı 49b-13

k.! 103a-7

k.-makdur 41b-7

kolda- himaye etmek, elinden tutmek

- k.-dı* 39a-12
kıldaş arkadaş, dost 100b-13
kıltuğ koltuk, koyun
k.-ın 30a-12, 30b-1
kıon- konmak
k.-ar 102a-7
k.-sa 30b-9
k.-makka 23a-11
kıonalga (Tü.Mo.) konukluk masrafı
 (bkz. Açıklamalar) 30b-9
kıop- kalkmak, yükselmek
k.-kay 106a-1
kıopuz kopuz 22a-11
kıorkunç korku
k.-ı 101a-12
kıorkut- korkutmak
k.-unguz 95a-13
kıoş çift, zevce
k.-ı 27a-10, 30b-2
kıoşan- birlikte olmak, katılmak (bkz. Açıklamalar)
k.-ma 100b-12
kıoşul- eklenmek, bağlanmak; katılmak
k.-dum 4a-8
k.-gay 102a-7
k! 100a-4
k.-gan 101a-13
k.-ma 101b-8
kıoşuldur- katmak, eklemek (bkz. Açıklamalar)
k.-guçı 97b-10
kıoy koyun
k.-lar 6b-11
kıoy- koymak
k.-ar 35b-5, 106b-7, 107a-9
k.-arlar 92b-1
k.-dum 4a-1
k.-dı 15a-12, 45b-13, 98a-7
k.-up min 43a-1
k.-updurlar 41b-1
k.-ga min 69a-6
k.-gaylar 31b-6, 31b-7
k.-ay 41a-9
k.-gıl 86b-5
k.-sa 11a-8, 61b-1
k.-up 22a-10, 107b-5
k.-mak 4a-2, 68a-4
k.-gan 29b-8
k.-arga 63b-12
k.-mas 75b-9, 82a-11, 94b-6
k.-magay 63b-6
k.-mamak 70b-6
k.-ar irdi 52b-5
koya bir- koyuvermek
k. b! 86b-8
k. b.-diler 47a-6
kıoyul- konulmak, verilmek
k.-dı 5b-6
kıoyun koyun, koltuk altı, kucak
k.-larga 45a-13
kıozga- meydana çıkarmak, harekete getirmek (bkz. Açıklamalar)
k.-ar 25a-12
kıozgal- harekete gelmek, karışmak, coşmak (bkz. Açıklamalar)
k.-mak 57b-7
kıozgalan gürültü, şamata, karışıklık
 (bkz. Açıklamalar) 39a-11, 56b-4
k.-lar 21b-12
kıozgat- harekete geçirmek
k.-ur 101b-3
kıozı kuzu 6a-13, 77a-9
kıöç- göçmek
k.-se 100b-9
kıök yeşil 52a-9
kıök gök
k.-ke 55b-1, 65b-4, 73a-8, 73b-4, 74a-7
kıöker- göğermek, yeşermek, büyümek; çiçek açmak

- k.-günçe* 27b-1
kök(ü)s göğüs
k.-ümge 5a-5
k.-de 72b-3
k.-ige 96a-8
köm- gömmek
k.-üp 29b-5
köng(ü)l gönül 4b-2, 7b,4, 21b-5, 21b-12, 25a-8, 32b-5, 32b-7, 45b-12, 46b-4, 50a-4, 50a-4, 55a-8, 55a-9, 56b-3, 57b-7, 74b-11, 76a-5, 76b-7, 76a-8, 76a-10, 78b-9, 78b-10, 79a-1, 79a-2, 79a-5, 79b,1, 80a-4, 80a-5, 81b-2, 93b-3, 94a-5, 99b-7, 100b-8, 101b-3, 105b-7, 106b,2
k.-dür 78b-8, 78b-13
k.-ning 98b-13
k.-ni 3b-13, 50a-10, 71b-11, 73b-11, 74b-3, 78a-6, 79a-11, 99a-3, 103b-8
k.-ge 19b-2, 29b-12, 32a-9, 37b-9, 43b-12, 50a-6, 71b-4, 79b,10, 79a-12, 87a-1, 94b-12, 95b,12, 105a-1
k.-de 26b-6, 48a-10, 59a-13, 79a-13, 95b,4
k.-din 39b-6, 43b-3, 46b-11, 103b-11, 107a-9
k.-üm 5a-6, 61a-4, 85b-9
k.-üng 32b-1
k.-üngni 104b-11
k.-ünge 39a-7
k.-üngde 104b-12, 104b-13, 109a-5
k.-üngni 109b-7
k.-i 14b-2, 14b-5, 14b-8, 14b-9, 15b-2, 19b-8, 21b-11, 22b-12, 26b-6, 35b-12, 36a-4, 37b-2, 38b,4, 38b-5, 38b-9, 40a-9, 42b-3, 50b-9, 52b-4, 53a-7, 58b-1, 71b-2, 79a-9, 82a-3, 99a-7, 99b-11, 104b-11
k.-in 40a-10
k.-ini 110a-1, 110a-5, 110a-6
k.-ige 7b-1, 8b-5, 16b-8, 19a-6, 20b-12, 38a-13, 39a-3, 41a-5, 46b-9, 48a-10, 51a-10, 51b-5, 52a-11, 52b-7, 55b-2, 62a-2, 79b-7, 81b-1, 83b-12
k.-ide 8a-1, 8b-1, 9b-4, 23a-13, 25a-2, 30b-5, 84b-9, 103b-1
k.-idin 41b-4, 84a-2, 96a-9, 99b-13, 110a-3
k.-leri 5a-8, 6b-9, 11b-4, 60a-13, 71b-3
k.-lerige 60b-3, 68b-3
k.-leride 29b-7, 34b-3
k.-ler 55a-4
k.-lerni 92a-11
k.-lerge 86a-6, 86a-8, 110a-8
k.-lerde 14b-6
köngüllük gönüllü
k.-lerge 80b-1
köp çok 5a-1, 9a-3, 9a-4, 12a-8, 12b-8, 13a-9, 15a-12, 15b-6, 19a-9, 21a-13, 22b-10, 23a-1, 34a-10, 34a-11, 36a-13, 45b,4, 49a-13, 53b-7, 53b-8, 54b-13, 55a-8, 62b-12, 62b-13, 63a-1, 63a-2, 63a-3, 63a-4, 63a-8, 64a-13, 65a-6, 66b,11, 67b-9, 75b-13, 76b-1, 76b-2, 78a-3, 78a-9, 79b-6, 84a-5, 87b-13, 88a-1, 88b-1, 89a-4, 89a-12, 89b-13, 90b-13, 91b-6, 93b-7, 99a-5, 99a-6, 100a-12, 101b-11, 103b-8, 103b-9, 106a-3, 106a-4, 106b,4, 106b-13, 107a-4, 107a-8, 109b-3
k.-dür 20a-4, 63a-8, 108a-7
k.-din 26a-7
k.-i 6b,8
k.-ining 60b-8
k.-ige 64b-5
k.-ide 42a-12
k.-rek 18a-3, 18b-9, 23a-11, 26b-7, 26b-8, 31a-2, 32b-5, 33a-2, 62a-10, 83b-3, 92a-7, 1001a-12, 103a-4,

106b-5
k.-regi 29a-11
k.-regining 28b-9
k.-regide 19b-9
köpelek kelebek 74b-9, 101a-7
köprüg köprü
k.-ge 82b-8, 82b-9
kör- görmek; (kıymet) takdir etmek
k.-er 30a-7
k.-miş 31a-7
k.-üpdür 64b-6
k.-düm 3b-9, 3b-10, 4a-4, 43a-11
k.-di 49b-9, 52b-10, 108a-3
k.-diler 47a-8
k.-gey sin 74a-10
k.-gey 30b-11, 30b-12, 53b-10
k.! 20a-1, 48b-2, 53a-2, 53a-4, 69a-1,
 75a-6, 88b-10, 99a-10, 105a-7
k.-sün 53b-4
k.-seng 67b-13
k.-se 65a-1, 62a-3, 94b-5
k.-üp 35b-6, 57a-3, 71a-11
k.-üben 94b-1
k.-gen 24b-12, 56b-9, 90b-2
k.-genni 88a-6
k.-genge 45b-10
k.-erge 52b-8, 109a-12
k.-güçi 75b-6, 84a-6
k.-mek 35a-2, 85b-2
k.-mes 94a-12
k.-medim 72a-11
k.-medi 92b-7
k.-megey sin 74a-11
k.-megen 57a-9, 97a-6
k.-megünçe 70a-6, 72a-9
k.-meyin 94b-2
k.-meske 64b-7
köre al- görebilmek
k. a.-mas 74a-2
köre göre 5b-12, 10a-10, 83a-13, 103a-

4, 109b-6, 106a-4, 106a-13
k.-dür 87b-10
körgüz- göstermek
k.-ür 38b-9, 48a-1
k.-üptür 103a-1
k.-düm 3b-7, 4b-5, 72a-8
k.-dünğ 67b-7
k.-di 38b-13, 45b-4
k.-diler 102b-6
k.-gey 21b-4, 22a-11, 36b-5, 76b-3
k.-geyler 31b-3
k.! 74a-9, 92a-1, 103b-6
k.-gil 105a-10
k.-seng 68a-9
k.-se 56a-13, 73a-4, 89b-2
k.-üp 72a-11
k.-gen 59a-4, 88a-7
k.-güçi 11a-5
k.-mek 7a-12, 65a-5, 82a-8
k.-mekdür 45b-10
k.-mey 48a-7
k.-megey 53b-9
k.-mese 16a-4
k.-memek 76b-10
k.-ür irdi 45a-7
körün- görünmek
k.-edür 9b-1
k.-ür 58b-8, 59a-7
k.-di 5a-12
k.-gey 63a-11, 63a-12, 63b-1
k.-se 36b-11, 93b-11
k.-gendin 42b-1
k.-güsidür 87a-6
köter- kaldırmak
k.-ür 82b-9, 84b-4
k.-günçe 27b-2
k.-mekdür 70b-3
k.-medi 90a-8
köy- yanmak
k.-gen 21b-9

- k.-mek* 74b-7
k.-mekdin 46a-12
köydür- yakmak
k.-ür 82b-4
k.-üptürler 58b-1
k.-diler 65b-3
k.-gey 73a-12
k.-genni 70a-3
k.-gü 82b-5
k.-güçü 44b-4, 55a-13
k.-gülük 14b-13
k.-mekdin 15b-7
k.-megi 82a-11
köz göz 29a-12, 36a-7, 42b-5, 23b-13, 52a-10, 67b-13, 68a-10, 71b-3, 92b-10, 95a-2, 99b-5, 99b-13, 100b-8, 101b-4, 104a-12, 104a-13, 105b,6
k.-ni 39b-11, 54b,8, 54b,9, 57b,6, 73b-12, 74b-4, 104a-11
k.-ge 45a-3, 48a-11
k.-dîn 95b-10
k.-ümge 51a-12
k.-üng 54b-2, 109a-11
k.-i 5b-11, 27b-5, 42b-4, 58a-2, 55a-2, 56b-1, 56b-2, 74a-1, 86b-11, 99b-10
k.-ining 2b-12
k.-in 7a-7, 30a-7, 51b-7, 54b-5, 60b-13, 72a-2
k.-ini 110a-6
k.-ige 24b-6, 24b-8, 73a-6
k.-idin 20b-8
k.-leri 29b-8
k.-lerige 45a-13, 51a-11
k.-large 110a-7
köz tut- beklemek
k. t.-mak 102a-8
k. t.-ma 103a-5
közgü ayna 8b-4
k.-si 99a-8
k.-sidür 88a-7
- k.-sin* 37b-2
k.-sige 48b-5
ķubbe (A.) kubbe
ķ.-ler 12b-10
ķubh (A.) çirkinlik
ķ.-rak 84a-11
ķucag kucak 46b-13
kūçe (F.) küçük sokak 6b-9, 8b,13
k.-de 29a-4
k.-din 52b-2
k.-ge 52b-2
ķuddise sırrahu (A.) sırrı mukaddes olsun 40b-6, 61a-3
ķ.-dur 18a-9
ķuddise sırrahumā (A.) onun sırrı mukaddes olsun 22a-3, 42b-12
ķudret (A.) kuvvet, güç
ķ.-i 1b-6
k.-iga 2a-9
ķ.-idin 2a-9, 2a-13
ķufl (A.) kilit, sürgü
ķ.-ı 84a-2
kūhistān (F.) dağlık, dağlı yer
ķ.-ı 55b-10
kuhl (A.) göze çekilen sürme, göz ilacı 51a-12
kūh-sār (F.) dağlık, dağ tepesi
ķ.-īdür 44a-7
ķul kul, köle 31a-6, 39b-3, 39b-4, 74a-7, 74a-8, 75b-6, 108a-11
ķ.-nı 108b-6
ķ.-ung 109a-8
ķ.-ı 39a-5, 74a-5, 109a-8
ķ.-ları 33b-10
ķ.-lar 74a-5
ķulağ kulak 39b-12, 41a-12
ķ.-iga 52b-6, 108b-10, 101a-3
ķulak kulak 22a-7, 31b-5
ķ.-ka 22a-12, 84b-10
ķulak sal- kulak vermek

- k. s.-mağay* 64a-11
kulak tut- dinlemek, kulak vermek
k. t.-up 22a-11
ķullāb (A.) çengel, kanca, ucu eğri nesne
ķ.-ı 28a-2
ķulle (A.) dağ tepesi, doruk; kule
ķ.-de 66a-7
ķ.-si 4a-8
ķulluk kulluk 20a-4, 30b-12
ķulūb (A.) kalpler, gönüller 110a-9, 110a-10
ķ.-ķa 5b-5
ķum kum
ķ.-ıga 24b-12
ķumalak yuvarlak
ķ.-ın 23b-3
ķumār-ķāne (A.F.) kumarhane
ķ.-ga 26b,3
ķūr (F.) kör 81a-6
ķ.-dur 74a-1
ķ.-lar 27b-3
ķurb (A.) yakınlık, yakın olma 2b-8
ķurbaka kurbağa
ķ.-ga 80a-1
ķüre (F.) kuyumcu ocağı, maden ocağı
ķ.-si 64b-13
ķureşī (A.) Kureyş kabilesinden olan Arap 69b-1
ķurs (A.) yuvarlak, küre, daire, bir yıldızın görünen yüzü
ķ.-ga 109a-9
ķurt böcek 27b-2, 74b-8
ķuru- kurumak
ķ.-gay 21b-1
ķ.-gan 69a-13
ķ.-ganlarını 40b-3
ķ.-mas 43b-10
ķuruğ kuru 25a-7, 42b-3, 44a-1
ķuruk kuru 74b-4
ķurul- kurulmak
ķ.-gay 31b-13
ķuruş- kurumak
ķ.-tı 52a-13
ķurut- kurutmak
ķ.-ķay 85b-5
ķ.-mak<dur 77a-8
ķ.-ma 100b-7, 103a-6
ķūs (A.) vuruş, sadme
ķ.-ı 7a-2
ķuşur (A.) eksiklik 33a-7
ķ.-ıdın 42a-10, 67b-2
ķuş kuş 17a-4, 27b,2, 30a-3, 30b-5
ķ.-nınġ 73a-13
ķ.-ķa 23a-11
ķ.-ı 38b-13
ķ.-ın 30a-9
ķ.-ını 37a-10
ķ.-ıga 30b-9
ķ.-ları 23b-1
ķuşçı kuşçu, kuş avcısı 30a-2
ķūşe (F.) köşe, bucak
ķ.-dın 47a-11
ķūt (A.) yiyecek, besin
ķ.-ı 21b-5, 27b-9, 27b-13
ķūtāh (F.) kısa, boysuz 6b-7
ķuţās süs, başa takılan bir tür süs (bkz. Açıklamalar) 11a-10
ķutbū's-sālikīn (A.) sâliklerin en ileri geleni 60b-10, 97b-11
ķutķar- kurtarmak
ķ.-ur 44b-7, 62b-11
ķ.-dı 108b-12
ķ.-gay 12b-2
ķ.-ay 64a-1
ķutluk kutlu, mutlu 80b-13, 81a-1, 81a-2
ķutul- kurtulmak
ķ.-ur sin 44a-7
ķ.-updurlar 42a-8

- k.-dı* 53b-2
k.-sang 103a-7
k.-sa 64a-2
k.-mağ 67b-9
k.-mağdur 108b-8
k.-mağı 63b-9
k.-mağığa 27a-2
k.-mas 85b-13
k.-madım 72a-9
kutula al- kurtulabilmek
k. a.-mas 32a-4, 32a-5
kutulmağlık kurtulmaklık 22b-6
kutuz kuduz 28b-1, 94a-3
kuvan- sevinmek; güvenmek
k.-dı 30b-2
kuvve (A.) kuvvet, güç; niyet, fikir; kabiliyet 43b-9
k.-ğa 94b-11
kuvve-i şehvāniyye (A.) istek, yeme içme arzusu
k.-ni 43b-9
kuvvet (A.) güç, kudret, takat 27a-13, 41b-8, 43b,7, 60a-1, 81a-12, 81b-1, 94b-12, 95a-8
k.-i 43b-6, 109a-4
kūy (F.) köy, mahalle 8b,13, 29a-4, 31b-11
k.-da 5a-2
k.-ıda 4a-4, 35b-13
k.-lar 6b-11
kuyaş güneş 3a-9, 6a-9, 9a-8, 39a-2, 73a-12, 75a-6, 83a-2
k.-dur 83b-10
k.-ning 75a-6
k.-nı 71a-2
k.-ın 57a-2
k.-ıdın 42b-4
kuyaylık güneşli 66a-3
kuyruk kuyruk
k.-ıdın 35a-3
- kuyun** kasırga, fırtına 73a-7, 101a-3
k.-ı 2a-7
kūzat (A.) kadılar 14b-1
kuzgun kuzgun
k.-nı 9a-12
kūç güç
k.-i 90b-4
kūdūret (A.) gam, keder, üzüntü 73b-3
k.-ke 67b-8
k.-idin 86a-3, 100a-10
kūfr (A.) dinsizlik; sövüp sayma 13b-11
kūfrān (A.) iyilik bilmeme
k.-ı 31a-3
kūffār (A.) kâfirler
k.-dın 69a-2
kūfr-ḥıṣāl (A.) dinsizliği huy edinmiş 13b-10
kūhūlet (A.) olgunluk çağı, 30-50 yaş arası 3b-2
kül kül 55a-9, 102b,2
k.-in 55b-1
k.-ini 65b-4
kül- gülmek
k.-er 101a-10
k.-erler 89b-2
k.-üp 96a-8
k.-güsidür 88a-6
k.-mekke 62a-12
k.-mekleride 82a-10
kūlāh (F.) külah 35a-2
kūldür- güldürmek
k.-mek 88a-5
kūlegeç güleç, güler (yüzlü) 86a-2
kūlfet (A.) zahmet, sıkıntı, zorluk 62a-5
kūlfetsiz (A.T.) külfetsiz, zahmetsiz, sıkıntısız 84b-13
kūlgü gülme 103a-1
kūlḥen (F.) hamam ocağı 52b-9, 52b-11
k.-ğa 52b-5
k.-ide 49b-13

külhenî (F.) 52b-5, 52a-11
küllî (A.) tamamiyle, bütün 12b-8, 50a-13
kümüş gümüş
k.-ni 80b-5
kün gün 7b-1, 13b-14, 28b-13, 29a-7, 36a-13, 46b,12, 81b-4, 81b-5, 81b-6, 81b-7, 92b-3, 92b-4, 95b-1, 96b-7
k.-ni 9a-13
k.-de 70a-4, 87b-9
küngren- kızgınlık anında mırıldanmak (bkz. Açıklamalar)
k.-me 101a-8
künc (F.) köşe, bucak 36b,13
k.-idin 20b-13
kündüz gündüz 13a-5, 29a-11, 30a-3, 30a-8, 85a-3
küneş güneş
k.-idin 107b-12
künlük günlük 107b-3
künüz (A.) hazineler 17a-5
küp küp, şarap kupü
k.-leri 8b-10
küre (A.) yuvarlak, küre 98b,7
küre-i arz (A.) yer yuvarlağı 106a-6
küş (F.) öldüren , öldürücü 4a-4, 15b-10
kütüb (A.) kitaplar
k.-ide 107a-6

L

lā (A.) olumsuzluk edatı 15b-13
l.-nı 15b-6
lā-cür'a (A.) damla bırakmadan 40b-1, 53a-7
lāf (F.) lakırdı, söz 11b-3, 24a-10, 27b-9, 30b-5, 66a-3
l.-ın S1-11a-12
l.-lar 31a-7, 65b-10
lāf ur- söz söylemek

l. u.-ar 24a-10
lāfız (A.) söz söyleyen, telaffuz eden 18a-1
lafz (A.) söz 82a-12
l.-ıdın 110a-11
lahn (A.) ezgi, nağme
l.-ı 21a-1, 22b-4
lahzeteten-fe-lahzetten (A.) an be-an 40a-13
lā-ilāhe (A.) Allah yoktur 50a-8
lā-ilāh (A.) lāilāhe illāllāh'ın kısaltılmışı 66b-6
lā-ilāhe illāllāh (A.) Tanrı'dan başka Tanrı yoktur 65b-13
la'īn (A.) kovulmuş, nefret kazanmış, istenilmeyen (şeytan)
l.-ga 35a-13
laḡab (A.) takma ad 91b-10
l.-ning 68b-6
lāl (A.) dilsiz 38b-10
la'ī (A.) kırmızı, değerli süs taşı 73b-7, 83b-10
lāle (F.) lāle 73a-11
lāle-zār (F.) lāle bahçesi 47a-4
lā-mekān (A.) mekânsız, yere ihtiyacı olmayan (Tanrı) 72a-6
lāmi' (A.) parlayan, parıldayan 55a-4
la'net (A.) lanet, beddua, ilenç 2a-11, 19a-11
l.-ka 65b-6
lā-nihāye (A.) nihayetsiz, sonsuz 106a-9
lā ve ne'am (A.) evet ve hayır [çoğu zaman hiç bir fikrin bildirilmediği durumlarda kullanılır.] 15b-13
lā-yezāl (A.) zevalsiz, bitimsiz
l.-dur 74b-12
lā-ya'qıl (A.) dalgın 84a-5
lā-ya'nī (A.) anlamsız 39b-13
lāyık (A.) layık, yakişan 49a-3, 62a-12

- l.-ı 37b-12
lâzım (A.) gerek 58b-11, 63a-8, 86a-13, 86b-8, 106a-7
l.-dur 106a-2
l.-ıdur 92a-4
lâzıme (A.) gerekli şey
l.-sidür 106b-10
leçek kadınların başlarına örtükleri örtü 31b-8 (bkz. Notlar)
lehm (A.) lehim; onarmak 78b-12
lehv (A.) oyun, eğlence, gaydasız iş 91b-6
le'im (A.) alçak, aşağılık 5a-6, 25a-13, 28a-9, 44b-9, 78b-3, 80a-4, 87b,2
l.-dür 70a-6
l.-ler 4a-3
le'imlik (A.T.) alçaklık, şeytanlık 44b-2
le'im-sîret (A.) alçak yaradılışlı 22b-7
le'im-veş (A.F.) alçaklığı huy edinmiş 44a-12
Leme'ât (A.) Fahreddin Irâki'nin eserinin adı 58a-4
lem-yezel (A.) baki, kalıcı 74b-12
lenger (F.) gemiyi yerinde sabit tutmak için denize atılan zincir ve zincirin ucundaki çapa
l.-i 72b-10
lenk (F.) topal, aksak
l.-dür 74a-2
lenk-lik (F.T.) topallık, aksaklık
l.-idür 40a-1
le'tâfet (A.) latiflik, hoşluk, güzellik
l.-i 79a-6
le'tâyif (A. le'tâ'if) güldürecek güzel sözler, latifeler
l.-i 18a-11
l.-ide 18a-10
levend (F.) tenbel; ayyaş; kabadayı 64a-4, 93a-9, 93a-12
l.-idür 21a-1
levhaş-Allah (A.) Allah irak etmesin; vahşet vermesin; aferin 104a-11
levş (A.) pislik, murdarlık
l.-i 53a-2
l.-idin 33a-8, 40a-9
leyl (A.) gece 3a-7, 40a-7
leyletü'l-kâdr (A.) (kadir gecesi) Ramazanın 27. gecesi 3a-6
Leylî (A.) Leylâ ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı
L.-ga 59b-6
lezîz (A.) leziz, tatlı, hoş (şey) 25a-6, 54b-12
lezzet (A.) tat, çeşni 57b-1
lezzetliğ (A.T.) lezetli 54b-13
libâs (A.) elbise 72b-12, 100b-13, 103b-12, 103b-13, 104a-1
l.-ıdın 84a-13
l.-ing 70a-13
l.-ı 7a-5
l.-ıdur 72b-11
l.-ıda 91b-13
l.-larında 33a-8
lîk (F.) fakat, ama, ancak 2b-5, 78b-5
likâlıg (A.T.) yüzlü 91a-12
lîkin (F.) fakat, ama, ancak 16b-12, 24b-9, 46a-3, 46a-4
lînet (A.) yumuşaklık 80a-12
lisân (A.) dil 22a-9
l.-ga 50a-13
l.-ım 110a-11
l.-ı 67a-1
livâ (A.) bayrak
l.-sınıng 12a-4
lîve (F.) aldatıcı 89a-5
loğma (A.) lokma 94a-9
luğmân (A.) Lokman hekim 74a-6
lülî (F.) şarkı söyleyen kadın; utanmaz, hayasız, namussuz (kadın) 28b-9

l.-lerga 102a-5
luṭf(A.) lütuf, iyilik 7a-6, 68b-10, 76a-12, 77a-6, 87b-3, 99b-8
l.-ı 61b-2, 86b-13
l.-ga 77b-8, 81b-8

M

ma'a'l-kaşd (A.) kasıtlı 17a-9
ma'anī (A.) anlamlar 17a-6, 1b,11, 18a-1, 58a-4
ma'anīlık (A.T.) çok anlamlı 57b-13
ma'ārif (A.) marifetler, bilimler 18b-2, 54a-13
m.-i 18a-12
ma'āş (A.) yaşayış, dirlik; geçinecek şey 10b-12, 25a-7, 28a-11, 32a-10, 44a-5, 45a-6, 49a-5, 92a-2
m.-ga 36a-9
m.-ı 92b-4
m.-ını 32b-4
mācerā (A.) serüven, macera 14a-4
m.-ga 31a-4
m.-dın 108b-11
m.-sın 86b-6
m.-ları 26b-10
ma'cūn (A.) macun kıvamına getirilmiş ilaç; uyuşturucu maddelerden süzme afyon 23b-5
ma'cūn-nāk (A.F.) ilaçlı, afyonlu 23a-13
mādde (A.) madde, maye, cevher, asıl 63a-2, 100b-2
m.-si 63a-3, 87a-6
ma'den (A.) maden
m.-idür 104b-6
mādiḥ (A.) öven 34b-5
ma'dūm (A.) yok olan, mevcut olmayan 109b-9
m.-durlar 71a-1

ma'dūmluk (A.T.) yokluk
m.-ta 71a-4
mağbūn (A.) alış-verişte aldanmış olan; şaşkın, şaşırmış 29b-8, 62b-9
mağlūb (A.) yenik, yenilmiş 39a-9, 56b-11, 58b-8, 75a-3, 86a-1, 89a-1
m.-durlar 60a-4
m.-rak 88b-5
m.-unġ 105a-10
mağlūblık (A.T.) yenilmişlik
m.-dın 64b-11
mağrūr (A.) gururlu 66b-9, 96b-8
mağrūrluġ (A.T.) mağrurluk
m.-ıdın 95a-1
mağrūrluk (A.T.) mağrurluk 63a-4
maḥabbet (A.) sevgi 33b-2, 48a-10, 48b-8, 48b-11, 72a-9
m.-ni 19a-10
m.-ka 48b-3, 68a-2
m.-dın 102b-13
m.-i 52a-8
m.-iga 47b-10
m.-idin 58b-2
maḥāfet (A.) korkma, korku 97b-3
mā ḥalaḳ-Allāh (A.) Allah'ın yarattığı (her şey) 50a-7, 50a-8
maḥal(I) (A.) yer 35a-13
m.-da 61a-1
m.-ıda 70a-11, 76a-13, 104b-9
maḥallāt (A.) mahalleler
m.-iga 31b-11
maḥalle (A.) mahalle, sokak
m.-side 4a-5
maḥalsiz (A.T.) yersiz 23a-4, 35a-4
maḥāret (A.) mahirlik, ustalık, beceriklilik
m.-din 58a-12
maḥbūb (A.) sevgili 2b-8, 8b-6, 19b-13, 50b-3, 53a-8, 61b-1, 63a-11, 72a-3, 75a-2, 86a-6, 87a-7, 89b-5, 110a-7,

110a-9
m.-îdür 71b-4
m.-dur 16b-8, 100a-7
m.-durlar 61b-11
m.-dın 19a-13
m.-ı 54a-7, 57b-8
m.-rak 62b-1, 88b-6
maḥbūbluĝ (A.T.) sevgili olma 56a-11
m.-dındur 64a-10
m.-ı 5b-6, 64a-6
maḥbūbluĝ (A.T.) sevgili olma
m.-ka 62a-12
Maḥbūbū'l-kulūb (A.) Ali şir Nevai'nin son eserinin adı 5b-6
maḥdūm (A.) oĝul, evlat 31a-1, 75b-8, 75b-10
m.-ıdın 30b-11
maḥfī (A.) gizli, saklı 5b-2, 9b-4, 32a-12, 37a-1, 46b-11, 88b-2, 88b-3, 90a-1, 104a-7
m.-leriga 37b-6
māhir (A.) hünerli 15b-1, 16b-10
maḥkeme (A.) mahkeme
m.-si 14b-5
m.-side 4b-4
maḥkūm (A.) mahkum, hkümlü
m.-lar 96a-5
maḥlaş (A.) kurtulacak yer 69a-5
maḥlūkāt (A.) yaratıklar, yaratılmışlar
m.-nınĝ 82b-9
m.-dın 13a-8
maḥlūṭ (A.) karıştırılmış 17b-10
maḥmil (A.) mahfe, deve üzerine konulan sepet; her yıl Haremeyn'e hacı kafilesıyla gönderilen armağanlar 105a-8
maḥmūd (A.) hamdolunmuş, sena edilmiş
m.-dur 62b-13
maḥmūrluĝ (A.T.) mahmurluk
m.-ı 95b-2

maḥrec (A.) çıkılacak kapı; ağızdan harflerin çıktığı yer 21a-8
maḥrem (A.) haram, şeriatın yasak ettiği şey; çok samimi, içli dışlı olan 50a-13, 85b-9, 104a-4, 104a-5
m.-inĝ 32a-13
maḥremlik (A.T.) gizlilik 50b-6
m.-ka 101a-4
maḥrūm (A.) mahrum, nasipsiz, bahtsız 40b-2
m.-larnı 98b-6
maḥrūmluĝ (A.T.) mahrumluk 29b-7, 43b-9
maḥşūl (A.) ürün 90a-8
m.-nı 48b-7
m.-ın 27b-2
m.-ıdın 90a-7
maḥşūş (A.) yalnız bir kimseye ait olan, özgü 96b-3, 99b-2
maḥşer (A.) mahşer
m.-de 27a-2, 57a-6
maḥūd (A.) ahd olunmuş, bilinen; sözleşilen, sözü geçen 105b-11
maḥūf (A.) korkulu, tehlikeli 8b-13, 21b-13
maḥv (A.) yok etme, ortadan kaldırma 54a-5, 107b-7
maḥz (A.) su katılmamış, halis 20a-11, 22b-5, 109b-9
maḥzen (A.) mahzen 14b-5, 69b-2
m.-ni 84a-3
m.-de 84a-4
m.-inĝni 104a-6
m.-ining 19a-1, 84a-2
m.-îdür 43b-10
maḥzūn (A.) hüznü, tasalı, kaygılı 55a-3
maḥşet (A.) yaşama; geçinme 42a-10
maḥal (A.) söz, lakırdı 24a-6
m.-ı 7a-12

- m.-ıdur* 50a-4
maḳālāt (A.) sözler
m.-ning 5b-5
m.-ı 101b-6
maḳām (A.) makam, yer 15a-7, 49b-13, 52a-5, 89b-5, 95a-10
m.-dur 53a-9
m.-ga 40a-8
m.-ım 37a-11
m.-ı 54a-12, 69b-9, 86a-4
m.-ıdur 53b-3, 62a-1
m.-ın 60a-6
m.-ıga 54b-1
m.-ıda 54b-7, 60b-4
m.-ıdadur 53a-11
m.-ları 37a-8
maḳāmāt (A.) makamlar, topluluklar
m.-ı 53a-9
maḳāşıd (A.) maksatlar, niyetler; arzular, istekler
m.-ga 12b-9
maḳbūl (A.) beğnilen, hoşa giden 20a-4, 20b-12, 63b-8, 90a-8, 100b-4, 109b-11
m.-dur 61a-1
maḳdūr (A.) güç; Allah'ın takdiri, kader 26a-8, 40a-5
m.-dın 12b-3
maḳhūr (A.) yenilmiş; Allah'ın gazabına uğramış 66b-9
mākiyān (F.) tavuk 103a-12
maḳşad (A.) kast olunan, istenen 38a-9
m.-ga 85a-6, 97b-5
m.-ka 85a-7, 97a-9
maḳşūd (A.) istek 2b-9, 3a-9, 5a-1, 22a-3, 24a-2, 41b-10, 42b-9, 46a-4, 50a-1, 50a-3, 50b-2, 50b-5, 97a-11, 98a-13, 99a-5
m.-ga 97b-2, 97b-7, 97b-9
m.-ka 22a-1
m.-dın 60a-10
m.-ı sin 100b-4
m.-ı 8a-2, 9a-3, 25a-2, 25b-4, 30a-7, 60b-5, 86a-12
m.-ın 80b-11
m.-ıga 91b-10, 107b-8
m.-ları 17b-4
maḳtūl (A.) katledilen, öldürülen
m.-ning 26b-11
māl (A.) mal, varlık, servet 9a-11, 9b-5, 15a-5, 25a-4, 25b-10, 39b-6, 77a-3, 77b-7, 77b-12, 88b-4
m.-ıngnı 68b-5
m.-ı 6b-4, 8a-1
m.-ının 77b-3
m.-ın 13b-3, 25a-10, 25a-11, 28a-4, 70a-3, 77a-13, 93a-1
m.-ıga 15b-9, 77a-5
m.-ıdın 6b-7, 77b-4
mā-lā-keḷām (A.) söz götürmez, diyecek yok 14a-10, 26a-10, 40a-6, 42a-11
mā-lā-yutāk (A.) takat getirilmez, dayanılmaz 82a-2
mālik (A.) sahip 19a-13, 26b-3
Mālik (A.) yedi cehennemin hakimi ve kapıcısı olan melek 81a-12
māllık (A.T.) mallı, malı olan 101a-8
ma'ḷūm (A.) bilinen 3a-10, 16a-9, 42b-13, 47a-10, 56b-5, 81b-5, 99a-11, 101a-8, 101a-9
m.-nı 43a-1
m.-unġ 43a-3
ma'ḷūm bol- bilinmek
m. b.-dı 5b-6
mamuk pamuk 7a-2
ma'ḡūr (A.) bayındır 6b-12, 14b-3
ma'ḡūre (A.) mamur olan yer, insan bulunan, bayındır yer
m.-de 56b-3
m.-siġa 56b-3

- m.-lerin* 8b-9
ma'mûrluğ (A.T.) bayındırlık, mutluluk
m.-ı 27a-12
mānend (F.) benzer, eş 33b-13
bī-meşel üm. 65b-11
ma'nevî (A.) manevi 17b-3
ma'nî (A.) mana, anlam 18b,9, 19a-8, 37a-1, 48b-13, 62a-10, 70a-2, 82b-9, 97a-13
m.-ga 95b-9
m.-de 105b-1
m.-dîn 51a-4, 51a-9
m.-si 34b-10, 35a-9, 51a-7
m.-sin 17b-7
m.-side 59b-1
mānî (A.) engel olan, alıkoyan; engel, özür 16b-7, 45b-6, 52a-4, 63b-12, 63b-13, 78b-5
m.-dür 107b-11
m.-idür 107a-3
Mānî (F.) Mani, meşhur çinli nakkaşın adıdır 62b-3
ma'nîlik (A.T.) anlamlı 11b-3
manşib (A.) devlet hizmeti, memuriyet 16a-1
Manşür (A.) bkz. Hüseyin Mansur 50b-13
manzûr (A.) bakılan, görünen; gözde olan, beğenilen 47a-1, 47b-3
m.-ı 47a-10
māṅa bana 4a-13, 41a-9, 51a-2, 51a-7, 61a-4, 61a-6, 96b-3, 108b-9
māṅlay alın
m.-ım 4a-1, 36a-1
maraz 59b-4, 96a-1, 96a-4, 96a-6
m.-dur 32b-7
m.-ga 89a-2
m.-ı 59b-13
m.-ıga 60a-2
m.-îdür 46b-2
marazlık (A.T.) hasta olma hali
m.-durur 60a-1
ma'reke (A.) savaş meydanı
m.-ni 35a-12, 46a-3
m.-ge 11b-12
m.-de 12a-1
m.-si 23a-13
m.-siğa 4b-10
m.-sidagı 23b-4
ma'rifet (A.) biliş, bilme 17a-5, 17b-5, 79a-2
marîz (A.) hasta, hastalıklı 16b-8, 46a-5
m.-ga 16b-10
m.-i 59b-12
ma'riz (A.) birşeyin görüldüğü, ortaya çıktığı yer 74b-11
maşhara (A.) maskara, soytarı 19a-12, 97b-7
maşharalık (A.T.) maskaralık, soytarılık 28b-13, 32a-3
ma'siyet (A.) asilik; isyan, günah 92b-6
m.-ka 88b-10
m.-dîn 95a-8
mā-sivā (A.) Allah'tan başka bütün varlıklar; dünya ile ilgisi olan şeyler 51b-3, 105b-7
mā-sivā'llāh (A.) Allah'tan başka şeyler 36b-9, 53b-1
maşnû (A.) sanatla yapılmış 63b-4
ma'sûm (A.) suçsuz, masum
m.-larga 19b-6
ma'ser (A.) topluluk
m.-ıga 3a-9
ma'sûk (A.) sevilen, sevilmiş 52b-7, 55b-3, 56a-5, 56a-7, 58b-12, 59b-11, 60a-2
m.-nınġ 58b-9
m.-ı 38b-6
ma'sûka-perest (A.F.) sevilmişe tapan 33a-10

- mātem** (A.) yas, keder, matem
m.-i 95b-10
- maṭlaʿ** (A.) doğacak yer 37a-13, 80a-3
- maṭlūb** (A.) istenile, aranılan 19b-2, 32a-9, 61a-6, 61b-2, 62b-13, 86a-6, 108a-1, 110a-10
m.-dur 76a-13
m.-ka 46a-1, 97b-2, 97b-10
m.-ı 53a-13, 60a-12
m.-ını 27a-1
m.-ıga 98b-8
m.-İdür 71b-5
- maṭʿūn** (A.) ayıplanmış 29b-9, 66b-7
- māvī** (A.māʿī) suya ait; su renginde, mavi 52a-1
- māye** (F.) maya, temel 98b-6
- māyil** (A.) eğilen, meyleden 85b-10, 94b-6, 109b-7
māyil kıl- meyletmek
m. k.-ur 94b-6
- maʿyūb** (A.) ayıplanmış, ayıplanan 9a-3, 14b-11, 19a-3, 34a-5, 66b-9, 84a-5, 110a-10
m.-durlar 73a-6
- maẖhar** (A.) birşeyin çıktığı, görüldüğü yer 17b-1, 38b-1, 57b-8, 82a-5
m.-ga 35a-11
- māzī** (A.) geçmiş zaman 105b-2
- mazlūm** (A.) zulüm görmüş, sakın sessiz 12b-1, 47a-4, 64b-5, 68b-11, 78b-3
m.-nı 12b-2, 30a-10, 64b-8
m.-ga 74a-9
m.-ları 7a-8, 56b-6
m.-larnı 64b-8
m.-larga 10b-1
- mazlūmluk** (A.T.) zulüm görme; sessizlik, sakinlik 78b-3
- maẖmūn** (A.) nükteli, sanatlı ince söz
m.-ı 19b-1, 24b-7
- maʿzūlluk** (A.T.) azledilmişlik, işinden çıkarılmışlık 50a-5
- maʿzūr** (A.) özürlü, özürü olan 41a-11, 103a-9
- meʿāl** (A.) meydana gelen şey, netice; anlam
m.-i 62b-7
- mebhūt** (A.) hayrette kalmış, şaşırmış 66a-7
- mebhūtluğ** (A.T.) hayrette kalma, şaşama
m.-idin 95b-13
- mebrez** (A.) savaş meydanı
m.-ga 19a-12
- mecālis** (A.) meclisler
m.-de 36a-2
m.-ide 3b-12
- mecānīn** (A.) deliler, çılgınlar 77b-8
- mecāz** (A.) mecaz, gerçek olmayan 17b-9, 18a-2, 18a-6
- mecāzī** (A.) mecazla ilgili olan 53a-3, 75a-2
- mechūl** (A.) meçhul, bilinmeyen
m.-ga 16a-8
m.-durlar 61b-13
- meclis** (A.) meclis 64a-3
m.-ıga 24a-3, 63b-9
m.-ide 10b-6, 46a-9, 63b-11, 64a-4, 64a-5
m.-idin 63b-12
- mecmaʿ** (A.) toplanılacak yer
m.-dın 47a-5
- mecmūʿ** (A.) bütün, toplam 1b-3, 35a-6, 64b-11
- mecnūn** (A.) deli; delice seven, tutkun 38b-4
m.-nı 52b-6
m.-ı 55b-7
- Mecnūn** (A.) Leyla ile Mecnūn hikâyesinin erkek kahramanı 59b-2

- M.-dur* 55b-11
M.-ga 59b-7
mecnūn-şī'ār (A.) mecnun gibi 38b-4
mecrūh (A.) yaralanmış 47b-5, 68b-13
Me'cūc (A.) (bkz. Ye'cūc) 12b-12
meczūb (A.) deli divane, mecnun 108a-3
medār (A.) bir şeyin döneceği, devredeceği yer; etrafında dönülen nokta 83b-7
medāris (A.) medreseler 6b-5
m.-ide 3b-12
Medāyin (A. **Medā'in**) eski İran'ın Dicle civarında yedi şehrin adı olup, islam fetihleri sırasında başkenti
M.-ga 49a-10
med(d) çekip uzatma, yayma 22a-7
m.-i 7a-1, 82a-12
meddāh (A.) daha (pek, en, çok) medheden 86a-11
meded (A.) yardım, imdat 9b-7
medh (A.) övme 67b-9
m.-i 86b-1
m.-iga 82b-8
m.-ide 53b-8
medhal (A.) kapı, giriş 50a-12
m.-dur 86b-11
medīd (A.) çekilmiş, uzatılmış; uzun, çok uzun süren 3b-4
M e d ī n e (A.) Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir
M.-de 39a-13
medrese (A.) medrese 16a-5
m.-de 62b-6
mefhūm (A.) anlaşılmış; sözden çıkarılan anlam, kavram 47a-9, 81b-4
mefsaķa (A.) günah işlenen yer
m.-dur 89b-8
mehcūr (A.) terkolunmuş, unutulmuş, bırakılmış 56b-1, 101b-2
m.-larnı 98b-8
mehcūrluĝ (A.T.) terketme, bırakma, ayrılık
m.-ıdın 95a-2
mehleke (A.) helak olunacak yer, tehlikeli yer, iş 98a-8
m.-de 96b-9
m.-din 97b-4
m.-lerdin 62b-11
meh-veş (F.) ay gibi 22a-12
mekān (A.) yer; oturulan yer 4b-6, 54b-3, 66b-2, 72a-6
m.-da 54b-3
m.-ı 36b-13
m.-ıdın 72a-5
mekān kıl- yer tutmak, yerleşmek
m. k.-dım 4b-6
mekkārılıĝ (A.T.) hilekârlık 34a-3
Mekke (A.) Hicaz'da HZ. Muhammed'in doğduğu ve Kâbe'nin bulunduğu şehir 39a-13
mekr (A.) hile, düzen 5b-3, 30a-9, 33a-3, 33a-11, 34a-2, 98b,2
m.-de 34a-4
m.-i 34a-10
mekremet (A.) kerem; ağırlama, saygı 4b-5
mekrūh (A.) iĝrenç, tiksinti veren 84b-8
m.-dur 100a-7
m.-ī 79b-13
mekşūf (A.) keşfolunmuş, meydana çıkarılmış 1b-4
mekteb (A.) mektep
m.-de 6b-1
mekteb-dār (A.F.) öğretmen 18b-6
mektūb (A.) mektup 19a-13, 110a-9
melā (A.) sahra, ova 66b-3, 66b-4
melaḥ (F.) çekirge
m.-ķa 42a-13

- melāḥat** (A.) güzellik, yüz güzelliği
m.-ı 21b-7
m.-ın 79a-4
- melāl** (A.) usanç, sıkıntı 42a-2
m.-ing 39a-6
m.-dür 104a-6
- melālet** (A.) usanç, sıkıntı 73b-1, 87a-1, 87b-5
m.-i 89a-1
m.-idin 32b-2
- melāmet** (A.) ayıplam, azarlama 28b-13, 37a-3
m.-iga 37a-6
- melāmetiyye** (A.) zihin, fikir
m.-ga 20b-7
- melāmet-keşlik** (A.F.T.) ayıplama, azarlam, kınama halı 36b-12
- melāyik** (A.melā'ik) melekler 3a-3, 34a-5
- melāyike** (A.melā'ike) melekler 2a-12, 26b-3, 34b-5
- melāyike-i muḥarrebīn** (A.) Allah'a yakın olan melekler 34b-5, 60a-11
- melek** (A.) melek
m.-ni 104a-5
- melekūt** (A.) hükümdarlık, saltanat, azamet; ruhların ve meleklerin alemi 2a-11
m.-da 58a-9
m.-ının 61b-6
- melhem** (A.merhem) merhem 39a,4
- melīk** (A.) padişah, hükümdar
m.-i 60b-4
- melūl** (A.) bıkmış, bezmiş; mahzun 109a-1
- mePūn** (A.) lanetlenmiş, kovulmuş 29b-8, 62b-9, 66b-8, 98b-3
- memālik** (A.) memleketler, ülkeler; bir devletin toprağı
m.-ke 6a-9
- me'men** (A.) çemin güvenilir, sağlam yer
m.-ga 46a-3
m.-idin 102b-4
m.-leri 29a-2
- memlū** (A.) dolu 6b-5, 29b-3
- memnū** (A.) yasak, yasak edilmiş, menedilmiş
m.-dur 81a-9
- me'mūr** (A.) memur 30a-3, 54b-10, 64b-11, 93b-7
m.-ı 85a-9
m.-lar 96a-4
- me'mūrluḡ** (A.T.) memurluk 63a-4
- men** (A.) yasak etme, yasaklama 21a-3
- menāfi** (A.) yaralar, çıkarlar
m.-i 98b-3
- menāhī** (A.) haram olmuş, yapılması şer'an yasaklanmış şeyler 11a-1
- menār** (A.) nur; fener kulesi
m.-dın 21a-4
- menāzil** (A.) menziller, duraklar 99a-1
m.-i 97b-6
- menba** (A.) kaynak, pınar 80a-2
- menfa'at** (A.) yarar, çıkar 82a,6
- menhī** (A.) haram olmuş, yapılması şer'an yasaklanmış şeyler
m.-dür 88b-10
- menkūb** (A.) talihsiz; gözden ve mevkiden düşmüş 84a-6, 14b-11, 23a-5, 86a-2, 87a-6
m.-rak 62b-1
- menḡul** (A.) ağızdan ağıza geçmiş [söz, haber, hikaye]
m.-dur 97b,11
- mensūb** (A.) mensup 19a-2, 34a-6, 58b-7, 73a-6
m.-durlar 57b,6
- mensūbluḡ** (A.T.) mensupluk
m.-ları 56a-6

- menzil** (A.) konak yeri, mesafe 27a-2, 27a-6, 29a-2
m.-dür 21b-13
m.-ning 99a-9
m.-ga 46a-3, 27a-5, 38a-9
m.-i 19b-3, 44a-11
m.-iga 97a-12, 98a,9
m.-ide 48b-1
- menzilet** (A.) derece, rütbe; inecek yer, konak yeri 2b-8
- menzil-gāh** (A.F.) konak yeri
m.-idin 99b-5
- merāḥil** (A.) konaklar, menziller, duraklar
m.-ga 99a-2
- merātib** (A.) rütbelere, dereceler 63a-7
m.-dür 57a-10
m.-in 51b-4
- merbūt** (A.) bağlanmış, bağlı 17b-10
- merdāne** (F.) erkekçe hareket eden 31a-12, 39b-9, 78a-12, 78a-13, 85a-10, 101a-6
- merdek** (F.) küçük adam, ufak adam 82a-6
- merdūd** (A.) kovulmuş, geri çevrilmiş 9a-3, 23a-5, 44b,2, 50a-2, 53b-10, 63a-11, 65b-8, 66b,8, 87a-4, 89a-1, 109b-11 *m.-dur* 62b-12
m.-ı 17b-7
m.-ı sin 100b-5
- merdümlük** (F.T.) insanlık 86a-5
m.-ları 13a-9
- merg** (F.) ölüm
m.-din 96b-1
- mergūb** (A.) rağbet edilen, beğenilen 8b-5, 16b-8, 19b,1, 32a-9, 48a-4, 61b-12, 63a-12, 84b-9, 87a-6, 110a-8
m.-dur 76a-13, 100a-8
m.-rak 29a-9, 44a-3, 48a-5, 80a-6
m.-ı 54a-7
- merḥamet** (A.) şefkat gösterme, acıma 72b-7
- merhem** (A.) merhem 47b-4, 54a-8, 79b-1, 79b-2
m.-in 5a-6
- merhem-āyīn** (A.F.) merhem gibi, merheme benzer ? 46b-4
- merḥūm** (A.) zavallı, acınacak durumda olan 72b-6
- merkeb** (A.) binek 11a-10, 65a-12
m.-ni 42a-4, 52b-9
m.-ge 42a-5
m.-i 78b-11
m.-in 97a-10
- mertebe** (A.) derece; rütbe, paye; miktar 38a-8
m.-dür 70a-2
m.-ga 49a-4
m.-de 64a-7
m.-si 50a-10, 57b,2
m.-side 57b-3
- merzuk** (A.) rızkı verilmiş; bahtiyar, mutlu
m.-lar 28a-7
- mesācid** (A.) mescidler
m.-ide 3b-13, 6b-5, 34a-6
- mesāfet** (A.) mesafe, uzaklık
m.-ler 24b-13
- mesāyil** (A.mesā'il) meseleler 16a-6
- mescid** (A.) küçük cami 8b-10, 20b-13
m.-ka 41a-3
m.-de 40b-8, 93a-3
- meşel** (A.) örnek, benzer, nümune 83a-8
- meşelā** (A.) misal olarak, söz gelişi 105b-10, 106b-8
- mes'ele** (A.) mesele
m.-side 93b-2
- Mesīḥ** (A.) Hz. İsa [elini sürdüğü hastaların derhal iyileşmesinden kinaye ola-

- rak] 2b-11, 80a-9
- Mesîhâ** (A.) Hz. İsa 79b,12
- Mesîh-güftâr** (A.F.) Mesih sözlü 80a-9
- mesken** (A.) oturulacak yer, oturulan ev
45a-2, 53a-10, 71b-12, 93b-12
m.-de 71b-12
m.-i 69b-8
m.-leri 29a-2
- meslûb** (A.) selbolunmuş giderilmiş
23a-4, 60a-5, 89a-1
- mesmû'at** (A.) işitilen, duyulan, haber
alınan şeyler
m.-dın 39b-13
- mesned** (A.) rütbe, paye, makam
m.-ide 4b-3
- mesned-nişîn** (A.F.) bir mesned ya da
makamda bulunan 45a-9
- mesnevî** (A.) mesnevi, her beyiti kendi
arasında kafiyeli ve başından sonuna
kadar aynı vezinde olan manzume 12b-
9, 14a-2, 7b-1, 17b,3, 23a-9, 26a-10,
30b-7, 52a-8, 75b,9, 85b,8, 87a-9,
86b-7, 90a-11, 92a-1, 92a-8, 93a-4,
94a-9, 94a-13, 104a-2, 104a-12, 105a-
5, 108b-12,
- mesrûr** (A.) sevinçli 40a-10, 52b-4,
96b-8
m.-durlar 18a-11
- mesrûrlıg** (A.T.) memnunluk
m.-ı 27a-12
- mest** (F.) sarhoş 33b-9, 36a-13, 38b,7,
50b-11, 56b,9, 58a-6, 60a-13, 80b-3,
88b-10, 103a-1
m.-ler 35a-5, 88b,9
- mestlıg** (F.T.) sarhoşluk 95a-10
m.-ının 50b-10
- mestlık** (F.T.) sarhoşluk 11b-2, 27b-4
- meştûr** (A.) satırlanmış, yazılmış,
çizilmiş 31b-12, 32b-11, 63a-12,
- 64b,9, 109b-11
- mestûre** (A.) örtülü, kapalı, gizli 31b-7
m.-lerinin 3a-12
- mestûrluğ** (A.T.) örtülü olma 56a-12
- meşakkat** (A.) zahmet, sıkıntı 18b,1,
20a-3, 75b-13, 82b-10, 93b-4, 109b-3
m.-ka 30a-4, 98b-6, 98b,7, 108b-7
m.-da 32a-12
m.-ı 84b-12
m.-ın 109a-6
- meş'al** (A.) çıra, ucunda alev çıkaran
yanıcı bir madde bulunan değnek
m.-i 41b-9, 95a-2
- meş'ayih** (A.) şeyhler 17b-6, 45a-9,
60b-10, 61a-1, 61a-13, 107a-6
m.-ka 11a-3
m.-ler 34b-8
- meşgûl** (A.) meşgul 50a-10, 61a-1,
61b-13
- meşgûl-luk** (A.T.) meşgullük 50a-6
m.-ka 50a-7
- meşhur** (A.) ünlü 52b-6, 57a-12
- meşrûh** (A.) açıklanmış, uzun uzadıya
anlatılan 96b-12
- meşşâ'atlıg** (A.T.) süsleyicilik, gelini
süsleme 31b-3
- meş'ûf** (A.) deli; kanmış, doymuş;
memnun, razı 8b-12, 39a-8, 56a-11,
89a-1
- metâ'** (A.) satılacak mal, eşya 25b-7,
87b-12, 104a-4
m.-ı 52a-13, 27b-11
m.-idın 71a-7
- mevâlî** (A.) mevleviyyet payesine
ulaşmış olan sarıklı alimler 11a-9
- mevc** (A.) dalga 69a-9
- mevcûd** (A.) var olan, bulunan 2b-1, 4a-
8, 13a-11, 25b-7, 42a-1, 44b-1, 50b-
1, 61b-3, 64b,1, 97a-13, 108a-5
m.-dur 17a-13

- mevc-ver** (A.F.) dalgalı
m.-i 69a-8
- meveddet** (A.) sevgi, sevmek 48b-11, 48b-12
- mevfūr** (A.) çok, bol 6b-13
- mevhibet** (A.) ihsan, bağış
m.-idūr 109b-5
- Mevlānā Celāleddīn** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 17b-3
- Mevlānā Celāl** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-4
- Mevlānā** Özel ad (bkz. Mevlānā Şemseddin) 41a-2, 41a-7, 41b-1
- Mevlānā Şemseddin** Özel ad 40b-5
- Mevlevī-i Rūmī** (A.) Mevlānā Celāleddin -i Rūmī 17b-4
- mevrūs** (A.) miras kalmış, anababadan geçmiş
m.-i 45a-4
- mevsūf** (A.) vasfolunmuş, vasıflanmış 1b-3, 67a-4
- mevt** (A.) ölüm
m.-i 53a-8, 39b-6
- mev'ūd** (A.) söz verilmiş 49b-10
- mey** (F.) şarap 10b-13, 11b-11, 14b-11, 22a-7, 22a-13, 33a-10, 35b-4, 35b-12, 46a-6, 50b-8, 67b-10, 88b-13, 91b-4
m.-ni 5a-9
m.-ga 10b-13, 63b-8
m.-din 22a-5, 22b-3
m.-i 60a-13
m.-ining 95b-2
m.-idin 33a-9, 56b-9
- meydān** (A.) meydan
m.-da 95a-7, 95a-8
m.-ıga 61a-2, 65a-12
- mey-fūrūs** (F.) şarapçı, şarap satan 35b-8
- meyhāne** (F.) meyhane 35b-8
m.-ning 35b-13
- m.-de* 22a-5, 50b-10
- mey-hvāre** (F.) şarap içen, içkici, ayyaş 32b-9, 35b-11
- mey-ḥoş** (F.) mayhoş, ekşimtırak 24b-2
m.-īdūr 44a-10
- mey-i nāb** (F.A.) halis şarap
m.-ı 28a-1
- mey-kede** (F.) meyhane 56a-1
m.-si 36a-9
- meyl** (A.) meyil, eğilim 14b-4, 15a-4, 15b-12, 57a-1, 57a-7, 71b-5, 81b-13, 83a-12, 95b-8
m.-din 15b-2
m.-i 29a-6, 50b-11, 74b-1, 108a-8
m.-idin 50b-11
- meymūn** (A.) uğurlu, bereketli, kutlu 102a-5
m.-larıga 28b-12
- memūn-bāzlıg** (A.F.T.) kurnazlık 102a-6
- mesrūr** (A.) kolay; Tanrı'dan gelen kolaylık 40a-5
- mezāhib** (A.) mezhepler, tutulan yollar 66b-13
- mezārāt** (A.) ziyaret etme 98b-11
- meze** (F.) tad, lezzet, çeşni
m.-sin 96a-6
m.-si 100b-11
- mezellet** (A.) zelillik, horluk; alçaklık, itibarsızlık 3b-7, 25a-12, 62a-3, 64a-13, 65a-8, 72a-10
m.-ka 87a-12, 92b-11
- mezheb** (A.) gidilen, tutulan yol
m.-ingni 103b-6
- mez-kūr** (A.) adı geçmiş, anılmış 31b-13, 32b-11, 40b-6, 40b-9, 41a-2, 41a-5, 50a-11, 52b-3, 63a-12, 64b-3, 64b-9, 65a-4, 65b-9, 70b-1, 83b-3, 83b-6
m.-dur 107a-6, 109b-10

- m.-da* 50a-11
mezmūm (A.) yerilmiş, beğenilmemiş
 8a-11, 30b-6, 37a-13, 39a-8, 85b-1
m.-dur 100a-7
mezra^c(A.) mezra, tarla
m.-īdür 43b-11
mıknā^c (A.) baş örtüsü 34b-6
mıncak boncuk
m.-ın 91a-10
mışkal (A.) cilalayan, parlatan alet
m.-ı 37b-2
mi^c**de** (A.) mide
m.-leri 13a-10
m.-leriga 29b-1
miftāh (A.) anahtar
m.-ıdur 45b-13
mīhmān (F.) konuk 4b-7
miḥnet (A.) zahmet, eziyet; gam; bela
 19a-10, 42a-9, 62a-5, 68a-3, 77b,5
m.-dür 105a-1
m.-de 32a-12
m.-din 108b-8
m.-i 36a-2, 70b-4, 77b-1
m.-ide 45b-8
m.-idin 95a-13
miḥnet-keş (A.F.) miḥnet çeken, eziyet
 çeken 52a-11
miḥnet-zedā (A.F.) eziyet arttıran
m.-durlar 22b-7
miḥnet-zede (A.F.) miḥnete, musibete
 uğramış
m.-ga 19a-11
mihr (F.) güneş; sevgi 7a-7, 47b-3, 52a-
 2, 68a-2, 70b-10, 72a-9, 72a-11
m.-īdür 55a-3
m.-in 48a-9
mihr-i ḥāver (F.A.) doğu güneşi
m.-ī 89b-5
mihrāb (A.) mihrap 8b,11
m.-ıda 102b-13
mihr-bān (F.) merhametli, güler yüzlü,
 yumuşak huylu
m.-lar 59b-8
miḳdār (A.) kıymet, değer 82b-7
m.-ı 81a-5
m.-ın 91a-6
milel (A.) milletler, uluslar 66b-13
millet (A.) topluluk
m.-de 91b-11
m.-i 8a-7
mīm (A.) Osmanlı alfabesinin yirmi ye-
 dinci harfi
m.-in 70b-13
min ben 41a-7, 43a-1, 43a,12, 51a-1,
 51a-2, 51a-5, 72b-1, 79a-11, 98a-5,
 108b-5
m.-çe 72a-13
mindür- bindirmek
m.-gaylar 31b-10
ming bin 2b-2, 26a-1, 34a-8, 35a-10,
 55a-6, 66a-3, 67b-8, 68a-3, 68a-7,
 68a,8, 69b,5, 72a-10, 72a-11, 74a-8,
 78b-4, 78b-5, 83b-4, 84b-10, 87b,8,
 96a-1, 106a-2, 106a-9, 107b,12
m.-ge 26a-1
m.-din 32b-12
m.-din 50b-11
mini beni 41a-11, 72b,7, 85b-10, 98a-5
mining benim 43a-3, 43b-1, 69a-1,
 99b-8
mindin benden 79a-11
minnet (A.) minnet 68a-4, 69a-6, 70b-
 6, 103a-7
m.-in 36a-3
m.-leri 11b-10
minnet-dār (A.F.) minnettar 41a,10
minnetsiz (A.T.) minnetsiz 84b-13
minsiz bensiz 79a-11
mīrās (A.) miras
m.-ı 12b-5

- mîrzâ** (F.) İranlılara özgü bir asalet ünvanı, beyzade 41a-1
m.-ning 41a-5
- misî** (A.) bakır
m.-dür 34b-9
- miskîn** (A.) miskin, zavallı 93b,6
- misvāk** (A.) erāk ağacının ince dallarından yapılan ve kullanılması sünnet olan diş fırçası
m.-ı 34b-13
- mîve** (F.) meyve 33a-7, 54b-11
m.-ler 54b-13
- mîvesiz** (F.T.) meyvesiz 69a-10
- miyāncılık** (F.T.) ortada, arada bulunma
m.-dın 41b-7
- mizāc** (A.) huy, tabiat 16b,12, 60a-1
m.-ka 48b-1
- mizāchlık** (A.T.) yaradılışlı, huylu 103a-11
- mîzān** (A.) terazi, ölçek
m.-ı 26a-3, 72b,10
- möşük** kedi
m.-tin 102a-9
m.-ke 77a-7
- mu mı** (soru) 30a-1, 30a-12, 42b-13, 74b-9, 91b-5, 99a-12, 99a-13
- mu‘accib** (A.) hayrete düşüren, şaşkınlık veren 20b-8
- mu‘ālece** (A.) ilaç yapma, ilaç kullanma 59b,4
- mu‘allak** (A.) sürüncemede kalmış; bir yazı stili 28b-9
- mu‘allim** (A.) öğretmen
m.-din 20b-2
- mu‘arrā** (A.) çıplak, soyulmuş; arî, boş 1b-5, 28a-3, 84b-7
- mu‘arrif** (A.) tarif eden, anlatan, bildiren 94a-10
- mu‘tṭal** (A.) bırakılmış, kullanılmaz, battal 86b-1
- mu‘azzez** (A.) izzet ve şeref sahibi, ağırlanan; kıymetli, aziz 98b-12
- mubāḥ** (A.) işlenmesinde sevap ve günah olmayan şey 16a-8, 57b-3
- mūcib** (A.) gereken; sebep, vesile 6a-9, 35a-13, 61b-8, 62a-10, 73a-1, 75b-4, 77a-7, 88a-8, 88a-9, 95a-4, 106b-6
- mu‘cib** (A.) hayrete düşüren, şaşkınlık veren 48a-1
- mu‘ciz-beyān** (A.) mucizeler anlatan, söyleyen
m.-ga 67a-1
- mu‘ciz-nizām** (A.) nazmı herkese benzemeyen
m.-da 17a-9
- muğ** (F.) ateşe tapan 36a-6
- mugannî** (A.) şarkıcı 21b,2, 21b-3, 21b-7, 21b-8, 23a-5
m.-din 21b-6
m.-ler 7a-11
- muğ-beçe** (F.) meyhaneci çırağı 35b,9
m.-ler 35b,10
m.-lerga 22a-5
- muğtenem** (A.) ganimet olarak alınmış
m.-dür 105b-1, 109a-9
- muğtenim** (A.) ganimet olarak alan, ganimet bilen 54a-8
- muḥaddere** (A.) kapalı, örtülü, namuslu kadın 31b-9
- muḥāfazat** (A.) muhafızlık 51b-9
m.-ı 20a-1
m.-ıdın 6b-2, 96a-2
- muḥakḳar** (A.) hakarete uğramış, hor ve hakir tutulmuş 86a-12, 45a-4
- muḥāl** (A.) mümkün olmayan, olmayacak 8a-13, 22b-6, 29b-5, 93b-11, 106a-7, 106a-10, 107a-10
m.-dur 27b-12, 48b-8, 104a-6, 102a-9
- muḥālāt** (A.) mümkün olmayan, ola-

- maz, olmaz
m.-ka 106b-7
- muḥālefet** (A.) muhaliflik, aykırılık;
 düşmanlık 53b-10, 67a-7, 102a-13
m.-ka 32b-3
m.-din 74a-12
m.-in 102b-3
m.-idin 23b-7
m.-leride 4b-9
- muḥālif** (A.) aykırılık gösteren, uymayan 72b-12, 83a-11
m.-ni 102a-10
m.-ka 76b-10, 76b-12
m.-i 90a-9
- muḥalles** (A.) kurtarılmış 107a-1
- Muḥammed-i ‘Arabī** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 46b-7
- muḥanneṣ** (A.) korkak, alçak; kalles 31b-2, 103a-11
- muḥarrir** (A.) yazar 19a-7
- muḥaṭara** (A.) tehlike, zarar, ziyan
m.-lar 97a-1
- muḥavvaṭa** (A.) kapatma; duvarla çevrilmiş arsa; kuşatan duvar
m.-sığa 45a-4
- muḥbir** (A.) haber veren 15a-10
- muḥbir-i sādık** (A.) sadık haberci 44b-10
- muḥibb** (A.) seven 19b-3
- muḥik(ḳ)** (A.) haklı, hakkını alan 36a-9, 47a-7
- muḥīl** (A.) ihale eden, havale eden 77a-1
- muḥill** (A.) ihlal eden, dokunan, sakatlayan, bozan
m.-dür 43b-4
- muḥmil** (A.) taşıyan, taşıyıcı 78b-9
- muḥtāc** (A.) ihtiyacında olan 93b-2, 107b-2, 109a-12
m.-dur 66a-11
m.-ka 70a-9
- muḥtaṣar** (A.) kısaltılmış, kısa 84a-5, 105a-6
- muḥteliṭ** (A.) karışık 103a-5
- muḥterem** (A.) saygı değer, sayın 98b-12
- muḥtesib** (A.) polis ve belediye işlerine bakan memur 10b-13
- muhzil** (A.) kuru, kurak
m.-idür 97b-7
- muḳābele** (A.) karşılık verme; karşılıklı yapılan okuma
m.-ga 91a-4
m.-de 31a-7, 64b-6, 67b-12
m.-side 30b-12, 48b-6, 54b-6, 68b-6
- muḳaddimāt** (A.) önde gidenler, başlangıçlar; önsöz, giriş
m.-dın 5a-2
- muḳallid** (A.) taklitçi
m.-ī 88a-6
- muḳarreb** (A.) yaklaşmış, yakın 14a-8, 14a-13
- muḳarrebīn** (A.) yakınlaşma, yaklaşmış olanlar, yakınlar 34b-5
m.-ga 2a-12
- muḳammir** (A.) kumarbaz 26b-5 (bkz. Açıklamalar)
- muḳarrer** (A.) kararlaşmış; şüphesiz, sağlam 31a-5
m.-dür 78a-7
- muḳaṣṣır** (A.) taksir eden; kusur işleyen 9a-13, 34a-13
m.-sin 68a-6
- muḳayyed** (A.) bağlı 99b-3
m.-leri 27a-4
- muḳbil** (A.) ikballi, mutlu, kutlu 49b-4, 49b-7, 50a-1
m.-ning 49b-10
- mukrī** (A.) okuyan 21a-1, 21a-5
m.-ler 20b-10
- muḳtedā** (A.) başta gelen, önde gelen

- 14b-8, 17a-10, 18a-8, 20b-6, 30a-2
m.-sığa 14a-7
- muḳtedālig** (a.T.) başkanlık, önderlik 20a-13
- muḳtedir** (A.) gücü yeten, becerebilen 60b-4
- muḳtez;ā** (A.7 lazım gelmiş *m.-sıdın* 90a-10
- munça** bunca, o kadar 2a-13, 20a-3, 30b-6, 32a-2, 35a-8, 35a-9, 35b-1, 48b-2, 54b-13, 85a-2, 80a-7, 103a-7
- munda** bunda, burada 63a-6, 76a-5, 76b-8
- mundaḳ** böyle, bunun gibi 3a-13, 7b-9, 8a-4, 8b-1, 9b-8, 11a-1, 14a-7, 15b-10, 16a-11, 16b-7, 20b-1, 25b-1, 25a-2, 25a-13, 26b-13, 28a-3, 28a-6, 31a-9, 31a-11, 32a-11, 36a-8, 36a-9, 41a-13, 44b-6, 44b-7, 48b-11, 49a-7, 53a-3, 54b-6, 55b-4, 55b-5, 64b-1, 67a-3, 80b-12, 82a-5, 86a-7, 98a-12, 108b-10
m.-ning 30a-13
- mundın** bundan 14a-13, 16b-13, 45b-2, 45b-3, 44b-8, 59a-12, 67a-5, 67a-7, 78a-8, 79b-12, 100b-5
m.-dur 57a-11
- muni** bunu 25b-9, 42a-8, 57a-9
- muning** bunun 62b-7
- munsız** bunsuz 59a-9
- munung** bunun 16b-6, 17a-1, 21a-7, 24b-6, 54a-2, 55b-7, 57a-8, 73b-6, 86a-12, 86b-1, 100b-3, 106b-9, 106a-11
- munğa** buna 8a-9, 12a-12, 17a-2, 24a-7, 39b-4, 44b-10, 57a-9, 58b-13, 59a-2, 64b-11, 67a-6, 76a-6, 76a-7, 77b-3, 91b-3, 103a-4, 109b-6
- mūr** (F.) karınca 42a-12
m.-ça 51b-10
- m.-dur* 69b-3
m.-lar 27b-3
- murād** (A.) arzu, istek, dilek 27b-6, 34a-1, 45b-12, 60b-7, 98b-9
m.-nı 52b-10
m.-ğa 46a-1
m.-ı 8a-1, 25a-9, 36b-11, 54a-5
- murākkaʿ** (A.) yamanmış, yamalı 34b-12
- murdār** (F.) pis, murdar 64a-4
- muṣāhib** (A.) sohbetle bulunan, konuşan, arkadaş
m.-leri 3a-10
- muṣahḥar** (A.) ele geçirilmiş 57a-3
- muṣannif** (A.) kitap yazan, yazar
m.-dür 58a-4
m.-ler 7a-12
- muṣavver** (A.) resimli
m.-dür 54a-9
- muṣavvir** (A.) ressam 53b-6, 62b-2
- muṣhaf** (A.) kitap; Kur'an 73b-2, 93a-3
- muṣlih** (A.) iyileştiren, düzeltici 90a-1
- Muṣtafa** (A.) Hz. Muhammed 16b-1
- Muṣtafa'vī** (A.) Hz. Mustafa'ya mensup, onunla ilgili 14b-8
- muṣtād** (A.) alışılmış, âdet olunmuş 44a-4
- mutaṣavver** (A.) tasarlanmış, düşünülmüş; akla gelebilir 78a-8
m.-dür 74a-13
m.-rak 65a-10
- muṭāyebe** (A.) latife etme, şakalaşma 88a-4, 88a-9
- muṭteber** (A.) itibarlı, inanılır, güvenilir 84a-4
- muṭtekid** (A.) dini bütün, inanan
m.-leri 23b-4
- muṭtekif** (A.) bir ibadethaneye çekilip namaz, niyaz ve ibadetle meşgul olan 93a-3

- muṭlak** (A.) kayıtsız şartsız; mutlaka, kesinlikle 34b-1, 88b-4, 109b-9
m.-dur 12b-7, 20b-12
- muṭlakā** (A.) kesinlikle, kayıtsız şartsız 47a-4, 51b,6
- muṭmaʿīn** (A.) gönlü kanmış, içi rahat, şüphesi yok 6b-1, 76b-11, 99b-13
- muṭrib** (A.) çalgıcı 4b-8, 21b-2, 21b-3, 21b-10
- muttakī** (A.) sakınan, çekinen Allah'tan korkan 24a-4, 93a-3
- muttaşif** (A.) vasıflanan 53b-3, 54a-12
m.-dur 58a-4
- muwāfaqat** (A.) uygunluk, uyma; razı olma 53b-10
m.-ga 4b-9, 74a-12
m.-ı 32b-2
m.-ıga 44a-13
- muwāfık** (A.) uygun, yerinde 15b-3, 31b,13, 32a-7, 36b,10, 41b-1, 44b-10, 49a-4, 52a-8, 54b,2, 58b-13, 76b-11 87b-12, 107a-4, 110a-2
m.-durlar 18b-8
m.-nı 76b-12
- muwaffak** (A.) başaran, beceren
m.-īdur 49a-4
- muvaḥḥiṣ** (A.) korkutup, ürküten 26b-9, 29b-12, 79b-9, 86b-4
m.-dür 62b-2
- muwāzebet** (A.) bir işe durmadan çalışma, bir işle daima uğraşma
m.-dür 40a-7
- mūy** (F.) kıl
m.-ın 51b-13
- muz** buz 100b-11
- muḏāʿaf** (A.) iki kat, kat kat, katmerli 92a-6
- muzḥik** (A.) güldürmeye mahsus, eğlenceli; tiyatro oyunu 28b-9
- mūzī** (A.) iza eden, inciten, eziyet veren 42b-11
- mū** mı (soru) 42b-1, 78b,11, 82a-6, 89b-7, 89b-6, 107b-1
- mübāḥāt** (A.) övünme 16a-5, 26a-1, 70a-5, 80b-10, 103b-6
m.-ı 58b-7
- mübālağa** (A.) abartma 44a-6, 53b-8, 53b-9, 62b-5, 104a-8
m.-sı 92a-7
m.-lar 34a-12
- mübāyenet** (A.) ayrılık, başkalık; tutmazlık 13a-3
- mübārek** (A.) bereketli, feyizli 32b-13, 38b-2, 40b-11, 45a-5
m.-ning 39a-5
- m ü b a ʿ r i z - e f g e n l i k** (A . F . T .)
döğüşkenleri yıkıcılık
m.-leri 11b-13
- mübeddel** (A.) değişmiş, değiştirilmiş 86b-1
- müberrā** (A.) temize çıkmış, aklanmış 1b-5, 28a-4, 84b-7
- mübrim** (A.) zorlayıcı 29a-10
- mübtediʿ** (A.) ortaya yeni bir şey çıkaran
m.-dür 16a-11
m.-ler 14a-11
- mübtelā** (A.) düşkün, tutkun, tutulmuş 38b-5, 85b-12, 102b-5
m.-ga 63b-13
- mübtelālīg** (A.T.) bağlı, düşkün 32a-5
- mücāhede** (A.) uğraşma, savaşma
m.-ler 36b-6
- mücāvir** (A.) komşu
m.-ga 27b-7
- mücelled** (A.) ciltlenmiş
m.-ler 34a-11, 59a-5
- mücerred** (A.) tecrid edilmiş, tek, yalnız 58a-2
- mücrim** (A.) suçlu 37b-1

- m.-ning* 27a-1
- müctehid** (A.) ayet ve hadislerden şer'i hükümler çıkaran din bilgini 15b-3, 16a-13
- müdāhene** (A.) dalkavukluk 14b-4
- müdām** (A.) süren, sürekli 68b-1
- müdārā** (F.) yüze gülme, dost gibi görünme 32b-4
- m.-sıdın* 6a-12
- müdāvemmet** (A.) devam etme, bir işte aralıksız çalışma 50a-6
- m.-dür* 40a-6, 40a-7
- müdbir** (A.) talihsiz, düşkün 44b-9, 49b-3, 49b-7, 49b-13
- müddeʿā** (A.müddeʿī) iddia olunan, dava konusu olan 98a-7, 106a-12, 107a-1
- m.-nı* 75b-3
- m.-dın* 106b-10
- m.-sı* 86b-2, 90b-7
- m.-ları* 68a-6
- m.-ların* 39b-8
- müddeʿī** (A.) iddia eden, davacı
- m.-ni* 48a-2
- müddet** (A.) zaman, muayyen vakit 3b-4
- m.-ka* 48b-3
- m.-ga* 40b-9
- m.-iğa* 47b-11
- müdebbir** (A.) tedbirli, düşünceli 9b-1
- m.-sin* 68a-8
- müderres** (A.) ders veren, ders okutan 10b-12, 16a-10
- m.-ning* 16a-1
- m.-ler* 16a-1
- müdevver** (A.) döndürülmüş, yuvarlak 24b-4
- müebbed** (A.) sonsuza kadar süren, sonsuz 48a-10
- m.-ga* 85b-8
- müʿeddeb** (A.) edepli, terbiyeli 91b-10
- müʿeddī** (A.) sebep olan, meydana getiren 26a-13
- müʿezzin** (A.) ezan okuyan 20b-10
- m.-i* 38b-13
- müfārekat** (A.) ayrılma, uzaklaşma 39a-11, 52a-13
- müfīd** (A.) anlamlı; faydalı 69a-8
- müflis** (A.) iflas etmiş, parasız, züğürt 87a-12, 89a-10, 93b-1
- m.-ka* 89b-3
- müflislik** (A.T.) parasızlık, züğürtlük 69b-11
- müfriṭ** (A.) aşırı, çok fazla 31a-7, 65a-12, 65a-4
- m.-i* 58b-9
- müfsid** (A.) bozan, ifsad eden
- m.-īdür* 23a-7
- müft** (F.) beleş, bedava 13a-4
- müftī** (A.) müftü 15a-13, 15b-8, 15b-10, 15b-12
- m.-ler* 14b-10
- müheyyā** (A.) hazır 27b-10, 43b-1, 67b-7, 103a-7
- mühlet** (A.) bir iş için verilen zaman; bir işi belli bir zaman için geri bırakma 61a-7
- mühlik** (A.) helâk edici, öldürücü 22a-1, 32b-7, 66a-8, 89a-2
- m.-dür* 81a-4, 81a-5
- mühmel** (A.) ihmal edilmiş, bırakılmış; anlamsız, boş (söz) 84b-8, 86b-1,
- müühr** (F.) mühür
- m.-i* 60b-12
- m.-idür* 40a-3
- mühre-bāzlıg** (F.T.) düzenbazlık, yalancılık, aldaticılık 35a-1
- mükābere** (A.) kendini büyük göstermeye çalışma
- m.-si* 92a-7

- mükerrem** (A.) muhterem, aziz, sayın 98b-12
- mükerrer** (A.) tekrarlanmış 84a-5
- mükrım** (A.) ikram eden, ağırlayan 29a-13
- mülāhaza** (A.) dikkatle bakma; iyice düşünme; düşünce 60a-12, 76b,1
m.-sıda 2a-3
- mülakḫab** (A.) lakablı 3a-13
- mülāyemet** (A.) yumuşak huyluluk, yavaşlık 47b-13, 67b-5, 67b-7, 74a-12
m.-ide 105a-11
m.-idin 14b-5, 96a-3
- mülāyemet-āmiz** (A.F.) yumuşaklık ve yavaşlıkla karışık 87a-2, 87a-3
- mülāyemet-kīṣ** (a.F.) yumuşak huylu; mülâyim yaradılışlı 36b-4
- mülāyım** (A.) yumuşak huylu 16b-3, 21b-9, 21b-4, 21b-10, 23a-7, 49a-4, 79b-2
- mülāyım-ṭab^c** (A.) yumuşak yaradılışlı
m.-ı 80b-2
- mülāzım** (A.) bir işe maaşsız devam eden, hizmet eden; teğmen 13b-6, 16b-4, 85a-5, 97b,13
m.-durlar 22b-9
m.-ingizning 41a-10
m.-ları 10b-9
- mülemma^c** (A.) alaca, renk renk 34b-12
- mülevess** (A.) kirli, pis, karışık 62a-13, 103a-3
- mülhak** (A.) ilhak edilmiş, katılmış
m.-dur 20b-11
- mülk** (A.) mülk, ülke 6a-10, 7a-6, 7a-7, 8b-6, 8b,9, 10a-6, 11b,9, 11b-10, 13b-2, 49a-12, 56b-6, 56b-12, 57a-3, 58a-8, 61b-5, 76a-9, 76a-11, 93b-1, 95a-5
m.-ning 7a-7, 56b,8
m.-ni 10a-5
- m.-de* 13a-1
m.-din 95a-6
m.-i 6a-3, 7b-4, 14b-3, 65a-10, 71a-6, 71a-12, 79a-7
m.-ining 76a-5, 76a-7, 76a-10
m.-ige 21b-12, 38b,9
m.-ide 4b-2, 28a-2, 76a-12
m.-idin 38b-5, 93b-3, 96b-2
- mültefit** (A.) iltifat eden, hoş davranan 31a-2
- mültemis** (A.) iltimas eden, kayıran 32a-2, 108a-1
- mümidd** (A.) yardım eden 11a-4, 26b-2
- mümill** (A.) usandıran, bıktıran 46a-1, 84a-5
- mü'min** (A.) iman etmiş, islam 15b-1, 29b-13
- mümkın** (A.) mümkün 13b,4, 15a-10, 24b-9, 42a-6, 52a-4, 69a-5, 97b,8
- mümtāz** (A.) seçkin, üstün 13a-8, 60b-11, 80a-7
- mümteni^c** (A.) çekinen 16a-11
- münācāt** (A.) Allah'a dua etme, yalvarma 60b-7, 95a-11
- münādī** (A.) tellal, müezzin 49a-11
- münāfık** (A.) iki yüzlü 72b-13
- münāfī** (A.) zıt, uymaz, aykırı 36b-12
- münāsebet** (A.) uygunluk, ilişik; ilgi, bağ 82b-12
m.-i 83a-12
m.-iga 44b-1
m.-ler 83a-4
- münāsib** (A.) uygun 5a-13, 15a-9, 31b-1, 31b-12, 83b-1
m.-dür 20b-1, 20b-5, 21a-12, 59a-2
- münāza'at** (A.) ağız kavgaları, çekişmeler 13a-3
m.-ların 4b-9
- münbasiṭ** (A.) şen, gönlü açık 49b-12
- müncerr** (A.) bir tarafa çekilip

- sürüklenen 31a-5
- münderic** (A.) içinde bulunan 67a-11
- müneccim** (A.) falcı 24a-9, 24b-9
- münferid** (A.) tek, ayrı 58a-2
- mün'im** (A.) nimet veren, yedirip içiren
m.-din 29a-13
- mün'ir** (A.) ışık veren, parlak 52a-2
- münkasım** (A.) bölünmüş 57a-11, 63a-9
- müntahāb** (A.) secilmiş, seçkin 2b-3
- müntefi'** (A.) yararlanmış 82b-3
- münzevī** (A.) çekilip bir köşede oturan
40b-8
- mür'îd** (A.) mürid bir şeyhe bağlı olan
42b-13, 43a-4, 43a-7, 98a-4
m.-dür 75b-7
m.-ni 97b-9
m.-ga 20b-2, 43a-2, 98a-2, 75b-7
m.-i 42b-12
m.-iga 42b-13, 43a-6
m.-ler 35a-11
- mürselîn** (A.) peygamberler 60a-10
m.-ni 34b-4
- mürşid** (A.) irşad eden, doğru yolu gösteren, kılavuz 23b-13, 97a-13, 97b,1, 97b-4, 97b-8
m.-ning 97a-8
- mürtedd** (A.) islam dininden dönen 75b-7
- mürtekib** (A.) bir suç işleyen, kendini tehlikeye atan 16a-2, 19b-7
- mürüvvet** (A.) yiğitlik, cömertlik, iyilik-severlik 12b-6, 71a-4, 71a-11, 71a-8, 71b-9, 92b-2, 105a-10
- müsāfir** (A.) yolcu 5a-10, 6b,1, 25b,8, 97a-5, 99a-4
m.-ni 23b-9, 97a-8, 99a-1
m.-ga 4b-13, 27b,7, 96b-13
m.-din 99a-10
- müsāvī** (A.) eşit, denk 36b-10, 52a-2
- müsebbib** (A.) sebep olan; gereken 2b-5
m.-ga 41b-8
- müsellem** (A.) teslim edilmiş, verilmiş; su götürmez, doğruluğu herkesçe kabul edilmiş 2b-4, 9a-8, 64a-11
m.-dür 12b-6
- Müseylime** (A.) Hz. Muhammed zamanında ortaya çıkan yalancı peygamber. Hz. Ebubekir zamanında öldürüldü. 8a-7
- müsilman** (A.) müslüman
m.-ga 69a-2
- müsinn** (A.) yaşlı, kocamış 73a-3
- müskir** (A.) sarhoş eden 80a-13
- müslimān** (A.) müslüman 7b,10, 29b-13, 99b-11, 99b-12
m.-lar 8a-3, 14a-6, 14b-2, 15b-11
m.-larga 8a-2, 8a-12, 8b-13, 25b,3
- müslimānlık** (A.T.) müslümanlık 13a-3
m.-din 29b-9
- müstagnī** (A.) doygun, gönlü tok 44a-8, 62b-9, 87a-12
m.-dürler 17a-6
- müstagrık** (A.) gark olmuş, batmış; kendini bilmeyecek derecede dalgın, düşünen 60b-12
- müstahak** (A.) hak etmiş, layık 36a-9
- müstahsen** (A.) güzel sayılmış, beğenilmiş 17b-7, 34a-7, 48a-6, 63b-1, 63b-8, 67a-10
- müstakbel** (A.) gelecek zaman 105b-2
- müstakīm** (A.) doğru, düz 15a-3, 85a-4
m.-din 15a-3, 15a-7
- müste'cir** (A.) kiracı, kira ile oturan
26b-5
- müstefīd** (A.) yararlanan 34b-4
- müstemi'** (A.) dinleyen, işiten
m.-larning 21a-8
- müstemi'in** (A.) dinleyiciler 80b-10

müsterāh (A.) abdesthane 64a-5
müstesķī (A.) karnı su toplamış 29b-2
müşābih (A.) benzeyen, benzer 13b-6, 13b-7
m.-de 64a-7
müşāhede (A.) bir şeyi gözle görme 60a-4, 60a-12
m.-sidi 60b-2
müşebbeh (A.) benzetilen 107b-8
m.-ga 107a-7
müşebbehün-bih (A.) kendisine benzetilen 106b-2, 107b-9
müşerref (A.) şerefli 41b-1, 98b-1, 107b-6, 108a-2
müşevveş (A.) belirsiz, karışık, düzensiz
m.-dür 19a-8
müşevveşlik (A.T.) belirsizlik, karışıklık
m.-lar 57b-3
müşevviş (A.) karıştırıcı 26b-10, 29b-12
müşfik (A.) şefkatli, acıyan 9a-2, 90a-13
m.-leri 96a-6
müşg (F.) misk 69a-10
m.-i 38b-8
müşkil (A.) güç, zor 78b,8, 90a-11
m.-i 32b-4
müşkilāt (A.) güçlükler 59a-4
m.-ınınġ 17b-13
müşkil-güşāyılıġ (A.F.T.) güçlüġü çözmeye
m.-ı 97a-2
müşkillik (A.T.) güçlük
m.-i 107a-8
müştaķķ (A.) iştıyak etmiş, başka bir kelimeden türemiş
m.-dur 9b-11
mütāba‘at (A.) birine tabi olma, ar-

kasından gitme, uyma 93b-10
m.-ıġa 40b-10
m.-ıdın 37b-11
mütābi‘ (A.) uyan 70b-8
mütāla‘a (A.) okuma; tetkik 59b-9
m.-sında 2a-3
müte‘ahħirīn (A.) son zamanlarda gelenler, yetişenler
m.-din 58a-5
müte‘akıb (A.) birbiri ardından gelen; arkası sıra beliren 60b-1, 68b-8
müte‘assir (A.) güçleşen, güç, zor, çetin 33a-13
m.-dür 97b-5
müte‘azzir (A.) özürlü, güç, zor 59a-7, 33a-14, 97b,5
mütedeyyin (A.) dine bağlı 15a-13
müte‘essir (A.) kederli, üzgün 62a-5
müteferriķa (A.) çeşitli işler gören; padişah, vezir ve sadrazamların emirlerini götüren kimse 5b-10
müteġayyir (A.) deġişen, başkalaşan; bozulmuş, bozuk 37b-10, 46a-6, 59a-7, 84b-13
müteħarrik (A.) hareket eden, kımlıdayan
m.-dür 99a-12
müteħayyir (A.) şaşmış, şaşırmış 60b-12
müteķaddimīn (A.) eskiler, eski insanlar
m.-din 57b-10
mütekebbir (A.) kibirli, kendini beġenmiş 47b-13, 49a-4, 50a-2, 62b-9, 66b,7
m.-rak 65a-11
mütekellim (A.) söyleeyen, konuşan 105a-2
mütelevvīn (A.) renkli, boyalı; sebatsız, kararsız 29b-4

mütekemmin (A.) yerleşen, yerleşmiş 98b,4
mütenebbih (A.) uyanan; uslanan 92a-5
müteneffir (A.) nefret eden, iğrenen 37b,10, 46a-7
mütenevvi (A.) türlü, çeşitli, çeşit çeşit 29b-3
mütevārī (A.) gizlenen, gizli 14b-4
mütevātir (A.) ağızdan ağıza dolaşan, halk arasında söylenilen 68b-9
mütevāzı (A.) alçak gönüllü, kibirsiz *m.-nı* 50a-3
müteveffā (A.) ölen, ölmüş 97b-1
müttakī (A.) sakının, çekinen 16a-12
müttefik (A.) hep birlikte, beraberce 18b-8
m.-dürler 67a-6
müvāsā (A.) yardım, iyilik 79b-10
müyesser (A.) kolaylıkla olan, kolayca yapılan 87b-7, 106a-12, 106b,4
m.-dür 74a-13, 77b-13, 107a-3
müzāhir (A.) zahir olan; yardım eden 60a-3
müzd (F.) ücret, karşılık 12b-3, 12b-7, 15b-9, 15b-12, 15b,13, 77a-13
müzd-ver (F.) ücretle çalışan *m.-dür* 25a-13
müzehhib (A.) tezhipçi, yaldızcı 62b,3
müzeyyen (A.) süslenmiş, süslü 84a-10
müzmin (A.) eskimiş, süreğen 63b,8

N

nā- bāliḡ (F.A.) bâliḡ olmayan, henüz bülüğa ermemiş 89a-7
nā-bāyest (F.) gereksiz 37b-6
nā-būd (F.) yok olan, bulunmayan 2a-4, 8a-1, 9a-4, 36b-9, 42a-2, 46b-1, 50a-11, 50b-2, 54b-7, 76b,7, 97a-13,

109b-9
n.-dur 70b-11
n.-dın 50b-4
nā-bī-dād (F.) zalim olmayan *n.-dur* 70b-11
nā-dān (F.) bilmez, cahil 20b-8, 66b-7, 78a-7, 84b,3, 84b-6, 90b-12, 90b-13, 102b-11, 103a-4
n.-dur 91b-11
n.-rak 91b-12
n.-ning 79b-8, 101a-8
n.-nı 84b-13
n.-ga 89b-13
n.-dındur 85b-2
n.-lar 61b-7, 65a-7
n.-īdür 77b-1
nā-dānlık (F.T.) bilgisizlik, cehalet 4b-11, 87a-1
nādire-güftār (A.F.) seçerek söyleyen, nadir söz söyleyen 24b-11
nā-fercāmliḡ (F.T.) işe yaramazlık, faydasızlık 32b-5
n.-dın 37b-10
nāfi (A.) yararlı, kârlı 83a-4
nāfiz (A.) etkili, sözü geçen 14b-2
nā-fermānliḡ (F.T.) başına buyrukluk, inatçılık
n.-dın 37b-10
n.-ıdın 96a-5
nā-gāh (F.) vakitsiz; ansızın, birden bire 98a-4
nā-gāhi (F.) ansızın, birden bire 20b-4
naḡam (A.) ezgiler, güzel sesler 21b-4
nā-geh (F.) ansızın, birdenbire 43a-9
nā-gehān (F.) ansızın, birden bire 76b-5
naḡme (A.) ahenk; ezgi, güzel ses 7a-12, 21b-1, 21b-7, 23a-8, 38b-13
n.-sining 22a-9
naḡme kıl- şarkı söylemek

- n. k.-mağay* 21b-1
nagme-nevâzlık (A.F.T.) şarkıcılık 10b-9
nagme-perdâz (A.F.) şarkı, türkü söyleyen 7a-3
nagme-sâz (A.F.) şarkı söyleyen 7b-2
nâ-güzîr (F.) çaresiz, güçsüz, yardım görmeyen 8a-5
n.-dür 97a-3
nâ-hak(k) (F.) haksız; beyhude, boş 15b-5, 34a-7, 68a-11, 86b-13
nâ-hem-vâr (F.) eğri, uygunsuz, uymayan 19b-10, 38a-7
nâ-hem-vârlık (F.T.) eğrilik; uygunsuzluk
n.-ı 19b-12
nâ-hired-mend (F.) akılsız 49a-5, 62b-9, 84b-1
naḥl (A.) hurma ağacı, gelin odasına konulan gümüş ya da mumdan süs ağacı
n.-in 103a-6
nâ-ḥoş (F.) hoş olmayan; çirkin, kötü 33a-2, 34b-9, 44b-8, 63a-13
n.-dur 19a-8
nâ-ḥoşluk (F.T.) hoşnutsuzluk
n.-lar 57b-4
naḥs (A.) uğursuzluk, uğursuz, bahtsız 80a-2
n.-ning 80b-12
n.-ı 24b-4
nâ-ḥuffâzlık (F.A.T.) ezberlememe hali 33a-5
nâ-insâf (F.A.) insafsız
n.-lar 10a-2
nâ-insâflık (F.A.T.) insafsızlık 33a-5
n.-ıdın 25b-8
nâ-i'timâdlık (F.A.T.) güvensizlik 28b-5
nâka (A.) dişi deve 24b-12
n.-sıdın 27a-9
nâ-kâbil (F.A.) kabiliyetsiz, cahil S1-10b-4
n.-ga 91b-1
nâ-kām (F.) mutsuz, isteğine kavuşamamış
n.-dın 20b-5
nâ-kâmlık (F.T.) isteğine erişememişlik 32b-5
nâ-kār (F.) işsiz; işe yaramaz 46b-4, 60a-9, 109b-1
naḳd (A.) akçe, para 55b-3
n.-i 21b-4, 43b-10, 100a-13, 100b-3
n.-in 22a-5
nâkes (F.) alçak 10b-5
nâkış (A.) noksan, eksik, kusurlu 33a-1
n.-lar 72a-5
nâkil (A.) nakleden, anlatan 110a-11
naḳîz (A.) zıt, karşı 9a-5
naḳkaş (A.) süsleme sanatçısı 53b-5
naḳkaşlık (A.T.) nakkaşlık 89b-9
naḳl (A.) hikaye; taşıma, aktarma
n.-leri 26b-9
naḳş (A.) resim, süsleme sanatı; ipekle, sırma ile işleme 67b-6
n.-ı 9b-13, 11a-7
n.-ın 53b-4
naḳş-bendḥâne (A.F.) süslemeli dokuma sanatkarının evi 53b-5
naḳşîn (A.) nakışlı 33b-8
na'ı (A.) nal 37a-3, 83b-9
nâle (F.) inleme, inilti; bağrıışma, çağrıışma 38b-13, 74b-7, 75a-6
n.-si 22a-7, 22a-12
na'leyn (A.) bir çift ayakkabı, bir çift nalın 43a-4, 43a-11, 43a-13
n.-ning 43b-4
n.-ga 43a-12
n.-dın 43a-13
n.-im 43a-5, 43a-9

- n.-ing* 43a-6
nā-maʿdūd (F.) bayısız, sayılmaz 2b-7, 17a-13
nā-mahrem (F.A.) mahrem olmayan, yabancı 39b-12
nā-mahşūr (A.) sonsuz 64b-6, 82b-13
nā-makbūl (F.A.) kabul olunmamış, beğenilmemiş 63b-7, 63b-10
nā-makdūr (A.) güçsüz, kuvvetsiz 64b-5
n.-dur 31b-9
namāz (F.) namaz 35a-2
n.-ga 20a-13
n.-ı 20a-10, 39a-6
n.-ining 20a-8, 39a-1
n.-in 20a-10, 103a-1
n.-ını 20b-8
n.-ida 20b-8
nāme (F.) mektup, yazı 59b-7, 74a-6, 110a-9
n.-ni 59b-7, 59b-9
n.-ga 110a-11
n.-si 59b-11
nā-merd (F.) mert olmayan, alçak [kimse] 105a-11
nā-merdlıg (F.T.) alçaklık, korkaklık 31a-8
nā-mestūr (F.A.) örtülmemiş, açık, meydanda
n.-dur 31b-8
nāme-siyāh (F.) yaşam kitabında adı siyah harflerle yazılan
n.-ı 74a-6
nā-meşrūʿ (F.A.) meşru olmayan 39b-12
nā-meşrūʿāt (A.) şeriata uygun olmayan şeyler
n.-dın 40a-1
nā-mevcūd (F.A.) yok 2a-3, 8a-1, 94a-4, 36b-9, 46b-2, 54b-8, 71b-8
n.-dur 70b-12
nā-mevzūn (F.A.) vöezinsiz, ölçüsüz 63b-4
nāmī (F.) ünlü
n.-leridin 56a-1
nā-mikdār (F.A.) sayısız, çok 60a-9
nā-murād (F.) muradına erişememiş 45b-11, 52b-10
n.-lar 25a-9
n.-larning 7b-11
n.-larga 36b-1
nā-murādhlıg (F.T.) muradsızlık 3b-11
n.-lar 95b-7
nāmūs (A.) namus 36b-7, 39b-7, 44b-3
nā-mübārek (F.A.) uğursuz, meymenetsiz 39a-5, 63b-9
nā-mülāyim (F.A.) uymaz, uygunsuz; sert, çetin 64a-12
nā-mümkin (F.A.) mümkün olmayan 63b-9
nā-münāsib (A.F.) yakışksız, uygunsuz 5b-1, 8a-6, 76b-4
n.-dür 82b-4
nā-mütenāhī (F.) sonsuz, uçsuz bucaksız 17b-5, 66a-1
n.-dın 3a-5
nān (F.) ekmek 25a-7, 28a-8
n.-ı 44a-1
n.-ıdın 45a-12
nā-pesend (F.) beğenilmez 18b-7, 63a-7, 63a-13, 66b-9, 80a-8, 84b-1, 84b-2, 93b-1
n.-dür 92b-6
n.-rak 92b-6
nā-peydā (F.) belirsiz, görünmeyen, gizli
n.-dur 70b-11
nā-pāk (F.) pis, kirli 101a-4
nā-pāklik (F.T.) pislik, murdarlık 28b-5, 33a-8

- n.-lerdin* 16a-7
nār (A.) ateş; cehennem
n.-ining 2b-13
nā-resīd (F.) kemâle erişmemiş, yetişmemiş
n.-ğa 20b-2
narı öte, geç 26a-8, 35a-8, 57a-8
n.-dur 31a-10
nās (A.) insanlar, halk, herkes
n.-nūḡ 5b-8
nā-şavāb (F.A.) doğru olmayan, dürüst olmayan 9a-6
nā-sāz (F.) uymaz, uygunsuz 21a-2, 32b-6, 88b-2
nā-sezā (F.) yakışmaz 90b-1
nāşih (A.) nasihat eden, öğüt veren 46a-4, 90a-1, 90a-13
n.-ğa 64a-12
Nāşır-ı Buḡārī Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-5
naşīb (A.) pay, hisse; Allah'ın kısmet ettiği şey 10a-9, 15b-11, 36b-2, 41b-4, 51a-3, 66a-1, 83b-7
n.-ingni 42a-6
n.-i 85a-12, 110a-10
n.-in 42a-6
nāsiḡ (A.) iptal eden, yok eden 14a-11
n.-i 15a-10
naşihat (A.) öğüt 23b-6, 23b-8
n.-dın 64a-13
n.-ida 78a-7
n.-idin 24a-4
nā-sipās (F.) şükretmeyen, nankör 23a-1, 33a-4
nā-şād (F.) hüznü, gamlı, kederli 59b-6, 95b-3
n.-laridin 55b-10
nā-şāyest (F.) lâıyk olmayan, uygun olmayan 37b-5
n.-i 9a-2
nā-şikīb (F.) sabırsız
n.-leridin 55b-13
nā-şinās (F.) bilmez, cahil 23a-2, 33a-5
nā-tamām (A.F.) eksik, noksan; yetişmemiş, ham 20b-1
nā-tüvān (F.) zayıf, güçsüz 46b-9
n.-min 61a-9
n.-lar 6a-11
nā-tüvānlık (F.T.) güçsüzlük, zayıflık 3b-9, 3b-11, 96a-13
nā-ümīdliḡ (F.) ümitsizlik
n.-lar 95b-7
nā-yāb (F.) bulunmaz 49a-12, 70b-11
nāyib (A.na'ib) vekil, kadı 8a-9, 8a-7, 8b-1
nāz (F.) naz, işve; hamd ü sena 22b-11, 58b-12, 68b-10, 95a-1
n.-ları 23a-4
naẓar (A.) bakma, göz atma; bakış, itibar 51a-9, 51b-5, 57b-6
n.-ıḡa 36b-8
n.-ida 52a-3
n.-ları 33a-10
n.-ların 60a-10, 60a-11
naẓar sal- bakmak
n. s.-ḡaylar 5b-11
nāzenīn (F.) cilveli, oynak; narin, ince yapılı 103a-10
n.-ler 95a-3
n.-i mü 89b-6
nāzım (A.) tanzim eden, düzenleyen 17b-2
nāzır (A.) bakan, gözetken 47a-11, 47b-2, 104a-13
n.-dur 94a-11
n.-lar 64a-8
nāzil (A.) inen, indirilmiş; konan, konaklayan 17a-8
nāziş (F.) naz 7a-4
naẓm (A.) nazım, vezinli, kafiye söz

- 3a-6, 3b-8, 4b-13, 9b-7, 10b-2, 11a-5, 12a-8, 13b-13, 17a-4, 17a-7, 17a-13, 18a-7, 18a-13, 23b-4, 25b-1, 26a-5, 29a-9, 35b-1, 40b-3, 41b-4, 45b-3, 49a-5, 53a-3, 56a-3, 57b-10, 59a-10, 59a-11, 59b-1, 60a-1, 74b-9, 75a-5, 76b-5, 76b-11, 77b-2, 77b-6, 77b-11, 78b-4, 79b-4, 80a-10, 80b-2, 81a-1, 81a-11, 82b-5, 83b-9, 84a-3, 84b-1, 84b-2, 86a-8, 86b-1, 87a-3, 87b-2, 88a-3, 89a-5, 90b-1, 90b-5, 90b-8, 91a-2, 91a-7, 93a-10, 103b-3, 105b-2
- n.-ğa* 58a-10
n.-dan 58a-11, 84b-1
n.-dın 17b-4
n.-ıga 18a-2
n.-larıda 18b-3, 58a-13
- nāzūk** (F.) ince; terbiyeli, saygılı 18b-5
nāzūklük (F.T.) incelik, narinlik, güzellik, zariflik
n.-i 31b-9
- ne‘am** (A.) evet, pek füzeli, hay hay; öyledir 15b-6, 15b-13
- nebāt** (A.) bitki 10b-9
- nebātī** (A.) nebet şekeriyle ilgili 44a-3
- nebī** (A.) peygamber 7b-10, 10b-4, 28b-8, 46b-7, 78b-11, 93b-12
- necāset** (A.) pislik, murdarlık; ters 89a-3, 91b-4, 93a-2, 103a-12
n.-ka 104b-5, 104b-6
- necāt** (A.) kurtuluş 16b-9, 37b-11, 62b-11
n.-dur 92a-13
n.-ı 23a-10
n.-ıga 45b-1
- neces** (A.) pislik, murdarlık 64a-5, 94a-2, 102a-3
- nedāmet** (A.) pişmanlık 78a-10, 85b-3, 87b-6, 95b-6
- nedem** (A.) pişman olma, pişmanlık
- n.-dür* 105b-1
- nef‘** (A.) yarar, kâk, çıkar 24b-12, 46a-9, 74a-10, 77a-13, 82b-2, 82b-3, 94a-7, 103a-3
n.-i 14a-10
n.-in 83a-1
- nefes** (A.) nefes 12b-13, 18b-12, 21a-7, 57b-12, 61a-7, 79b-12, 96b-6, 107b-11
n.-din 59b-10
n.-leri 61b-13
nefes ur- nefes almak
n. u.-mamak 18b-12
- nefha** (A.) güzel koku; rüzgârın bir kere esmesi 41b-3
- nefir** (A.) çığırtı, bağırıtı
n.-leri 56b-9
- nefls** (A.) pek hoş, hoşça giden, engüzel 25a-6, 71a-7, 77a-12
- nefret** (A.) ürküp kaçma; iğrenme
n.-dür 35b-1
- nefs** (A.) ruh, can, hayat; insanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçları 16b-9, 30a-5, 30b-2, 30b-6, 33a-8, 37b-9, 37b-11, 38a-3, 39b-6, 40a-3, 44a-7, 62a-1, 78a-12, 90b-7, 90b-9, 97b-3, 100b-2, 107a-11
n.-ning 39b-8, 79b-12
n.-ni 43b-8, 62b-11, 102b-7
n.-ka 40a-3, 62b-10, 95a-9, 97b-7, 100a-7
n.-din 78a-10, 78b-1
n.-ing 39a-8
n.-i 36a-3, 45b-8, 64b-10, 74b-3
n.-iga 62a-2, 62a-4, 62b-5, 63a-4, 76b-13
n.-ler 26b-12
- nefsānī** (A.) canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili; kin ve garezle ilgili 57b-1
n.-din 45b-7

- nefsāniyyet** (A.) gizli düşmanlık, kin, gazez 20a-12, 30b-8, 36b-6, 40a-9, 62a-1
- nefs-i emmāre** (A.) insanı hissî zevk ve lezzete sevk eden nefis ve şehvet 37b-9
- nefs-perest** (A.F.) nefisine düşkün 49a-6
n.-dîn 94a-6, 94a-7
- nefy** (A.) sürme, sürgün etme; inkâr, olumsuzluk 21a-3, 50a-8, 50b-1
- nehār** (A.) gündüz
n.-ıdur 94b-8
- neheng** (F.) timsah 25a-5
- nehr** (A.) akarsu, ırmak 14a-4
- nehy** (A.) yasak etme 88b-1
n.-ning 22b-10
- nekāl** (A.) azap, işkence 9a-1, 44a-12
- nekbet** (A.) talihsizlik, bahtsızlık; felaket
n.-i 44b-13
- nem** (F.) nem, ıslaklık 42a-3, 51b-12
- nemeklik** (F.T.) tuzluluk, lezzetlik, tatlılık 30b-10
- nemmām** (A.) koğucu, ara bozan 105a-11
- nemmāmlıg** (A.T.) koğuculuk, ara bozuculuk 81a-8
- Nemrūd** (A.) Babil'in kurucusu denilen hükümdar (M.Ö. 2640) olup Hz. İbrahim'i ateşe attırmıştır 53b-10
N.-ı 65b-8
- neng** (F.) ayıp, utanç 39b-7, 89a-4
n.-i 62b-3
- nergis** (F.) nergis çiçeği
n.-İdür 71b-2
- nesīm** (A.) hafif rüzgâr 98a-3
n.-idür 79a-3
- nesl** (A.) nesil, kuşak
n.-ing 100b-7
- nesr-i tāyir** (A.) Batı yönünde görülen parlak bir yıldız
n.-ga 11b-7
- nesteren** (F.) Ağustos gülü, yaban gülü
n.-ning 2a-6
- neşat** (A.) sevinç, neşe, şenlik 4b-7, 31b-13, 86a-5, 88a-10, 94b-9, 95b-3
n.-ka 27b-4
n.-ı 36a-6
n.-ıdın 109a-6
n.-lar 4b-13
- neş'e** (A.) neşe, sevinç
n.-si 59b-1
n.-sidin 95a-8, 99b-1
- netāyic** (A.netā'ic) neticeler, sonuçlar
n.-i 40a-11
- netīce** (A.) sonuç, son 48b-2, 87a-6
n.-si 43b-13, 44a-8, 45a-7, 45b-2, 47b-7, 61b-4
n.-sidin 49b-13, 95a-7
- ne'uzūbillāh** (A.) Allah'a sığınırız, Allah korusun 18b-10, 32b-6
- nev** (A.) çeşit, türlü 3b-5, 4b-12, 5a-2, 5a-11, 5b-11, 7b-5, 12a-1, 13a-12, 14a-11, 26b-12, 31b-9, 32a-1, 32a-3, 32a-11, 33b-4, 34a-13, 39b-2, 43b-2, 45a-6, 48b-10, 54a-13, 55b-6, 55b-7, 57a-13, 64b-1, 64b-13, 65a-3, 65a-6, 65a-10, 65b-5, 66a-12, 67a-5, 70a-10, 70b-8, 76b-8, 78b-5, 87a-1, 87b-1, 90a-3, 91b-3, 91b-13, 95b-1, 96a-12, 98a-10, 99a-11, 105b-9, 106a-3, 110a-11
n.-dür 65a-3
n.-ni 32b-5
- nevā** (F.) ses, güzel ve ahenkli ses, melodi 22a-6, 46a-8
- nevāle** (A.) vergi, bağış; yiyecek, içecek 66b-6, 94a-9
- nevā-sāz** (F.) çalgıcı, okuyucu
n.-ı 7b-5
- nevāyib** (A.nevā'ib) musibetler, kaza-

lar, belalar
n.-idin 36a-4
nevāziş (F.) okşama, gönül alma, iltifat
 7a-4
nevbet (A.) sıra; sıra ile görülen iş 68b-1
nev-civānlig (F.T.) gençlik, delik-
 anlılık 96a-13
nevverallāhu merķadehu (A.) kabri
 nurla dolsun 18a-9, 58a-9
nevḥa-sāzlık (A.F.) ağlama hali 10b-7
nevk (F.) sivri uç
n.-i 10a-12, 15b-8, 81a-66
n.-idin 70b-5
nevmīd (F.) ümitsiz, ümidi kırık 41b-5
nevmīdlig (F.T.) ümitsizlik
n.-din 47a-6
ney (F.) ney 22a-6, 22b-3
nez^c (A.) bir şeyi yerinden koparma,
 sökme, kaldırma 59b-5
nezāre (A.) bakma, seyir 52b-10, 57a-4
n.-de 51b-8
n.-din 52b-12
n.-si 52a-4
nezāre-ger (A.F.) seyirci 4b-5, 47b-2
nezāret (A.) tazelik, parlaklık 47b-12
nezāret (A.) bakma, gözetme
n.-idin 24a-9
nezāyir-ḥvān (A.F.) nazireler okuyan
 24a-6
neẓr (A.) adak, adama 45a-3
ni ne 5a-9, 11a-2, 11a-13, 11b-1, 12a-
 10, 12a-12, 13b-13, 15a-9, 16a-13,
 18b-2, 18b-3, 19b-13, 20a-2, 20a-3,
 21b-5, 21b-12, 22a-13, 22b-1, 28a-
 11, 28b-4, 29a-4, 29a-6, 29a-13, 30a-
 9, 33b-4, 34a-13, 37a-4, 41a-9, 44b-
 6, 44b-10, 44b-11, 42a-3, 42a-5, 45a-
 12, 45b-10, 46a-8, 49a-9, 50a-13,
 52b-13, 53a-4, 56b-7, 53b-12, 53b-
 13, 61a-3, 61a-5, 61b-9, 63a-7, 63a-

10, 65a-1, 66a-1, 66a-5, 66a-2, 66a-6,
 66a-10, 66a-11, 66a-13, 66b-2, 66b-3,
 67a-5, 69a-3, 69b-13, 70a-1, 70a-10,
 74b-10, 75a-6, 76a-3, 76b-3, 76b-7,
 77b-4, 78a-9, 78a-12, 78b-7, 80b-12,
 81a-9, 81b-5, 82a-2, 82a-13, 83a-9,
 84a-13, 84b-4, 84b-11, 85a-4, 86b-7,
 86b-8, 86b-11, 86b-13, 88b-7, 88b-
 11, 88b-12, 89a-8, 90b-2, 90b-10,
 91b-13, 92a-3, 93a-5, 99a-11, 102a-6,
 102a-8, 103a-12, 103a-11, 104a-8,
 104b-13, 105a-7, 105b-3, 107a-11,
 108b-2, 109b-9
n.-dür 92a-9
n.-ge 28b-4, 42a-1
ni^cāl (A.) ayakkabılar
n.-de 3b-12
niçe ne kadar 1b-7, 10a-13, 16a-8, 16b-
 12, 17a-5, 24a-13, 24b-1, 30a-13,
 32a-2, 34a-13, 41a-13, 43a-2, 44a-6,
 44a-11, 48b-3, 55a-11, 55a-12, 58a-
 11, 70a-1, 71b-10, 73a-2, 81b-6, 84a-
 11, 88b-6, 90a-11, 91a-13, 92a-7,
 92a-8, 95b-1, 100a-8, 100a-9, 101b-3,
 104a-1, 104a-2, 105a-6, 106b-8,
 106b-9, 106b-10, 109b-7
n.-si 106b-4
n.-sin 11b-11
n.-sini 11b-11
n.-leri 28b-1
niçük nasıl, ne kadar, neden 15a-11,
 28b-2, 32b-6, 35a-5, 36b-5, 39b-4,
 61a-2, 73a-13, 92a-1, 92a-3, 105b-8,
 53a-10, 104b-3
nidā (A.) çağırma, seselenme 20b-10,
 20b-12
n.-sıdur 39a-1
nidā kıl- çağırma
n. k.-gay 20b-10
nidin neden 18b-11, 30a-12, 40a-3

- nifāk** (A.) iki yüzlülük, ara bozukluğu
86a-3
- nigār** (F.) resim; (resim gibi güzel) sevgili; resmi yapılmış 54a-13
- nigīn** (F.) mühür, yüzük
n.-i 9b-13
- nīgūn** (F.) tersine dönmüş, alt üst olmuş
2a-1
n.-dur 66a-7
- nihād** (F.) tabiat, huy, yaradılış
n.-ıdın 50b-8, 57a-7
- nihālī** (F.) kısa tüylü bir çeşit küçük halı
109a-9
- nihān** (F.) gizli 12b-10, 69b-13, 35a-1
- nihān-hāne** (F.) saklanılacak yer; mağara, mahzen, bodrum 96b-4
- nihānī** (F.) gizlilik, saklılık; gizli, saklı
32a-12
- nihāye** (A.) son derece 106a-10
- nihāyet** (A.) son derece 38a-13, 50a-10
n.-i 46a-2, 46a-7, 46a-13, 61a-11, 91b-6, 107b-3
n.-idür 37b-3
n.-igaça 3b-2
- nihāyetsiz** (A.T.) sonsuz 52a-8, 58b-10
- nijend** (F.) yoksul; âdi, bayağı, değersiz
80a-4
- nikāb** (A.) peçe, yüz örtüsü 57a-2
n.-larıdın 56a-11
- nikāḥ** (A.) nikah
n.-dur 57b-2
- nīk-endīš** (F.) iyilik düşünen, herkesin iyiliğini isteyen 37a-9
- nīlūfer** (F.) nilüfer 1b-7
n.-dın 1b-6
- nīlūfer-zār** (F.) nilüferlik, nilüferlerin bulunduğu yer 1b-8
- nime** şey 8a-11, 22b-11, 23a-6, 29a-1, 40b-10, 49b-13, 51a-7, 61b-9, 75b-13, 79b-1, 93a-1, 97a-3, 101b-5, 106b-4, 106b-13, 108a-4
n.-ning 43b-7
n.-ge 18b-12, 21b-2, 41a-8
n.-lerge 83b-1
n.-lerdin 106b-4
- nīmet** (A.) iyilik, başı; yiyeceğe içeceğe dair şeyler 22b-10, 22b-11, 29a-13, 31a-3, 109b-4
n.-īdür 109b-4
n.-ka 75b-6
n.-leriga 33a-4
- nisbet** (A.) kıyaslama, ölçü; inat olsun diye yapılan iş 44b-11, 58a-10, 72b-11, 83b-1
n.-i 8a-7, 16b-5
n.-in 82b-11
nisbet kıl- kıyaslamak, karşılaştırmak
n. k.-sa 72b-10, 73a-3
- nisyān** (A.) unutma 95b-11
- nīš** (F.) zehir; diken; iğne (arı, akrep gibi böceklerde) 5a-5, 10a-13, 28b-1, 28b-4, 36b-3, 54a-8, 74a-13, 79a-13, 83a-9
n.-i 10a-13
n.-ini 47b-9
n.-iga 66a-8
nīš ur- zehirlemek
n. u.-mak 34a-9
- nišan** (A.) nişan, iz, belirti 25b-1, 86a-9, 91b-9
n.-ı 59b-1
- nišāne** (F.) iz, belirti 29b-11, 38b-9, 88b-9
n.-si 44a-10, 85b-5
- nişimen** (F.) oturacak yer 4a-10
- nīšlik** (F.T.) zehirli 83a-6
- n'it-** ne etmek
n.-er 88a-13
n.-ti 96b-1
n.-key 56b-6, 83b-13, 104a-8, 108a-13

- nite al-* ne yapabilmek
n. a.-gay 73a-13
- niyābet** (A.) naiblik, vekillik; kadı vekilliği
n.-ide 4b-4, 9b-7
- niyāz** (F.) yalvarma, yakarma, dua 20b-11, 22a-11, 37b-2, 57b-9, 58b-6, 59a-1, 68a-8, 95a-2, 103a-1
n.-dur 74b-6
n.-larga 68b-9
- niyāzmend** (F.) yalvaran; ihtiyacı olan, muhtaç 2a-1, 85b-7
n.-lerga 41b-2
- niyāzmendliġ** (F.T.) ihtiyacı olma hali
n.-nı 41a-6
n.-ıdur 44a-9
- nīze** (F.) kargı, mızrak; süngü
n.-leridin 11b-7
- noķşān** (A.) eksiklik, azalma 8a-12, 21b-13, 25b-10, 69b-13, 84a-13, 107b-12
n.-ı 105b-8
- noķta** (A.) nokta 19a-10
n.-dın 19a-4
n.-ları 24a-10
- nöker** (< Mo. nökör) hizmetkâr, uşak (bkz. Açıklamalar) 30b-10, 30b-11, 96a-2
n.-lerige 10b-11
- Nūh** (A.) Nuh peygamber, Kuran'naki kronolojik sıraya göre yirmibeş peygamberin baştan üçüncüsü 72b-4
- nuķl** (A.) meze, çerez 28a-1
- nuķūd** (A.) natitler, paralar 17a-5
- nūr** (A.) aydınlık, parlaklık, parıltı 40a-10, 55a-2, 56a-13, 57a-1, 71b-11
n.-ı 15b-1, 40a-8, 79a-9
n.-ın 9a-8
n.-ga 79a-6
n.-ıdın 3b-12, 6b-10, 39a-3, 42b-3
- 79a-9
- Nūrī** (A.) ünlü bir din adamı olan Ebu'l-Hüseyn'in lakabı 22a-2
- nürsüz** (A.T.) nursuz, ışıksız 59a-11
- nūru'l-milleti ve'd-dīn** (A.) dinin ve milletin nuru 18a-8
- nūş** (F.) tatlı; içki, içecek; içme 5a-5, 34a-8, 47b-9, 67b-11, 74a-13, 77b-7, 80b-3
n.-dur 80b-1
n.-ıdın 18b-2
- nuķ** (A.) söz, lakırdı; konuşma 40a-2
n.-ning 80a-5
n.-dur 80a-8
n.-ı 3a-4
- nübüvvet** (A.) peygamberlik 3a-9, 8a-7, 65a-12, 67a-1, 74a-7
- nücūm** (A.) yıldızlar 1b-6, 24a-9, 24b-4, 28a-1
n.-ı 51b-13
- nūhūset** (A.) uğursuzluk 80b-13
- nūhūset-şi'ār** (A.) uğursuz 80b-13
- nūhūft** (F.) gizli, saklı 32b-7
- nūket** (A.) nükteler 17a-13
- nūkhetsiz** (A.) kokusuz 71a-13
- nūkte** (A.) nükte 54a-13, 79b-5, 83b-3, 90a-11, 105a-11
- nūkte-perdāz** (A.F.) nükteli söz bulup söyleyen
n.-i 17b-11
- nūmāyān** (F.) görünen, meydanda
n.-dur 19b-11
- nūmāyiş** (F.) gösteriş, gösteri; görünüş 33b-14, 35a-10, 62a-8, 62a-11
- nūmūdār** (F.) görünme, seçilme; görünen 26b-4, 27a-3, 27b-12, 35a-3
n.-dur 27a-10
- nūvvāb** (A.) vekiller
n.-ı 9a-2
- nüzūr** (A.) doğru yola getirmek üzere gözdağı vermeler, korkutmalar 45a-3

O

oğ(u)l oğul, çocuk 26a-4, 29a-4, 75b-7

o.-ğa 75b-8

o.-ı 39a-5, 39b-3, 93b-12

oğlan oğlan, oğul

o.-lar 88a-2

o.-larga 95b-13

oğrı hırsız 6b-6, 26b-2

o.-lar 26b-6

o.-larga 29a-12

ogurla- çalmak

o.-p 25a-11, 69b-10

oğşa- benzemek

o.-ar 66a-13, 66b-1, 90a-6

o.-mas 66a-12, 66b-1

oğşaş- benzeşmek

o.-a 75a-5

oğşat- benzetmek

o.-a 83a-8

o.-ıpdurlar 82b-8

ok pekiştirme ilgeci 27b-7, 32a-2, 50a-

11, 91a-5

ok ok

o.-ın 51b-5

o.-lar 51b-7

oku- okumak

o.-gay 21a-13

o.-sa 39a-6, 110a-10, 110a-11

o.-up 90a-5, 90a-8

o.-gamdın 26b-12

o.-gaça 82a-12

o.-guçı 19a-8

o.-guçılar 15b-11

okut- okutmak

o.-muş 20a-6

oltur- oturmak

o.-ur min 41a-10

ol o (işaret sıfatı) 1b-7, 2b-8, 5b-13, 8a-

2, 8b-4.....12b-2, 12b-3, 13b-3, 15a-

11....21b-1, 22b-2, 24b-1, 25b-9, 27a-7, 27b-13.....37b-3, 38a-4, 38b-8, 38b-11.....42a-12, 43a-10, 43a-12, 44b-1, 45a-8....47b-7, 47b-12, 48a-9, 48b-6.....51b-5, 51b-7, 51b-11, 52a-3, 53b-13, 54b-3, 54b-5..... 65a-6, 68b-8, 68b-11, 69a-9, 70b-4, 70b-5, 72b-11, 75a-13, 76a-12....81b-8, 83a-12, 83b-12, 84a-2, 84b-4.....91b-3, 91b,13, 95a-7, 97a-7, 96b-7, 99a-7, vd.

ol o (kişi adılı) 1b-8, 2a-1, 2b-4, 2a-13, 6b-11, 6b-12, 7b-5, 13b-13....35a-12, 38b-13, 42a-1, 42a-12, 51a-3, 66b-5... 70a-6, 93b-10, vd.

o.-dur 63a-10, 63a-13

ol- olmak

o.-ur 38a-13

o.-urlar 50b-11

o.-dı 14a-13, 28a-8, 77b-11, 110a-11

o.-gay 9b-8, 23a-11, 54a-9, 93b-7, 99b-6, 110a-11

o.-gaylar 39b-4

o.-sun 7b-7, 83b-9, 83b-10

o.-sa 16a-13, 40b-4, 80b-3, 86b-5, 87a-3, 87b-12, 94a-6, 104a-13

o.-a 94a-10

o.-up 3a-7

o.-gaç 43b-5

o.-gan 69a-2

o.-mas 13a-11, 24a-7

o.-mağay 91a-3

o.-masa 28a-9

olça o kadar, o miktarda, çok 47a-9, 51a-5, 54b-6, 59a-6

oltur- oturmak

o.-ur 28b-2

o.-dum 4b-3

o.-dı 26b-11

o.-uptur 69b-6

- o.-mak* 93b-5
olturguz- oturtmak
o.-ur 48a-2
olturmağlıg oturmaklık
o.-ları 33b-3
olturt- oturtmak
o.-mak 2a-11
on on 18b-7, 24b-5, 67b-7, 103a-6
on altıncı on altıncı 17a-4
on birinci on birinci 14a-5
on bişinci on beşinci 16b-2
ongay ucuz; kolay (bkz. Notlar) 13b-1
on ikinci on ikinci 14b-1
on sikiz on sekiz 2b-2
on sikizinci on sekizinci 19b-6
on tokuzunç on dokuzuncu 20a-7
on törtünç on dördüncü 16a-1
onunç onuncu 13b-5, 55a-1
on üçünç on üçüncü 15a-13
on yitinç on yedinci 18b-13
ong sağ 9a-5, 54b-5, 54b-9
opra- eskimek (bkz. Notlar)
o.-mas 104a-3
oraqçı orakçı, ekin biçen
o.-ga 27b-5
ordu hakanın oturduğu şehir, başkent
13a-13
orta orta 32b-2
o.-sıda 13a-3
ortag ortak
o.-dur 12b,4
or(u)n yer, makam, mevki 16a-5, 20b-9, 30a-11
o.-ga 8a-12, 25b-6, 95b-11
osan- usanmak, bıkmak; nefret etmek
o.-ıp min 108b-5
o.-gay 89a-13
o.-mak 55a-11
o.-mağay 40b-2
ot ateş 73a-10, 73a-12, 75a-9, 85b-4, 100b-10, 102b-1
o.-dur 74b-3, 75a-10
o.-ıdur 44b-3
o.-nı 22b-2, 102a-11, 102b-2
o.-ka 72a-13, 73b-6, 82b-2
o.-dın 82b-6 102a-13, 105b-4
o.-ı 2b-12, 38b-11, 52b-11, 56a-4, 59b-1, 59b-2, 79a-5, 82b-3
o.-ınınġ 81a-11, 81a-12
o.-ın 52b-13, 58a-13, 65b-5, 85b-4, 102b-10
o.-ga 14b-12, 53a-13, 64b-13
o.-ıdın 18b-3, 23a-10
otāga (F.) sorguç
o.-larıdın 11b-7
otun odun 69a-11, 84b,12, 92b-13
otuz otuz 40b-7, 40b-12
otuz altıncı otuzaltıncı 30b-10
otuz birinci otuz birinci 27a-8, 30a-2
otuz iki otuz iki 40b-12
otuz ikinci otuz ikinci 28a-10
otuz sikizinci otuz sekizinci 34b-8
otuz tokuzunç otuz dokuzuncu 35b-4
otuz törtünç otuz dördüncü 29a-10
otuzunç otuzuncu 26b-1
otuz üçünç otuz üçüncü 28b-9
otuz yitinç otuz yedinci 32a-4
oygağlıg uyanıklık
o.-da 105a-7
oygağlık uyanıklık
o.-da 35a-7
oygan- uyanmak
o.-mak 13a-6 37b-5
o.-ur 73b-11
oyna- oynamak; kumar oynamak, kumara koymak
o.-gan 58a-5
oynaş oynaş
o.-ga 33b-2
oyun oyun 75b-10

Ö

öçkü keçi 103a-13
öçük sönük, sönmüş 41b-10
öçür- söndürmek
ö.-ür 102b-2
ö.-diler 65b-5
ö.-ey 98a-6
ö.-günçe 52b-13
ö.-güçi 44b-4
ö.-megey 102a-11
ö.-me 102b-12
öçüre al- söndürebilmek
ö.-e a.-mas 102b-10
ög- övmek
ö.-mek 87b-7
ögün- övünmek (bkz. Notlar)
ö.-gey 63b-2
ö.-üp 103a-13
öksü- eksilmek
ö.-gey 107a-11
ö.-mes 43b-11
öksük eksik 64b-4, 87a-8
ö.-dür 81a-5
ökte güçlü, pehlivan (bkz. Notlar) 63b-11, 76b-6
öl- ölmek
ö.-diler 77a-5
ö.-gey 32a-3, 76a-4
ö.-se 53a-4
ö.-gen 99b-7, 99b-8
ö.-gendin 92a-13
ö.-genidin 92a-12
ö.-günçe 13a-11
ö.-mek 96a-9, 96a-12
ö.-mekdür 107b-3
ö.-mekdin 46a-11
öltür- öldürmek
ö.-ür 80a-11
ö.-üp 11b-11, 53a-2, 64a-1,

ö.-mek 10b-3, 81a-2
ö.-güçi 10a-9
ö.-gülükdür 14b-12
ölügse ceset (bkz. Açıklamalar)
ö.-ning 69b-9
ölüg 34a-7
ö.-ge 79b-13
ölüm ölüm 9b-2
ö.-ni 63b-13
ö.-de 54a-3
ö.-din 96b-8
‘ömr (A.) ömür 65a-8, 72a-2, 75b-3, 77a-1, 81b-3, 94b-8, 95b-4, 95b-9, 96a-12, 96a-13
‘ö.-ning 81b-4
‘ö.-ni 103b-4
‘ö.-de 107b-3
‘ö.-din 48a-9
‘ö.-üngde 68b-1
‘ö.-i 75b-1, 89a-4
‘ö.-in 75b-1
‘ö.-ga 75b-2
‘ö.-ide 72b-5
‘ö.-idin 63b-10, 86a-7
‘ömr-fersā (A.F.) ömrü mahveden 103a-10
öp- öpmek
ö.-üp 41a-12, 49b-9
ö.-keli 103a-2
ö.-mek 45a-11
örge- öğrenmek
ö.-ür 16b-1
ö.-ip min 108b-5
ö.-gey 102a-6
ö.-ip 28b-3, 93a-7
ö.-gen 93a-6, 93a-10
ö.-ürge 77a-2, 93a-11
ö.-ürdin 93a-8
ö.-mek 77a-10
ö.-mekni 95b-11

örget- öğretmek, terbiye etmek

ö.-key 20a-1, 23b-11

örte- yakmak

ö.-r 75a-11

ö.-gen 58a-8

örten- yanmak

ö.-mek 74b-6

ö.-meydür 72a-13

ösrük sarhoş 23b-10, 90a-9

ö.-leri 33a-9

ö.-ler 23b-3

ö.-lerdin 88b-8

ösrüklük sarhoşluk

ö.-ide 28b-1

ösür- sarhoş olmak

ö.-gen 101a-5

öt- geçmek

ö.-er 35b-4, 39a-7

ö.-erler 23a-1

ö.-üptür 67a-2, 103a-9

ö.-üptürler 65b-6, 72a-5

ö.-ti 49b-7, 59b-11, 88a-11

ö.-üngüz 95a-13

ö.-üp 107b-1

ö.-ken 29a-7, 49b-11, 81a-8, 105a-12, 105a-13

ö.-kendin 39a-9, 60a-11

ö.-erge 42a-2

ö.-erde 41a-1, 47a-13

ö.-küçilerge 42a-3

ö.-mek 106b-11

ö.-mekleri 33a-13

ö.-mes 47b-6

ötken- (< ödkün-) öykünmek (bkz.

Açıklamalar)

ö.-gey 102a-5

ötker- geçirmek

ö.-ür sin 39a-9

ö.-ür 44b-7, 48a-3, 82b-10, 97a-8

ö.-di 108b-11

ö.-diler 77a-1

ö.-gey 83b-13

ö.! 103b-13

ö.-se 80b-11

ö.-ip 105b-13

ö.-mekdür 43b-7, 70b-4

ö.-megey 97b-4

ö.-ip irdi 40b-13

ö.-ür irdiler 45a-11

ö.-ürler irdi 98a-4

ötkere al- geçirebilmek

ö.-e a.-ur 25b-6

ötkeril- geçirilmek

ö.-gey 32b-6

ötrük yalan 8a-10

ö.-dür 81a-4

ötük çizme

ö.-tin 108b-5

öy ev 32b-10, 105b-9, 107a-13, 107b-1

ö.-ning 32a-8

ö.-ge 107a-10, 105b-8

ö.-din 32b-10, 80b-13, 81a-1

ö.-üngge 84b-11

ö.-i 27a-9, 27b-3, 34a-9, 44a-5, 42b-3, 92b-4, 95a-2

ö.-in 44b-3, 100a-12, 105b-4, 105b-5, 105b-6, 105b-7

ö.-ige 30b-2, 40a-9

ö.-ide 61a-4, 96a-3

ö.-lerning 94b-10

öylük evli

ö.-ning 32a-8

öz kendi 5b-12, 9a-3, 9a-9, 11a-11, 11b-13, 12a-1, 16b-2, 19a-3, 20a-8, 20a-10, 24a-13, 25a-10, 25a-11, 25a-13, 27a-1, 30b-6, 45a-5, 50b-3, 53a-6, 53a-7, 53b-6, 54b-1, 54b-4, 60b-9, 61a-7, 61b-10, 61b-12, 62a-2, 62a-7, 62a-11, 62a-12, 62b-1, 62b-2, 62b-5, 62b-8, 63b-7, 64a-6, 64a-7, 64a-12,

- 64b-10, 76a-1, 76a-13, 77b-1, 77b-2, 76b-13, 77a-1, 81a-3, 81a-8, 83a-7, 83a-13, 84b-9, 86a-11, 86a-13, 86b-2, 87a-4, 89a-11, 89b-11, 90a-5, 91a-6, 91a-9, 92a-9, 93b-3, 93b-7, 94a-8, 96a-7, 101b-2, 101b-3, 102b-10, 104a-6, 104a-9, 104a-12, 104a-13, 103b-2, 103b-3, 108b-11, 110a-3
- ö.-ni* 26a-5, 39b-7, 45b-7, 50b-1, 67b-12, 74b-9, 78b-5, 95a-13, 95b-1, 102a-1
- ö.-ümni* 3b-6, 4a-12, 4b-5, 4b-10, 4b-11, 5a-2, 5a-3
- ö.-ümdin* 61a-9
- ö.-üng* 103b-11, 104a-5, 104a-9, 108b-7
- ö.-üngni* 75b-2, 91b-13, 92a-1, 100a-5, 103b-12, 105a-2
- ö.-üngga* 104a-5
- ö.-üngge* 87a-1, 101b-8, 102a-10, 102b-3, 78a-8
- ö.-üngde* 43a-3
- ö.-üngdin* 77b-5, 110a-2, 110a-5
- ö.-i* 2b-5, 15a-8, 23b-8, 24a-5, 24b-7, 28a-13, 30a-13, 30b-2, 41a-13, 53a-2, 62a-6, 66a-11, 70a-9, 76a-4, 80a-1, 82a-4, 84a-8, 86a-1, 90a-2, 90a-3, 92a-8, 99b-10
- ö.-idür* 59b-1
- ö.-ining* 8a-3, 11a-11, 63a-10, 90a-3
- ö.-in* 10a-3, 11b-13, 13b-1, 16a-7, 20b-1, 20b-6, 25a-11, 29a-9, 31a-5, 35b-2, 35b-7, 36b-5, 49b-12, 53b-1, 54b-7, 56b-3, 58b-7, 61b-10, 62b-8, 63b-2, 70a-5, 76b-3, 85a-12, 94a-10, 94b-6, 109b-13
- ö.-ini* 82a-4
- ö.-ige* 3b-1, 8a-8, 25a-12, 25b-3, 29b-8, 34a-4, 54a-6, 62a-4, 62a-5, 63a-7, 63a-11, 63b-1, 75b-12, 75b-13, 76a-3, 83a-9, 83a-11, 84b-8, 87a-6, 91a-5, 93a-7
- ö.-ide* 18b-9, 84a-9
- ö.-inde* 16b-4
- ö.-idin* 62a-7
- ö.-leri* 60b-7, 61b-11
- ö.-lerin* 34a-12, 37a-5, 65a-7, 72a-6, 98a-4
- ö.-lerige* 18b-7
- ö.-leridin* 26b-8
- özge* başka 7a-7, 8a-12, 8b-1, 10b-10, 11b-11, 12b-11, 17b-4, 21b-2, 27b-12, 29b-5, 30a-8, 36b-9, 59a-13, 60b-2, 62a-8, 67b-5, 70b-2, 70b-9, 70b-10, 73a-11, 74b-11, 74b-13, 83b-13, 84b-11, 90a-10, 94a-7, 102a-6, 102a-8, 105a-4, 105a-5, 106b-8, 109a-3, 110a-3, 110a-6
- ö.-ning* 62a-3
- ö.-ningdür* 77b-5
- ö.-ni* 110a-5
- ö.-ge* 8a-5
- ö.-din* 62a-6, 110a-2
- ö.-ler* 62a-7, 104a-12
- özlük** kendisi olma, kendilik 39b,4
- ö.-ümdin* 61a-10
- ö.-üng* 75a-8
- ö.-i* 97b-5
- ö.-in* 54b-7
- ö.-idin* 38a-9, 54a-5
- ‘özr** (A.) özür; engel; kusur; eksiklik 41b-7, 68a-7, 85b-5, 85b-3, 85b-7, 85b-10, 109b,8
- ‘ö.-ığa** 29a-13
- ‘ö.-lerin** 103a-8
- ‘özr-ḥ^vāh** (A.F.) özür dileyen, özür bildirerek af dileyen
- ‘ö.-lıkka** 68b-6
- ‘özrsiz** (A.T.) özürsüz; engelsiz, kusursuz 41b-8

P

pā-best (F.) ayağı bağlı, esir 36a-12, 38b-6
pā-dāş (F.) ödül; ayakdaş
p.-ı 67b-5
pādişāh (F.) padişah, hükümdar 4b-4, 6a-3, 6a-5, 6a-8, 9b-6, 8b-3, 8b-4, 35b-2, 35b-3, 55b-1, 74a-3, 76a-10, 79b-9, 82b-7
p.-nūg 7b-11
p.-ı 7b-1
p.-ıdur 76a-6
p.-ımız 83b-5
p.-īdür 55a-10
pādişāh-lık (F.T.) padişahlık
p.-ka 20a-4
pāk (F.) temiz, pak 2b-11, 2b-13, 21a-2, 35a-10, 38a-1, 52b-7, 57b-6, 57b-7, 57b-8, 57b-12, 57b-13, 58a-1, 58a-2, 58a-4, 58a-8, 99b-10, 91b-4, 99b-9
p.-m 99b-11
p.-dın 2b-10
p.-lar 73b-13
pāk-bāz (F.) temiz oynayan (mec.sadık âşık) 57b-8
p.-ı 17b-12, 58a-6
p.-ları 57b-9
pāk-dāmen (F.) “eteği temiz”: namuslu
p.-ler 103a-2
pāk-ḥilkāt (F.T.) temiz yaradılışlı 71b-4
pāk-naẓar (F.A.) temiz bakışlı 84a-6
pākize-ṭıynet (F.A.) temiz yaradılışlı 71b-5
pāklik (F.T.) temizlik 20b-11
pāk-rev (F.) edepli, ahlâklı (mec. sadık âşık, bağlı) 17b-12, 21a-5, 93a-3
p.-i 57b-12
p.-ler 91b-11

pālīz (F.) sebze bahçesi
p.-ide 27b-12
pā(y)-māl (F.) ayak altında kalmış, çiğnenemiş 36a-2
p.-ı 100b-2
pāre (F.) parça 78b-12
pāre pāre (F.) parça parça 47b-1
pārsā (F.) sofı, dine bağlı; namuslu, temiz (kimse) 55b-2, 99b-9
pārsālīg (F.T.) dine bağlılık 95a-11
pārsālīk (F.T.) dine bağlılık 91b-12
pāsbān (F.) bekçi, gözcü
p.-ı 6b-11
pā(y) (F.) ayak
p.-ı 62a-13
pāye (F.) rütbe, derece 39b-3, 91a-6
pāy-endāz (F.) ayak atan, ayak atmış; büyük kimselerin geçeceği yerlere serilen halı ve benzeri gibi şeyler
p.-ı 98b-5
pāy-kār (F.) usta, uzman 10b-11
pehlevān (F.) pehlivan, güreşçi, yiğit 27a-10
pejmürde (F.) eski püskü, yırtık 43b-9, 46a-5
pelīd (F.) pis, murdar 64a-4
penāh (F.) sığınacak yer 82b-13
p.-ım 4a-9
p.-ı 7b-11
p.-ıga 78a-2, 78a-11
p.-ıda 71a-9
pençe (F.) pençe
p.-si 109a-13
pend (F.) öğüt 94b-3, 94b-4, 101a-3
p.-ini 90b-2
p.-ide 78a-7
perde (F.) perde, örtü 22a-8, 24a-13, 24b-1, 34b-7, 75a-12
p.-de 33b-3
p.-sin 22a-8, 24b-8, 91b-6

p.-siga 75a-11
p.-leriga 57a-1
perde-dār (F.) perdecı
p.-ı 33b-5, 34b-13
perde-pūş (F.) örtücü, örten 33b-4
perestiş (A.) tapınış; şiddetli sevgi, gönül akışı
p.-ga 66a-10
perī (F.) peri 4a-5, 25a-1, 89b,6
perī-şuret (F.A.) peri görünüşlü 33b-1
perīşān (F.) perişan, dağınık 26b-6, 34a-13
perīşānlig (F.T.) perişanlık, dağınıklık
p.-ıdın 8b-7
p.-ları 25a-1
perīşānlik (F.T.) perişanlık, dağınıklık
 57b-3, 84a-9
perīşān-rūzgār (F.) düşkün 3b-1
perī-veş (F.) peri gibi, çok güzel 52b-8, 38b-3
p.-ni 59b-6
pertev (F.) ışık, parlak, parlaklık
p.-i 40a-10, 41b-9
pervā (F.) korku; çekingenlik; ilgi 86b-3
pervā kıl- korkmak, çekinmek
p. k.-madı 45a-3
pervāne (F.) ışığın etrafında dönen küçük kelebek 8a-10, 55b-12, 74b-9, 101a-7
p.-ga 74b-6
pes (F.) öyle ise, imdi 12a-12 42a-1, 43a-7, 75b-13, 76a-7, 76b-1
pesend (F.) beğenme, seçme 84b-2
pesendīde (F.) beğnilmiş, seçilmiş 9b-12, 63b-1, 67a-10
p.-dür 19a-7
pest (F.) alçak, aşağı 35b-11, 36a-4, 69b-11, 102b-8
p.-rak 57b-3
peşīmān (F.) pişman 76b-7

peşīmānlig (F.T.)
p.-ı 90b-2
peşīmānlik (F.T.) pişmanlık 84a-9, 85b-4
peşşe (F.) sivrisinek 51b-11, 66a-6, 66a-8
p.-ga 82b-11
pey-ā-pey (F.) birbiri ardınca, azar azar 68b-2, 68b-10
peydā (F.) meydana, açıkta 96a-1, 106a-1, 106a-13
p.-rak 92a-7
peydā kıl- açıklamak
p. k.-mak 90a-1
peygāmber (F.) peygamber 15a-7, 15a-9
p.-ler 51b-4
peyker (F.) yüz, surat
p.-i 78b-13
p.-in 73a-8
peymāne (F.) büyük kadeh 35b-9
pey-rev (F.) arkasından giden, uyan 16b-3
p.-i 93b-13
pey-revlig (F.T.) arkasından gitme, uyma 93b-10
peyvend (F.) ulaşma, varma; bağ, ilgi 2a-2, 33a-12, 71b-11
p.-in 110a-8
peyvest (F.) varma, ulaşma, birlik 36a-12, 50b-12
peyveste (F.) ulaşmış, bitişik; daima 31b-5, 66a-10
peyvestelik (F.T.) bitişiklik 71b-8
pīç (F.) büküm, kıvrım; bükülmüş 18b-6
pīç der pīç (F.) karışık, anlaşılmaz 35a-8
pīl (F.) fil 51b-11, 66a-6
p.-i 66a-7

pinhān (F.) gizli 32a-12

p.-ı 13a-12

pindār (F.) sanma, sanış 5a-1

pīr (F.) yaşlı; bir tarikatın kurucusu 14a-13, 75b-10, 97a-3, 97a-10, 97b-10, 98a-12, 98b-1, 108b-9

p.-din 20b-2

p.-i 35b-11, 73b-2, 97a-13

p.-iga 75b-7

pirāye (F.) süs 48b-3, 85b-8

p.-sidür 87a-11, 103b-10

piste (F.) fıstık 101b-5

pīše (F.) meslek, sanat, iş; alışkanlık 8b-12, 28a-8, 33a-3

p.-leri 26a-4, 34a-2, 68b-10

pīše-ver (F.) sanat ehli, işçi

p.-ga 62b-4

pişiz (F.) küçük şey; küçük para parçası; madenî para 9a-12

piş-vā (F.) başkan 17a-10

p.-sıdın 14a-6

piş-vālīg (F.T.) başkanlık 2a,12, 20a-12

pūl (F.) para

p.-dın 9a-11

pūlād (F.) polat, çelik 19b-8

pūstīn (F.) kürk, deri 29b-10

pūş (F.) örtü, örtünecek şey

p.-unġ 109a-3

pūye (F.) seğırtme, koşma

pūye eyle- koşmak

p. e.-rde 5a-10

pūye-nümā (F.) koşan, seğırtten 49b-5

pūr-derdāne (F.) dertle dolu olarak 39b-10

pūr-dil (F.) yürekli, cesur 79a-1

pūşte-keş (F.) yük çeken

p.-ga 27b-6

R

rā (F.) “r” harfinin bir adı

r.-sın 70b-13

Rab(b) (A.) Tanrı 21b-1, 37a-10, 40b-2, 79a-11, 99b-2

Rabbu’l-’ālemīn (A.) âlemlerin Tanrısı 83b-9

rabṭ (A.) bağlama; cümleleri harf ve edatlarla birbirine bağlayarak sıralama 84a-7

rāci‘ (A.) dönen, geri gelen 67a-12, 76a-10

r.-dür 62b-6

ra‘d (A.) gök gürlemesi 22b-4

radiyallahu anḥ (A.) Allah ondan razı olsun 54a-11, 17a-12

rağbet (A.) istekle karşılama; istek, arzu *r.-i* 71b-5

rāġīb (A.) isteyen, istekli, rağbet eden 19b-7, 41b-3, 52b-8

r.-dur 33b-8

r.-durlar 18a-3

rāh (F.) yol 7b-3, 108b-9

rāḥat (A.) rahat

r.-dur 79b-2

rāh-ber (F.) kılavuz 99a-2

rahm (A.) acıma, esirgeme, koruma 72b-5

Rahmān (A.) herkese merhamet eden Allah [Allah’ın adlarından] 100b-5

rahmet (A.) rahmet, acma, esirgeme

r.-dür 6a-8

r.-i 36a-13

r.-iga 36a-9

rahmetu’llāh (A.) Allah’ın rahmeti 41a-13

rahmsız (A.T.) acımasız, korumasız 77a-9

rahne-ger (A.F.) gediği ve yarığı açan

- 14b-13
rāh - n ū m ū n l u k (F.) rehberlik, kılavuzluk 4b-1
rāh-rev (F.) yolcu 99a-6
r.-ning 43b-5
raḥṣ (F.) gösterişli, yürük ve güzel at
r.-ı 3a-3
r.-ın 61a-2
raḥt (F.) at takımı, yol levazımı 77a-12
rāh-zen (F.) yol kesen, eşkiya
r.-īdūr 23a-9
raʿiyyet (A.) bir hükümdarın yönetimindeki halk 10a-13, 30a-3
r.-ka 6b-12
raḥam (A.) yazı yazma, yazı ile işaret 15b-12, 72b-3
r.-ga 96b-12
r.-ı 15b-3, 19a-6
rāḥim (A.) yazan, çizen 19a-6
rām (F.) boyun eğen, itaat eden 19b-10, 37a-10
ramak (A.) hayat kalıntısı, ancak nefes alacak kadar vücutta kalan hayat 59b-8
raʿna (A.) güzel, latif, hoş 62b-9
raʿnālḡ (A.T.) güzellik, latiflik 89a-7
r.-ı 94b-10
raʿnālḡ (A.T.) güzellik, latiflik 20a-11, 34b-8
raʿsiḡ (A.) sağlam, kuvvetli; din bilgisi iyi olan 14a-11, 39a-13
rāst (F.) doğru; sağ 24b-5, 31b-6, 33a-13, 84a-7, 89b-1
r.-lar 19a-6, 83b-12
rāst-başar (F.A.) doğru görme, doğru gören 84-7
rāstlḡ (A.T.) doğruluk 24b-7, 27a-9
r.-m 33a-1
rāstlḡ (A.T.) doğruluk, uygunluk 26a-2
rāst-mānened (F.) doğruya benzer, doğru gibi 33a-13
rātibē (A.) maaş; vazife
r.-sidin 10b-12
rāvī (A.) hikâye eden anlatan
r.-leri 49a-6
ravza (A.) ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe 53b-7
rāy (A.) görüş, fikir, oy
r.-ı 9a-5 , 82a-4
r.-ları 34a-3
rāyihā (A.) koku
r.-sın 64a-9
r.-sıdın 71a-13
rāyihālsız (A.T.) kokusuz 69a-10
rāz (F.) sır
r.-ıngga 104a-5
r.-ın 50b-7
r.-larıdın 5b-2
rāzī (A.) rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen 10b-13, 18a-13, 20a-5, 54a-9, 68a-11
r.-dur 20a-6
rāzılık (A.T.) razılık, razı olma
r.-ka 54a-12
reʿayā (A.) halk 7a-8, 8a-2
rebāb (A.) bir çeşit kemançe 22a-10
recā (A.) ümit, umma; istek, dilek 12a-8, 32b-3, 91a-3
red(d) (A.) red 51b-6, 62b-7
r.-idin 100b-4, 107b-6
refʿ (A.) kaldırma, hükümsüz bırakma 41b-6
refāhiyet (A.) bolluk, rahatlık
r.-in 99a-11
reʿfet (A.) merhamet, acıma, esirgeme 6a-9
r.-idin 6b-1
refīʿ (A.) yüksek, yüce 55a-6, 66a-5, 83a-4
refīk (A.) arkadaş, yol arkadaşı 37a-13

- r.-îdür* 45b-13
reh-nûma(y) (F.) yol gösteren, kılavuz
 97a-3, 97b-8
r.-î 97a-2
reh-zen (F.) yol kesen
r.-dür 97b-3
r.-dîn 103b-2
rekîk (A.) düşüncesi, aklı, anlayışı,
 zayıf olan, bilgisi az olan 88a-7, 88a-
 10
rem (F.) ürkme, titreme 11b-7, 23a-11,
 23b-2
remmâl (A.) fal açan, remil döken 24a-
 10
remz (A.) işaretlerle anlatma, gizli, ka-
 palı söyleme
r.-îga 90a-10
renc (F.) ağrı, sızı; eza, cefa; zahmet,
 eziyet 20a-6, 27a-6, 30a-4, 37a-5,
 46b-8, 58b-11, 68a-1, 77a-3, 95a-4,
 98b-6, 98b-7, 100a-1
r.-î 46b-8
r.-ga 32a-5
r.-i 25a-3, 25a-7, 97b-7
r.-îga 17a-3
renc tart- eziyet çekmek
r. t.-tî 77a-3
rence (F.) incinmiş, hasta, rahatsız
 32b,7
rencûr (F.) incinmiş, yaralı 101b-3
r.-dur 25b-1
rencûrluğ (F.T.) incinmişlik, rahatsızlık
r.-î 95b-2
reng (F.) renk; hile, oyun; suret, şekil
r.-i 41a-4, 62b-4, 92a-3
r.-in 93b-9
reng-âmîz (F.) çeşit çeşit, renkli 3b-4
reng-âmîzliğ (F.T.) renklilik
r.-lar 34b-12
resâyl (A.resâ'il) mektuplar 7a-10
resm (A.) usûl, âdet, tavır, davranış
r.-leri 11b-1, 33b-2
rest (F.) sıkı, sağlam 53b-10
rest-gârlık (F.) kurtulmuşluk
r.-dur 49a-1
resûl (A.) peygamber, elçi 23b-7
r.-dîn 16a-13
Resûlu'llâh (A.) Hz. Muhammed 23b-
 7
revâ (F.) yakışır, uygun, yerinde 75b-6,
 75b-12, 75b-13
revâk (A.) üstü örtülü önü açık yer;
 kemeraltı, sundurma; çardak 8b-10
revân (F.) yürüyen, giden; ruh, can 27a-
 10
revh (A.) rahat, gönül rahatlığı
r.-idin 5b-13
reviş (F.) gidiş, yürüyüş 18a-9
r.-ni 12b-10
revnâk (A.) parlaklık, güzellik, tazelik,
 süs 48b-4
revzen (F.) pencere 56b-1, 56b-2
r.-i 56b-1
reyâhîn (A.) fesleğenler, reyhanlar 27b-
 13
r.-dürler 80a-6
r.-dîn 41b-3
r.-i 45b-3
r.-ining 79a-3
reyhânsız (A.T.) reyhansız 59a-10
rezâlet (A.) rezillik, alçaklık; arsızlık
 44a-12, 44a-13
r.-ka 44b-2
rezi (A.) rezil, aşağılık 4a-3, 88a-4
rezillîğ (A.T.) rezillik, alçaklık
r.-ıdın 2b-1
rezm (F.) savaş, kavga
r.-de 11b-6
rezzâklîğ (A.T.) rızık verme
r.-ın 42a-11

- rıflık** (A.) yumuşaklık, tatlılık, yavaşlık 6a-11, 16b-4, 79b-10
- rızā** (A.) razı olma, hoşnutluk 37a-7, 52b-2, 53a-5, 53a-6 54a-12, 54b-1, 54b-7, 54b-10
r.-dur 54b-7
r.-ga 37a-5
r.-dın 54b-4
r.-sı 48b-13, 53a-6, 53a-8, 53a-11, 53b-1, 54a-3, 54a-4
r.-sıdur 12a-3
r.-sın 37a-6, 53a-12, 54a-3, 54a-4, 54b-1
r.-sığa 7a-13, 54a-1, 54b-1
r.-sıdın 7a-13, 53a-6, 54a-6
- rızā-cūy** (A.F.) razı etmeyi gaye edinen, Allah'ın rızasını arayan 8a-3
- rızā-endīş** (A.F.) hoşnutluk düşünen 36b-3
- rızık** (A.) azık, yiyecek, içecek şey 27a-9, 42a-12
r.-ka 2a-5
r.-ı 27b-8
r.-ıga 42a-12
- ri'āyet** (A.) gütmeye, gözetmeye; sayma, saygı 23a-6, 30b-11, 77a-7, 104a-2
r.-ler 64b-5
r.-idür 40a-5
r.-ide 91a-2
r.-idin 21a-3, 25a-9
- ribāṭ** (A.) konak, han, tekke
r.-lar 4b-13
- ridā** (A.) hırka, dervişlerin omuzlarına attıkları post 11a-9, 36a-3
r.-sı 34b-12
- riḥat** (A.) yükseklik, yücelik 28a-6
r.-ı 6a-5
- rikāb** (A.) üzenge
r.-ı 11a-7
- riḳḳat** (A.) merhamet, acıma 41a-5
- rind** (F.) rint, kalender 35b-4, 36a-10, 85b-7
r.-ler 58a-7
r.-ī 36a-12
- rindlīg** (F.T.) rintlik, kalenderlik 95a-10
- risāle** (A.) kısa yazılmış küçük kitap; dergi 5b-7
- risālet** (A.) elçilik, peygamberlik 40b-10
- rış** (F.) yara, yaralı 11a-1, 79a-12
- rış-ḥand** (F.) bıyık altından gülme, alay 35a-1
- rişte** (F.) iplik 82a-8
r.-si 32b-3, 41b-9
r.-sin 30a-6, 39b-6, 53b-11, 101a-3
r.-siga 42b-1
- rişve** (A.) rüşvet 15a-1
- rişve-ḥvār** (A.F.) rüşvet yiyen 14b-10, 14b-13
- rişvet** (A.) rüşvet 8a-13
- rīv** (F.) düzen, hile 34a-3
- rivāyet** (A.) söylenti, anlatma 49a-7
r.-de 15b-3
r.-i 73b-11
- riyāset** (A.) reislik, başkanlık 34b-11
- riyā** (A.) özü sözü bir olmama, iki yüzlülük 34b-13, 35b-1, 79a-10
- riyāyī** (A.riyāyī) iki yüzlü, riyakâr 29b-3, 34b-8, 39b-10
- riyāzāt** (A.) nefsi kırma, perhizle, kanaatle yaşama 45b-9
- riyāzet** (A.) nefsi kırma, dünya nimetlerinden sakınıp perhizle yaşama 39a-13, 39b-8, 40a-8, 40a-11
r.-i 102b-7
r.-ler 36b-5
- rīze** (F.) kırıntı, döküntü, ufak parça
r.-dür 84a-4
- rubā'ī** (A.) rubai, aynı esesta 24 şekil vezinle yazılan dört mısralık şiir 4a-12, 13a-9, 15b-11, 18b-10, 21a-5, 26b-

- 12, 28b-3, 29b,12, 36a-11, 37a-9, 38a-12, 44b-11, 50b-10, 61b-2, 89a-13, 95a-12, 96a-10, 96a-12, 98b-1, 99b-7, 110a-8
- rubāyende** (F.) sihirli, büyüleyici, hoş 63b-1
- rūd** (F.) ırmak, çay 99a-12
- rūḥ** (A.) can, ruh 2b-10, 2b-13, 21a-6, 21b-5, 27b-13, 46a-9, 46b-4, 59b-10, 69b-5, 80a-2
- r.-ga* 32b-8, 37b-10, 76a-1, 95a-9
- r.-dın* 59b-8
- r.-ı* 3a-1, 21a-3, 39a-11, 46b-2, 52a-13, 99a-8
- r.-ım* 5b-13
- r.-ıga* 2b-13, 21a-9
- r.-larıga* 60b-2
- rūḥāniyyet** (A.) ruhanilik, ruhtan ibaret olanın hali 79a-3
- r.-i* 97b-1
- rūḥ-efzā** (A.F.) ruha tazelik veren, cana can katan 103a-10
- rūḥsız** (A.T.) ruhsuz 69b-9
- Rūḥu'llāh** (A.) Hz. İsa
- R.-ga* 16b-5
- Rūhu'l-emīn** (A.) Cebrail
- R.-ning* 3a-2
- rūkeş** (F.) içi ve dışı farklı olan 34b-9, 80b-5
- Rūm** (A.) Bizans ülkesi, Anadolu 64a-2
- rūşen** (F.) aydın, parlak 3a-3, 55a-5, 62a-12, 66a-9, 95a-2
- r.-rakdur* 107b-13
- rūşen it-* aydınlatmak
- r. i.-er* 83a-3
- ru'ūnet** (A.) bölnlük, sünepelik; insana ağır gelecek hallerde bulunma
- r.-din* 67b-5
- rūz** (F.) gün 57a-2
- rūzgār** (F.) zaman, devir; dünya 32b-11, 37b-12, 105a-13
- r.-ga* 32a-10
- r.-dın* 32a-13
- r. sin* 68a-3
- r.-ı* 96a-5
- rūzī** (F.) rızık, yiyecek; nasip, kismet 24b-13, 27b-5, 40b-4, 42a-8, 42a-10, 42a-13, 42b-7, 88b-12
- r.-ing* 42a-7
- rūstā-ḥīz** (F.) kıyamet, mahşer 21b-7
- r.-i* 57a-5
- Rüstemlik** (F.T.) Rüstemlik (Rüstem: İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı) 11b-6
- rūsūḥ** (A.) sağlam olma 48b-8
- rūsūm** (A.) usul, merasim 16a-10
- r.-ın* 70b-2
- rūsvā** (F.) rezil, itibarsız 22a-6, 22b-2, 90a-2
- r.-rak* 92a-8
- rūsvā kılmak* rezil etmek
- r. k.-urda* 22b-2
- rūsvālūg** (F.T.) rezillik 20a-12, 35b-13, 84a-1
- r.-lar* 65b-2, 66a-1
- S
- sa'ādet** (A.) mutluluk 28a-5, 32b-13, 38a-10, 67a-8, 75b-6, 80a-2, 85b-1
- s.-ka* 47b-6, 91b-9
- s.-din* 51a-12
- s.-i* 36b-2, 49a-2, 85a-5
- s.-in* 51b-4
- s.-iga* 107b-5
- s.-idin* 39b-2, 39b-3
- sa'ādet-ber** (A.F.) mutluluk getiren 28a-5
- sa'ādet-mend** (A.) mutlu 38a-11, 61b-7, 74b-1, 92a-5

- sā'aten fe-sā'aten** (A.) saati saatine
40a-12
- sā'at** (A.) saat, vakit, zaman
s.-de 2b-1
- ša'b** (A.) güç, zor, çetin 26b-13, 46b-3,
58b-8
ş.-rakka 109b-2
- šabā** (A.) gün doğusundan esen hafif ve
latif rüzgar 98a-3
- saba-** sopa ile dövmek (bkz.
Açıklamalar)
s.-mak 7.a-2
- šābit** (A.) hareketsiz, kımıldamayan, ye-
rinde duran 1b-6, 2a-6, 45b-8, 93a-6
ş.-dür 66b-13
- šabr** (A.) 45b-6, 45b-7, 45b-11, 47b-2,
47b-7, 47b-9, 72b-6, 72b-7, 87b-13,
88a-12
ş.-ı 72b-4
- saç-** saçmak
s.-ar 6a-11, 27a-8, 27a-13, 47b,13,
83b-5
s.-ting 100a-13
s.-kay 31a-9
s.! saçmak 78a-10
s.-kıl 92b-9
s.-sang 68b-8, 104a-7
s.-ıp 28a-5, 90a-8
s.-kan 27b-1
s.-mağnı 68b-8
s.-mağdın 100b-7
s.-arıda 27b-11
s.-mağay 44a-4
- saçıl-** saçılmak
s.-sun 53b-12
s.-gan 2a-7
- saç-** saçmak
s.-kuçı 1b-8
- šad** (A.) sad harfinin adı
ş.-ı 28b-6
- ša'd** (A.) kutluluk; uğur; kutlu, uğurlu
24b-4
- šadā** (A.) ses
ş.-sıdın 22b-4
- šademāt** (A.) vurmalar, vuruşlar, dar-
beler
ş.-ıdın 60a-8, 61a-8
- šādāt** (A.) seyyitler, ulular
s.-ka 11a-4
- šadeḥ** (A.) sedef, inci kabuğu 21a-13,
84a-4
s.-ning 69a-12
ş.-din 84a-13
- šādeliḡ** (F.T.) sadelik
s.-ıdın 84a-12
- šādık** (A.) sadık, sadakatli; gerçek,
doğru 52a-8, 110a-1 14b-5, 15a-10
- Ša'dī** (A.) Özel ad (bkz. Kişi Adları)
62a-13
- šadmet** (A.) vurma; felâket, belâ, sıkıntı
ş.-ining 75a-4
- šadr** (A.) baş, başkan; sadrazam
sözünün kısaltılmışı 11a-3, S1-10b-4
- šafā** (A.) saflık, berraklık 36b-6, 36b-13
- šāf** (A.) temiz, hâlis; bön, kolay al-
datılabilen 80b-1
- šafā** (A.) saflık, berraklık; gönül şenliği,
kedersizlik, eğlence 4a-2, 99a-8, 10a-
11, 104b-7
ş.-dur 71b-11
ş.-dın 100a-10
ş.-sı 48b-12, 55a-2
- šafālīḡ** (A.T.) saf olma, berrak olma
103b-7
- šaf(f)** (A.) dizi, sıra 3b-12, 12a-2
- šaff-ı ni'āl** (A.) meclisin en aşağı yeri;
pabuçluk 36a-2
s.-de 3b-12
- šafha** (A.) bir şeyin düz yüzü; sayfa,
yazı kâğıdı

- ş.-ga 19a-4
 ş.-sığa 19a-4
şāfī (A.) temiz, katışıksız 29b-12, 36b-12
Şāfī (A.) Hz. Adem
 Ş.-dür 28a-7
şaf-şikenlik (A.F.T.) düşman saflarını yarıcılık, yıkıcılık
 ş.-leri 11b-13
sağal- sağlığa kavuşmak, iyileşmek
 s.-may 36a-7
sāgar (F.) kadeh, içki bardağı 22a-1, 35b-5, 67b-10
 s.-ları 40a-13
sagın- düşünmek
 s.-dı 39a-1
sağlğ sağlık, sıhhat
 s.-ı 28a-13
saḥā (A.) cömertlik, el açıklığı 7a-4, 48a-7, 69b-1, 69b-2, 70b-1, 70a-2, 70a-5, 70a-9, 70a-10, 87b-1, 101a-10
 s.-dur 92b-2
 s.-dın 70a-7
saḥāsız (A.T.) cimri 69a-12
saḥāvet (A.) cömertlik, el açıklığı 69a-6, 69a-7, 69b-3, 70a-2, 70a-12
 s.-ka 70a-1
 s.-din 87b-1
saḥāvetsiz (A.T.) cimri 69a-9
şāhib (A.) sahip 21a-10, 38a-10, 69b-11, 70b-8, 71a-7, 71a-8, 73b-5, 76a-7, 77b-9, 77b-11
şāhib-dil (A.F.) cesur, kibar; Tanrıya sevgiyle bağlılık 78b-6, 78b-7, 78b-10, 78b-12
şāhib-iḥtiyār (A.) irade sahibi 77b-11
şāhib-kemāl (A.) kemal sahibi, olgun kimse
 s.-dür 18a-10
şāḥīḥ (A.) gerçek, doğru; kusursuz 46b-3, 84a-7
şāḥil (A.) deniz, nehir, göl kenarı 99b-6
 s.-ığa 98a-8
şaḥla- saklamak, beklemek, kollamak, dikkat etmek
 s.-r 108a-11
 s.-sun 108a-12
 s.-guç 73a-1
şahrā (A.) kır, ova, çöl 4a-9, 55b-11
 s.-sı 46a-10
şahrāyī (A.) sahraya, kıra, ovaya ait
 s.-larga 102a-7
şāī (A.) çalışan 27a-1
şāīka (A.) yıldırım
 s.-īdür 55a-12
 s.-ning 55b-6
şāīka-engīz (A.F.) yıldırım koparan 22b-5
şāka (A.) bayılma, baygınlık
 s.-sı 35a-8
şakal sakal 89a-10
 s.-ı 11a-11, 90a-13, 102b-13
 s.-ın 31b-4, 89a-9
 s.-ıga 19a-12, 89b-2
şākī (A.) saki, içki sunan 4b-8, 22a-12
şākīl (A.) ağır; sıkıntılı; can sıkı, çirkin 46a-3
şākīl-kām (A.F.) isteksiz, ağır hareket eden 46a-3
şākin (A.) sakin, uslu, yavaş 52a-5, 98b-3
 s.-dür 99a-12
şakla- saklamak; beklemek, kollamak, dikkat etmek
 s.-r 48a-13
sal- salmak; bırakmak, göndermek; koymak
 s.-ur 48a-10, 51a-9
 s.-ıpdur 58a-1
 s.-dım 4b-7, 4b-10

s.-dı 98b-1
s.-gay sin 108b-7
s.-gay 10a-3, 21b-12, 82a-4
s.-gaylar 31b-8, 94b-5, 106b-1
s.-sa 68a-7
s.-ıp 28b-11, 30a-5 30a-9, 35b-8, 45a-13, 64b-7, 90a-7
s.-gan 8a-8, 105b-13, 106a-4
s.-gandur 24b-8
s.-gam 30a-10
s.-guçı 55b-3
s.-mak 29a-13, 106a-7, 106a-1
s.-makdur 57b-6
s.-magı 90b-7
s.-urga 10b-8
s.-may 36a-7, 60a-11
s.-may dur 71b-3
s.-madı 46b-11
s.-maslar 105b-12
s.-ma 102b-11, 104a-12
s.-mağanga 90a-6
s.-mamak 70b-7
sala al- salıvermek, salmak
s.-a a.-ur 2a-13
s.-a s.-mas 12a-7
sala başla- salmak, bırakmaya başlamak
s.-a b.-r 56b-5
şalā (A.) meydan okuma; mahalle çocuklarının birbirleriyle taşla kavga etmeleri
şalā ur- meydan okumak
s. u.-mak 67b-8
şalāh (A.) düzelme, iyileşme, iyilik 34a-2, 34a-9, 71a-7, 76a-8, 92b-7
ş.-ı 27a-9
s.-ī 32a-9
sālār (F.) başkumandan, başbuğ
s.-ga 49b-8, 49b-9
şalavāt (A.) Hz. Muhammed'e edilen dualar 3a-10

ş.-nining 39a-2
salāvātu'llāhu 'aleyhim (A.) Allah'ın salatı onların üzerine olsun 107a-12
salıl- bırakılmak
s.-sa 106a-2, 106a-6
şālīh (A.) yarar, elverişli, uygun, yakışır 81b-8, 96b-11
Şālīh (A.) Salih Peygamber (bkz.Kişi Adları) 27a-9
sālīk (A.) bir yola giren; tarikata girmiş, mürit 22a-1, 40a-8, 51b-5, 97a-5. 85a-7, 108b-9
ş.-ning 52a-5, 53a-9, 54a-12, 97a-12, 98b-13
s.-ni 97b,10
s.-ke 96b-2
sālīm (A.) sağ, sağlam; eksiksiz 76a-11, 88b-3
şalla'allāhu 'aleyhi ve sellem (A.) Allah'ın selamı onun üzerine olsun 40b-10, 44b-10
şalavātullahu 'aleyhim (A.) Allah'ın salatı onların üzerine olsun 107a-13
salṭanat (A.) sultanlık, padişahlık, hükümdarlık 35b-2, 65a-5, 83b,7
san sayı
s.-ıga 102b-11
s.-ıda 69b-6
s.-ıdın 31a-10
sanaç dağarcık, çuval
s.-ka 33b-5
şan'at (A.) sanat, hüner, marifet 26a-6, 92b-11
şan'at-perdāz (A.F.) sanatçı 26a-7
şan'at-sāz (A.F.) sanat yapan, sanatla uğraşan 26a-11
şanāyi' (A.) sanatlar 60a-13
sanç- saplamak, sokmak
s.-kay 33b-6
s.-salar 83a-10

sançıl- saplanmak, sokulmak

s.-ur 68b-8, 99a-5

s.-gay 20b-1

s.-sun 53b-11

Şani^c (A.) Allah 45b-4

sanğa sana 20a-6, 42a-13, 67a-3, 75a-9, 78a-10, 78a-12, 91a-3, 93b-11, 96b-3, 104a-6, 108b-1, 108b-8, 109b-1, 109b-4, 110a-4

s.-dur 42a-8

sanğg kuş pisliği (bkz. Açıklamalar)

s.-ı 90b-4

sanevber (A.) çam fıstığı ağacı; çam fıstığı kozalağı; sevgilinin boyu 78b-12

sanevberī (A.) kozalak şeklinde, koni biçiminde 78b-12

sarf (A.) harcama 77b-12, 80b-9

ş.-ın 77b-13

şarf it- harcamak

ş. i.-er 75b-1

şarf kıl- harcamak

ş. k.-urın 77a-4

sarı doğru, tarafına 4b-1, 15a-12, 20b-13, 47b,13, 49b-5, 52b-9, 60a-11, 60a-8, 62b-12, 71a-12, 72b-5, 75a-9, 78a-1, 78b-7, 79b-3, 80b,13, 83a-12, 85b-13, 94b-6, 94b-13, 92a-3, 92a-6, 99a-1, 99b-6, 105a-8

s.-dın 85a-13

sarığ sarı 52a-1

şarşar (A.) şiddetli, gürültülü rüzgâr 51b-12

ş.-dur 55a-13

ş.-ı 2a-6, 72b,12

ş.-ıdın 38b-8

Sart Fars (Senglax 230v26: Tācīkrā güyend) 58b-4

sasığ kötü koku 69b-9

sat- satmak

s.-ar 15b-10

s.-kuçı 13b-1

s.-mağ 25b-4

s.-mağdın 25b-12

s.-arda 23b-3, 25b-5

s.-kuçılar 25b-4

sata al- satabbilmek

s.-a a.-ur 25b-7

satkun al- satın almak

s. a.-up 23b-4

s. a.-alı 108b-10

sātir (A.) örten, kapitan

s.-dür 94a-12

saṭvet (A.) birinin üzerine şiddetle sıçrama; ezic kuvvet, zorluk

s.-idin 60b-1

şavāb (A.) doğruluk, dürüstlük; doğru davranış 94b-3, 94b-6

şavm (A.) oruç 40a-3

şavt (A.) ses, seda 20b-11, 21a-9, 23a-8

ş.-ı 80a-1

şavtü'l-ḥamīr (A.) eşeklerin sesi

s.-din 21a-3

savu- soğumak

s.-dı 96a-11

savug soğuk 3b-10, 13a-6, 35a-4, 38b-10, 99a-2

savur- savurmak

s.-ur 74b-5

s.-urlar 73a-7

s.-dılar 65b-4

s.-sa 60a-8

s.-guçı 44b-4, 55b-1

s.-urğa 2a-7

s.-mağ 73a-9, 100b-10

s.-mağı 73b-3

s.-mağtın 72b-13

s.-mağdın 15b-8

s.-mağay 102a-12

saʿy (A.) çalışma, çabalama, gayret 11a-5, 12b-6, 42a-11, 42b,1, 52a-9

- s.-ımdın* 4b-12
s.-ı 8a-4
s.-ıga 12b-4
şayd (A.) av; avlama, avlanma 30a-10, 37a-10, 69b-10, 79b-5, 81b-11, 90b-10
ş.-ga 90b-9
saygal- harcanmak, sarf edilmek
s.-ıp 10b-10
şayha (A.) bağırma, nara atma
ş.-sı 35a-4
sayı vakit, zaman, sıra 55a-11, 55a-12, 106a-4
sāyil (A.sā'il) soran; dilenci 2a-5, 27b-10
şāyimü'd-dehr (A.şā'imü'd-dehr) (A.) sürekli oruç tutma 40b-8
sāyir (A.sā'ir) gezen, dolaşan; diğer, başka, gayrı 3a-2, 5b-8, 26a-6, 26a-7, 28b-6, 64b-8, 80a-6
s.-i 22b-6
s.-ler 58a-9
saypa- harcamak, sarfetmek (bkz. Açıklamalar)
s.-r 25a-12
s.-mak 43b-10, 105a-1
s.-may 104a-7
sayyād (A.) avcı 30a-7, 81b-12, 81b-13, 90b-10
ş.-ning 90b-6
ş.-ga 90b-9
ş.-ı 69b-8
ş.-larga 30a-2
sāz (F.) saz, çalgı 15a-4, 24a-8
s.-ları 23a-3
sebeb (A.) sebep; bahane; ilgi 2b-5, 8a-11, 25a-4, 41b-7, 41b-9, 42a-3, 57b-5, 91b-9, 95a-3
s.-din 70b-11
s.-dür 98b-7
s.-lerga 41b-7
sebük-bārlıg (F.T.) (yükü) hafiflik 44b-1
sebu'ıyyet (A.) yırtıcılık 28a-12
s.-din 29b-11
sebū-keşlik (F.T.) çok şarap içme 35b-6
s.-idin S1-4a-3
sebük-sār (F.) beyinsiz, akılsız
s.-dur 73b-4
sebük-sārılıg (F.T.) beyinsizlik, akılsızlık 73a-7
sebze (F.) yeşillik, çimen 13a-2
s.-si 70b-9
seccāde (A.) seccade
s.-si 102b-13
secde (A.) secde 4a-1
s.-ga 39b-10
sed(d) (A.) set, engel 67a-8
sefāhat (A.) zevk ve eğlenceye aşırır düşkünlük; akılsızlık, har vurup harman savurma 88a-13
s.-dur 88a-12
sefer (A.) yolculuk, sefer 96b-3, 96b-11, 98b-3, 98b-7, 98b-8, 98b-13, 99a-1, 99a-4, 99a-9, 99a-10
s.-din 25a-8, 98b-12, 98b-13
s.-ıga 71a-6
sefer-sāz (A.F.) sefer eden, sefere çıkan
s.-dur 96b-3
sehāb (A.) bulut 77a-11, 83a-5
s.-larıga 57a-2
seher (A.) tanyeri ağarmadan biraz önceki vakit 6b-10, 38b-13, 39a-10
sehl (A.) kolay 78a-6
sehv (A.) yanlış 9a-4, 65b-9, 92a-1
s.-i 19a-9, 92a-7
s.-ining 94b-7
s.-in 92a-4

s.-iga 92a-9, 92a-10
selāmet (A.) sâlimlik, eminlik, kurtulma
 78a-1
selāsil (A.) zincirler; zincirleme giden
 şeyler 26b-4
selāṭīn (A.) sultanlar 4b-8, 6a-2, 45a-3,
 45a-9, 77b-8, 81b-13, 82a-7, 82b-1,
 83b,4, 106b-8
s.-ni 93a-13
s.-ga 83b-6
selb (A.) yok etme, kaldırma 106b-13
selīṭa (A.) öfkeli, saldırgan 32b-7
Selmān (A.) Selmān-ı Sâveci (bkz. Kişi
 Adları)
Selmān-ı Sâveci Özel ad (bkz. Kişi
 Adları) 18a-5
semā (A.) gökyüzü
s.-dın 82a-12
semāʿ (A.) Mevlevî ayinleride tarikat
 mensuplarının cezbe halinde dönmesi
s.-da 22a-3
s.-ıdın 4b-8
semāʿī (A.) Türk müziğinde bir makam
 35a-7
semender (A.) ateşte yaşadığı kabul edi-
 len bir masal hayvanı
s.-i 57b-11
s.-ler 56a-6
semend (F.) çevik ve güzel at
s.-īdür 46a-2
semer (A.) meyva, ürün 43b-12
ṣ.-i 44a-10
ṣ.-idür 69a-8
bī-fāyide vü ṣ. 24a-12
semere (A.) meyva, yemiş
ṣ.-si 54b-12
sermed (F.) sürekli 85a-13
semīn (A.) pahalı, kıymetli 69a-9
s.-ni 104b-5
dürr-i ṣ. 91a-7

semūm (A.) sam yeli, sıcak rüzgar; ze-
 hirli şey
s.-ı 103a-6
senā (A.) övme, övüş 1b-2, 109b-5
ṣ.-sı 7a-11
sengīn (F.) ağır, pahalı 72b-12
sening senin 68a-9, 108a-9
semīn (A.) pahalı, kıymetli 71b-6
seped (F.) sepet 15b-6
sepīde (F.) tan vakti 31b-1
ser-i mū(y) (F.) kıl ucu
s.-ıdın 96a-1
serā (F.serāy) saray 6b-12
serā-perde (F.) saray perdesi, harem
 dairesinin önüne çekilen büyük perde
 56a-9
ser-ā-ser (F.) baştan başa, bütün 11a-7,
 34b-10
ser-bülend (F.) başı yüksek, yüce S!-
 4a-3
ser-bülendlıg (F.T.) yükseklik, yücelik
 95b-5
ser-defter (F.A.) defterin başında yazılı
 olan, en başta bulunan 17a-11
ser-efgendeliğ (F.T.) başını eğen 37b-
 8
ser-efrāz (F.) başını yukarı kaldıran,
 yükselten 80a-7
ser-efrāzlıg (F.T.) üstünlük, yükseklik
 49a-8, 44a-9
ser-encām (F.) bir işin sonu; başına ge-
 len; vaka 32a-11, 108a-9
s.-nınḡ 106b-7
s.-ın 106b-6
s.-ıda 78a-3
ser-firāz (F.) başının yukarı kaldıran,
 yükselten, benzerlerinden üstün olan
s.-lar 98b-6
s.-ı 98b-6
s.-lardın 48a-4

- serḥadd** (F.A.) serhat, hudut, sınır
s.-ıḡa 48a-2
- ser-ḥayl** (F.A.) topluluğun başında olan
s.-i 17a-11
- ser-keş** (F.) dik başlı 66a-6
- sermāye** (F.) sermaye 85b-7
s.-sidür 87a-11, 103b-10
- serme** (F.) bir tür bitki 21a-11 (bkz. Açıklamalar) 21a-11, 21a-12
- ser-menzil** (F.A.) durak yeri
s.-ḡa 22a-3
- ser-nigün** (F.) başaşağı 28b-10
- serversiz** (F.T.) başsız, başkansız 59a-12
- serzeniş** (F.) serzeniş, başa kakma
s.-idin 87b-5
- setr** (A.) örtme, kapama, gizleme 3a-13
- sevābit** (A.) yerinde durur gibi görünen gök cisimleri; yıldızlar 24a-9
- sevād** (A.) siyahlık; yazı, karalama 59b-7
- sevdā** (A.) aşk 6b-8, 25a-2
s.-dın 108b-8
s.-sı 55b-12
s.-sıdın 26a-3, 74a-13
- sevdā** (F.) ticaret 26a-2
- sevdā-ger** (F.) tüccar 25b-12
- sevdāgerī** (F.) ticaret; iş, meslek; sanat 25b-3
- seyāḥat-şīʿar** (A.) yolculuğu, gezmeyi, âdet edinen, edinmiş 24b-10
- seyl** (A.) sel 8b-9, 42b-11, 51b-12
s.-din 73b-8
s.-i 8b-8, 95b-6
- seyl-āb** (A.F.) sel, sel suyu
s.-ıdın 79a-7
- seyr** (A.) yürüme; gezme, gezinme 52b-9, 99b-1, 99b-2, 99b-4
s.-idin 99b-1
seyr it- yürümek, gezmek, dolaşmak
- s i.-ip dūr* 108a-4
- seyyār** (A.) gezen, dolaşan; gezegen 1b-6, 2a-6, 24a-9, 98b-4
- seyyid** (A.) efendi, bey, ağa, ileri gelen, başkan; Hz.Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse 69b-1
- seyyid-zāde** (A.) Hz. HMuhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan 102a-5
- seyyi'e** (A.) fenalık, kötülük; suç; sıkıntı
s.-dūr 10b-5
- sezā** (F.) uygun, yaraşır 13b-5
s.-sı 90b-1
- sezā-vār** (F.) uygun, yaraşır 3a-1, 47b-6, 48a-8, 66b-5, 79a-1, 80a-10, 109b-4
s.-dur 1b-1, 31b-1, 66b-5, 77b-10
s.-rak 65b-6
- sıçkan** sıçan, fare 69b-7, 69b-10
- şiddīk** (A.) pek doğru, sözünün eri (kimse)
ş.-lar 51b-4, 60a-3
- şiddk** (A.) doğruluk, gerçeklik 36b-4, 104b-6
ş.-ı 12a-9
ş.-ıḡa 52a-5
- şifāt** (A.) sıfatlar, vasıflar 28b-8, 67a-10, 67b-1, 89b-11
ş.-ı 1b-3, 44b-6, 107a-12, 109b-10
ş.-ın 41a-2
ş.-ıḡa 7a-10, 58a-4
ş.-ıda 83b-4
ş.-ıdın 1b-3
- şifat** (A.) hal, keyfiet, suret, şekil, varlık 37a-9, 66b-5, 67a-13, 69b-4, 89a-5
ş.-dur 71a-10
ş.-ka 61b-13, 66b-5
ş.-ı 32a-4, 53b-3, 70b-7
ş.-ını 67a-8

- ş.-ıgā* 67a-4, 70b-8
ş.-ida 70b-12, 50a-3
ş.-lar 63a-5
ş.-lardin 84b-6
şığār (A.) küçükler 19b-10
şıhḥat (A.) doğruluk; sağlamlık, sağlık
 46a-5, 59b-12, 59b-13, 76a-6, 94b-12, 96a-9, 100a-11, 103b-5
ş.-ka 90b-1
ş.-dın 95b-12
ş.-ining 95b-2
şıla (A.) sıra, memleketine, arkadaşına ulaşma 22b-9
şıle (A.) bir şaire yazdığı medhiye karşılığı verilen para 49a-13, 49b-1
ş.-ning 49b-10
şin- kırılmak
ş.-ar 95b-4
ş.-sa 87b-9
şindur- kırmak
ş.-gay 91a-8
şinf (A.) sınıf, tür, çeşit 58a-11
ş.-ı 80b-8
şınuḳ kırık 6b-4, 35b-13
ş.-lar 83b-7
şırāṭ-ı mūsakāīm (A.) doğru yol, sırat köprüsü 15a-5, 85a-8
ş.-īdür 85a-4
ş.-dın 15a-3, 85a-11
sır(r) (A.) sır 104a-10
s.-ingnı 104a-9
s.-ın 46b-11
sibāʿ (A.) yırtıcı hayvanlar, canavarlar 33b-13, 82b-13
s.-nı 69b-10
s.-ı 28b-2
sibāʿ-mānend (A.F.) yırtıcı hayvanlar gibi 33b-13
sidre-nişīn (A.) sidretü'l-münteha hududunda duran melek 3a-1
sifāl (F.) testi ve saksı parçaları; çanak, çömlek; fıstık, ceviz ve badem kabuğu; orak 87b-8
s.-i 35b-13
sīḥ (F.) demir şiş, kebab şişi; toplu iğne, firkete (bkz. Açıklamalar)
s.-ini 28b-3
sihr (A.) sihir, büyü, büyücülük
s.-ler 31b-3
sihr-perdāz (A.F.) büyü yapan 33a-11
sikizinci sekizinci 12b-1, 51a-13
sikri- koşmak
s.-se 64a-6
s.-mek 28b-12
sikrit- koşturmak
s.-ürdin 11b-5
sīlī (F.) şamar, tokat 4a-6
silk (A.) iplik, sıra, dizi
s.-ige 17a-7
sīm (F.) gümüş 29b-5
simāk-ı rāmīḥ (A.) semanın kuzey yarım küresinde bulunan el-Avvâ burcunun en parlak yıldızı, Artcturus 11b-7
sīmīn (F.) gümüşten, gümüş gibi 101b-2
simiz semiz 77a-9
sīmürg (F.) anka kuşu 70b-13
sin sen 43a-2, 42a-6, 61a-1, 75a-12, 78b-2, 78b-9, 86b-8, 98a-9, 101b-13, 109b-3, 109b-5, 108a-12, 109b-8
s.-i 64a-1
s.-ing 42a-5, 42a-7
s.-de 42b-13, 109b,3
s.-dın 22b-12, 86a-12, 86b-3, 109b-12
sinān (A.) mızrak, süngü
s.-ı 79a-13
s.-ıdın 79b-1
sinḡil küçük kız kardeş 34b-5
sinḡür- çekmek, hazmetmek (bkz.

- Açıklamalar)
s.-ür 83a-9
s.-güçi 98b-10
sipāh (F.) asker, ordu 12a-2, 12a-4, 12a-11
s.-ı 38b-9
s.-iga 6b-12
sipāhī (F.) tumar sahibi süvari askeri 13b-3
sipeh (F.) asker, ordu
s.-ga 12a-13
siperī (F.) yok olmuş; tam, mükemmel 46b-2
sipih (F.) gök, gökyüzü 1b-5, 3b-3, 7b-3, 57a-7, 60a-7, 70b-10, 83b-7, 98b-4
s.-ining 54a-10
s.-ide 3a-9
sīr-āb (F.) suya kanmış 7a-6, 29b-2, 40b-3
sirāyet (A.) geçme, bulaşma; yayılma; dağılma 38a-13
sīret (A.) bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı
s.-ini 41b-1
sirke (F.) sirke 28a-1
sisken- sıçrayıp kalkmak
s.-mekdür 37b-4
sitem (F.) zulüm, haksızlık, eziyet, çıkışma 34a-3, 47a-12
s.-idin 4a-7
s.-leri 68b-13
s.-leriga 68b-10
sitem-kār (F.) zulüm ve haksızlık eden
s.-lar 6b-4
sitem-kāre (F.) zulüm ve haksızlık eden
s.-ga 72b-7
sitem-endīş (F.) acımasız, kötü
s.-lerga 68b-12
sitize-rūy (F.) çirkin 9a-1
sivāh (A.) -den gayrı 61b-3
sivündür- sevindirmek
s.-geyler 5b-13
siyāhī (F.) siyaha mensup, siyahla ilgili 74a-6
siyāset (A.) memleket idaresi, politika; idam cezası, ceza 19b-11, 50b-8, 65a-8, 74a-8, 76b-10, 98a-11
s.-i 31a-12, 47a-10
s.-ide 91a-2
s.-idin 6a-12, 6b-1
siyeh-rūy (F.) kara yüzlü, yüzü kara; ayıblı olan
s.-ning 32a-1
siz siz 41a-11
s.-ning 41a-8, 41a-9, 102b-8
s.-lerga 9a-5
şohbet (A.) sohbet 5b-4
ş.-de 22a-10
ş.-i 16a-11, 46a-1, 102a-4
ş.-in 108a-1, 108a-2
ş.-iga 3b-7, 25a-8
ş.-ide 105a-11
ş.-idin 5b-1, 102a-3
sol sol 54b-2, 54b-8
song son 24a-1, 31a-13, 59a-1, 83a-10, 92a-12, 92a-13, 16a-13
sonngı sonki, sonraki 18a-10
s.-da 46a-5, 90b-2
songra sonra 23b-8, 27a-2, 30a-10, 31b-10, 41a-13, 43a-2, 69a-3, 81b-8, 84a-1, 98a-10
sor- sormak
s.-dum 4b-4
s.-dı 108a-3, 108a-8, 108b-10
s.-dılar 65b-11
s.-upturlar 83a-7
s.-! 68b-13, 99a-9
s.-up 93a-6

- s.-arga* 59b-7
s.-arda 7a-13
s.-ma 105a-11
s.-magan 93a-7
s.-ar irdi 45a-6
sor- emmek
s.-gandin 83a-10
soruğ soru 7b-1
soy- soymak
s.-dum 4a-1
soydur- soydurmak, derisini yüzdürmek
s.-dılar 65b-4
soyul- soyulmak
s.-dı 47a-2
sök- sökmek
s.-ti 30b-1
söle- söylemek
s.-geni 96a-6
söz söz 5b-2, 7b-12, 8b,1, 12a-12, 19a-1, 23b-12, 25b-5, 26a-9, 33a-14, 42a-12, 47b-4, 52b-6, 59a-10, 59a-13, 59b-1, 60a-1, 66b-11, 74b-4, 79b-2, 80b-1, 81a-4, 83b-2, 83b-3, 84a-3, 84a-4, 84a-5, 84b-1, 89b-13, 92b-9, 93b-11, 103a-12, 104b-3, 104b-9, 104b-10, 105a-6, 105a-12, 105a-13
s.-ning 80b-7, 106b-11
s.-ni 51a-5, 61a-11, 79b-9, 81a-3, 81a-7, 81a-11, 86b-12, 88a-13, 103b-8, 103b-9, 104b-1, 104b-4, 104b-9, 104b-12, 105a-1, 105a-3
s.-ge 19a-5, 19b-5, 41a-11, 59a-12, 70b-1, 80b-13, 81a-8, 81a-9, 104b-12
s.-de 40a-2
s.-dedür 79b-11
s.-din 39b-13, 79a-12, 86b-7, 105a-3, 105a-5
s.-ümning 51a-7
s.-ümni 4a-12
s.-üng 42a-3
s.-üngni 104b-8
s.-üngdin 110a-3
s.-i 15b-3, 16a-13, 16b-1, 16b-8, 24a-5, 24b-7, 29a-1, 58a-1, 61b-7, 62a-7, 78b-6, 80b-4, 83b-11, 84a-1, 84a-8, 84a-11, 96a-6, 107a-13
s.-idür 59a-13
s.-ining 18b-13, 62b-4
s.-in 24a-8, 24a-13, 29a-6, 61b-10, 62b-7, 62b-8, 90a-13, 94a-9, 94b-7, 99b-10, 110a-3
s.-ige 63a-4, 64a-11, 78a-9, 80a-3, 90a-9, 105a-8
s.-ide 18b-9, 84a-7, 84a-8
s.-inde 16b-4
s.-idin 24b-5, 59b-13, 61b-8, 62a-7, 79b-11, 86a-5, 86a-9
s.-leri 11b-3, 11b-5, 61b-12
s.-lerige 18b-8
s.-leride 18b-2
sözle- söylemek
s.-geni 30b-6
s.-güçige 19a-5
s.-geyi 96a-6
su su 4a-2, 14a-4, 82b-10, 91b-4, 96a-7, 101b-4, 102a-11
s.-nüng 100b-11
s.-ga 82a-13, 98a-1
s.-dın 29b-2, 83a-8, 98a-3, 105b-4
s.-yı 2b-11, 43b-10, 52a-4
s.-yın 9a-8, 14a-3, 90b-6
s.-ıga 13b-12
s.-ıdın 1b-8, 99a-12
suâl (A. su'âl) soru 92b-12
şubh (A.) sabah, sabah vakti 8b-4, 46a-13
şubh-i kâzib (A.) fecirden önce, geçuci olarak tan yerinin ağarması 74b-10
şubh-ı şâdık (A.) tan yerinin ağarması 39a-3, 74b-10

- sūd** (F.) feyda, kazanç 25a-5, 25b-10, 46a-8, 59b-4, 76b-7, 78a-6, 89a-11, 107b-10
s.-unġ 25b-11
s.-ı 25a-8, 25b-4
- sūd-mend** (F.) faydalı, kârlı, kazançlı 45b-11, 64a-10, 80a-11
- şudūr** (A.) sadrazamlar 10b-5
- şūfī** (A.) sofu
ş.-ler 29b-4
- sūhān** (F.) törpü 35a-1
s.-dur 19b-12
- suhte** (F.) yanmış, tutuşmuş, yanık 46a-11
- sultān** (A.) padişah, hükümdar 56b-13, 93b-3
s.-ı 56a-11, 76a-11, 93b-1
s.-ining 56b-5
- sultānū'l-ʿarīfīn** (A.) ariflerin, bilgililerin sultanı 60b-10, 97b-12
- Sultān Hüseyn** (A.) Özel ad. Hüseyin Baykara 7b-6
- suluk** sulu 100b-8
- şunʿ** (A.) yapış, yapma; kuvvet 38b-1, 45b-4
ş.-ıga 86b-13
ş.-idin 53b-5
- sun-** sunmak, uzatmak
s.-up 27a-10
- şūr** (A.) boynuzdan yapılmış büyük boru; kıyamette Hz. İsrail'in üfleyeceği boru 54a-9
- şurāhī** (A.) sürahi, su şişisi 35b-5, 36a-5
- sūre** (A.) sure, Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümden her biri 39a-6
- şūret** (A.) biçim, görünüş; tarz, yol, gidiş 37a-1, 51a-8, 67b-6
ş.-dür 96b-10
ş.-ka 51a-8
- ş.-de* 12b-9
ş.-i 5b-10, 19a-7, 34b-10, 51a-8
ş.-ining 62b-2
ş.-in 37a-2
ş.-ide 23a-7, 35a-8, 37a-3
- sūsen** (F.) susam 21b-1, 80a-5
- suʿūbet** (A.) güçlük, zorluk 27a-6, 47b-7, 109b-2
ş.-din 70b-4, 46b,7, 57a-8, 84b-13
ş.-ining 96b-13
ş.-iga 87b-10
ş.-ide 45b-9
ş.-idin 46b-3, 56b-7
- suvar-** sulamak
s.-urġa 45a-5
- suver** (A.) suretler 54a-9
- suyurġal** (Tü. Mo.) armağan, hediye (bkz. Açıklamalar)
s.-ın 425a-3
- sūz** (F.) yanma, tutuşma; ateş 98b-8
s.-ı 80a-11
s. u gūdāz 74b-6
s. u gūdāznıng 59a-1
s. u gūdāzga 58b-7
s. u derdi 79a-2
s. u derdleri 18b-4
gūdāz u s.-dur 98b-7
- sūzende** (F.) yakan, yakıcı 55a-7
- sūbhān-Allāh** (A.) "Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerde tenzih ederim" anlamındadır; şaşma anlatmak için kullanılır 66a-5
- sūbhānehu** (A.) (bkz. sūbhān-Allah) 39b-1, 41b-2, 51a-13, 53a-6, 53a-13, 83b-5
- sūci-ġāne** (T.F.) şarap dükkânı
s.-siga 8b-10
- sūdre-** çekmek, sürmek, uzatmak
s.-di 98a-9
s.-p 46b-12, 47a-6

- sühā** (A.) Büyük ayı yıldız kümesinden en küçük yıldız 9b-1
s.-ning 75a-6
s.-dın 71a-3
- sühān-güzār** (F.) güzel söz söyleyen 24a-7
- sühān-ver** (F.) düzgün konuşan 80b-5
s.-i 17b-8
- sühūlet** (A.) kolaylık
s.-i 25a-7, 96b-13
- sūkūn** (A.) durma, hareketsizli, durgunluk 99b-3
s.-dın 98b-5
- sūkūt** (A.) susma, söz söylememe 46a-9, 60b-12
- Süleymān** (A.) Süleyman Peygamber 10a-5 (bkz. Kişi Adları)
- sülūk** (A.) bir yola girme, bir yol tutma 3b-6, 12b-8, 21b-12, 93b-8
s.-ke 39a-13
s.-i 22a-3
s.-ige 97a-5
s.-idin 58b-2, 99b-2, 107b-11
- süngek** kemik 7a-1
s.-i 69b-9
- sünnet** (A.) iyi ahlāk, iyi tabiat; Hz. Muhammed'in işleri, sözleri, tasvipleri
s.-dür 57b-2
- süpür-** süpürmek 74b-5
- sür-** sürmek, kovmak; çekmek, çıkarmak
s.-er 24a-10, 63b-11
s.-erler 31a-13
s.-üptürler 97a-10
s.-di 52b-9, 98a-11
s.-diler 47a-9, 65a-12
s.-üptür 54b-1
s.-gey 19b-5, 79b-6
- s.-ey* 42b-3, 72b-4
s.! 81a-1
s.-sün 86b-6
s.-seng 84b-4
s.-se 76b-5
s.-üp 24b-5, 30a-12, 43a-10
s.-gen 24b-12
s.-güçi 24a-6, 80b-7
s.-mek 59a-6
s.-erde 27a-11
s.-mes sin 61a-2
s.-medi 47a-5
s.-megey 10a-7
s.-me 104b-13
s.-mese 25a-5
s.-memek 76b-9
s.-erler irdi 52b-3
- sür'at** (A.) çabukluk, hız
s.-ka 99b-3
s.-idin 80a-10
- şüret** (A.) biçim, görünüş; tarz, yol; çare
ş.-de 3b-5
- sürh-rulıg** (F.T.) kırmızı yüzlü
s.-ıga 31b-1
- sürt-** sürmek, dokundurmak
s.-key 33b-5
s.-üp 45a-13
- sürüd** (F.) şarkı, türkü 21b-9
sürüd tüz- şarkı söylemek
s. t.-mek 7a-12
- sürüg** sürü, yığın 20b-2, 63b-12
s.-ge 20a-1
- sürür** (A.) sevinç
s.-ıdın 79a-9
- sürüş-** çekilmek, sürüklenmek
s.-key 31a-4
- süt** süt
s.-ning 101a-6
s.-i 12b-5
- süz-** süzmek

s.-mek 82a-9

süzük saf, süzölmüş, temiz 14a-1, 14a-2

Ş

şaf (A.) çok sevmek; aşırı sevgi 30a-13

şād (F.) sevinçli 27b-4, 48a-7, 53b-7, 91a-1

şād kıl- sevindirmek

ş. k.-magaylar 92a-11

şagab (A.) kavga, gürültü; karışıklık 57a-13

şagāl (F.) çakal 77a-8

şāh (F.) padişah, hükümdar 7b-5, 7b-6, 7b-9, 8a-4, 8a-9, 8b-2, 11a-13, 12a-3, 12a-7, 13b-6, 13b-7, 13b-8, 27b-10, 28a-4, 44a-3, 44a-5, 50a-1, 50a-6, 73b-6, 76a-9, 87a-12, 96b-6, 102a-6, 103b-2

ş.-ning 44a-1, 69b-8

ş.-nı 13b-11, 108b-11

ş.-ga 7b-11, 10a-11, 11b-10, 12a-2, 12a-5, 13b-6

ş.-dın 76a-12

ş.-ı 76a-8, 74a-5

ş.-lar 2a-4, 39b-4, 74a-5, 76a-8

ş.-larga 36a-11, 101a-11, 104b-5

şāḥ (F.) dal, budak

ş.-ı 43b-12, 95b-4

şāh-bāz (F.) iri, beyaz doğan

ş.-ga 9b-7

ş.-īdür 69b-7

Şāh-ı Vilāyet (A.) Hz. Ali 69b-4

şāhid (A.) tanık

ş.-lerdin 95b-8

şāhid (F.) sevgili; güzel 62b-9, 89b-1

ş.-īdür 23a-7

Şāhī-i Sebzārī Özel ad (bkz. Kişi

Adları) 18a-6

şāhlık (F.T.) şahlık, padişahlık

ş.-dın 7b-2

şahne (A.) emniyet memuru, inzibat memuru 26b-1, 26b-3

şahş (A.) kişi, kimse

ş.-ının 72b-11

ş.-ın 36a-1

şahşī (A.) kişiye ait 14b-4

şāh-zāde (F.) hükümdar oğlu, prens 52a-11

şafir (A.) şair, ozan 62a-12

şakī (A.) bahtsız; haylaz, haydut 24a-4

şakir (A.) şükreden; gördüğü iyiliğe karşı dua eden 29a-13, 109a-4

şākird (F.) öğrenci, çırak 16b-12, 20a-5
ş.-in 30a-13

şāl (F.) şal

ş.-nı 25b-6

şām (A.) akşam

ş.-dın 6b-9

ş.-ı 46a-12

şāmil (A.) içine alan, kapsayan 18a-6

şamme (A.) bir kere koklama 41b-4

şān (A.) şan, şöhet; huy 70a-1

ş.-ın 54b-4

ş.-ıga 89b-11

ş.-ıda 3a-4, 3a-10, 6a-4, 35a-1

şarāblıg (A.T.) şaraplık

ş.-ıdındur 50b-10

şart (A.) şart

ş.-ı 54b-10, 88b-2

ş.-ın 98a-11

şāyed (F.) eğer, olabilir ki 108b-6

şāyeste (F.) yakışır, yaraşır, uygun 31b-4, 49a-3, 66a-10, 82a-5, 89b-11

ş.-dür 81b-9

ş. durur 89b-2

şāyi (A.) yayılmış, duyulmuş 68a-13, 89a-4

- ş.-dür 57a-12, 105b-8
şeb (F.) gece 57a-2
şebāb (A.) gençli, tazelik 3b-1, 94b-7, 95b-1
şeb-çirāg (F.) gece parlayan yakut
 ş.-nı 37b-12
şebīh (F.) benzeyen, benzeyici
 ş.-dür 80a-1
şebistān (F.) yatak odası; harem odası (mec. iç karanlığı) 55b-12
 ş.-ı 3a-2, 79a-8, 55a-5
 ş.-ınınġ 94b-8
şebnem (F.) çiy 1b-7, 1b-8
şecer (A.) ağaç 27b-13
 ş.-ning 69a-8
 ş.-i 67a-9
 ş.-idür 69a-7
 ş.-īdür 43b-11, 44a-9
şecere (A.) küçük ağaç, bir tek ağaç
 ş.-sidin 54b-11
şefkat (A.) şefkat, sevecenlik 16b-3, 20b-3, 47b-3, 102a-9
 ş.-i 14a-9, 16b-5, 31a-1
şeh (F.) şah, padişah 10b-3, 103b-1, 103b-4
 ş.-ga 11b-1
 ş.-ī 12a-9
şehd (F.) bal 5a-9
şehīd (A.) din ya da yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse; savaşta ölen 40b-11
şehiyy (A.) iştahlandıran, isteklendiren 15a-10
şeh-kār (F.) üstün eser
 ş.-ı 9b-6
şehr (A.) şehir 27a-3, 28b-6, 49b-4, 49b-13, 83a-3
 ş.-ning 31b-10
 ş.-ga 45a-13, 49b-11
 ş.-de 6b-11, 25b-2, 50a-2
 ş.-im 4a-7
şehristān (F.) büyük şehir
 ş.-ıga 9b-10
şehvet (A.) aşırı istek, nefis 57b-1
şehvet-perest (A.F.) şehvetine, nefesine çok düşkün [kimse] 62b-10, 74b-1
şeh-zāde (F.) prens 33b-1, 52b-3, 53a-1, 52b-6, 52b-8
şekāvet (A.) bahtsızlık, kutsuzluk 37b-3, 61b-11
 ş.-ler 80a-2
şekībālīg (F.T.) sabırlılık 47b-7
şekk (A.) şüphe, zan, tereddüt 42b-8
şekl (A.) biçim 29b-10
 ş.-i 91a-12
şem^c (A.) mum, balmumu 3a-7, 6b-9, 37b-13, 59a-11, 91a-13
 ş.-in 44b-4, 98a-6, 102b-12
 ş.-idin 40a-9
 ş.-īdür 71b-1
şemīm (A.) güzel koku
 ş.-i 79a-4
şem^c-i kâfurī (A.) kâfurdan yapılan beyaz mum 70a-4
şemsü'-milleti ve'd-dīn (A.) milletin ve dinin güneşi 58a-7
şengerf (F.) zincifre denilen boya 89b-8
şer^c (A.) şeriat, din kuralları 14a-10, 85a-12
 ş.-ni 15a-1, 15a-10
 ş.-din 15a-2
şerāyi^c (A.) şeriat hükümleri
 ş.-i 107a-13
şerbet (A.) şerbet 41b-13, 80b-3
 ş.-i 16b-10, 96a-11
şerbetī (A.) şerbet renginde 31b-7
şeref (A.) büyüklük, yücelik, ululuk 71a-10, 87a-11
 ş.-i 80a-8
 ş.-in 60b-6

- ş.-idin* 80a-9, 89a-1
şereh (A.) şiddetli hırs, aç gözlülük 44b-5
şerer (A.) kıvılcımlar 75a-9, 75a-10
şerh (A.) açık anlatma, açıklama 1b-4, 24b-3, 49b-11
şerh kıl- açıklamak
ş. k.-maglık 93a-5
şer'î (A.) şeriata ait, şeriata uygun, şeriatla ilgili 14b-9, 15a-9, 25a-10, 45a-9, 57b-2
şer'at (A.) şeriat 15b-9, 20b-4, 39b-9, 85a-3
ş.-ka 11a,2
şer'at-şi'âr (A.) şeriatı âdet edinmiş 14a-8
şerîf (A.) şerefli, kutsal 17a-8, 17a-11, 18a-10, 62a-3, 64a-12, 65a-7, 65a-8, 67a-13, 69b-4, 71a-8, 94a-1
şerîfî (A.) şerefe ait; kutsal, şerefli 82b-9
şerîfü'l-keveyn (A.) iki cihanın şerefli 94a-1
şerîf-mağal (A.) şerefli, kutsal söz 18a-10
şerîk (A.) ortak 12b-12, 65b-12, 76a-5
ş.-ke 28a-5
şer'iyye (A.) şeriata uygun olma 14b-5
şermende (F.) utangaç 80b-12
şermendeliğ (F.T.) utangaçlık
ş.-dur 37b-8
şer(r) (A.) kötülük, fenalık, kötü iş 105a-9
ş.-din 5a-5, 5a-8
ş.-iga 14b-2, 36a-7
ş.-idin 44a-7
şest (F.) balık oltası 90b-7
şetel-h'âr (F.) pay, hisse yiyici, pay alıcı 13b-2
şevk (A.) şevk, coşkunluk 18b-3, 57b-9, 58b-6, 79a-8, 97a-10
ş.-i 52a-7
ş.-ınıḡ 59a-1
ş.-leri 60a-9
şevket (A.) büyüklük, heybet, azamet 43b-11
ş.-i 35b-10
şey' (A.) şey, nesne 105b-8
ş.-din 40a-4
şeyâtin (A.) şeytanlar 5b-3, 97b-3
ş.-ga 35a-13
şeyd (F.) hilekârlık, dolandırıcılık, iki yüzlülük 34b-11, 35b-1
şeydâlık (F.T.) aşktan aklını kaybetmiş, divâne, düşkün, şaşkın
ş.-ka 52b-1
şeyh (A.) ihtiyar, şeyh 10b-12, 34b-8, 43a-2, 43a-6, 43a-7, 58a-3, 60b-13, 61a-3, 85b-6, 98a-1, 98a-2, 98a-4, 98a-7, 107b-13
ş.-ni 43a-12
ş.-ka 42b-13, 43a-10
Şeyh Abdullah Özel ad (bkz. Kişi Adları) 38b-2
Şeyh Bâyezid Bestâmi Özel ad (bkz. Kişi Adları) 97b-12
Şeyh Behlül Özel ad (bkz. Kişi Adları)
Şeyh Ebû Sa'îd Hırrâz Özel ad (bkz. Kişi Adları) 60b,11
Şeyh Evhadü'd-dîn Özel ad (bkz. Kişi Adları) 18a-1
Şeyh İbrâhim Setenbe Özel ad (bkz. Kişi Adları) 42b-11
Şeyh Ferîdü'ddîn-i 'Attâr Özel ad (bkz. Kişi Adları) 17b-2
Şeyh Muşlihu'ddîn Sa'dî Şirâzî Özel ad (bkz. Kişi Adları) 17b-11
Şeyh Şâh Özel ad (bkz. Kişi Adları) 45a-1
Şeyh Zahirü'ddîn-i Senâyi Özel ad

- (bkz. Kişi Adları) 17b-13
- seyhūhet** (A.) şeyhlik, yaşlılık, ihtiyarlık 95b-1, 95b-3
- seyhū'l-islām** (A.) islâmın şeyhi; Osmanlı yönetiminde ilmiye sınıfının en yüksek rütbesidir. Diyânet İşleri Başkanlığını karşılar 14a-5, 14a-6, 14a-12, 14a-13, 20a-5
- ş.-ı 58a-9
- seyhū'l-meşāyih** (A.) şeyhlerin şeyhi 39b-1
- seyhū'l-şüyūh** (A.) şeyhlerin şeyhi ş.-ı 74a-6
- seyn** (A.) leke, ayıp, kusur 94b-1
- ş.-i 29b-7
- seytân** (A.) şeytan 29b-8, 34a-4, 34a-5, 64b-10, 66b-6, 85b-6, 93a-5, 94b-2, 97b-7, 100a-8, 100b-4, 102a-12, 102b-3
- ş.-nı 102b-7
- ş.-nünġ 63b-6
- ş.-dın 103b-3
- seytân-veş** (A.F.) şeytan gibi ş. *durur* 103b-4
- sıkk** (A.) ikiye bölünmüş şeyin her parçası; bir şeyin iki cihetinden biri 3b-5
- sıralga** belden yukarı olan kısım; öldürülmüş hayvanın belden yukarı baş kısmı (bkz. Notlar)
- ş.-sın 30b-3
- şicār** (A.) alamet, işaret 12b-8, 28a-8, 87a-7
- ş.-dur 88a-8
- ş.-ı 9b-5, 13b-10, 15a-6, 23b-3, 28a-12
- ş.-ıda 13b-8
- ş.-ları 34a-1, 73a-11
- Şiblî** Özel ad (bkz. Kişi Adları) 22a-2
- siddet** (A.) şiddet 47b-7, 47b-9, 62a-4, 109b-1
- ş.-ka 67b-7
- ş.-de 47b-8
- ş.-din 102b-9
- ş.-i 46b-6, 57a-8, 70b-3
- ş.-idin 36b-6, 38b-10, 38b-12, 47a-5, 99a-6
- ş.-lerdin 4a-9
- şifā** (A.) hastalıklardan kurtulma, iyileşme 16b-9
- ş.-dur 17a-3
- şifte** (F.) kaçık, düşkün, tutkun 35a-11, 47b-11, 88b-4
- ş.-si 55b-8
- ş.-sidür 20a-8
- şikāf** (F.) yarık, yırtık, çatlak 19b-5
- şikāyet** (A.) şikayet 29a-1, 31a-2, 68a-13
- şikence** (F.) işkence 32b-8
- şikest** (F.) kırılmış, kırık; yenilme 60b-1
- şikesteliġ** (F.T.) kırgınlık, yenilmişlik 103b-7
- şikestelik** (F.T.) kırgınlık, yenilmişlik 64b-12
- şir** (F.) arslan 51b-10, 82a-6
- şir-i jiyān** (F.) kızgın, kükremiş arslan 51b-10
- şic'r** (A.) şiir 17a-10, 18b-3, 58a-13 87a-5,
- ş.-de 58a-11, 58a-12
- ş.-leride 58a-13
- şirāk** (A.) ayakkabı bandı 43a-11, 43b-1
- ş.-ni 43a-7, 43a-12
- ş.-i 43a-4, 43a-5, 43a-6, 43a-8, 43b,4
- ş.-ige 43a-13
- şirīn** (F.) tatlı, sevimli 54b-11, 79b-2, 79b-4
- şirket** (A.) ortaklık 9a-5, 31b-3
- ş.-i 9a-6
- şışe** (F.) şişe

ş.-siga 100b-1
ş.-leri 10b-8, 56b-1
şitāb (F.) acele, çabukluk 46a-11
şitāb kıl- acele etmek
ş. k.-gaylar 5b-1
şive (F.) meslek, iş; çeşit 33a-6
şive (F.) naz, edâ 89a-5
ş.-ga 18a-3
ş.-leri 34a-2
ş.-ler 58a-5
şiven (F.) inleme, sızlama 3b-7
şöhret (A.) ün, ad, san 34a-1
s.-i 25b-3
ş.-leri 11b-9
şu'arā (A.) şairler, ozanlar 7a-10, 18b-13
şubān (F.) çoban
ş.-ı 6b-11
şu'bede (F.) el çabukluğu, hokkabazlık
ş.-leriga 65a-13
şuğl (A.) iş; dert 4b-2
şūh (F.) şuh, oynak [kadın] 38b-5, 89b-2
ş.-lar 35b-11, 94b-13
şu'le (A.) alev
ş.-îdür 55a-7
ş.-si 52a-4, 59b-3, 75a-9, 79a-8, 79a-9
ş.-sidin 75a-10
şu'le-efken (A.F.) ateş düşüren 18b-4
şu'leliḡ (F.T.) alevli 100b-8
şūm (F.) şom, uğursuz 30b-2, 38a-3, 39a-8, 85b-1, 100a-6
şūmluḡ (F.T.) uğursuzluk
ş.-idin 100a-5
şunkar şahin, laçin 69b-8, 109a-10, 109a-12
şūr (F.) şamata, gürültü
ş.-ı 95a-5
şu'ūr (A.) anlama, anlayış, bilinç
ş.-ung 39a-10

ş.-ları 5a-13
ş.-lardin 60a-5
şübhe (A.) şüphe 65b,12
şühūd (A.) tanıklar; var olma, görme
ş.-ları 60a-5
şükr (A.) şükür 78b-1, 85b-2, 103b-5, 109a-2, 109a-7, 109a-11, 109b-4
ş.-dür 109a-13
ş.-in 54a-2
ş.-iga 109a-5
şükrāne (A.) şükran alâmeti, iyilik bilme nişânesi 68a-4
ş.-ni 68a-5
şürû (A.) başlama 68a-5
şükūh (F.) ululuk 14b-7
şümār (F.) hesap, sayı 33b-11
şürb (A.) içme
ş.-ga 8b-12
şürû (A.) başlama 106b-12, 107b-9
ş.-dın 91b-5
şürūr (A.) şerler, kötülükler, fenalıklar 18b-10
 75b-2

T

tā (F.) tâ, kadar, -ıncaya kadar, çünkü, sebebiyle 6b-10, 7b-7, 12a-5, 22b-9, 28a-5, 31a-1, 31a-3, 37b-13, 56a-3, 72a-13, 81b-11, 81b-12, 82a-13, 83b-6, 83b-7, 83b-9, 83b-10, 97b-4, 106b-1
ta'ab (A.) yorgunluk, sıkıntı, zahmet 86a-9, 95a-4
t.-da 40b-4
t.-dın 93b-7
t.-lar 58b-11
ta'accüb (A.) şaşakalma 43a-12
ta'addī (A.) saldırma; zulmetme, adaletsizlik 64b-6

ta'addüd (A.) çoğalma, sayısı artma

t.-i 48a-3

ta'aqqul (A.) akıl erdirmeye; zihin yorarak

anlama; hatırlama, hatıra getirme 106a-7, 106a-10, 106b-6

t.-ı 61b-7

t.-ıda 2a-5

ta'alluk (A.) asılı olma, ilişkisi, ilgisi

olma; ait olma; tas. dünyā ilgisi 41a-4, 51b-1, 78a-6

t.-ıdın 35b-9

ta'allül (A.) bahane arama, yalandan ba-

hanelerle bir işten kaçınma 46b-4

ta'am (A.) yemek, aş 27b-7, 40a-5

t.-ga 44b-5

t.-dın 94a-8

t.-ların 98b-10

t.-ıng 70a-3

ta'at (A.) ibadet, Allah'ın emirlerini ye-

rine getirme 21a-3, 27b-9, 54b-10, 54b-11, 88b-10, 88b-12, 109b-8

t.-dur 11b-1

t.-nı 39b-11

t.-ları 33b-14

tab (A.) tabiat, huy, yaratılış 19b-9,

21b-10, 46a-4

t.-ga 44a-12, 44b-1, 78a-4

t.-ı 16b-3, 87a-5

t.-ıng 106b-10

t.-ını 19b-10

t.-ıga 44b-2

t.-ıda 70b-11

t.-ıdın 23a-4

t.-larıdın 28a-11

tāb (F.) güç, kuvvet; parlaklık, ışıık

t.-ıdın 52a-12, 79a-8, 94b-11

tabaka (A.) tabaka, kat 5a-13, 18a-9

t.-dur 17a-5

t.-ıng 18a-10

t.-sı 18a-12

taban taban, ayak altı

t.-ning 88a-5,

t.-ı 42a-3

tabi (A.) birinin arkasından giden, ona

uyan 13b-6, 67a-10, 76a-997b-7

t.-dür 17b-1

tabiat (A.) tabiat, yaratılış, huy; kainat

40a-4, 88a-12

t.-ka 48a-13

t.-ıng 39a-8

tabib (A.) hekim, doktor 10a-10, 16b-

5, 16b-12, 17a-13, 46a-5

t.-dür 15b-10

t.-ning 16b-7

t.-ka 16b-2

tabiblik (A.T.) hekimlik, doktorluk

10a-9

tabii (A.) tabii, tabiatla ilgili, tabiat

icabı olan; olağan 102a-11, 102a-13

tabiye (A.) düzene koyma, askeri savaş

düzenine koyma 28a-3

tabl (A.) davul 23a-9, 23a-11

tab'-zāde (F.) doğuştan, soydan gelen

t.-sidür 87a-5

tāc (A.) 32b-13, 49a-12, 51a-3, 65a-9,

104b-5, 109a-11

t.-ıng 55a-3

t.-ın 73a-11

t.-ga 91a-10

t.-ıga 71b-6, 73b-7

t.-ıdın 49a-8

tāc-dārlik (A.F.T.) padişahlık,

hükümdarlık 51a-2

ta'cıl (A.) acele ettirme çabuklaştırma

78a-3

tācir (A.) tacir, ticaret yapan 25b-8

tafsıl (A.) etraflı olarak bildirme, uzun

uzadıya anlatma, açıklama 96b-12

tafzıl (A.) rezil etme

t.-i 32a-1

- t.-dür* 62a-11
tağ dağ 5a-11, 73a-8, 73a-12, 73b-4
t.-īdur 55a-6
t.-ı 72b-9, 73b-8
tagyīr başkalaştırma, değiştirme; bozma 16b-12, 98b-12
t.-i 29b-10
taḥammül (A.) dayanma, katlanma 32b-6, 45b-10, 47b-9, 47b-12, 72b-6, 72b-7, 86b-6, 91a-2
bī-tākat u t.- 46b-5
t.-din 47b-8
t.-kıl taḥammül etmek
t.-k.-ur 83a-9
taḥarrük (A.) hareket etme, kımıldama oynama 86a-4, 99a-13
t.-din 98b-5
taḥarrüksiz (A.T.) hareketsiz 59b-2
taḥassür (A.) hasret çekme; çok istenilen ve ele geçirilemeyen şeye üzülme
t.-de 26b-12
taḥayyül (A.) hayal kurma, hayalde canlandırma, canlandırma 76a-2, 79a-1
taḥayyül kıl- hayal kurmak
t.-k.-a 76a-2
taḥayyür (A.) hayran olma, hayrete düşme, şaşakalma, şaşırma 95b-13
t.-de 26b-12
ṭāhir (A.) temiz 2b-10
taḥkīk (A.) gerçeği araştırma 61b-3
taḥrīr (A.) yazma, yazılma
t.-din 57a-8
t.-ga 59a6
t.-i 19a-7
taḥsīn (A.) beğenme, takdir etme 9a-9
t.-ide 30b-6
taht (F.) taht 104b-5
t.-ı 10a-5
t.-ıga 2a-11
taht-gāh (F.) taht yeri, başşehir
t.-ıga 9b-9, 65a-10
ṭāk (A.) bina kemeri, kubbe, gök kubbesi 21a-4
t.-ı 8b-11
tāk (F.) asma, üzüm kütüğü 91b-5
taḥarrüb (A.) yaklaşma, yanaşma 4b-4, 82a-9
taḥarrüb tüz- yakın olmak
t. t.-tüm 4b-5
taḥbīh (A.) çirkin görme, beğenmeme
t.-i 32a-1
tākçe (A.F.) küçük pencere
t.-leri 8b-8
taḥdīr (A.) beğenme, değer verme; Allah'ın olmasını istediği şeyler, kader 20a-3, 41b-8, 98b-1
t.-i 24a-13
taḥdīs (A.) 1.mukaddesleştirme, kutsallaştırma, kutsal bilme, kutsal tutma 2. Allah'a şükretme 3. ululama, büyük saygı gösterme
t.-i 1b-5
taḥı dahi, de/da 58a-3
taḥrīr (A.) yerleştirme, sağlamlaştırma; anlatma 41a-13, 50a-12, 59a-6
t.-din 57a-8
taḥṣīr (A.) bir işi eksik yapma, kusur işleme 25b-7, 26a-13, 68b-1, 19b-7, 94a-13
t.-ga 25b-8
taḥvā (A.) Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dinin yasakladığı şeylerden kaçınma 10b-7, 22b-1, 55a-7, 92b-4, 102b-7
t.-ga 22a-13, 85b-2
t.-sıdın 14b6
t.-ları 34a-13
taḥvīm (A.) takvim 24a-11
taḥviyyet (A.) kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme

- t.-i* 77a-10, 97b-1
tala- yağmalamak, harap etmek
t.-y 13a-1
t.-mak 13a-1
tal'at yüz; güzellik
t.-ı 16b-9
talēb (A.) istek 49b-5, 97a-10
t.-de 40b-4
t.-ide 50b-2
talēbe (A.) öğrenci 10b-11
talēbsiz (A.T.) isteksiz 45b-5
talī' (A.) doğan, talih, kısmet 55a-3
talīb (A.) isteyen, istekli 7a-13, 41b-2, 61b-1
t.-dür 33b-9
ta'lim (A.) talim, öğrenme, öğretme 16a-6, 22b-4, 41a-9
ta'm (A.) yem; lezzet, tat 54b-13
t.-ı 100b-11
t.-ıda 14a-4
ta'ma' (A.) doymazlık, açgözlülük 8a-10, 30a-9, 30b-5, 34b-13, 44b-5, 44b-12, 68a-1, 72a-3, 87a-12, 87b-1, 87b-2, 100a-1
t.-ning 29b-6
t.-da 44a-11, 29b-7
t.-ı 8a-1, 12b-5, 64a-7
t.-ıga 109b-12
tamām (A.) tam, eksiksiz 22b-12, 25a-2, 26a-10, , 34b-11, 65a-1
t.-ga 72b-5
t.-dın 25a-11
tamuz- damlatmak
t.-ıp 96a-7
tami' (A.) tamahçı, tamah eden 44a-1, 44b-10, 87a-13, 89a-4
t.-dın 101a-1
tamuğ cehennem 81a-10, 88b-13, 93b-13
t.-nı 93b-12
- t.-ka* 6b-1
ta'n (A.) sövme, yerme, ayıplama 43a-10
ta'n ur- ayıplamak
t. u.-makdur 62b-4
tanand (F.) örümcek, örümcek ağı 93a-9
tanbūr (A.) tanbur 22a-7
tanġ tan seher 29a-3, 38b-13, 39a-2, 50b-12, 79b-7
t.-dın 26a-11
tanġla sabahleyin, yarın 29a-1, 29a-6, 29a-7, 30b-4, 92b-4
tanġlalıg yarınlik
t.-ı 81b-4
tanġla- şaşırmak, hayret etmek
t.-mak 37b-6
tanı- tanımak (L.T.)
t.-rga 76b-2
tannāz (A.) herkesle eğlenen 23a-7
tanuġluk tanıklık 68a-12
tap- bulmak
t.-ar 17a-8, 65a-1, , 82a-10, 83b-5, 108a-6,
t.-tım 3b-9, 4a-12, 41b-2
t.-tı 50a-2, 59b-13, 101b-1
t.-kay 49a-6, 80b-10, 80b-11
t.-sa 48b-8, 54a-4, 64b-13, 69b-12, 77b-7
t.-ıp 29a-13, 30a-9, 30b-10, 50a-1 57a-3, 78b-11, 95a-8,
t.-kunça 59b-12
t.-kan 50b-6, 56a-6, 59a-4, 60b-3, 60b-4
t.-kanga 49a-13
t.-kanıngmı 77b-5
t.-kanmı 28b-13
t.-kanı 92b-3
t.-kanlının 29a-5
t.-mak 11b-5, 23b-1, 70a-10, 95a-9, 95a-10

- t.-ardın* 110a-10
t.-adı 45b-12, 45b-13, 96b-1
t.-madılar 86b-3
t.-ma 105a-8
t.-masanġ 109a-4
tapa al- bulabilmek
t.- a a.- ġay 10a-4
t.-a a.-may 41a-12
tapıl- bulunmak
t.-ur 71b-12, 71b-13, 108a-9
t.-mas 70b-9, 78b-12
tar dar 44a-5
tār (F.) tel, saç teli; karanlık 51b-13, 75a-12
t.-ı 15a-3, 33b-4, 34b-13
t.-ın 51b-1
t.-ıdın 34b-5, 75a-12
tarab (A.) sevinçlilik, şenlik; sevinçten gelen coşkunluk 86a-8
t.-dın 93b-8
tarab-āyīn (A.F.) sevinçliliği huy edinmiş, sevinçli 22b-7
tarab-efzā (A.F.) sevinç artıran, sevin-dirici 21b-3
tarab-engīz (A.F.) neşe uyandıran, se-vindirici, coşturucu 44a-10
tārāc (F.) yağma, çapul, talan 56b-9, 57a-3
taraf yan, yön; yana doğru 83a-12, 99b-5
t.-ı 44b-11
t.-ın 33a-13, 105a-9
t.-idin 9a-11, 31b-6
t.-larıda 105b-13
tarāvetliġ (A.T.) taze olma
t.-raġ 45b-3
tārek (F.) tepe, başın tepesi 32b-13
tarġ (A.) kurma, tertipleme, düzenleme
t.-ı 4b-7
tarıġ- darılmak, canı sıkılmak
t.-kay 38a-5
t.-ıp 96a-2
taʿrīf tanımlama, açıklama, ayrıntıları ile açıklama 35a-8, 56a-4, 62b-5
t.-din 6a-5
t.-i 27b-12, 94a-8,
t.-ide 30b-5, 34a-10, 34a-12, 62b-5, 107a-12
t.-idin 17a-6
t.-leri 58a-11
t.-lerin 34b-1
t.-i 110a-11
tarīk (A.) yol 6b-7, 41a-7, 41b-1, 42b-10, 67a-7, 88b-12
ṭ.-ka 41b-3
ṭ.-da 91b-12
ṭ.-nı 26a-12, 87a-7, 13b-1, 18a-2
t.-nınġ 17b-8, 37b-3
t.-ın 17b-9, 36b-4, 33b-8, 43b-7, 70b-1, 103b-5, 109a-7
ṭ.-ıġa 36b-7
ṭ.-ıda 18a-6, 37a-11, 48a-13, 70b-3, 60b-11
ṭ.-ları 11b-1
ṭ.-larıdın 42b-8
tarīkat (A.) tarikat, tasavvufi meslek; Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol 32a-8, 39b-9, 61a-13
tarīkat-āsār (A.) tarikat izlerini taşıyan 14a-9
tarķaşmak- ayrılmak, dağılmak
t.-ıp 29a-3
tart- çekmek
t.-tım 43a-12
t.-tı 77a-3, 108b-12
t.-ar 22a-9, 36a-12, 62b-7, 89a-12, 91b-6
t.-arlar 99b-6
t.-ay 30b-4

- t.-sang* 68a-2
t.-sa 83a-12, 107a-2
t.-salar 83a-13
t.-ıp 26b-8, 35b-9, 46b-13, 93a-9, 102b-13
t.-kan 35a-4
t.-ar 33b-9
t.-arga 43a-5, 103a-7
t.-arda 46b-4
t.-ardın 12b-13, 40b-1
t.-mak 55a-10
t.-mas 87b-7
t.-may 36a-3
t.-magunça 72a-10
tartmağlıg çekmeklik
t.-ıdur 33b-13
taşarruf (A.) tutum, idare ile kullanma
t.-ı 19a-2
tasavvuf (A.) tasavvuf 17b-13
taşavvur (A.) tasavvur, zihinde biçimlendirme; gözönüne getirme 5a-1, 20b-1, 53b-7, 65a-7, 84b-8
t.-lar 20a-9
t.-dın 107a-10
t.-ı 20a-13, 78a-6, 106b-7
t.-ıdın 29a-9
taşnıf (A.) bölümlere ayırma 34a-11, 59a-5,
taşvır (A.) resmini yapma; resim, figür
t.-ide 62b-2
taş taş 4a-6, 21a-12, 51b-9, 52b-2, 59b-9, 75b-5
t.-ka 91a-7
t.-dın 21b-11
t.-ı 10b-2, 24b-11, 33b-7, 34b-9, 36b-3, 36b-9
t.-ıga 72b-10
t.-ıdın 52b-4
taşı- taşımak
t.-magın 92b-13
taşkarı dışarı, fazla 15a-3, 26a-9, 35a-7, 57a-9, 80b-13, 81a-1, 91b-8
t.-dur 91a-10
t.-rakdur 58a-12
taşla- atmak, çıkarmak
t.-r 56b-3
t.-dım 43a-8
t.-gay min 43a-10
t.-gül 43a-3
t.! 43a-7
t.-may 43a-7
t.-galı 19a-12
t.-gan 104b-6
tat- tatmak, tadına bakmak
t.-tım 3b-10
t.-maydır 5a-9
Tatār (F.) Tatar 69a-10
taʿtıl (A.) tatil 78a-2
taʿvıl (A.) uzatma, uzatılma 83b-2
ṭāʾūn (A.) vebā, yumurcak denilen hastalık 9b-8
ṭavıl (A.) uzun 80a-1
ṭavk (A.) gerdanlık
t.-ı 2a-12
t.-ları 26b-4
ṭavr (A.) tavır, eda, davranış; büyüklük 3b-5, 55b-9
t.-da 64b-2
ṭ.-ı 13b-7, 58b-3
ṭ.-ıga 19b-10, 44a-13
ṭ.-ları 83a-7
ṭ.-larıdın 11b-8
tavsıf (A.) vasıflandırma, niteleme
t.-ide 54a-12
t.-lering 34b-1
tavsal- yorulmak
t.-ur 99a-6, 99a-7
tavug tavuk 77a-8
tavuk tavuk 35a-5
tayag dayak 47a-3

tayıl- kaymak

t.-ur 88a-1, 101a-5

t.-dı 15a-7

t.-gan 88a-1

ṭāyife (A. ṭā'ife) bölük, takım, guruh;
kavim; tayfa 5a-12

ṭ.-ning 22b-6, 58a-2

ṭ.-ni 32b-13, 60b-4

t.-din 33b-7

t.-si 106b-3

ṭāyir (A. tā'ir) uçucu, uçan; kuş 3a-1

tayr (A.) kuş 23a-10, 42a-12

ṭayren-ebābīle (A.) ebabil kuşları (Fil
suresi 3. ayetten iktibas) 66a-9

ṭayy (A.) dürüp, bükme, sarma;
üzerinden geçme 42a-4

ṭayyibet (A.) iyi, güzel iş ve hareket
73a-2

taz (F.) utanmaz, hayasız kadın (bkz.
Açıklamalar) 101b-6

tāz (F.) koşan, acele eden anlamında
birleşik sözcükler yapıyor 69b-8

tāze (F.) taze, körpe, genç 86a-9, 52a-9

ta'zīb (A.) eziyet etme, boşuna yorma
47a-5

ta'zīm (A.) ululama, saygı gösterme 4b-
6, 48b-6, 48b-10, 73a-1, 91b-7, 91b-
992a-2

t.-din 54b-5

te'ālā (A.) "yüksek olsun" manasına ge-
len söz olup Allah adıyla birlikte kul-
larnılır 2b-8, 24a-12, 33a-1, 39b-1,
41b-2, 53a-13, 83b-5, 97a-4

t.-ning 61b-5

t.-ga 51a-13

tebāh (A.) berbat, harab, yıkık 6b-8

tebāhī (A.) övünme 13b-3, 76a-7

t.-dür 76a-7

tebārek (A.) "mübarek etsin" 38b-1

tebeh (F.) berbat yıkılmış, harab 68a-3

teberrük (A.) mübarek sayma, uğur
sayma 45a-13

tebessüm (A.) gülümseme 108a-5

tecāvüz (A.) sınırı aşma 15a-4

tecdīd (A.) yenileme, yenilenme 40b-8

tecellī (A.) görünmce, belirme; talih,
kader; Alah'ın lütfuna nail oma 56a-
13, 100a-7

t.-si 61a-8

tecelliyāt (A.) tecelliler 60a-3, 60a-9,
60b-1

t.-ka 60b-12

t.-ı 75a-3

tecribe (A.) tecrübe, deneme, sinama,
geçirmişlik 5a-4, 76b-2

t.-si 5b-5

tecribe kol- denemek

t. k.-ıp min 5a-4

tecribelig (A.T.) tecrübeli 88a-2

tecviż (A.) caiz görme, görülme, izin
verme 20b-5, 76a-1

tedārük (A.) tedarik, hazırlama ele
geçirme, elde etmek 92a-9

t.-i 106a-11, 106b-9

tedbīr (A.) tedbir, bir şeyi temin edecek
veya önleyecek yol, çare 35a-12

t.-i 86b-1

te'dīb (A.) edeplendirme, terbiye etme
t.-iga 19b-7

tedrīc (A.) derece derece, basamak basa-
mak ilerleme, ilerletme 93b-9

te'emmü'l (A.) iyice, etraflıca düşünme
64b-3, 76b-8, 83b-5, 83b-11, 91a-2

t.-idür 61b-6

te'essüf (A.) eseflenme, kederlenme,
tasalanma 84a-12, 87b-9, 90b-1

tefāhūr (A.) övünme, övünç 45a-11

tefāvūt (A.) fark, ayrılık; iki şeyin birbi-
rinden farklı olması 13a-7, 62a-3, 63a-
6, 63a-8, 93a-2, 107b-933b-11, 33b-

- 12
t.-leri 33b-11
t.-ler 32a-7
tefriķa (A.) ayrılma, ayrılık; bozuşma
t.-sı 36b-7
tegāfūl (A.) anlamazlıktan gelme 13a-6
tehī (F.) boş
t.-ning 28b-6
teḥīr (A.) sonraya bırakma, geciktirme
 25b-6, 63a-13
tekāver (F.) koşucu, koşan 95a-7
tekāzā (A.) alacakların borçluyu sıkıştırmayı; sıkışarak söz söyleme
 106b-3
t.-sı 40a-4
tekebbūr (A.) kendini beğenme, büyüklük taslama 49b-7, 49b-13, 66b-6, 67b-5, 84b-7, 85b-6
t.-idin 29a-8
t.-ler 20a-10
tekeffūl (A.) birine kefil olma, kefalet etme, veya verme 20a-11
tekellūf (A.) özenme; külfetli, zahmetli iş görme 93b-4
tekellūm (A.) söyleme, konuşma 16a-3, 50a-4, 59a-8, 79b-2, , 79b-6, 80b-7, 105b-2, , 108b-10
t.-ga 50b-13
t.-din 50a-13
t.-in 47a-4
t.-ga 108b-7
teklīf teklif
t.-din 106b-13
t.-leriden 68b-4
tekmīl (A.) kemale erdirmeyi; bitirmeyi; tam, eksiksiz, bütün hep
t.-ti 106a-5
t.-iga 106b-5
tekrār (A.) bir şeyi iki veya daha çok yapma 51a-6, 59b-10, 59b-12
t.-ga 68a-5
t.-ı 48a-2
t.-ıdın 60a-1
telāş (A.) telaş; kaygı, tasa
t.-ları 11b-6
telāṭum (A.) dalgalanma
t.-ıdın 24b-12
telezzüzāt (A.) lezzet, tat almalar, hoşlanmalar
t.-ıdın 107a-11
telḥ (F.) acı 36a-6
telḥ-güftār (F.) acı sözlü 46a-4
telḥīn (A.) (fikir) aşılama, kulağına koyma
t.-iga 20b-4
tamām (A.) tamam, eksiksiz
temām 107a-1, 107a-9, 107b-7
temeşhur (A.) maskaralık etmek 73a-2, 95b-13
temāşā (F.) bakıp seyretme, gezme 57a-4
t.-sı 30b-7
t.-sıdın 56b-10
t.-sıga 56b-11
temennā (A.) dilek istek; el ile selām vermek 25a-2, 81b-11
t.-sı 40a-3
temkīn (A.) ağırbaşlılık; ihtiyat, tedbir
 28b-5, 73a-13,
t.-leri 73a-5, 73a-9
temsīl (A.) benzetme; örnek, söz, sözgelişi 97b-11, 107b-13
temyīz (A.) ayırma, seçme 84b-5
ten (F.) gövde, vücut, beden 17a-13, 76a-12, 109a-3
t.-īdür 59a-9
t.-ga 16b-6, 96a-13, 100b-13
t.-din 16b-7
t.-ingga 100b-2
t.-iga 47b-5, 59b-8, 59b-10, 104b-10

- t.-leriga* 13a-7
- tena'um** (A.) nimet içinde, bolluk içinde bulunma 22b-11
- tena'umât** (A.) nimetler 45b-7
- t.-i* 107a-11
- t.-idin* 40b-7
- tenbîh** (A.) tenbih 62a-1, 62a-8, 62b-8, 62b-12, 63a-6, 66a-4, 66a-10, 66b-6, 66b-10, 67b-2, 69a-6, 70a-10, 70b-2, 70b-12, 71a-3, 71a-10, 71b-9, 72b-8, 73b-10, 74a-1, 74a-4, 74a-9, 74b-1, 74b-2, 74b-10, 75a-2, 75a-7, 75b-11, 76b-13, 77a-6, 77a-13, 77b-4, 77b-8, 78a-3, 78a-10, 75b-5, 79a-12, 79b-5, 80a-12, 80b-4, 81a-2, 81a-6, 81a-12, 81b-4, 81b-11, 81b-13, 82b-1, 82b-7, 83b-10, 84a-4, 84b-3, 85a-3, 85a-13, 85b-11, 86a-2, 86a-10, 86b-4, 86b-9, 87a-4, 87a-11, 87b-7, 87b-13, 88a-4, 88a-13, 88b-13, 89a-7, 89b-13, 89b-13, 90a-5, 90a-9, 90b-3, 90b-6, 90b-11, 91a-1, 91a-4, 91a-8, 91b-1, 91b-5, 91b-1, 92a-4, 92a-11, 92b-3, 92b-11, 93a-1, 93a-6, 93a-11, 93b-3, 93b-8, 94a-1, 94a-6, 94a-11, 94b-3, 96b-2, 99b-9, 99b-13, 100a-5, 100a-8, 100b-7, 101a-4, 101a-8, 101b-6, 102b-11, 103a-5, 103a-10, 103b-4, 104a-9, 104b-1, 105a-7, 105b-3, 106b-1, 109a-1
- t.-dür* 105b-10
- teneffür** (A.) iğrenme, tiksınme 95b-9
- tennūr** (A.) fırın, tandır
- t.-i* 27b-8
- tenzîh** (A.) kusur, kondurma, kabahat ve kusuru yok etme; Allah'ın her türlü eksik ve noksandan uzak bulunduğuna ve insan vassafında olmadığına inanma
- t.-i* 1b-4
- terahhüm** (A.) merhamet etme, acıma
- terākīb** (A.) terkipler
- t.-iga* 58a-4
- terāne** (F.) nağme, ahenk; rubai 20b-13, 21b-4, 24b-5, 88b-8
- t.-dür* 59a-12
- t.-îdür* 73b-11
- t.-si* 53b-8, 53b-9
- tereddüd** (A.) bir yere gidip gelme; kararsızlık, duraksama 42b-8, 78a-4, 95b-5
- t.-idin* 35b-8
- t.-idin* 40a-1, 44a-5
- tere-fürüş** (F.) dükkân 70b-9
- terennüm** (A.) şarkı söyleme; yavaş ve güzel sesle şarkı söyleme 59a-8
- t.-din* 50a-13
- terbiyet** (F.) terbiye, eğitim, görgü, alıştırma; besleyip büyütme 30b-3, 30b-10, 30b-11, 31a-7, 91b-1, 91b-2, 91b-3, 91b-5
- t.-ingni* 91b-2
- t.-i* 97b-1
- t.-iga* 45a-6
- terdāmenlık** (F.T.) namussuzluk, bulaşıklık 84b-4
- tergîb** (A.) isteklendirme, arzulatma 22a-10, 22a-11
- terk** (A.) terk etme, bırakma 10a-10, 37b-12, 65a-9, 57b-4
- t.-i* 16a-10, 88b-1,
- t.-in* 65a-8, 99a-13, 48b-4, 107b-10
- terkin tut- terk etmek
- t. t.-ma* 100b-3
- terkîb** (A.) birleştirme
- t.-i* 7a-11
- t.-idin* 2b-10, 59a-3
- t.-leri* 18b-4
- tertîb** (A.) düzenleme, sıralama, düzme, sıraya koyma sıra, dizi 32a-10, 96b-12
- t.-i* 7a-10

- t.-idin* 59a-3
tesbih (A.) tesbih
t.-in 35a-1
tesellî (A.) teselli 110a-6
teşhîr (A.) zapt ve istilâ etme, ele geçirme, ele geçirme
 teşhîr kıl- zaptetmek
t. k.-dı 56b-12
teskîn (A.) sâkin kılma, kılınma, yatıştırma, yatıştırılma 74b-8
teslîm (A.) teslim; kendini kadere bırakma 26b-7, 37a-7
teşbih (A.) benzetme, benzetilme
teşbih kıl- benzetmek
t.-kûpdurlar 82b-2
teşeddüd (A.) şiddetlenme, keskinleşme
 78a-4
t.-i 56b-7
t.-idin 40a-2
teşne-leb (F.) dudağı kurumuş, susmuş, susuz
t.-lerni 40b-2
teşnî (A.) çok ayıp ve çirkin bulma; ayıplama
t.-leri 68a-13
teşvîş (A.) karıştırma, karmakarışık
 106b-3
t.-i 10a-3
tetebbu (A.) bir şeyi etraflıca taetkik etme, etraflıca inceleme 17b-6
tevâbi (A.) bir kimsenin hizmetinde bulunanlar, birinin adamları 20b-3
tevazu (A.) alçak gönüllülük göstermek
 37a-8, 44b-12, 47b-10, 48b-4, 48b-6, 48b-949b-3, 49b-8, 50a-1, 98b-6
tevbe (A.) tövbe 36b-1, 37a-13, 37b-1, 39a-12, 39b-3, 78a-11
t.-ning 78a-11
t.-de 37a-12, 78a-13
t.-sining 38b-2
tevfîk (A.) tanrının yardımına kavuşma; uyma, uydurulma 37a-13, 38a-4, 74a-2, 85b-3, 85b-5
t.-nı 37b-13
t.-ing 60b-9
t.-iga 81b-12
teveccüh (A.) yönelme; güler yüz gösterme, yakınlık duyma 51a-13, 52a-9, 52a-10, 53a-3, 82b-11
t.-da 51b-6
t.-i 51b-12, 52b-10
t.-iga 52a-5
tevekkül (A.) işi Allah'a bırakıp kadere razı olma 41b-5, 41b-6, 41b-10, 42a-10, 42b-5, 42b-9, 42b-10, 42b-12, 43a-1, 43b-2, 43b-4
t.-tüm 43b-1
t.-i 41b-12
tevemân (A. tev'emân) çift (ikizler) 71a-5
t.-dur 44b-8
tevessül (A.) sarılma; inanma; sebep tutma; başvurma, girişme 43b-2, 72b-5
tevsen (A.) delişmen, yönetilmez 19b-10
tezvîr (A.) yalan dolan, koğuculuk 35a-13, 98b-2
t.-leri 14b-9
tezyin (A.) süsleme 28a-2, 33a-14
tıbb (A.) doktorluk 16b-3
tıfl (A.) küçük çocuk 19b-13, 20b-2, 89b-1, 102b-12
t.-ning 73b-3
tıfl (A.) (bir) küçük çocuk
t.-îdurur 89a-7
tın- dinmek, kesilmek, hareketsiz kalmak
t.-ar 95b-5, 107a-10
t.-ıpturlar 42a-9
tınç 93b-3

tıy- engellemek

t.-makdur 39b-12

t.-magan-nıng 50b-7

tıynet (A.) yaradılış, mizac, maya 71b-5

t.-i 2b-10

tıynetliġ (A.T.) yaradılışlı, mizaçlı 37b-13

ticāret (A.) ticaret, alım-satım 24b-10

tig- değmek, ulaşmak; etmek(değer)

t.-er 21b-8

t.-erni 26a-1

tıġ (F.) kılıç 6a-12, 16b-13

t.-ıdın 6b-6, 31a-13

t.-ı 50b-8, 55a-6, 74a-8

t.-ın 82a-9

t.-ıdın 35b-12

tigirmen değirmen

t.-din 84b-11

tigre daire, etraf, yöre, çevre

t.-side 2a-4, 56a-10

t.-sige 75a-8, 82a-1, 100a-4, 100a-5, 104b-9

t.-sideki 13b-12

tigrü doğru, kadar 38b-13

tik- dikmek

t.-ti 45a-4

t.-ip 30a-7

t.-ken 91a-10

t.-kü 73b-7

tiken 53b-11, 68b-8, 70b-5

t.-lerdür 72b-2

t.-din 83a-6

t.-i 99a-4, 99a-5

tikil- dikilmek

t.-ür 68b-9

til dil 16b-4, 47b-5, 50a-4, 79a-12, 79a-13, 79b-1, 79b-2, 80a-2, 80a-3, 80a-4, 80a-5, 80a-6, 80a-7, 80a-9, 80a-10, 80a-13, 84a-2, 90a-4, 90a-5

t.-ning 80a-9

t.-ni 35b-12, 104b-1, 105a-1

t.-ingni 104b-8, 109b-8

t.-ge 46b-11, 50a-5, 50a-12, 70b-6, 104b-13

t.-din 80a-12

t.-i 21a-13, 21b-1, 92b-12, 99b-11, 99b-12, 104b-11, 110a-11

t.-in 50b-7

t.-ige 10a-8, 47b-5, 80a-3, 110a-1, 110a-5

t.-leri 29b-1

t.-leride 34b-3

t.-ler 38b-10

tilāvet (A:) Kur'an'ı güzel sesle ve usulüne göre okuma, okunma 21a-8, 73b-2

tilbe deli 28a-13, 88b-8, 90a-10, 101a-3

t.-ler 23b-2

tilençi dilenci 29a-11

tile- dilemek, istemek

t.-y 61a-5

t.-ydürler 61a-4, 61a-6

t.-r 43a-1, 75a-7, 106a-1

t.-rler 68a-4

t.-gey 30b-13, 54a-13

t.-se 50b-5, 50b-6, 54a-2, 82a-3

t.-seng 70a-13, 74a-11, 100b-11, 100b-12, 101b-7, 103b-13

t.-se 106b-2, 108a-6

t.-gen 17a-9

t.-genleri 68a-12

t.-genleri 53a-7

t.-y 49a-12

t.-p 29a-1, 70a-7

t.-yü 24b-13

t.-mek 29b-2, 33b-1

t.-mekke 71a-12

t.-mek 71a-2, 82a-9

t.-mekdür 71a-3

t.-megi 12b-3

- t.-mes* 62a-2
t.-me 101a-1, 101a-9, 101a-10
t.-mesengiz 42a-7
t.-rlerirdi 60b-8
tilek dilek 60b-8
tilen- dilenmek
t.-mes 101a-13
tillik dilli 31b-12, 32b-8, 79a-7
ting denk, eşit 78b-11
t.-tür 77b-7
tingiz deniz
t.-ge 25a-5
Tingri tanrı 3a-8, 9b-8, 12a-3, 12a-6, 12a-9, 12a-11, 13b-5, 20a-5, 24a-8, 24a-9, 27a-4, 27a-7, 42a-11, 45a-5, 48b-1361b-4, 61b-5, 64b-7, 66b-7, 66b-8, 71a-9, 73b-10, 74a-1, 74a-3, 75b-10, 75b-11, 78a-10, 78b-2, 81b-9, 88b-1, 93a-1, 94a-11, 94b-1, 103b-2, 103b-3, 104b-6, 104b-7, 109a-3,
t.-dür 66a-2
t.-ning 39a-5
t.-ni 78a-2
t.-ge 11a-13, 25b-13, 61a-13, 66b-9, 80b-1, 98a-10,
t.-din 67a-3, 87a-9, 80b-12, 49a-1
tingrilik tanrılık
t.-ke 66a-13
tink eşit, denk 55b-1
tipret- hareket ettirmek, kıvıldatmak
t.-mese 90b-13
tir- dermek, toplamak
t.-pdürler 83b-11
t.-gey 28a-6, 44a-4, 81a-12
t.-ip 81a-11
t.-gen 104a-7
t.-güçi 10a-6
t.-güçining 81a-10
t.-mek 17a-6, 69b-3
tırāz (A.) üslup, tutulan yol
t.-ı 14b-4
tīre bulanık, kara; (mec.) üzüntülü 9a-13, 14a-11, 37b-12, 46a-12, 51a-10,= 53b-8, 72a-5, 92b-4
t.-ler 42b-4
tīrelik (F.T.) karanlık
t.-idin 14b-9
t.-i 26b-6, 36b-12
tīre-nihād (F.) kötü yaradılışlı 53b-8
tīre-rüzgār (F.) talihsiz, bahtı kara, savallı 9a-9
tirgüz- diriltmek
t.-gençe 34a-7
tiri deri
t.-si 47a-12
t.-sin 4a-1
tirig diri, canlı 65b-7
tiriglik dirilik, canlılık, hayat 81b-6, 99b-1
t.-ni 54a-2
t.-de 92a-12
t.-ti 96a-5, 96a-9, 96b-8
t.-ide 92a-11
tiril- dirilmek
t.-mek 53a-9
t.-mekdür 32b-3
t.! 91a-3
tirle- terlemek
t.-gen 101a-5
tiskeri tersine (bkz. Açıklamalar) 31b-10
tiş diş 47b-1
t.-i 28a-13, 47a-12
t.-in 34b-13, 40b-12, 47a-13
t.-leri 40b-11
tīşe-vāre (A.F.) balta gibi 45a-6
titre- titremek
t.-ydürgen 33b-5
t.-megi 95b-9
titregüç baş süsü, tuğ, kadınların zineti 33b-6

tive deve 23b-13

t.-si 22b-3

tive kuşu deve kuşu 100b-9

tîz (F.) tez, çabuk 22b-4

tîz (F.) keskin

t.-dür 21b-6

tizek tezek 28b-11, 90a-12

tîz-güş (F.) çabuk işiten (?) 70b-10

tofrag toprak 65b-9, 83b-6

t.-ıdur 81b-1

t.-nı 2b-11, 73a-7, 102a-12, 102b-12, 105b-4

t.-da 93b-5

t.-dın 6a-10, 29b-5, 83a-8, 102b-1, 105b-6

t.-ı 2b-11

t.-ın 21a-4, 31a-9, 45a-10, 74b-5

t.-ıda 36a-10

t.-ıdın 51a-10

tofraglar topraklar

t.-ı 2a-8

t.-ka 35b-11, 36a-3, 73b-5, 83a-5, 95b-8, 69b-13

toğdarı bir kuş (kz. Açıklamalar)

t.-nıng 90b-4

toğm tohum 28a-5, 90a-6

t.-ıdur 44a-9

t.-ı 43b-11

t.-ın 77a-8, 92b-8, 92b-9

toğ(u)m (F.) tohum

t.-ın 100b-7

toğ tok, karnı tok 22.b-12, 27b-6, 84b-6, 103b-12

tokluğ tokluk 103b-10, 103b-11

t.-ı 27b-7

tokuzunçı dokuzuncu 12b-11, 53a-4

tol- dolmak

t.-gay 24a-3

t.-sa 50b-4

t.-gan 30a-11

t.-mağ 29b-11

t.-mağdur 50a-6

t.-mas 13a-10

t.-masun 12a-2

tola dolu 6b-3, 24a-3, 29b-3, 62b-13, 66b-4, 94a-11

tomaga kuşların başındaki taç

t.-dın 109b-11

ton elbise 70a-12, 89b-4, 104a-3

t.-nı 104a-2

t.-ı 36b-12, 90a-13

t.-ıda 11a-7

tonguz domuz 29b-9

topçak alaca at 11b-5

torğa ipek kumaş (kz. Açıklamalar) 25b-6

toy- doymak

t.-mağay 63b-7

t.-ar irdi 52b-5

toygar- duyurmak

t.-adur 30a-13

t.-mağ 69b-10

tozang toz, topraklı yumuşak yer 5a-11

töhmet (A.) birine isnat edilen suç; işlenildiği sanılan fakat geçerliliği henüz meydana çıkmamış suç; suç atma 9a-6, 46b-10, 68b-4, 69a-3, 94a-13

t.-i 65a-13

t.-in 4b-11, 8a-7, 90b-4

t.-leri 33a-12

tök- dökmek

t.-ti 30b-1

t.-se 101a-3

t.-üp 29b-4

t.-ken 55a-12

t.-mek 8b-11

tökül- dökülmek

t.-üp 96a-8

t.-gen 2a-8

t.-gendin 8b-10

- tör** baş köşe
t.-ige 88b-13
- tört** dört 105b-8
- törtev** dördü
t.-din 7b-10
- törtünçü** dördüncü 8b-3, 43b-6
- töşe-** döşemek 105b-11
t.-mekdür 107a-7
- töşel-** döşenmek
t.-di 106a-13
- töşük** delik deşik, oyuk
t.-din 20b-13, 79b-4
- töz** kulak memesi
t.-lerige 31b-5
- töz-** sabretmek
t.-mekdür 54b-9
t.-gey mü 75a-13
- ţufān** (A.) tufan; Nuh tufanı
t.-nünġ 55b-5
t.-ı 95a-2
- tuġ-** doğmak
t.-mas 32b-12
- tuġyān** (A.) taşma, taşkınlık
t.-ı 31a-4, 95a-1
tuġyān kıl- taşırmaq
t. k.-ıp 8b-8
- tūl** (A.) uzunluk, boy
t.-ı 82a-12
- tūmār** (A.) tomar, dürülmüş nesne 59b-13
- ţuʿme** (A.) yiyinti, azık; lokma, tat 30b-9
- tur-** durmak, olmak, inmek
t.-dı 26b-10
t.! 78a-12
t.-up 38b-12, 43a-9, 60b-12
t.-maglarıda 28b-10
t.-mak 67b-7, 93b-6
t.-mağdur 39b-9
t.-mağay 64a-2
- ţurfe** (A.) görülmemiş, tuhaf, yeni, şaşılabak şey 13a-12, 35a-11, 45b-5, 53a-2
ţ.-rak 18b-8, 20b-8
- turgay** bir çeşit büyük çayır kuşu
t.-larga 27b-4
- turş-rūy** (F.) ekşi yüzlü 85b-11
- tuş** denk, eşit, benzer, gibi 30a-4
- tuşlan-** rastlamak
t.-gay 57a-5
- tut-** tutmak
t.-ar 20b-9, 39a-7, 39b-9, 102a-4
t.-arlar 67b-13
t.-uptur 103a-9
t.-upturlar 65b-7, 71a-1
t.-tum 3b-12
t.-tı 49b-7, 53a-2, 59b-12
t.-kay 51b-8
t.-sa 72a-3, 82a-4, 99a-13
t.! 74b-13, 78a-4, 78a-6, 92b-10, 103b-7, 104b-11, 109a-7, 109b-7, 109b-8, 110a-1, 110a-2, 110a-4
t.-kıl 79a-11, 92a-3
t.-sun 27a-5, 103b-3
t.-unġ 41a-11
t.-unġuz 95a-12
t.-sanġ 93b-8
t.-sa 75b-13
t.-up 30a-11, 35a-12, 41a-12, 45b-11, 49b-13, 95b-11, 99b-6, , 68a-8, 103a-7
t.-kan 24a-12, 101b-12
t.-kanlarga 9a-6
t.-kan 78b-6
t.-kanınġ 78b-6
t.-kuçı 83b-11
t.-mak 67b-12, 68b-10, 75a-1, 77a-8, 102a-8,
t.-mağdur 39b-8, 43b-8, 43b-9, 45b-8, 50a-10
t.-mağları 33a-13

- t.-maydur* 71b-2
t.-maydurlar 97a-4
t.-mas 62a-7, 67b-6, 79b-1, 91a-10, 100a-1
t.-mağay 54b-5, 64a-12
t.-ma 75b-2, 100b-3, 100b-6, 102b-4, 103a-5, 105a-3
t.-mağıl 79a-11
t.-masa 75b-13
t.-mağan 9a-8
t.-mağannı 75b-12
tuta bir- tutuvermek
t.-a b.-di 49b-4
tutaş- tutuşmak, ateş almak
t.-tı 52b-12, 59b-4
tüṭī (F.) dudu, papağan türünden taklit yapan bir kuş
t.-siğa 46a-9
tutiya (A.) çinko 31a-12, 64a-1
t.-sı 2b-12
tutruk ateş tutuşturmak için kullanılan kuru yakacaklar (bkz. Açıklamalar)
t.-ı 81a-11
tutul- tutulmak, yakalamak
t.-mağığa 27a-1
tuy- duymak
t.-updurlar 41b-12
tuygun ak doğan 9a-12
ṭuyūr (A.) kuşlar
ṭ.-ğa 82b-13
tuz 100b-11
tuzlak tuzlu yer
t.-ka 102a-3
tüccār (A.) təcirler, satıcılar 24b-10
tüg tüy
t.-i 34b-12
t.-in 102b-13
tügün düğüm
t.-ni 96b-11
tügen yara, dağlama sonucu meydana gelen yara
t.-lerdür 72b-3
tüken- tükenmek
t.-mes 101a-13
t.-mesligide 105b-10
t.-megining 106a-8
t.-megünçe 29a-6
tülkü tilki 35a-3
tün gece 9a-13, 13b-4, 36a-13, 38b-8
t.-ning 6b-8
t.-ti 39a-8
t.-ler 30a-5
tünd (F.) sert, şiddetli, kaba 17a-3, 99b-6
tünd-bād (F.) kasırga, sert rüzgar
t.-ı 72b-13
tüngül- ümitsizliğe düşmek (kz. Açıklamalar)
t.-üp 96a-4
tüp dip
t.-in 15a-7
t.-ide 38b-6
t.-idin 102a-7
türāb (A.) toprak 98b-4
türk tam, yetkin 10a-10 (bkz. Açıklamalar)
Türk Türk, Türk'e ait 58b-3, 83a-6, 105b-1
türk-tāz (F.) yağma, çapul; koşma 57a-3
türlüg türlü, çeşit, 47b-13, 55b-9, 96a-3
türlüglük çeşitlilik
t.-de 29b-12
tüş düş, rüya
t.-ünge 105a-8
tüş- düşmek, inmek
t.-er 20a-2
t.-üm 4a-7
t.-ti 39a-3, 39a-11, 49a-9, 52a-12, 82a-13, 92b-11, 101b-9, 106b-9

t.-key 22a-12, 22a-13, 31a-3, 65b-13
t.-se 32a-7, 32a-12, 45a-12, 75a-11, 75a-13, 91b-4, 102a-3
t.-üp 43a-11, 96a-8
t.-üben 5a-1
t.-ken 27a-6, 91a-9
t.-kenni 82b-4
t.-mekdin 36a-6
t.-mes 81b-11, 81b-12
t.-ken ırmış 49b-9
tüşür- düşürmek
t.-ür 27a-5, 52a-9
t.-di 74a-9
t.-güçi 46a-3
tütün duman 69a-11
tüvān (F.) güç
bī-tāb u t. min 61a-8
tüvānālīg (F.T.) güçlülük, kuvvetlilik
t.-ı 94b-11
tüz düz, doğru; eşit, denk; 9a-6, 12a-9, 15a-10, 19a-7, 28b-9, 84a-6, 85a-3, 85a-6, 85a-12, 102a-4
t.-i 101b-4
tüz- düzmek, düzenlemek, tertip etmek
t.-er 15b-8
t.-üptürler 37a-4
t.-di 38b-13
t.-düm 3b-8, 4b-5, 72a-9
t.-diler 102b-6
t.-gey 15a-11, 22a-11, 36b-4
t.-geyler 31b-9
t.! 91b-13
t.-gil 92a-2
t.-se 56a-13
t.-üp 45a-6
t.-güçi 11a-5
t.-mek 39b-7
t.-mekdür 65a-4
t.-mese 16a-3
t.-mes 23b-5

tüzet- düzenlemek, süslemek
t.-tim 4b-12
t.-ti 53b-1
t.-key 106b-3
t.-mek 69b-10
tüzlük eşitlik, denklik 8a-4, 27a-13
tüzük düzgün, düzülmüş, hazır 8a-4
t.-i 15a-5
tüzüksiz düzensiz 23a-3

U

u (F) ve (krş. u, vü) 9a-3, 10b-6, 11a-6, 18a-3, 23a-2, vd.
‘ubūdiyyet (A.) kulluk, kölelik; aşırı bağlılık 68a-1
‘ubūr (A.) bir başka tarafa geçme. geçilme, atlama 85a-11
‘ucb (A.) kendini beğenmişlik 85b-9
u‘cūbe (A.) tuhaf, garip şey, mucize 13a-10
uç uç
u.-ın 101b-12
u.-ıda 83b-7
uç- uçmak
u.-ar 23a-10
u.-sa 100b-10
uç arka; koyunların arka kısmı
u.-sıdur 8b-4
u.-larında 11b-9
uçkun kıvılcum
u.-ı 41b-10
uçra- tesadüf etmek, rastlamak
a.-sa 51b-11
uçur- uçurmak
u.-ur 81b-1
u.-gay 73a-11
u.-sa 60a-7
u.-gaç 81b-1
u.-gan 52a-1, 55a-7

- u.-urga* 2a-6
u.-maḳ 21a-4
u.-maḳdın 72b-12
ūd (A.) ut; ağaç, odun 22a-9
Uḥud(A.) uhud (savaşı) 40b-11
‘uḳalā (A.) akıllılar, akıllı olanlar 67a-6, 77b-8, 89b-2
‘uḳbe (A.) ceza, eziyet, işkence
‘u.-ler 97a-1
‘uḳtulū’l-mūziyāt (A.) zararlı haşarelerin katledilmesi 10b-4, 28b-8
uḳubāt (A.) cezalar, eziyetler, azaplar
u.-dın 97a-7
‘uḳūbet (A.) ceza, eziyet, işkenci 27a-6
‘u.-idin 46b-4
ulan- eklenmek
u.-maḳdur 51b-2
ulaṣ- ulaşmak, kavuşmak
u.-tı 52b-11
u.-tı 59b-3
‘ulemā (A.) âlimler, bilginler 3b-12, 7a-9, 10b-7, 34b-3, 67a-6, 107a-6
‘u.-ğa 11a-3
‘u.-dın 45a-9
‘ulūfe (A.) hayvan yemi; (Yeniçeri’lere (üç ayda bir) verilen maaş 20b-6
uluḡ büyük, ulu 14a-10, 26a-9, 26a-10, 26b-11, 73a-2, 88a-2, 97b-4, 98a-1, 106a-1
u.-ı 81a-10
u.-rak 12b-4
u.-lar 48a-8, 48a-9, 89a-7
u.-larga 48b-2
uluḡluk büyüklük 48a-11
u.-ka 5a-1
ulūhiyyet (A.) Allahlık sıfatı, tanrılık vasfı, ulūhiyyet, tanrılık 66a-11
uluk büyük, ulu 16a-4, 48a-11
u.-dur 64b-4
‘ulūm ilimler, bilgiler 14b-5, 16a-6, 92b-2
‘u.-da 34a-10
‘u.-dın 14b-2
ulus (< Mo. ulus < ET ulus) ulus, millet, halk 6b-3, 7b-1, 8b-6, 44b-2, 45a-2
u.-nıḡ 93a-10
u.-nı 47b-11
u.-ka 84b-10, 86a-5
u.-ı 13b-6, 13b-8
u.-ıdın 13b-2
uluṣ- (köpeler hep birden) ulumak, uluşmak
u.-kandın 88b-9
‘ulūvv (A.) yükseklik, büyüklük, yücelik 28a-6, 28a-9, 70a-1
‘ulvī (A.) yüksek, yüce 3a-2
umaç tarhanaya benzer bir çeşit yemek 93b-4
u.-ı 44a-2
umūr (A.) işler, hususlar, maddeler, şeyler 2b-4, 59a-2
u.-nıḡ 76b-5
un un 84b-12
‘unsuriyat (A.) unsurlar, elemanlar 59a-8
unut- unutmak
u.-upturlar 71a-2, 72a-8
u.-kay 51b-7
u.-! 74b-13, 109a-6
u.-up 95b-11
u.-up 103a-9
u.-kan 24a-13
u.-kuçı 83b-10
u.-maḳ 39b-9, 75a-1
u.-maḡnı 95b-11
u.-maḳdur 50a-9
u.-mas 91a-11, 100a-1
u.-maḡay 54b-4
u.-ma 75b-3, 102b-3, 105a-2
ur- vurmak, çarpmak; yazmak

- u.-ar* 23a-11, 24a-10
u.-mış 31a-8
u.-uptur 54a-13
u.-upturlar 37a-3, 58a-13, 83a-8, 97a-9
u.-dum 43a-9, 51a-1
u.-dı 45b-12, 51a-1, 98a-2, 108b-11
u.-dılar 44a-6, 65b-10
u.-gay 91a-7
u.-sa 23b-8, 66a-3, 77a-12, 97a-6, 98b-2
u.-salar 83a-9
u.-ay 42b-2
u.-ay 72b-4, 98a-6
u.! 78a-11
u.-up 27b-1, 28b-4, 42b-9, 60b-13, 69b-10
u.-gan 102a-2
u.-ganlar S1-11a-12
u.-mağ 21a-4, 28a-12, 34a-9, 39b-10, 50b-2, 67b-8, 98a-2
u.-makdur 62b-4
u.-maklarında 28b-9
u.-masin 61a-2
u.-madı 47a-4, 92b-8
u.-mağay 64a-3, 91a-4
u.-masa 25a-6
u.-ma 86b-5, 105a-11
u.-mamak 18b-12, 50b-6, 98a-13
u.-ar irdi 45a-5
u.-arlar irdi 52b-2
ura al- vurabilmek
u.-a a.-ur 92b-13
uruk kayaş akraba, kabile (bkz. Açıklamalar)
u. k.-dur 71a-4
uşurlab (A.) (eskiden) yıldızların Arz'a nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan alet
u.-ı 24a-11
uşul (A.) yol, yöntem, düzen
- u.-i* 28b-9
uşul usul (müzikte)
u.-din 35a-7
uşağ küçük yavru
u.-larını 48a-11
u.-rak 106a-11
uşağ ufak, küçük 101b-4
u.-lar 101b-5
u.-ur 99a-7
uşal- ufalanmak
u.-gay 75b-5
u.-ıp 10b-10
u.-gan 47a-8
u.-mas 91a-9
uşat- kırmak, parçalamak
u.-tılar 47a-1
u.-ıp 106a-13
u.-kan 107a-8
u.-urga 39b-7
u.-mağ 106a-12
u.-ıp irdi 42b-12
u.-ur ırmış 47b-1
uşbu işte bu, işbu, bu 91a-5
uşal o, şu 23a-11
‘uşarid (A.) Arzıtilek (Merkür)
u.-ka 62b-4
utru karşı, karşılık, cevap
u.-da 68a-11
u.-sıda 94b-7
u.-ga 31b-10
uyal- utanmak
u.-gan 80b-4
uyat- utanma, utanç 26a-1, 31b-11, 35a-10, 35a-11, 38a-5, 48a-2
u.-dın 39a-11
u.-ı 83a-8
u.-ıdın 77b-1
uyku uyku 29a-6, 80b-6, 103b-1
u.-ga 33b-13
u.-da 80b-7, 105a-7

u.-sı 30a-4
u.-sıda 23b-12
u.-sıdın 13a-6, 37b-5
uykuç uykucu 23b-11
uyu- uyumak
u.-sa 108b-11
u.-gan 73b-11
‘uyüb (A.) ayıplar, kusurlar
setr-i ‘uyüb ayıpları örtme, gizleme 3a-13, 85a-2
u.-ınınġ 34b-12
‘uyün (A.) gözler; pınarlar, kaynaklar
‘u.-ı 3a-3
uza- uzamak
u.-dı 96a-10
uzat- uzatmak
u.-ur 90a-4, 90a-5
u.-tı 74a-1, 98a-8
u.-tılar 46b-13
uzatıl- uzatılmak
u.-madı 83b-3
‘uzlet (A.) bir tarafa çekilip kendi kendine oturma
‘u.-ka 40a-6
‘uzūbet (A.) tatlılık, şirinlik, latiflik 80a-12
uzun uzun 16a-4, 30a-5, 35a-3, 39a-7, 42a-2, 46a-12, 81b-7
u.-rak 35a-2, 39a-6
‘uzv (A.) uzuv, organ 76a-12

Ü

ü (F.) ve (krş. u, vü) 9b-6, 10b-7, 14b-2, 16a-13, 17a-13, 30b-1, vd.
üç üç 5b-7, 33b-12, , 57a-11, 63a-9, 65a-3
üçlesi üçü birlikte 71a-1
üçün için 5b-10, 6b-8, 7a-11, 8a-69b-5, 10b-9, 10b-10, 15b-5, 15b-7, 15b-13,

16a-2, 16a-13, 16a-5, 17a-7, 17a-8, 20b-3, 20b-9, 23b-2, 25a-3, 25a-5, 25a-7, 25a-8, 25a-12, 25a-13, 28b-2, 29a-13, 29a-3, 29a-12, 30a-5, 31a-13, 35b-7, 36a-2, 36b-11, 40b-941b-5, 41a-8, 42a-9, 42a-11, 42a-11, 45a-1, 45a-9, 45a-13, 45b-1, 46b-10, 49a-1, 49a-2, 54a-2, 54a-3, 54a-5, 60a-2, 60b-8, 61b-4, 63a-9, 65a-2, 65a-5, 68a-11, 74a-4, 76a-11, 76a-12, 76b-3, 77a-6, 78b-7, 82a-6, 88a-5, 91a-7, 96b-13, 97a-2, 105b-3, 106a-5, 108a-10
ü.-dür 48b-12, 48b-3, 62a-9, 77a-10, 90b-7, 90b-8
üftādeliġ (F.T.) düşkünlük, bicarelik
ü.-dür 44a-8
üftādelik (F.T.) 103b-7
üg- yığmak, toplamak
ü.-se 101a-2
ü.-üp 96a-3
üküş çok 27a-6, 96a-3
ülfet (A.) görüşme, konuşma; dostluk, ahbablık 47b-12, 71b-2, 79b-3
ü.-dür 40a-6
ü.-i 44b-12, 71b-4
ümīd (F.) umut, umma 5b-10, 10b-1, 21a-13, 27a-7, 34b-4, 36b-1, 39b-1, 41b-5, 49a-1, , 72a-2, 76b-3, 85b-7, 96a-9
ü.-din 26b-7
ü.-i 36a-10, 36a-13, 46a-1
ü.-iga 38b-6, 39b-8, 82a-7
ümīd-vār (F.) uman, ümitli 2a-10, 45b-2
ü.-ga 46.-1
ümīd-vārlik (F.T.) ümitlilik 46a-6
ümm (A.) ana, anne 85b-5
ümmü’l-ḥabāyiş (A. ḥabā’is) şarap, içki 88b-4

ün ses, bağırma, feryat 23b-1, 35a-4
ü.-i 7a-1, 7a-3, 21a-3, 21b-6, 22a-6
ü.-in 63b-3, 64a-9
ü.-idin 22a-4, 84b-10

ür- üflemek

ü.-mese 21a-7

üslüb (A.) tarz, yol, biçim, usul 58a-12

ü.-da 17b-10

ü.-ige 83b-1

üst üst

ü.-ige 101a-10

ü.-ide 30a-11, 40b-12, 40b-13, 47a-12,
 61a-8, 65a-10, 78a-11

ü.-ideki 93a-2

üstād (F.) bir konuda uzmanlaşmış kişi,
 usta 20a-5

üz- kesmek, koparmak

ü.-üptür 102b-13

ü.-üp 51b-1

ü.-mekdür 69b-7, 82a-8

üzre üzere 93b-6

üzül- kesilmek

ü.-di 43a-9

ü.-se 43a-5

ü.-üp 49a-9

ü.-gen 101b-1

ü.-meydür 43a-6

üzüm üzüm 15b-6

ü.-ige 91b-4

V

vā-beste (F.) -e bağlı 107b-11

v.-dür 81b-10

vā-bestelık (F.T.) -E bağlılık 71b-9

vācib (A.) yapılması gerekli olan; zorun-
 lu 5a-12, 5b-1, 78b-2, 82b-5

v.-dür 10a-11, 28b-7, 30a-1, 76b-8,
 91a-2, 24a-11

va‘de (A.) bir iş için önceden belirtilen

zaman; ecel 49a-13

v.-ga 25b-13, 26a-2

v.-laride 26a-8

vādī (A.) vadi 96b-13

v.-ga 30a-8, 97a-6, 97b-6

v.-de 40b-3

v.-si 36b-7

v.-sining 38a-9, 57b-12

v.-siga 39b-10, 41b-10, 97a-10, 99a-4

vāfī (A.) yeter, tam elverir 18a-6, 27b-8

vahdet (A.) birlik, Tanrıya ulaşma,
 Tanrıyla bir olma 98a-6, 79a-3

vahş (A.) vahşi, insandan kaçan, yabani,
 ürkek, korkak (hayvan) 42a-12

v.-ı 27b-3

v.-idin 76a-2

v.-lerni 79b-3

vahşet-engīz (A.F.) korkunç 87a-2,
 87a-3

vahy (A.) bir fikrin veya bir emrin Allah
 tarafından bir peygambere bildirilmesi
 65b-1

v.-din 8a-8

va‘iz (A.) dini öğütlerde bulunan 23b-6,
 24a-2, 24a-4, 24a-7

v.-ler 23b-6

vakār (A.) ağırbaşlılık, temkinlilik 44b-4
bī-şekve vü v. 73a-3

v.-dur 75b-5

vākī‘a (A.) olay; rüya, düş

v.-sı 35a-6, 66a-9

vākī‘āt (A.) baştan geçen olaylar

v.-idin 3b-3

vākīf (A.) haberli, derin bilgili 37b-7,
 64a-8

vākīflık (A.F.) haberlilik

v.-dur 37b-9

vākī‘ (A.) vuku bulan, olan, başa gelen
 8a-9, 13b-7, 18b-5, 43a-13, 64a-8,
 86b-5, 87b-12, 97a-2, 107a-1

- v.-dür* 17b-2, 62b-5, 67a-11
vakt (A.) çağ, zaman 21a-2, 22a-13
v.-de 39a-13, 92b-5
v.-din 41a-13
v.-i 37b-11, 38a-12, 38a-13, 38b-1
vakte ... ki (F.) her ne zaman 102a-11
vakitsiz (A.T.) zamansız 35a-4
vâlid (A.) baba 65b-12
vâlih (A.) şaşakalmış, şaşkın 56b-10, 60a-4
varak (A.) kağıt, kitap yaprağı, yazılmış kağıt 31b-11, 52a-1, 54a-13, 67b-3
v.-ni 73b-3
v.-ıga 51b-12
varak-nigâr (A.F.) kağıda yapılmış, yapılan
v.-idur 18b-13
vârestelîğ (F.T.) rahatlık, serinlik
v.-ı 34b-10
vâris/ (A.) mirasçı 25a-12
v.-i 7b-6
vaşf (A.) nitelik; övme 1b-5, 58b-9, 58a-10
v.-ı 83a-13
v.-ıda 25b-5
vaşıl (A.) erişen, ulaşan, kavuşan 27b-6, 46a-6, 49a-3
v.-lar 60b-4
vâsıta (A.) aracı; alet, araç, aracı 38a-12, 41b-6, 41b-10, 42a-4, 98a-5, 97b-7, 97b-10
v.-dın 42b-5
v.-sı 57b-8
v.-sıdın 60a-4
vasıtasız (A.T.) vasıtasız 42b-9
vasîc (A.) geniş, engin 55a-5, 66a-5
vaşl (A.) kavuşma; ulaştırma, birleştirme 5a-10, 40b-4, 60b-1, 60b-5
v.-ga 46a-6
v.-dın 60b-3
v.-ı 38b-6
vağan (A.) yurt 4a-10, 29a-2
v.-ga 96b-6
v.-da 99b-11, 99b-4
vâ-veylâ (A.) eyvah, yazık; çığlık, fer-yad
v.-sı 57a-6
va^cz (A.) dini öğüt 23b-13
vazîfe (A.) görev, ödev; iş ücreti 10b-10, 20b-5
v.-sidin 10b-12
ve (F.) ve 3a-12, 3b-1, 4a-10, 20b-4, 23a-3, 23b-10, 51a-7, 54a-1, vd.
vebâ (A.) veba, taun, yumurcak
v.-yı 9b-8
vecd (A.) kendinden geçerek dalma, ilahi aşka dalma 35a-8, 42b-2, 58a-1
v.-din 34b-7
vech (A.) yüz, surat; üst, düz; ücret
v.-leri 10b-10
veche (A.) yüz; yan, taraf 54a-11
v.-dür 17a-12
vefâ (A.) sözünde durma; sevgiyi sürdürme, bağlılık 23a-4, 26a-2, 71a-10, 71a-12, 71a-13, 71b-1, 71b-8, 71b-9, 71b-10, 71b-12, 71b-13, 72a-5, 72a-8, 72a-4, 72a-8, 72a-11, 94a-6, 101a-10, 103a-5, 103a-6, 103a-9
v.-dur 72a-2
v.-ga 68a-2, 71b-8
vefâ-dârlık (A.F.) vefalılık 67b-13
vefalığ (A.F.) vefalı 94a-3
vefâsız (A.T.) 23a-5, 77a-2, 94a-3, 101b-6, 103a-8
v.-dur 72a-2
v.-da 71b-13
vehm (A.) kuruntu, yersiz, korku 85a-4
v.-i 7b-1
v.-idin 6b-1
vekîl vekil

- v.-i* 49b-10
v.-ler 14b-11
vekālet (A.) velilik, ermişlik 20b-7
velāyet (A.) bir şeyi kuvvetli elde etme; dostluk, muhabbet 54a-10
velī (F.) amma, fakat, lakin, velakin 7b-3, 7b-4, 15a-12, 27a-7, 46b-8, 54b-13, 75b-6, 82a-13, 105a-5
velī (A.) veli, ermiş
v.-dür 26a-5
velīk (F.) fakat, ama, lakin 78a-3
velīkin (F.) ancak, ama, lakin 22b-2, 22b-7, 46a-6, 58a-12, 93b-13, 99a-5
velīyy (A.) Allah'ın 99 adından biri; sahip 12b-7
veliyy-i mutlak (A.) mutlak sahip 12b-7
veliyy-i ni'met (A.) nimet, sahibi, veli-nimet, besleyen
v.n.-din 30b-11
verziş (F.) çalışma, iş 26a-12
v.-i 7a-1, 7a-10, 69b-10
v.-i dür 24a-1, 42b-5
v.-leri 11b-2, 28b-5
vesīle (A.) bahane, sebep; yol, vasıda 38a-11, 41b-6, 97b-11
v.-si 35b-6
vesme (A.) rastık 89b-7, 89a-9
v.-ga 31b-4
v.-lerni 31b-4
ve's-selām (A.) işte o kadar, son söz budur, artık bitti 14a-12
veyā (A.) veya 67a-5
veyl (A.) vayl, yazık 15a-7
vezīr (A.) vezir 9b-1
v.-i 9b-6
vezere (A.) vezirin üçlüsü
v.-din 9b-11
vezn (A.) vezin 17a-7
vezin (A.) tartka, tartılma; ağırlık
v.-idindür 73b-8
vidād (A.) sevmek, sevgi, dostluk 48b-11
vilāyet (A.) il 17a-11, 54b-11, 54b-13
v.-din 41a-1
v.-ide 40b-6
v.-lerga 54b-13
virān (F.) yıkık, yıkılmış; kederli, üzgün
v.-da 37a-1
v.-ida 3b-7
virān kıl- bozmak, harab etmek
v. k.-ip 8b-9
virāne (F.) yıkılmış, çok harap olmuş yer 8b-8
v.-si 29a-2
vişāl (A.) ulaşma, sevgiliye kavuşma 46a-13, 60a-13
v.-ning 61a-11
v.-ing 110a-6
v.-i 72a-3
v.-in 75a-7
vizr (A.) günah, suç; ağırlık, yük 62a-1
vuḥūş (A.) yabani hayvanlar 82b-13
vuḳū' (A.) olma, ortaya çıkma 59a-4
vuḳūf (A.) anlama, bilme, öğrenme, haberli olma; bilgi
v.-ung 39a-9
v.-ları 5a-12
vuşla (A.vuşlat) bir şeye ulaşma, yetişme; (sevgiliye) kavuşma
v.-sığa 41a-10
vuşlat (A.) bir şeye yetişme 80a-11
vuşul (A.) ulaşma, yetişme 61a-13
vużū (A.) abdest alma, abdest 21a-2, 49b-2
vü (F.) ve 4b-8, 6b-12, 7a-8, 33a-3, 36a-11, 44b-12, 90b-9, vd.
vücūd (A.) vücut; bulunma, var olma 9b-4, 36a-2, 36a-9, 36b-736a-5, 54b-8, 90b-2, 96b-5, 109b-9
v.-ka 31a-10

v.-dın 82a-11
v.-um 51a-12
v.-ı 2a-3, 2a-9, 56a-5, 61a-7, 65a-1, 86a-1, 98b-8, 99a-6, 109b-9
v.-ının 72b-8
v.-ıdın 2b-9
vücūd-ı muṭlak (A.) Tanrı
v.-dın 39b-9
vüzerā (A.) vezirler 9b-11

Y

ya yay 79a-5
ya (A.) ey! hey! 9b-8, 16b-1, 20b-2, 20b-3, 29b-13, 37a-10, 40b-2, 60b-13, 79b-11, 83b-9, 99b-7
ya ya, yahut 20b-2, 21a-4, 23a-13, 24b-2, 24b-6, 25a-12, 64b-8, 67b-2, 67b-3, 72b-6, 72b-7, 75b-12, 77a-5, 84a-4, 87a-6, 89b-1, 90a-6, 96b-4, 97b-1, 101b-10, 106a-2
yād (F.) hatırlatma, anma; hatır gönül
y.-ı 50a-4
y.-ıdın 46a-7, 50a-6, 108a-4
yād kıl- hatırlamak
y. k.-magaylar 92a-12
yada- < **Mo.** yada- zayıflamak, güçsüz olmak
y.-saṅ 68b-4
yafrag yaprak
y.-nı 13a-2, 52a-1, 73b-9, 88a-4, 93a-4
y.-yarı 38b-10
yafraglar yapraklar
y.-ı 2a-7, 52a-1
yağ yağ
y.-dur 22b-3
yağ- yağmak
y.-ar 75b-5
y.-sa 51b-9

yağdur- yağdırmak
y.-dılar . 4a-6
yağın yağmur 42b-1, 42b-11, 101a-2
yağsız yağmursuz 69a-11, 77a-11, 96a-10
yağla- yağlamak
y.-gay 81a-3
yağlıg yağlık
y.-dın 31b-8
yağma (F.) yağma, çapul
y.-da 56b-12
yağış iyi, güzel 3b-6, 5a-3, 5a-4, 7a-9, 7a-10, 9a-13, 14a-9, 18b-5, 19a-3, 19a-13, 20b-11, 21a-8, 25b-11, 26b-10, 26b-11, 28b-13, 36a-7, 43a-3, 44b-13, 45b-10, 54a-9, 63b-2, 84a-5, 85a-1, 87a-7, 87a-9, 87a-10, 88b-3, 89a-6, 92a-13, 100a-1, 100b-13, 101b-10, 101b-11, 101b-13, 105a-8, 109b-10
y.-dur 92a-10
y.-nı 87a-9, 88a-10
y.-dın 99b-13
y.-lar 7b-13, 10a-10, 100a-4, 102a-1, 109b-13
y.-larnı 73b-12
y.-larga 77a-7, 88a-8, 100a-4
y.-lardınsın 102a-1
y.-lardın 100a-5, 102a-4, 109b-12
y.-rağı 99b-9
y.-rakdur 16b-13, 102a-2
y.-rak 29b-10, 63b-4, 64a-4, 66b-10, 70a-8, 78b-4, 87a-2, 93b-4, 93b-5, 94a-3, 96a-10, 100a-3
yağışlık iyilik, güzellik 29a-9, 66b-13, 67a-1, 67a-3, 67a-4, 67b-4
yağışlıg iyilik, güzellik 79b-11, 92b-7, 92b-9, 100a-2, 100a-4, 102a-8, 109b-12
y.-ın 62a-7

- y.-nı* 100a-1, 100a-3
y.-ka 34a-8
y.-dın 20a-4, 28b-12, 100a-2
y.-lar 67a-12
y.-larga 67a-11, 33a-5
yāhūd (F.) veya 76b-6
yak- yakmak, yakışmak, etkilemek
y.-ar 90b-4
y.-kanmı 70a-4
y.-ku 73b-6
y.-sı 35b-11
yakıl- yakılmak
y.-guciğa 79a-5
yakın yakın 82a-3
y.-larığa 101b-10
yakın (A.) kesin olarak bilme, şüphesiz bilinen 16a-6, 17b-3, 18a-1, 40b-5, 42a-11, 42b-3, 45a-9, 74a-1, 76b-4
yakın (A.) kati, şüphe edilmeyen bilgiye ait, onunla ilgili
y.-ı 14b-3
Ya'kub (A.) Hz. Yusuf'un babası, Hz. İshak'ın oğlu olan Ya'kub peygamber, oğlu Yusuf'un başına gelenler dolayısıyla meşhur olup, edebiyatta gam ve kaygı sembolüdür. P1.2b-12
yala- yalamak
y.-mak 13a-2
yalan yalın, çıplak 11b-5, 38b-12, 108a-3, 108b-3, 108b-5, 108a-13
y.-nı 103b-13
y.-ğa 104a-3
yalangaç çıplak, açık
y.-lar 7a-5
yalangaçlı çıplaklık 13a-7
yalbar- yalvarmak
y.-ur 22a-7
yalın yalın 8a-8, 8a-9, 8a-10, 8a-11, 8a-13, 25b-10, 26a-10, 35a-7, 78b-6, 80b-4, 80b-7, 80b-9, 80b-10, 81a-9, 81b-2, 83b-13, 84b-1, 84b-2, 86b-10, 87a-2, 87a-3, 104b-2, 104b-3
y.-dur 24b-7
y.-nı 80b-5
y.-ğa 104b-1, 104b-4
y.-dın 80b-8
y.-ı 80b-4
y.-ları 26a-7
yalgançı 8a-6, 80b-7, 83b-10, 83b-13, 84a-10, 104b-2
y.-nı 104b-7, 78b-7
yalın alev
y.-ğa 72b-1
y.-ığa 79a-5
y.-ıdın 58b-6
yamağlık yamalı 89b-4
yaman kötü 3b-6, 5a-4, 9b-6, 9b-7, 18b-5, 19b-3, 19a-11, 32b-8, 32b-9, 38a-13, 44b-8, 44b-9, 44b-13, 51b-11, 54a-9, 79b-7, 80b-9, 80b-11, 85a-1, 85b-11, 87a-5, 87a-9, 87a-10, 91a-12, 97a-1, 101b-10, 101b-11, 101b-13, 103a-11, 109b-10
y.-dır 44b-7, 91b-12,
y.-nın 5a-3
y.-nı 87a-7, 87a-9, 87a-10
y.-ğa 14a-9
y.-ğa 28b-3
y.-dın 44b-9, 45b-10, 102a-8,
y.-ı 36a-7,
y.-ı 62b-2
y.-lar 7b-12
y.lar 99b-13, 102a-4, 110a-1
y.-larmı 20b-12
y.-larga 73b-13, 77a-688a-8, 100a-1,
y.-lardın 109b-13
y.-lardınur 109b-11
y.-rak 68a-9, 80b-8, 88b-5, 91b-13, 100a-3
yamanlık kötülük, fenalık 34a-8, 68b-8,

- 80b-13, 100a-1, 100a-2, 105a-8
y.-m 92b-7, 100a-3
y.-dın 48a-3
y.-ı 88b-6
- yan** yön, taraf; yana, tarafa 10a-3, 27a-12, 51b-1, 51b-564a-384b-4, 85b-5, 85b-12, 96b-7, 110a-4
y.-ında 43a-11
y.-ıngdın 23a-1
y.-ı 30b-13
- yan-** geri dönmek
y.-dı 30b-2
y.-sa 23a-11
y.-mak 13a-5
- yana** yine, yeniden 7a-8, 17b-3, 17b-9, 18a-2, 18a-6, 18a-12, 31a-2, 42a-6, 43a-2, 43a-4, 45b-6, 54a-1, 56b-13, 58a-1, 58b-1, 59a-2, 61a-5, 64a-3, 64b-265b-8, 66b-10, 67b-13, 68a-1, 75a-1, 80a-11, 80b-10, 81a-7, 83a-13, 92a-2, 96b-6, 96b-7, 97a-9, 104a-6, 104a-10, 106a-1, 106a-4, 106a-5, 106b-5
y.-da 11a-9
y.-lar 104a-13
- yanç-** ufalamak, döğmek, ezmek, örselemek
y.-kay 33b-7
- yançıl-** ezilmek
y.-ğay 10b-2
- yandaştır-** yanaştırmak (bkz. Açıklamalar)
y.-a sal- yanaştırmak
y.-a s.-gan 105b-13
- yangıl-** yanılmak
y.-ur 63a-2, 103b-9
- yanglıg** gibi, benzer 3a-7, 19b-5, 55b-8, 75a-13
- yangşa-** gevezelik etmek
y.-magı 73b-1
- ya'nı** (A.) yani, demek, şu demek, sözün kıyası, doğrusu 3b-11, 17b-4, 52a-3, 81a-2, 83a-3, 83a-5, 83a-8, 83a-9, 83a-11, 96a-11
- yap-** kapamak, örtmek
y.-mak 70a-11
y.-ma 105a-9
- yapıl-** kapanmak, örtülmek
y.-urda 54b-3
- yār** (F.) dost, sevgili 21b-10, 77a-5, 85b-10, 86a-7
y.-dur 21a-10, 75b-11
y.-nı 76b-2
y.-sın 91b-13
y.-ı 92a-3
y.-ıga 75b-12, 76a-2, 76a-3, 76a-4
y.-ların 103a-9
- yar-** yarmak
y.-a dur 30a-12
y.-ıp 30b-1
y.-mak 27a-8
- yara** yara 17b-5, 19b-4
y.-larıga 47b-4
- yara-** yaramak, iş görmek
y.-mas 18b-12, 37b-6, 66a-13, 101a-4, 101a-5
- yarağ** hazırlık
y.-ı 81b-7
y.-ın 81b-7
y.-ıda 96b-9
- yaralıg** yaralı 32b-9
- yaraş-** yaraşmak, yakışmak
y.-a 75a-4
y.-ur 2a-11
yaraşa al- yakışabilmek
y.- a a.-ur 12b-4
- yarat-** yaratmak
y.-ıp P1.2b-2
y.-ıptur 33a-1
y.-kandın 98a-7

yaratıl- yaratılmak

y.-*dı* 102a-13

y.-*dı* 102b-1

yarım yarım 66a-8

y.-*ın* 70a-8

yarlıg (F.T.) yarlık 75b-12

yarmak akçe, para 11a-13

yarı- aydınlanmak, ışımak

y.-*p* 27b-5

y.-*mas* 74b-10

yarıglık aydınlık, parlaklık 39a-4, 43b-

13, 48b-5, 51a-11, 83a-3

y.-*ı* 79a-8, 82a-10, 82a-12, 94b-10

yaruk aydınlık, parlak 6b-11, 8b-4, 9a-

13, 14b-10, 70a-3109a-12

y.-*larga* 109a-2

y.-*rak* 36b-10

y.-*ur* 37b-3

yarut- aydınlatmak, ısıtmak

y.-*tum*

y.-*ıy* 85b-4

y.-*ı* 110a-7

y.-*sa* 72a-2

y.-*urga* 7a-7, 22b-3

y.-*maydur* 71b-1

y.-*r* 34a-7

y.-*pturlar* 37a-5

y.-*rda* 87b-10

yasa- düzenlemek, düzeltmek < Mo.

Yasa- yapmak, kurmak bkz.

Açıklamalar)

y.-*gan* 74b-9

yaşaglık yasalı, nizamlı 12b-11, 12b-

12, 13a-11

yaşaglık yasalı, nizamlı

y.-*dur* 74a-3

y.-*ga* 13a-1

yaşak kanun, intizam, usul, nizam 12b-

13

yasal leşler alayı < Mo.Yasal (bkz.

Açıklamalar)

y.-*ıga* 12a-1

yasal- düzene konulmak

y.-*ur* 99a-2

y.-*gan* 35a-6

yaşan- süslenmek; düzelmek

y.-*urga* 33b-7

y.-*gay* 89a-12

y.-*sa* 89a-4

y.-*ıp* 33b-3

y.-*magı* 62a-8

yaşancak kendini beğenmiş, mağrur

101a-6

yaşavul (Mo. <= Yasa'ul) zabıta memuru

12b-1

yaş göz yaşı 95b-10

yaş genç; yaşanan yıl 88a-1

y.-*larga* 89a-7

yaşlıg yaşlı, yaşı olan 88a-2, 100b-8

y.-*lanrı* 48a-8

yaşur- gizlemek, örtmek

y.-*dum* 51a-1, 51a-2

y.-*upturlar* 37a-2

y.-*gay* 54a-1

y.-*sa* 57a-2

y.-*magay* 51b-9

y.-*gan* 102a-1

y.-*mağ* 26a-5

yaşurun gizli, gizlice 13a-13, 20b-8

yā yabancı 13a,1

y.-*dın* 50b-3

yat- yatmak

y.-*mı* 90b-5

y.-*ur* 43a-11

yavgan yavan, lezzeti garip, lezzetsiz

44a-2, 93b-4 (bkz. Açıklamalar)

yavu- yaklaşmak, yakın olmak (< ET

yagu-)

y.-*gan* 82b-4

y.-*magaan* 82a-1

- yavuŝ-** yaklaşmak, yakın olmak
y.-tı 39a-2, 39a-12, 52a-13, 101b-9
y.-tılar 49b-6
- yavut-** yaklaştırmak
y.-mas 62a-8, 101b-2
y.-maydurlar 97a-5
y.-mağay 64a-12
y.-ma 100b-3, 110a-5
- yaz-** yazmak
y.-mış 38a-2
y.-ğan 42b-2
- yazı** ova, çöl
y.-da 6b-11
y.-ıdın 84b-12
- yazıl-** yazılmak
y.-ğan 110a-2
- yek-cihet-lıg** (F.T.) fikirleri bir olma
 30b-13
y.-ıga 52a-7
- ye'cüc** (A.) *mecüc* ile birlikte kullanılır;
 kısa boylu kavim; Çinliler 12b-12
y.-i 67a-8
- yek,dil-lıg** (F.T.) gönülleri birbirine uy-
 gunluk, bir gönülde olmaklık
y.-ıga 52a-6
- yegane** (F.) biricik, tek 93b-1
- yek-rû** (F.) iki yüzlü olmayan; güvenilir
 dost 52a-7
- yeksân** (F.) düz; bir, birlikte 36a-5
- yektâ** (F.) tek, eşsiz, benzersiz
y.-dur 65b-12
- ye's** (A.) ümitsizlik, elem, keder 40a-4,
 85b-8
- yetim** (A.) yalnız, tek; babası ya da anası
 babası ölmüş kişi 28a-10
y.-ning 26b-12,
y.-ge 28a-12
- Yezdân** (A.) Allah
y.-dındur 85b-1
- yıg-** yığmak
y.-arga 77a-3
- yığaç** ağaç 69a-10, 105b-5
y.-nı 47a-1
y.-dın 52a-9
- yıgıl-** yığılmak, toplanmak
y.-ur 83a-13
y.-sa 43b-5
y.-ıp 29a-5, 93a-8
- yığın-** toplanmak, bir araya gelmek
 (bkz. Açıklamalar)
y.-gay 25a-12
- yığıştur-** yığıştırmak, toplamak, biriktir-
 mek
y.-gay 53b-13
y.-ğanların 10a-6
- yıgla-** ağlamak
y.-p 41a-12
y.-p 53a-1
y.-makdın 36a,6
- yıglat-** ağlatmak
y.-ur 73b-12, 74b-4
y.-ar 95b-6
- yık-** yıkmak
y.-ar 100b-12
y.-kaningnı 77b-6
y.-ma 91b-8
- yıkıl-** yıkılmak
y.-ur 103b-10, 63a-2, 88a-1
y.-ğanlarga 83b-8
- yıkuk** yıkık 6b-4, 34a-10
- yıl** yıl 40b-7, 69b-1
y.-da 32b-12, 40b-12
y.-lar 2a-12, 22a-2, 22b-13, 23a-6,
 108a-3
- yılan** yılan
y.-nı 20b-13, 95b-3
- yırak** yırak, uzak 12a-7, 24b-8, 29b-9,
 34b-7, 46a-13, 47a-7, 50a-11, 70a-7,
 75b-2, 82a-1, 86a-3, 87a-2, 96a-9,
 101b-9, 103b-3, 103b-4

- y.-dur 102a-2
 y.-tın 82b-2
 y.-song 25b-11
yıraglık uzaklık 94a-4
 y.-ning 96b-13
yırla- şarkı söylemek
 y.-guçi 24a-6
yırtuk yırtık 36b-12, 84a-13, 89b-4, 109a-3
 y.-durur 90a-13
yırtugluğ yırtıklık
 y.-ıdın 109a-2
yi- yemek
 y.-ipdür 24b-3
 y.-gey 108b-2
 y.-gey mü 82a-7
 y.-p 29a-1, 37a-7
 y.-gen 63a-2, 103b-9
 y.-genler 45b-1
 y.-gümizdür 29a-6
 y.-güçi 23b-4, 7b-12, 88b-13, 89b-13
 y.-rdin 13a-10
 y.-mek 20b-6, 29b-1, 33b-13, 37a-6, 42a-6, 63a-4, 78a-9, 83a-1, 90b-11, 90b-12, 90b-13
 y.-mekdür 63a-3, 90b-1, 94a-7
 y.-mekke 29b-6, 89a-1
 y.-mes 42a-6, 70a-9, 87b-10
 y.-messin 109a-8
 y.-me 78a-8, 86a-10, 100b-12, 102a-10, 109a-2
 y.-megey 103a-12
 y.-megeyler 5b-3
 y.-mese 25a-7
 y.-mesengiz 42a-8
 y.-mey 29a-1
 yiy al- yiyebilmek
 y.-y a.-mas 33b-8
 y.-ür 4a-8
yidür- yedirmek
 y.! 70a-13
 y.-güçi 42b-7
 y.-mekdür 70a-10
yigit yiğit, genç, delikanlı 89a-9, 92b-13, 94a-4
 y.-dür 74b-1
 y.-large 94b-13, 95b-13
yigitlik yiğitlik, kahramanlık, gençlik 31a-9, 31a-10, 94b-8, 95b-2, 96a-10, 105a-12
 y.-ni 95a-12
 y.-de 92b-5, 95a-9
 y.-te 95a-10, 95a-11, 95a-12
 y.-idin 26b-2
yigirminçi yirminci 20b-9
yigirmi birinçi yirmi birinci 21a-7
yigirmi ikinçi yirmi ikinci 21b-2
yigirmi üçünçi yirmi üçüncü 23a-12
yigirmi törtürnçi yirmi dördüncü 23b-6
yigirmi bişinçi yirmi beşinci 24a-9
yigirmi altınçi yirmi altınca 24b-10
yigirmi yitinçi yirmi yedince 25b-2
yigirmi sekizinçi yirmi sekizinci 25b-12
yigirmi tokuzunçi yirmi dokuzuncu 26a-6
yil yel, rüzgar, hava 10a-3, 22b-3, 52a-1, 64a-6, 73a-5, 73a-9, 73a-11, 73b-4, 81b-1, 100b-10, 102a-12, 74b-4
 y.-dür 74b-4
 y.-ge 104b-11
 y.-din 11b-4
 y.-din 105b-5
 y.-i 2b-11, 60a-7
 y.-îdür 44b-4
 y.-idin 34b-7, 102b-12
 y.-ler 102b-4
yilpigüç yelpaze 73b-3
yimek yemek

y.-i 41b-12, 101a-9
y.-in 108b-4
yimrül- çökmek, harap olmak, yıkılmak
 (bkz. Açıklamalar)
y.-gendin 8b-11
yingillik hafiflik 73b-9
yir yer, yeryüzü 3b-12, 21b-13, 24a-2,
 27a-8, 41a-12, 93b-8, 95b-11, 102a-8
y.-ge 3b-13, 22a-10, 27a-4, 29a-5,
 31a-8, 45a-8, 49a-9, 56b-7, 61b-2,
 66a-2, 74a-9, 81a-7, 82a-13, 93b-11,
 102b-8, 104a-8, 105b-11, 106a-12
y.-geçedür 61a-11
y.-de 22a-1, 63a-9, 70b-9, 42b-3, 70b-
 10, 105a-2
y.-din 31a-8, 81a-7
y.-i 1b-2, 2b-13, 35b-5, 36a-2, 44b-6,
 102a-7
y.-idür 66b-3
y.-in 59b-12, 79b-1, 91a-10
y.-ide 25b-6, 53b-6
y.-idin 53b-12
yit- yetişmek, erişmek, ulaşmak,
 kavuşmak
y.-er 20a-2, 24a-2, 43b-13, 48b-3,
 48b-6, 54a-7, 59b-10, 75a-1, 75b-2,
 83a-4, 93b-11, 94b-3
y.-miş 36b-8, 69a-1
y.-ti 18b-1, 27b-1, 38a-12, 39a-4, 41a-
 2, 45a-8, 51a-5, 52a-7, 59b-5, 66a-2,
 85a-6, 96a-13, 108a-2
y.-tiler 22a-4
y.-ipdür 15a-5, 22a-1, 38a-11, 67a-4,
 85a-7, 107b-8
y.-ipdürler 12b-9, 42b-10, 97b-2
y.-key 25a-12, 31a-3, 38a-4, 39b-4,
 56b-7, 57a-7, 64a-13, 75a-6, 78a-12,
 81a-9, 83b-8, 84a-1, 86b-7, 88b-11,
 104a-8, 108b-1
y.! 98a-10

y.-sün 73b-4
y.-se 1b-2, 20a-4, 28b-4, 32a-13, 34b-
 1, 54a-8, 63b-13, 78a-10, 78b-1, 91b-
 10
y.-ip 11b-12, 26a-11, 52b-12
y.-künçe 11b-10
y.-mek 97b,5
y.-mes 72b-5, 82a-2, 94a-7
y.-mese 90b-4, 109a-9
y.-erde 47a,12
y.-mesdin 14b-12, 65b-3
y.-ken 3b-13
y.-ken 25b-1, 60a-5, 93b-10, 97b-6
y.-kenin 97b-9
y.-kendin 39a-10, 60a-10
y.-mek 25a-9, 38a-10, 97b-8, 98a-10
y.-mekdür 37b-11
y.-meydürler 97a-12
y.-megey 51b-12, 82a-13
y.-me 100a-11
y.-megen 57a-9
y.-megän 97a-7
y.-e al- yetişebilmek
y.-a- gay 73a-13
y.-e başla- yetismeye başlamak
y.-e b.-gay 40a-11
yiti yedi 18b-2
yitiñçi yedinci S1-11a-12, 50a-3
yitiş- yetişmek
y.-ti 65b-3, 94a-1
y.-key 110a-4
yitkür- yetiştirmek, göndermek
y.-ür 16b-11, 16b-12, 19a-6, 42a-7,
 48b-1, 48b-5, 73b-3, 79a-9, 79b-8,
 82b, 2, 82b-3, 83a-1
y.-üp min 5a-3
y.-üptür 64b-6
y.-miş 99b-6
y.-düm 3b-7
y.-ti 47b-4

- y.-di* 74a-7, 81a-7
y.-gey 12a-8
y.-ey 108b-4
y.-geyler 5b-13
y.! 51a-10, 51a-11, 67a-3, 74a-10, 99b-8
y.-sün 86b-6
y.-se 12a-7, 61b-2
y.-üp 11b,11, 27a-13, 28b-3, 35b-7, 46a-9
yitkirüp bir- yetiştirivermek, ulaştırivermek
y.-üp 59b-8
y.-gen 99b-8
y.-genge 34a-8
y.-ürde 10a-12
y.-ürige 8a-11
y.-ürler 73a-8
y.-güçi 12a-5, 42b-7, 46a-3, 97b-9, 98b-9, 98b-10
y.-me 86b-4
y.-megey 42a-13
y.-mesün 9b-10
yok yok 2a-9, 9a-12, 11a-6, 11a-10, 12a-10, 12a-11, 12b-13, 13a-1, 13a-5, 13a-6, 13b-4, 15b-3, 15b-7, 15b-8, 16a-7, 16b-1, 22b-12, 25a-11, 25b-1, 25b-6, 25b-7, 26a-1, 26a-13, 29b-1, 29b-2, 29b-6, 30a-4, 35b-3, 36a-5, 36a-8, 42b-13, 43b-5, 46a-11, 46a-12, 46b-8, 49a-4, 50a-11, 50a-12, 50b-12, 55a-12, 59b-8, 60a-7, 60a-8, 60b-2, 60b-3, 68a-10, 71b-4, 71b-5, 71b-13, 72a-1, 72a-2, 73a-10, 73a-11, 77a-10, 77a-13, 84a-7, 84a-12, 84b-5, 88a-10, 88a-11, 90a-3, 96b-9, 103b-11, 109a-4, 109a-5, 109a-6, 109a-13, 109b-1
y.-tur 41a-8, 61a-10, 65b-11, 67a-1
y.-kur 67b-9, 67b-10, 80b-8, 92b-2, 92b-11, 106a-8, 96a-9, 107b-10, 109a-7, 109a-8, 109b-3, 107b-4
y.-turur 35b-3
y.-nı 2a-8, 75a-1, 87b-6
y.-ıdın 33a-7
y.-irdi 43a-8
y.-lerga 9a-7
y.-rek 32b-11
yokkari yukarı, üstün
y.-rak 103a-78
y.-rakdur 58a-10
yokluğ yokluk 9b-10
yoksa yoksa 90b-10
yoksızlık yoksulluk
y.-da 87b-4
yol yol 22a-3, 41b-1, 48a-1, 50b-6, 78a-13, 78b-1, 92a-3, 94b-6, 96b-13, 97b-5, 97a-6, 98a-11, 98b-1, 99a-5
y.-dur 85a-10
y.İ.-dur 44a-10
y.-nı 15a-11, 24a-1, 24a-2, 45a-10, 85a-10
y.-ga 23b-9, 38a-8, 38b-3, 43a-1, 49b-4, 85a-5, 97a-4, 97a-6, 98a-13, 110a-4
y.-da 43a-9, 97a-11, 97b-2, 98a-5
y.-din 23b-9, 38a-1, 39b-1, 85a-7
y.-ı 46a-13, 46b-5, 81b-7, 81b-8, 99b-2, 107b-11
y.-ının 107a-2
y.-ın 27a-9, 43b-2, 65b-7, 100b-1
y.-ıga 23b-7, 74a-13, 94b-3, 97a-9, 98a-13
y.-ıda 20a-6, 41b-6, 45b-9, 100a-7, 100a-8, 103b-2, 103b-3
y.-ıdın 56b-3, 83b-11, 97a-7, 97a-13
y.-lar 6b-3
yola- yaklaşmak, (bir şeyin) yakınına gelmek (? , bkz. Açıklamalar)
y.-me 104b-9
yolat- yol vermek

y.-mağay 51b-6
yolda- yol göstermek, kılavuzluk etmek
y.-dı 39a-12
y.-gan 32b-12
yoluk- karşılaşmak, karşı karşıya gelmek
y.-mas 32b-12
yolukuş-
y.-tı 101b-10
y.-tılar 49b-6
yor- yormak, yorumlamak
y.! 105a-8
yorga rahvan 31b-10
yortak keskin at adımı 11b,12
yöle- destek olmak, arka çıkmak
y.-mey 24a-2
y.-megen 23b-9
yörüt- yürütmek, devam ettirmek
y.! 110a-4
y.-üp 35a-12
yu- yıkamak
y.-gay 89a-10, 91b-4
yuluk yoluk, yolunmuş 90a-13
yum- yummak, kapamak
y.-updurlar 42b-6
y.-maknı 51b-7
yumruk yumruk 90a-12
yumşag yumuşak 5a-11, 79b-2, 82a-13
yumşat- yumuşatma
y.-ur 74b-6
yurtçı-tāz(T. F.) hızlı koşan karga 69b-8 (bkz. Açıklamalar)
Yusūf (A.) İsrailoğullarından Hz. Yakub'un oğlu olup, kardeşleri tarafından kuyuya atılmıştır. 63b-3
yusūf-ı Kenʿanī (A.) Hz. Yusuf 63b-2
yut- yutmak
y.-tı 53a-1
y.-sa 99a-12
y.-up 107b-4

y.-mak 67b-11
y.-makdın 100b-6
yügür- çabucak; gelmek, yaklaşmak, koşmak, seğirtmek
y.-düm 3b-6
y.-üp mün 5a-2
y.-se 97a-6
y.-üp 103a-13
y.-gen 101b-1
y.-e almas 74a-3
yügüre al- koşabilmek
y.-e a.-mas 74a-3
y.-ürge 95a-8
yügürt- koşturmak
y.-keylr 26a-12
yük yük 61a-8
y.-i 34b-11
y.-in 70b-3, 82b-9
y.-ige 27a-10, 46b-6
y.-rlr 69a-4
y.-geyler 77a-11
y.-senğ 84b-4
y.-p 100b-9
yüklen- yüklenmek
y.-gendin 31a-12
y.-üp 22a-13
yürek yürek
y.-ni 78b-10
y.-ke 21b-8
yüreksiz (F.T.) yüreksiz 78b-9
yüz yüz (sayı) 2a-13, 12a-10, 15b-5, 18b-1, 19a-7, 19a-11, 20a-3, 20a-7, 27b-1, 28b-1, 30a-9, 31a-6, 31b-12, 32b-13, 34a-7, 35a-10, 36b-3, 39a-7, 55b-5, 64b-13, 66a-7, 67b-7, 68a-2, 68a-6, 69b-5, 72a-8, 72a-11, 77a-5, 79b-10, 83b-4, 84b-8, 84b-9, 87b-9, 96a-9, 96b-1, 106a-9, 106b-5, 107b-4, 107b-12
y.-din 34b-1

y.-din 39b-12, 68b-2, 97a-12
yüz yüz, çehre 4a-1, 15a-12, 19a-4, 31b-1, 31b-11, 32b-9, 33a-14, 52b-5, 57b-7, 59a-4, 58a-13, 89b-8, 95a-13, 101a-9, 106b-7, 107a-9
y.-in 15b-9, 37b-3, 81a-3, 110a-3
y.-ge 1b-7, 11b-5, 25b-13, 26a-1, 57b-6
y.-din 34b-7
y.-i 1b-8, 3a-2, 3a-7, 11b-7, 19b-435b-10, 38b-6, 80b-13, 94b-7
y.-in 106a-6
y.-ige 28b-11, 51b-6, 54a-13, 70b-7, 83a-9, 83a-10, 86b-5, 86b-12, 90b-5, 93a-9, 94b-5
y.-ide 1b-7
y.-idin 43a-12, 86a-4, 86a-8, 98a-12
y.-ünge 68b-8
y.-lerige 28b,13, 33b-1
y.-leride 34b-6
yüz bir- yüz vermek
y. b.-gey 78a-5
yüz it- yüz çevirmek
y.-i.! 28b-1
yüz -den, dolayı, sebep
y.-din 11b-12
y.-idin 4b-7, 49b-2, 93a-13, 103a-2
yüzlen- yönelmek, istikametini almak
y.-ipdür 58b-11
y.-diler 13a-5
y.-gey 57a-5
y.-se 51b-10, 57a-1, 75a-10
y.-gen 97a-8
y.-mek 51a-13
yüzlük yüzlü 21b-8, 19b-5, 31a-13, 86a-2
y.-ning 32a-1
y.-ler 10a-8

Z

zabt (A.) zaptetme, ele geçirme
z.-ıdın 6b-3
zād (A.) azık, yiyecek
z.-ı 41b-11
zāde (F.) oğul; doğmuş, meydana gelmiş anlamında birleşik sözcükler yapar
z.-sidür 87a-5
zāf (A.) zayıflık, kuvvetsizlik 32b-1, 60a-1
z.-dın 59b-12
zāhid (A.) çok aşırı sofı, kaba 36a-13
z.-ka 27b-9
zāhid-veş (A.F.) aşırı sofı gibi 21a-5
Zahır Özel Ad (bkz. Kişi Adları)
zāhir (A.) görünen, açık, belli, meydana 2b-11, 15b-2, 18a-4, 18b-6, 23b-2, 24b-13, 33b-10, 40b-7, 43b-1, 50b-11, 60b-12, 80b-8, 80b-4, 84a-1, 88b-6, 97a-12, 99b-1, 105a-9, 106a-5
z.-de 48b-12
z.-ingdin 13b-6
z.-ide 36b-11
z.-leri 37a-3
zahıre (A.) gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklanan hububat, yiyecek 92b-3
zahm (A.) yara 5a-6
z.-ı 47b-1, 75b-6
z.-iga 54a-8
z.-ıdın 69a-1
zahme (F.) vurma
z.-si 21b-8
zahmet (A.) zanmet, sıkıntı, eziyet 77b-5
z.-idin 82b-10
zahm-lık (A.T.) yaralı 21b-8, 36a-1
zahm-nāk (F.) yaralı 35b-12

- za'îf** (A.) zayıf, güçsüz 59b-3, 75a-12, 76b-6, 81a-6
- zâkir** (A.) zikreden, anan; tekkelerde zikir esnasındadervişleri teşvik için ilahiler okuyan kimse 29b-1, 50a-11, 109a-5
- zālâlet** (A.) doğru yoldan sapma 29a-8
- zaleme** (A.) zâlimler 6a-12
- zâlim** (A.) zalim, zulüm eden 8b-3, 56b-5, 76b-13, 78b-2, 93a-7
- zâlimlik** (A.) zalimlik 78b-4
- zâlim** (A.) zâlim, zulüm eden 105a-11
- z.-ga 12b-4
- z.-din 12b-2, 74a-9, 101a-9
- z.-ler 10a-5
- zamân** (A.) zaman 5a-6, 36a-7, 61a-6, 64b-2, 66b-2, 66b-3, 66b-2, 67b-3, 71b-1, 72b-2, 76b-7, 78b-5, 78b-8, 101b-8, 103a-8, 103a-9
- z.-da 3b-10
- z.-dın 3b-9
- z.-ı 82a-12
- z.-ının 3b-2
- zamâne** (F.) devir, vakit; şimdiki zaman; baht, talih, felek 3b-4
- zâmin** (A.) kefil
- z.-dür 42a-13
- zamîr** (A.) iç, içyüz; kalb, vicdan
- z.-i 14b-4, 14b-10, 15b-12, 29b-4, 110a-7
- z.-ini 110a-2
- z.-iga 8b-6
- z.-ide 8a-1, 20a-9
- zamm** (A.) artırma, katma, ekleme; artırılan şey 85b-9
- zâr** (F.) ağlayan, inleyen 32a-5, 66a-8, 69a-4, 74b-7
- zâr bol- ağlamak
- z.b.-gay 21b-11
- zarâfet** (A.) zariflik, incelik 88a-11
- zarar** (A.) zarar, eksik, kayıp 24b-9, 24b-12, 68b-3, 74a-11, 77a-7, 84b-10, 103a-4
- z.-nı 78a-1
- z.-ı 9b-2, 80a-13
- z.-ını 13a-7
- zârlıg** (F.T.) ağlama hali 22a-3, 22a-8
- zarûr** (A.) zarurî, kaçınılmaz; ister istemez olacak iş 96b-2
- zarûret** (A.) çaresizlik; muhtaçlık, sıkıntı 76b-3
- z.-dür 96b-10
- z.-din 20b-5, 43a-8
- zât** (A.) zat, kişi 33a-8, 35a-9, 63b-2
- z.-ingga 68b-4
- z.-ı 1b-3, 2a-3, 3a-5, 8a-3, 13a-4, 16a-7, 19b-7, 49a-4, 84b-7
- z.-ıga 1b-1, 9b-12, 62a-3, 64a-4, 64b-13
- z.-ıda 83b-5
- z.-ıdın 96a-1
- z.-larıdın 33a-1
- zâtî** (A.) kendiyle ilgili, kendine ait kişilik, özlük, özel 102a-10, 102a-13, 107a-8
- zâv** (F.) yarık, çatlak; duvarcı, sıvacı 106a
- zâviye köşe** 37a-11
- z.-si 37a-7
- z.-sin 4a-10
- zayî** (A.) kayıp, elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan 11a-13, 18b-6, 51b-8, 68b-2, 70a-13, 77a-1, 89a-4, 91b-2, 93a-1, 97b-7, 102a-5
- z.-dür 105b-9
- zâyi' it- kaybetmek
- z. i.-ip 11b-13
- zâyil** (A. zâ'il) sona eren; geçen, geçmiş olan
- zâyil kı- sona erdirmek
- z.k.-ur 92a-5

- zebāne** (F.) alev, ateş yalımı 74b-8
zeber-dest (F.) eli üstün, mähir
 z.-ler 95a-5
zebūn (F.) güçsüz, zayıf, āciz 28a-4
zebūn (F.) güçsüz, zayıf, aciz 33a-3,
 33a-9, 66a-8, 102b-6
 z.-dur 66a-6
 z.-īdür 84b-6
 z.-ung 91a-1, 105a-9
 z.-nı 30a-9, 30a-11, 55b-7
 z.-larıdın 55b-11
zebūnluk (F.T.) güçsüzlük, zayıflık,
 ācizlik 4a-13
zehhar (A.) dolu, taşkın, coşkun (deniz)
 13b-12, 52a-2
zehr (F.) zehir ağı 10a-8, 16b-13, 77b-
 7, 82a-7, 85b-8, 100b-6
 z.-īdür 46b-3, 81a-4
 z.-ning 81a-5
 z.-ni 80b-3
 z.-ga 67b-12
 z.-ini 39b-6
zehr-ālūd (F.) zehirli, zehir gibi 79a-13
zekāt (A.) zekāt 25a-10
zelīl (A.) alçak, aşağılık, hakir; aşğı tu-
 tulan, aşağılanan 4a-11, 5a-10, 17a-2,
 87a-13, 102b-5, 102b-7
 z.-dür 77b-2
 z.-ga 44b-11
zemayim (A.zemā'im) kötü beğenileyen
 haller, yerilmeye layık, fenā hal ve
 hareketler 64b-11
zemherīr (A.) gün dönümünden sonraki
 soğuklar, kara kış 38b-12
 z.-din 38b-8
zemherīr-bār (A.F.) şiddetli soğuklar
 yağdıran 38b-7
zemīne (A.) yenilmeye layık, fena, kötü
 hal ve hareket 5b-9, 37a-12, 44b-7,
 61b-5, 67b-1
 z.-ide 53b-9
zenbūr (A.) eşek arısı 74a-12
zencīr zincir 26b-4
 z.-ga 26b-4
zencirliḡ zincirli 27b-3
zeng (A.) kir, pis
 z.-idin 37b-2
zengār (F.) bakır pası, nevinden göztaşı
 89b-8
zengī (F.) zenci; siyah adam 33b-2
zer-beft (F.) sırmalı kumaş 25b-6, 70a-
 12, 93a-1, 93b-5, 109a-9
zerdūzluk (F.T.) sırmalı 109a-11
zer-efşān (F.) altın kakmalı kitap ciltle-
 rinde görülen bir süsleme motifi 52a-1
zerger (F.) kuyumcu 80b-6
zerk (A.) hile, riya, iki yüzlülük 35b-1
zer-kār (F.) altın işleme, sırma ile
 işlenmiş 109a-13
zerk-perest (A.F.) hile yapmayı seven
 36a-13
zerre (A.) zerre, çok küçük parça, mo-
 lekül 26a-1, 66a-4
 z.-ning 9a-10
 z.-din 52a-2, 66a-3, 71a-3
zevāl (A.) yerinden ayrılp gitmi, zail
 olma, sona erme 44b-3
 z.-dur 74b-12
zevāyid (A. zevā'id) ziyade, fazla
 şeyler, fazlalıklar 63a-5
 z.-ler 106b-6
zevk (A.) zevk, lezzet 18a-1, 40b-1,
 57b-11, 94b-10
 z.-ın 48a-2
 z.-ıdın 21a-3
zevraḡ (A.) kayık, sandıl
 z.-nı 99b-6
zeyl (A.) bir şeyin devamı, eki
 z.-eki 71b-9
zıllullah (A.) yeryüzünde Allah'ın

- gölgesi olan kişi, halife, sultan (mec. Hz. Muhammed) 6a-3
- zımn** (A.) gizli maksat, iç taraf
z.-*ıda* 46a-4, 67a-11
z.-*ıda* 73b-6
- zı̄b** (A.) süs, bezek 11a-7, 31b-3, 34b-14, 48b-3, 49a-12, 55a-3, 88a-12, 89a-6, 94b-10, 104b-5
- zı̄bā** (F.) süslü 103b-12, 104a-1
z.-*durur* 105a-6
- zı̄bālīg** (F.T.) süslülük
z.-*ın* 103b-13
- zı̄c** (A.) astr. yıldızların yerlerini ve dolaşmalarını göstermek için hazırlanmış cetvel
z.-*i* 24a-10
- zihī** (A.) ne güzel, ne hoş; aferin, bravo 61b-10, 80b-11
- zıkr** (A.) anma, anılma, adını söyleme 40a-7, 50a-3, 50a-4, 50a-11, 73a-3, 83b-4
z.-*i* 52b-4, 57b-4, 60a-2, 96b-11, 98a-5, 98a-6
z.-*ide* 6a-2, 79b-9, 8a-6, 8b-3, 9b-11, 10a-7, S1-10b-4, S1-11a-12, 12.-1, 12b-12, 13b-6, 14b-1, 14a-5, 15a-13, 16a-1, 16b-2, 17a-4, 18b-13, 18b-6, 20a-8, 20b-10, 21a-7, 21b-2, 23a-12, 23b-6, 24a-9, 24b-10, 25b-2, 25b-12, 26a-6, 26b-1, 27a-8, 28a-10, 28b-8, 28a-10, 30a-2, 32a-4, 34b-8, 35b-4, 36b-2, 39b-5, 41b-5, 45b-6, 47b-10, 51a-13, 53a-5, 55a-1, 71b-9, 72b-8, 95b-1, 98b-3, 107a-13, 46a-6
z.-*leri* 107a-6
- zillet** (A.) hakirlik, horluk, aşağılık, alçaklık 24b-13
- zindān** (F.) 26b-2, 26b-5, 46b-10, 64a-4
z.-*ga* 89a-12
- z.-*dın* 46b-12
z.-*ı* 95b-7
z.-*ıda* 27a-3
z.-*ıdın* 9b-10
- zindānī** (F.) zindancı, zindan muhafızı
z.-*ler* 26b-1
- zı̄nnet** (A.) süs, bebek 33b-14, 89a-6
z.-*i* 12a-4
z.-*ıdın* 31a-3
z.-*dür* 71a-13
- zirhār** (F.) sakın, asla, olmaya 85b-10
- zirā‘at** (A.) ekincilik, çiftcilik 11a-5, 45a-12
- zır-dest** (F.) el altındaki ahālî 102b-7, 62b-10
z.-*ler* 95a-5
z.-*lerga* 74a-10
z.-*lerdin* 74a-11
- zişt** (F.) çirkin 77b-3, 103a-10, 103a-11
- zı̄var** (F.) süs, bebek 11a-7, 71b-6, 91a-12
z.-*i* 84a-10
z.-*ridin* 49b-3
z.-*ıdın* 84a-9
- ziyālīg** (A.T.) ışıklı 91a-13
- ziyān** (F.) zarar, kayıp 25b-4, 84a-13, 101b-8, 101b-7, 107b-10
z.-*ıga* 77a-1
z.-*lar* 10a-12
- ziyān-kār** (F.) ziyan edici, zarar edici, zarar veren 89a-3
- ziyān-kārlik** (F.) ziyan etme, zarar etme 26a-2
- ziyān-zede** (F.) zarara uğramış 89a-2
- ziyāret** (A.) görmeye, gitme, görüşmeye
gitme
z.-*ıga* 41a-2
- ziyāret-gāh** (A.F.) ziyaret yeri, türbe 45a-2
z.-*ı* 45a-1

zu'afā (A.) zayıflar, güçsüzler 6b-2

z.-sı 66b-13

z.-ga 89a-5

zuhal (A.) satürn gezegeni 89b-5

zuhūr (A.) görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme 45b-1, 54a-7, 56a-13, 81a-9, 101b-12

z.-ı 78b-8

zuhur it- görenmek, ortaya çıkmak

z. i.-key 81a,9

zulm (A.) zulüm 8b-5, 55a-11

zulmet (A.) karanlık 57a-2, 78a-8, 78b-1, 78b-4

z;.-ga 78b-5

z.-dın 13b-9

z.-ıga 76a-9

z.-idın 8b-7, 36a-8, 64b-9, 72a-12

z.-lar 64b-6

z.-dur 91a-1

zulm-kīş (A.F.) acı veren, zorbaca, zâlimane

z.-lerga 68b-11

zulm-pīşe (A.F.) eziyeti huy edinmiş, eziyet eden 13b-9

zulümāt (A.) karanlık 46b-5

zumuht-veş şeker kamışı gibi 24b-2

zūr (F.) kuvvet, zor, güç, cebir 10a-9, 27a-10

z.-ı 95a-6

z.-ıdın 60a-13

zühd (A.) dünya zevklerinden vazgeçip kendini ibadete verme 22a-13, 34a-10, 39b-5, 55a-7, 79a-10, 85b-1, 85b-6, 85b-9, 92b-4

zükke (A.) anlam verilemedi 11a-6 (bkz. Açıklamalar)

zülāl (A.) saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su 46b-6

z.-i 2b-12, 99a-12

z.-ıga 80a-2

z.-idın 50b-4

z.-ler 31b-5

zümre (A.) bölük, takım, güruh

z.-dın

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

KİŞİ ADLARI

‘Abdü’l-ḥayy İran’ın ünlü hattatlarından olup Nişabur’ludur. (Sami IV1311: 3066)

‘Abdü’l-vâsi‘ (Cebelî) Gürcistan’lı olduğu için kendisine “Cebelî” denmiştir. Gürcistandan Herat’a, oradan da Gazne’ye gelip Behramşah Mes’ud Gaznevî’ye intisap etmiştir. Sultan Sencer ile Behramşah’a kasideleri vardır. Kudretli bir şairdir [h. 555-m.1160] senesinde vefat ettiğini kaydediyorlar. (Tarlan 1944 : 79)

‘Abdu’r-raḥman Câmî Nureddin Abdurrahman Câmî [h. 817-m. 1414] senesinde Horasan’ın Cam vilayetine bağlı Harcürd kasabasında dünyaya gelmiştir. Câmî IX. yüzyılın en büyük şair ve edibi ve büyük mutasavvıf İran şairlerinin en sonudur. Divanından başka “Heft Evrenḡ” adlı yedi mesnevisi vardır. Bunların dışında dine, tasavvufa, edebiyata, musikiye, nesire ve muammaya dair bir çok risaleleri vardır. [h. 898- m. 1492] yılında Herat’ta vefat etmiştir. (Tarlan 1944 : 109)

Āsaf Doḡu Edebiyatlarında vezirin eş anlamlısı olarak kullanılan bu unvan, Süleyman peygamberin meşhur veziri ve İsraoḡulları soyundan gelen Asaf b. Berhıya’dan kalmadır. Bu kişinin ilm-i simyâ ve bu tür garip ilimlere sahip olduğu söylenir. Yine Belkıs’ı tahtıyla birlikte getiren bu vezirmiştir. Asaf’ın edebiyatta kullanılışı o denli yaygınlaşmıştır ki artık vezirin adını anmaya gerek yoktur. Asaf denilince hemen devrin veziri akla geliverir. (Pala 1989 : 45)

Azher Kamusü’l-‘Alâm’ın birinci cildinde iki Azher’e rastlanmıştır. Bunlardan hangisinin veya bir başka şair ya da kâtip Azher’in kastedildiğini belirtir bir ip ucu yoktur. Azher’in metnimizde geçtiği yerden anlaşıldığına göre hüsnü hatt sahibi iki kişidirler (Cafer’le birlikte). Kamusü’l-‘Alâm’da yapılan incelemede Azher ve Cafer’ler arasında

metnimizde kastedilenlerin kimler olduğuna ışık tutabilecek güvenilir herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. (Sami I 1306 : 995)

‘Aynü’l-kuzât (Ebu’l-fezâil Abdullah) Hemedanlıdır. Ünlü muhakkik ve şairlerdendir. Gazalî ile sohbet etmiş 533 tarihinde ölmüştür. (Sami V 1314 : 3331)

Bāyezīd-i Bestāmī Büyük Tanrı erenlerinden ve sufilerindendir. Horasan’ın Bestam kentinde H. 160’da doğmuş uzun bir ömür sürmüş 231 ya da 234 ve bir rivayete göre de 261 yahut 264 yılında ölmüştür (Sami I 1306 : ?)

Cāmī bkz. Abdurrahmân Cāmī.

Cemşīd Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı olup İran mitolojisine göre yedi yüz yahut bin yıl yaşamıştır. Nuh Peygamber zamanında yaşadığı söylenir. Önceleri İdris Peygamberin şeriatına göre amel eden Cemşīd ululuğuna güvenip tanrılık iddiasında bulununca halk bundan yüz çevirmiş. Dahhak onun yerine şâh olunca da önce Hind’e sonra Çin’e kaçmış ve orada ölmüş. Şarabı bulanın o olduğu söylenir. İslâm edebiyatlarında zevk ve eğlence sembolü olarak adı ve cāmı efsaneleşmiştir. O, bir iktidâr ve ululuk sembolüdür. (Pala 1989 : 99-100)

Enverî Evhadüddin Mehmed Enverî Abiverd mülhakatından Bedene karyesinde doğmuştur. Doğduğu bölgeye Deşt-i Haveran denildiği için, ilk mahlası Haverî idi. Selçukî hükümdarlarından Sultan Sencer’e mensup şairlerdendir. Enverî [h. 580-583-m. 1184-1187] yılları arasında vefat etmiştir. Hikmet, riyaziye, nûcum gibi ilimlere vâkıf olduğu gibi, Fars ve Arap dillerinde de büyük bir kudreti vardı. İran’ın büyük kaside üstadlarından olmasına rağmen, hayatını kazanmak için büyükleri medhe veya kızdığı insanları hicve hasretmiş olduğu için büyük bir şair sayılmaz. Kaside yolunda

hususî bir üslup meydana getirmişti. İlim ile de meşgul olduğu için kasidelerinde o ilimlerin hususiyetlerine temas eder ve anlaşılması güç şeyler yazardı. Eserinde Arap üslubuna fazla yer vermiştir. Kasidelerinden sonra başarılı olduğu diğer bir edebî şekil de kıt'alardır. (Tarlan 1944 : 69)

Emîr Husrev-i Dehlevî Gazneliler devleti zamanından itibaren Farsça, Hindistan'da revaç kazanmış ve bu revaç Moğol devrinde daha ziyade artmıştır. Bu devirde Hindistan'da yetişen şairlerin en büyüğü Emîr Husrev Dehlevî'dir. Emîr Husrev, [h. 651 -m. 1253] yılında ailesinin yerleşmiş olduğu Petyalî şehrinde dünyaya gelmiştir. İlim, edebiyat bilhassa Fars edebiyatı ile çok meşgul olmuştur. Genç yaşta Farsça şiirler söylemeye başlamıştır. Dehlî'de oturur ve orada hükümrân olan sultanlara kasideler yazardı. Divanı beş kısımdan oluşmaktadır. Emîr Husrev, Hindistan'da yetişip Farsça şiir yazan şairlerin en büyüğüdür denebilir. Selis ve akıcı bir tarzı vardır. Hayali çok kuvvetlidir. (Tarlan 1944 : 95)

Esîr (Esîrü'ddîn -i Ahestegî) Fergana'lıdır. Ahestek ve Irak-Acem'de yaşamıştır. Şemseddin Sâmi, Enverî ve Hakanî ile eşdeğerde sayıldığını yazmaktadır. (Sâmi 1306: 780)

Eyyûb Sabır timsali olan peygamber. İsrail oğullarından olup İshak Peygamberin torunudur. Çok zengindi, Rahme adında bir hanım ve bir çok evladı olduğu için Allah onu imtihan etmek istedi. Malı ve mülkü elinden gitti; evlatları birer birer öldü; hastalandı, vücudunda yaralar açıldı, hatta yaralarına kurt düştü, obunların hepsine sabretti. Ancak Rahme ona hizmet ediyor ve ibadetini yapıyordu. Sonra Allah'ın emriyle ayağını yere vurdu ve fişkırان sudan içip yıkanarak bütün dertlerinden, hastalıklarından, yaralarından kurtuldu. Sabır imtihanını kazanmıştı. Allah da ona yeniden mal mülk ve evlat verdi. Sağlığı yerine geldi, Havran veya Basâneye halkına peygamber olarak gönderildi. Edebiyatta sabır ve sabırlılık dolayısıyla çok anılır. (Pala 1989 : 158)

Fahrü'd-dîn-i 'Irakî Ünlü şair ve sufilerdendir. Hemedan'lıdır "Leme'at" adlı tasavvufî eseri ünlüdür. (Sami V 1314: 3347)

Ferîdûn Pişdâdiyân sülalesinden altıncı hükümdar olan İran'lı meşhur padişâh. Cemşid'in sülalesinden olup Dahhak'ın öldürülmesinden sonra tahta geçmiştir. Feridun'un lakabı Ferruh'tur. Edebiyatta Feridun bir adalet timsali olarak anılır. (Pala 1989 : 169).

Hârunü'r-reşîd (Rey 763, 766 ?-Tus[Meşhed] 809), Abbasîhalifesi. Halife Muhammed el-Mehdî'nin oğludur. Annesi ise Hayzurân adlı bir cariyedir. H.'nin halifeliği 786'da başlar. H. de, kendisinden öncekiler gibi Bizans ile devamlı ve çetin savaşlar yapmak zorunda kalmıştır. H. doğudaki karışıklıkları sona erdirmek için çıktığı sefer sırasında Tus şehrinde hastalanmış ve ölmüştür. H., sanata ve ilme değer vermekle ün almıştır. Sarayında pek çok ilim adamları toplanmıştı. Umumiyetle Abbasî halifelerinden biri olarak kabul edilir.. Ancak, imparatorluğun sarsılmaya yüz tutması da onun zamanında başlar.

H'vâce 'Abdullâh bkz. H'vâce 'Abdullâh Enşârî

H'vâce 'Abdullâh Enşârî Hacı Abdullah İbn-i Mehmed Ensarî [h. 396 - m. 1005, 1006] yılında Herat'ta doğmuştur. Selçuk hükümdarlarından Alp Arslan ve veziri Nizamü'l-Mülk ile muassırdır. Nesebi Ebu Eyyub-il-Ensarî'ye çıkarsa da, ömrü İran'da geçtiği için, onu İran şairleri arasında zikretmek icap eder. Şeyh; büyük muhaddis ve mutasavvıflardandır. Ensarî [h. 481 -m. 1088] yılında vefat etmiştir. (Sâmi IV 1316: 3100, Tarlan 1944 : 59)

Hâcace Kemâl Kamusü'l 'Alâm'da Hace Kemal, Kemal ve Kemalüddin maddele-
rinde metnimizde geçenin hangisinin olduğunu belirginleştirecek bir bilgiye rastlan-
mamıştır. Ancak bu kişinin ünlü İran şairi Kemal-i Hucendî olabileceği
düşünülmektedir (Sâmi IV 1311:)

Hâcace Şemsü'd-dîn Muhammedü'l Hâfız Şemsüddin Mehmed, Horasan'lıdır.
İran şairlerindendir. (Sâmi IV 1311: 2870)

Hacû-yi Kirmânî Melik-ül-fuzalâ Kemalüddin Ebü'ata bin Ali bin Mahmud "Hacu-
yi Kirmanî" [h.689-m. 1290] yılında Kirman'da doğmuştur. Küçüklükten itibaren
şiire hevesi vardı. Mahlası olan "Hacu", "Hace" kelimesinin küçültme şeklidir. Şam,
Kudüs ve Irak'a seferler yaptığını kendisi eserlerinde yazmıştır. Bu seyahatları
sırasında gittiği yerlerin padişahları namına eserler yazmıştır. Yirmi yedi bin tane olan
şiiirlerini iki kısma ayırmak mümkündür. Bir kaç Arapça kasidesi vardır. Ayrıca altı
tane de mesnevisi vardır. (Tarlan 1944: 97)

Hâfız-ı Şirâzî "Lisanü'l-gayb" ünvanını alan Hafız'ın ismi Mehmed, lâkabı
Şemsüddin, mahlası ise, Hafız'dır. Yalnız VII. yüzyılın değil, bütün İran edebiyatının
en büyük şairi sayılır. Hafız'ın divanına, tamamen tasavvufî bakımdan şerhler yazılmış
ve bir çeşit "fal" kitabı haline gelmiştir. VIII. yüzyılın başladığı yıllarda Şiraz'da
Şeyyadan mahallesinde doğan Hafız, tahsilin doğduğu şehirde yapmıştır. Kur'an'ı hıfz
ettiği için "Hafız" mahlasını almıştır. Kasidelerinde fazla medhe boğulmayan hafız, ge-
rektiğinde hükümdarlara nasihatlar vermiştir. Onun asıl başarısı gazellerindedir. [h.
791-m. 1388] yılında Şiraz'da vefat edip çok sevdiği Musalla mesiresine defnedil-
miştir. (Tarlan 1944 : 104)

Hakânî-i Şirvânî İsmi Bedil, lâkabı Efdalüddin, mahlası ise Şirvanşahlardan Ha-
kanî Ekber Fahrüddin Minuçihr bin Feridun'a intisap dolayısıyla Hakânî'dir. Tezkire-

lerde Hakanî mahlası ile meşhurdur. Zamanının birinci derecede gelen kasidecilerinden idi. Gazelleri arasında da iyileri çoktur. [h. 595] yılında vefat ettiği tahmin edilmektedir. (Tarlan 1944 : 70)

Hâmân Hz. Musâ zamanındaki Mısır firavununun veziri. Yahudi kaynaklarında Musevî düşmanı olarak gösterilen Hâmân, kahinlerden Hz. Musâ'nın doğacağını öğrenip Firavun'a çocukları öldürtmesini tavsiye eden kişidir. O da Karûn gibi çok zenginmiş (Pala 1989 : 207)

Husrev Pervîz Husrev, Nuşirevân'ın torunudur. Sasaniyân sülalesinden bir padişah olup "Pervîz" lakabıyla bilinir. Pervîz, balık demektir. Bu padişah balığı çok severmiş 589 yılında tahta geçmiş olup ermen prensesi Şirin'e olan aşkı dillere destan olmuş ve artık gerçek kişiliği etrafında birçok rivayetler uydurularak efsanevî bir kişiliğe bürünmüştür. (Pala 1989 : 242)

Hüseyn Mansûr Adı Ebü'l-Mugisü'l Hüseyn b. Mansûru'l-Beyzavî olan Mansûr (857-922) edebiyatta çokça anılan ünlü bir sufidir. İran'ın Tur kasabasında doğdu, Basra'ya yerleşti ve evlendi. Tasavvuf yoluna genç yaşta girdi. Hind ve Türk memleketlerinde dolaşarak islâmı yaymaya çalıştı. Hakkında birçok menkıbeler vücuda getirilen Mansûr, aslında hallâc (atımca, pamuk atan) değildir. Birgün hallâc olan bir dostuna bir işbuyurdu. O da bu işi yapmak için dükkandan ayrılınca Mansûr onun vaktini çaldığını düşündü ve parmağının işaretleriyle dostunun işlerini devam ettirdi. Dostu dönüşünde bu kerameti gördü ve o günden sonra Mansûr'a "Hallac" lakabı verildi. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenâfillâh'a ulaştı ve "Ene'l-Hakk" (Ben Hakkım) dedi. Ona muhalif olanlar bu sözün zâhirî manasını ele alanlar, onu münkir kabul ettiler. Bazıları da sırları ehil olmayanlara faş ettiği için üstâdının bedduasına uğradığını söylerler. Bunu üzerine Hallâc'ı hapse attılar. 8 yıl hapiste kaldı ve bu sırada "Tavâsî" adlı tasavvufî bir eser yazdı. O sırada Karmatîler Kabe'yi tahrip etmişlerdi. Mahkemede bu olaya Hallâc'ın sözü sebep gösterildi. Kadı Ebu Ömer-i Hammâdî katline hüküm ver-

di. Halife'nin tasdikiyle Bağdat'ta sırayla kamçılardı, vücudu parça parça edildi, darağacına çekilerek teşhir edildi sonra da kafası kesilerek cesedi yakıldı. Edebiyatta darağacı ve Ene'l-Hakk münasebetiyle sıkça anılan Mansûr, inancı uğruna herşeye göğüs germe ve ölmenin sembolü olarak bilinir. (Pala 1989 : 204)

Kemâl-i Isfahanî Hallak-ul-maanî lâkabiyle meşhur olan Kemaleddin İsmail Isfahanî, Cemaleddin Isfahanî'nin oğludur. Şiirde babasının derecesine erişememekle beraber zamanında hayli şöret kazanmıştır. Şiirleri metin, bazen hakimanedir. Isfahan katlamında bir müddet kaçıp saklanmışsa da nihayet [h. 635-m. 1237] yılında Moğollar tarafından öldürülmüştür. (Tarlan 1944: 94)

Katibî-i Nişaburî Nişaburlu'dur. On iki imam hakkında yazdığı kaside ve münacaatlarıyla tanınmış İran şairidir. (Sâmi V 1314: 3808)

Manşûr (bkz. Hüseyn Manşûr)

Mevlevî-i Rûmî (= Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Muhammed-i 'Arabî (= Eş-şeyh Ebubekir Muhammed bin Ali bin Muhammed El-tayi el-Endülüî=Muh'yiddin bin 'Arabî=Muh'yiddin-i 'Arabî) 570'te doğan 638'de Şam'da ölen en büyük sufi ve şeyhlerdendir. Eserleriyle bütün islâm dünyasında tanınmıştır. (Sâmi VI 1316: 4233)

Nâsır-ı Buḥārî Ünlü İran şairlerinden derviş-meşreb ve laubali bir kişidir. Bu yüzden Derviş Nasır olarak da anılmıştır. Bir keçe külah, sırtında bir eski hırka ve cebinde eski bir kitapla sürekli seyahat etmiş dünya ile ilişkilerini kesmiştir. Selmân-ı

Sâveci ile görüştüğü de bilinmektedir. (Sâmi VI 1316: 4048)

Sa'dî İran edebiyatının ilelebed varlığı ile övünebileceği büyük şair ve hakîm Müşerref bin Muslih Sa'dî Şirazî. Şeyh Sa'dî'nin doğum tarihi kat'î olarak bilinemiyorsa da bazı karinelerle onun [h. 600 ile - m. 1203 ile 1206] yılları arasında dünyaya geldiğini tahmin etmek mümkündür. Bostan ve Gülistan adlı eserleri ünlüdür. Sa'dî'nin islâmiyet âlemine etkisi oldukça fazladır. (Tarlan 1944: 89)

Şâlih Salih Peygaber. Hicaz ile Şam arasında oturan Semûd kavmine gönderilmiştir. Bu kavim dağları oyup sağlam evler yaptılar. Halk yoldan sapınca Allah onlara Sâlih'i , peygamber olarak gönderdi. Kendilerine pek çok mucizeler gösterdi. Bunlar içinde en büyüğü, bir kaya içinden gebe bir deve çıkarmasıdır. Deve hemen doğurmuştur. Salih peygamber halkına bu deveye iyi bakmalarını söylediği halde halk bu deveyi öldürmüştür. Onların isyanları haddi aşınca Allah, gökten şiddetli bir ses göndererek hepsini helâk etti. Yalnızca Sâlih ve ona inananlar kurtuldu. (Pala 1989 : 424, Şar 1964: 237)

Selmân Bkz. Selmân-ı Sâvecî

Selmân-ı Sâvecî (1309-1376) İran şairi olup kasideleriyle ünlüdür. Şairler kendilerini Selmân-ı Sâvecî'ye benzetmeyi âdet edinmişlerdir. Özellikle kasidelerin fahriye bölümlerinde adı geçer. (Pala 1989 : 434)

Şâhî-i Sebzvârî Hoca Ali Müeyyed'in kızkardeşinin oğludur. Musikî, hat ve resim sanatları ile de meşgul olmuştur. 757'de Esterabad'da ölmüş. Nâşî Sebzvâr'a taşınarak atalarının türbesine gömülmüştür. (Sâmi IV 1311: 2848)

Şeyh Abdullāh Bkz. H̱vace Abdullāh Enşārī

Şeyh Behlūl Ebu Vehb Ömer Sayrefī, Kūfe’lidir. “Dānā” lakabıyla anılır. Hârûn devrinde Bağdat’ta yaşamış ârif ve ermiş bir meczûptur. Bir çok garip halleri ve Hârûn ile macerâları rivayet edilir. Hârûn’un kardeşi olduğu hakkındaki rivayet yanlıştır. İlmi yoksa da nasîhatları ve sözleri çok isabetlidir. (Pala 1989 : 76, Sâmi II 1306 : 1420)

Şeyh Ebū Sa’îd Hırrâz (Ahmed bin ‘İsâ) Sufiye şeyhlerinin büyüklerindendir. Bağdat’ta yaşamış. Zünun-ı Mısrî, Serî-i Sakatî gibi ünlü sufilerle sohbet etmiştir. 277’de ölmüştür. (?)

Şeyh Evhadü’-d-dīn Bkz. Enverî (?)

Şeyh Ferîdü’-d-dīn-i ‘Attār Selçuklular saltanatının sonlarına doğru Nişapur’da doğmuştur. Şiirlerinde Sultan Sincer’in adı çok geçer. Fakat şöhreti ondan sonradır. Attar, tıbbâ da vâkıf olduğu için bir de eczahanesi vardı. Hastaları tedavi ederdi. En önemli eseri Mantıkutayr’dır. Şeyh Attar İran’ın büyük mutasavvuf şairlerindendir. O, yalnız mutasavvuf şeyhlerinden, hâlâtından bahsetmiş olmayıp bizzat o mesleğe girmişti. Kendisinden sonrakiler ve bilhassa Mevlânâ üzerinde mühim etkisi vardır. Attar VII. hicret asrının birinci yarısında yetmiş yaşını mütecaviz olduğu halde vefat etmiştir. (Tarlân 1944 : 61)

Şeyh İbrâhim Sitenbe Künyesi Ebu İshak’dır. Tanrı evliyalarından, büyüklerinden olup, İbrahim bin Edhem tarafından irşad edilmiştir. Onun tavsiyesiyle ticaretle uğraşıp kazandığının hepsini fukaraya vermiştir, sonra ticareti bırakıp yalın ayak hacca gitmiştir. Aslen Kirman’lıdır. Herat’ta ikamet ettiği için Herevî olarak da anılır. Kaz-

vin'deki kabri ziyaretgâh'dır (Sâmi I 1306: 572)

Şeyh Şâh Melik gazinin oğludur. Halk tarafından çağrılarak kardeşinin yerine Şirvan şahı olmuştur. (Sâmi I 1306: 2894)

Şeyh Muslihi'd-dîn Sa'dî-i Şirâzî Bkz. **Sa'dî-i Şirâzî**

Şeyh Zahirü'd-dîn-i Senâyi Kamusü'l 'Alâm'daki Zâhir ve Zâhirüddin'lere bakılmış ise de Zahirü'd-dîn-i Senâyi'ye rastlanmamıştır. Aynı şekilde Senayi madde-sinde de Zahirü'ddin bulunamamıştır. Yararlanabileceğimiz tüm kaynaklarda Hakim Senâyi vardır. Metnimizde geçtiği yerden de yola çıkarak bunun Hakim Senayi olduğu düşünülebilir.

Senâyi, hacca gitmiş Horasan'ın bir çok şehirlerinde seyahat etmiş, dervişlerin halkasına girmiş, büyük sofilerle bulunarak onlardan feyz almıştır. Tasavvufî şiirleri çok güzel ve çok anlamlıdır. (Tarlan 1944 : 60)

Şiblî (Ebubekir Muhammed bin Halef) Ünlü sufilerden ve büyük Tanrı erenlerindedir. 334'te Bağdat'ta ölmüştür. (Sâmi IV 1311: 2841)

Yusuf-ı Endegânî Endeganlı Yusuf. Metinde geçtiği yere göre ya müzikle ilgilenen ya da sesi güzel olan birisi olmalı.

Zahîr Hangisi olduğu anlaşılamamakla beraber ünlü İran şairlerinden Zahîr bin Muhammed Faryabî yani Zahirüddin-i Faryabî olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKALIN, Mehmet

1988 Tarihî Türk Şiveleri

Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü: 73 Seri: IV

“Ali Şir Nevai”, Türk Ansiklopedisi, II (1948): 97

ATALAY, Besim

1943 Divanü Lûgat-it-Türk Dizini

Ankara: Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları

1945 Ettuhfet-üz-Zekiyye fil-Lûgat-it-Türkiye

İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayını

1950 Mirza Mehdi Han. Senglâh. Lûgat-i Nevai

İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayını

1970 Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü

Ankara: Ayıldız Matbaası

BANG, W., A. von GABAIN

1931 Analytischer Index zu den fünf ersten Stücken der türkischen Turfan-
Texte

Berlin: Verlag der Akademie der Wissenschaften

BANG, W., A. von GABAIN und G. R. Rachmeti

1934 Das Buddhistische Sūtra Säkiz Yükmäk

Türkische Turfantexte VI.

Berlin

BLOCHET, E.

1932 Catalogue des Manuscrits Turcs I

Paris

1933 Catalogue des Manuscrits Turcs II

Paris

BOROVKOV, A. K.

1954 “Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevai”

(Çev. Rasime Uygun)

TDAY-Belleten (1954): 59-97

- 1961 Bada'i al-lugat, Slovar Tâli İmânî geratskogo k soçineniyam Alişer Navoi

Moskova: Akademiya Nauk SSR

BROCKELMANN, Carl

- 1954 Osttürkische Grammatik der islamischen Litteratursprachen Mittelasiens
Leiden

CAFEROĞLU, Ahmet

- 1948 “Çağatay Türkçesi ve Nevai”
Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, II, 3-4: 141-154

CANPOLAT, Mustafa

- 1972 Lisānū't-tayr (Yayımlanmamış Doçentlik tezi)
Ankara: Ankara Üniversitesi

CANPOLAT, M. ve K. ERİMER

- 1981 Tıpkıbasımlarıyla Türk Dili ve Edebiyatı Örnekleri
Ankara, AÜ-DTCF yayını

CLAUSON, Sir Gerard

- 1960 Sanglax. A Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdî Xân

London: E. J. W. Gibb Memorial Series, New Series, XX

- 1972 An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish
Oxford: At the Clarendon Press

COURTEILLE, Parm M. Pavet

- 1870 Dictionnaire Turk-Oriental
Paris: A l'imprimerie imperiale

“Çağatay Edebiyatı”, Türk Ansiklopedisi, XI (1963), 323-327

DANKOFF, R. ve J. KELLY

- 1982 Compendium of the Turkic Dialects I
Harvard University Publ.

- 1984 Compendium of the Turkic Dialects II
Harvard University Publ.

- 1985 Compendium of the Turkic Dialects II
Harvard University Publ.

DEVELLİOĞLU, Ferit

- 1980 Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat
Ankara: Doğu Ltd. Şti. Matbaası

DİLÇİN, Cem

- 1991 Süheyl ü Nev-bahâr
Atatürk Kültür Menkezi yayını: 51

DOERFER, Gerhard

- 1963 Türkische und mongolische Elemente im neupersischen I
Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH
- 1965 Türkische und mongolische Elemente im neupersischen II
Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH
- 1967 Türkische und mongolische Elemente im neupersischen III
Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH
- 1975 Türkische und mongolische Elemente im neupersischen IV
Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH

ECKMANN, János

- 1942 "Mirza Mehdîs Darstellung der tschagataischen Sprache"
Analecta Orientalia Memoriae, Bibliotheca Orientalis Hungaricae, V:156-222
- 1957 "Zur Charakteristik der islamischen mittelasiatisch-türkischen Literatur-sprache"
Studia Altaica, Festschrift für Nikolaus Poppe, Ural-Altaische Bibliothek
V: 51-59
- 1958 "Çağatay Dili Hakkında Notlar"
TDAY-Belleten (1958): 115-126
- 1959 "Çağatayca'da Yardımcı Cümleler"
TDAY-Belleten (1959): 27-58
- 1960a "Küçük Çağatay Grameri"
Türk Dili ve Edebiyeti Dergisi, X: 41-65
- 1960b "Mirzâ Mehdi'nin 'Senglâh' Adlı Çağatayca Sözlüğü"
VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler (1957) 179: 37-40

- 1963a “Çağatay Dili Örnekleri, III Sekkaki Divanından Parçalar”
Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XII: 157-174
- 1963b “Çağatayca’da İsim-Fiiller”
TDAY-Belleten (1962), 217: 51-60
- 1964a “Das Tschaghataische”
Philologia Turcicae Fundamenta, I, 138-160
- 1964b “Das Tschagataische Literatur”
Philologia Turcicae Fundamenta, II, 305-402
- 1964c “Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)”
TDAY-Belleten (1963), 234: 121-156
- 1965 “Çağatay Dili Örnekleri-IV Ubeydullah Han’ın Eserlerinden Parçalar”
Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XIII: 43-74
- 1966 Chagatay Manual
Bloomington: Indiana University Publications Ural-Altaic Series: 113
- ERASLAN, Kemal
- 1968 “Seydi Ali Reis’in Çağatayca Gazelleri”
Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XVI: 41-54
- 1970 “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”
Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XVIII: 113-124
- 1971 “Nevayi’nin ‘Halât-ı Seyyid Hasan Big’ Risalesi”
Türkiyât Mecmuası, XVI: 89-110
- 1986 “Çağatay Şiiri”
Türk Şiiri Özel Sayısı-II-Divan Şiiri, L 11, 415-416-417: 564-717
- 1993 Mîzânü’l-Evzân (Vezinlerin Terazisi)
TDK: 568
- EREN, Hasan
- 1950 “Çağatay Lûgatleri Hakkında Notlar”
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, VIII, 1-2: 143-163
- FAZILOV, E.
- 1966 Starouzbekskiy Yazık-I
Taşkent: Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR

- 1971 Starouzbekskiy Yazık-II
Taşkent: Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR
- GEISSLER, F. und P. Zieme
1971 "Uigurische Pañcatantra-Fragmente"
Turcica Cilt 2 : 32-70.
- FOZİLOV, Ergaş. İ
1983 Alişer Navoiy Asarlari Tilining İzohli Lugati I
Taşkent
1983 Alişer Navoiy Asarlari Tilining İzohli Lugati II
Taşkent
1984 Alişer Navoiy Asarlari Tilining İzohli Lugati III
Taşkent
1985 Alişer Navoiy Asarlari Tilining İzohli Lugati IV
Taşkent
Uzbekiston ssr fanlar akademiyası
- GABAIN, A. von
1988 Eski Türkçenin Grameri
Çev. Mehmet Akalın, TDK: 532
- ĞANIYEVA, Suyima
1966 Mahbubul-Kulub, Munşaoat, Vakfiya
Taşkent
- GÖTZ, Manfred
1979 Türkische Handschriften
VOHD XIII, 4
Wiesbaden, Franz Steiner Verlag
- GRØNBECH, Kaare
1942 Komanisches Wörterbuch
Kopenhagen: Einer Munksgaard
- "Harunü'r-Reşid", Türk Ansiklopedisi, XIX (1971): 5-6
- İNAN, Abdülkadir
1946 "Çağatay Yazı Dilinin Kuruluşu Tarihine Dair Düşünceler"
Türk Dili-Belleten-Seri: III, No: 6-7: 531-543

JARRING, Gunnar

- 1964 An Eastern Turki-English Dialect Dictionary
Lund

KADRİ, Hüseyin Kâzım

- 1928 Türk Lûgati-I
İstanbul: Devlet Matbaası
1928 Türk Lûgati-II
İstanbul: Devlet Matbaası
1943 Türk Lûgati-III
İstanbul: Devlet Matbaası
1945 Türk Lûgati-IV
İstanbul: Devlet Matbaası

KONONOV, A.N.

- 1948 Vozlyublenniy serdets: 'Alî-Şîr Nevâî' Mahbûbü'l-kulûb
Moskova-Leningrad

KÖPRÜLÜ, Fuat

- 1945 "Çağatay Edebiyatı"
Türk Ansiklopedisi, III: 270-323

KUNOS, Ignaz

- 1902 Şeyx Sulejman Efendi's Çağatay-Osmanisches Wörterbuch
Budapeşte

LE COQ, Albert von

- 1922 "Bemerkungen zur Türkischen Falknerei (Nachtrag)"
Baessler-Archiv, Band VI: 114-122

LEVEND, Agâh Sırrı

- 1957 "Nevâî'nin Eserleri"
TDAY-Belleten (1957): 189-193
1958 "Türkiye Kitaplıklarındaki Nevâî Yazmaları"
TDAY-Belleten (1958)
1965 Ali Şîr Nevâî Hayatı-Sanatı-Kişiliği I
Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 239
1966 Ali Şîr Nevâî- Divanlar II

Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 244

1967 Ali Şir Nevâî- Hamse III

Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 253

1968 Ali Şir Nevâî- Divanlar ile Hamse Dışındaki Eserler

Ankara: Türk Dil kurumu Yayınları: 253

LESSING, Ferdinand D.

1960 Mongolian-English Dictionary

Berkeley and Los Angeles: University of California Press

MENGES, Karl Heinrich

1956 Das Çayataische in der persischen Darstellung von Mîrzâ Mahdî Xân

Wiesbaden: Akademie der Wissenschaften und der Literatur

1966 "Report on the Second Excursion to Taşkent for Research in Çarataj Manuscripts"

Central Asiatic Journal XI: 87-133

NADELYAYEV, V.M., D. M. NASİLOV, E. R. TENİŞEV, A. M. ŞÇERBAK

1969 Drevnetyurskiy Slovar'

Leningrad: Akademiya Nauk SSR

NADCİB, E. N

1968 Uygursko-Russkiy Slovar'

Moskova: İzdatel'stvo "Sovetskaya entsiklopediye"

ÖZTUNA, Yılmaz

1990 Büyük Türk Mûsikisi Ansiklopedisi

Ankara: Kültür Bakanlığı, Kültür Eserleri Dizisi: 149

PALA, İskender

1989 Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü I-II

Ankara: Akçağ Yayınları, Genel Yayın no: 54

RADLOFF, Wilhelm

1960 Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte I

RIJWIJK: Printed in the netherlands by mouton

1960 Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte II

RIJWIJK: Printed in the netherlands by mouton

1960 Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte III

RIJWIJK: Printed in the netherlands by mouton

1960 Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte IV

RIJWIJK: Printed in the netherlands by mouton

REDHOUSE, Sir James W.

1987 A Turkish and English Lexicon

Beyrut: Printed in Lebanon

RÄSÄNEN, Martti

1969 Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen

Helsinki: Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVII, 1

RIEU, Charles

1888 Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum

(Londra)

ROSS, E. Denison

1910 The Mabâni'l-lughat being a Grammar of the Turki Language in Persian

by Mirzâ Mehdî Khân

Calcutta: Bibliotheca Indica, New Series No. 1225

STEINGASS, Ph. D. F.

1988 A Comprehensive Persian-English Dictionary

London and New York: Iran University Press

ŞAR, Selahaddin

1964 İslâmî Bilgiler Ansiklopedisi

İstanbul: Çelik Cilt Matbaası

ŞEMSEDDİN Sami

1306 Kamusu'l-Alâm I

İstanbul: Mihran Matbaası

1306 Kamusu'l-Alâm II

İstanbul: Mihran Matbaası

1308 Kamusu'l-Alâm III

İstanbul: Mihran Matbaası

1311 Kamusu'l-Alâm IV

İstanbul: Mihran Matbaası

1314 Kamusu'l-Alâm V

İstanbul: Mihran Matbaası

1316 Kamusu'l-Alâm VI

İstanbul: Mihran Matbaası

Şeyh Süleyman Efendi

1298 Lûgat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî

İstanbul: Mihran Matbaası

ŞÜKÜN, Ziya

1944 Farsça Türkçe Lûgat, Gencine-i Güftâr, Ferheng-i Ziya I A-Z; II J-Y

İstanbul: Maarif Matbaası

TARLAN, Ali Nihat

1944 İran Edebiyatı

İstanbul: Ahmet Sait Matbaası

(TAYMAS), Aptullah Battal

1934 İbnü Mühennâ Lûgati

İstanbul

TEKİN, Talât

1968 A Grammar of Orkhon Turkic

Bloomington: Indiana University Publications Uralic and Altaic Series:

69

1988 "Nine Notes on the Tes Inscriptions"

Acta Orientalia Academia Scientiarum Hung. Tomus XLII (1): 111-118

TOGAN, Zeki Velidi

1940 "Ali Şir"

İslâm Ansiklopedisi cilt: 1: 3949-3357

TÜRK DİL KURUMU

1963 Tarama Sözlüğü I: A-B

TDK: 211/10

TÜRK DİL KURUMU

1978 Derleme Sözlüğü X (S-T)

TDK: 211/10

ULUDAĞ, Süleyman

1991 Tasavvuf Terimleri Sözlüğü

İstanbul

VÁMBÉRY, Hermann

1867 Çagataische Sprachstudien

Leipzig: Mitglied der Ungarischen Akademie der Wissenschaften

WATERSON, Natalie

1980 Uzbek-English Dictionary

New York: Oxford University Press

VOLİN, S. L.

1955 "Leningrad Kitaplıklarındaki Nevaî Yazmaları Hakkında"

(Çev. Rasime Uygun)

TDAY-Belleten (1955): 99-141

YUDAHİN, K. K.

1945 Kırgız Sözlüğü I

Ankara: Millî Eğitim Basımevi

1948 Kırgız Sözlüğü II

İstanbul: Millî Eğitim Basımevi

ZENKER, Julius Theodor

1967 Türkisch-Arabisch-Persisches Handwörterbuch

Hildesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung

ZETTERSTÉEN, K. V.

1930 Die Arabischen, persischen und türkischen Hadschriften der Universitätsbibliothek zu Uppsala

Uppsala